This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

LELAND STANFORD JUNIOR UNIVERSITY
ORGANIZED 1891
STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES

SBÍRKA PRAMENŮV

KU POZNÁNÍ LITERÁRNÍHO ŽIVOTA

V ČECHÁCH, NA MORAVĚ A V SLEZSKU.

VYDÁVÁ

III. TŘÍDA ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA

PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ V PRAZE.

SKUPINA PRVNÍ

PAMÁTKY ŘEČI A LITERATURY ČESKÉ.

ŘADA I. ČÍSLO 3.

MARKA PAVLOVA Z BENÁTEK

MILION.

V PRAZE.

NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA

PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

1902.

Polo, M.

MARKA PAVLOVA Z BENÁTEK

MILION.

DLE JEDINÉHO RUKOPISU SPOLU S PŘÍSLUŠNÝM ZÁKLADEM LATINSKÝM.

VYDAL

Dr. JUSTIN V. PRÁŠEK.

V PRAZE.
NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.
1902.

PG 5021
C 35
v. 3

Přijato k vydání ve schůzi dne 22. února 1901.

Kommisse pro vydávání »Památek řeči a literatury české«.

V. E. Mourek.
Adolf Patera.
Ant. Truhlář.

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES
STACKS
JUN [illegible]

TISKEM ALOISA WIESNERA V PRAZE,
KNIHTISKAŘE ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

PŘEDMLUVA.

Podávaje veřejnosti tiskem český text Milionu Marka Polova jako důkaz, že předkové naši se živým zájmem všímali si i snah po seznání zemí dalekých, vzdávám především uctivé díky všem, kdož jakýmkoli způsobem mně byli nápomocni: zejména sl. výboru musea království českého, sl. ředitelstvům král. universitní knihovny v Leydenu a c. k. dvorské knihovny vídeňské, jakož i nejdůstojnější vždy věrné métropolitní kapitule na hradě pražském a kustodu archivu jejího Jeho bisk. Milosti Msgru. Dru. Františku Kráslovi, světícímu biskupu a praelatu scholastiku.

Úpravy a korrektury obojího textu účastnil se pan kollega Dr. Václav Flajšhans a přičinil k pojednání o slovesné stránce i slovník staročeský.

V Praze, 17. února 1902.

Dr. J. V. Prášek.

SEZNAM ZKRATEK V ÚVODU.

Č. = text českého překladu, citovaný dle stran originálu.

FP = text latinského překladu Pipinova, citovaný dle rkpisu Vídenského.

MSS = stejné znění překladů.

P = francouzský text, uveřejněný Pauthierem.

Pauthier = G. Pauthier, Le livre de Marco Polo citoyen de Venise conseiller privé et commissaire impérial de Khoubilaï-Khaân. Paris 1865.

Ramusio = Delle Navigazioni et Viaggi.

Ruge = S. Ruge, Geschichte des Zeitalters der Entdeckungen. Berlin 1881 (v Onckenově Allg. Gesch. in Einzeldarstellungen).

Schaller = M. Schaller, Marco Polo und die Texte seiner »Reisen«. Programm der Kgl. Studien-Anstalt Burghausen für das Studienjahr 1889/90.

SG = text starofranc. překladu, jejž vydala tiskem r. 1824 Société de Géographie.

SL = text starolat. překladu, jejž vydala tiskem r. 1824 Société de Géographie.

Yule = Colonel Henry Yule, C. B., The Book A Ser Marco Polo, the Venetian concerning the Kingdoms and Marvels of the East. London, I. II. 1871.

OBSAH.

Str.

Úvod

I. Český překlad cestopisu Markova Polova . . . . . .

II. O slovesné stránce českého Milionu. Uvažuje *V. Flajšhans* XXI

Text 1

Slovník. Sestavil *V. Flajšhans* 199

ÚVOD.

I.

Český překlad cestopisu Markova Polova.

Jest nyní zjištěno, že nejstarší text, jejž slavný cestovatel a objevce Východní Asie, Benátčan Marko Polo v žaláři janovském Rusticianovi Pisanskému diktoval, zachován jest v kodiku pařížské národní knihovny čís. 7367, vydaném tiskem francouzskou Společností zeměpisnou s nadpisem Recueil de voyages et de mémoires publiés par la société de géographie. Tome premier. Paris, MDCCCXXIV. Psán byl tudíž cestopis Markův jazykem starofrancouzským, jenž promísen jest hojnými italskými slovy i italismy vě vazbách jednotlivých, také mnohá pochybení formalná i syntaktická prokázána, která jasně dovozují, že nebyla franština materským jazykem spisovatelovým. Mnohá rčení v obou jazycích stejně znějí, ale různý význam mají; v textu Markovu užívá se jich ve významu italském a sice obzvláště v nářečí benátském (Schaller, str. 38). Konečně uvésti sluší, že SG jest ze všech zachovaných textů Markova cestopisu nejúplnější.

Jiný francouzský text, uhlazeným a správným jazykem psaný, jejž Pauthier položil za základ svého vydání, zachoval se v pařížském kodiku čís. 10270 a v rukopise bernském. V úvodu praví se, že francouzský šlechtic Thiébault de Cepoy v Benátkách r. 1305 meškaje, od Marka Pola opis cestopisu jeho si vyžádal. Syn Thiébaultův Iehan de Cepoy pořídil kolikerý opis tohoto textu a prvý opis podal r. 1307 Karlu z Valois, bratru pozdějšího francouzského krále Filipa VI. Jest pravděpodobno, že odstraněny byly při přepisování nedostatky jazykové a stilistické, v původním textu obsažené. Rukopis pařížský jest úplný a srovnán jsa s textem, Rusticianovi diktovaným (srv. ukázku u Schallera l. c. str. 41—42), zřejmě povahu opisu po stránce jazykové opraveného na odiv klade.

Spolu s nejstarším italským překladem vznikl i prvý překlad latinský. Původcem jeho byl dominikánský mnich Frà Pipino z Bononie, jenž sám v zemích východních meškal a vedle některých spisů historických i popis

cesty své pořídil. On přeložil cestopis Markův z jazyka starofrancouzského do latinského po vůli řádových svých představených, než překlad tento hojně jest doplněn údaji, stejnocennými s přídatky textu Ramusiova, i jest oprávněno se dohadovati, že poznámky ty od sama Marka pocházejí. »Es findet sich nämlich,« praví Schaller l. c. str. 53, »bei Pipino einiges, was in älteren Handschriften fehlt, und was doch nur von Polo herrühren kann, weil es sich um Dinge handelt, die der Geographie erst einige Jahrhunderte nach den Reisen des Venetianers bekannt wurden.« Památna jest především Pipinova předmluva, kterou snažil se vzbuditi horlivost křesťanských věrověstův, aby hlásajíce učení lásky, obraceli se k pohanům ve vzdálených východních končinách. Proti původnímu Markovu roztřídění v hlavy rozdělil Pipin cestopis veškeren v knihy trojí, do nichž zařadil obsahem příbuzné hlavy, zjednodušil text, opominuv mnohé, co s úkolem cestopisu se neshodovalo, zejména konečných třicet hlav, v nichž války Tatarů s Tatary byly vyličovány. Naproti tomu hledí Pipino ku přesnosti jmen a zeměpisných určení. Překlad Pipinův hojně se rozšířil. Dotud známo jest 13 různých kodiků, jichž archetypy jsou kodiky dvorní knihovny vídenské, státní knihovny mnichovské čís. 249 a královské knihovny berlínské. Překlad Pipinův vydán byl toliko jednou a sice roku 1485 v Antverpách u Ger. Leeu. Vydání toto zachovalo se toliko ve třech exemplářích: ve dvorní knihovně vídenské, v knihovně státní university leydenské (se signaturou 889 D 12[81]) a v soukromém majetku jakéhosi Angličana, z něhož mně byl r. 1899 za obrovskou cenu antikvárně ku koupi nabízen. Inkunabule tato vydána jest na základě textu již zhoršeného. Popis inkunabule podal M. F. A. G. Campbell, Annales de la typographie néerlandaise au XVe siècle (La Haye, 1874), Nr. 1434.

Průběhem XIV a XV stol. pořízeny hojné překlady cestopisu Markova do jazyků západních, namnoze z textu Pipinova. Marsden a Lazari rozeznávají 23 překladů vlašských, 9 anglických, 8 latinských, 7 německých, 4 francouzské, 3 španělské, 1 portugalský a 1 hollandský (u Pauthiera, str. XCV).

V seznamu tomto není obsažen překlad český, pokud lze i z nejnovějších publikací souditi, dosavadním vydavatelům a zkoumatelům Markova cestopisu neznámý. Překlad tento zachoval se v jediném rukopise, uchovávaném v knihovně musea království českého se signaturou III, E, 42 (starší signatura 3 F 26), kamž přišel z pozůstalosti Hankovy. Původně uchováván byl rukopis tento v knihovně kláštera oseckého, kde jej nepochybně již Bohuslav Balbín spatřil. Odtud dodán byl za Josefinských dob do pražské c. k. veřejné knihovny a z této neznámým způsobem nabyl jeho V. Hanka. Poprvé připomíná jeho V. Hanka v listu J. Dobrovskému v Praze 3. srpna 1817 psaném (uveřejněném skrze A. J. Vrťátko v Čas. Českého Musea 1870, 218). Tam praví Hanka vedle zprávy o jiných rukopisích do slova: »ano mám zde rukopis v 4. pěkně psaný ze XIV věku, o kterémž pochybuji, že by Vaší Důstojnosti znám byl. Napřed chybí několik listů

předmluvy, jest ve tři knihy rozdělen, každá kniha má přes 60 kapitol a vzadu je psáno: *dokonal sem s bozie pomoczi knyhi tyto genz slowu Milion Markussowy z Benatek Genz sprwu tyto wieczi popsal o obyczegich a o polozeni kragin na wzchod sluncze Asu dokonany apsani na Lethowiczich w sobotu po swate Markaretie.*

Léta vynechal; při tom je na tom samém papíře od té ruky Jan Mandyvil a zdá se, že jest mnohem pěkněji psán než v rukopisu A . . . Náš sprostý lid Mandyvila nejradše čte, a já myslím, že by Milion Markušov mnohem radše četl, proto že popisuje také mnoho podivného, a jsouli to lži, nejsou aspoň tak makavé jako v onom; jedna kapitola je tam o *ruskej vlasti*, to nic nelže.« Přivázán jest k němu překlad cestopisu Mandevillova, touž rukou psaný a s týmiž i znaky písařskými. Ruka písaře projevuje dobu kol r. 1460—1470, avšak přípisky na konci i překladu Markova i Mandevillova zřejmě osvědčují, že zachoval se v textu musejním toliko *opis* staršího českého překladu. Pohříchu není zachován rukopis celý; ztraceny jsou listy 1, 2, 12, 13, 24, 25 a 60 z původních 126 listů.

Psán pak jest překlad český na tuhém papíru, v němž vytištěno jest stálé znamení: terč na sloupku spočívající, konec sloupku zabíhá do terče a zakončuje se vodorovnou přímkou, z jejíchž konců souměrně dva hranoly se zdvihají. Každý ze 126 listů má 21 ^{cm} zdéli, 14·5 ^{cm} zšíři. Text jest ozdobně zarámcován linkami jednoduchými, řádky pak linkami od sebe odděleny. Popsaná strana má zdéli 16·5 ^{cm}, zšíři 10 ^{cm}. Iniciálky jsou provedeny vkusně a mnohdy i ve velikých rozměrech, zejména *J*, *T*, *Z*, *K*, *B* a v některých případech i *P*. Obyčejně psána iniciálka o dvou řádcích, ozdoby mnohdy zabírají až i polovici délky popsané stránky. Listy jsou číslovány běžně ciframi arabskými. Nepopsaný okraj má zšíři nahoře 2 ^{cm}, dole 2·5 ^{cm}, na vnější podélné straně 3 ^{cm}. Písmo zřídka přebíhá přes okraj, čte se velmi dobře a jest stejně bedlivé. Počet řádek na stránce není stejný, někde toliko 24, někde i 30.

V úvodu praví neznámý překladatel: »A protož v překládání jich práci jsem přijal (s) bezpečnějším svědomím k utěšení těch, ktož v nich čísti budú, a chvále pána Jezu Krista, všech věcí vidomých i nevidomých stvořitele . . . A tak sě dokonává předmluva z latinskú (l) česky přeložená (3).« Vidno z toho, že český překlad zdělán byl *z textu latinského,* což ostatně i jinak vyšetřovati lze, nebo na mnohých místech překladatel české významy latinským zněním doplňuje. Že pak pořízen byl z textu Pipinova, zřejmo jest z těchto důvodů: Jakkoli ve všem neshoduje se znění českého překladu s latinským textem Pipinovým, přece zachovány jsou v něm podstatné jeho znaky, rozdělení ve trojí knihy, Pipinova předmluva, v zásadě shodný počet hlav v jednotlivých knihách, shoda nadpisů jednotlivých hlav a souhlasné znění jmen osobních i místních.

Český překladatel na místech mnohých i textu ukrátil. Na str. 51^{a}, kdež počíná se druhá kniha, po slovích »Počínají sě knihy druhé o moci a velebnosti Kublajových krále tatarského« vynechán jest úplný výčet hlav

jednotlivých druhé knihy. Podobně str. 99 za slovy »A tak konec druhých knih, Amen« vynechán úhrnný výčet jednotlivých hlav knihy třetí. Na str. 4 jsou naproti tomu některé hlavy nesprávně číslovány, což vidí se z poznámek pod čarou přičiněných.

Prvopis českého překladu nezachoval se. Exemplář musejní, z něhož text český v knize této vydán, jest zřejmým opisem. Na konci textu čte se totiž tato poznámka, psaná touž rukou jako překlad veškeren: »Dokonal jsem s boží pomocí knihy tyto, jenž slovú Milion Markusovy z Benátek jenž z prvu tyto věci popsal o obyčejích a o položení krajin na vzchod slunce. A sú dokonány a psány na Lethovicích v sobotu po svaté Markaretě.« Týmiž skoro slovy zavřen však i přepis Mandevillův, touž rukou psaný a k témuž kodiku přivázaný. Nad to projevuje se povaha pozdějšího přepisu v hojných poklescích, které částečně písař sám, v kontextu částečně pozdější ruka in margine opravovala. Tak na str. 6ª čte se v textu ř. 4 s hora: A ony yakozto muzie opatrnie welmy *wudcze* atd., in margine však místo »wudcze« poznamenáno »*mudrze*«. Na též stránce ř. 6 z dola čte se v textu »y dal giem, aby geᵛ ge donesly; *Sſkru* také atd.;« in margine jest nemožné »Sſkru« v »*dſku*« Hankou opraveno. Na stránce 9ª ř. 12 shora znáti jest, že bylo původně psáno »przecz«, později ale bylo z z prostředka slova vyškrábáno. Na str. 10, ř. 16 s hora psal písař původně *thiechto*, potom však *th* v násloví přetrhl a opravil v *tiechto*. Na str. 19ª, ř. 6 z dola čte se v textu *pomynie*, ale *i* za *n* rudou barvou jest přetrženo. Povaha přepisu, dobou od prvopisu značně oddáleného, projevuje se i z četných písařových *omylů*,[1]) jako z latinſku 3, *drzieweczeczenij* 6ª, *zadagicz* ... *wratily ſie* 9, *mezkwe* 10ª, *tu ſie Tu ſie zdmu a zemie* atd. 11, *A oni wam odpowiezte at nebo ata* 14, *ke wſſech wierni ſpalitely* 14ª, *otey* místo *od tey* 15, *Aon geſtbil czlowieka zivota ſwate* 15, *cztirz* místo *cztucz* 15, *nieky* místo *niekdy* 16, *dobrzich* 17ª, *negſu* místo *neſu* 17ª, *yhed* 19, *amohzie* místo *a mnohe* 19ª, *zmorżl* místo *zmarzil* 19ª, *ſtrzedy* místo *ſtrdy* 22, *aonom* místo *na onom* 22ª, *dobrze* místo *dobre* 28, *roky* místo *rohy* 28, *ſye Saracenowe* místo *ſye Saraceny* 28ª, *krzieſt ſwatu* 28ª, *poten* místo *pod ten* 29, *rozlicznich naſtrogy* 32, *rozkoſſnym krmiemij* 33ª, *po ſwieczeczenie* 39, *ſwietieczij* místo *ſwieticzij* 40, *kuporzebu* místo *kupohrzebu* 41, *welbudij* místo *welbludij* 41ª, *wyſtrziehahie* 41ª, *ſwu manzenky* místo *ſwu manzenku* 42, *wu praczi odieleni* 42, *ginach zwierzat* 42ª, *wychucze* 44, *laytpmanē*, hned však níže *haytmaᶜ* a *haytmanē* 44ª, *diewetkrat* 45ª, *drzaze* místo *draze* 45ª, *ge to o geleny opitomnich* 46, *kolo onyehozto* 46ª, *Amoho* místo *amnoho* 47ª, *z pitonyegie* 47ª, *awſſkz* 48ª, *biedle zakona* 48ª, *hrawrany* 49, *chratochwil* 50, *odrzenie* místo *obdrzenie* 50ª, *Tiſſieczioho* 52, *korünü* 52 a 52ª, *rzietierzſtwa* 53, *a dwanaſte hauffu* místo *u dwanaſte* 53ª, *zrziedl* místo *zrziedil* 53ª, *obynucze* místo *owynucze* 54ª, *korowe* místo *koruhwy* 54ª, *zgiednaw*, *do* ... *myeſta ſie wratiw* místo *wratil* 55, *dſſczu* místo *dſſku* 55ª, *wzon* místo *wzwon* 58ª, *ſmyeſtati* 62ª, *kadienycze* 62ª,

[1]) Kromě omylů, již J. Gebauerem, Listy filol. 1887, 359, vyjmenovaných.

gralowa 63, *kratochiele* 64ª, *ſpratrzie* místo *ſpatrzie* 64ª, *oblyznich wlaſti* 68ª, *od hednej* místo *od gedney* 69, *odywa dawagi trzi bazantij* 73ª, *v welikȳ mnoſtwiē* 79, *zřzzie* místo *zryzie* 85ª, *przieſ niecz* místo *niez* 87, *wpoſtawczowiech ruſſie* 93, *z bogi* místo *zbozie* 94ª, *nebly* místo *neb by* 99, *wſom* místo *wſem* 100ª, *Murzie* místo *muzie* 101ª, *tra* místo *trwa* 106, *y ryzie* místo *z ryzie* 105ª, *yawranij* místo *hawranij* 111ª, *wedu* místo *wodu* 112, atd. Mnohé z těchto omylů jsou zřejmým přepsáním písaře, mechanicky opisujícího, mnohé i smysl rušící, zavinil již překladatel neporozuměním textu původnímu.

Tištěný text Pipinova latinského překladu jest nad míru vzácný, zachován jsa toliko ve třech exemplářích téměř nepřístupných. C. k. dvorní knihovna vídeňská k žádosti vydavatelově zapůjčila sice c. k. gymnasijnímu ředitelství v Kolíně latinský rukopis textu Pipinova, ne však inkunabuli, kteráž dle knihovního řádu pokládá se za rarissimum. Vydavatel vzdává na tomto místě uctivé díky slavnému ředitelství *král. universitní knihovny* v Leydenu, jež po zvláštní jeho žádosti ochotně leydenskou inkunabuli zaslalo c. k. veřejné knihovně pražské a tím kolacionování rukopisu s ní umožnilo. Z těchto příčin ustanovila se veleslavná III. třída České Akademie císaře Františka Josefa na uveřejnění latinského textu, který by, otištěn jsa vždy pod příslušnou částkou textu českého, podával žádaná vysvědlení, kde český text neúplný jest nebo nejasný. Podkladem učiněn rukopis vídeňský. Veleslavná c. k. dvorská knihovna vídeňská po žádosti vydavatelově ochotně rukopis řečený do Kolína propůjčila, kdež jej vydavatel přepsal a k vydání upravil. Rukopis tento, nyní pod číslem 3273 zařaděný, pochází původně z Moravy a dodán byl za Josefinských dob do c. k. studijní knihovny olomoucké, odkudž vedle znění cís. patentu ze dne 15. srpna r. 1837 zaslán c. k. dvorské knihovně vídeňské. Jest psán na 105 listech papírových o délce 18·4 a o šířce 13 ^{cm}. Každá strana rozdělena uličkou 0·7 ^{cm} širokou ve dva sloupce; každý popsaný sloupec má 11 ^{cm} zdéli a 8·7 ^{cm} zšíři. Číslovány jsou listy, sloupce nejsou zarámcovány. Písmo jest drobné, ale sličné, toliko inkoust jest bledý a, ježto rukopis trpěl vlhkem, čehož jsou zřejmé stopy, jest písmo na mnohých místech velice vybledlé a s těží čitelné. Zvláště poškozen jest vlhkem list 105, jehož znění bylo potřebí přibráním textu pražského **P**[1] upraviti Písař dbal velice ozdobné stránky, zvláště na iniciálkách, které jsou provedeny z největší části; toliko na počátku některých kapitol zůstává místo prázdné. Iniciálky některé malovány jsou červeně, jiné modře. Přípisy jsou řídké a psány jsou cizí rukou buď na pokraji buď v uličce mezi sloupci. Písař sám na hojných místech bezděké omyly opravoval, označiv body pod slovem, jež opraveno býti mělo. Ježto přípisky na pokrají tu a tam jsou přeříznuty, vidí se, že byl rukopis teprvé později svázán. Přepis upraven se všemi zvláštnostmi pravopisu písařova; toliko ligatury a zkratky z plna vypsány.

Srovnáváním tohoto textu latinského s českým vyšly na jevo důležité momenty pro charakterisování českého překladatele, kterýž latinskou před-

lohu svou na hojných místech zkrátil, vynechávaje zejména slova, jimž neporozuměl, anebo často se opakující, vedle toho však doplňoval ji i vlastními přídatky Tak v I, 11 (dle Pipinova řadění) čte se: »Aer autem non valde sanus est«, český překlad klade však: »Alle powietrzie welmy zdrawe« s opomenutím záporky. Maličko níže při charakteristice Armenův opomenuta slova »nunc potatores et timidi sunt effecti«. I, 18 vypravuje se o báječném přenesení hory jakési v okolí bagdadském. Kdežto latinský text jest stručný, vypravuje český překladatel v části zachované velice obšírně, jak zřejmo z následujícího srovnání:

In illis regionibus inter thaurisium et baldachum mons est, qui olim de loco suo usque ad locum alium est translatus virtute diuina. Volebant enim saraceni Christi euangelium vanum ostendere pro eo, quod dominus ait: Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis huic monti: transsi huic, et transibit et nichil impossibile erit uobis. Dixerunt ergo christianis, qui sub eorum dominio in partibus illis habitabant: Autem in christi nomine montem istum transferte aut omnes ad Machometum conuertimini aut omnes peribitis gladio. Tunc deuotus quidam vir christianus confortans se oracione fideliter ad dominum Jesum christum montem illum uidente multitudine populorum transtulit ad designatum locum, per quod multi ex saracenis ad christum conuersi sunt.

— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —
— — — — — ... — — — — —
— — — — — — — — — — —

Czestu, gizto hledate proti krzieſtanom. Cztieny krzieſtanſke prawy: kteryzkolwiek krzieſtan bude miti taku neb toliku wieru w kriſtu, yakzto geſt gedno horczyczne zrno, a on die gedney horzie: zdwyhni ſie ſ tohoto myeſta a gdy na gine miſto, ze by ta hora byla poſluſſna krzieſtiana. Protoz kazte ſie ſebrati wſſem krzieſtianom z tiechto kragyn a polozte gym gyſty rok, at to na ten den gednokrat vczinie gedney z naſſych hor, a oni toho nebudu moczi vcziniti. A wy gym pak diete, ze ony nemagi tolike wijrij, yako gedno zrno horczyczne a ze czteni Kriſtowo nenie dobre. aoni wam odpowiezte at nebo k waſſie wierze budu chtieti prziſtupiti anebo wſſichni, tak maly yako weliczi, zhubeni budete. A kdiz tey radie kalyffus vrozumie, przigal gy wſſyczku welmij radoſtnie. A yhned poſlal po wſſeczky krzieſtiany, czoz gich bieſſe w tiech kraginach, gichzto mnoho bieſſe, y kazal gym cziſti to giſte cztenije gegich. A otazal gich, bylali by to prawda, a ony rzekly, ze geſt tak. Tehdy rzekl gym kalyffus a przikazugie, aby to vczinily w deſetij Dnech, aby ſe ta hora hnula ſ toho myeſta,

nebo wiery ſe odrzekniete aneb ſmrti na ſie czekayte. To krzieſtiane vſlyſſawſſe, welmy ſie zamutichu, y wrhli gſu myſſleny ſwa ku paᵛ Gezu Krziſtu ke wſſech wierni ſpalitely, genz w ſie vſſagicze neoſtane, aby gym raczil pomoczi ſ te ſtraſti. Tehdy biſkupowe a gini ſwati otczowe tey kragini zgednaly lyd, aby ſie naboznie modlily paᵛ bohu, proſiecze geᵒ ſwate myloſti a poſtiecze ſie, aby gȳ ſ te nuzie raczil pomoczi. A kdyz minu oſm dnij czaſſu toho, geden angel ſwati zgiewy ſie v widieni gednoᵛ duſtoyneᵛ Byſkupu a rzekl geᵛ, aby rzekl gednomu ſſewczykowi gednookemu, aby proſyl za krzieſtiani, aby ta hora ſſla zdwyhnuczy ſie, kamz by kaliffus kazal. I powediel geᵛ Andiel gmeno y duom ſſewczika toho, ktezto przebiwaſie. A to wydienije miwal geſt wyeczekrat ten giſte biſkup. Tehdy, kdiz ſie giz rok kalyffu przibliżowaſſe, poſlal ten biſkup po toᵒ ſewczika, a powiedie gemu drziewe rzeczene widieni, y proſyl geho, aby tu modlitwu Vczinil panu Gezu kriſtu za proſtieni krzieſtianow o tey ſmrti. Tehdy ten ſewczik gednookij wimluwagie ſie, wecze: Ja ſem hrzieſni czlowiek a neygſem duſtogen tey miloſti. Neb ſie wymluwaſſe pro ſwu pokoru. A on geſt bil czlowieka ziwota ſwateᵒ cziſteho a velmij pocztiwij. Na wſſaky den mſſie rad poſluchaſſe a byl ſobie ſa' oko wylupl ſ ſwe hlawij prawe pro taku wiecz, neb czaſto ſlychal práwicz, cztirzy kazicz, ze czteni ſwate prawy: Acz oko twe pohorſie tie, wylup gie a wrz od ſebe. Neb on bieſſe dobre ſproſtnoſti czlowiek y mnyegieſſe, by ta ſlowa tak miela rozumena byti a ſtati ſie, yakz pſana

gſu. y przidalo gſe ge^{v} gednucz taka przihoda, ze gedna kraſna mladicze k niemu przide a rzkucz ge^{v}: Mily pane ſſewcze, vczin my dwa ſtrziewicze. Odpowie ſſwecz a rzka: vkaz my ſwu nohu, ana pak przilis ſie odkrywſſy, vgaze ge^{v} nahu nohu. A ynhed ſ toho vkazani z dyabelske^{o} nabadanie ſſewczik welike pokuſſeni a niekteraku liboſt na obezrzeni tiela gegiho miegiſſe, ale ynhed gie kazal giti od ſebe a poczel ſie myſly Nawraczowati gſam k ſobie, y zamuczowaſſie ſie a zeleſſe toho pokuſſeni, y ſpomenul na ta ſlowa cztenij ſwate^{o} a ynhed ſobie oko gſam wilupyl pro ſkruſſeni toho takeho pokuſſeni. A protoz krzieſtiane vffagice w geho modlidbu, proſily gſu geho, aby za nie pana boha proſil, aby gie raczil zbaviti tey zle przihody, y slibil gym, ze chcze rad tv modlidbu k bohu za nie vcziniti. A kdiz giz przigide ten rok gym od kalyffa polozeny, wſſichni krzieſtiane rano welmij wſtawſſe, ſſly gſu do koſtela a kazaly ſobie mſſe cziſti a modlidwy rzikati. Potom ſebrawſſe ſie wſſichni, muzie y zeni, ſtarzie y mlady, kazaly neſti przed ſebuw krziez, y ſſly gſu k tey ſamey horzie a mnoho gich bieſſe. A ynhed przigide ten giſty kalyffus ſ welykym mnoſtwym Saraczenuow z dobrze odienymi a hotowymi k mordowani krzieſtianuow newierziecze, by to mohly vcziniti, aby ta hora zdwihla ſie tak, yakz by kalyffus rozkazal. Tehdy ten ſewczik, przitel bozie, klekl na ſwa kolena welmy nabozne przed krzizem a zdwih ſwe rucze k neby, Proſyl geſt pana Gezu kriſta, aby Kazal tey horzie ſie zdwyhnuti podle rozkazani kalyffowa. A ynhed tak

dokonal tu modlidwu, ta giſta hora zdwyhla ſe yakzto ptak y ſſla na to miſto, yakoz bil kalyffus rozkazal, A kdiz ſaraczeni ten dyw vzrzechu, welmy ſe diewiechu, y kalyffus ſ nymi. A pro tu giſtu wiecz kalyffus ſ mnohymij ſaraczeni zdielaly gſu ſie krzieſtiane a krzieſtianſkey ziwoth wedly az do ſmrti. Neb kdiz ten kalyffus vmrzel, nebil pohrzeben yako Saracen; ale yako krzieſtian. A nalezly gſu przi ſmrti to^{v} kalyffowy geden krziezek na geho hrdle.

V I, 34 jest přeložen latinský text správně, ale český překladatel přes to přičinil poznámku »latyne ſtogi pſana Barachia centū aut octoginta pannij lyneij, ktoz toto lepe vmie wyloziti, ten wiloz«. V I, 48 čte se v latinském textu . . . quibus transactis invenitur prouincia Succuir. In hac prouincia sunt christiani etc., v českém však textu praví se: A przeyda tu czeſtu, przygde do wlaſti, geſſto ſlowe Suttur *(w nyez mnoho myeſt geſt a mieſteczek, a naywietſſie myeſto ſlowe Suttur),* w tey wlaſſti geſt nyeczo krzieſtianuow atd.

Jiné dva rukopisy latinského textu Pipinova, v polyglottě Marko Polově neuváděné, chová v bohaté knihovně své nejdůstojnější vždy věrná métropolitní kapitula pražská. Ježto český překlad v mnohých jednotlivostech od latinského Pipinova textu vídeňského se uchyluje, zkollacionovány za vydáním naším i oba rukopisy kapitulní. Prvý z těchto rukopisův, uložený v kodiku G, 21, skládá se ze 46 listův in continuo popsaných a sice z plna a bez číslování stránek. V kodiku předcházejí *Vite philosoforum cum breuiloquio eorundem* a *Tractatus de quatuor virtutibus cardinalibus.* Nadpis Pipinova textu jest *Marcus de Venecijs.* Rámec jednotlivých stran jest linkován, ruka v celém textu táž, vypsaná, v ligaturách důsledná. Iniciálky jsou stejně s textem černě psány, nadpisy kapitul červené, in margine jsou připsána namnoze čísla kapitul. Písmo jest z počátku XV století.

Druhý rukopis jest v kodiku G, 28 a skládá se z $42^1/_2$ listův o 2 sloupcích zplna popsaných, bez stránkování. Titul není žádný, nýbrž rukopis počíná bezprostředně úvodními slovy: Incipit prologus. V kodiku témž obsaženy jsou ještě rukopisy nadepsané *Incipit liber descripcionum terre sancte Jerosolimitane editus per fratrem Borcardum de Monte Syon,* pak *Incipiunt gesta passionis domini que invenit Theodosius magnus Imperator in Jerusalem in pretorio poncii pylati in codicibus publicis.* Rukopis tento psán jest trojí rukou. Každá stránka jest rozdělena ve dva sloupce, tyto pak jsou linkami ohraničeny. Iniciálky jsou psány červeně, písmo jest rovněž s počátku XV. století. Seznam kapitul jest až na konci každé knihy a sice skládá se I kniha ze 67, II ze 70 a III ze 40 kapitul. Končí se rukopis tento slovy

Explicit liber domini Marci pauli de veneciis De consuetudinibus et condicionibus orientalium regionum.

Srovnání rukopisu G, 28 (= P^2) s českým překladem potvrzuje především, že nebyl tento latinský text předlohou překladateli českému. Okolnost tato vyšetřuje se již z důvodů vnějších. Především nemá tento rukopis nadpisů kapitol jednotlivých, které vyskytují se v českém překladě souhlasně s jinými pipinianskými rukopisy. Za prologem schází výčet kapitol I knihy, kapitola I, 14 schází na místě svém, kapitola I, 41 schází a následuje po I, 40 ihned I, 42. Závažny jsou i vnitřní důvody, zejména okolnost, že latinský tento text, zejména v třetí knize, celé věty svého prvopisu opomíjí, český překladatel ale věty ty přeložil a do svého textu pojal.

Než ani rukopis G, 21 (= P^1) není lze za předlohu českého překladatele prohlašovati. I v tomto rukopise jest jiný pořádek kapitol než v textu českém. Kapitola dvacátá nadepsána v něm De ciuitate Corniam ale v českém překladě i v jiných rukopisích pipiniánských zní nadpis tento O mieſtu yafdy, De Ciuitate Lasdi. Nad to ukazuje podrobné srovnávání textu tohoto s českým při vší vnitřní příbuznosti odchylky velmi značné.

Jiný pipiniánský rukopis v českých zemích zachován není, srovnáváním však vzájemným rukopisů dochovaných nabýváme přesvědčení, že podkladem českého textu byl rukopis, na němž spočívá i rukopis Vídeňský i P^1 i neznámý nyní rukopis, dle něhož vydán **L**.

Kdo byl českým překladatelem textu Pipinova, jest naprosto neznámo, ale z poznatků jazykových sluší usuzovati, že zdělán byl český překlad před koncem XIV století. Překládán byl spis Markův na Moravě, jakož projevují velice hojné moravismy, sebrané částečně *J. Jirečkem*, Časopis Českého Musea 1877, 106 sld. Dle přípisku na konci nynějšího textu učiněného byl i tento text na Moravě v Letovicích přepisován a sice písařem vycvičeným, jehož ruka projevuje charakteristickými znaky dobu krále Jiří z Poděbrad.

Osudy rukopisu od jeho zdělání až do té chvíle, kdy se ocitl v rukou Hankových, výše byly vyloženy. Ze dvou přípisův in margine, psaných spůsobem století XVI (na str. 31ª čte se »Bude-lj wůle Bozi, ſtane ſe. Petr Paczak z Waczlawicz«, na str. 32 »Vprzimnoſt cziſta cznoſt, A kdo miluge Sprawedlnost ten trwa na wiecznoſt. B. z Hodiegowa«), lze se některých majitelů kodiku dovtipovati.

Vydán český překlad dotud nebyl; toliko vybrané částky uveřejnil K. J. Erben ve Výboru z literatury české II, 545—572.

Titul jest ztracen, ale na str. 4ª do textu pojat, i zněl původně *Marka Pavlova z Benátek knihy o divných věcech vlastí na vzchod slunečních,* ve shodě s nadpisem překladu Pipinova Marchi pauli de Veneciis de cõſuetudinibꝫ et cõdicionibꝫ orientaliũ Regionum.

II.

O slovesné stránce českého Milionu.

Uvažuje *V. Flajšhans.*

O jazyce staročeského překladu cestopisu Marka Pola jest již řada monografií. Od 3. srpna 1817, kdy Hanka poprvé o jediném rukopise tohoto textu podal zprávu Dobrovskému, netrhne se téměř řada pracovníků. Hankovo počáteční usouzení, že rukopis sahá do XIV. století, opravil hned roku následujícího (Gesch. der böhm. Sprache, 1818, 275) patriarcha Dobrovský svým lapidarním způsobem takto: »die Abschrift gehört zwar in die Mitte des XV. Jahrhunderts, allein die böhm. Übersetzung selbst mag wohl älter sein«; podle dalších slov snad, ač není tento výklad bezpečný (slova »diese Handschrift ist also noch zu N. 10 der vorigen Periode nachzutragen« mohou se vztahovati prostě jen k Mandevillovi), kladl původ textu staročeského před r. 1410. A toto mínění také ovládlo; ještě Jireček 1876 spokojuje se pouhým konstatováním fakta (Rukověť, II. 9): »přeložen na český jazyk ve XIV. věku« a doplňuje pouhým vyslovením toho, co jaksi implicite řečeno již u Dobrovského otiskem závěrku rukopisného (»psány na Lethowiczich«), že nynější rukopis »psán v Letovicích na Moravě«. Tato holá fakta konstatoval tedy již r. 1818 Dobrovský a málo co lze k tomu podstatného přidati.

Bývaly k tomu přidávány nesprávnosti: Hanka v rukopisném přípisku deskovém hádal na Letovice české, mylně; Jungmann v Historii Literatury (II. 79) udává za vročení rukopisu rok *1483*, vzniklý — jak již Jireček poznal — omylem a to asi nějakým nesprávným záznamem, náležejícím vlastně ke křižovnickému rukopisu Mandevilly z r. 1472. Jungmann totiž jinak doslovně opakuje zprávy Dobrovského, ale dodatky jeho (str. 274—275) nějak popletl. Šembera 1868 (Dějiny řeči a literatury, 130) pronesl domněnku, že text náš »z latiny přeložil nepochybně Vavřinec z Březové« — sotva správnou a ještě méně důvodnou. Nesprávností podobnou Erben při otisku ve Výboru z literatury české (1868, II. 543—571) setřel ve výňatcích dialektický ráz textu našeho a podobně mylně pokusil se (1868 Vocel

a pak) 1888 J. Jireček (O zvláštnostech češtiny ve starých rukopisech moravských, str. 20) stáří rukopisu zvýšiti slovy: »napsán byl asi počátkem XV. věku«. A tak poslední zmínky Gebauerovy (v Listech filol. 1887, Histor. Mluvnice I. 679 atd.) omezují se podstatně zase jen na stará konstatování Dobrovského z r. 1818.

Pokládámeli tedy za zjištěné, že rukopis náš pochází (spíše z konce, nejméně však) z polovice XV. století, že vznikl od neznámého autora v Letovicích na Moravě (stopy toho jsou i v jazyce zřetelné), že tento rukopis jest jen opis textu původně staršího (a to opis, jak pouhým nahlédnutím patrno, velmi chybný), snad ještě ze XIV. století, původce neznámého, vyčerpali jsme skoro úplně positivní vědomosti celého téměř století a — nechcemeli se ztráceti do báječné říše fantastických dohadů — zbývá nám stanoviti v těchto mezích jen zajímavější nebo závažnější podrobnosti.

I tato minuciesní, drobnohledná práce filologova byla již z největší části u textu našeho vykonána. Rukopis sám v Museu byl dosti přístupen filologům, Erben ve Výboru a Jireček v Anthologii záhy otiskli dosti značný kus textu a když 1868 J. E. Vocel v Pravěku země české (str. 449—454) ukázal ke shodě jednoho místa našeho textu s několika verši Jaroslava v Rukopise Královédvorském, zvýšil se zvláště interess o jazyk našeho textu měrou neobyčejnou. R. 1875—1877 zvláště články prof. dra. J. Gebauera v Listech filologických (II. 101—114; rozhojněný a opravený překlad tohoto pojednání vyšel německy v Archivu für slavische Philologie, II. Band, 143 sqq.) a J. Jirečka v Časopise Musea království Českého (LI. 103—119) byly jazykové zvláštnosti textu našeho vyčerpány skoro do dna a když 1886—1888 vzplanul znovu boj o Rukopisy, znovu oba přední protagonisté důkladnými rozbory jazyka textu našeho (Gebauer v Listech filolog., 1887, 348—360 a Jireček O zvláštnostech češtiny atd. 1888, str. 20 až 22) material zpracovali skoro úplně. Jen nepřímým, ale arci velmi důležitým doplňkem těchto studií Gebauerových a Jirečkových přispěl 1895 Fr. Bartoš vzorným popisem nynějšího útvaru nářečí letovického (Dialektologie moravská, II. 103—106). Na práci těchto tří učenců staví následující řádky dále a spokojují se při známých věcech proto jen několika doklady, odkazujíce pro ostatek do článků Jirečkových nebo Gebauerových. Mimochodem řečeno, ačkoli Gebauer text excerpoval i pro Historickou Mluvnici i pro Slovník staročeský, zůstalo přece leccos důležitého v zažloutlých listech našeho kodexu, a tato nova označuji v práci následující hvězdičkou.

Předem nutno si opětně připomenouti, že text našeho kodexu jest pouhý opis a to písaře velmi nepozorného a nedbalého. To ukazuje pouhý pohled na text a důvody toho některé uvedl již 1868 Vocel (»wudcze« m. »múdře«, na »welmy« rovni m. »valnéj« atd.), jež rozhojnil Gebauer (v Listech filol. 1875 a zvl. 1887, 359—360), ukázav také k tomu, že opisovač mnoho vynechal — dalo by se ohledání toto doplniti ještě opačnou necností písařovou, mnoho totiž psal také dvakrát. To, co dle mého mínění písař vynechal, je ve vydání tomto položeno do rohatých závorek a otištěno

kursivou; týmž způsobem jsou — ale nikoli všude — opraveny také některé jiné chyby opisovačské a písařské. Kde naproti tomu písař zbytečně píše jednu věc dvakrát, jest položeno zbytečné opakování do závorek kulatých. Kde nelze s jistotou určiti, co vynecháno, tam označena několika tečkami mezera, kde oprava chybného textu byla nejista, upozorněno vykřičníkem.

Tato nedbalost písařova má, jak již Gebauer správně upozornil, nemilé následky při úvaze o dialektických zvláštnostech našeho textu; leckterou chybu písařovu může kvapný posuzovatel vzíti za zvláštnost dialektickou. A tato nesnáz zvyšuje se tím, že písař dopouští se nejen chyb piseckých nýbrž i opisovačských; že opisuje nejen nedbale (vynechá něco nebo něco dvakrát napíše), nýbrž i nerozumí své předloze (a píše pak z nedbalosti hotové nesmysly), ano dokonce dovoluje si ji svými konjekturami, docela falešnými, znetvořovati téměř k nepoznání. Chybou piseckou zajisté jest, píšeli n. př. fol. 123ª »obecní pokrm a *paſta*« místo *pastva* (jak opravuji v závorce rohaté kursivou) — takových vynechání dopouštějí se i jiní písaři, ač ne tak často jako náš; písař náš hned v následujícím řádku (mezera ta označena tečkami) vynechává zase, tentokrát asi celý řádek předlohy, tlumočící latinské »supra modum, ideo herbas non germinat neque blada«. Zrovna takového vynechání — mimo přečasto jindy — ještě hrubšího, dopustil se fol. 126, kde vynechává asi pět řádek českého textu, tlumočícího lat. »reducentes . . . lucra magna«. A hned kousek níže, fol. 126ª vynechává opět dokončení slabiky »ta« — (dle lat. originalu »protenditur« patrně na druhém řádku předlohy následovalo — »*hne sě*«), ale nejenom to, bezmyšlenkovitě, docela mechanicky k tomuto necelému ‚ta' — opisuje znovu z předešlého řádku předlohy »*vlast studená velmi*«. Zpozorovav omyl, pokračuje klidně dále »*V tom moři*«, nedbaje ani toho, aby zbytečná slova škrtl ani scházející »*-hne sě*« doplnil. Tyto a podobné, v nejrozmanitějších kategoriích se vyskytající, chyby pisecké vadí celkem ještě nejméně; hůře je tam, kde špatně rozumí — a píše buď nesmysly nebo nemožné konjektury. To jsou pak pravé chyby *opisovačské*, při kterýchž ne vždy vidíme s jistotou, proč měněno a jak zněl original. Fol. 126 na př. za lat. »equabus suis frena relaxantes ipsas libere, quo volunt ire, permittunt« má následující překlad: »svým klisiciem uzdy pustie, aby šly ‚*protie*', kamž chtie«; označil jsem vykřičníkem v rohaté závorce tuto chybu čtenáři, ale neodvážil jsem se hádati slovo originalu. Jsem sice toho mínění, že text originalní měl asi zkráceně psané »před sě« nebo »přece«; že opisovač mylně četl zkratku »*pře-*« za »*pro*« a že zbývající »*-ce*« pokládal za dialektický acc. sg. m. *tě:* z této chyby čtení a špatné konjektury že vzniklo nyní nesmyslné »protie«. Ale arci nemohu — při notorické nedbalosti našeho písaře — tento výklad postaviti jako jediný možný; naš písař mohl své nesmyslné »pro tie« také jiným způsobem vyvoditi, cesty jeho jsou věru nevyzpytatelné. Nebo: »inter arenas rimantur« přeložil fol. 113 »mězi pieskem *parahy*«; to vykládám si takto: originalnímu »paragy« (= párají) písař nerozuměl, buď že snad sloveso ‚párati' v jeho dialektu nebylo ob-

vyklé, či že snad je pokládal za acc. plur. cizího jmena jako ‚adamant'; i chtěl cizí *g* počeštiti tak, jako udělal z ‚*g*rošíku' »*h*rošík« a tím způsobem vytvořil nesmyslné »*parahy*« atd. A tyto chyby potom značně seslabují důvěru k některým singularitám hláskovým a tvarovým: fol. 114ª na př. za lat. »uirides fructus« čteme »*lezeneho* ovoce«: možno, že snad přeřeknutím (jako ‚svítíčko sluní' ‚štěk zapesal' atd. v mluvě obecné) bylo písaři diktováno nebo sám si předříkával vskutku ‚lezeného' m. ‚*zeleného*'; ale hledímeli k ostatním nesmyslům, přičteme to také na vrub pouhé nedbalosti; podobně fol. 126 psané »domóv by sě *poznaſti* neuměli« pokládá sice Jireček za tvar dialektický — a bylo by možno uvésti parallely — ale když uvážíme, kolika chyb se písař na listě 126 dopustil (byla o nich právě shora zmínka), přičteme i toto *s* chybě pisecké (a proto vloženo v textu do závorky kulaté). A zase nám podává — k malé naší radosti — písař nepřehlednou řadu podobných dokladů.

Tyto chyby opisovačské značnou měrou ztěžují řešení otázek, jež jazyk textu našeho filologu ukládá. Z těch otázek nejvíce byla probírána a řešena od dob Vocelových již otázka vlastně nejpodřízenější — otázka totiž po stáří původní předlohy. Vocel v Pravěku, položiv rukopis neprávem do konce XIV. věku, s čímž prý se srovnává i písmo a pravopis, usoudil: »než však patrné známky na sobě nese, že jest přepisem mnohem staršího originalu, jenž brzy potom, když Millione byl sepsán, na jazyk český přeložen«, kladl pak určitěji původ ten do doby kolem r. 1320. Naproti tomu J. Jireček ohledav jazyk Milliona podrobně, napsal (ČČM. 110:) »nemohu jinak říci, nežli že Million zčeštěn byl okolo r. 1400« — a mínění jeho přijímá také v podstatě prof. Gebauer. A mínění toho nelze nepřijmouti za správné, ani ne tak z důvodů positivních (i takové uvádí Jireček: ‚ščeně' m. staršího ‚ščenec', ‚starosty' = parentes, ‚malovánie' za starší ‚psanie' atd.) jako hlavně negativních: není nejmenších stop, které by nutily přikládati originálu stáří vysoké, jazyk činí docela dojem jazyka doby Husovy a Rokycanovy. Nešetření dualu (hned v první kapitole: »dva bra*tří* sě bra*li*« nebo »z *těch* bratrú dvú« atd.), úplný téměř nedostatek starých aoristů (v téže první kapitole místo aoristů je patnáctkráte užito nového perfekta, pětkráte praes. historického), naprostý úpadek vazeb participialních, důsledné nešetření jotace, volné užívání dvojhlásky *-ie* atd. svědčí, že již předloha byla asi téhož rázu — nehledě ani ke slovníku, který nevykazuje téměř jediného slova staršího, za to pravidelné a hojné útvary nové.

Lzeli tuto nejčastěji ventilovanou, ač poměrně méně důležitou, otázku pokládati dnes již za rozřešenu, naskytají se otázky nové, obyčejně zlehka jen pomíjené, však vskutku obtíže veliké působící. Dosud obyčejně jazyk Milliona zkoumán v podruží otázky rukopisu Královédvorského; vybírány z něho tvary původu nejrůznějšího k účelům obranným anebo zase dokazováno jeho mládí k účelům opačným. Leč jazyk Milliona má zajisté také existenci sám o sobě — a tu na prvním místě naskytá se otázka ne po stáří originalu, ale po jeho kvalitě jazykové.

Precisujemeli problém přísněji, zní takto: Víme, že opis náš vznikl v Letovicích — rozumí se moravských; víme, že jsou v něm chyby opisovačské i stopy nářečí moravských. Jde o to nyní, zjistiti, bylli již původní text psán dialektem (a jakým, zdali též letovickým) či bylli psán obvyklou češtinou počátku století XV. Bylli pak tento original psán starou češtinou normalní, kdy dostaly se do něho stopy nářečí letovického; zdali teprve posledním opisovačem a s jakým úmyslem? Hodlalli vskutku celý text jazykově přetvořiti, bylyli tedy vskutku změny ty úmyslné a tedy důsledné, či jsouli jen nahodilé, z nedbalosti a nepozornosti, tak jako jeho stránka grafická.

A priori by se arci podobalo domnění — tak zajisté soudil i Šembera, přičítaje překlad Vavřinci z Březové -- že text náš vznikl v Čechách, jazykem normalním: že teprve moravský opisovač vetkal moravismy do textu původně normalního. Leč J. Jireček, vypočítav řadu moravismů hláskových, tvarových i lexikalních, dokládá (ČČM. 109): »z moravismů těchto, zvláště slovních, jichžto počet výčtem naším nikterak není vyčerpán, podle zdání našeho, jasně na jevo vychází, že Million na Moravě nejen přepisován, *ale i prvotně byl skládán.* Jen rodilý Moravan mohl tak psáti, aby v psaní své tak rázně vetkal stopy svého podřečí.« A tento důkaz dotvrzuje ještě parallelou s textem Mandevilly téhož rukopisu, jenž — dle Jirečka — obsahuje jen moravismy formalní, hláskové a tvarové, nikoli lexikalní; důkaz, že mluvnická osnova zůstala i pod rukou písaře moravského česká a jen tu a tam při tvarech a hláskách dal se svésti svým okolím. Million, maje nejen nátěr, ale i celou látku moravskou, hlásí se také vznikem svým — dle Jirečka — na půdu moravskou.

K úvaze o tom třeba jest podrobného rozboru jazyka, ještě podrobnějšího, nežli nalézáme u Jirečka a Gebauera, zároveň s důkladným poznáním grafiky našeho textu. Toto obojí však zase není možno bez srovnání překladu s latinským originalem, aby bylo možno posouditi celkovou tendenci našeho překladatele.

Překlad učiněn z latiny. Praví to překladatel sám v úvodě fol. 3: »a tak sě dokonává předmluva *z latinské česky* přeložená«, totéž dokazuje v práci další passus na fol. 26ª: »*latině* stojí psáno ‚barachia centum aut octoaginta panni linei' ktož toto lépe umie vyložiti, ten vylož«, nebo na fol. 106ª »ovoce ‚byrczy' jinde stojí ‚bryczy'«, k závěrku textu slova: »zvieřátko, ješto slovú vlasky neb *latině* giraffe« (fol. 120ª, srovn. 122ª) atd. Totéž dokazuje srovnání obojího textu přítomné edice, kde pravidlem nalézáme při pochybnostech výklad v textu latinském; totéž mnohá neporozumění: fol. 121-121ª vyskytuje se král ‚Deaden' neporozuměním latinskému ‚de Aden' (m. Adenský, jak pak dále správně psáno); fol. 91ª čte se »na znamenie *divu* lodi toho města« za latinské »in portu civitatis huius singni . . .«, kde překladatel patrně omylem m. jména *Singni* nebo *Singuj* četli ‚signi' a přeložil atd. Totéž dosvědčují mnohé latinismy, nejen slovné jako: »conspiracio = sdýchanie« fol. 52ª, »tradicio = vydánie« fol. 35ª,

»intollerabile = neſtrpeliwe« fol. 41ª atd., nýbrž i v celých větách a vazbách: »oportet, ut duo canes sint = musí, aby vždy dva psi s člověkem byli« fol. 86ª atd., z nichž zejmena acc. c. inf. nebo ablat. absol. zavaloval našemu překladateli obtíže převeliké. Že tedy náš překladatel překládal, a to doslovně a velmi hrubě mnohdy, z latiny, o tom nemůže býti sporu.

Jiná jest však otázka, neměl-li nějakou pomoc německou. Není sice známo, že by byl nějaký starší německý překlad Milliona, ale jsou některé stopy, které ukazují ke vlivům německým. Nechci se tu dovolávati výrazů cizích jako *‚rychtovati'* atp., nebo podle německých utvořených jako *‚starosty'* (= parentes = die Eltern), *‚vší věcí'* (= omnino = allerdings) atd. které jsou obecné celé češtině počátku XV. stol. a proti kterým tak usilovně bojoval Hus, nýbrž upozorňuji na časté užívání 3. sg. act. za lat. pass. (»potom *přijde* do . . .« fol. 17 = peruenitur; »turkysóv mnoho *najde*« t. = reperiuntur; »sto lodí naplniti *muož*« fol. 11 atd. atd.), které příliš upomíná na německou vazbu s ‚man', a na místo na fol. 39, kde za latinské »per violenciam« čteme »když města *přes hlavu* mocí dobyl.« Uvážíme-li, že náš text je v jednom kodexu s Mandevillou, přeloženým z němčiny, můžeme jistě aspoň to připustiti, že překladatel náš podléhal silně vlivu němčiny při svém překladu a že mnohdy tak mohl se dopustiti i germanismu.

Překladatel náš překládal z textu latinského podobného, jaký je v přítomném vydání otištěn. Nebyl to text doslovně týž; místo na fol. 36ª citované to ukazuje výslovně, kromě toho svědčí o tom text mnohdy obšírnější (fol. 74, fol. 81 a j.). Ale přece celkem byl to text našemu velmi podobný a podle několika známek bližší rukopisu kapitulnímu G 21, nežli oběma ostatním.

Překlad učiněn byl doslovně; i to vyplývá z toho, co již uvedeno. Tlumočiti co nejvěrněji bylo idealem našeho autora a tato snaha tříští se na úskalích rozdílnosti obojího jazyka. Vede ke konfliktům a nesnázím, kde častěji trpí správnost češtiny nežli smysl originalu: »ukrutník, *jenž sě* božím prorokem *nazývachu*« (fol. 23 = tirannus, qui se dei prophetam esse dicebat) je jeden z těch anakoluthů, jichž v takové hojnosti je rozseto po stranách našeho cestopisu; přeložiti latinský ablativ absolutný (deficiente et terga vertente) »*když* již lid *ustavše* a chřbet *obrátivše*, král Kublaj zvítězil« (fol. 54) pokládal zrovna tak za správné, jako když tlumočil inf. c. acc. (»credebant Christum unum esse« atd.) takto: »věřiešě Krista býti z počtu jednoho bohuov dobrých«. Jen tu a tam překládá obratněji: »in mortis articulo« = »na své smrtedlné posteli« (fol. 3.), ale tyto a takové případy jsou opravdu jen ‚rarissimi nantes'.

S tohoto stanoviska musíme posuzovati změny, jež v nynějším opise původního překladu nalézáme. Za starší a původnější musíme pokládati tvary a vazby ty, jež lépe přiléhají k textu latinskému; z kvality změn budeme pak moci souditi o jazykové kvalitě měnitele.

Tu sluší ještě připomenouti, že mnoho důvodů vede k tomu, předpokládati mezi originalem (*O) řadu přepisů (P_1 P_2 P_3 . . .), jejichž několikátým reflexem jest rukopis (R) nynější; poněvadž však — pro velikou nedbalost písaře našeho kodexu — bezpečně tohoto mínění, velmi pravděpodobného, dokázati nelze, úvaha následující hledí jen ke dvěma textům O a R.

Text náš R jest naproti textu původnímu O měněn úmyslně; s úmyslem opravovati, bez textu latinského. To částečně bylo vyloženo již shora, při výkladu o chybách opisovačských, leč několik příkladů možno ještě uvésti: O měl »že ty máje dospievají« a R (20) z toho udělal: »že ty *mají dospievati;*« O měl: »těch úřad bieše« a R píše »*tehdy* úřad bieše« (fol. 22ª »harum officium«); přebývají se Saraceny« přeložil správně O a R z toho udělal (29) »přebývají *sě Saracenové;* »a zvláště Saraceny« napsal O a nyní čteme v R (108): »a zvláště *s tarčemi*« atd., vesměs nesmyslně a vesměs vinou této korrigovací manie. Důležité pro náš účel jsou z této legie omylů zvláště tyto. Fol. 9ª přeložil O lat. »duas tabulas aureas« správně »dvě dscě zlatie«: z toho udělal R »dve sce zlatých« (200 zl.); R tu patrně píše tvar dialektický »*scě*« (m. *stě*); není arci jisto, rozumí-li mu. Naproti tomu na fol. 44ª měl O tvar patrně dialektický »*rádsě*« (jak už upozornil Gebauer v Lfil. 1887, 359), z něhož R neporozuměním udělal »radějí«; tu tedy tvar dialektický je prokázán již pro předlohu. Podobně fol. 103 psal již O: »viece pra*vici* [= praviti] nebudu« a R udělal z toho: »viece pra*viece* nebudu«, zde domnělé participium nahradil jiným, obvyklejším. Prvý doklad (·*rádsě radějie*-) ukazuje, že vyhýbal se původce textu R provincialismům, druhý ukazuje, že jazyk textu O obnovuje; *opisovatel tedy normalisoval.* Toho jest potřebí dovoditi ještě podrobněji.

Normalisování — t. j. nahrazování tvarů dialektických normálními tvary západočeskými — jeví se na př. u tvarů s *-ti-* nebo *-tě-*. V dialektu, jímž bylo psáno O, patrně za *-ti-* a *-tě-* vyslovováno *-ci-* a *-cě-* (toho úkazu v novém nářečí letovickém není; v. Bartoš, Dialekt. II. 105) a tak náš opisovač opsal: »když procí*ci*chu« fol. 23, »plá*ce*ný« fol. 95ª »ch*cí* kúpiti« 114 (patrně m. *chtí*; výklad ze *chcí*, srovn. Gb. Hist. Mluvn. III. 2. 203, není nutný), »ry*cí*řuov« 52ª, svíce*z*iti (pravidelně) atd. Často však již dosazoval místo *-ci- -ce-* české *-ti- -tě-*; vedle svíce*z*iti tu a tam je svíté*z*iti; někde dosadil jen na polovic: vráti*ci* 5, sprosti*ci* 10 atd., někde i graficky toto normalisování naznačil: w ſwietcze (O svěc*ě*, R chtěl míti svě*tě*) atd. A často pak dosadil *t* za *c* na místech nepravých: na polovici cesty grafické se zastavil fol. 40 ptac*z*tie (= ptáci; O měl ‚ptácie', R pokládaje za dialekt., chtěl míti ‚ptátě' ale úmyslu nedokončil), ale na jiných místech úmysl provedl. Věda, že inf. končí se na *-ti* a že písař O píše sprosti*ci* atd., opravil podle toho i ‚zawr*ti*' 9ª, ‚střie*ti*' (často: 53, 58ª atd.), arci mylně m. *-ci*; věda, ze písař O píše m. ch*tie*ce ch*cie*ce (fol. 83ª), opravil dle toho i ‚nech*tie* korunu' (fol. 52ª m. ne*chce*) ‚ch*tie*m nadělati' (fol. 91 m. *-cem*), arci mylně; a podobně opravil koncovku *-cě* u adv. w blie*ztic*

(fol. 52ª = blízce), lech*tie* (fol. 106 = lehce) atd., tak za pro*cícil* napsal ‚jakž pro*titil*' fol. 112ª atd., ano (není-li dial.) obvyklou nedbalostí napsal fol. 55ª: ‚bez *tí*sla' místo »bez *čí*sla«. Tvar ‚o *poraztie*' 40ª vznikl asi týmž způsobem (Gb. Hist. Mluvn. III. 1, str. 176 vykládá tvary podobné jinak). Totéž normalisování (zdá se mi) vyskytá se při častém rčení »*vzchod slunce*« (ve staré češtině spřežka; odtud i »*vzchodsluneční*« atd.). Místo tohoto měl asi O *východ,* ale toto *východ* nyní zachováno jen na několika místech (ve formě *východ* a také *weychod* 11, 47 atp.) jinde všude po obecném usu staročeském čteme v R jen »*vzchod-slunce*«. Atd.

Modernisování textu je rovněž velmi patrno. Text O měl ještě starší tvary vyměniji (81) ‚vze*mše* (7), *st*lúp (29) atd. asi pravidlem; za tyto tvary v R čteme častěji vyměňuji, vze*vše*, *sl*úp atd. Vedle ‚na *však den*' (7ª) čteme již ‚na všaký den' (fol. 11ª). Ještě patrněji vyniká tato snaha při některých případech mylného pravopisu. Za dob R bylo *ie* všude již zúženo v *í*; písař však O psával v době úžení často *ie* za *í*, snad marottou písařskou, snad také dialektickými odchylkami. Tu pak často R opravuje mylně: píše za lat. locuturus ch*ti* mluviti (20); t. j. psanému *chtie* (= chtě) rozuměl jako 3. piur. a místo *chtie* říkal již a psal *chtí*; napsal tak i na místě tomto. Týmž způsobem vyložili již Gebauer a Jireček psaní *-uo-*, *-uov-* za náležité *-ú-*; ale změna tato je v R ještě dále provedena. Za doby O říkalo se totiž v G. pl. *-uov* i *-ův*, ale psalo se ještě starším způsobem také *-óv*: tedy n. př. psáno král*óv*, král*uov* i král*uv* (t. j -ův) vedle sebe; za doby textu R změna pokročila ještě dále, psáno stále sice -óv, -uov atd., ale ve výslovnosti zmizelo již i *-v-* koncové; říkáno tedy Gt. plur. králū a byla tradice, že možno toto ū psáti *-óv*, *-uov*, *-ūv* atd. Příklady pro *-óv -uov* netřeba hromaditi; *ūv* píše R na př. těch dielnyk*uw* fol. 29, welblud*uw* 31ª atd.; pouhé ū píše: murzenyn*u* šest set fol. 9ª, rok kalyff*u* 14ª atd. Odtud pak bral si písař R právo, psáti každé *-ū-* spřežkou *-uv-*, *-uov-*, *-uo-*, ano i *-ov-*. Případy s *-uo-*, *-uov-* vyčetl Jireček (Zvl. 21, ČČM. 107) a Gebauer (Lfil. 360, Mluvn. I. 263); tuto uvádím případy s *-uv-*: píše tak 3. plur. přijed*uw* 9ª ne*ſuw* 11ª atd., instr. sg. ſeb*uw* 5 atd., ano i za krátké u: o wtip*uw* 4ª. Týmž způsobem myslím, že nutno vyložiti i fol. 102ª kor*ow*hwie (*óv* = *ú*), jež Gb. H. Mluvn. I. 261 pokládá za doklad dvojhlásky *-ou*. Tvar Gt. plur. pieſſcz*ouow* fol 53 je jasným dokladem, kam až dospěla libovůle písařova; má zajisté značiti výslovnost *-ů*.

Jiné doklady této modernisující snahy jsou uvedeny níže.

Uvážímeli všechny tyto okolnosti společně, přijdeme asi k témuž mínění, jaké jsme shledali vládnoucím. Original (O) byl psán dialekticky, jazykem dosti pozdním, nářečím nejspíše moravským, někdy na počátku XV. věku. Ale další náš výtěžek, že opisovač (R) modernisoval a normalisoval, že tedy nepsal dialekticky, nýbrž formy ty stíral a měnil, zdá se v odporu s explicitem textu, dle něhož opis psán na Letovicích. A i tomu přepisu vindikují původce moravského skoro obecně badatelé novější (na

posled Prášek 1900 v Ottově Slovníku naučném XVI. s. v. ‚Marco Polo'), ano Jireček (1888, Zvláštn. 77) výslovně, ve shodě se Šemberou, tomuto písaři přikládá dialektické zvláštnosti, tvrdě naopak, že original O byl původně český (»(písař) text, od Vavřince z Březové prvotně po česku zpořízený, přepsal a při tom známek svého nářečí horského dosti hojně veň uvedl«). Proti tomu myslím mluví kvalita zjištěných písařských chyb i omylův a neshodu s explicitem třeba vyložiti takto. Majitel vzoru našeho textu chtěl si dáti O přepsati do sborníku; k tomu dostal i Mandevillu. Text O vznikl někde na Moravě; podle všeho severněji Letovic; neboť celá řada úchylek od nářečí letovického nepřipouští identifikace s dialektem letovickým. Nějaký pak řemeslný písař, rodem Čech, v Praze vyškolený, na nejpokročilejším stupni pražského nářečí stojící, provedl opis obou textů do jednoho kodexu: snažil se oba jazykem uniformovati, ale kvapná a nedbalá práce provedla toto setření v Millionu jen nedokonale a tak prvotní dialekt ještě dosti prosvítá. Že tomu tak jest, zdá se mi, že nevyvratně svědčí poslední čtyři řádky (»explicit«) písařovy, v nichž není vůbec žádné stopy dialektické (až na »s božie« m. »boží« — *ie* m. *í* však bylo tehdy zjevem graficky zcela obecným), ač by aspoň nějaká byla se snadno mohla vyskytnouti.

Zbývá nyní ještě určiti, *ke kterému nářečí hlásí se původní překlad.* K tomu může odpověděti opět jen podrobný rozbor jazyka.

Pro tento účel jsou *bezcenné některé chyby a marotty* písařské:

i místo *e* napsal na př. písař 57ª zvieřátka *ſſyra* (m. šerá), 3ª *wſſil* v milost (m. vše*l*) atd.; ale všimneme-li si, že jindy píše odſſel 7ª ſſery atd., nebudeme tato ojedinělá *-i-* při notoricky nedbalém písaři klásti na vrub dialektu;

rovněž tak nebudeme za dialektické odchylky pokládati mylnou analogii písařskou:

-kt- za *kd*: tehdy psáno totiž ještě po starém způsobu *kto,* vyslovováno však (a také psáno) *kdo*; podle toho psal i písař m. ‚kdežto' *kt*ezto 5ª, m. ‚když' **kti*z 5, 7 atd.;

**-gt-* za *kd:* vyslovované *kdo* přešlo spodobou v *gdo,* jak podnes vyslovujeme novočesky; kontaminací nové výslovnosti a staré orthografie psal pak R *gt*ezto 21;

-kd- za *-kt-*: když psáno vedle sebe *kdo-kto,* domníval se písař, že má právo i psáti ‚nye*kd*ere' (fol. 45ª) m. *některé;*

-js- za *-s-*: psáno po staru *js*em, vyslovováno *s*em; dle toho písař i psal: přidálo *gſ*e jemu 15, 17ª a j. (m. *se*), *gſ*am 15ª (m. sám), ne*gſ*u 17ª (= nesú) atd.;

-g- za *-k-*: psána vedle sebe v češtině zhusta cizí jmena (-ing, -urg, -erg atd.) střídavě s *g* a *k;* sám náš písař střídá libovolně *g*olč-*k*olč; dle toho píše i ‚*g*ralowa dvora' 63, ‚*vg*aze nohu' 15 (= ukáže), ‚do*g*onagycz 87ª m. *-k-*; atd.

K těmto dialektickým odchylkám nenáleží dále vulgarismy, archaismy a neologismy, rozšířené druhdy nebo dosud po celé oblasti jazyka českého. Sem patří:

Vulgarní assimilace: proźba 35ª, ź wlaſtnim králem 4 atd., podobné též klesání temných na konci slov: kny*ch* 3. Mylnou analogií píše pak neobratný písař i ‚na pocza*dk*u' 32ª atp.;

ej za *ý:* zemſkey bóh 42ª, weychod slunce 47, kralowſkey palác 74 atd., velmi často; avšak nikdy nepřichází *·aj-*; z toho jest patrno, že dosavadní výklad (Gebauer, Histor. Mluvnice, I. 281—282), jakoby se měnilo *ý* v *ej* prostřednictvím *aj,* není správný. Analogií písařskou (nebo také jazykovou?) píše R *ej* i za *ý,* které vzniklo úžením z *é:* we*y*woda 44ª, welik*ey* množství 76, 77ª, má zuby velmi welik*ey* 80 atd. (t. j. O měl vulgarní ‚zuby . . . veliký', z toho R (neporozuměním?) udělal ‚velikej');

ý (nebo *í*) za *é:* bývá ve flexi (Acc. plur. dra*hý* dary 5, D.-Loc. sg. o převeli*kým* púšči 4, N.-Acc. sg. dřevo jest tvrd*ý* 21 atd.) velmi často kořenové však jen: po*dly* obyčeje fol. 6ª a we*dly* miery 45ª;

rovněž vulgarní jsou některé jiné jednotlivé změny hláskové: *rz*ebiky 19 (m. *hř*eb-), pannu, *ke*rúž 9ª (m. *kt*er-) atd.

Obecně bylo také v grafice tehdejší rozšířeno psaní *-dc- -tc-* za pouhé *-c-*. Vzniklo asi a rozšířilo se od slov jako ‚dva*dc*ěti', ‚tři*dc*eti' atd. a tu pak psáno ‚tiezt*cz*e' 7, ‚pot*cz*tywie' 8ª atd.

Novotvary obvyklé jeví se hlavně ve flexi:

-emi m. *-i* (Instr. plur. jokm.) nalézáme fol. 83 i se dvanácti tisí*cemi*;

slož. sklonění possessiv: o kralo*wem* lesu fol. 4ª;

ponechávání přímnožku u náměstsky *veš:* vš*i*cky dary fol. 5, vš*i*cky jiní 6ª atd.;

aoristy podle participií: měči yachu sě bíti fol. 54;

partic. pass. odchylně měkčena: přenešenie 3ª, čtění 9ª atd., nově utvořená vy*jde*ní 21 nebo vyn*deni* 71 (za staré *-štie).*

Jaksi na rozhraní mezi zvláštnostmi dialektickými a analogií piseckou, v prvé polovici XV. stol. obecně rozšířenou, jsou dvě změny, hojné a časté v Millionu. Jest to změna *ý-é* (typ: ten giſt*e* král 6) a změna *í-ie* (typ: lidé zl*ie* 28ª). Obě ty změny vyskytují se často a hojně, sbírku jejich příkladů hojnou snesli Jireček (ČČM. 106—107, Zvl. 21) a Gebauer (H. Mluvn. I. 221—222, 283—284, Lfil. 360), zbývá tedy pouze promluviti o výkladu této zvláštnosti.

Gebauer i Jireček pokládají skoro veskrze změny ty za dialektické; Gebauer opatrněji sice, ale přece většinou. Leč podrobnější přihlédnutí i tu vede k výsledkům poněkud odchylným.

Předem sluší se zmíniti o změně *í-ie.* Viděli jsme (více dokladů u Jirečka, ČČM. 107), že písaři R znělo *ie* vůbec již jen jako *í;* že korrigoval mnohdy *ie* v *í.* Vyskytají se pak tvary s *ie* a *í* vedle sebe; na téže řádce. Týž úkaz byl však již u písaře O; i on psal již *ie* za *í.* Jen že on dával

přednost (srovnej *-óv-uov-úv-ú*) formě dle svého mínění starší (*-ie*) a tak, kde jen viděl *i* (třebas krátké), psal většinou *ie*, byloli vůbec v nějakém příbuzenstvu dlouhé *í*. Mnoho z jeho domnělých archaismů písař R odklidil: a tak máme nyní vedle sebe v jednom řádku: g*y*m a g*ie*m (fol. 8), ku puolnocz*ie* a ku puolnocz*i* (fol. 11), na téže straně d*y*w-d*ye*wiechu sě (fol. 16), Loc. sg. v tej zem*ye* (19ª) a často zem*y*, krz*iez* a vedle toho krz*iz* atd. Čteme pak tvary jako »nedostatek p*ieti*« (fol. 20ª), kde za *ie* máme *i* a za *i* zase *ie;* na str. 92ª máme celou stupnici vedle sebe: »t*yem* p*ie*t*yem*«, kde t*iem* má *ie* za staré *ie*, p*ie*- však za *i* a t*iem* za *í*, a kde není pochybno, že R četl jen: »*tím pitím*«.

Toto mínění potvrzují dále doklady, rovněž již vyčtené, kde nalézáme *ie* za *ý*. Písař O nerozeznával *í* z *ie* od *i* (vlastně *ý*) z *é;* a podle toho psal pak *ie* za původní *ý* (a i za *y*, mělo-li někde v příbuzenství *ý*: ‚naším yaz*ie*kem 22ª', ježto slýchal ‚jazýček') a psal tak: »dyw*n*i*e*m a rozličn*ý*m malován*iem*« (fol. 22ª), »mrtw*ie*ch« (fol. 4) atd. Tu všude jest možný pouze výklad z analogie písařské; poněvadž pak je snaha písaře O křižována protichůdnou snahou písaře R, jest nám nyní nemožno určiti, jeví-li se v dokladech *-ie-* skutečně nějaké stopy dialektické; na žádný doklad s *ie* nelze spolehnouti.

Jinak však má se věc s *é* za *ý*. Tu asi největší část dokladů (jazykem tureczk*e*m fol. 6ª atd.) není jen piseckou analogií, nýbrž zakládá se z části na affektované výslovnosti (v. Gebauer, H. Mluvn. I. 283—284), z části na dialektických odchylkách. Bezpečně pak můžeme pokládati za dialektické *e*, kde nastupuje za krátké *y* (nebo *i*): oczaſ*ſe* urubují fol. 80ª, modl*e* činí fol. 124 (= simulacra), zid*e* i Saraceny fol. 54ª (Acc.), paſterz*e* fol. 28 (= past*ýři*) atd. tvar: »ſ gedn*e*m z jeho pánóv« fol. 6ª bude asi m. novotvaru jedn*ým*, Tvary »rozl*eji*« atp., jež Jireček (ČČM. 106) dokladem uvádí, jsou tvořeny z kmene *lě*. Tak nabýváme jednoho znaku dialektického, jenž odkazuje k nářečím hanáckým a lašským.

Mezi oběma těmi nářečími rozhoduje pak pro některé lašské (nebo bližší k lašským) jiná význačná známka jazyka našeho textu, jeho měkká výslovnost slabik *-de- -te- -ne- -me-*, řídčeji ostatních. Skoro pravidelně píše Million *ně*dvěd (63, 63ª atd., *mě*zi (3ª atd.), měst*ěč*ko (18 a j.), svěd*ěč*ství (3 atd.), ud*ěři*ti (skoro důsledně), ano píše i *ně*chá fol. 78, *ně*ní fol. 17, 17ª a j., *ně*snadně fol. 113 atd., píše i **kdě* (*kdiez*to jest měst 34ª, srov. někter*die* (fol. 106ª) atd. Srovnáváme-li tuto výslovnost s měkčením *-ti*, *-tě* v *-ci*, *-cě*, o němž byla již nahoře zmínka, jeví se příslušnost našeho nářečí k lašským bezpečna. Jireček (Zvl. 77—78) arci tvrdí, že jazyk Milliona obsahuje neklamné doklady původu horského, ale vytčené právě zvláštnosti tomu odporují. A neklamným toho dokladem jest sloveso *udeřiti;* toto vyskytá se v Millionu často, skoro vždy v této formě, vždy s *-ř-*; tak zníti však může jen v nářečích lašských (v. Bart. Dial. I. 107); všude jinde na Moravě zní *uderiti*, vždy s *-r* a to znění je již pro počátek XV. stol. dosvědčeno evangeliářem olomuckým, jejž Jireček přikládá nářečí dolskému.

Opisovatel R hleděl tyto stopy setříti; proto někdy zase chybuje, píše »naybohat*ey*ſſich« fol. 123, ſnadn*ey*ſſie« 21 atd. (m. -tie- -nie-); někdy snad vedla ho pražská výslovnost, píše-li na př. (pow*e*diel« 14ª »odpow*e*dy« 2) atd. Leč úplně znaků těch setříti nedovedl.

Se znaky těmi shodují se pak znaky ostatní:

krev gt. *krvě* (fol. 114) jest sice stejně na Lašsku jako na Letovicku; rovněž Dat. plur. *dětóm* fol. 118 (v Lašsku nyní již další změnou — *tum*): ale kdežto nářečí letovické má Dat. plur. šty*řem*, má lašské (srovn. Bartoš Dial. I. 117 a II. 173) šty*rom* ve shodě s Millionem, jenž 118ª píše *cztyrzō*.

šč (za lašské *šć*) je v Millionu pravidlem: kardinal*šči* 8, zvláš*čn*í 27 atd.

rovněž lašská je koncovka *-ste-, -stý* u číslovek: dvaná*ste*, třiná*stý* a tak dále;

jiné konečně odchylky dialektické nejsou sice nyní doloženy (aspoň ne v Bartošově Dialektologii), ale pro starší dobu jsou dosvědčeny za moravismy vůbec:

tc-ts (srovn. Gebauer, I. 503) kro*tsě* atd.; týmž způsobem

dc-ds: porza*dſie* fol 4ª m. porádce: po prze*dſſ*ych atd.; taktéž

tč-tš: ſta*tſſ*yti fol. 125ª, doby*tſſ*ete atd.

Na lašské vkládání hlásek průvodních k *l, r* upomíná p*ylnyeyſſye* popsáni 9 (= amplius) m. p*l*nějše; naproti tomu »obyčej přich*á*dí« 76 může býti i chybou písařskou (*d* m. *z* nebo *a* m. *o*). Bezpečné chyby písařské jsou *o* m. *e* (w*o* dne 80 atp.) *h* m. *j* (*h*edney hospody 69) atd.

O změnách *h*rošík (m. grošík) a *-dva* (dra*dva*, modli*dva* atd.) m. *-tva* můžeme se aspoň domnívati, že spíše je vyložíme vlivem lašským než jiného nářečí moravského.

Lašský jest také poklad lexikalní; o některých slovech zajímavých *(zrytiti sě, z krten* atd.) není možno zmíniti se s určitostí, ježto mohou býti snad nějakou chybou písařskou; ale nicméně počet slov nejspíše moravských, pravděpodobně lašských je veliký. Jireček (ČČM. 109—109) uvedl jich 24, ne všech jistých; tuto klade se seznam hojnější, kontrollovaný.

blízký: frase *o blízce* (fol. 11) doložena jest později jen u Žerotína;

břich masc.; podnes obvyklé na Moravě;

čili: jiné czile koně fol. 69;

doněvadž: vyskytuje se různě zapsáno: donywadz 33, 69, doniewadz 6, donewadz 35ª, donowadz 73, donyowadz 82 atd.; bylo sice i jinde stč., ale v této době bývá jen v textech moravisujících;

haluzka (fol. 105ª), podnes obvyklé na Moravě;

harovitý = laboriosus (fol. 44) (není-li snad nějaká chyba);

hole = omnino fol. 124;

hramota = iocalia (22ª, 57, 105); slovo záhadné, ale bezpečné;

hrubý = magnus (fol. 66, 18, 105 a j.); dosud mor. obvyklé;

chřib = mons (fol. 53); dosud mor. obvyklé;

jednokrát, jednúc (fol. 14, 15): náleží k hojným novotvarům adverbialním moravským;

jizka: za moravské pokládal R, píše: »*jiezky neb šupiny*« fol. 21;

měch (= pytel; fol. 95[a]), podnes mor. obvyklé;

mrákava (= tenebrae, fol. 51); srovn. *pláňava*;

osuhlý: ofuhle odpověděv fol. 39[a]; srovn. Bartoš Dialekt. I. 243;

pláňava (fol. 3[a]); srovn. *mrákava;*

pořádka (fem.; fol. 7[a], 45); bylo také stč.;

poloh (= puerperium; fol. 82); srovn. Jireček Zvl. 51;

přiekopa (fem.; fol. 88); dnes lašsky přesmyknuto »křipopa« Bartoš Dial. I. III.;

prvný; skoro pravidelně;

řečiti: fol. 124: snad omyl m. *říčeti*;

sěčen (= září fol. 111; jindy po česku);

slimák (fol. 118); za moravské pokládal již R psav »slimáky *nebo rakvice*« a již Jireček uvádí citat Blahoslavův (Gramm. č. 329), dle něhož za české ‚hlemýžď' »Moravci mrzutě ‚*slimák*'«;

sluch (obediencia fol. 45); srovn. L. Kat.;

spolní (fol. 5); podnes mor obvyklé;

škřík (fol. 114); bylo také stč.; nyní však jen moravsky;

tvrdný (fol. 27); bývalo kdysi též stč.;

věc (fol. 79 a j.) = copia; podnes mor. obvyklé;

vrchovina (fol. 125): podnes lašsky; srovn. Bart. Dialekt. I. 286;

zhlavec (fol. 17); podnes na Moravě obvyklé;

zbyt (hedbáví nazbit fol. 74); srovn. doklady u Jirečka Zvl. 58.

Za moravské také mohlo by se, ač ne důsledně za lašské, počítati i měkké sklonění kmenů sykavkových: ječmene a pro*si* fol. 26, strachem a hro*zí* fol. 76 (srovn. fol. 121) atd.

Naproti tomu o syntaktických zvláštnostech nelze vždy s určitostí tvrditi, že jsou moravismy. Za takové, podle poznámky Blahoslavovy, pokládá Jireček Zvl. 22 adverbia komparat. na *-ější* (m. českého *-ěji*); za moravismus by se mohlo i pokládati ustrnutí slova ‚*tisíc*': jeden neb dva *tisíc* fol. 51, měl do *tisíc* panicóv fol. 88 atd. Ale nelze tak říci o jiných vazbách a zvláštnostech: přidáváli se ke dvěma slovům attribut pluralový (o moci a velebnosti Kublajo*vých* fol. 51[a], oslóv i ptactva rozli*čných* fol. 122[a] atd.), může to býti archaismem; píšeli R místo gt. Accus. ve vazbách: oh*eň* následují 16, křesťa*ny* nenávidíc 122[a] atd., může to býti latinismem; má-li za part. act. také pass.: časy min*uté* (fol. 52), může to býti vulgarismem; má-li konečně některé vazby odchylné (*učiti* s Gt. nauči se obyčejóv . . . naučil sě novin atd. 8[a]—9, učili sě nepodobných věcí 22[a] atd.) nebo nedoložené (chopichu sě *k mečóm* fol. 84), nemůžeme s jistotou rozhodnouti, náleží-li vskutku původci a dialektu lašskému.

O slohu konečně autorovu nelze ztráceti slov; je takový, jako jeho original. Že překládá pokud možno doslovně a otrocky, bylo již ukázáno; za přednost můžeme mu počítati jen upřímnost, s jakou někdy vyznává svou nedostatečnost. Má ovšem k této upřímnosti důvod; loď jeho umění, s jakou se odvážil na plavbu dlouhou knihou Polovou, je velmi chatrná a ruka, řídící kormidlo, velmi nepevná; než přece zjednal si tento prostý Moravan čestné místo v našem písemnictví, obohativ je překladem díla znamenitého a důležitého, jež leckterá větší literatura soudobá musila čísti v textu Pipinově.

[1a] Incipit prologus in librum domini Marchi pauli de Veneciis de consuetudinibus et condicionibus orientalium Regionum.[1]) Librum prudentis et honorabilis ac fidelis viri, domini Marchi Pauli de Veneciis, de condicionibus et[2]) consuetudinibus orientalium regionum, ab eo in vulgari fideliter editum et conscriptum, compellor ego Frater Franciscus pipinus de Bononia, ordinis fratrum predicatorum, a plerisque primoribus[3]) et dominis meis veridica[4]) et fideli translacione de vulgari ad latinum reducere, ut qui amplius latino quam vulgari delectantur eloquio nec non et [1a1] hii, qui uel propter linguarum varietatem omnimodam aut propter diuersitatem ydeomatum proprietatem lingue alterius intelligere omnino aut faciliter nequeunt aut delectabilius legant seu liberius capiant, Porro per se ipsos laborem hunc, quem me assumere compulerunt, perficere plenius[5]) poterant sed altiori contemplacioni vacantes et infimis sublimia preferentes sicut terrena sapere ita terrena describere recusarunt. Ego autem eorum obtemperans Iussioni libri ipsius continenciam fideliter et integraliter ad latinum planum et apertum transtuli, quem stilum huiusmodi libri materia requirebat. Et ne labor huiusmodi inanis aut inutilis videatur, consideraui ex huius libri inspectione fideles viros posse multiplicis gracie meritum a domino pro[1b]mereri: siue quia[6]) in varietate et decore et magnitudine creaturarum mirabilia dei opera aspicientes ipsius poterint uirtutem et sapienciam uenerabilius admirari aut uidentes gentiles populos tanta cecitatis tenebrositate tantisque sordibus inuolutos gracias deo agant, qui fideles suos luce veritatis illustrans,[8]) de tam periculosis tenebris uocare dignatus est in admirabile lumen suum. Seu illorum ignorancie condolentes pro illuminacione cordium ipsorum dominum precabuntur vel in deuotorum christianorum desideria confundentur, quod infideles populi promptiores sunt ad veneranda simulacra quam ad veri dei cultum, prompti sunt plurimi ex hiis, qui Christi sunt caractere insigniti siue eciam religiosorum aliquorum corda peruocari po — [1b1] — terunt pro ampliacione fidei christiane, ut nomen domini nostri Jesu Christi in tanta multitudine populorum oblivioni traditum deferant spiritu favente diuino[9]) ad occecatas infidelium naciones, ubi messis quidem[10]) multa, operarii vero pauci. Ne autem inaudita multa atque nobis insolita, que

[1]) P[2] schází až sem prolog. — [2]) L schází. — [3]) L pauibus. — [4]) L + seu verifica. — [5]) L + non. — [6]) P[2] que. — [7]) L schází. — [8]) L + lucem. — [9]) L + auxilio. — [10]) P[2] schází

[Schází 1. a 2. list originálu.]

[3] Geſt czlowiek mudry, wierny a nabozni a pocztiwi, mrawi ozdobenij, ode wſſech, genz gey znagie, dobre ſwiedieczstwy magie, ze pro mnoho ge° czti y pocztiwoſti ſprawem ge° prawenie geſt wierij duoſtoyno. Neb y otecz ge° pan Mikulaſs wſſie mudroſti a opatrnoſti muz, wſſeczki ty wieczi p̃wie takez wip̃wowal. I take ſtricz ge°, pan Mathuſs, o niemz zmienka geſt w tiechto knyhach, muz giſtie poczeſtnij, nabozni y mudry, na ſwe ſmrtedlne poſtely ſpowiedlnikowy ſwemu w pilnē a ochotnem rozmluwani pod prziſſahu geſt prawil, ze to wſſie, czož w tiechto knyhach popſano ſtogi, geſt wierna prawda. A protoz w przekladani gich praczi gſem (*sě*) przigal bezpecznieiſſim ſwiedomim, k utieſſeni tiech, ktoz w nich cziſti budu, A chwale pana Gezu kriſta, wſſech wieczi wydomich y newydomich ſtworzitele. Tyto knyhi gſu w trogie knyhi rozdieleni, z nichzto kazde gſu w wlaſtne kapituly rozdieleny, Gichzto knych na poczatcziech k ſnadnieyſſie˅ nalezeni toho, czož w nich pſano geſt, znameni kapitul tuto naprzed ḡt pſano. A tak ſied okonawa przedmluwa z latinſku (*-ké*) czeſky przelozena.

Tuto gſu popſani kapitoly prwnich knyh na tuto rzecz takto:

Kterak a procz pan Mikulaſs pawluw z benatek a pan Mathuſs braly gſu ſie do kragyn na wichod ſluncze, kapitola prwni.

in libro hoc in locis plurimis referuntur, inexperto lectori incredibilia videantur, cunctis in eo legentibus innotescat praefatum dominum Marchum horum mirabilium relatorem uirum esse prudentem, fidelem et devotum, atque honestis moribus adornatum, a cunctis sibi domesticis testimonium bonum habentem, ut multiplicis virtutis eius merito sit ipsius relacio fide digna. Pater autem eius dominus Nicolaus, tocius prudencie vir, hec omnia [2ª] similiter referebat. Patruus vero ipsius dominus Matheus, cuius meminit liber iste, uir utique maturus, deuotus et sapiens, in mortis articulo constitutus, confessori suo in familiari colloquio constanti firmitate asseruit librum hunc veritatem per omnia continere. Propter quod circa translacionem ipsius laborem assumpsi consciencia tuciore ad consolacionem legencium et ad laudem Domini Jesu Christi, cunctorum visibilium et inuisibilium creatoris. Liber autem iste in tres libros diuiditur, qui per propria capitula distinguuntur, quorum librorum principiis ad faciliorem contentorum in ipsis invencionem sunt capitulorum tituli prenotati. Explicit prologus.

Incipiunt[1]) *capitula primi libri:*

Qualiter et quare dominus Nicolaus pauli de Vene [2ª¹] ciis et dominus Matheus transierunt ad partes orientales, Capitulum i.

[1]) L má před Incipit tento prolog: LIber autem iste in tres libros diuiditur, qui per propria capitula distinguuntur, quorum librorum principiis ad faciliorem contentorum in ipsis inuencionem sunt capitulorum tituli prenotati.

[Ktera]k krale welike° Taterſke° dworu doſſly gſu c[apitola] druha.
Kterak gſu v toho krale miloſt nalezli, kapitola trzieti.
Kterak ge ten kral poſlal k rzimſkemu papezi, kapitola cztwrta.
Kterak gſu w benatkach czekaly, az by papez zwolen bil a potwrzen, (3ª) Kapitola pata.
Kterak gſu ſie wratily zaſie k taterſkemu kralowy, kapitula ſſeſta.
Kterak geſt ge przigal kral, kapitula ſedma.
Kterak Marek, ſyn pana Mikulaſſie, wſſil w miloſt przed kralem, kapitula Oſma.
Kterak po mnohich czaſſich obdrzely gſu ſobie od krale odpuſſczenie, aby ſie domuw wratily, kapitula Dewata.
Kterak gſu ſie do benatek wratily, kapitula Deſata.
Popsane wlaſti na wichod ſluncze a nayprwe o menſſie armanij, kapitula Gedenaſta.
O zemi tureczſkey, kapitula dwanaſta.
O armenij wietſſie, kapitula Trzinaſta.
O zemi zoranſkey, kapitula cztrnaſta.
O kralowſtwy Moſulſkem, kapitula patnaſta.
O mieſtu baldachy, kapitula ſſeſtnaſta.
O mieſtu Tawryſii, kapitula ſedmnaſta.
O diewu przeneſſenie s gedney hory w te zemi, kapitula oſmnaſta.
O zemy porſkey, kapitola bez gedne dwaczata.
O mieſtu yaſdy, kapitula dwaczata.
O mieſtu kroman, kapitula gedna a dwaczata.
O mieſtu Camandu a o wlaſti Reoobarle, kapitu[a] xxii.
O gedne planiewe welike neb o poly, geſto ſlowie latinie ffformoſa, iakozto by rzekl kraſna, A o mieſtu kormos, kapitula xxiii[ta].

Qualiter Regis maximi tartarorum curiam adierunt, Capitulum ii.
Quomodo apud prefatum Regem graciam inuenerunt, iii.
Quomodo ab ipso rege ad romanum pontificem missi fuerunt, iiii.
Qualiter expectauerunt Veneciis creacionem summi pontificis, v.
Qualiter redierunt ad regem tartarorum, vi.
Qualiter ab eo suscepti sunt, vii.
Qualiter Marchus natus domini Nicolai creuit in gracia coram Rege, viii.
Qualiter post multa tempora obtinuerunt regis graciam ad propria remeandi, viiii.
Quomodo venecias redierunt, x.
Descripcio orientalium regionum et primo de minori armenia, xi.
De provincia turchie, xii.
De armenia maiori, xiii.
[2b] De provincia çorçanie [1]), xiiii.
De regno mosul, xv.
De ciuitate Baldachi, xvi.
De ciuitate taurusii, xvii.
De miraculo translacionis cuiusdam montis in regione illa, xviii.
De regione persarum, xix.
De ciuitate Iasdi, xx.
De ciuitate cremam,[2]) xxi.
De ciuitate camandu et regione theobarle,[3]) xxii.
De campestribus formosa et civitate cormos et cremam, xxiii.

[1]) P[1] Corcanie. — [2]) P[1]) Corniam. — [3]) L recbarler.

O pomiezney wlaſti miezi mieſtem kormos a mezi mieſtem rzeczenim kerman, Ca[la] xxiiii.

Opiet o druhe wlaſti, geſto geſt mezi mieſtem krerman a mezi mieſtem kobynam, ka[la] xxv[ta].

O mieſtu koby[nam], ka[la] xxvi[a].

O wlaſti, geſto ſlowe Tymochaym, a o drzewu ſluncze, genz od latinikuw ſlowe obecznie drzewo ſuche, ka[la] xxvii.[a]

O gednom vkrutniku, genz ſlowieſſe Starzecz z hoyr, a o geho mieczerzich, ka[la] xxviii. (4)

O mieſtu, geſto ſlowie Sopurgam, a o geho kraginach, kapitula xxviiii[ta].

O ſmrti toho ſtarcze a o zruſſeni mieſta ge°, capi[la] Trziczata.

O mieſtu Balach, ka[la] xxxi[ta].

O hradu Taytam a o ge° kraginach, kapila xxxii[ta]. ꝛc

O mieſtu Sſtaſſem ka[la] xxxiii[ta].

O zemi, genz ſlowe Balaſtie, ka[la] xxxiiij.

O zemi, genz ſlowe Teſſymur, kapitula xxxv[ta].

O zemi, genz ſlowe Botham, a o przewiſokych horach, ka[la] xxxij[ta].

O zemi, genz ſlowe Caſtar, ka[la] xxxviij[ta].

O mieſtu Samartam a o dywu nyektera° ſtlupa, genz ſie geſt ſtal w koſtely ſwa° Jana bozieho krztitele, ka[la] xxxviiij[ta].

O zemi aneb o wlaſti, genz ſlowe karthaim, capi[la] Cztiridſata.

O zemi, genz ſlowe katham, capi[la] xxxxi[ta].

O zemy, genz ſlowe Peym, capitula xxxxii[ta].

O zemy, genz ſlowe Cyrarciam, capi[la] xxxxiij[ta].

O mieſtu lop a o przewelyky puſſczi, ca[la] xxxxiiii[ta].

De regione, que media est inter cremam et Ciuitatem cobinam, xxiiii.

De intermedia regione inter ciuitatem cormos et cremam, xxv.

De ciuitate cobinam, xxvi.

De regno thumochayn [1]) et arbore solis, que vulgariter a latinis dicitur arbor sicca, xxvii.

[2[b1]] De tyranno, qui dicebatur senex de montanis, et siccariis seu assessinis eius, xxviii.

De morte eius et destructione loci eius, xxix.

De Ciuitate sopurgan et terminis eius, xxx.

De ciuitate Balach, xxxi.

De castro taychan et terminis eius, xxxii.

De ciuitate scassen, xxxiii.

De prouincia balassie, xxxiiii.

De prouincia chesinnur, xxxv.

De prouincia uocan et montibus altissimis, xxxvi.

De prouincia cascar, xxxvii.

De ciuitate Samarcha et miracuio columpne facto in ecclesia beati Johannis baptiste, xxxviii.

De prouincia carchan, xxxix.

De prouincia coram, xl.

De prouincia peim,[3]) xli.

De prouincia ciarchiam,[4]) xlii.

De ciuitate lop et deserto maximo, xliii. [3[a]].

[1]) L tumocayn. — [2]) L coichan. — [3]) L peyn. — [4]) L carchia.

O mieſtu Sachyon a obyczegi pohanſſk[e]m w paleni mrtwiech, ca[la] xxxxv[ta].

O zemy, geſto ſlowe kamul, ca[la] xxxxvi[ta].

O zemy, geſto ſlowe Tyntyntalas, ca[la] xxxxvii[ta].

O zemy Suttur, ca[la] xxxxviii[ta].

O mieſtu Ezina a o gine welike puſſczi, ca[la] padeſſata.

O mieſtu Baroboram a o poczatku pana Taterſſke°, capitule padeſſata prwni.

O prwnem kraly Taterſkem, genz ſlul Chynchys, a o ge° neſwornoſti z wlaſtnim ge° kralem, capi[la] padeſata druha.

O byti Tataruw ſ tiem kralem a o gich ſwitiezeni, capi[la] padeſata trzeti.

O cziſſlu a porzadſie kraluw Taterſkich a kterak tiech kraluw tiela mrtwa [4a] Pohrzebugi na horze Alkay, capi[la] padeſata cztwrta.

O obecznich obiczegich a mrawu Tatarſkich a o mnoſtwy zen, ca[la] padeſata pata.

O oruzi a o ruchu neb odiewu gegich, ca[la] padeſata ſeſta.

O obecznem pokrmu Tataruw, ca[la] padeſata ſedma.

O modloſluhowani a o gigich (*ie*-) bludech, ka[la] padeſſata oſſma.

O vdatnoſti a o wtipuw a o ſyle tataruw, ca[la] padeſſata dewata.

O rzadu a zrzizeni zaſtupu tatarſſke° a o pilnoſti k bogowani a o ſmyeloſti gegich, capitula Sſedeſſata.

O ſudech a ſprawedlnoſti, capitula lx[ta] prwa.

O polech a planinach tee kraginy, geſſto ſlowe Bargnij, a o koneczнich oſtrowiech ſtrani puolnocznie, capi[la] lx[ta] druha.

De Ciuitate Sachion et ritu paganorum in combustione corporum mortuorum, xliiii.

De prouincia chamul, xlv.

De prouincia chynchintalas,[2]) xlvi.

De prouincia Siccuin [3]) xlvii.

De prouincia champichion,[5]) xlviii.

De ciuitate eçina et alio deserto magno, xlix.

De ciuitate carochoram [6]) et inicio dominii tartarorum, I.

De principio regis [7]) tartarorum chinchis et discordia eius [8]) cum rege suo, Ii.

De conflictu tartarorum cum rege illo et victoria ipsorum, Iii.

Cathalogus Regum tartarorum et qualiter illorum regum corpora sepeliuntur in monte alchay,[9]) Iiii.

De generalibus conſuetudinibus et moribus tartarorum, Iiiii.

De armis et vestibus ipsorum, Iv.

De cibis communibus tartarorum Ivi.

De ydolatria et erroribus [3a1] eorum, Ivii.

De strenuitate, industria et fortitudine tartarorum, Iviii.

De ordine exercitus tartarorum et sagacitate bellandi, Iix.

De Iudiciis et Iusticia eorum, Ix.

De campestribus bargu [10]) et de extremis insulis acquilonis, Ixi.

De regno ergimul et ciuitate Sangui,[11]) Ixii.

---

[1]) L sachien. — [2]) L chynchynculas. — [3]) L succur. — [5]) L campion. — [6]) L zozina. — [6]) L carocoram. — [7]) L primo rege. — [8]) L orta. — [9]) L alcay. — [10]) L bargi. — [11]) L singui.

O Kralowſtwy Ergymul a o mieſtu Syngnij, ca[la] lx[ta] trzeti
O zemy, genz ſlowe Egrigaia, kapi[la] lx[ta] trzeti.
O zemy, geſſto ſlowe Tenduch, a o ginich, geſſto ſlowu gog a magog, a o mieſtu Trangamor, ca[la] lx[ta] pata.
O mieſtu, rzeczenim Czyandu, a o kralowem leſſu, genz geſt blizko nieho a o niekterich ſwatſſich tatarſſkich a o zklamani czarodienikuw, capila lx[ta] ſſeſta.
O niekterakich mieſtech modlofluoznich, capi[la] lx[ta] ſedma.

A tak ſſe dokonawagi capituly prwnich knych.

[KNIHA I.]

A poczinagi ſie prwne knyhi panie Markowy pawlowa z Benatek o diwnych wieczech wlaſti na wzchod ſlunecznich. *A nayprwe, kterak a procz pan Mikulas pawluw z Benatek a pan Mathuſs ſſly gſu do kragin na wzchod ſlu(n)cze, capitola prwa* [5]. A czaſſu tohoto, kterehozto Baldwyn knyeze duoyſtogenſtwy konſtantinopolytanſke° Cieſarſtwie ſprawowaſſe, leta toczilſs od narozenie buoziho Tiſſicziho Dwuſteho a padeſate°, Dwa Vrozena a potcztiwa a mudra wlaſtnie bratrzie z wyborne° mieſta Benatek bidleni, wlaſtni ſwu lody rozlicznem zboziem a kupij obtiezenu a obecznu a ſpolni ſwornoſti na brzeže Benatſkem wſſedſſie, w proſpieſſnë powietrzi z boziem ſpoſobenim do konſtantynopoly ſe braly. z tiech bratru dwu ſtarſſie miegiſſe gmeno Mikulas a druhi Mathuoſs, gichſto pokolenie duom pawlu ſlowiſſe. A ktiz tu w konſtantynopolitanſkem mieſtu w kratkem czaſſu wiecz ſwu

De prouincia egregaia,[1] Ixiii.
De prouincia tenduch[2] et gog et magog et ciuitate ciangamor,[3] Ixiiii.
De Ciuitate ciandan[4] et nemore[5] regali, quod est iuxta eam et quibusdam festiuitatibus tartarorum et magorum illusionibus, 64.
De monachis quibusdam ydolatris, 65.

Expliciunt capitula libri primi [3b].

Qualiter et quare dominus Nicholaus pauli de Veneciis et dominus Marchus[6] *transierunt ad partes orientales, Capitulum primum.* Tempore quo balduinus princeps sceptrum Constantinopolitani imperii gubernabat, anno scilicet ab incarnatione domini m°cc°L°, duo nobiles ac honorabiles prudentesque germani, inclite Ciuitatis ueneciarum incole, nauem propriam diuersis opibus et mercimoniis oneratam communi concordia in portu Venetorum conscendentes prospero vento flante duce[7] deo constantinopolim perrexerunt[8]. horum maior natu[9] Nicolaus dicebatur, alter vero Matheus,[10] quorum progenies [3b1] domus pauli vocabatur. Cumque in constantinopolitana urbe breui in tempore fuissent

---

[1]) L egriguia. — [2]) L seduch. [3]) L cyangomor. — [4]) L cyandu. — [5]) L merore. — [6]) P[1]) Matheus. — [7]) P[2] ducente. — [8]) P[2] peruenerunt. — [9]) P[2] nauta. — [10]) P[1] a P[2] Marcus.

po ſwe wuly ſpoſobily, Geducze odtud ꝑ lepsie ꝑſpiech prziſſli ſu k brziehu mieſta armenſke°, genz ſlowe Galdayda, kdezto drahy dary prziprawywſſe, podle toho, yakz giem rada byla dana, braly gſu ſie k dworu gednoho welike° krale Tatarſkeho, genz ſlowe Barka, gemuzto wſſiczky darij, ktereſto ſebuw biechu przineſly, daducze welmy myloſtiwie gſu od nieho przigati. Od niehozto zaſie mnohem wietſſie dary gſu wzaly. A kdiz w ge° kralowſtwy giz czely rok biechu a giž zaſie do benatek wraticzi ſie chtiechu, brzo mezi drziewe gmenowanym kralem Barku a ginem kralem Tatarſkem, gmenem Alan, nowa a przewelika walka ſie wthrhnie. A kdiz ſie w hromadu obu dwu zaſtupowe [5ª] Tepucze ſtraže *(sraže)*, Alan kral tu ſwytiezii A krale barkon zaſtup welmy porazij. Pro kteruzſto wiecz na tiech czieſtach, kteremiz gſu bily tam przigely, welike bieſſe nebezpeczenſtwy, tak ze tudy zaſie domuw neſmegichu. Awſſak poradiwſſe ſie, kterak by ſe mohli zaſie do Konſtantynopoly wratiti, muſyli zpiet kralowſtwy Barkowo obgeti. A tak geducze, przigely gſu do mieſta gednoho, genz ſlowe Ewchata, a tudy geducze, przewezli gſu ſie przeſs potok, genz ſlowe Tygris, kterezto geſt geden ze trztiž *(čtř)* potokuw rayſkych. A tak gſu przeſly gednu puſſcz czeſtu ſedmnaſte dnij dlij a tu gſu nemohli nizadne° mieſta any zadne wſſy nalezti, az prawie doſſly gedno° welmy kraſſne° mieſta, genz ſlowe bochara w perſke wlaſti, w niemſto ſedieſſe geden kral, gmenem Barach, ktezto gſu trzi leta przebiwaly.

[breuiter et [1])] feliciter expediti, nauigantes inde profecti amplioris gracia peruenerunt ad portum Ciuitatis Armenie, que dicitur Soldadia,[2]) ubi preciosa iocalia preparantes secundum sibi data consilia vnius magni regis tartarorum curiam adierunt, qui dicitur Barcha.[3]) Cui cuncta, que secum detulerant munera, obtulerunt offerentes, benigne ab ipso suscepti sunt. A quo uersa vice maxima et ampliora donaria perceperunt. Et cum [4]) in regno illius per annum fuissent uellentque redire uenecias, subito inter prenominatum regem Barcha et regem alium tartarorum nomine Alau noua grandisque discordia est exorta. Et [4ª] cum contra se inuicem amborum exercitus concertassent, Alau [5]) victor extitit, regis autem Barcha ruina [6]) non modice patuit. Ob quam causam viis [7]) discriminibus circumspectis remeandi eis ad propria per viam pristinam aditus regressusque proclusus est. Consilio autem inito, qualiter possent constantinopolim remeare, oportuit ipsos per regnum Barka per vias oppositas circuire sicque prouenerunt ad ciuitatem, que dicitur ouchacha. [8]) Inde progredientes transierunt fluuium tygridis, qui vnus est de quatuor fluminibus paradisi, pertransieruntque desertum per dietas xVII, neque ciuitatem neque opida reperientes omnino, donec peruenirent ad ciuitatem optimam, que dicitur Bochara in regione persidis, cui [4ª 1] Rex quidam nomine Barach presidebat. Vbi [9]) annis tribus inmorati sunt.

---

[1]) v **P²** breuiter et schází. — [2]) **L** soldada. — [3]) **L** barca; v **P²** qui dicitur Barcha schází. — [4]) **P²** schází. — [5]) **L** Alan. — [6]) **L** exercitus ruine. — [7]) **P²** schází. — [8]) **L** onchata. — [9]) **L** ibi.

kterak krale welikeº Tatarſkeº doſſly gſu. Toho czaſſu geden muz pln mudroſti od drziewe rzeczeneº krale Alan k welikeᵛ Tatarſkeᵛ kralowy gſa poſlan, przigiel bieſſe do toº mieſta Bochara a nalez tu drziewe rzeczeneº muze, ani ſie giz biechu tatarſky rzeczi vplnie naucziły, welmy geſt tiem weſſel byl, ꝑto ze wlachuow nykdy ginde bieſſe newidal, [z]to [z]wſſelik welmy zadaſſe widieti. A kdiz drahnie dnij ſ nimy tuprzebiwage, w towarziſtwy, o mnohych wieczech rozmluwaſſe, Shledaw gich poczeſtnij obiczeig [6] A wzaczne mrawy, Radꝟl giem, aby ſnym welikeᵛ Kraly Tatarſkeᵛ doſſly a ſlibuge gym, ze gym chcze weliku liboſt vkazati a welmy cztiti. Tehdy oni znamenawſſe, ze nemohu bez welike neſnadnoſti ſnadnie ſie domuw wratiti, porucziwſſe ſie paᵛ bohu, zdwyhnu ſie ſ nym ſpolu, magicze ſebuw czeled krzieſtansku, kteruzto z benatek ſebu wedly. A tak w gednom plnem roku doſſly gſu k naywietczſſieᵛ kralowij wſſech tataruow gemuz rziechachu Kublay, genz gegich yazikem weliky kaam ſlowe a latynie weliky kral nad kraly. Prziczina prodleni czaſſu negedna tato byla, neb pro welike ſnyehy a rozlitie rzek a potokuw muſyli gſu oczekawati na czieſtie, doniewaz ſnyeh, genz ſie bieſſe zrytil, a wody, genz ſie biechu rozlily, pomynuly. I bieſſe czeſta gegich toho leta po puolnoczniem wietru, genz od benatſſan ſlowe gegich yazikem przirozenym Tramwutana. A to, czož gſu tu na czeſtie wydiely, na ſwē mieſtie w tiechto knyhach porzad bude pſano.

Qualiter Regis maximi tartarorum Curiam adierunt, Capitulum ii. Eo tempore Vir quidam tocius prudencie a prenominato Alau Rege ad maximum tartarorum regem directus applicuit Bochara.[1]) Ibique prefatos reperiens uiros, qui iam plene fuerant in lingua tartarica eruditi, supra modum letatus est quod viros latinos nunquam alios viderat, quos tamen videre plurimum affectabat. Et cum diebus plurimis cum eis colloquium et consorcium habuisset et eorum gratos mores fuisse expertos,[2]) persuasit eis, ut cum eo simul maximum tartarorum regem adirent promittens, quod ab eo honorem maximum caperent ac bonificia [4ᵇ] maxima percepturi[3]). Qui videntes se non posse sine difficultate diutina habere regressum ad propria, dei se presidio conmittentes, pariter aripuerunt iter cum illo, familiares habentes christianos comites, quos ꝑecum duxerant de veneciis. Spacio autem anni vnius peruenerunt ad Regem maximum[4]) tartarorum, qui vocabatur cublay, qui in lingua eorum magnus kaam dicitur, quod in latina lingua sonat magnus Rex regum. Causa autem tante prolixitatis temporum in eundo fuit huius,[5]) quia propter nives et inundaciones aquarum, fluminum et torrencium eos in uia expectare oportuit, donec niues, que super excreuerant,[6]) et aque, que inundauerant, declinarent. Fuit autem via eorum anno ipso subsequen[4ᵇ¹]do aquilonarem ventum, qui a Venetis vulgariter dicitur transmontanus.[7]) Que autem in via viderunt, suo loco in libro hoc per ordinem describuntur.

---

[1]) **L** bochare. — [2]) **L** fuisset expertus. — [3]) **P**[2] + essent. — [4]) **L** omnium. — [5]) **L** hec fuit. — [6]) **P**[2] supervenerant. — [7]) **L** a **P**[2] tramontana, **P**[2] transmontana.

Kterak v toho krale myloſt nalezly, ca[la] x[a]. A Kdiz giz przed welike° krale kaama biechu przifly, Ten giſte kral, genz welmy dobrotiwy bieſſe, mile ge przigal y ztazowal na nych po mnohokrat o polozenie kragin na zapad ſluncze, o Rziemſkem Czieſſarzi, o kralech a knyzatech krzieſtanſkych, A kterak w gegich w kralowſtwij ſprawedlnoſt drzie, a take kterak v wieczech boyownich ſie magi. Take geſt pilnie tazal o wlaſkych obiczegech [6[a]] A mrawiech. Pak nade wſſeczko a pylnegie tazal geſt gich o papezi krzieſtianſkem a zſposobeni modleni wiery krzieſtianſke. A ony yakozto muzie opatrnie welmy wudcze[1]) ke wſſem kuſſom ge[v] porzad odpowidachu, pro ni[e]zto czaſto gie k ſobie przweſti kazowaſſe, neb megieſſe weliku miloſt k nym.

Kterak gie ten kral poſlal k rzymſkemu Papezowy, Capitula Cztwrta. TEhdy pak geden den drziewe rzeczenij kaam, poradiwſe ſe prwe ſwym panſtwem, Proſſie ſwrchu gmenowanich muzuow, aby to geho dle vczinily a wratily ſie ku papezowy s gednem *z* gieho panuow, genz ſlowiſſe Rokatel, a proſily papeze od nyeho, aby k ne[v] Sſto mudrczuow krzieſtianſkich poſlal, genz by vmiely rozumnie a mudrzie vkazati geho mudrczom, geſtly to prawda, ze by wiera krzieſtianſka bila naylepſſie miezi wſſemij, A zeby bohowe Tatarſczi bily diably, a ze by onij y wſſiczky gini na wzchod ſluncze byli ſklamani w modleni ſwich bohuow. Neb zadaſſe ſliſſeti rozumnie a otworzietie, ktera by wiera miela ſprawedliweiſſie naſledowana bity. A kdiz gſu pokornie ge[v] ſie poklonily a rzkucze, ze gſu hotowy ke wſſie

Quomodo apud prefatum Regem graciam inuenerint, Ca[pitulum] iij. Cum autem magni kaam conspectui sunt oblati, ipse Rex, qui summe benignus erat, eos suscepit alacriter. Inquisiuit vero ab eis per multas uices de condicionibus occidentalium regionum, de Imperatore Romano et de regibus et principibus christianis et qualiter in eorum regnis seruatur iusticia et qualiter in rebus bellicis se haberent. Inquisiuit eciam diligenter de moribus latinorum. Super omnia autem interrogauit diligenter de papa christianorum et de cultu fidei christiane. Ipsi autem ut viri prudentes sapienter [5[a]] et seriatim ad singula responderunt, propter quod sepe eos ad se introduci jubebat, habueruntque graciam in occulis eius.

Quomodo ab ipso ad papam[2]) *missi fuerunt, Capitolum iiii.* Quadam die predictus kaam consilio prius cum baronibus habito rogauit prefatos viros, ut a more sui redirent ad papam cum vno de suis Baronibus, qui dicebatur cogatal, pro parte ipsius summum christianorum pontificem rogaturi querentes, (ut) ad eum centum sapientes christianos dirigeret, qui ostenderent[3]) sapientibus suis racionabiliter et prudenter, si verum erat, quod christianorum fides esset melior inter omnes et quod dii tartarorum essent demones et quod ipsi et orientales alii erant decepti in suorum cultacione[4]) deorum. desi[5[a]1]derabat

---

[1]) Novodobá poznámka in margine: mudrze. — [2]) L romanum pontificem. — [3]) L a P[2] scirent ostendere. — [4]) L cultura.

ge° libofti, Kazal kral pfati lifty yazikem Tureczkem [1]) ku papezowy rzymfke^{v} y dal giem, aby ge^{v} ge donefly; Sfkru [1]) take zlatu fwiedecznu gednu dati kazal, znamenim kralowim wiritu a znamena^{v} podly obiczege ftolicze fwe; Kteruzto ktoz febu neffe, ma ꝑwozen biti z miefta do miefta ode wffech zprawczi zemi ge° kralowftwy poddanich bezpecznie y f tiemi fe wffemi, czož by gich fnym [7] Bylo. A kterak koliwiek dluho chtiel by w kterem miefftie neb w miefteczku bitij, ma gemu plna potrzeba we wffem dana biti. A take rozkazal gym kral, aby toho olegie, genz wiffieffe v hrobu boziho w geruzalemie, ge^{v} przineffly, ktiz fie wrati, Neb wierzieffe krifta biti z pocztu gedno° bohuow dobrich. A kdiz giz biechu na kralowie dworu pocztiwie przipraweni, wzemffe od krale odpuffczenie, na czeftu fie zdwyhnu, lift kraluow o [*a*] dfku zlatu febu nefucze, A ktiz biechu giz dwadfczet dny fpolu gely, ten fflechticz neb pan Rogatal, gehoz febu gmiegiechu, tieztcze fie roznemuoz, pro niez f gieho woly a fmnohych radu oftawiwffe gey tu, konaly gfu czeftu poczatu. A pro tu dfku zlatu, kteruzto febu gmiegiechu, bily gfu wezde poczeftne przigati. Ale pro rozwodnienie rzek a potokuow, gez gfu w */m-/* nohich mieftech nalezaly, muffyli gfu czafto czeftu fwu meffkati. Neb plna trzi leta na czeftie gfu bily, drziewe nez gfu k brziehu miefta armenfke,° genz flowe Elafa, dogiti mohli. Pak z toho miefta elaza geducze po morzi, prziffly gfu do miefta Akon miefiecze dubna leta boziho Tiffficziho dwu fteho a fedmdefate° druheo.

enim [2]) audire racionabiliter et aperte, que fides esset racionabilius mutanda.[3]) Cumque procidissent humiliter coram eo dicentes se ad cuncta ipsius bene placita preparatos, fecit Rex scribi litteras ad Romanum Pontificem in lingua turchorum, [4]) quas illis tradidit deferendas. tabulam eciam auream testimonialem illis tradi Iussit signo regali sculptam et insignitam iuxta consuetudinem sedis sue. quam qui defert, deduci debet de loco ad locum a cunctis Rectoribus terrarum [5]) suo imperio subiectarum et cum omnia sua comitiua securus et quamdiu inmorari uoluerit in ciuitate uel oppido, debet illi de expensis et necessariis omnibus integraliter prouideri. Insuper eciam imposuit eis rex, ut de oleo lam[5^{b}]padis, que pendet ad sepulcrum domini in Jerusalem, ei deferrent in redditu. Credebat enim christum unum esse in numero deorum bonorum. Cum igitur fuissent in regis curia honorabiliter preparati, accepta a rege licencia arripuerunt iter, literam et auream tabulam [6]) deferentes. Et cum per dietas viginti equitassent, simul baro cogatal, quem secum habebant, fuit grauiter infirmatus, propter quod de voluntate ipsius et multorum consilio relicto illo ceptum prosequuti sunt iter. s.[7]) propter tabulam autem auream, quam habebant, fuerunt reuerenter suscepti ubique. Ob inundaciones vero fluminum, quas in locis plurimis inuenerunt, retardari sepe [8]) oportuit iter eorum. Nam annis tribus in uia fuerunt antequam ad portum [5^{b1}] Ciuitatis Armenorum, que dicitur Glaza, [9]) peruenire

[1]) In margine: dfku. — [2]) **L** eciam. — [3]) **L**, **P**^{1} a **P**^{2} ymitanda. — [4]) **L** tartarorum, **P**^{1} Thartharorum. — [5]) **L** ciuitatum. — [6]) **P**^{2} bullam. — [7]) **P**^{1} schází. — [8]) **L** se. — [9]) **L** glasa, **P**^{1} Gallacia.

Kterak gſu czekaly w benatkach woleni papeze, Ca[la] pata. A Kdiz gſſu doſſly bily mieſta Akon, ſliſſely gſu tu, ze kniez kliment papez cztwrti nedawno biſſe vmrziel, [7[a]] Pro niez biechu ſe welmy zarmutily. I bieſſe w tu chwily w tom mieſtie Akon geden legat papezuow, to geſt kniez Teobaldus z porzadky neb ſ pokoleni mieſtohrabie z placzencze, gemuzto wſſe, o czez gſu poſlani bily, roſprawiely. A ge° rada bila geſt, aby owſſem woleni a ſtwrzeni papezowa czekaly. A tak doſſly gſu do benatek, aby ſwe nawſſcziwily a tu przebily, az by papez wolen a potwrzen bil. A ktiz gſu przisſly do benatek, nalezl pan mikulaſs, ano zena ge° vmrzela, kterezto bil odſſel, ana dietietem tiezka. Y nalezl ſyna, gmenem Marek, genz giz bieſſe patnaſte leth ſtarzij, genz po ge° wichodu z benatek bieſſe ſie narod*(i)*l zdr ziewe rzeczene ge°zeni. Tott gest ten marek, genz geſt ſlozil tyto knyhi, gemuzto kterak ty wſſeczky wieczi ſwiedomy bily, potom ſhledano bude. za tiem wolenye papezowo tak ſie gest przihodilo, [*prodl-*] ze plnie dwie letie gſu tu bidlely w benatkach, toho wolenie na wſſakk den czakagicze.

Kterak gſu ſie wratily k tatarſke[v] kraly, Ca[la] Sſeſta. PO dwu pay letu drziewe rzeczene° krale poſlowe bogicze ſie, by kral gegich przilisſnem chwilenym ſe nezamutil, mnyege, by ſe giz nechtiely k nyemu zaſie wratiti, wratily gſu ſie do mieſta Akon, marka drziewe gmenowane° weducze ſebu. A tak ſ odpuſtienim toho legata gewſſe k hrobu pozada(*v*)ſſe wzaly [2])

possent. De glaza vero progredientes, per mare peruenerunt accon die mense aprilis, Anno domini m° ccIxxii°.

Qualiter expectauerunt Veneciis creacionem summi pontificis, Capitulum V. Cum igitur ingressi fuissent accon, audiuerunt dominum clementem papam quartum nuper fuisse defunctum, super quo fuerunt uehementissime contristati. Erat autem in Accon Legatus quidam apostolice sedis, dominus Theobaldus de uicecomitibus de placencia, cui cuncta, propter que missi a kaam fuerunt, narrauerunt. Eius vero consilium fuit, ut omnino creacionem summi pontificis expectarent. Iuerunt igitur Venecias uidere suos mansuri ibi, quousque sum[6[a]]mus pontifex crearetur. Et quando venecias peruenerunt, inuenit dominus Nicolaus vxorem suam esse defunctam, que in recessu [11]) suo pregnans fuit. Inuenitque filium Marchum nomine, qui iam annos quindecim habebat etatis, qui post discessum ipsius de Veneciis natus fuerat de vxore prefata. Hic est Marchus ille, qui composuit istum librum. Cui qualiter hec nota fuerunt, infra patebit. Interim autem electio summi pontificis adeo dilata est, quod duobus annis manserunt ueneciis ipsam quottidie prestolantes.

Qualiter redierunt ad regem tartarorum, Capitulum VI. Post duos annos predicti regis nuncii metuentes, ne Rex ex mora ipsorum nimia turbaretur et putaret eos am[6[a]] plius nolle redire ad ipsum, redierunt Accon Marchum predictum secum ducentes. De licencia vero Legati sepulcrum domini visitantes

[1]) **P[a]** egressu. — [2]) Překlad český tu opisem zkomolen.

gſu a wzewſſe liſty od to° legata kralowy, w nichzto gym ſwiedczieſſe, ze gſu wiernie gednaly, a ze rzimſky koſtel geſtie papezie nema, y ſſlij [8] gſu do Elaczie; A kdiz onij gedne z mieſta Akon wiſſly biechu, zatiem przigedechu kardinalſſczi poſlowe k drziewe gmenowa^{v} legatu, ze gſu gey papezem wolily, y wlozie ſobie gmeno Rzehorz. A yhned ſwe poſly poſſle, aby gie zaſie nawratily. A kdiz ſie wratichu, tehdy ge przigal welmy mile, Gymizto gine liſti dal kralowy Tatarſke^{v} a dwa bratry zakona predykatoruow dobrze vczena a poczeſtna, genz tu biechu w mieſtie Akon, ſ nymi poſlal, z nichzto geden gmegieſſe gme° bratr mikulaſs wyczencz a druhi bratr Wilem tripolitanſky. A kdiz biechu prziſſly do Elaczie, zoldan babilonſky kral ſwȳ welikem zaſtupem na armenij vderzie, a ty dwa brzatrzie zakoniczi pro nebezpecznoſt tiech walek a zlich przihod na czeſtach bogiecze ſie, ze by nemohly k tatarſke^{v} kralowy dogiti, ſ myſtrem chramu armenſke° w armenij oſtaly gſu, neb gſu czaſto bily w zlich przihodach na ſmrt. Ale poſlowe kralowy wſſech ſie zlich przihod waziwſſe, ſ weliku praczi przigely gſu kralowy, gehoz gſu nalezly w mieſtie rzeczenē klemeynſu. A byly gſu na czeſtie brzeha Elaczie az klemeynſu leta trzi ſ poluroczym. Neb czeſta gegich zymie pro ſnyehij a pro welike wody a pro weliku zimu maly proſpiech mohla mieti. Tehdy kral kublay, vſliſſew z daleka o gegich wraczeni, poſlal proti nym poſly na cztirzidceti dny czeſti. Genz gſu kazaly zwlaſſczim przikazanym [8^{a}] Kralowym, aby gim bila na te czeſtie we wſſem plna a zſſlechtila potrzeba dana.

oleum de lampade sepulcri, ut rex postulauerat, acceperunt et acceptis literis legati ad regem, in quibus eis perhibebat testimonium, quod fideliter egerant et quod Romane ecclesie nundum erat de pastore prouisum, iuerunt ad glazam. Vt autem de Accon discesserunt legatus prenominatus recepit Cardinalium nuncios, quod ipse in summum pontificem erat electus. Imposuitque sibi nomen Gregorii et missis nunciis statim reuocauit eos reuersosque suscepit alacriter, quibus literas alias tradidit ad tartarorum regem duosque fratres ordinis fratrum predicatorum, literatos et [6^{b}] probos, qui in Accon erant, misit cum eis, quorum vnus dicebatur frater Nicolaus vincentinus, [1]) Alter uero frater Guilielmus [2]) tripolitanus. Cumque peruenissent ad glaçam, Soldanus babilonie cum exercitu suo maximo Armenos inuasit, fratres vero illi propter guerrarum pericula et viarum [3]) discrimina, metuentes ad tartarorum regem peruenire non posse, cum magistro templi in armenia remanserunt. Nam [4]) fuerunt in mortis periculo [5]) constituti. Nuncii autem Regis se omnimodo periculo exponentes cum laboribus maximis peruenerunt ad regem, quem inuenerunt in ciuitate, que dicitur clemeinſu. Fuerunt autem in itinere de portu glaçe usque clemeinſu annis tribus cum dimidio. Nam iter ipsorum in hyeme propter niues et [6^{b1}] aquas validas et frigora maxima per modicum poterat prosperari. Rex autem Cublay audiens

[1]) L a P^{2} vincencius. — [2]) L gwilhelmus, P^{2} Wilhelmus. — [3]) P^{2} maris. — [4]) L + pluries. — [5]) L articulo.

Kterak gſu od nye° przigati, Ca^la Sedma. A Kdiz gſu przifſly na kralow dwor, przifſedſſe przed krale, poklonily gſu ſie ſ weliku pocztiwoſti ge^v a padly przed nym. Tehdy on, daw gym mile witanie, kazal giem, aby wſtaly, A kterak ſe gijm na czeſtie wedlo, kterak gſu ſ papezem vczinily, aby ge^v prawily. A kdiz ge^v wſſeczko porzad wyprawychu a podachu ge^v liſtow papezowich Rzehorzowich, kral liſti papezowy weſſele przigal, a gegich wierney ſnaznoſti pochwalil, A oleyg z lampi hrobu pana naſſe° gezu kriſta potcztiwie przigal a poczeſtnie ſchowati przikazal, y otazal kral o marku, kto by bil, a vſliſſaw, ze by bil Syn panie Mikulaſſow, welmy gey weſſele przigal. A tak ge wſſecky trzi mezi ſwymi czelediny za naypoczeſtneyſſie miel, pro niez ode wſſech dworzeninuw v welikey pocztiwoſti gmyeni biechu.

Kterak Markus ſyn pana mikulaſſe roſtl v miloſti przed kralem, Capitule oſma etc. A Tak marek w kratkem czaſſu nauczy ſſie obiczegow a mrawuw Tatarſkich y take rzeczi cztirz yazikuow rozlicznich, tak ze w kazdem z nich pſati vmiel y czſti, y chtieſſe kral ſhledati ge° opatrnoſt, y poſlal gey pro gednu pilnu wiecz kralowſtwie ſweho do daleke wlaſti, do nyzto przeſs cztirzie mieſiecze przigiti nemohl. Tehdy on welmij opatrnie ſie miel w tiech wieczich, ze to kral, czoz geſt gednal, wzacznie przigal. A kterak liboſt [9] Gmegyeſſe ſliſſeti nowyni, mrawy a obiczegie lidſke° [-*e*] y polozeni rozlicznich zemije, A tak marek, kudyz kolywek gdieſſe, welmy ſſie ſſnaznie dawaſſe w takowe nowyni, aby ſſe gich nauczil a aby

a remotis de ipsorum reditu misit nuncios eis obuiam ad xL dietas, qui eos fecerunt de ſpeciali regis mandato in omnibus necessariis per viam nobilissime prouideri. [1])

Qualiter ab eo suscepti sunt, Capitulum Vij. At autem ad regis curiam peruenerunt, ingressi ad Regem [2]) prociderunt cum reuerencia maxima coram eo. Qui alacriter eos suscipiens iussit, ut surgerent, et, quomodo eis in via fuerat quicque cum summo pontifice egerant, enarrarent. Quibus cuncta disserentibus [3]) et exhibentibus literas pape Gregorii Rex literas summi pontificis letanter suscepit et eorum fidelem sollicitudinem [7^a] commendauit, Oleum autem de lampade sepulcri domini nostri Jesu Christi reuerenter accepit et cum honore reponi mandauit. Interrogauit vero Rex de Marcho, quis esset, et audito, quod filius erat domini Nicolai, ipsum facie leta suscepit. Ipsos uero tres inter familiares precipuos suos ac honorabiles computauit, propter quod ab omnibus curialibus in multa reuerencia habebantur.

Qualiter Marchus natus domini Nicolai creuit in gracia coram rege, Capitulum Viil. Marchus vero breui in tempore mores didicit tartarorum nec non et linguas quatuor varias et diuersas, ita quod in qualibet ipsarum scribere sciebat et legere. Voluit autem Rex experiri eius prudenciam direxitque eum pro quodam regni negocio ad [7^a1] regionem remotam, ad quam ante sex

---

[1]) L a P^2 per viam procurari. — [2]) P gregem. — [3]) L Deferentibus, P^2 a P^1 + seriatim et enarrantibus.

ſkrzie to mohl ſie kralowij liboſti ſlibiti. Pro nyez let ſedmnaſte, w nichzto bieſſe czeledynem kralowem, tak ge^{v} wzaczen bil, ze gey vſtawicznie po welikich ſwich wieczi gednani poſielaſſe. A proto tento ge° dowod geſt, procz drziewe rzeczeni pan Marek tak ſie nauczil na wzchod ſlunecznich kragin nowyn, kterezto potō dale pylneyſſie popſani budu.

Kterak po mnoho czaſſich obdrzaly gſu od krale, aby ſe domuw wratily, kapitola dewata. POtom zadagicz drziewe rzeczeni pani wratily *[›titi‹]* ſie do benatek czaſto gſu od krale odpuſſczenie proſſyly, A kral pro weliku miloſt, kteruoſto k niem miegieſſe, k powoleni nemohl ſie przikloniti. zatiem trzie panowe neb ſſlechticzi gednoho krale z Indie, gmenem argon, k welike° krale kublagie dworu przigedu, z nichzto geden gmegieſſe gmeno Onlatay, Druhi Alpuſta a trzeti koyla, zadagicze od pana ſweho a proſicze, aby gemu zenu dal ſweho pokoleni. Tehdy gym da gednu w ſedmnaſti let ſtaru, gmenem Gogatym, a oni gmenem pana ſwe° wdiecznie gy przigmu. A zwieducze, ze pan Mikulaſs a mathuoſs a marek zadagi ſie wratiti do ſwe wlaſti, Budu od krale za miloſt a za odpuſtienie pielnie proſiti, aby gegich kraly ke czti ſweho kralowſtwy ty trzi panij k niemu [9^{a}] Poſſlal s kralownu, odkowadzto chtielilyby, ze by ſſe mohli wratiti do ſwych wlaſti. Tehdy kral k uſtawyczne gegich proſbie a nemoha zawrti gegich proſby, yakzkoliwiek ſie o to zamutil, wſſak dal k gegich zadani powolenie.

menses peruenire non potuit. Ipse vero sic se prudenter gessit in omnibus, quod rex plurimum cuncta, que gesserat, acceptauit. Et quum rex delectabatur audire [1]) nouitates, mores et consuetudines hominum condicionesque terrarum, Marchus quacunque transibat, sic studebat super huius modi nouitatibus informari, [2]) ut posset regis bonoplacito complacere propter que annis decem et septem, quibus fuit familiaris ipsius, sic illi fuit acceptus, ut ab eo continue pro magnis regni negociis mitteretur. Hec igitur racio est, quare prefatus dominus Marchus sic didicit orientalium parcium nouitates, qua infra diligencius describentur.

Qualiter post multa tempora obtinuerunt a Rege [7^{b}] *graciam ad propria remeandi, Capitulum IX.* Post desiderantes prefati domini redire, uenetias ueniendi a rege licenciam pluries petierunt. qui pro dilectione magna, quam habebat ad eos, ad consensum non poterat inclinari. Interea barones tres vnius regis indorum, nomine argon, ad magni regis cublay curiam peruenerunt, quorum vnus vocabatur oulatay, [3]) alter alpusca, [4]) tercius uero coila, ex parte sui domini postulantes, ut ei vxorem traderet de sua progenie, quia mortua fuerat nuper coniux eius Regina balgana. [5]) Rex autem cublay eos cum summo suscepit honore et puellam vnam de sua progenie illis obtulit annorum xvil, nomine cogatim. Qui nomine domini sui gracialiter [6]) [7^{b1}] ipsam suscipientes cognoscentesque, quod dominus [7]) Nicolaus, Matheus et Marchus desiderabant ad propria

[1]) L exquirere. — [2]) L inferri. — [3]) L onlatoy, P^{s} onlatay. — [4]) L Alpusta. — [5]) L volglana. — [6]) L gratanter. — [7]) L domini.

Kterak ſie do benatek wratily, kapitule deſata. A Kdyz myegichu ſie na czeſtu zdwyhnuti, kaze kral cztrnaſte lody welikich ſe wſſy potrzebu a ſſtrawu za dwie letie przipraviti, z nichzto kazda lody miegiſſe cztirzi ſochy a cztirzi oponi nebo platna. A kdiz giz popoſlednie od krale gdiechu, genz weliku nechutnoſt pro gegich precz[1]) gdieni gmiegieſſe, dal gym dwe ſcze zlatich [-ie] aby we wſſech kralowſtwy*[ch]*, genz biechu geho poddana panſtwi, gym bil dan bezpecznij prowod a plna potrzeba na ſtrawie. A take gym dal poſelſtwie ku papezowy a k niekterym kralom krzieſtianskem. Tehdy tak wezucze ſie po trziech mieſiczich, prziſſly gſu do gedno° Oſtrowu, geſto ſlowe zana. Odtud przeſ yndyſke morzie wezucze ſie puol druhe° leta, Przigeduw k dworu krále Argon, mrtwa ye° nalezly gſu. Tehdy pannu tu, keruoz gſu byli kraly Argonowy przineſly, ſyn geho pogme ſobie gy za zenu. A tu gſucze, pocztly gſu z tiech, yako ſ nymi gely, genz gſu bily na czieſtie zemrzely, piet ſeth a dwa a oſmdeſſate. Neb gich bieſſe wſſech ſpolu kromie murzeninu ſſeſt ſeth. A odtud pak [10] Dale geducze, cztirzi dſſky zlate ſ przikazanim wzaly gſu tu od kniezete rzeczene° Aratu, genz myeſto kralowicze kralowſtwie ſprawowaſſe, neb kralowicz geſtie mlad bieſſe k zprawowani kralowſtwye ſwe°, A tak aby powſſem tom kralowſtwie cztieni bily a bezpecznie prowozeni, genz ſie welmy dobrze ſtalo. Po mnohych pak czaſſiech a s mnohu praczi z boziē ſpoſobeniem przigedu do Konſtantino-

remeare, pro gracia a rege suppliciter postularunt, ut pro honore regis Argon ipsos tres ad eum transmitteret et cum regina, quibus inde, si uellent, redire liceret ad propria. Qui procerum instanti peticione deuictus eorum preces nequit abnuere, tristem tamen prebuit postulacioni [2]) consensum.

Quomodo Venecias redierunt, C. X. Cum debuerunt autem iter arripere, fecit Rex naues XiiiI cum necessariis omnibus et victu pro biennio preparari, quarum quelibet malos IIII^{or} cum quatuor uelis habebat. Et cum ultimo discesserunt a rege, qui multam de ipsorum recessu displicenciam habuit, tradidit eis duas tabulas [8^{a}] aureas, ut in omnibus regnis, sue ditioni [3]) subiectis, deberet eis de tutela et expensis integraliter prouideri. Imposuitque eis ambassiatas ad summum pontificem et ad reges quosdam christianos. Nauigantes post menses tres ad insulam, que Giana [4]) dicitur, peruenerunt. Inde progredientes per indicum mare anno uno et dimidio peruenerunt ad Curiam regis Argon, quem mortuum reperierunt, puellam uero, quam pro rege argon duxerant, filius eius accepit vxorem. Ibique computatione facta de sociis, qui in uia mortui fuerant, inuenerunt, quod preter nautas [5]) mortui fuerant de comitiua eorum viri quingenti octoginta duo,[6]) fuerant autem preter marinarios viri versus sexcenti. Inde vero progredientes ulterius quatuor [7]) [8^{a}1] aureas tabulas preceptorias receperunt a principe Acatu [8]) nomine, qui regnum pro puero gubernabat, qui

[1]) Pr (z)ecz, ale z vyškrábáno. — [2]) L postulantibus. — [3]) L iuris dictioni. — [4]) L Jana. — [5]) L marinarios. — [6]) P^{1} octoginta duo schází. — [7]) P^{1} schází. — [8]) L achatu, P^{1} Acantu, P^{2} achayn.

poly. A odtud ſ welikem zboziem a ſ weliku czeledy zdrawy ſie do benatek wratily Leta boziho Tyſſiecziho dwuſteho dewadeſate° pateho, dyekugicze pa^{v} bohu, ze gich raczil ſtraz biti a ſproſticzi take pracze a zlich przihod. Protot gſu tijto wieczi wſſeczky popſani na poczatku tiechto [1]) knyh, aby poznal ten, ktoz tyto knyhi cziſti bude, odkud nebo kterak wiedieti mohl pan Markus pawluw z Benatek, to czo geſt w tiechto knyhach dale pſano. Nebt geſt bil ſwrchu pſani pan Markus w kraginach na wzchod ſluncze leth ſſeſt a dwadſieti, yakozt ge ſam ſweliku ſnahu ge poczital.

Popſanie wlaſtij na wzchod ſluncze, a prwe o menſſie Armenij, kapitule gedenaſta. PO wypraweni czieſt naſſych gyz ku praweni o tom, czoz ſmij wiediely, prziſtupym. A nayprwe o menſſie Armenij pſatij budem. Armenij dwie gſta, menſſie a wietſſy. Menſſie armenie kralowſtwy Tatarom etc [10^{a}] W plat poddano geſt. Tu gſmy nalezly krale, ſprawedlnoſt zachowawagicze. A w tom w kralowſtwy mnoho mieſt a mieſteczek, genz zemie geſt plodna a kratochwylna, lowuo zwierzeczich y ptaczich geſt w nie mnoho, Alle powietrzie welmy zdrawe. Armenynowe zemie tey, geſſto gſu bily za ſtaradawna [bily gſu] vdatnij boyowniczi... Tu geſt nad morzem mieſto rzeczene Glaczia, magie brzeh morſky, k niemuzto ſie ſchazie mnoho kupczuw z Benatek, z Ja(*n*)owa a z ginich mnohich wlaſti. Nebo tu geſt mnohe kupeczſtwie draheo korzenie rozliczne°, y gine° zbozie draheo zemie ſklad weliky. A take ti, kterez chtie gety do zemij na wzchod ſluncze, ti prwe przigedu do Glaczie.

nondum aptus erat ad regnum, [2]) ut in vniuerso eius imperio honorarentur deducerenturque securi, quod optime factum est. post multum autem temporis multosque labores gubernante deo constantinopolim peruenerunt. Inde cum multis diuiciis et comitatu magno incolumes redierunt uenecias, Anno domini Mccxcv, gracias agentes christo, [3]) qui eos de tantis laboribus et periculis liberauit. hec autem omnia in huius libri principio scripta sunt, ut agnoscat, qui hunc legerit librum, vnde et quomodo scire potuerit dominus Marchus pauli de veneciis ea, que inferius continentur. Fuit eum dictus dominus Marchus in orientali[8^{b})bus partibus xxvI annis, per eum vniuerso tempore computatum.

Descripcio orientalium regionum et primo de armenia minori, Ca xj. Narracione facta nostrorum itinerum nunc in [4]) ea narranda, que vidimus, accedamus. Primo autem minorem armeniam breuiter describemus. Armenie due sunt, minor et maior. Armenie minoris regnum tartaris tributarium est. Ibi inuenimus regem iniusticiam [5]) seruantem, Regnum uero ipsum multas ciuitates et opida continet. Patria fertilis est et iocunda, venaciones bestiarum et auium ibi sunt multe, Aer autem non [6]) valde sanus est. Armeni regionis huius, qui antiquitus fuerant strenui bellatores, nunc potatores et timidi sunt effecti. Ibi est supra mare ciuitas, que dicitur Glaza, [7]) [8^{b}1] maris portum habens, ad

[1]) Th před slovem »tiechto« písařem přetrženo. — [2]) L regimen. — [3]) P a L deo. — [4]) L ad. — [5]) L a P^{2} iusticiam. — [6]) P^{2} schází. — [7]) P^{2} Gallacia.

O tureczkey wlaſti, kapitole dwanaſta. TUreczka zemie zmieſſeny lid w ſſobie ma, rziekuow, z Armenow a z Turkuow. rzecz ſwu zwlaſſczi magi a ohyzdne° machometa zakon. neuczeni a hlupi gſu lide, po horach a po zlabinach bidle, kdez mohu dobitku lepſſie paſſtwy mity. Stada welika magi welike° y drobne° dobitka. Tu konij a mezk[o]we gſu w drahe czenie. Ale armenynowe a Rziekowe, kterziz gſu tu w tey zemij, ti w mieſtech a w mieſteczkach bidle, na hedwaby a na poſtawcziech welmy zſſlechtile dielagi. Mieſt mnoho magi, miezi nimyz zwlaſſtie a naygmenowytieyſſy gſu Gonyo, [11] Kaſſarye a ſſelaſta, ktezto ſwaty Blazeig vmuczen geſt pro pana gezu kriſta. I gſu poddani gedno^{v} z kraluow Taterſkich.

O wietſſie armeny, kapitole Trzinaſta. ARmenia wietczſſie tatarom take w plat poddana geſt. welika zemie geſt a mnoho mieſt w ſſobie ma a myeſteczek. hlawne mieſto ſlowe [A]rtynga. tu poſtawcze wyborne [di]elagie. (tu ſie) Tu ſie zdmu a [z]zemie horke wody, w nichzto gſu [w]elmij dobre lazni. a potom mieſtu Artinga gſu gine dwie mieſtie, z nich ſlowutneyſſie Argiron a Dartirym. w letie przebiwa tu mnoho Tataruow ſtady a ſ dobittkem ſwym, Neb tu geſt paſtwa welmij hoyna. Ale zimie odchazegie odtud ꝑ welike ſniehij. w horach tey armenie geſt korab Noe. Tato zemie armenſka k weychodu ſluncze naybliz geſt zemie Moſulſkey, Ale we ſtra^{v} ku puolnoczi geſt konecz zemie Zozanſkey. w kragynie tey zemie ku puolnoczie geſt gedna ſtudnicze welika, z niezto ſie zdme niekteraka maſtna

quem [1]) multi conueniunt mercatores de veneciis, de Janua [2]) et aliis regionibus plurimis. multe enim mercaciones aromatum diuersarum specierum aliarumque preciosarum opum de terra illuc deferuntur. Qui eciam volunt orientalium ingredi terras, accedunt ad Glaçam.

De prouincia turchie, Ca^{pitulum} xij. Turchia prouincia promiscuarum gentium continet populos ex grecis, Armenis et turchis. Turchi linguam propriam habenſ et Machometi abhominabilis legem. Indocti homines sunt et rudes, in montibus et vallibus [3]) habitant et morantur, prout reperire possunt competencia [4]) pascua. Greges magnos habent iumentorum et pecorum. Ibi equi et muli valoris magni sunt. Armeni vero et greci, qui ibi sunt, [9a] in ciuitatibus et oppidis habitant. In serico nobilissime operantur. Ciuitates habent multas, inter quas precipue sunt iste: Gonio, [5]) Casserie [6]) et sebasta, ubi beatus Blaxius martirium pro christo suscepit. Subiecti autem sunt vni de regibus tartarorum.

De maiore Armenia, C^{m} xiij. Armenia maior tartaris tributaria maxima prouincia est, multas habens ciuitates et oppida. Ciuitas metropolis dicitur artinga, [7]) ubi fit optimus buchiranus. [8]) Ibi scaturiunt feruentes aque, in quibus sunt peroptima balnea. Due principaliores ciuitates post Artingam sunt argiron et dacirim. In estate ibi multi habitant tartari cum gregibus et armentis, quia s. pascua habent uberrima. [9]) In hyeme vero discedunt [10]) propter maximas niues

[1]) L quam. [2]) P ienua. — [3]) L collibus. — [4]) L conueniencia. — [5]) L Garno. — [6]) L cassene. — [7]) L acynga. — [8]) P^{1} barchanus. — [9]) P^{1} slova cum gregibus ... uberrima scházejí. — [10]) L descendunt.

mokroſt k olegi podob[na], ale krmyem nehodna, Nez k mazani a k l[am]pam welmy dobra, neb wſſechni lyde, kt[erzi] tu o bliczcze */blízce/* gſu, tey mokroſti poziwagi k m[aza]ni a k lampam. A tak mnoho tey mokroſti z [*té*] ſſtudniczе tecze, ze ſ niey pogednu Sto lodij ſpolu naplniti muoz.

O wlaſti Zorzany. [11ª] ZOrzania neb zoranſka zemie ma krale ſwe°, Tateríke[v] kraly w plat poddaneho. Tak prawy. ze krale zoranſky znamenym orliczim na ramenu za ſtarodawna ſie rodiechu. zoranſczi lide ſliczni gſu, w odieni vdatni a ſtrzelczi welmy dobrzi. A gſu krzieſtiane, drzie obiczeig rzeczſkij, wlaſſy kratke neſuw, yakzto zakowſtwo na zapad ſluncze Take p̄wy, ze weliky kral Allexander, chtie g[e]ti do zoranſke zemie, y nemohl geſt. Neb muſſie, ktoz chcze od wychodu ſluncze do zemie tey geti, brati ſie tam vzku czeſtu cztirzi mile zdl */zdli/*, Podle kterezto czeſty ſ gedny ſtrany morze lezie a z druhey ſtrani welike hory, Tak ze maly poczet lidy zabrani welikym zaſtupom tudy giti. Tehdy pak, kdiz k nym geti nemohl, chtiel gym take k ſobie zabraniti. A tu na poczatku tey czeſty ſilnu wiezi vdielal geſt, kteruozto zeleznu wiezi gmenowal. w tey zemi mnoho mieſt geſt a hradu[o]w. poſtawczuow [a] hedwaby mnozſtwie magi. Ptaczi rzeczeni avſta[re]s tu wiborni gſu, zemie hoyna a plodna. lide tey wlaſti kupczi gſu a robotierzi. Tu geſt ſwate° linharta na wzchod ſluneczne° klaſſter Mniſſi, [*ż*] ktereozto klaſtera geſt gezero welike, genz ſie z[bie?]ra ſ hornich wod, w kteremzſto gezeru od prwe° [dn]e w poſtie

[9v 1]. In montibus huius armenie est archa noe. Prouincia hec versus orientem affinis est prouincie mosul, ad acquilonem uero affinis est prouincie çorçanorum. In confinio huius prouincie ad aquilonem fons vnus magnus est, ex quo liquor quidam scaturit oleo similis, pro cibo quidem inutilis, sed pro vnctionibus et lampadibus optimus. Omnes naciones affines hoc liquore pro vnctione et lampadibus utuntur. Tanta enim de fonte emanat huius liquoris copia, ut de ipsa naues centum aliquando onerentur.

De prouincia çorçanie, c. xiiiI. Zorçanie prouincia Regem habet tartarorum regi tributarium. [1]) Fertur quod çorçanorum reges cum signo aquile supra humerum antiquitus nascebantur. Çorçani [2]) pulcri homines sunt [9b], in armis strenui et sagittarii optimi. christiani autem sunt ritum grecorum seruantes. Capillos breues deferunt ut clerici occidentis. fertur, quod magnus alexander uolens ad çorçanos transire non potuit, quia oportet uolentes ab oriente prouinciam ingredi transire per viam artam longitudinis leucarum iiiI, que a latere uno mari concluditur, ab alio montibus, ita quod paucis viris multi exercitus prohibetur accessus. tunc ex quo nequit ad eos accedere, uoluit eos [3]) ad se prohibere accessum ibique ad uie principium turrim fortissimam eleuauit, quam turrim ferream nominauit. In hac prouincia multe sunt ciuitates et castra. Serico habundant, [4]) fiuntque ibi pulcherrimi panni de serico et de auro. Astures

[1]) L tartarorum regi tributaria est. — [2]) L Zorsani. — [3]) L eorum. — [4]) L habundantes.

az do welike ſoboty na wſſaky den [do]ſti rib lapagi. A pak w gini czas wſſeho roku [ne]muoz tu ribky nalezti. y ſlowe to gezero morzie geluchelam a ma w okrſſky *[ku]* ſſeſt ſeth myl, a lezi od kazdeho morzie dwanadſte dny czeſty. do to° gezera wchazie potok Eyfrates, geden ſ potokuow

[Schází 12. a 13. list originálu]

[14] Czeſtu, gizto hledate proti krzieſtanom. Cztieny krzieſtianſke prawy: kteryzkolwiek krzieſtian bude miti taku neb toliku wieru w kriſtu, yakzto geſt gedno horczyczne zrno, a on die gedney horzie: zdwyhni ſie ſ tohoto myeſta a gdy na gine miſto, ze by ta hora byla poſluſſna krzieſtiana. Protoz kazte ſie ſebrati wſſem krzieſtianom z tiechto kragyn a polozte gym gyſty rok, at to na ten den gednokrat vczinie gedney z naſſych hor, a oni toho nebudu moczi vcziniti. A wy gym pak diete, ze ony nemagi tolike wijrij, yako gedno zrno horczyczne, a ze czteni kriſtowo nenie dobre. aoni wam odpowiezte at nebo k waſſie wierze budu chtieti prziſtupiti anebo wſſichni, tak maly yako weliczi, zhubeni budete. A kdiz tey radie kalyffus vrozumie, przigal gy wſſyczku welmij radoſtnie. A yhned poſlal po wſſeczky krzieſtiany, czoz gich bieſſe w tiech kraginach, gichzto mnoho bieſſe, y kazal gym cziſti to giſte cztenije gegich. A otazal gich, bylali by to prawda, a ony rzekly, ze geſt tak. Tehdy rzekl gym kalyffus a przi-

optimi sunt. Terra fertilis est. homines [9b1] patrie mercatores sunt et operarii optimi. Ibi est sancti Leonardi orientalis monasterium monachorum, iuxta quod est lacus magnus, qui ab aquis moncium congregatur, in quo a prima die xIe usque ad sabbatum sanctum capiuntur pisces habundanter. Reliquo vero tempore anni pisces ibi omnino reperiri non possunt. Dicitur autem lacus ille mare gheluchelam,[1]) habens in giro miliaria circa DCa[3]). distat autem ab omni mari per dietas xii. In hunc lacum ingreditur fluuius eufrates unus de quattuor fluminibus paradisi aliaque flumina multa, ex quibus omnibus lacune fiunt et ingrediuntur illuc. Vndique hec lacune circumdate sunt montibus. In illis partibus inuenitur sericum, quod uulgariter dicitur ghella.

De regno Mosul, C. xv. [10a]. Mosul est regnum ad orientalem plagam in confinio maioris armenie, ubi habitant arabes, qui machometum adorant. Sunt tamen ibi christiani multi naſtorini[4]) et iacobini, quibus preest patriarcha magnus, quem Iaholith[5]) uocant. Ibi fiunt panni pulcherrimi de auro et serico. In montibus huius regni habitant homines, qui dicuntur cardi, quorum quidam nestorini quidam Iacobini, Alii autem machometi sectatores sunt. hii predones sunt maximi.

De Ciuitate Baldach,[6]) *C. xvj.* In illis partibus est Ciuitas Baldachi, que in scripturis sacris dicitur susis, ubi habitat prelatus maior saracenorum, quem

[1]) L geluchelam, P[2] gelucheam. — [2]) L has lacunas. — [3]) L CC et VI. — [4]) L nescorini. — [5]) L iacolich, P[1] catholicum. — [6]) L baldachi.

kazugie, aby to vczinily w deſetij [14ª] Dnech, aby ſe ta hora hnula ſ toho myeſta, nebo wiery ſe odrzekniete aneb ſmrti na ſie czekayte. To krzieſtiane vſlyſſawſſe, welmy ſie zamutichu, y wrhli gſu myſſleny ſwa ku paᵛ Gezu Krziſtu ke wſſech wierni *[-ých]* ſpalitely *[spas-]*, genᵹ w ſie vffagicze neoſtane, aby gym raczil pomoczi ſ te ſtraſti. Tehdy biſkupowe a gini ſwati otzowe tey kragini zgednaly lyd, aby ſie naboznie modlily paᵛ bohu, proſiecze geº ſwate myloſti a poſtiecze ſie, aby gȳ ſ te nuzie raczil pomoczi. A kdiz minu oſm dnij czaſſu toho, geden angel ſwati zgiewy ſie v widieni gednoᵛ duſtoyneᵛ Byſkupu a rzekl geᵛ, aby rzekl gednomu ſſewczykowi gednookemu, aby proſyl za krzieſtiani, aby ta hora ſſla zdvyhnuczy ſie, kamz by kaliffus kazal, I powediel geᵛ Andiel gmeno y duom ſſewczika toho, kdezto przebiwaſie. A to wydienije miwal geſt wyeczekrat ten giſte biſkup. Tehdy, kdiz ſie giz rok kalyffu przibliżowaſſe, poſlal ten biſkup po toº ſewczika a powiedie gemu drziewe rzeczene widieni, y proſyl geho, aby tu modlitwu [15] Vczinil panu Gezu kriſtu za proſtieni krzieſtianuow o[ď] tey ſmrti. Tehdy ten ſewczik gednookij wimluwagie ſie, wecze: Ia ſem hrzieſni czlowiek a neygſem duſtogen tey miloſti. Neb ſie wymluwaſſe pro ſwu pokoru. A on geſt bil czlowieka ziwota ſwateº cziſteho a welmij pocztiwij. Na wſſaky den mſſie rad poſluchaſſe a byl ſobie ſa' oko wylupl s ſwe hlawij prawe pro taku wiecz, neb czaſto ſlychal prawicz, cztirzy [*čtúc i*] kazicz, ze czteni ſwate

caliphum uocant. fiunt ibi panni de auro pulcherrimi diuersarum manerierum, Similiter et de serico di[10ª¹]uersarum eciam manerierum, s. nasso,[1]) nac[2]) et cremosi.[3]) Baldachum nobilior Ciuitas est regionis illius. Anno ab incarnacione domini mº ccº lº magnus rex tartarorum Alau obsedit eam et per violenciam cepit, quamquam[4]) interius centum ultra centum milia equitum, sed exercitus regis erat permaximus. Caliphus autem, qui dominabatur ibi, turrim vnam habebat plenam auro et argento et lapidibus preciosis aliisque mirabilibus immensi ualoris. Sed quia auarus erat nec sciuit sibi de sufficienti milicia prouidere nec munera largitus est militibus, quos habebat, ideo confusioni patuit. Nam Alau ciuitatem obtinuit et caliphum cepit, quem in turri thesauri illius inextimabilis precepit includi negato sibi cibo ac potu. Cui [10ᵇ] ait: Nisi thesaurum hunc auide auareque seruasses, te ipsum et ciuitatem liberare poteras. Nunc autem adiuuet te thesaurus tuus, quem tam auide dilexisti. Quarta uero die fame periit. Per ciuitatem baldachi fluuius transit maximus, per quem usque ad mare indicum, quod distat a baldacho per dietas xviii, nauigari potest. Per hunc fluuium afferuntur et efferuntur mercaciones innumere.[5]) Terminantur[6]) autem ad ciuitatem, que dicitur chisi.[7]) In medio baldachi et chisi est Ciuitas Basera,[8]) que circumdata est palmarum nemoribus, ubi est copia maxima nobilium dactilorum.

---

[1]) L a P¹ nassyt. — [2]) L nassonat. — [3]) L cremesi. — [4]) L cum. — [5]) L nauigant per hunc fluuium mercatores innumeri. — [6]) L terminatur. — [7]) P² cisi. — [8]) P² bascias.

prawy: Acz oko twe pohorſie tie, wylup gie a wrz od sebe. Neb on bieſſe dobre ſproſtnoſti czlowiek y mnyegieſſe, by ta ſlowa tak miela rozumena byti a ſtati ſie, yakz pſana gſu. y przidalo gſe ge^{v} gednucz taka przihoda, ze gedna kraſna mladicze k niemu przide a rzkucz ge^{v}: Mily pane ſſewcze, vczin mi dwa ſtrziewicze. Odpowie ſſwecz a rzka: vkaz my ſwu nohu, ana pak przilis ſie odkrywſſy, vgaze ge^{v} nahu nohu. A ynhed ſ toho vkazani z dyabelſke^{o} nabadanie ſſewczik welike pokuſſeni a niekteraku liboſt na obezrzeni tiela gegiho miegiſſe, ale ynhed gie kazal giti od ſebe a poczel ſie myſly [15^{a}] Nawraczowati gſam k ſobie, y zamuczowaſſie ſie a zeleſſe toho pokuſſeni, y ſpomenul na ta ſlowa cztenij ſwate^{o} a ynhed ſobie oko gſam wilupyl pro ſkruſſeni toho takeho pokuſſeni. A protoz krzieſtiane vſſagicze w geho modlidbu, proſily gſu geho, aby za nie pana boha proſil, aby gie raczil zbawiti tey zle przihody, y ſlibil gym, ze chcze rad tv modlidbu k bohu za nie vcziniti. A kdiz giz przigide ten rok gym od kalyffa polozeny, wſſichni krzieſtiane rano welmij wſtawſſe, ſſly gſu do koſtela, a kazaly ſobie mſſe cziſti a modlidwy rzikati. Potom sebrawſſe ſie wſſichni, muzie y zeni, ſtarzie y mlady, kazaly neſti przed ſebuw krziez, y ſſly gſu k tey ſamey horzie a mnoho gich bieſſe. A ynhed przigide ten giſty kalyffus ſwelykym mnoſtwym Saraczenuow z dobrze odienymi a hotowymi k mordowani krzieſtianuow newierziecze, by to mohly vcziniti, aby ta hora zdwihla ſie tak, yakz by kalyffus rozkazal. Tehdy ten ſewczik, przitel bozie,

De ciuitate Thaurisii, Ca. xviI. Taurusium est in illis partibus nobilissima ciuitas, ubi fiunt mercaciones innumere. [10^{b}[1]] ibi est habundancia gemmarum et omnium preciosorum lapidum. Ibi fiunt panni de auro et de serico valoris permaximi. Ciuitas in situ optimo est, propter quod illuc confluunt mercatores[1]) Vndique, s. de India, de baldacho, de mosul et de cremosor,[2]) de terris eciam latinorum et de aliis regionibus infinitis,[3]) ibi multi mercatores ditantur. populus maximus terram incolit. Sunt enim ibi nastorini, Iacobini et perse. Ciues thaurisii machometum adorant. Ciuitas vallata est viridariis pulcherrimis, ubi fructus copiosi et optimi sunt.

De miraculo translacionis cuiusdam montis, C. xviiI. In illis regionibus[4]) inter thaurisium et baldachum mons est, qui olim de loco suo usque ad locum alium est translatus virtute diuina. Volebant [11^{a}] enim saraceni Christi euangelium vanum ostendere pro eo,[5]) quod dominus ait: Si habueritis fidem sicut granum sinapis,[6]) dicetis huic monti: transi hinc et transibit et nichil impossibile erit uobis. Dixerunt ergo[7]) christianis, qui sub eorum dominio in partibus illis habitabant: Autem[8]) in christi nomine montem istum transferte,[9]) aut omnes ad Machometuum conuertimini, aut omnes peribitis gladio. Tunc deuotus quidam vir christianus confortans se oracione fideliter ad dominum Jesum christum

[1]) L cremosar. — [2]) P' slova et de . . . infinitis scházejí. — [3]) L + scilicet. [4]) L + optimi. — [5]) L + quod. — [6]) L + et. — [7]) L enim. — [8]) L aut. — [9]) L quod in Christi nomine montem hunc transferrent.

klekl na ſwa kolena welmy nabozne przed krzizem a zdwih ſwe rucze k neby, Proſyl geſt pana Gezu krista, aby [16] Kazal tey horzie ſie zdwyhnuti podle rozkazani kalyffowa. A ynhed tak dokonal tu modlidwu; ta giſta hora zdwyhla ſe yakzto ptak y ſſla na to miſto, yakoz bil kalyffus rozkazal. A kdiz ſaraczeni ten dyw vzrzechu, welmy ſe diewiechu, y kalyffus ſ nymi. A pro tu giſtu wiecz kalyffus ſ mnohymij ſaraczeni zdielaly gſu ſie krzieſtiane a krzieſtianſkey ziwoth wedly az do ſmrti. Neb kdiz ten kalyffus vmrzel, nebil pohrzeben yako Saracen; ale yako krzieſtian. A nalezly gſu przi ſmrti to[v] kalyffowy geden krziezek na geho hrdle.

O wlaſti porſkey, kapitule dewatenaſta. PErſyda welyka wlaſt geſt, genz niek[*d*]y welmy ſſlechtila byla, Ale giz ninye geſt welmy od tateruow zepſowana. w gedney kragynie tey wlaſti ohen naſledugij a modly ſie ge[v] mieſto boha. Ta wlaſt oſmero kralowſtwij w ſobie ma, prwe ſlowe kaſſym, Druhe kurdyſtan, Trzieti lor, Cztwrti Czyleſtam, Pate yſtanijth, Seſte Zerazi, Sedme ſautora, Osme, geſſto giz geſt w konczi tey wlaſti Perſidij, ſlowe Tymochaym. A ta kralowſtwy wſſiczka gſu na poledne kromie kralowſtwij [16[a]] Tymochaym, ktezto gſu konij weliczi a kraſnij a take welmy drazij, tak ze ſie zende czaſto nyektery kraſny kuon za dwe ſtie liber neb funtuw Tyranſkych. A wodie gie kupczi do mieſt, do cziſie, do kuromoza, kterazto mieſta gſu nad yndygſkym morzem, a otud pak wody gie do Indie. Oſlowe tu take kraſnij gſu, a pro gegich ſlicznoſt a obiczegie dawagi za geden Trzidczet hrziwen ſtrzibra neb geſtie wiecze; pieknie kluſſy, mymo chody,

montem illum uidente multitudine populorum transtulit ad designatum locum, per quod multi ex saracenis ad christum conuersi sunt.

De regione persarum, C. xix. Persida maxima prouincia est, que olim nobilissima fuit, nunc uero multum est a tartaris dissipata [11[a1]]. In quadam autem ipsius regione ignis pro deo colitur. perside[1]) prouincia Viii regna continet, quorum primum dicitur casum,[2]) secundum curdistan, tercium lor,[3]) quartum cielstam, quintum vstahinc,[4]) sextum çeraçi,[5]) septimum sonchara, octauum, quod est in finibus persarum, dicitur timochain.[6]) Hec omnia sunt ad meridiem preter regnum timochain, ubi sunt equi magni et pulcri magnique precii. Ascendit enim vnius equi pulcri precium ad[7]) ducentarum librarum turonensium. Ducuntur enim a negociatoribus ad ciuitatem chisi et curmosa, que sunt supra indicum mare, Indeque[8]) in indiam deferuntur. Asini similiter pulcherrimi sunt ibi. propter nimiam ipsorum pulcritudinem dantur pro vno marche[9]) triginta argenti vel vltra. pulcre ambulant et optime currunt. In hiis [11[b]] regionibus sunt homines pessimi, rixosi, predones et homicide. Mercatores multi a predonibus occiduntur, propter quod oportet ipsos munitos et cum comitiua magna sociatos incedere. Legem autem machometi habent. In ciuitatibus sunt artifices optimi, qui in

---

[1]) L Parsis. — [2]) L Casyum. — [3]) L locer. — [4]) L ystauiths, P[1] vscarach. — [5]) L zeirizi. — [6]) L thymachaym. — [7]) P[1] valorem. — [8]) L Cumque. — [9]) P[1] una marca, L precio marcharum.

a welmy dobrze biezie. w tiech zemich gſu lide welmy zly, ſwarliwij a wrazedlnyczi, Tak ze mnoho kupczuow zhubugy tu zbiezi, pro nyez kupczi muſegie tudy dobrze wiſtrzihaty a we mnoze gezditi. zakon drzie machometuw. w mieſtech gſu rzemeſlnyczi welmy dobrzie, genz zlatem a hedwabiem welmy ſſlechtiele dielagy. Tu geſt mnoſtwy bawlnij, pſſenicze a geczmene, proſſa y wſſeho gyneho obyle y owocze wſſelikeho y wina.

O mieſtu yaſdy, kapitule dwaczata. IAſdy geſt mieſto welyke mnohich kupij drahich, ktezto rzemeſlniczi na poſtawczich a na hedwabij cziſtie dielagie. Tu take modle ſie machometowy. pak od [17] Toho mieſta yaſdy tak daleko, yakoby mohl za ſedm dnij vgiti, az k to^{v} mieſtu, geſto ſlowe krerman, nienij lidſkeho przebywanij, nez puſſcze gſu a leſſowe, ſkrze nyezto muoz ſwobodnie geti, a geſt tu mnoho lwu. Tu dywokych oſſluow a Tetrzewu mnoſtwij geſt, potom pak przigde do mieſta krerman.

O mieſtu krerman, kapitule xxi^{ta}. KRerman geſt mieſto w horach. okolo toho mieſta Turkyſſow nayde mnoho. tu take geſt ruda oczelna, a gine rudy tu gſu. take ſokolowe welmy ſſlechtyly, welmi ruczij a krzepczi, ale gſu menſij nezly ſokolowe w gynich zemij[-*ch*]. W tē mieſtie krerman geſt rozlicznich rzemeſlnykuow welmy mnoho, a naywicze na odieni a cžoz k brani przifluſſie. Tu gſu vzdarzi, oſtrozniczi, ſedlarzi, meczierzi, ſtrelczi. Zeni take mieſczſke od perzie a o tey wieczi cziſtie dielagi koltry kraſne a zhawcze [*zhl-*] welmy wiborne. z toho pak mieſta krerman geſt giti po nie-

auro et serico opere plumario nobilissime operantur. Ibi copia est bombicinis,[1]) tritici, ordei, milii, panicii[2]) omnisque bladi ac vini et omnium fructuum.

De Ciuitate Lasdi, C. xx.[3]) Asdi est ciuitas grandis in eadem regione magnarum mercacionum, ubi artifices[4]) pulcherrime operantur. Ibi eciam adorant[5]) machometum. Vltra Iasdi ad dietas Vii versus crermam non est habitacio. Sunt ibi in campestribus nemora, per que libere equitari potest, ubi [11^{b1}] uenaciones multe sunt. Ibi onagri et coturnices in multitudine magna reperiuntur. Postmodum peruenitur crermam.

De Ciuitate Crerman,[6]) *C. xxi.* Crerman est ciuitas, ubi turchisci[7]) in habundancia reperiuntur in montibus ciuitatis, ubi eciam mineras habent calibis et andanici.[8]) Ibi eciam sunt falcones nobilissimi uolatus uelocissimi[9]) supra modum. Minores tamen sunt falconibus peregrinis. in crermam sunt armorum artifices, qui operantur frena, calcaria, sellas, spatas, arcus et pharetras ac cetera armorum instrumenta et genera secundum consuetudinem patrie. Mulieres eciam ciuitatis huius opere plumario[10]) nobilissime operantur faciuntque cultras pulcherrimas [et] ceruicalia magni [12^{a}] decoris. De crermam itur ad[11]) planiciem per dietas VII, ubi est contrata domestica. Sunt autem ibi Ciuitates et castra, ubi inueniuntur

---

[1]) L bombacis. — [2]) L pauerici. — [3]) V rkpise Vídeňském iniciálka nevyplněna. — [4]) P^{2} + in serico. — [5]) L adoratur. — [6]) P^{2} cerman — [7]) L thurcisci. — [8]) slova ubi . . . andanici v P^{2} za peregrinis. — [9]) L volantes velocissime. — [10]) L) puluiario. — [11]) L per.

kterakey rowni ſedm dnij, ktezto geſt kragina domowita, neb gſu tu mieſta y hradowe. A tu nalezne kuroptwy v welikem mnoſtwy. Po ſedmi [17a] Dnech geſt pak giti wſſeczko doluow, tak ze ledwa doluow ſende we dwu dnij, a tu geſt pak ſſczepuow dobrzich welmy mnoho; wſſy ani mieſt zadnich nieny, gedne paſtyrzowe tu przebiwagi. A zima tu na te dolynie welika biwa.

O mieſtu kamandu a o wlaſti Reobarle, kale (xxijta). Z Toho pak zlabu geſt wynicze na kraſnim rowni, ktezto geſt mieſto kamandu, genz niekdy welike mieſto bieſſe, ale giz nynie od tataruow welmy zkażeno. A ta wlaſt ſlowe Reobarle. Tu geſt palmowe owocze, a niekterake owocze piſtaczie, a rayſkych yablek welmy mnoho y gineho owocze tu roſte, geſſto v nas nenye. Tu gſu take nyekteraczi ptaczi, geſto ſlowu Srankolyni, rozliczne barwij to gt [..], a noſy magi czerwene. Wolowe gſu tu weliczi, ſrſt welmy bielu magi, rohij kratke a tluſte a tupe, Na ſſigi magi hrby yakzto welbludowe, A gſu welmy ſylni, a brzemena welika negſu. A kdiz magi na nye brzemena klaſti, pochile gſe, yakzto welbludowe. A kdiz na nie brzemena wlozie, tehdy ſie zaſe zdwyhnu, yakoz [18] Gſu zuczeni od lidy. Berani neb ſczokczowe gſu tam tak weliczi yako oflowe, a ti magi oczaſſy welike dluhe, a ſſyroke, tak ze czaſto nyektery wazij trziczet liber; Tluſti a kraſni welmy gſu a k gedeni welmij dobrzi. Na tey rownij geſt mieſt mnoho y mieſtieczek, a magi zdy hliniene hrube welmij a moczne, Neb w te zemi geſt mnoho zbiehuw, genz. ſlowu karaonas, a magi krale. gſu czarodieniczi we-

pernices in copia maxima. Post VII dietas inuenitur descensus magnus ita, quod per dietas duas semper pergitur ad decliuium, ubi arbores sunt multe fructifere ualde. Non est tamen habitacio nisi pastorum. Est autem ibi in hyeme intollerabile frigus.

De ciuitate Camandu et regione reobarle, C. xxiI. Post hec peruenitur ad planiciem maximam, ubi est Ciuitas Camandu, que olim Ciuitas magna fuit, sed nunc a tartaris est destructa. Regio autem illa dicitur reobarle.[1]) Ibi sunt dactili, pistachi[2]) et poma paradisi in copia maxima multique fructus alii [12a1] crescunt ibi, qui apud nos habentur. Ibi sunt aues, que dicuntur francolini, coloris permixti, albi et nigri. rubei autem coloris habent pedes et rostra. Boues ibi sunt maximi, pilos albissimos[3]) et planos habentes. Cornua habent breuia et grossa, que accumine carent. Super humeros habent gilbum[4]) ut Cameli, fortissimi sunt et onera magna portant et cum onerari debent, incuruant se ut Cameli, et cum onerati fuerint, surgunt sicut ab hominibus edocti sunt. Arietes sunt ibi grandes ut asini, qui caudam habent permaxime longam et latam ponderis ut plurium librarum[5]) xxx. pingues et pulcri sunt valde et ad esum optimi. In hac planicie multe sunt Ciuitates et op[12b]pida et habent muros luteos grossos ualde et fortes, quia in regione multi predones sunt, qui dicuntur caraonas et

[1]) L rotbarle, P2 rocharse. — [2]) L pistici. — [3]) L a P2 + et breues. — [4]) L gibbum. — [5]) P1 brachiorum.

liczi, tak ze, kdiz chtie keru zemi wzebrati, tehdy vczinie dyabelſku chytroſti, ze ſie powietrzie zatmij we dne za weliku chwily, tak ze gich zadny widieti nemuoz. A nijekdy drzie tu tmij czely tyden. A vczinicze to ti zbiehowe, wygedu na pole niekdy gich na deſet tyſſicz, vzrziedy ſie v welmy dluhe haufy geden podle druheo v welikey ſſyrzi, tak ze rzidky (gt) geſt, geſto by proſſel, by neupadl gym w rucze. A tak lapagi lidij yakozto ſkot, a czoz gich polapij, mladſſy z nich prodawagi a ſtare zhubij. Ia markus, kdiz gſem tudy giel, bil gſem wſſel w tu giſtu [..], ale ze gſem bil blizko gednoho hradu, geſto ſlowe kanoſalym, vtekl gſem nan. A wſſak mnoho [18a] z myech towarziſſuow weſlly gym w rucze, z nichzto gedni gſu rozprodaly a [..] zhubyli.

O rowny, genz ſlowe ffformoſa, kal[a] xxiii'[a]. O Gedne rowni, genz ſlove Kraſne pole, wſſtahlo ſe geſt za piet dnij czeſtij. Odtud pak przigde na gednu czeſtu, genz nietzco poloha *[poléhá]*, tak ze geſt gij wſſe doluw giti dobrze za dwaczeti myl, a geſt czeſta welmy zla a pro zbiehi welmi nebezpeczna. potom pak przigiti geſt na niekteraka pole aneb na trawnykij welmy kraſne dly za dwa dnij czeſtij. Tu geſt mnoho potokuow a mnoho wod a palmowe° drziwie. A to[v] trawniku rziekagi latine formoſa. Tu geſt mnoho ffrankulynuow a pachow y gyne° ptacztwa rozliczne°, gichzto v morze nemagi. Odtud przigiti geſt k morzij, genz ſlowe okczianum. Na toho morze brzehu gt myeſto ffformoſa, kteremuzto brzehu przichazegi kupczi z indie, wezucze ſebu rozliczne wonie, korzenie, perly, kamenie, poſtawcze zlatte, hedwabije, zuby ſlonowe y gine rozliczne wieczi drahe. To myeſto geſt

habent regem. Sunt autem incantatores demonum et quando uolunt predari patriam, faciunt dyabolica arte aerem obscurari de die in magno spacio, adeo ut nullus eos uidere possit, tenentque obscuritatem huiusmodi aliquando diebus VII. Et tunc predones illi egredientes ad campos, quandoque in numero decem milia, ordinant se per longas acies vnus pariter Iuxta alium in latitudine magna, ita ut rarus sit inde pertransiens, qui non incidat in manus eorum. Capiunt homines et iumenta, vendunt iuuenes et senes occidunt. Ego Marchus semel, dum inde transirem, incidi in illam obscuritatem, sed quia vicinus eram castro, quod dicitur [12b1] Canosalim, confugi ad ipsum, plures tamen de meis sociis inciderunt in illos, quorum quidam venditi fuerunt, alii vero occisi.

De Campestribus formosa [1]) *et Ciuitate Cormos, C. xxiil.* Planicies autem, que superius dicta est, uersus meridiem protenditur ad vI dietas, demum peruenitur ad viam quandam, que est in decliuio, per quem[2]) descenditur continue per xx miliaria, et est uia pessima et propter predones periculosissima. Post hec peruenitur ad campestria pulcherrima longitudinis duarum dietarum et dicitur locus ille[3]) formosa, ubi sunt fluuii et aque multe et multe palme. Ibi sunt in copia maxima francolini, papagalli auesque alie diuersarum specierum, que citra mare non habentur. Deinde perue[13a]nitur ad mare occeanum, in cuius

[1]) L + et famosa ciuitate karmos. — [2]) P[1] in decliuio, per quod. — [3]) L lacus illa.

kralowſke a ma pod ſebu mieſta i hrady. Zemie ta geſt horka a nezdrawa, geſtly ze kterij [19] Ktery kupecz z ſ cziziech zemie tu vmrzie, tu kral tey zemye poberze ge^{v} to wſſe, czoz tu odemrze. Wino tu dielagi z datyluow, to gt̄ z owocze palmowe^{o}, a z gynich wonnych wieczi z drahich, y geſt to wino welmy dobre. Nez pigely ge kto, geſto ge^{v} neprziwikl, yhed ge^{o} biehaczka popadne neb czerwena nemocz, ale potom pomoczno geſt a czlowiek ſ nyeho tyge. Ti, ktoz przebiwagi w tom w kragi, pſſeniczne^{o} chleba ani maſſa neuziwagi, neb gy *[by]* nemohli ziwy byti, kdyby takowijch krmij vziwaly, ale gedie datyle to owocze a ryby ſlane a czibuly, aby zdrawy bily. Take mnozij gedie ty riby, geſto ſlowu tvnina. lodie magi nebezpeczna, proto ze gich rzebiky zeleznymi neſtwrzugi, nez gedno ſtwrzugi dſky drzewenimy hrziebyky a ffywagie gie dradwami, dielagijcze z lik yako gine rzemenie, a ta lika tak ſie ztwrdie a rozbiragij ſie yakzto prawie konſke wlaſſy. A ty dradwij welmy dobrze trwagi v wodie morſke za dluhy czas. Ta lody ma gedinu ſochu, gednu opponu a kotwu, a nema wiecze nez gedyne przikryti. Tee lodie nepolewagi ſmolu, gedne [19^{a}] Mazij olegem rybiem. A kdiz w tu lody giz nakladu brzemen, czoz ſie gym zda, przikrigy gie kozemij a na tom kony poſtawij a wezu ſie do yndie. Mnohzie z tiech lodie zhynu na morzi, neb morze to geſt welmij nepokoyne, a lodie neyſſu zelezem ſtwrzene. A ti wſſichni tu rozeni, genz w tey zemye przebywagi, gſu lide czernij a machometowy ſie modly. A kdiz geſt letie, pro

littore est ciuitas cormos. Ad cuius portum conueniunt negociatores indorum deferentes aromata, margaritas, lapides preciosos, pannos aureos et sericeos, dentes elephantorum[1]) et alia preciosa. Hec Ciuitas regalis est habens sub se Ciuitates[2]) et castra. Regio hec calida est et infirma. Si mercator extraneus moriatur ibi, rex terre sibi accipit omnia bona eius. Vinum fit ibi de dactilis et aliis optimis speciebus, quod optimum est. Si qui tamen de eo bibunt, qui assueti non fuerunt ad ipsum, ventris patiuntur fiuxum. post modum confert et impinguari facit homines. Incole loci pane tritici et carnibus non utuntur, quia non possent viuere, si cibis hu[13^{a}1]iusmodi vescerentur, sed comedunt dactilos, pisces salitos[3]) et cepas,[4]) ut sani sint. multum eciam vtuntur tonnina.[5]) Naues habent periculosas pro eo, quod clauis ferreis non firmantur. Configuntur enim tabule ligneis clauis et consuuntur filis, que faciunt de corticibus nucum de india. Conficiuntur enim cortices ut coria et fila corticum, solidantur ut crines equorum, fila autem illa bene sustinent fortitudinem aque maris et multo tempore conseruantur. Verum tamen[6]) firmamentum ferri melius est. Nauis vnicam habet arborem, unum uelum unumque temonem, nec habet nisi vnicam cooperturam. pice non linuntur[7]) naues ille, sed solum oleo piscium. Postquam vero in naui composuerunt onera, cooperiunt [13^{b}] ea coriis, super quo ponunt equos, quos in indiam deferunt. Multe ex his nauibus pereunt, quia et mare

[1]) P^{1} scházejí slova aureos... elephantorum. — [2]) L + alias. — [3]) L salices. — [4]) L sepas. — [5]) L tutima. — [6]) L vnitum. — [7]) L liniunt.

welike horko, gehoz trpieti nemohu, nebydly w mieſtech, nez magi przedmieſti, trawniku a zahrad a ſaduow welmy mnoho, a do kazdeho ſadu wedu ſobie wodu po trubach, a w tiech ſadiech letie przebiwagi, A tu geſt gedna kragina, ktez pieſku nenie, wiegie witr weliky a welmy weliky a horky, tak ze by wſſiczky lidy zmoržl[-*řil*], kdiz by neutekly, Protoz, kdiz nayprwe vczigi, an ſie wztrhne, wſſicztſſy welmi rucže biezie do wod, a tam w tiech wodach tak dluho gſu, az ten witr pomynie,[1]) A tak ſie od horka vchowagie. W tey zemi také pro welikey horko obile ſwe mieſiecze liſtopada ſegie, a brzezna neb martie znu. A toho mieſiecze také wſſeczko gym owocze zra a doſpiewa kromie datijluow, ze ty magi do [20] Spiwati. Po mieſieczi marczi wſſechno lieſti na drziewie wadne a ſchne y trawa, Tak ze ani lieſka zelene° nemuoz nalezti. W tey zemie, kdiz muz vmrzie, magi[-*e*] zenij, zena ge° za ctirzi leta na wſſaky den gednu placze, geho zelegicze. A k to^{v} placzie ſendu ſie wſſichni, przitele y ſuſede, do domu toho a welmy krzieczie. A w tō placzi rozliczne wiklagicze, geho ſmrti welmy pyczi.

O wlaſti mezi mieſtē kormos a mieſtē krerman, kapitule dwaczata ſcztwrta. Gyz chti mluwitij o ginech wlaſtech, prwe ſie nawratiem k mieſtu krerman, abich odtud doſſel tiech wlaſti, o kterychz myniem pſati. Neb na ginem mieſtie tiechto knyh o yndigij ſwobodnegi myniem pſati. wraczugicze

tempestuosum est valde et naues ferro firmate non sunt. Incole regionis huius nigri sunt et machometum adorant. estatis tempore propter intollerabilem estum in ciuitatibus non morantur. Habent autem extra ciuitates oppida uiridaria multa ac flumina et ad singula viridaria per aqueductus et canalia aquas deducunt. In illis viridariis in estate habitant. Sepe autem a regione cuiusdam deserti, ubi non est nisi sabulum, perflat ventus validus uehementer urens, qui homines occideret nisi fugerent. Quum enim senciunt primum motum ipsius, statim omnes currunt ad aquas, in quas ingressi [13^{b1}] tamdiu ibi morantur, donec pertranseat ventus, et sic ab ipsius ardore liberantur. In regione ista propter estum nimium blada sua in nouembri seminant et in marcio[2]) metunt, quo eciam mense fructus omnes maturescunt ibi preter dactilos, qui in madio[3]) maturescunt. Post mensem marcium folia omnia et herbe arescunt adeo, ut folium omnino reperiri non possit. In hac regione, quando moritur vir habens vxorem, vxor eius usque ad annos quatuor[4]) deflet semel in die[5]) mortem eius. Conueniunt autem ad planctum ad domum defuncti consanguinei et vicini fortiterque clamant et in planctu suo de morte durissime conqueruntur.

De intermedia regione inter ciuitates cormos et crermam, C. xxiiij. Nunc de regionibus aliis loquuturus primo reuer[14^{a}]tar ad crermam, ut inde progrediar ad eas, quas uolo describere regiones. Alio autem loco libri eius india

[1]) V orig. pomynie, ale *i* za *n* červeně přetrženo. — [2]) P^{1} mayo. — [3]) P^{1} post mensem marcium. — [4]) P^{1} septem, P^{2} XIIII. — [5]) P^{2} mezi die a mortem vkládá singulis diebus

ſie z kurmozi toho mieſta do mieſta krerman gynu czeſtu, nalezne kraſnu rowen, ktezto k gedeni a piti, czoz trzeba clowieku, doſti nayde, a pſenicze doſti magi. Ale chleba tey wlaſti nemuoz gieſti ten, ktoz ge° z dawnich czaſſu gieſti neprziwikl, Proto ze pro horku wodu horzky geſt. Tu rozliczne° owocze doſti geſt. Tu gſu teplicze nebo laznij przirozene horke, welmi [20a] Dobre k rozlicznem neduhom a zwlaſtie, ktoz chraſtaw geſt.

O druhe wlaſti, genz geſt mezi mieſtem krerman a mezi kobynam, kapi^{lr} xxv^{ta}. PAk gducze z mieſta krerman k mieſtu kobynie, naydu czeſtu welmij zlu, na dell czeſty czoz muoz ſedm dni vgiti. Na kterezto czeſtie nemuoz nyekdy wody miti kromie zde y onde welmy malo, a ta ſlana geſt a horzka a k to^{v} zelena, tak ze ſe ſpieſſe zelena gycha zda nezly woda. A protoz gie zadny pieti nemuoz; pakly ſie gie kto gednu napie, y hned biehaczku neb przieliſſnu miekkoſt w brziſſe ma, tak ze s gedineho napyti muſſy na deſſetkrat na chiſſku biezeti. A tez by ſie ge^{v} przihodilo, ktoz bij tey ſoly, yakoz z teij wodij dielagi, malo okuſyl. A protoz, ktoz tu czeſtu gdu, muſegi pro piti wodu ſebu neſti. dobitek tey wodij horzkeij welmy nerad pie, A ktiz gey z nuze kto^{v} przipudij, ze pieti muſie, tez. ſie gym prawie ſtane, yako y czlowieku. A na tey puſſczi zadne° przebitka lydſke° nenye, aniz take ktere zwierze leſne muoz tu biti pro nedoſtatek pieti kromie ſamich oſluow [21].

describetur. quando reditur de cormos ad ciuitatem crermam per viam aliam inuenitur pulcra magnaque planicies, ubi est uictualium copia. triticum enim habundanter habent, sed panis illius patrie comedi non potest ab aliis, qui non sunt ad eum per multa tempora assueti, eo quod propter aquas amaras amarus est. pernices ibi et dactili[1]) in copia magna sunt. Ibi balnea calida optima, que valent ad scabiem depellendam et ad multas egritudines alias.

De regione, que media est inter crermam et Ciuitatem Cobinam, C. xxv. Euntes autem de crermam uersus Cobinam inueniunt viam pessimam, que in lon[14a1]gitudine VII dietas habet, in quibus aqua omnino haberi non potest nisi alicubi in modica quantitate et illa salsa est et amara uiridisque coloris ita, ut pocius succus herbe quam aqua esse uideatur, ideoque nullus de ea bibere potest. Si quis autem haustum vnum de ea sumserit,[2]) statim ventris profluuia patitur et pro haustu vno fere decem vicibus prouocaretur ad fluxum. Simile eciam accideret, si quis modicum salem[3]) comederet, quod ex ea fit. Ideoque oportet, ut viatores pro potu aquam secum deferant. Iumenta uero aquam illam amaram inuitissime bibunt. Cum autem pro sitis[4]) angustia illam bibere coguntur, similiter ventris profluxum patiuntur. Nulla in deserto hominum, habitacio est nec eciam ferarum [14b] agrestium nisi solummodo onagrorum propter cibi potusque defectum.

---

[1]) P^{1} + et fructus alii. — [2]) P^{2} biberit. — [3]) L a P^{1} quid salis. — [4]) L sui.

O mieſtu kobynan, kapitole dwaczata ſſeſta. KObynan geſt mieſto weliky, gtezto gt zeleza mnoſtwij y oczely. Tu dielagi z oczele zrczadla kraſna welika welmij, Tu take geſt niekterake kamenye, gemuz diegi tutia, z niehoz prach dielanij[-jí]; geſt dobry k oczyma. Geſt tu take yako niekterake ſazie nebo. kopiet, genz ſlowe Spodyum. A tu dwogi wiecz takto dielagi: mezi rudu, yakoz v hor kopagi, nalezagi yakzto niekteraky pramen zemnij, a kdiz to wlozie w horuczi pecz, ktezto gynu rudu pale, a w te peczi nad tiem geſt zelezni roſt, pak para ta giſta, yakoz gde wzhoru od tey giſte rudij, kdiz gie zapalij, ſpečze ſie na tom roſtie a geho ſie przidrzie a to ſlowe Tutya, a pak to hrubeyſſie, czoz w ohnij oſtane, ſlowe ſpodyum. Ty, kterzyz przebywagi w tey wlaſti, drzie zakon machometu.

O wlaſti Tymochaym, kapitule xxvii^{ta}. PO wygdeni z toho mieſta kobynan nalezne gednu puſſczi dly oſm dnij czeſtij, u niez geſt ſucho welike, a pro ſucho nenie tu zadne° ſſczepu anij owocze. Wody take tu gſu welmy horzke, protoz dobitek welmy nerad giech pie. Protoz [21^{a}] Ktoz tudy gdu, muſegie ſebu wodu k piti neſti. potom pak odtud przigde do kralowſtwij, rzeczeneho Tymochaym, ktezto geſt mnoho mieſt y hraduow, a ta wlaſt geſt neuziteczna, a geſt w poſlednych konczinach porſſidij w tu ſtranu ku puolnoczi. Tu geſt rowyna welmij welika, ktezto geſt drzewo neb ſtrom Slunczuow, genz obecznu rzeczie mezi wlachi a latinyky ſlowe drzewo ſuche. drzewo wiſoke gt a welmy tluſte, lieſti ma ſ gedne ſtrani biele a ſ druhe zelene, neneſſe owocze, ale ma na ſobie niekterake giezky neb ſſupyni, yakzto kaſtan, ale w nich zadne° owocze nenye. drzewo toho ſtromu geſt

De Ciuitate Cobinam, Capitulum xxvI. Cobinam est Ciuitas grandis, ubi copia est ferri, calibis et andanici.[1]) Ibi fiunt specula de calibe pulcra.[2]) Ibi fit tucia,[3]) que medetur oculos. Similiter et exspondium, modus autem hec faciendi est talis. In mineris inuenitur ibi vena terrea, que ponitur in fornace crate ferrea cooperta. vapor eleuatus a terra succensusque et conglutinatus ad cratem est tucia, materia uero grossior, que in igne remanet, vocatur espodium. Huius terre habitatores sectantur legem machometi.

De regno timochayn et arbore solis, que uulgariter dicitur a latinis arbor sicca, Capitulum xxviI. [14^{b}1] Post discessum de cobinam inuenitur desertum habens longitudinis dietas octo, ubi est ariditas magna. Arboribus enim caret et fructibus. Aque uero eius amare sunt, quas iumenta inuitissime bibunt. Oportet igitur viatores, ut aquam secum deferant. Post hec peruenitur ad regnum tymochayn, ubi sunt multe Ciuitates et castra, et est illa regio in ultimis finibus persidis uersus aquilonem. ibi est planicies magna, in qua est arbor solis, que uulgariter[4]) dicitur arbor sicca. Arbor magna et grossa est valde folia habens ex vno latere alba ex altero uero viridia. fructus non producit, sed facit cricios[5]) ut castanea, inter quos fructus est nullus. Lignum arboris solidum est et forte glauceique[6])

[1]) L schází. — [2]) P^{2} + et magna valde. — [3]) L tuchia. — [4]) L a P^{2} + apud atinos, P^{1} + pulcherrima. — [5]) L viteas, P^{1} circios. — [6]) L glanceri.

twrdij aneb czielyſtwij, zlutey barwij yako puſſpan. S gedney ſtrani toho drzewa aneb toho ſtromu w deſieti mylich neſtogie zadne drzewo, A ſ gynich pak wſſech ſtran y owſſem zadneho drzewa nenie we ſto mylich. Tu prawy, ze na tom mieſtie kral Allexander weliky miel boyg neb pobytie s kralem daryem. wſſiczka zemie kralowſtwie Tymochaym, ktez lide bydle, geſt welmy plodna a hoyna a dobrého powietrzie. Muzie w tey [22] zemi gſu ſliczni a kraſnij a zeny geſtie kraſſie. Ale wſſichni ſie machometowij modle.

O gednom vkrutnyku, genz ſlowe ſtarzecz. MVletſke kralowſtwie neb wlaſt, ktezto panowaſſe knieze gedno welmi zle a vkrutne, genz ſlowieſſe Starzecz z hor, o niemz ya marek neb Markus to, czoz gſem od mnohich ſlychal w tey zemij, to prawym. knieze to y ſe wſſiem lidem, kterem wladl, zakona Machometowa naſledowniczi byli gſu, y wimiſlil ſobie neſlichanu zloſt, ze geſt miel ſluzebniky y wſſiczky ſwe lydij wzdy ſ meczi chodiecz, a protoz giem rziekachu meczierzi (a) gich wlaſtnem yazikem, Aby ſkrze giech vdatnoſt zabil, koho by chtiel, tak aby ſie ge° kazdy bal. Ten giſtey w gednom ſliczně vdoly, genz ſlowe [...] a bieſſe obkliczeno horami welikemij, wyſokymi, weliku a kraſnu ſobie vczinil ohradu, w niezto wſſelykakey wonie, korzenie, kwieti rozkoſne° y owocze mnoſtwij bieſſe. Tu biechu domowe a palaczowe kraſſne dywniem a rozlicznym malowaniem y pozlaczenym. Tudy teczechu potokowe rozliczne wody, wina, ſtrzedy y mleka. tu chowachu [22ª] zeni mlade a przediwnie kraſne. ty vmiegichu ſkakati, spiewati

[15ª] coloris ut buxus. Ex vno huius arboris latere usque ad x miliaria non est arbor. ex lateribus autem aliis undique nulla penitus arbor est usque ad miliaria centum. Ibi fertur fuisse bellum inter alexandrum et darium. Tota terra habitabilis regni timochaym fertilis est et habundans aerisque gaudet temperate.[1]) Viros pulcros habet et feminas pulcriores, omnes tamen machometum adorant.

De tiranno, qui dicebatur senex de montanis, et siccariis seu[2]) *assessinis eius, Ca. xxviiI* Mulete est regio, ubi dominabatur princeps quidam pessimus, qui dicebatur senex de montanis. De quo ego marchus, que a multis de regione illa audiui, refero. Princeps ille cum vniuerso populo, cui preerat, le[15ª¹]gis machometi sectator erat. Excogitauit autem inauditam maliciam, ut homines siccarios et gladiatores audaces efficeret, qui vulgo assessini vocantur, per quorum audaciam quoscunque uellet, occideret, ut ab omnibus timeretur. In valle enim quadam,[3]) que circumcluditur altissimis montibus, maximum ac pulcherrimum uiridarium fecit, ubi omnium herbarum, florum et fructuum delectabilium erat copia. Ibi erant palacia pulcherrima, mira varietate depicta et deaurata.[4]) Ibi fluebant riui uarii et diuersi aque ac vini, mellis ac lactis. Ibi seruabantur mulieres iuuenes supra modum decore, que docte erant saltare, citarizare, canere in omni genere musicorum. Vestes varias et preciosas habebant [15ᵇ]

[1]) P¹ a P² temperie. — [2]) L schází. — [3]) P¹ + pulcherrima. — [4]) P¹ a P² decorata.

a huſti na wſſelikakem naſtrogij hudby. Rucho rozliczne a drahe miegichu a welmy przediwnu okraſu przipraweni biechu. Tehdy vrzad bieſſe gynoſſie, genz tu vſazeno [-*i*] biechu, wſſie kratochwyle a rozkoſſie nakrmiti. Tu bieſſe rucha, poſtely, gedenie a pieti y wſſeho, czoz czlowiek zadal, mnoſtwye. O zadney ſmutne wieczi tu zmyenky nebieſſe, take nicz gineho tu nebieſſe lzie gednati, nez w niekakych hramotach a w nepoctiwoſtech kratochwylniech ſie chochati, y bieſſe tu v wrath tey ohradij hrad welmy moczni, gehoz welmy pilnie hledachu, Anyz gynu czeſtu tudy muozie ſe kto giti ſem nebo tam, nez na tu ohradu. Starzecz ten, yakoz naſſiem yaziekem tak ſlowieſſe, ale gmeno geho p̃we bieſſe Alaodym, ten przi ſobie tu drzieſſe wſſ[*w*]em palaczi kromie toho mieſta gynde mnoho mladenczuow, kterez zpoſobile wydieſſe a ſylne. A welieſſe gym a gie k tomu wedieſſe, aby ſie vczily w machometowie zakonie nepodobnich wieczie. A ſlybuge przeneſſczaſtnij machomet naſledownikom ſweho zakona, ze [*n*-]a onom ſwietie w buducziem ziwotie [23] Takowez kratochwyle a chochanie budu miti, Iakoz o niem ſwrchu pſano geſt, A kdiz chtieſſe z tiech mladenczu niektery k brani ſ myeczi vdatny [..], kazaſſe niekterake° napogie dati, a kdiz ſe napily to° napogie, tehdy gſu ynhed zeſnuly welmy twrdie. A kdiz tak zeſnuly, tehdy gie neſyechu do te ohradij. Tehdy po male chwily, kdiz proczitiechu, vzrziecze ſie w takowe rozkoſſy, zdaſſe ſie gym, by w rayſkych radoſtech bily podle ſlybu neſſlechetneho Machometa. A po niekolyko dnech kazal z nich, kterez chtiel, tymz napogem napogiti a wen wineſti.

miroque apparatu ornate erant. harum erat officium Iuuenes ibi positos in omnibus deliciis et uoluptatibus enutrire. Ibi erat uestium, lectorum, uictualium omniumque desiderabilium copia. De nulla re tristi fiebat relacio, ad nichil aliud nisi iocis, obscenitatibus delectabilibus[1]) uacare licebat. Erat autem ad introitum uiridarii castrum fortissimum, quod diligentissime custodiebatur nec per aliam viam ad locum illum ingressus esse poterat uel regressus.[2]) Tenebat senex autem ille — sic enim in lingua nostra uocabatur, sed eius nomen erat alaodim[3]) — in suo palacio extra locum illum Juuenculos multos, quos preaptos uidebat et fortes, et eos faciebat in machometi lege nefaria informari. Promittit enim infe[15^{b1}]licissimus machometus sectatoribus sue legis, quod in uita alia huiusmodi, ut dictum est, delectaciones habebunt. Cum autem uolebat aliquos ex Iuuenibus facere audacissimos assessiones, faciebat eis potacionem dari, qua sumpta confestim deprimebantur graui sopore. Tunc deferebantur in uiridarium et post horam modicam sopore soluto uidentes se tantis interesse deliciis putabant se paradisi gaudiis perfrui iuxta promissionem abhominabilis machometi. Post dies aliquot faciebat, quos uolebat ex ipsis, pocione similiter soporari et inde educi. Cum autem excitabantur, uehementissime tristabantur videntes se tanta consolacione priuatos. Ille autem tirannus,[4]) qui se dei prophetam esse dicebat, asserebat illis, quod si pro [16^{a}] eius obediencia morerentur, statim

[1]) L delectabilius, P^{1} a P^{2} delectacionibus. — [2]) P^{2} egressus. — [3]) P eleodym. — [4]) L propheta.

A kdiz procziczichu, ynhed welmy ſmutny biechu vzrziecze, ze gſu take° vtieſſeni zbaweni. Tehdy ten vkrutnik, genz ſie boziem prorokem naziwachu, giſtiel gim to a rzka: kdiz by pro ge° poſluſſenſtwie vmrzely, vczinicze geho kazani, tehdy by inhed tam zaſie bily vwedeni, A protoz pro geho poſluſſenſtwie vmrzeti zadachu. Tehdy rozkazal, aby onoho neb onoho zabily, a aby ſie neſtrachowaly ſmrti, neb by inhed wedeni bily do tey ſlawnoſti a vtieſſenie, yakoz bily. A tak onij wſſelykey ſtraſti ſie poddaducze, radowaly gſu ſie, kdiz by pro geho [23a] Poſluſſenſtwie zhubeni mohly biti. A tak, yakoz rozkazal, aby koho zabily, oni to dokonati ynhed ſnyazichu ſie. Tu chytroſti dluhy czaſs ſſieleſſe tu zemij, pro kteruozto wiecz mnozi moczni a weliczi pani, bogiecze ſie ſmrti takowe, ge^{v} ſie w dan poddawachu.

O ſmrti toho ſtarczie a o zruſſeni mieſta, xxviiii^{ta}. TEhda leta od narozenie bozieho Tiſſieczihо dwuſteho a ſſedeſate° dru° Alan kral Tatarſkij to mieſto, kdez ten vkrutnik przebiwaſſe, oblehl geſt, chtie taku ſtraſt z ſwich kragyn wypleniti. po letech trzech yal toho ſtarcze Alaodyma y s geho ſe [*w*-]ſſemi, neb gym giz k gedeni a k piti potrzeby nedoſtawaſſe, y zahuby geij ſ tiemi wſſemi s geho morderzi. A to mieſto, kdez bydlichu, z krten rozmetano geſt.

O mieſtu Sopurgam, kapitule trzidczata. Wynducze od toho mieſta, przigde k gedney wlaſti krayſne, w niez gſu y pahrobkowe y rowina, A paſtwy welmij dobre, y owocze doſti ma, y we wſſech ginich potrzebach k gedeni a k piti zemie hoyna geſt, Gedne ze nyekdy w padeſati neboly w ſſedeſati mylech wody nalezti nemuoz.

reducerentur illic,[1]) propter quod pro ipsius obediencia[2]) mori desiderabant. Tunc mandabat illis, quod illum aut illum virum occiderent et quod non metuerent mortis periculum, quod statim deducerentur ad gloriam. Illi autem omni periculo se exponentes gaudebant, si pro obediencia ipsius mererentur occidi. Et sic quod mandabat in occisione hominum, perficere conabantur. Hac arte longo tempore delusit regionem illam. Ob quam causam multi potentes et magni mortis periculum metuentes effecti sunt illi tributarii et subiecti.

De morte eius et de destruccione loci illius, Capitulum xxix. Anno autem domini m. cc. lii. Alau rex tartarorum locum illum obsedit uolens tantum periculum de suis partibus [16a1] amouere. Post annos tres[3]) cepit senem alaodin cum suis omnibus,[4]) quia eis uictualia defecerunt. Occiditque illum cum omnibus[4]) assessinis et locus ille fuit funditus dissipatus.

De Ciuitate sopurgam[5]) *et terris*[6]) *eius, C. XXX* Post discessum de loco prefato inuenitur regio pulcra colles habens et planicies et pascua optima multosque fructus, que et victualibus omnibus fertilis est, nisi quia aliquando[7]) per miliaria l. uel lx. aqua inueniri non potest, sed oportet, ut eam secum de-

[1]) P^{1} a P^{2} illuc. — [2]) L pro obediencia. — [3]) L schází. — [4]) L schází. — [5]) L epurga. — [6]) L terminis. — [7]) L alicubi.

[Schází 24. a 25. list originálu.]

ferant uiatores. Equi autem uel Iumenta alia potus ibi paciuntur multam penuriam. Ideoque necesse est festinanter in illa ariditate transire aut pro animalibus aquam deferre. longitudo uero regionis illius protenditur ad dietas [16b] sex. Extra loca sterilitatis aque regio ipsa ciuitates multas habet et oppida. omnes autem machometum adorant. Post hec peruenitur ad ciuitatem sopurgam, ubi est omnium victualium copia, precipue uero pepones[1]) habet habundantissime, quos[2]) per fila seu conrigas[3]) circumquaque scindunt, sicut fit de cucurbitis, quas cum desiccate fuerint, ad proximas terras uenales mittunt[4]) in copia maxima. Acceptantur autem valde in cibum a populo, quod quasi mellis habent dulcedinem. In illa regione uenaciones multe sunt bestiarum et auium.[5])

De Ciuitate Balach, Capitulum xxxi. Pretereuntes inde inueniunt ciuitatem Balach, que olim nobilis fuit et maxima, multa habens palacia marmorea. Nunc [16b1] uero a tartaris est destructa. In hac Ciuitate ferunt alexandrum filiam darii accepisse vxorem. Ibi adoratur abhominabilis machometus. hic ex parte acquilonari terminatur prouincia persidis.[6]) Deinde inter plagam orientalem et acquilonarem itur per dietas duas et nulla habitacio reperitur, quia propter latrones ac predones habitatores loci pro securitate ad montana fugerunt. Ibi sunt aque multe et venaciones maxime bestiarum. Ibi eciam sunt leones. Oportet autem, ut per dietas illas duas viatores uictualia secum deferant.

De castro caycam[7]) *et terminis eius, C. xxxii.* Terminatis prefatis duabus dietis inuenitur castrum, quod dicitur caycam, ubi est bladi copia magna. Regio autem eius pulcra est [17a] ualde. Montes habet optimi salis ad meridiem, altos et maximos, qui, ut dicitur, toti mundo salem[8]) tribuerent habundanter.[9]) Tanta autem est illius duricies, ut nonnisi cum maleis terreis de ipso accipi possit. Post hec itur per dietas tres inter plagam orientalem et acquilonarem et peruenitur ad ciuitatem scassem. Interim tamen in via multa reperiuntur opida, vbi est vini, bladi ac frumenti copia. Incole machometum adorant. verumtamen vinum bibunt et sunt maximi potatores. Tota enim die potacionibus uacant. habent vinum coctum optimum. homines autem pessimi sunt, sed optimi venatores et multas siluestres bestias capiunt. In capite nichil aliud deferunt, nisi quod uir quilibet cordellam vnam defert lon[17a1]gitudinis decem palmarum capiti circumligatam. Bestiarum, quas capiunt, pelles conficiunt et illo corio uestiuntur et calciantem nec vestes alias seu caligas habent.

De Ciuitate Scassem, Capitulum xxxiii. Ciuitas scassem in planicie est et castra multa in montibus habet. Fluuius magnus transit per medium Ciuitatis. In regione illa multi sues spinosi sunt. Cum uenatores illos cum canibus insequuntur, congregati insimul sues cum furore magno[10]) se agitant, singuli et spinas suas, quas in dorso et in lateribus habent, in canes et homines iaciunt

[1]) P[3] pares. — [2]) L a P[2] + vulgo menoles vocant, quos. — [3]) P[1] corigias, P[2] conrigias. — [4]) P[2] deferunt. — [5]) P[1] aliarum ferarum. — [6]) P[2] parsidis. — [7]) L tartam. — [8]) P[1] sal. — [9]) V L předchází kapitola tato kapitolu předchozí. — [10]) L in furorem magnum.

[26] Ze by ge kral ſwobodnie odpuſtil kopati, wen [*z*] zemye neſti, tak zmrzeli by, ze by kral nicz nebo malo ziſku miel. W tey wlaſti w gyney horze nalezagi kamenie lazurowe, z nichzto dielagie lazur tak dobru [*-ý*], yakoz [*ne-*]muoz we wſſem ſwietie nalezti. A geſt w rudie yako y zelezo. Tu take nalezne w rudie ſtrziebro. Ta wlaſt welmi ſtudena geſt, konij tu mnoho geſt welmy dobrich, ruczich a welikych. A ty magi tak ſylne, twrde a czeliſtwe nohij, ze gich netrzeba podkowawati, Neb chodie y biehage po horach y po ſkalij, a w nohij ſie nicz neurazie, anij ſobie czo vſſkodie. Tu take rarohowe nebo Sokolowe welmy dobrzie, genz v wlaſſiech ſlowu Sagrij a laynerij. lowu zwierzeczich y ptatcztwa mnoho geſt. Take y pſſenicze kraſney a welmy dobre welike mnoſtwie, geczmene doſti a proſij y gineho obyle. Olywi nemagi, nez z orzechuow oleyg dielagi. [z] gynich kralowſtwij anij ſwyech okolnich zemi ſie nebogie. Chodowe, gymzto wgiti geſt do tey wlaſti, gſu welmi vzczie a neſnadni, gymizto neprzitely gegich *[ani]* geti ani gym czo vſſkodyti mohuow. [26ª] Mieſta gegich a hradowe na ſilnych horach. gſu, ſtrzelczi vdatnij a welmy dobrzi lowczi. Take w kuzich zwierzeczich naywicz chodie mieſto rucha, Neb wlneneho rucha tu nemohu miti, neb przieliſs draho geſt. Zeni dobrze vrozene a ſſlechticzny tey wlaſti chodie we lnienich neb w bawlnych bielich ruoſſiech, A kazda z nich geſt we

multosque sepius vulnerant. Gens ista propriam linguam habet. Pastores patrie huius morantur in montibus, ubi in cauernis sibi habitacula fa[17ᵇ]ciunt. Post hoc per tres alias dietas usque ad prouinciam balascie et in trium dierum itinere nulla habitacio est neque cibus neque potus in via haberi potest. Ideoque cibum et potum sicum deferunt uiatores.

De prouincia Balascie, C. xxxiiiI. Balascia magna prouincia est, que linguam propriam habet. Reges habet ex vna prouincia[1]) sibi iure hereditario succedentes. Fertur autem eos ortum duxisse ex progenie Alexandri. Ibi adoratur machometus. In montibus huius prouincie inueniuntur lapides preciosi pulcri magnique ualoris, qui dicuntur balasci a nomine regionis. Si quis huius lapides sine Regis licencia foderet, statim occideretur. Et si quis sine eius licencia asportaret ali[17ᵇ¹]quem extra regnum, vitam similiter perderet et confiscarentur omnia bona sua. Omnes enim huius lapides regis sunt. Rex autem mittit lapides, quos vult, ad Reges et principes pro dono aut pro solucione tributi. Multos autem pro auro et argento conmutat. Tanta enim ibi est ipsorum lapidum copia, quod si eos rex libere fodi et asportari permitteret, ita uilescerent, quod ipse nichil uel modicum lucraretur. In hac prouincia in monte alio inuenitur lapis lazuli, de quo fit azurum[2]) melius, quod reperiatur in mondo. habetur autem in mineris sicut ferrum. Ibi eciam in mineris inuenitur argentum. Regio valde frigida est. Equi enim sunt multi ibi optimi, ueloces et magni, qui ita fortes, duros et soli[18ª]dos pedes habent, ut non indigeant subferrari. Vadunt enim et currunt per montes et saxa nec leduntur pedes eorum. Ibi enim[3]) herodii

[1]) **L** prosapia — [2]) **P**¹ a **P**² lazurium. — [3]) **P**³ eciam.

wſſem bielem ruſſe. Sto nebo oſmdeſath ſyehuow platna, latyne ſtogi pſano Barachia centū aut octoaginta pannij lyneij; ktoz toto lepe vmie wyloziti, ten wiloz; dieſſly kratkych loket, geſſczet nebude k wierze podobno. A mezi gynimij magi tu za nayſlawneyſſie, kteraz geſt od paſſa az doluow nayſſyrſſij.

O zemi, geſto ſlowe Baſtia, ka^le xxxv^ta. BAſtya geſt wlaſt wzdaly deſſet dnij czeſty od tey wlaſti Balaſtie. wlaſt ta welmy horka geſt, lide w nie czerni a zlij, magy ſwe zwlaſczi yaziky a przezky v vſſy neſſu ſtrziebrne ſ perlamij a ſ drahemy kameni. Maſſo gedie a ryzij, modlam ſluzie, ſ czary ſie obchodie a ſ naziwanij[-*m*] diabluow etc.

[27] *O zemi Teſymurka, kapitule xxxvi^ta.* TEſymur geſt wlaſt wzdaly od baſtie za ſedm dnij czeſtij, w nizto lidy ſwoy zwlaſczni yazik magij, modloſluhij gſu, s modlamy ſie obchodij a radie a od modl odpowedy beru diabelſkem zgiednanī. Czynie chitroſt dyabelſku, ze ſie powetrzie zatmij neb zamraczi. Smyedie gſu lide, to geſt ne owſſem czrnij, neb wlaſt ta giſta any geſt horka any ſtudena. Maſſo a ryzie gedie, a wſſakz gſu welmy churawij, to geſt ze negſu tluſti na ziwotie. Mieſt w tey wlaſti mnoho geſt a hradu a mieſteczek mnoho, krale magy, genz zadne^v dany nedawagie, zadneho ſie nebogij, neb magicze puſſczin mnoho okolo ſebe, twrdneyſſie

seu falcones optimi sunt, qui apud nos uocantur sagri et eciam lanerii.[1]) Venaciones bestiarum et auium ibi sunt plurime.[2]) habet eciam prouincia balascie triticum optimum in copia ualde magna Ordeo habundat, Similiter habet habundanciam milii[3]) et panici. Oliuis carent, sed de nucibus et osimate[4]) oleum faciunt. aliorum regnorum et suorum affinium gentis non metuunt. Introitus enim in prouinciam arcti et arduissimi sunt, qui ab hostibus inuadi neque transiri queunt. Ciuitates eorum et castra in montibus fortissimis sunt. Sagitarii strenui sunt [18^a1] et optimi venatores. Corio vestiuntur ut plurimum, Nam vestes lanee[5]) aut ibi haberi non possunt aut nimium care sunt. Mulieres nobiles regionis illius bracis lineis aut bombicinis vtuntur. Vnaqueque enim habet in suis femoralibus panni brachia centum aut lxxx^a aut lx. Inter alias autem gloriosior reputatur, que a cingulo infra se ostenderit habere grossiciem ampliorem.

De prouincia bascie, C. xxxv. Bascia est prouincia distans per decem dietas a prouincia balascie. Regio ualde calida est. homines habet nigros, astutos et malos. Linguam habent propriam et in auribus inaures[6]) aureas et argenteas deferunt cum margaritis [18^b] et lapidibus preciosis. Carnibus vescuntur et riso. Idolatre autem sunt uacantes incantacionibus et inuocacionibus demonum.

De prouincia chesimur,[7]) *C. xxxvI.* Chesimur est prouincia distans a bassia[8]) per dietas VII. Cuius incole linguam propriam habent et idolatre sunt. Idola consulunt et responsa ab ydolis diabolica machinacione recipiunt. Faciunt arte

[1]) L a P^1 laynery. — [2]) L a P^2 pulcherrime. — [3]) P^1 mellite. — [4]) L sozima, P^1 a P^2 osmiyan. — [5]) L + et lini. — [6]) L anulos. — [7]) P^1 Tessimur. — [8]) L baschia.

gſu, a ſe wſſech ſtran k nym geſt welmy tiezkij a neſnadnij przichod. W tey wlaſti niekteraczi puſteniczi gſu, genz w ſwych klaſtierziech neb w czellach modlam ſluzie. Od gedenie a od pitie welike vtrpenye magij, ke czti bohom (ſwych), welmij ſie warugij, aby bohuow ſwych nerozhnewaly kteremž ſluzie, gich przikazanie ſſeredne przeſtupugicz. A tiem puſtenykō [27ª] Lyde te giſſtie weliku potcztiwoſt vkazugi.

O zemy Bochayn, kapitule xxxvij'ª. Bychom chtiely przemu czeſtu przed ſye giti (...), ale w knihach trzetich o Indie budu pſati. Protoz ginu czeſtu puoygdem, opiet od gine kraginij pocznucze, tey wlaſti balaſtie. A tak gducze od balaſtie, mezi ſtranu puolnoczi a wzchod ſluncze giti geſt dwu dnij czeſti po brzehu gednoho potoku, ktezto wladne bratr kraluw, z balaſtie. Tu nalezne w tey zemij hraduow mnoho, a wſſy muzie tiech mieſt ſſlechetnij gſu a vdatnij w odieni, ale machometowij ſe modly. Po tiech dwu dny czeſty przigde do wlaſti gmenem Vcham a ta ma ſweij [*svój*] zwlaſſcznij yazik, a ſluſſie pod krale z baſtie, a ma na dly a na ſſyřz za trzi dny czeſty. Tu take drzie zakon machometuow. Muzowe zemie tee gſu vdatny ku bogij. tu gſu lwowe weliczi, neb ta zemie ma rozliczne zwierze welmy mnoho. wynducze pak z tey zemie, geſt giti za trzi dny czeſtij k tey ſtranie na wzchod ſluncze, wſſiczko zhuru po horach gducze, az y przigde na welmi [28] weliku horu, o nyz prawij, ze w ſwietie wyſſy nenye. Pak tu

demonum aera[1]) obscurari. Bruni sunt i. non perfecte nigri, Nam regio temperata est. Carnibus vescuntur et riso et tamen macilenti sunt valde. Ciuitates ibi multe sunt multaque oppida. Regem habent, qui nulli tributarius est. Neminem ibi metuunt, quia deserta circumquaque habentes forciores sunt et vndique ad [18b¹] eos difficilis est accessus. In hac prouincia quidam heremite sunt, qui in monasteriis uel cellis ydolis seruiunt. Cibi et potus magnam abstinenciam faciunt pro suorum honore deorum, multumque cauent deos, quos colunt, offendere eorum transgrediendo mandata nepharia. huiusmodi autem heremitis a populo prouincie magna reuerencia[2]) exhibetur.

De prouincia uocam et montibus altissimis, C. xxxvii. Si vellem ulterius recto tramite progredi, oporteret me in indiam ingredi. Sed in libro iii de india prosequar. idcirco per viam aliam ibimus rursum[3]) intrantes a confinio altissimo prouincie bascie. post recessum de bascia prouincia inter plagam orien[19ª]talem et acquilonarem itur per dietas duas secundum[4]) crepidinem fluminis, ubi preest frater regis balascie. Inueniuntur autem ibi castra et uille multe, virique locorum probi sunt et in armis strenui et machometum adorant. Post dietas autem duas inuenitur prouincia vocam, que linguam habet propriam et subiecta est regi balascie habens[5]) in longitudinem et latitudinem tres dietas. Ibi eciam habetur lex pessimi machometi. viri autem loci illius sunt strenui bellatores. Ibi sunt uenaciones maxime, quia regio siluestres bestias habet innumeras. Demum post

[1]) P¹ aerem. — [2]) P² + continuo. — [3]) P² má místo těchto slov: a confinio altero inchoantes provincie balastie. — [4]) L super. — [5]) L schází.

mezi dwema horama geſt niekteraka kraſna rownye. A tudy tecze niekterakij potok kraſny, a tu gſu paſtwij welmy dobrze. kdiz tu puſti na paſtwu kuon neb wol churawy neb kterezkolywiek dobitcze, w dieſieti dnech bude tluſto a dobrze ſie poprawy. Diwoke° zwierzie tu mnoho ḡt, take tu nalezne ſſkopy welmy welike, magicze roky [-*hy*] welike, na ſſeſt pydij dluhe neb na cztyrzij neb naymene na trzij, z nichzto myſy dielagi neb gyne naczini, A take paſterze tu z tiech rohuow dielagi ſobie domky. A ḡt ta rownij dlij za dwanadſte dnij czeſty a ſlowe peyner, ale na czeſtie tudy gducz geſt puſto wezde, a zadne° przebitku lidſkeho tu nenie. A protoz muſy, ktoz tudy gde, ſſtrawu ſebu neſti. Ptaka tu zadne° newydieti ꝑ zimu a przieliſſnu wyſoſt a take, ze tu paſtwy mieti nemohu. Ohen, kdiz tu zapaly, pro weliku tey wlaſti zymu any tak ſwietle horzy, yakoz gynde wydymi, any tak muoz v nieho tak dobrze wrzieti, yako v gineho. Potom muſegi, ktoz chody tiemy [28ª] Stranamy, mezi ſtranu na wzchod ſluncze a mezi puolnoczi gyti po horach, po pahrobczich y po udoly cztirziczeti dnij, kdezto zadnich rzek nenie, a ta wlaſt ſlowe Belor. a na tieſtie tiech trziczeti dny czeſty przebitka lidſke° zadne° nenij, anyz tu ktera zelyna roſte. A protoz muſegy, ktoz tudy gdu, ſtrawu ſebu neſti. Na horach wiſſokich lidſkych przebitkuw mnoho geſt. A ti lyde gſu modloſluhy, a y gſu vkrutnij a zlie. A gſu gedno lowem ziwij, a mieſto rucha w koziech chody.

discessum a regione predicta itur per dietas tres ad orientalem plagam sepe ascendendo per montes, donec ad montem maximum perueniatur, qui dicitur esse altior mun[19ª¹]di locus. Vbi inuenitur[1]) inter montes duos quedam pulcra planicies, ubi fluuius pulcherrimus est, suntque ibi peroptima pascua. Si equus uel bos macilentus uel quodcunque animal ibi ponatur ad pastum, in decem diebus ualde pinguescit. Siluestria animalia multa ibi sunt. Inueniuntur eciam ibi silvestres arietes maximi habentes cornua longa palmis sex aut quatuor siue tribus, de quibus scutelle et vasa alia fiunt. Insuper eciam pastores sibi de cornibus illis concludunt domunculas. habet autem illa planicies in longitudine dietas xII et uocatur pamer,[2]) sed in progressu uie deserta est nullaque ibi est habitacio neque herba reperitur ibidem. Oportet autem ut viatores inde transitum facientes uictua[19ᵇ]lia secum deferant. Auis ibi nulla apparet[3]) propter frigus et altitudinem nimiam et quia ibi uictum habere nequiret. Ignis quando ibi accenditur, propter frigiditatem maximam regionis neque ita lucidus est, ut apparet alibi, neque ita efficax[4]) ad coquendum. Post hec oportet itinerantes inter plagam orientalem et aquilonarem ambulare[5]) per montes, colles et ualles xI dietis, Vbi multa inueniuntur flumina. Vocatur autem regio belor. In via autem illarum xI dietarum habitacio nulla est neque eciam herba aliqua crescit ibi. oportet igitur, ut transeuntes inde secum uictualia deferant. In montibus nero altissimis habitaciones multe sunt hominum ydolatrarum crudelium et pessimorum, qui de uenacionibus viuunt et corio uestiuntur [19ᵇ¹].

[1]) L schází. — [2]) B panis, P² pomer. — [3]) L: Ibi eciam nulla animalia apparent. — [4]) L + ut valeat. — [5]) L incedere.

O zemij kaſtor, kapitole xxxviij^{ta}. OTud pak geſt gyti do wlaſti, giez diegi kaſtor, kterazto welyke^{v} kaamowij w dan poddana geſt, wynnycz kraſnich welmij a ſaduow doſti a dyedyni plodne. Tu take g̃t bawlny doſti. A lyde tey wlaſti magy ſwuy zwlaſczi yazik; kupczuow mnoho geſt a rzemeſlnykuw, po kupeczſtwy welmy ſtogy a po nyem vſtawicznie biezij, neb gſu lakomy na ſbozie a proto lakomſtwy welmy ſkupie zywy gſu. A magi zakon machometuow. Gſu tu take nyekteraczi krzieſtiane neſtorynowe, genz tu ſwe zwlaſſczie koſtely magi, A ta zemie w ſwey welikoſti geſt za piet [29] Dny czeſtij.

O mieſtu Samarıtā, ka xxxviiij^{ta}. SAmartham zſſlechtyle mijeſto geſt a welike w tey wiaſti, genz danij poddana geſt wnukowy welike^{o} kaam, ktezto ſpolu krzieſtiane przebiwagi ſye Saracenowe */se Saraceny/*. W tom myeſtie tiech czaſſuow takowy ſtal ſe geſt pana gezu krziſta moczi dyw. Geden welike^{o} kaam bratr, meniem Tygatay, genz wladnyſſe tu wlaſti a naweden gſa od krzieſtianuw a nauczen, krzieſt ſwatu [-ý] przigal. Tehdy krzieſtianij magicze prziezen a powoleni toho kniezete, vſtawily gſu koſtel weliky v mieſtie Samartham ke czty ſwate^{v} Ianowy. A ſ takem wtipem tiech dielnykuw bil geſt ten koſtel vſtawen, ze wſſechni ſklepowe toho koſtela byli gſu vtwrzeni a ſklenuti na gednom ſlupie, a ten ſtlup przoſtrzed toho koſtela bieſſe. y biechu wzaly krzieſtiane, kdiz ſtawyechu to dielo, geden kamen Saracenskij, z niehozto bily gſu podſtawek vczinily poten ſlup drziewe rzeczenij.

De prouincia Cascar, C. xxxviiI. Post hec peruenitur ad prouinciam Cascar, que magno Kaam tributaria est, ubi sunt uinee pulcre ualde et uiridaria multa et possessiones fructifere. Ibi est bombicinis copia. homines vero regionis illius linguam propriam habent, negociatores autem et artifices [1]) multumque discurrunt pro negociacionibus suis. Auari sunt et pre auaricia parce viuunt.[2]) Sunt nichilominus ibi quidam christiani nestorini, qui ibi proprias habent ecclesias. Quinque autem dietis tota pertenditur [3]) regio.

De prouincia [4]) *Samarchan et miraculo columpne, facto in ecclesia beati Johannis baptiste, C. xxxix.* Samarchan nobilis Ciuitas est et magna in regione illa, que tributaria est nepoti magni kaam,[5]) [20^{a}] ubi similiter habitant christiani et qui machometum adorant, qui se saracenos uocant. Item in hac Ciuitate tale his temporibus factum est christi uirtute miraculum. Quidam frater magni kaam, qui dicebatur Cigatai,[6]) qui huic preerat regioni, inductus a christianis et doctus baptismum [7]) suscepit. Tunc cristiani principis fauorem habentes edificauerunt basilicam magnam in urbe Samarcham in honorem beati Johannis baptiste. Tali autem ingenio fuit per architectos ecclesia [8]) fabricata, ut tota testudo [9]) basilice super columpnam [10]) vnicam [11]) formaretur, que columpna in medio eius erat. Acceperunt autem, dum [12]) fieret, quendam saracenorum lapidem, de quo

[1]) **L** + sunt. — [2]) **P**^{2} + habent vero legem (**L** + miserabilis) machometi. — [3]) **P**^{1} procedit, **P**^{2} protenditur. — [4]) **L** ciuitate. — [5]) **P**^{1} od ubi po qui dicebatur schází. — [6]) **L** cogatay. — [7]) **P**^{1} baptisma. — [8]) **L** + edificata et. — [9]) **P**^{2} + testitudo. — [10]) **P**^{2} + marmoream. — [11]) **L** + marmoream. — [12]) **P**^{2} + opus.

Pak ſaraczeni, genz krzieſtianuow nenawidiechu, zelely welmij, ze gym ten kamen wzat gt. Ale bogicze ſie kniezete Tygatay, neſmiely gſu odpowiedieti. y ſtalo ſie geſt, kdizto [29a] Knieze vmrze, w gehozto kralowſtwy ſyn geb ſie vwieze, ale geho wiery neprzigme. Tehdy ſaraczenij obdrzi tu pſbu na nyem, aby krzieſtianom kazal gym gegich kamen wratiti. Tehdy gſu krzieſtiane podawaly gym za ten kamen welikich peniez. Nechtiely gſu Saraczeny gich wzieti chtiecze, kdiz by kamen wzaly, aby ten ſlup padl a koſtel ſie zborz[-i-]l. A kdiz krzieſtiane o to giz zadney odporij any otu[-c-]hi nemozechu mieti, ſwa° Jana ſlzawemy prozbamij pocznu naziwati. Tehdy kdiz ten den przigde, geſſto giz miely ten kamen zpod ſtlupa wynieti, A ſaraczeni nadiechu ſie, ze by inhed miel weſſken ſklep toho koſtela padnuti, Boziem ſpoſobenie ten giſti ſtlup od ſwe° krumffeſta zdwihne ſie, ze na trzie piedy wyſſy zdwyhna ſie, tak powyſne v powietrzie. A tak beze wſſy lidſke pomoczi y dnes oſtal.

O zemij kartaym, kapitule Cztiryczata. ODtud pak dale gducze, nalezly gſme gednu wlaſt gmenem kartaym, genz geſt v welikoſti piet dny czeſty. A také drzy zakon machomev [30]. A geſt poddana w panſtwij wnuka welikeho kaam. Tu gſu take niekterzi krzieſtiane neſtorynowe a tu wſſie potrzeby k gedeny a k piti doſti magi.

basim [1]) formauerunt [2]) sub columpna prefata. Saraceni [20a1] uero, qui christianos oderant, de sublato eis lapide doluerunt. Sed Cigatai [3]) principem metuentes ausi contradicere non fuerunt. Factum eciam autem, ut moreretur princeps, cui filius in regno, sed non in fide successit. Saraceni uero impetraverunt ab eo, ut christiani suum eis lapidem restituere cogerentur. Offerentibus vero christianis illis [4]) pecuniam de lapide magnam renuerunt saraceni pecuniam [5]) volentes, ut sublato lapide destrueretur ecclesia cadente [6]) columpna. Cumque christianis pro hac [7]) re nullum adesset remedium, beatum Joannem baptistam lacrimosis precibus [8]) inuocare ceperunt. Aduciente igitur die, quando lapis sub columpna fuerat remouendus et a saracenis per consequens ruina tocius [9]) ecclesie [20b] sperabatur, nutu diuino columpna adeo a basi [10]) subleuata est, ut per palmarum trium spacium eleuata ab ea sustentaretur in aere et sic absque humani adminiculi falcinimento [11]) usque hodie perseuerat.

De prouincia Carchan, Capitulum xl. Rursus inde progressi inuenimus prouinciam carcham,[12]) que quinque dierum itinere in longum protenditur. que eciam legem machometi habet et subiecta est dominio nepotis magni kaam.[13]) ubi sunt eciam christiani aliqui nestorini. omnium vero victualium copiam habent.

---

[1]) L baptismum, P[2] baptisterium. — [2]) L firmauerunt. — [3]) P[2] cingatar. — [4]) L sarracenis ipsis. — [5]) P[1] precium. — [6]) L carente. — [7]) L huiusmodi. — [8]) P[2] vocibus. — [9]) L a P[2] + tecti. — [10]) P[1] + per se. — [11]) P[2] fulcimento. — [12]) P[2] carcam. — [13]) L a P[2] + habens ciuitates multas et opida; principalior autem regni ciuitas dicitur cocini (L cotim). Protenditur in longum provincia per dietas octo, ubi est bombicinis omniumque victualium copia. Vinee bone sunt. Homines boni sunt artifices et negociatores, habent vero legem machometi.

O zemy kotam, kapitule xxxx^{lta}. Wlaſt rzeczenu kotaın ynhed naydeſs po karytaym mezy ſtranami na wzchod ſluncze a na puolnoczi. A ta podrobena gest panſtwi welike^{v} kaam. Geſt w tey wlaſti mieſt mnoho a mieſtieczek, Ale naymenowyteyſie mieſto toho kralowſtwie geſt katham a geſt ta wlaſt wzdely oſm dny czeſty, kdezto geſt bawlny y wſſeho, czoz k ſtrawie trzeba, wynicz mno° a dobrych. Tu gſu lide zdrawy, gſu rzemeſlnyczi a kupczi, a magi ſieredny zakon macho^{v}.

O zemy Peym, kapitule xxxxii^{ta}. GDucze opiet tuoz ſtranu, przigiti ḡt k tey wlaſti, jeſſto ſlowe peym, wzdely za piet dnij. Ta take geſt w poddanij welike° kaam a machome^{v} ſie modly. Geſt w ni mieſt mnoho a hraduow, A naymenowyteyſſie mieſto z nich ſlowe peym, kdez to ḡt geden potok, w niemz nalezagi drahe kamenie, to gest yaſpidy a kalczedonie. lide [30^{a}] Tu wſſychni rzemeſlniczi a kupczi gſu, A magy bawlnij a potrzeby k gidene [*jedeni*] a k piti przieliſs doſti, y gest w tey wlaſti peym obiczeig taky, ze ktoz by miel mylu zenu a miel by pro kteruozkoliwiek wiecz do gineho krage giti, a gda, y bil tam dele mymo dwadſiet dnij, Tehda zena moz, nechagicz to° muze, gyneho pogiti, A muz take proto odeyducze, muz gynu zenu pogiti podle bludu tey wlaſti.

O zemi Czyarczyam, kapitule xxxx^{iij}. POtom geſt przigiti k tey wlaſti, geſſto ſlowe Czyarcziam, genz take geſt pod panſtwym welikeo kaam.

De prouincia Coram,[1]) *C. xli.* Prouincia nero coran reperitur post carcan inter plagam orientalem et aquilonarem. que est subiecta dominio magni kaam habens Ciuitates et oppida multa. principalior autem regni ci[20^{b1}]uitas dicitur co[2])ran. protenditur autem in longum prouincia per dietas octo. ubi est bombicinis et omnium victualium copia. Vinee multe et optime ibi sunt. homines ibi inbecilles[3]) sunt. Artifices uero sunt et negociatores et habent legem turpissimam[4]) Machometi.

De prouincia pein,[5]) *C. xlij.* Progredientibus uero insuper per eandem plagam occurrit prouincia pein, Longitudinem habens dietarum V, que similiter subiecta est magno kaam et machometum adorat.[6]) Multas habet Ciuitates et castra. Nobilior autem ex Ciuitatibus eius dicitur pein, ubi est fluuius, in quo preciosi inueniuntur lapides s. iaspides et calcedonii. homines patrie artifices et negociatores sunt[7]) et habent bombicinis et victualium copiam. Est autem in prouincia [21^{a}] pein consuetudo talis, ut si quispiam habens vxorem ad partes alias quacunque ex causa se transferat ultra diem uicesimum moraturus, post illius discessum uxori licitum est illo relicto alteri nubere. vir eciam post discessionem aliam licite potest ducere vxorem iuxta errorem in ea patria consuetum.

De prouincia Ciarciam,[8]) *C. xliij.* Post hec peruenitur ad prouinciam Ciarciam, que est sub dominio magni kaam. ubi sunt multe Ciuitates et castra.

---

[1]) **P**[1] cocani. — [2]) Nad *c* připsáno jinou rukou *h*. — [3]) **L** inbelles. — [4]) **L** turpis. [5]) **L** peyn. — [6]) **L** adorant. — [7]) **L** boni. — [8]) **L** carchia.

W niezto gt mieſt a hraduow mnoho, z nichzto to mieſto nayſlowutneyſſie ſlowe. Tu gſu rzeky, w nichzto geſt mnoſtwie drahe° kamenije, yaſpiduw, a kalczydony welike [c-]zeny, kterezto kamenie kupczi noſſie do tey wlaſti, geſſto ſlowe kathay. Ta wlaſt Cziarczyam wſſiezka gest pieſkowata, a wod mnoho ma horzkech, a wſſak w mnohych mieſtech dobra woda geſt. Tez mezi locham a peym zemie wſſichna pieſkowata a yalowa geſt. A kdiz ktera woyſka tahne tudy ſkrze tu wlaſt Cziarcziam, tehdy wſſichni muzie y zenij s dietmy y ſ dobitkem [31] Wſſym beru ſie do gyney kragyni wzdaly dwu neb trzi dnij czeſti, kdez mohu paſtwu a wodu nalezti, a tu bidly, az ta woyſka myne. A pak wietr gegich ſſlepegie zahlady na pieſku, ze prziducze woyſka, kam gſu ſie obratily, nemuoz niyakz naleznuti. A tak, kdiz woyſka odgede, tehdy ſie domuw wrati. pakly taterſka woyſka gede, gymto poddanij ſu, lide nykam nebiezie, gedne dobytek gynam odzenu, Neb taterſka woyſka za ztrawu tyem, ſkrze nyez gedu, czoz tu wezmu, nycz nedadie. Pak gducze od tey wlaſti Cziarziam, gest giti piet dnij czeſty po pieſku, kdezto gt woda welmi zla a horſka. A wſakz niekdy take nayde wodu dobru w tey dalij. A tak przigde k mieſtu, geſto ſlowe lop, a wſſechni wlaſſy [-ti] ſwrchu polozene, to geſt kaſtar, kartay, kotam, paym a Cziarcziam az do mieſta lop gſu w kraginach welikych Tureczkey zemije.

Cuius principalior vrbs dicitur Ciarciam. Ibi sunt flumina, in quibus habentur copiose lapides,[1]) Iaspides et Calcedonij magni valoris, qui a negociatoribus deferuntur ad prouinciam cathay.[2]) Hec prouincia Ciarciam tota est sabulosa et aquas habet multas amaras licet [21a1] in locis multis aqua bona sit. Similiter inter coram[3]) et pein terra tota arenosa et sterilis est. Cum exercitus aliquis transitum facit per prouinciam ciarciam, viri ómnes regionis illius cum vxoribus ac filiis et animantibus[4]) [5]) cunctis per dietas duas uel tres ad aliam se transferunt regionem, ubi pascua reperiantur et aqua. ibique resident, donec exercitus transierit.[6]) Ventus autem ita eorum uestigia in sabulo[7]) delet,[8]) quod superueniens exercitus viam illorum inuestigare nequit. Post discessum exercitus ad propria redeunt. Si non thartarorum excercitus,[9]) quibus subiecti sunt, transeant, non fugiunt homines sed animalia omnia ad locum alium transferunt, quia exercitus tartarorum pro uictualibus, que recipiunt ab hiis, per quos transissent, pecuniam dare nolunt. Post recessum de prouincia [21b] ciarcian itur dietis quinque per sabulum, ubi est aqua pessima et amara. Alicubi tamen infra illum terminum de bona aliquid[10]) inuenitur et sic peruenitur ad ciuitatem, que dicitur lop. omnes autem prouincie superius posite, scilicet cascar, carcan, coram, pein, ciarciam usque ad Ciuitatem lop sub magne turchie terminis continentur.

---

[1]) P[2] + preciosi. — [2]) L Cathay, P[1] cythay, P[2] cochini. — [3]) P[2] cocham. — [4]) P[2] iumentis. — [5]) L animalibus. — [6]) L transierit. — [7]) L arena facta. — [8]) L obstruit. — [9]) P[1] čte se za slovy post discessum exercitus ještě ad propria redeunt. Si vero thartarorum; rovněž v P[2]. — [10]) L aqua.

O mieſtu lop a o welikej puſſczi, ka xxxxiiii[ta]. LOp [1]) geſt myeſto welike. od nieho g̃t wchod do welikey puſſcze. A to mieſto geſt w tu ſtranu mezi na wzchod ſluncze a na puolnoczi. Toho mieſta lide zakon machometuow drzie. w tom mieſtie kupczom, [31 [a]] Kterziz magi gieti natu puſſczi weliku, wſſiczku potrzebu przziprawugi. A tu kupczi, drziewe nez ſie na czeſtu zdwyhnu, drahne dnij odpoczinu. A tu na ſilne woſly a na welbludy kupie, czoz ſie gym zda, nakladu y czoz k ztrawie trzeba. A tak ſie wzhuru zdwyhnu czeſtu na tu puſſcz. A kdiz giz f tiech ofluow neb welbluduow ztrawij odbudu, ze giz nicz neneſu, zabigi gie neb tu na puſſczi nechagi, nebo by gym nemohly potrzeby dobyti az tam, kamz gieti magi. Nez welbluduw radiegi zachowagi, neb menie gedie a ſkrownie a mnoho neſti mohu. Na tey puſſczi magi wody horſke na mieſtech trziech nebo cztirzech. Ale ginde na tey puſſczi dobrze za myel oſm a dwaczet magi wodu ſladku. A g̃t take wſſak mezi tyem, drziewe nez od gedney wody tey ſladke przigdeſs k druhe, dobrze za den geden. A ta geſſtie nemoz we wſſem kupczom ſtatcziti. Neb niektera ta woda ſſtaczi padeſſati kupczom, niektera ſto kupczom, a tak, yakz ktera. wod trzidczieti dnech [*ve tr*-] tu puſſczi przegdu naſſyrz. Ale o dluhoſti tey puſſczij, yako prawij ty lide z tey wlaſti, ze geſt tak dluha ta puſſcze, [32] ze od poczatka [2]) gie az do koncze gedwa muoz w rocze dogiti. A ta puſſcze naywicz hornata geſt, a ktez rownie geſt, tu g̃t pieſkowato. Ale wſſiczka puſſcz ſkrzie a ſkrzie yalowa geſt, neb zwierzat

De ciuitate lop et deserto maximo, C. xliiij. Lop est Ciuitas magna ad introitum deserti magni, quod est inter plagam orientalem et aquilonarem. homines Ciuitatis legem machometi habent. In hac Ciuitate pro mercatoribus uolentibus transire desertum cuncta necessaria preparantur. ubi mercatores, priusquam iter arripiant, diebus pluribus requiescunt. ibique Asinos fortes et camelos mercacioni[21[b1]]bus et victualibus onerant et sic iter arripiunt per desertum. Quando autem asinos uel camelos exhonerauerunt [3]) uictualibus, occidunt eos uel in deserto dimittunt, quia non possent eis usque ad terminum [4]) de uictualibus prouidere.[5]) Camelos tamen seruant libencius, quia et pauci cibi sunt et onera magna portant. In deserto vero inueniunt aquas amaras in locis tribus[6]) aut quatuor, Alibi autem in ipso deserto in locis [5]) circiter xxviii [7]) inueniunt aquam dulcem. Et tamen [8]) ut plurimum inter vnam et alteram vnius[9]) diete distanciam non autem pro omnibus sufficit quandoque enim [10]) mercatoribus, quinque uero centum sufficere potest. In xxx autem diebus ad deserti terminum peruenitur per latitudinem eius. Longitudo enim tanta esse a viris

[1]) In margine připsána pozdější rukou poznámka: Bude lj wůle Bozi ſtane ſe petr paczak z waczlawicz. — [2]) In margine čte se jinou pozdější rukou psaná poznámka: Vprzimnoſt cziſta cznoſt, A kdo miluge Sprawedlnoſt te n trwa na wieczneſt. B z Hodiegowa. — [3]) P[1] exonerauerunt. — [4]) L + itineris. — [5]) L, P[1] a P[2] + et coria secum portant, si volunt. — [6])—[6]) L schází. — [7]) L a P[1] omnibus. — [8]) P[2] et tantam. — [9]) P[1] huius. — [10]) P[1] po enim má ještě quinquaginta.

tu zadnich nenye a nedoſtatek paſtwij. Sſylene diabelſke° tu mnoho geſt, neb we dne y w noczi wydagi gie y ſlychagie tu, a ꝑtoz muſegi ſie pieknie wyſtrzihati, kt̄oz tudy gdu, aby ſie od towarziſuow neodluczily; A take aby tu zadnij neſpal bez towarziſuow, anebo kdiz gdu, aby po nych ſam nezuoſtawal. Nebo kdiz towarziſſie pomynu tak ze gich pro horij wydieti nemuoz, neſnadno ḡt tiem, ktoz zuoſtanu, k towarziſſom przigiꝭti. Nebo tu ſliſſie dyabelſke hlaſſy, ano gie wolagie gich wlaſtnymi gmenij, aby tak neſliſſely towarziſuow ſwych geſſto naprzed gdu. A tak po tiech dyabelſkych gducze hlaſſiech, y ſendu ſ prawy czeſty a zabludie. A tak tyem ſſalenym mnoho giech zhyne na tey czeſtie, Protoz ze gſu nevmiely k towarziſſom vhodyti. Niekdy take w powietrzie ſlichagi zwuk hudenie rozlicznich naſtrogy y take zwonuw. Tak geſt ten chod tudy tak [32ª] Nebezpecznij welmij y praczni k tomu.

O mieſtu Sachion, kapitule Cztiryczata v. DOkonagicz a przeiducz czeſtu tey puſczi, y przigdu k mieſtu, rzeczenᵛ ſachion, genz geſt na poczadku wchodu do wlaſti welike, rzeczeney Tangut, w niez geſt malo krzieſtianu Neſtorynuw, Ale gini, ktoz tu przebiwagi w tō mieſtie, drzie zakon machometa, A gini wſſiczkny gſu modloſluhy. a ti modloſluhi, kterziz tu gſu magy zwlaſſczi yazik. Ty wſſychni, kterziz w tō mieſtie przebiwagi, zadnu kupij negdu, gedno owoczem ziwy gſu. W tō mieſtie ſachyon mnoho

patrie fertur, ut vix ab inicio [22ª] eius usque ad finem eius in vno anno peruenirí posset. Est autem desertum illud montuosum ut plurimum. Planicies uero eius arenosa est, totum autem vniuersaliter omnino sterile est. Animalia ibi nulla sunt propter cibi defectum. Illusiones demonum multe de die et de nocte uidentur et audiuntur ibi. Oportet igitur, ut diligenter caueant inde transitum facientes, ne diuertant a sociis et ne quis in via sine sociis dormiat uel [1]) post precedentes remaneat,[1]) quum si socii pretereunt[2]) adeo, ut propter montes aut colles uideri nequeant, difficile est remanentibus ad socios [3]) peruenire, quum voces demonum audiuntur ibi, qui ipsos uocant nominibus propriis et effigiant [4]) sociorum precedencium uoces, quas illi sequentes ducuntur ad deuia. Per huiusmodi [22ª1] enim illusiones multi in eo transitu perierunt, qui [5]) nescierunt ad socios peruenire. Aliquando eciam in aere audiunt sonitum musicorum instrumentorum, sed frequentissime sonitum tympanorum. Sic igitur transitus ille labo riosus ualde ac periculosus est.

De Ciuitate Sachion et ritu paganorum in combustione corporum mortuorum, C. xlv. Completa uia deserti prefati peruenitur ad Ciuitatem sachion, que est in introitu prouincie magne tanguth. vbi sunt pauci christiani nestorini. Alii autem quidam habitatores urbis legem seruant miserabilis machometi. Reliqui uero omnes ydolatre sunt. Ydolatre autem, qui ibi sunt, linguam propriam habent, habitatores omnes urbis huius negociacionibus non intendunt, sed solum

---

[1])—[1]) L schází. — [2]) L preterirent. — [3]) L a sociis ad eos. — [4]) L effigient. — [5]) L quia.

klaſteruow geſt, rozlicznim modlam poſwieczenich, gymzto welike obieti czinie a od lidu welika pocztiwoſt ſie gym diegie. A kdiz ſie ktere[v] modloſluzie ſyn narody, ynhed gey poruczi niekterey modle, kterezto modle ke czti to[o] leta w ſwem(u) do[v] kraſn[o] ſſkopa krmij. A kdiz ſie rok dokona odnarozeni ſyna ge[o] prwy hod tey modly, kteriz przigde po tom rocze, tehdy obietuge tey modle ſyna ſwe[o] a to[o] ſſkopa ſ wieliku pocztiwoſti. Potom zwarzie to maſſo ſſkopowe a modle obietugie, ktere[-*h*-]ozto maſſa tak dluho nechagy przed tu modlu ſtati, dony[33]wadz nebudu dokonanij ty gegich modlitby neſſlechetne, kterez przed tu modlu rziekagi podle obieczegie toho mieſta. Neb tu ꝑſy otecz welmy naboznie tey modly, aby ſyna ge[o] raczil wchowati, y mnye giſtie, by zatyem ta modla polewku gedla ſ toho maſſa. A kdiz tu ſluzbu dokonagi, to maſſo obietowane na gine mieſto negſu. A tak ſhledagicze ſie wſſichni przietele toho giſte[o], to maſſo ſ weliku pocztiwoſtie giedie a koſti pocztiwie w rzadnem naczinij ſchowagi. A kdiz kto pak vmrze, ti k nym[-*ž*] ta mrtwa tiela przifluſſegi, to geſt przatele, kazi gie ſpaliti. A przi tom palenij takyto obiczeig magij a hod: nayprwe ſie ſ hwiezdarzi radye, kdy by miely ta tiela k ſpalenij neſti. Tehdy ſie ony ztazie o mieſieczi, o dnij, o hodynie narozeni toho giſteho vmrleho. A ſpatrziecze tey hodyni ſpoſobenye hwiezd, teprw ſudie, ktery den ma ſpalen biti. A nyekdy ſedm dnij to tielo mrtwe chowagi, niekterdy za mieſicz a niekterdy

de fructibus [22[b]] terre viuunt. In Ciuitate Sachion multa sunt monasteria diuersis ydolis dedicata, quibus magna sacrificia fiunt et maxima reuerencia a populo exhibetur. Quando ydolatre nascitur filius, statim recommandant eum alicui ydolo, ad honorem cuius anno ipso arietem in domo propria nutrit.[1]) Anno uero completo a natiuitate filii in festo primo illius ydoli, quod post annum euenerit, offert ille ydolo filium et arietem cum reuerencia maxima. Post hoc coquuntur carnes arietis et ydolo offeruntur,[2]) quas tamdiu ante ipsum dimittunt, donec complete [3]) sint oraciones nephande, quas ante eum secundum consuetudinem sue cecitatis [4]) effundunt. Rogat autem pater suppliciter ydolum, ut filium ei conseruare dignetur. Credunt vero, quod ydolum [22[b1]] interim ius carnium comedat [5]). Officio uero huius execrabili [6]) terminato ymolatas ad locum alium deferunt et congregati pariter omnes consanguinei carnes illas cum multa reuerencia comedunt et ossa reuerenter in decenti vasculo seruant. Quando eciam quis moritur, hii ad quos mortuorum corpora spectant, comburi ea faciunt. In quorum [7]) conbustione talis [8]) ordo ac solennitas obseruatur: primo astrologos consulunt, quando mortuus ille ad conbustionem sit efferendus. Illi autem [8]) interrogant de mense, die et hora natiuitatis eius. Et illius hore constellacione perspecta indicant [9]), quo die sit comburendus. Aliquando mortuum corpus diebus septem retineri faciunt, aliquando per mensem, quum [10]) uero

[1]) **L** a **P**[2] tenet. — [2]) **P**[2] offerunt. — [3]) **P** a **P**[1] inplete. — [4]) **L** ciuitatis, **P**[1] necessitatis. — [5]) **L** + et ossa reuerenter in decente vasculo conseruant. — [6]) **P**[2] schází. — [7]) **L** + in quorum conbustione sit efferendus. — [8])–[8]) **P**[2]) schází. — [9]) **L** iudicant. — [10]) **L** quandoque.

za ſſeſt myeſieczuow. A w tu chwily za tiem to° tiela mrtwe° tyemto chowagi obiczegem: w domu truhlu magi z tluſtiech deſk tak myſternie ſpogenu, ze z nic y zadni [33ª] ſmrad pachnuti nemuoz, a ta truhla take ze wnitrž cziſſtie zmalowana geſt a w tu truhlu mrchu wlozie, drahu wonij ozdobiecz, truhlu tu cziſtem poſtawczem przikrygicz. A na wſſaky den, doniewadz to tielo doma chowagie, w hodynu gedenij ſtuol przed tu truhlu ſ wynem a roſkoſſnym ķrmiemij prziprawij, a ten ſtuol tak przipraweníj tu ſtogi tak dluho, yako by ſie mohl zywi czlowiek nagieſti. Neb ony za to magi a tak prawije, ze tu, czoz geſt polozeno tomu mrtwe[v], duſſie geho gie a poziwa. Take drziewe rzeczeni hwiezdarzie radye, ſ ktereby ſtranij domu to tielo mielo wen neſeno byti, neb tak rziekagie, ze ta neb ona ſtrana domu, kdiz gſu gey dielaly, niekdy nema dobrich oſudow. Protoz onij tak ſudie, ze by ſtrana nebila toho hodna, aby mrtwych tiela w takowu zlu chwyli bila ſkrze nij neſena. A protoz przikazugi ti hwiezdarzij, aby gynimy dwerzmy nebo znowu ſ gyney ſtranij proh[-*b*-]orziecze ſtienu, k paleni to mrtwe tielo wyneſly. A kdiz to tielo z mieſta neb z mieſteczka wyneſu, bywagi tu [34] V czeſty domkowe niekteraczi, z drziewij ſrubenij, na mnohich mieſtech poſtawczi a zlatohlawij przikrytij. A kdiz tiech dogdu, ſ tiem mrtwiem tielem, poſtawije tu truhlu przed tiem domkem, a przed truhlu na zemi legie wino, a rozkoſſne krmie rozmeczi, a zato magicze, ze ten mrtwij na onom ſwietie ſ takowym obiedem ma przigat byti. A kdiz czieſtu gdu przed ſie, to tielo neſucze, tehdy naprzed przed tu truhlu gdu rozliczni herczij ſ rozlicznemij

diebus [1]) mensibus sex; interim autem tali modo [23ª] seruatur in domo. Capsam habent ex asseribus ualde grossis sic artificiose conpositam, quod nullus ex ea fetor exalare potest, que eciam exterius pulcre depicta est. Ibi cadauer collocant aromatibus conditum et capsam operiunt panno pulcro. Singulis vero diebus, quamdiu corpus in domo seruatur, hora prandii mensam iuxta capsam cum vino et delicatissimis cibariis preparant [2]), que tam diu sic preparata tenetur, quovsque viuus homo prandere possit; dicunt enim animam de his, que sunt sui nomine apposita, manducare. Insuper eciam prefati astrologi consulunt, qua ex parte extra domum defuncti corpus eferendum sit. Dicunt enim aliquando hanc uel illam partem [3]) bonis fatis [4]) in sui construccione [5]) caruisse, propter quod indicant [23ª1] eam incongruam esse, ut per eam mortuorum cadauera efferantur, propter quod mandant, ut per portam aliam uel per nouam parietis aperturam ad conburendum efferatur corpus defuncti. Cum autem extra Ciuitatem uel oppidum ad conburendum effertur, fiunt in via domuncule de lignis [6]) in locis plurimis, pannis cericeis et aureis cooperte, ad quas cum perueniunt cum mortui corpore, capsam deponunt ibi ante domunculam et ibi ante capsam effundunt in terra vina et cibaria delicata dicentes defunctum illum cum tali prandio in vita alia receptari. Dum autem in via procedunt, precedunt

[1]) P² schází. — [2]) L preparent. — [3]) L portam. — [4]) L factis. — [5]) P² constitucione. — [6]) P² linguis.

naſtrogi piſſczby y hudby ze wſſeho mieſta, a k tey pyſſczbie a hudbie wſſychni gducze, welmy gſu weſely. A ktiz giz k to^{v} mieſtu, na kteremz gey magi ſpaliti, przigdu, magi na liſkach papierowych wyrzezani obrazky muzſke, zenſke, konſke, welbludowe y peniezowich mnozſtwye, a to wſſeczko ſ tiem tielem ſpale. Neb zato magi, ze ten mrtwy na onom ſwietie tolik pacholkuw a diewek y peniez bude miti, czoz tu tiech obrazkuw bude ſ nym ſpaleno. A takto wiezto bude ziw w bohatſwy welikem a we czti. Ten bludny obyczeig wezde drzie prziſpaleny tiel [34^{a}] Lidſkych w tey kragynie na wzchod ſluncze ſlepota pohanſka etc.

O zemy kamul, kapitule xxxx^{VIta}. KAmul geſt wlaſt gedna myezi weliku wlaſti Tanguth, kterazto poddana geſt welikemu kaamowy. kdiezto $\bar{g}$t mieſt mnoho a myeſteczek, y geſt ta wlaſt kamul mezy dwiema puſſczinama, to geſt mezi weliku, o nyez ſwrchu praweno $\bar{g}$t, a mezi druhu, geſſto geſt dluha trzy dny czeſty. potrzeby w teto wlaſti k gedenij y k pijti doſti magi y ſamy ſobie y wſſem poczeſtnym, ktozkoliwiek tudy gedu. lide tey wlaſti ſwoy zwlaſczij yazik magi, a gſu welmi kratochwylny, a na nicz gyneho peczy nemagi, nez aby leczikakeyſy hry ſtropyly a weſſely byli. modloſluhy gſu ad [*od*] ſwych modl od ſtaradawna zſſyeleni gſu, Tak ze kdiz koliwekktery poczeſtny tudy gdu, ſtawy ſie w domu kterehozkoliwiek myeſſczenij [*-na*] neb hoſpodarze tey wlaſti kamul, ten gey welmy weſſele przigmie a przikaze zenye y wſſie ſwe czeledy, aby dokawazdkoliwek ten hoſt chtielby tu [35) Byti ſ nymi, aby geho we wſſem poſluſſnij byli. A to

capsam omnia instrumenta musica [1]) ciuitatis, in quorum sonitu est Iocunditas maxima. Dum uero ad conbustionis [23^{b}] locum perueniunt, habent in cartis de papiro incisas ymagines uirorum et mulierum, equorum, camelorum atque denariorum multorum, que omnia simul cum cadauere comburuntur. Dicunt enim defunctum illum tot seruos, ancillas, animalia atque denarios in uita alia habiturum, quot fuerunt [2]) imagines cum eo conbuste et sic uiuet ibi in diuitiis et honoribus. hanc supersticionem seruat ubique in combustione cadauerum humanorum in orientis partibus cecitas paganorum.

De prouincia camul [3]), *c. xlvj.* Camul uero prouincia est inter magnam prouinciam tanguth, que est subiecta magno kaam. ubi sunt ciuitates multe et oppida. Est autem camul intra duo deserta, s. inter magnum, de quo supradictum est, et aliud, quod in longitudine uie [4]) continet [4]) [23 ^{b1}] dietas tres. Victualia in hac prouincia copiose habentur tam pro incolis quam pro uiatoribus quibuscumque. homines regionis illius propriam linguam [5]) habent et sunt iocundissimi. Ad nichil enim aliud nisi ludis et solaciis uacare [6]) uidentur. Ydolatre uero sunt et a suis ydolis ab antiquo sic sunt dementati quod quando uiator quicunque inde pertransiens declinare vult ad domum alicuius Ciuis camul, ille eum letanter suscipit et precipit vxori totique familie, ut quamdiu ille apud eos esse uoluerit, ei in omnibus obedientes sint. Quo dicto discedit dominus

[1]) P^{2} musicorum. — [2]) P^{2} fuerint. — [3]) L + *et de pessima consuetudine eius.* — [4])—[4]) P^{2} schází. — [5]) L ydeoma. — [6]) P^{1} a P^{2} dementati.

przikaze ten hoſpodarz toho domu, ynhed ſie berze precz a domuow ſie newrati, az ten hoſt w geho domu bude chtieti byti. A zena toho byedne° muze hoſtie toho we wſſem poſluſſna geſt yako muze ſweho. zeny w tey wlaſty gſu welmy kraſne, Ale mvzie gegich od ſwych bohuow tu gſu ſlepienij ſſielenoſti, ze ſobie to za welyky vzitek a poczeſtnoſt magi, kdiz gich zeny hoſtmy ſie przizniij. Ale w ten czas, gehoz kralowaſſe monghu kaam weliky, naywiſſie kral wſſech tataruow, y ſlyſſaw take ſſyelenie muzuow tey wlaſti kamul, przikazal gym, aby wiecze tak ohyzdnij wieczi netrpiely, ale aby radiegi zen ſwich czeſt zachowaly, poceſtnym lidem zwlaſſczi hoſtynnij duom vczinily, aby lid tey wlaſti takowou ſſerednoſti wiecze ſie nemazal. Tehdy mvzie tey wlaſti, vſ[-l-]yſſawſſe kralowo przikazany, zamutie ſie welmy. A poſſlicze k ne[v] wybrane poſly z darij, ꝑſyli gſu ge°, aby to tak czeſke przikazani zaſie odwolal rzkucze, ze to wydany a ten [35[a]] obyczeg magi od ſwych ſtarſſich A ze, donewadz tu dobrotiwoſt hoſtem gſu vkazowaly, bohuow ſwych gſu miloſt obdrzely a gegich zemie wzdy plodna bila a hoyne gym owocze neſla, Tehdy kral gegich prziwoly k gich prozbie, a przikazanye odwola, a rzka: Coz na mie ſluſſie wam przikazati, to gſem vczinil, a poniewadz tak neſſlechetnu ohyzdnoſt za czeſt przigimate, meyte ſobie tu neſſlechetnoſt, gehoz zadate. Tehdy poſlowe ſ liſty ſie wratiecze, wſſemu lidu, genz tru[-c-]hel a ſmuten bieſſe, radoſt a weſſele gſu przineſly a tak drzie.

domus non reuersurus in domum suam, donec hospes in domo eius manere voluerit. Vxor autem illius miserabilis viri hospiti in omnibus obedit ut uiro suo. Mulieres uero regio[24[a]]nis illius decore sunt valde. Viri autem earum a diis suis hac sunt cecati demencia, ut sibi pro honore et utilitate computent [1]), ut sint viatoribus prostitute. Tempore uero, quo regnauit manguth [2]) kaam magnus, vniuersalis rex omnium tartarorum, audita tanta demencia virorum Camul mandauit illis, ne rem tam detestabilem amplius tollerare presumerent, sed pocius vxorum conseruantes suarum honorem pro uiatoribus de communibus hospiciis prouiderent, ne prouincie illius populus tanta vlterius turpidine fedaretur. Viri uero [3]) prouincie Camul audito regis mandato contristati sunt uehementer et electos nuncios ad eum cum denariis [4]) transmittentes instantissime postulauerunt, ut hoc tam graue reuocaret edictum, cum [24[a1]] hanc tradicionem a senioribus suis haberent, quod quamdiu huiusmodi benignitatem hospitibus exhiberent, deorum suorum substinerent graciam et terra eorum vberes semper fructus produceret. Rex autem manguth eorum acquiescens instancie mandatum reuocauit dicens: Quod ad me pertinebat, uobis mandare curaui, sed ex quo pro honore tam uituperabile [5]) obprobrium suscipitis, habete uobis uituperarium, quod optatis. Nuncii uero cum reuocatoriis litteris redeuntes vniuerso populo, qui tristis effectus erat, leticiam [6]) attulerunt. Eam igitur consuetudinem detestabilem seruant in hodiernum diem.

[1]) L reputent. — [2]) L a P[1] monghu. — [3]) P[1] boni — [4]) P[1] donariis. — [5]) L vitabile. — [6]) P[1] licenciam.

O zemy tijntintalas, kapi^le xxxxvij^ta. POtey wlaſty kamul przigde pak k wlaſti tey, gto ſlowe tijntintalad, genz bliz przilezie puſiczie w tu ſtranu na puol noczi. A ta wlaſt gt dly ſleſtnaſte dny czeſty, a geſt pod panſtwye welike° kaam. Tu gt mieſt mnoho a hraduow. gſut take tu niekterzie krzieſtiane, geſſto ſie machome^v modle. A oſtatek lidu tey wlaſti modlam ſie modlij. W tey wlaſti geſt hora, w nyez gt ruda oczelowa, a take [36] Gyna ruda. gſu take w tey wlaſti Salamandrowe, z nichzto biwa niekterake rucho nebo platno, ze gdiz gie wuhen wrzez, nemuoz ſhorzeti. Bywa take tu platno (z) zemie takto, yakoz gſem ſlyſſal od towarzyſſe ſweho Turka, genz bieſſe rytierz muz mvdrij, gemuz rzikachu zurſytan, genz z poruczenſtwy welike° kaam w tey wlaſti bieſſe vſſazen natiemy, geſſto na rudie dielachu y prawieſſe tak, ze w tey horzie gt niekteraka zemna ruda, w niez niekterake niti podobney k wlnye nalezagi. Ty nyti ſuſſye na ſlunczi, potō w mozdierzi myedienym tluku, potom wodu zperu, a tu zemy, gto ſie przidrzie, wytrzeſu a wyberu, a tak potom z tey wlny nyti przedu, z kterezto nyti potō platno dielagie. To giſte platno kdiz od tkadcze wezme, nebywa byelo, ale muſy ſie wuohen wrczi a w ohni za hodynu nechati, a tak zbiele, ze bude yako ſnyeh, a ohen ge^v nicz neuſſkodie. A kdiz ſie zaczrny, tehdy ge^v tez vczinij, neb gyneho pranije, kdiz gie chcze cziſtity, gemu netrzeba. Ale o tom hadu, o [36^a] Salamandru, a [*o*] nyemz pwye, ze wzdy w ohny bydly, nycz gſem neſliſſal w tiech kraginach na wſſchod ſluncze, nez czoz gſem o Salamandrzie ſliſſal, to ſem

De prouincia Chinchintalas [1]), *C. xlvij.* Post prouinciam camul inuenitur prouincia, que dicitur chinchintalas, que est affinis [24^b] deserto ad orientalem [2]) plagam, habet autem in longitudine dietas xvi et est sub dominio magni kaam. Ibi sunt ciuitates multe et castra. Sunt eciam ibi quidam christiani nestorini et quidam adorantes machometum. Relique uero prouincie populus ydola ueneratur. In hac prouincia mons est, ubi sunt minere calibis et andanici [3]) et salamandre, de qua fit pannus, qui si proiiciatur in ignem, comburi non potest. Fit autem pannus hoc modo de terra, sicut didici a quodam socio meo turcho, viro ualde prudente, qui dicebatur çurficar. [4]) qui ex commissione magni kaam in prouincia illa prefuit opere minerarum. Referebat enim, quod in monte illo quedam minere terre habentur, que fila quedam habent lane similia. fila illa desiccantur ad solem, postea lin [24^b1] mortario eneo conteruntur, deinde lauantur aqua et a terre adherentis grossicie separantur. Terra uero proicitur et fila ut lana filantur, de quibus filio postea panni fiunt. Hii autem panni ex textura non assumuntur albi, sed prohiciuntur in ignem ut per horam vnam dimittuntur in flamma et tunc albescunt, ut uix nec leduntur in igne. Quod similiter fit, quandocunque lauari debent. Nam alia laucio [5]) ad remouendas maculas non adhibetur eis. De salamandra uero serpentę, qui [6]) in igne viuere

[1]) L chynchynculas. — [2]) L a P[1] aquilonarem. — [3]) L amdanici. — [4]) L turficar. — [5]) L a P[1] locio. — [6]) P[1] a P[1] schází.

wſſe wiernye popſal. prawie, ze w Rzymye geſt nyekteraka rucha neb vbrus z Salamandrij, w nyemz geſt zawynut nyekteraky rucznik bozy, geſſto ſobie gym pot ſtieral, kdiz praczowal czeſtu w horko, anebo ſnad ten, yakoz byl w geho hrobie nalezen po geho wzkrzieſſeny, kteryzto vbrus poſlal byl papezowy geden kral Taterſky.

O zemy Suttur, ka[la] *xxxxviij*[ta]. NEchagijcze tey wlaſſti Tyntintales, geſt giti na wzchod ſluncze deſſet dnij czeſtij ſpolu, ktezto zadneho przebitka lydſke° nenye, gedne na malo myeſtech, A przeyda tu czeſtu, przygde do wlaſti, geſſto ſlowe Suttur, (w nyez mnoho myeſt geſt a mieſteczek, a naywietſſie myeſto ſlowe Suttur). w tey wlaſti geſt nyeczo krzieſtianuow, Ale gyni lijde tey wlaſti gſu modloſluhy, A gſu poddany w panſtwye welike[v] [37] Kaam. kupczuow tu nenye, ale owoczem zywy gſu. Na wſſech horach tey wlaſti nalezne reubarbarum toho korzenie welike mnoſtwye, a odtud ge kupczi neſu po ginich kraginach ſwieta.

O mieſtu kapyczyon, kapitule xxxxviij[ta]. KApyczion geſt myeſto welmy welike a zſſlechtiele, genz ḡt naygmenowiteyſſie a nayſſlechtieleyſſie w tey wlaſti, geſſto ſlowe tangut, w niemz gſu krzieſtane nyekterzie, a gyni drzie zakon machometu, a oſtatek gſu modloſluhy. Mnoho geſt w tom mieſtie klaſteru, w nichzto mnoho modl naſledugi, z nychzto gedny gſu kamenne, a gedny drzewene, gedny hlyniene nebo yako hrnecz ſlepene, a wſſeczky ſwrchu gſu pozlaczene A nyektere z nich gſu na deſſet kroczegij welike,

dicitur,[1]) nichil audiui in orientalibus partibus. Id autem totum, quod de salamandra audiui et didici, descripsi fideliter. Fertur, quod Rome sit[2]) mappa quedam de salamandra, qua est sudarium domini inuolutum, quam misit summo pontifici quidam rex tarta[25a]rorum.

De prouincia Succui,[3]) *C. xxxxviii.* Quando uero relicta prouincia chinchintalas itur ad orientem per dietas x continuas, nulla habitacio reperitur nisi in paucis locis, quibus transactis invenitur prouincia Succuir. In hac prouincia sunt christiani quidam, reliqui[4]) uero prouincie incole ydolatre sunt et subiecti magno kaam. Negociatores non[5]) sunt, sed de fructibus terre viuunt. In cunctis montibus huius prouincie inuenitur reubarbarum in copia maxima et inde per mercatores defertur ad ceteras mundi partes.

De Ciuitate Campicion,[6]) *Capitulum xlix.* Campicion est ciuitas pregrandis et nobilis, que est principalior in regione tanguth. Vbi sunt christiani quidam et alii habentes machometi legem. Reliqui [25a1] vero Ciues ydolatre sunt. Multa sunt in ciuitate hac monasteria, in quibus multitudo colitur ydolorum, quorum quedam lapidea, quedam lignea, quedam vero lutea seu fictilia sunt, desuper vero deaurata sunt omnia. Quedam autem ex ipsis sunt magnitudinis passuum x, que iacere uidentur, circa que sunt parva ydola posita, que uidentur eis reue-

[1]) L fit. — [2]) L succuyr, P[1] Sucyur. — [3]) P[1] a P[2] habens multas ciuitates et oppida, cuius maior ciuitas dicitur Sucuir. — [4]) L relique. — [5]) P[1] schází. — [6]) L campion, P[1] capmpion.

a ty zdagy ſie yakztoby ze lezij, okolo nychzto naſtawyly malych modl, A ty male modly, yakzto by ſie welikym klaniely, pocztiwoſt gym vkazugicz. Tu take gſu nyekteraczi zakoniczi modloſluhy, genz poczeſtneyſſie bidle nez gyne [37a] Modloſluhy, z nichzto nyekterzie czyſtotu tieleſnu zachowawagy a welmy ſie warugy, aby bohuow ſwych zakona neprzeſtupily. A wſſeczken rok gedno po mieſyeczіech cztu, anyz ginich myeſieczuow neb tydnow magy, W niekterich myeſiecziech piet dny porzad zachowawagie a cztie tak, w nychzto dnech any ptaka any ktere° dobyteczka zabigie anyz toho maſſa gedie tiech piet dnij zabyteho. Take tiech piet dnij pocztieweyſſie gſu ziwy, nez gynich dny toho roku. W tom mieſtie kazdy modloſluha muoz myti zen trzidczet neb wiecze, acz muoz ge° ſtatek to ſneſti. A wſſakz prwnie zena z tiech geſt duoſtoyneyſſie a za manzelku yako zdawanu gy magij. Tu neberze muz od zeny wyenna, ale on gie na dobitku neb na ſluhach neb na peniezich podle ſwe° ſtatku wyeno vkaze. A geſtly ze zena muzowy g̃t nenawiſtywa, tehdi muoz gie muz nechati podle ſwey liboſti. przitelkynie ſwe przirozene w druhem [38] Pokolenij zeny ſobie beru; take y maczochi. A mnohe hrziechi, g̃to v nas welmy tiezczi gſu, to ony prawy, ze muoz dobrze byti. A tak we mnohych wieczych bidle yako gina howada.

O mieſtu Ezyna, ka^{le} padeſata, PAk dale gducze od toho mieſta kapyczion, geſt giti dwanaſte dny czeſti, a tak potom przigde do mieſta, geſſto ſlowe Ezyna, genz geſt blizko, wraczugicz ſie od puczſſije kraſne [!]

renciam exhibere. Sunt eciam ibi religiosi quidam ydolatre, qui ceteris ydolatris honestius viuunt. Quorum quidam castitatem seruant multumque cauent, ne deorum suorum legem pretereant. Totum anni circulum per lunaciones computant nec alios menses uel ebdomadas habent. In quibusdam lunacionibus obseruant dies quinque continuos, in quibus auem aut bestiam non occidunt nec carnem [25b] comedunt illis V diebus occisam. Viuunt eciam illis quinque diebus honestius quam ceteris anni diebus. In hac ciuitate ydolatra [1]) quilibet habere potest vxores XXX uel plures, si hoc eius subsidia [2]) paciantur, prima tamen vxor dignior et magis legittima reputatur. Non recipit vir ab vxore dotem, sed ipse ei in animalibus uel seruis aut pecunia iuxta statum et possibilitatis eius congruenciam dotem assignat. Si vxor uiro efficitur odiosa, licitum est uiro eam dimittere iuxta sue placitum uoluntatis. Consanguineas secundi gradus vxores accipiunt, similiter et nouercas. Multa, que apud nos grauia peccata sunt, ipsa licita reputant. quoad multa enim bestialiter viuunt. Pater [25b1] meus, dominus Nicolaus, et dominus [3]) matheus frater eius et ego marchus anno vno pro quibusdam negociis mansimus in hac Ciuitate Campicion.

De Ciuitate Ezina [4]) *et alio deserto magno, C. l* Vlterius procedendo a Ciuitate Campicion itur per dietas xii post modum inuenitur Ciuitas, que dicitur Ezina, que eciam affinis est arenoso deserto uersus aquilonem, ubi sunt

---

[1]) P[1] ydolatria. — [2]) L a P[1] substancia. — [3]) L schází. — [4]) L ecima.

puolnoczi. ktezto mnoho welbluduow geſt, y take ginich zwierat rozlicznich doſti. Tu geſt rarohuow a Sokoluow y gynich ptakuow dobrych k miſliwoſti doſti. lide z toho mieſta Ezyna modloſluhi gſu, kupczeny nedbagie, vzitkem zemſkem zywy gſu. w tom mieſtie przíprawugie ſobie ztrawu poczeſtny lide kupczowe na cztiridczeti dnij, kdiz chtie gijti przeſ puſſcz, genz geſt ku puolnoczi ſtranye. Tu zadneº przybitka lidſkeº nenye, kromy[e] zde y onde na horach neb na vdoly tey puſſczye, w nichzto przebywagy lyde w letie. Na tey puſſczie rzidko kde trawa roſte neb zelyna; awſſakz na niekterych myeſtech zwierzi doſti geſt, [38a] A zwlaſtie dywoke ofly tu nayde a tiech welmy mnoho. Geſt takey na tey puſſczie ſoſnoweº neb boroweº drziewije, A ta wſſichna myeſta y wlaſti ſwrchu pſane, to geſt myeſto Sachion, wlaſt Kamul, wlaſt Suttur etc. [. . .]

O mieſtu Karokoram, kaˡᵉ padeſata prwa. DOkonagicz czeſtu tey puſſczie geſt przigity k mieſtu Karokoram, kterezto zalezie k ſtranie puolnoczi, ktezto poczatek miel geſt pan Taterſkij, neb gſu drzywe przebijwaly po poly a na welikich planenach tey wlaſti, A tu nebieſſe any mieſt any mieſtieczek, ale gedne biechu trawnikowe a wody a rzek mnoho, Anyz gſu pana miely z lyda ſwey zemie, ale biechu poddany w dan welikeᵛ kralowy, genz ſlowyſſe vncham, gemuz latienie neb wlaſky pop Jan rziekagie, o nyemz weſſken ſwiet mluwy, potom pak az ſie giz rozmohl lid taterſky, bal ſie ten kral,

Cameli multi et aliarum specierum animalia multa. Ibi sunt herodii seu falcones lanerii [1]) optimi et sagri eciam in copia maxima. homines de Ezina ydolatre sunt, negociacionibus non intendunt, sed de fructibus terre viuunt. In hac Ciuitate preparant sibi victualia viatores et mercatores pro xl [2]) diebus, si uolunt transire desertum, quod ibi est ad aquilonem, per quod [26a] transitur xl diebus. Nulla enim est ibi habitacio, nisi in montibus et in aliquibus uallibus, ubi habitant aliqui homines in estate. In deserto illo herba raro inuenitur. In quibusdam tamen locis fere siluestres sunt multe. Specialiter [3]) autem onagri inueniuntur ibi in multitudine maxima. Sunt eciam in deserto pinus multe. [3]) Omnes autem superdicte prouincie et Ciuitates, s. Ciuitas Sachion, prouincia Camul, prouincia chinchintalas, prouincia Succuir, Ciuitas Campicion et Ciuitas ezina pertinent ad magnam prouinciam tanguth.

De Ciuitate Carocoram et de inicio dominii tartarorum, C. li. Terminata via prenominati deserti peruenitur ad Ciuitatem Carocoram, que est ad aquilonarem plagam [26a 1], ubi dominium tartarorum habuit origines. habitabant primitus in Campestribus magnis regionis illius, ubi non erant Ciuitates nec oppida, sed pascua quedam solum et flumina multa, nec habebant dominum de gente ipsorum sed tributarii erant magni regis, qui dicebatur vnquam, [4]) quem latini presbyterum Iohannem uocant. de quo totus loquitur orbis. Postquam autem creuit populus tartarorum et augmentatus est nimis, timuit rex ille, ne ab illa

[1]) L laynerii. — [2]) P¹ pro X. — [3]) P¹ schází. — [4]) L onchan.

by ge° to mnoſtwy nyekdy neurazily, kdyz by chtiely protiwny byti, y miſliť geſt, kterak by gie mohl ruozno w diely rozdieliti a do [*po*] rozlicznich wlaſtech rozellati, aby tiē mocz gegich mdleyſie byla. Ale nechtiecze [39] Sie nykakez rozlucziti ruozno, wſſichni ſpolu ſſly gſu na gednu puſſcz na puolnoczi ſtra^{v}, y prziſſly gſu na gedno mieſto, ktez gſu ſie drzywe rzeczeneho krale nebaly, a ge^{v} potom wiecz danij dawati nechtiely.

O prwnem kraly Taterſkem, genz ſlul Chynchyſs, kapi^{le} l druha. PO malych letech z bozieho ſpoſobenie muz[-*e*] gednoho pocztiwe° a mudre°, genz ſlowyſſe Chynchyſs, kralem nad sebu vſtawyly, a to ſie geſt ſtalo od narozenie ſyna bozie° Tyſieczi° gednoho ſta oſmdeſate° ſedmeho. tehdy po ge° korunowanie wſſichni tatarzie, kterzie ſie biechu po ginich wlaſtech rozbiehly, przigducze k ne^{v}, pod ge° panſtwy welmy rady dobrowolnie ſie poruczychu. A on tey[-*n*] giſty ſobie poddany lid welmy mudrze a opatrnie ſprawowaſſie. Tehdy po malem czaſſu oſm ginich wlaſti dobil. A kdiz g̃t ktereho mieſta nebo hradu przeſ hlawu moczy dobil, po ſwieczezenie zadne° zabyti any oblupiti dal, kteryz ſie ge^{v} dobrowolnye poddal a ſn̄y chtiel geti gynich mieſt dobywat, pro niez gſu gey wſſichny dywnie milowalij. A wida ſie tak powyſſena w takey chwalie, poſly [39^{a}] ſwe kralowy ſwe^{v} poſſle proſie, aby gemu ſwu dczeru w zenu dal. A to bylo giz leta od narozeni bozie° Tiſſieczi° dwuſte[-*h*-]o. A ten kral tu rzecz welmy hniewywe przigal a nelibie; a poſſlom welmy oſuhle odpowiediew, rzekl geſt k nyem,

multitudine offendi posset, si forte uellent esse rebelles. Cogitauit igitur eos ab nuicem in partes diuidere et ad diuersas regiones transferre, [3]) ut hoc eorum potencia minor esset. Ipsi autem uolentes omnino ab inuicem reparari omnes similiter transierunt desertum ad aquilonarem plagam et perue[26^{b}]nerunt ad locum, ubi prenominatum Regem timere non [2]) poterant. Cui postea tributum reddere noluerunt.

De primo rege tartarorum chinchis et discordia eius cum rege suo, Capitulum Lii. Post annos paucos de communi consensu virum quendam de suis probum et sapientem, qui dicebatur Chinchis, [3]) regem super se constituerunt. Quod factum est anno domini Mc°L xxxij.[4]) Post coronacionem autem eius cuncti tartari, qui in aliis regionibus dispersi erant, uenientes ad eum eius se dominio libenti animo subdiderunt. Ipse autem subditum sibi populum prudentissime gubernabat. Breui uero in tempore prouincias octo [5]) cepit. Cum autem per violen[26^{b1}]ciam Ciuitatem aliquam capiebat aut castrum, neminem post uictoriam [6]) occidi uel spoliari sinebat, [7]) si imperio eius sponte se subiugare uolebat secumque progredi ad Ciuitates alias capiendas. propter quod miro modo ab omnibus amabatur. Videns autem se ad tantam gloriam sublimatum nuncios ad Regem quondam suum direxit petens eius filiam in vxorem. Fuit autem hoc anno domini M°CC°. Ille hoc supra modum indigne tulit direque [8]) respondit. Dixit enim,

[1]) L deferre. — [2]) P^{1} schází. — [3]) L chynthyn, P^{1}, Cyncym. — [4]) L a P^{1} m° c° Ixxxvil. — [5]) P^{1} septem. — [6]) L schází. — [7]) L sinebat. — [8]) L dureque.

ze by dczeru ſwu chtiel radiegy w ohen wrczi, nez by gey chtiel ſwe^{v} ſluzie dati. a poſly Chynchyſſowy nepoczeſtnye od ſebie wyhnal, a rzka gym: Rzcete pa^{v} ſwe^{v} proto, zet ſie geſt ſmyel w taku pychu wznesti pan was, zet geſt ſmyel ꝑſiti za dczeru pana ſweho, muſit za to vkrutnu ſmrt wzieti etc.

O byti tateruow ſ tiem kralem, ka^{le} liij^{ti}. A kdiz to vſliſſal Chynchyſs, rozhnewal ſie geſt welmy, a ſebraw ſie ſ welikem zaſtupem, y giel geſt do zemie krale Vncham, genz ſlowe pop Jan, y polozil ſie geſt polem na kraſney welmy [!] rowny genz ſlowe Tanduk, y poſlal kralowy, aby ſie branil. Tehdy ten kral ſ welmy welykem woyſkem przytahne, a polozie ſie na gednom poly bliz woyſka Taterſkeho za dwaczet myl. Tehdy Chynchyſs taterſkey [40] kral przikaze czarodenikom a hwiezdarzom ſwym, aby powediely vhodnucze, kerakey by konecz gegich boyg miel wzieti. Tehdy tie odpowediely, a na dwe rozdielily treſt na dly, y polozie przed ſebu na zemy. A gedney ſtranie przewzdiely Chynchyſs a druhe vncham, y rzekly kralowy: kdyz my budem czyſti w ſwich knyhach nad tiemy trztyemy rozſſcziepenymy, tehdy tie dwie polowyczi trzty budu ſpolu bogowati, A ten kral ſwietiezij w bogij, cziez polowiczie tey trzſty na druhey vſednie. Tehdy kdiz ſie welike mnoſtwie lida zbiehne k prziehledanie, A tak kdiz ti czarodieniczi a hwiezdarze (ze) ſu cztly w ſwych knyhach, onye dwe polowicze trzſty hnuchu ſebu a zdaſſe ſie, by gedna polowicze proti druhe powſtawala. Tehdy ta polowycze Chynchyſſowa polozie ſie ſwrchu na po-

quod filiam suam pocius in ignem proiceret, quam vxorem traderet seruo suo. Nuncios autem chinchis a conspectu suo turpiter eiecit dicens: dicite domino uestro, quod quia ad tantam presumpcionem [1]) eleuari presumpsit, ut filiam domini [27^{a}] sui in vxorem peteret, amara eum morte faciam interire.

De conflictu tartarorum cum rege illo et de uictoria ipsorum, C. Liij. Quod cum audisset chinchis, iratus est ualde et congregato exercitu maximo perrexit in [2]) terram regis vncham, qui presbyter Iohannes dicitur, et castra metatus est in planicie maxima, [3]) que dicitur Randuch, [4]) misitque ad Regem, ut deffenderet se. Qui cum exercitu maximo descendit ad campestria, xx miliaria iuxta exercitum tartarorum. Tunc chinchis tartarorum rex precepit incantatoribus et astrologis suis, ut predicerent, qualem euentum futurum prelium habiturum erat. Tunc astrologi in partes duas [5]) scindentes arundinem, diuisiones ipsas interposuerunt [6]), Vnamque uo[27^{a1}]cauerunt Chinchis et alteram Vncham. Dixeruntque regi: nobis legentibus inuocaciones deorum nutu ipsorum due iste partes arundinis pugnabunt ad Inuicem. Ille autem rex uictoriam obtinebit in prelio, cuius pars super alterius partem ascendet. Multitudine vero ad spectaculum concurente, dum astrologi in libro suarum incantacionum legerent, partes arundinis sunt commote et vna super aliam insurgere uidebatur. Tandem pars

[1]) L a P^{1} superbiam. — [2]) L ad. — [3]) P^{1} proxima. — [4]) L a P^{2} canduth, P^{1} Tanduc. — [5]) L + per longum. — [6]) P^{1} + in terram.

lowyczi vnchanowie. Vzrzewſſie to tatarowe a vgieſſtiwſſe ſie buduczȳ ſwieczezenym, weſſely[*li*] a poſilily gſu ſye welmy, A tak na trzeti den podaly gſu boyg, a mnoho giech z obuow ſtran zhynulo. Awſſak Chynchyſs ſwietiezie a kral vnchā [40ª] Zabit bil. A taterowe geho wſſieczko geho kralowſtwye ſobie poddrobily y kralowal geſt Chynchyſs po ſmrti Vnchamewie leth ſſeſt, w nichzto geſt mnoho wlaſti dobil. A po ſſeſty letech, kdiz ge° nyekterzie gednoho hradu dobywachu, tehdy kral Chynchyſs, tak dobywagie ſſturmem, przſtupy k hradu, ſſiepem w koleno zaſtrzielen geſt, od kterehozto zaſtrzieleni po malych dnech vmrzel geſt. A pohrzeben geſt na horzie welykey alkay, na nyemzto potō pohrzebugi wſſeczky welike krale Tatarſkey y ti, kdoz gſu z gegich pokolenie. kdiz by weliky kaam vmrzel, tu, geſto by bilo za ſſto dny czeſty od tey horij Alkay, tielo ge° wezli by k tey horzie k pohrzebu.

*O czyſſlu a o poraztie Taterskich, ka l iiij*ᵗª. PRwny taterſky kral bil geſt chynchyſs, Druhy tuy, Trzeti Batuy, Cztwrti Ezi, paty mongon, Seſty kublay, genz nynie kralugie, Gehoz mocz geſt wietczie, nezlij ḡt byla wſſech gynich naprzed gmenowanich pieti, ḡto przed nym zemrzely. Take geſt ge° ſame° panſtwy wietczie, nezly by mohly [41] Byti wſſiczkna ſpolu kralowſtwye a panſtwie wſſech kraluow krzieſtianſkich y wſſech Saraczenſkych, yakoz w tiechto knyhach na ſwem myeſtu o kazdem zgiewnie popſano bude. A gdiz tielo welike° kaam ku porzebu wezu na horu alkay, ti, ktoz

Chinchis ascendit super partem Vnchan. Quo viso tartari de futura certificati uictoria confortati sunt ualde. Tercia igitur die commissum est prelium et multi de vtriusque regis exercitu perierunt. Chinchis tamen victor extitit et Vncham Rex occisus fuit[1]) [27ᵇ]. Regnauit autem Chinchis post mortem Vncham annis sex, in quibus multas prouincias acquisiuit. Post annos sex dum per suos Castrum quoddam expugnaretur, ipse bellans appropinquasset ad Castrum, sagitta in genu percussus est, ex quo vulnere post dies paucos mortuus est: sepultusque est in monte[2]) alchay, ubi deinde sepeliuntur omnes reges magni tartarorum et qui de progenie sunt eorum. Si magnus Kaam moreretur in loco, qui per dietas C distaret a monte alchay, Corpus eius ad montem ipsum deferretur ad sepeliendum.

Cathalogus Regum tartarorum et qualiter[3]) *Regum illorum corpora sepeliuntur in monte Alchay, Capitulum Liiij* [27ᵇ¹]. Primus igitur Rex tartarorum fuit Chinchis, secundus Cuj,[4]) Tercius Batui,[5]) quartus Alau,[6]) quintus Manguth,[7]) sextus Cublay,[8]) qui modo regnat. Cuius potencia maior est, quam fuerit omnium prenominatorum V. predecessorum eius, Maius est eciam solius ipsius dominium, quam sint[9]) simul in vnum cuncta regna et dominia[10]) christianorum Regum et omnium saracenorum, sicut in libro hoc suo loco patebit manifeste.

---

[1]) **L**, **P**¹ a **P**² + Tartari autem regnum eius totaliter subjugarunt. — [2]) **P**² + magno. — [3]) **L** quando. — [4]) **L** eny. — [5]) **L** bacny. — [6]) **L** a **P**² esu. — [7]) **L** monghu, **P**² mangu. — [8]) **L** gublay. — [9]) **L** sunt. — [10]) **P**² de dominio.

po nyem ku pohrzebu gdu, czlowieka kazde°, kerehoz potkagye, toho meczem zabygi, rzkucze: Gdiete, a panu waſſe^v na onom ſwietie ſluzte. takym blaznowſtwym a nemudroſti gſu od ſſkarede° dyabla oklyczenij, ze mnij, by ti zbieti pro tu wiecz, yakoz ony mynie, miely na onō ſwietie w gienem ziwotie w ſluzbu to^v kralowy poddany byti. Teez y wſſiczky konye y take krawy zbiegij, aby gie na onom ſwietie ziwy wzal. A kdiz tielo welike° kaam przyneſeno bude k tey horzie, Ty gyſti rytierzie, geſſto ꝑwalely [!] tielo pro tu giſſtu wiecz, yakoz ſwrchu prawy, zmordugy wyecze lidu nezly dwaciety tieſieczuow.

O obecznym obyczegie Taterſkym a o mnoſtwy zen, ka^le padeſata pata. Tatarowe obecznie mnoho woluow a owecz y gyne° dobitka mnoho chowagie, Protoz ſwymi ſtady bydle wzdy na paſtwach. [41ª] Letie na horach bydle a na myeſtech hlawnich, ktezto paſtwy a drwa magy. A zymie pak do teplych kragyn ſie beru, ktez by mohly dobitku pyczy nagiti. Domky magy yakzto ſtanij, a ty plſty dobru welmy dobrzie vhradie, a ty domky ſebu neſu, kamz ſie koly obrati. A ti gſu tak miſtrnie ſpogeni, ze gie welmy ſnadnie muoz ſloziti y rozloziti, zdwyhnuti y poloziti y neſti, kamzkoly chtie. Gychzto dwerzij wzdy ku poledny obrati, kdyz ty domky wzdwyhnu. Wozij take magij, kterezto welbudij tahnu, a ti gſu take plſti tak myſterne przikriti, budto ze by czely deń nan deſſcz ſſel, nemuoz nicz zmoknuti, czoz geſt pod nymi. na tiech woziech dieti a zeny ſwe y wſſeczko

Quando uero corpus magni Kaam tumulandum defertur ad montem althay, hii, qui eum ad sepulturam concomitantur, homines cunctos, quos in via habent obuios, gladio perimunt dicentes: Ite et domino vestro[1]) Regi in alia uita seruite. Tanta enim insania a sathana cir[28ª]cumuenti sunt, ut credant occisos tunc occasione predicta in vita alia eius fore obsequio mancipandos. Similiter eciam equos omnes obuios nec non et defuncti regis equos electos occidunt, ut ipsos in uita alia viuos recipiat. Quando autem corpus magni Kaam delatum fuit ad montem, milites, qui ducebant corpus, occasione predicta vltra viginti milia hominum occiderunt.

De generalibus consuetudinibus et moribus[2]) *tartarorum, C. Lv.* Tartari communiter greges multos nutriunt[3]) iumentorum et ouium, propter quod cum gregibus suis morantur in pascuis. Estate in montibus habitant et in locis frigidis, ubi pascua et ligna sunt. Hyeme uero ad calidas se transferunt regiones [28ª¹], ubi inuenire possint pro animalibus pabulum. Domunculas ad modum tabernaculorum habent filtro[3]) optime clausas, quas secum deferunt quocunque diuertunt.[3]) que sic sunt artificiose composite, ut de facili explicari,[4]) deponi et portari ualeat,[5]) quorum hostia semper ad meridiem situant, quando domunculas erigunt. Quadrigas insuper habent, que a Camelis trahuntur, filtro similiter sic artificiose compositas,[6]) ut si die tota[7]) super eas pluat, nichil sub

---

[1]) L a P² nostro. — [2]) L schází. — [3]—[3]) P² schází. — [4]) P² extendi. — [5]) L valeant. — [6]) L a P² coopertas. — [7]) P² cotidie.

naczinie ſwe y potrzeby wezu. zeny tateríke muzom ſwym welmy wierny gſu. v nych ſlyſſenij mrſke y neſtrpeliwe geſt, by ktery owſſem muz ſmel ſwe° blizne° zenu przebywati. welmi ſie pieknie w tey wieczi wyſtrziehahie[-*ji*], aby ſobie na tey wieczi krziwdy neuczinily. Ale kazdy z niech muoz toliko zen myti, koliko giech muoz krmyti, awſſak prwa zena geſt gmiena mezi gynimy [42] Naywiſſie a naypocztiweyſſie. krɔmie ſſeſt[*r*] wſſech a welmy blizkych rodieczek ſ obu ſtranu w blizkem pokoleny zeny ſobie bieru. Aneb kdiz otcze vmrze, ſyn ge° muoz ſwu manzenky[-*lku*] pogity. Take kdiz bratr vmrze, neweſtu poygme bratr. Welike ſwadby dielagi, kdiz zeny pogimagi. muzie od zen wiena neberu, ale ony gym a gich materam wieno vkazugi, Proto ze mnoho zen magij a take mnoho dieti. Tatarſke zeny ſwym muzom na ztrawie neygſu tiezky, proto ze [*ſ*]wu praczi odieleni ſwym [!] mnoho dobudu. k ſprawowanie czeledi gſu welmy opatrne; a k gieſti dielany welmy pilne. A czoſ tiech vrzaduow domowitych, to wſſie ſnaznie zgiednawagij, kupugi, prodawagie welmy dobrze. Muzie gegiech domowite potrzeby . . . nechagicz, ſ lowy zwierzeczijmij y ptaczijmi, ſ odienim ſ walkamy ſie obchodie.

O odieny tateríkem, ka[*le*] *padeſata ſſeſta.* ODyenie, w nyemz tatarzi boyugij neb chodie, geſt welmy ſilne a twrde koze warzeney, toczíſs z bywo-

eis ualeat madidari. Super eas autem vxores et filios ac Vtensilia similia[1]) deferunt. Mulieres tartarorum viris suis fidelissime sunt. Apud eos absurdum ualde est et intollerabile penitus, ut vir quispiam ad vxo[28[b]]rem proximi sui presumat accedere. Diligentissime cauent, ne in hac re sibi inuicem iniuriam faciant. Quilibet autem iuxta eorum consuetudinem habere potest vxores tot matrimonio[2]) quot nutrire valet. Prima tamen vxor principalior et honorabilior reputatur. Preter sorores omnes[3]) consanguineas in transuersalibus lineis uxores[4]) accipiunt. Mortuo patre filius novercam suam accipit[5]) vxorem. Fratre eciam mortuo cognatam accipit frater. Nupcias solennes faciunt, quando traducuntur vxores. Viri ab vxoribus non recipiunt dotes, sed e contrario ipsi eis et earum matribus dotem assignant.[6]) propter uxorum autem multitudinem habent tartari innumeros filios. Tartarorum vxores in expensis parum sunt onerose mari[28[b1]]tis eo, quod de suis laboribus multa lucrantur. Ad familie uero gubernacionem prouide et ad ciborum preparacionem sollicite sunt. Reliqua autem domus officia studiose perficiunt. Emunt venduntque optime, quecunque emenda uel uendenda sunt. Viri earum curam domus uxoribus relinquentes uenacioni et aucupiis atque armorum bellorumque exercicio sunt intenti.

De Armis et vestibus eorum, Capitulum Lvj. Arma, quibus induuntur de forti et solido corio quocto sunt siue bubalorum aut aliorum animalium habencium corium solidum. Clauas et gladios deferunt Precipue et utuntur arcubus

---

[1]) **L** a **P**[2] necessaria. — [2]) **L** numero. — [3]) **P**[1] + et. — [4]) **P**[2] + sepe. — [5]) **L** accipere potest — [6]) **L** aportant.

lowich kozij neb gynich zwierzat, maſſo genz magi tluſte a ſylne kuze. [42a] A mecze negſu pod ſwrchnem ruchem. kozichij cziefte a zilechtiele nefu lyſie, chrzbetowe aneb hranoſtagie y take ginich rozlicznich zwierzat, geſſto magy drahe a ſſlechtiele kozie, z nichz kozichy neſſuow.

O obecznym pokrmu Taterſkem, kap^e lvii. OObeczne Tatarſke krmie gſu mleko a maſſo tiech zwierzat, czoz na lowiech vhonie, to gedie. Take ginach[*ych*] zwierzat maſſo czyſtych y neczyſtich gedie, yakzto konije a pſie maſſo, take y niekterake gyne ſpoſobenie zyziel, geſſto gym obeczni lid rzieka koczky Faraonovy, gichz ḡt welmy mnoho po tiech rowniech. Take pygie konſke mleko, a to tak dielagie, ze ſie bude zdati, by bilo byele wyno, a geſt take welmy wonne a ſlowe chemyus etc.

O modloſluhowani, kapitule lviii. TAtarowe mieſto bohu modle ſie gedno^v, gemuz rziekagie latygay; gehoz mnye, by bil zemſkey buoh, genz by peczy myel o nych, o giegich zemſkych vrodach, o dijetech a o dobitku. Toho faleſſne° buoha ony welmy cztie. A kazdy tater w ſwem domu ma [43] Modlu neb obraz toho boha z plſty neb gyne° platna. A tu giſtu modlu nacziſtem mieſtie poſtawie a mnyegie, by take ten gegich buoh myel zenu a ſyna. Takez gich modly z plſti vdielagie, modlu zeny latygoyowij na lewe stranye geho poſtawie a ſyna ge° modlu przed nyem. A ty modly

et sagittis. Sunt enim sagittarii optimi a puericia[1]) docti et arcuum exercicio assueti [29a] diuites homines sericeis et aureis vestibus induuntur deferuntque sub uestibus superioribus pelles delicatas uulpium uarorum aut armelinorum. Vtuntur eciam pellibus animalium, que gebelline[2]) dicuntur, que delicate nimium ac preciose sunt.

De Cibis communibus tartarorum, Capitulum Lvij. Communia tartarorum cibaria sunt carnes et lac. Carnes animalium,[3]) que[4]) in venacionibus capiunt, comedunt. Similiter et aliorum[4]) animalium mundorum et inmundorum. Nam equos et canes edunt similiter et reptilia quedam, que vulgo dicuntur ratti pharaonis, que in planiciebus illis inueniuntur in copia magna. Bibunt eciam lac equarum, quod taliter parare nouerunt, ut vinum album esse videatur. quod eciam ualde [29a1] sapidum est. Vocatur autem in eorum lingua chemius.[5])

De ydolatria et erroribus eorum, Lviij. Tartari vnum pro deo colunt, quem vocant nacigai,[6]) quem deum[7]) terre putant, qui Curam gerat ipsorum fructuumque terre, filiorum ac gregum ipsorum. Hunc falsum deum maxime reuerentur. Quilibet tartarus in propria domo illius dei ydolum habet de filtro uel de panno alio. Ipsum autem ydolum in loco honorabili collocant. Credunt autem ipsum habere uxorem et filium, quibus ydola similiter de filtro faciunt. Ydolum vxoris nacigai[8]) a sinistris ponunt, filii uero ydolum coram ipso. hec

[1]) L ab infancia. — [2]) L cebeline — [3]) v P[1] čte se takto: mundorum et inmundorum, nam equos et canes edunt. Similiter et reptilia quedam, que in vulgo dicuntur ratti pharaonis, que in planiciebus illis inveniuntur in copia maxima bibunt eciam lac equarum . — [4]–[4]) P[2] schází. — [5]) P[2] cemius. — [6]) L Nacygoy. — [7]) L a P[2] dominum. — [8]) L nacij gay.

tak welmy cztie, kdiz k obiedu neb k weczerzi gdu, prwe tucznem maſſe warzenym neb tu tucznoſtie ſ maſſa pomazie vſt bohuow ſwych. A diel tey gichy neb wody, w nyez maſſo warzeno geſt, gym ke czti przed duom wyligij, Aby ti bohowe drziewe rzeczeni wzaly diel ſwoy, a vczinicze to, y ſedu k ſtolu. A geſtly ze ktere° tatara ſyn, genz geſſcze zeny nemyel, a vmrze, take tehdy druhe^{v} dczera dieweczka, geſſto geſſcze muze nemyela, Otecz to° pacholika vmrleho dieweczku tu vmrlu wezme za zenu ſynu ſwe^{v} vmrle^{v}, a to ſ powolenie otcze gegiho. A nato welye liſt napſati pod obeczne° pyſarzie ruku, a take na liſtech namalugie pacholika y dieweczku, rucho, penieze y gynich potrzebnich wieczie mnoho, naczinie rozliczne. Potom pak ten liſt y to malowanie na [43^{a}] Ohnij ſpale, a tak gſucze ſwedenij dyabelſkem oſlepenym y mnie, by ti vmrly poyaly ſie na onom ſwietie, kdiz dym tiech wieczi ſpalenich wzhuoru ſſel w powietrzie. Vczinye take ptu wiecz kraſnu ſwadbu, a tiech krmy diel. czoz nadielagy k tey ſwadbie, rozkydagij a rozlegi Sem y tam, aby take zenich a newieſta ſwoy diel tey ſwadby ſnedly. A tak wiecz potom ſtaroſtij a przitele tiech mrtwych magi ſie za przately, yako by ſie w prawdie ta ſwadba ſtala.

O vdatnoſti, kapitule padeſata viiii^{ta}. GSu taterzie w odienij vdatny welmy a w bogich zwieczezugi; neygſut lide rozkochanij, ale pracowietie welmy, kdiz pro ktere boyowanie nebo pro ktere potrzeby zaſtupuow

ydola multum eciam venerantur. Quando ad prandium uel cenam uadunt, prius eum[1]) [29^{b1}] pinguedine carnis quocte pinguunt[2]) ora deorum, Partem autem brodii uel aquam, in qua cocte sunt carnes, ad ipsorum honorem extra domus effundunt, ut dii predicti recipiant partem suam. quo facto ad mensam accedunt. Si alicuius tartari moritur filius, qui vxorem non habuit et alterius filia iuuencula[3]) moriatur, pater defuncti pueri puellam defunctam uxorem accipit filio[4]) puelle patre consensum prebente.[4]) de hoc enim conscribi faciunt instrumentum pinguntque in carta puerum et puellam, vestes, denarios et utensilia multa et supellectilem uariam.[5]) deinde instrumentum et picturam igni conburunt. Creduntque diabolica cecitate seducti, quod defuncti illi[6]) in alia uita [29^{b1}] ad inuicem connubant, quando fumus combustarum cartarum ascendit in aera: faciunt eciam pro hac re solemnes nupcias, de quibus partes huc illucque diffunduntur, ut sponsus et sponsa porcionem suam illarum comedant nuptiarum. Ex tunc vero parentes et consanguinei defunctorum sic se reputant affines effectos, ac si mathematice ille nuptie in veritate celebrate fuissent.

De ſtrenuitate, industria et fortitudine tartarorum, C. lix. Sunt autem tartari in armis strenui ualde et in bellis victoriosi. non enim sunt homines delicati, sed laboriosi ualde. Quando propter bella aut pro aliqua necessitate

---

[1]) L cum — [2]) P^{2} perungunt. — [3]) L a P^{2} + que virum non habuit. — [4]—[4]) L schází — [5]) P^{1} suppellectilia varia. — [6]) P^{2} predicti.

hodno geſt, k utrpenie kterakychkolwiek neſnadnoſti, gſu hotoweyſſie y ſilneyſſie, než gyne lide. Ony przeſ czely myeſiecz, kdiz trzeba geſt, nycz gyne° negedie, nez mleko o[d] dobitka a maſſo toho zwierze, czoz vlowij. Take konye gegich gynim neygſu zywy, nez tu trawu ſproſtu a na tey doſty magij, czoz tu na paſtwach naydu, anyz hodno geſt [44] W teyz przihodie, by gym gyney pieczie dobywaly. Taterowe nyekdy czelu nocz w odieny na konyech ſedie, a konij ktez tak trawu naydu, tu pogiedie. lyde welmy harowitie gſu a praczowyti a na ſkrowne ſtrawie doſti magij. A welmy doſti [!] vmiegi myeſta neb twrze ſteczij, kdiz magi pro kterey boyg nedaleku czeſtu giti, nycz ſebu ſwych wieczi newezmu, kromye odienye, nez gedno maly ſtanek, pod nyemzto poſtogie, kdiz deſſcz gde, Take kazdy ſebu neſe dwie flaſſcze kozenie, w nichzto mleko ſebu neſu ꝑ pytie, a geden hrnek maſſa maly warziti. A take vdaly ſe gym kdy, ze by miely daleko na poſpiech getij, za deſſet dnij krmye warzeney neokuſſie, Tak ze by pro warzenye czeſta gegich myela meſkana byti. Magy take twaroh ſebu, ten wloziecze w hrnecz neb w gyne nadobie, nalygie na to wody a tak dluho niekterakym drziewē myſſie, az ſie y rozpuſſti, a to potom, kdiz ſie gym wzchucze pyti. Take czaſto, kdiz ſie gym wina nedoſtane nebo wody, puſſczegie ſwem wlaſtnyem konyom krew a tu pygie.

exercitus expedit ad incomoda tolleranda ceteris mundi hominibus prompti [30a] ores sunt ac fortiores. Per mensem integrum, si opus fuerit, nichil aliud comedunt, nisi iumentorum lac et carnes animalium, que in venacionibus capiunt. Equi similiter eorum herba simplici contentantur, quam in pascuis habent, nec expedit in causa[1]) tali, ut eis blada uel pabula alia preparentur. Tota nocte quandoque tartari armati super equos insident[2]) et equi nichilominus pascuntur, ubicunque inuenta fuerit herba. Homines laboriosissimi sunt et contenti modico et optime sciunt Ciuitates et fortilicia[3]) capere. Quando eos occasione bellorum viam magnam facere oportet, nichil secum de suis rebus preter arma deferunt, nisi tabernaculum paruum, sub quo latitant, quando pluit. Quilibet eciam flascones [30a 1] duos de corio portat, in quibus deferunt lac, quod[4]) bibunt. Vnamque ollam paruulam pro coquendis carnibus, quam[5]) vulgariter dicimus pignatellam [5]) Si quando eciam opus fuerit celeriter ad locum aliquem peruenire remotum, per dies decem ab omni cibo cocto abstinebunt, si propter cibi decoctionem retardari contingat iter[6]) eorum.[6]) habent autem lac siccum[7]) ad modum solide paste et in aquam mittunt in vasculo et tam diu cum baculo miscent, donec liquefiat, quod postea bibunt. Sepe eciam pro vini uel aque defectu equos flebotomant[8]) et sanguinem eorum bibunt.

---

[1]) P[1] casu. — [2]) L resident. — [3]) P[2] fortalicia. — [4]) L + potant vel. — [5—5]) P[2] schází; L pingnatella. — [6–6]) P[2] schází. — [7]) L secum. — [8]) L fleubotomant.

Tuto o rzadu giech, ka'e Sedeſata. [44a] Rzad tento gegich geſt w ſſykowany a w zgiednawani zaſtupuow a obyczeig k bogiom: kdiz ktery weywoda neb wuodcze bude vſtawen nad woyſkem, ſto tiſſicz riczierzow wyberze z niech, kterez ſie gev zda tov weywodie, y zdiela gie l[*h*]aytpmanē, gedny nad tiſſycze giezdnymi, druhe nad ſto giezdnymi, A trzeti nad deſetij giezdnymi. A tak ſſykugie wſſiczko woyſko po tyſſicz, po ſtu a padeſati [!]. Take gedno° poſſadie nad deſſet tyſſicz. Ti haytpmae tey woyſky gſu radſie tiemto rzadem: neb tiech deſſet, z niechzto kazdy geſt haytmanē nad deſſet-tyſſycz, gſu radſie to° wywody nebo wodſie. A ti, geſſto gſu haytpmanowe gſu radſie tiech, gtō gſu nad deſet tyſſiecz. A ti pak, geſſto gſu nade ſtem gſu radiegie [!] tiech, gtō gſu nad tyſſiicz. A ty, ḡto gſu nad deſeti, gſu radiegie [!] tiech, gtō gſu nad ſtem, Ale tak, aby zadny haytman nemyel wiecze nezly deſet, a ten obiczeig drzie y v welikych y w malych woyſkach. A kdiz pak ten haypman, ḡto nad ſto tyſſyczi geſt, puſtiti chtie tyſſiecz, przikaze gedno[v] haytma[vi], geſſto geſt na deſſet tyſſicz, aby ſobie wibral z geho [45] Woyſka tiſſiecz. A ten, ktoz geſt na deſet tiſſiecz, przikaze tov, ktoz wladne ſtem, aby ſobie wibral ſto. Kazdy, kdoz wladne nad ſtem, wybere ſobie deſſet, A kazdy, kdoz na deſieti geſt, da gedno°, a tak bude gich tyſſiecz z deſieti tiſſiecz wybrane. A to takem ſſykem drzie, aby rownymi porzadkamy puſſczeni byli. A kazdy z niech wiez, kdiz z prawa k tov ma wywolen byti, a kazdy z niech, kdiz gey woly, yhned poſluſſen geſt, we wſſem ſwietie nenaleznes lidy po ſluſſe panuow ſwych, yako gſu tatarzie. A kdiz ſie giz

De ordine exercitus tartarorum et sagacitate[1]), *C. lx.* Ordo autem bellandi eorum in gubernacione [30b] exercitus et modo preliandi talis est. Quando dux aliquis preficitur exercitui centum[2]) milium militum, eligit,[3]) quos vult, ciliarcos[4]) siue tribunos. qui s mille equitibus presunt, centuriones et decuriones. Sic enim vniuersus exercitus ordinatur per mille centum et decem. Similiter eciam decem milibus preest vnus. hii prefecti exercitus consiliarii sunt hoc modo.[5]) Nam illi decem, quorum quilibet decem milibus preest, consiliarii ducis sunt. Qui vero mille presunt, consiliarii sunt eius, qui decem milibus presunt. Centuriones autem consiliari sunt tribuni. Decuriones uero consiliarii centurionis ita dumtaxat, ut nullus prepositus consiliarius[6]) ultra decem. hunc modum seruant in magno exercitu et in paruo. Quando uero [30b1] is, qui centum milibus preest, mittere mille vult, mandat vni, qui decem milibus presit, ut mille de suis eligat. Ille vero mandat tribuno, ut eligat centum de mille, et quilibet centurio eligit decem, quilibet vero decurio dat vnum. Et hoc modo mille de decem milibus eliguntur. Hoc autem tanto seruatur ordine, ut per equales vices mittantur[7]) singuli sciatque vnusquisque, quando de iure ad hoc eligendus sit. Quilibet autem, dum eligitur, statim obedit. Non enim in vniuerso reperiuntur homines tante obediencie ad dominos suos sicut tartari sunt. Cum autem de loco ad locum procedit exer-

---

[1]) **L** + bellandi. [2]) **L** CC. — [3]) **L** elegit. — [4]) **L** a **P**[2] commiitones — [5]) **P**[2] + eius, qui decem milibus preest unus. — [6]) **L** consiliarios habeat. — [7]) **L** mutantur.

ſgednoho mieſta na gyne myeſto woyſka hne, wzdy ſe wſſech cztyrz ſtran tey woyſky po dwu ſtu ſtrazi nebo wiecze bude newelmy daleko od nich, aby neopatrnie zkradeni nebily. A kdiz pak ſie na poly ſ neprzately bygi, czaſto vczinie, yako by pobiehly, a zaſie wzdi przeſ to ſtrzielegicz tak daleko, az neprzately ſwe, gtō po nyech biezie, zawedu, kamz gſie gym bude zdati. Tehdy ſie wſſiczky ſpolu na nye zaſie obratie a czaſto nad nymi ſwitieziecz, potepu gie. A take czaſto tiem obyczegem vczynie ſwym neprzatelom hanbu, kdiz mnyechu, ze by myeli obdrzeti, [45ª] a ztratie. A kony gegich tak gſu zuczeni, ze k giezdcowy[e] woly ſiem y tam obratie ſie ſnadno.

O ſudech taterſkych, kapitule ſedeſata prwa. O zlych lidech a neprawych takuto ſprawedlnoſt czynie. Geſtly ze kto vkradne kteraku wiecz malu, pro niez nezaſluzie obieſſenye neb zahubenye, geſtly welmy mala wiecz, kazy ge[v] dati ſedm kygowych ran, geſtly wietſſie wiecz, tedy ſedmnaſte, pakly opiet wietczſſie, tehdy ſedm a trziedczet a ſedm a cztiryczet. A tak wedly miery hrziechu geſt poczet kygiowych ran az do ſta, wzdy prziczynigicz po ſedmy, Az nyekdere tak az do ſmrti vbygi. pakly kto vkradne kuon neb kteru wiecz taku, ꝑ kteruoz geſt hoden ſmrti, na poly gey prziecz na brziech meczem vdierzie a tak zahuby. pakly zlodiey muoz a chcze tu wiecz diewetkrat drzaze zaplatiti, wykupij ſie od ſmrti. ktoz magy konye, woly neb welbludy, znamenie ſwa gym na ſrſti vczinie, a beze wſſech ſtraze na paſtwu wypuſtie. A kdiz ſie ſ paſtwij wrati, a nalezne kto ktere czyzie

citus, semper a quatuor lateribus eius ducenti[1]) vel amplius custodes sunt in distancia congrua, ne occurere possint hostibus inprouisi. Quando autem in Campo [31ª] cum hostibus preliantur, sepe fugam arte similant post se nichilominus sagittantes, donec insequentes,[2]) quo volunt, deducant. Tunc se vnanimiter vertentes ad ipsos[3]) de ipsis sepissime victoriam obtinent. Sepe enim hostes eorum ex hoc confusioni patent, dum se uicisse putant. Equi autem eorum sic assueti, ut ad voluntatem sessorum facillime huc illucque uertantur.

De iudiciis et iusticia ipsorum, C. lxi. De malefactoribus autem, faciunt hoc modo iusticiam. Si quis furatus fuerit rem parui ualoris[4]) propter quam non mereatur occidi, septem uicibus fuste ceditur aut xvii aut xxvii autem xxxviji[5]) aut xlvii. pro mensura enim peccati est percussionum numerus[6]) usque ad septem[7]) semper addendo decem. Aliqui [31ª 1]. tamen ex huiusmodi percussionibus moriuntur. Si quis vero furatur equum uel rem aliam, pro qua mereatur occidi, per transuersum in ventre mucrone occiditur. Si autem fur potest et uult ultra ualorem furti nonies solvere, liberatur a morte. Qui equos, camelos, boues habent, signa sua in[8]) illis in pilo[8]) imprimunt et sine custode emittunt ad pascua. Cum autem redeunt, si inter animalia sua reperit quis alterum animal, dominum illius student inquirere, ut recipiat confestim, quod suum est. Minutis uero animalibus pastorum custodia deputatur. habent enim

---

[1]) P² CCC. — [2]) illuc. — [3]) L hostes. — [4]) L + seu precii. — [5]) L xxxvij. — [6]) L + fiendus. — [7]) P¹ a P² centum. — [8]—[8]) L schází.

mezi ſwemy, yhned pana neb hoſpodarze [46] Toho dobytſſiete naygducz, kazy ge^{v}, kterez koho geſt, domuow ynhed pogytie, Ale drobne^{v} dobitku to^{v} paſtyerzi . . . gſu obeczni obyczegowe taterſke, ale ze gſu zneſſeny mezij rozlicznemy lidmy, Protoz mnohe ſwe obyczegie opuſtiecze, w rozlicznych wlaſtech gich ſie obyczegy przygınu.

O polyech a oranij Barguij, ka^{le} lx druha. Wyprawywſſe w ten czas obyczege a mrawy taterſke, ku popſany nyekterych wlaſti gyz prziſtupyme. Odeygducze od mieſta karobaram a od horij alkay, geſt giti przeſ puol noczi ſtranij popolych a po trawnyczich Barguij, kterazto kragina wzdiely cztirydczeti dny czeſty. lide, genz tu przebiwagie, ſlowu metrytowe, a ti poddany gſu welike^{v} kaamowij, a magy taterſke obyczegie a mrawij. A gſu lide leſnij, maſſo gedie tiech zwierzat, czoz na lowu popadnu a zwlaſſtie gelenij, gichzto tu welmy mnoho magij, a take ge to o geleny opitomnich [!]. A kdiz gie opytumije, gezdie na nech myeſto konij. Obyle nemagij ani wina. W letie welmy [46^{a}] weliky low magy ptakuow y zwierzi, Ale zymie wſſeczken zwierz y ptacztwo berze ſie odtud przecz pro weliku ſtudenoſt neb zymu tey wlaſti. Pak po ſkonanie tiech cztirziedczeti dny czeſtij gest przigiti k morzi, gtō ſlowe okczeanym, kolo onyehozto [!] gſu horij, na niechzto gſu rarohowe a ſokolowe neznamij, a tu hniezda magi, A otud ge noſy k duoru velikeho kaam. na tiech horach zadnych gynich ptakuow nenye, gedno ti rarohowe a niekteraczie gynie ptacztie, giemzto rziekagi bargelat,

animalia huiusmodi pulcherrima supra modum. hec sunt igitur communes[1]) consuetudines tartarorum. Sed quia vero inter diuersos populos sunt commixti, multas de suis consuetudinibus dimittentes, in [31^{b}] prouinciis pluribus aliorum moribus se conformant.

De Campestribus burgi[2]) *et extremis insulis aquilouis, C. lxij.* Recitatis in parte moribus tartarorum nunc ad describendas regiones aliquas accedamus. Post discessum a ciuitate corocoram[3]) et a monte althay proceditur per aquilonarem plagam per campestria bangu,[4]) que habent in longitudine x dietas. Incole loci uocantur mecrith,[5]) qui subiecti sunt magno kaam et habent tartarorum mores.[6]) Carnibus uescuntur animalium, que in venacionibus capiunt, et specialiter ceruorum, de quibus copiam habent, quos eciam domesticant et factos domesticos equitant. Blado carent et vino. In estate uenaciones maximas habent auium et siluestrium [31^{b1}] animalium. Hyeme uero animalia et uolatilia cocta[7]) habent et inde discedunt propter frigus maximum regionis illius. Post terminum illarum xl dietarum peruenitur ad mare occeanum. Iuxta quod sunt montes, in quibus herodii seu falcones peregrini nidos habent, qui inde ad magni kaam curiam deferuntur. In montibus illis nulle[8]) alie reperiuntur aues, nisi herodii predicti et auium species alia, que dicitur bargelach[9]), quibus pas-

[1]) L a P^{1} omnes. — [2]) L bargi. — [3]) P^{1} Thartarorum. — [4]) P^{2} barici. — [5]) L metrich, P^{1} metric. — [6]) P^{2} + sunt autem siluestres homines. — [7]) L a P^{2} cuncta. — [8]) L mille. — [9]) L barchelach.

gymz ſie ti rarohowe krmie. ptaczi tie gſu tak weliczi yako kuroptwy, a magi nohi yako papuchowe, oczas magi jako raroh, a gſu welmy ruczie. na oſtrowiech morzſkych rodie ſie Pak nyekteraczi ſokolowe, gymz ony rziekagi Gurfalegowe, to gſu ti, geſſto ſupa nebo kanij vhonie, a tiech geſt tam welike mnoſtwije. A ty ptaky noſie k velikev kaanowy. Ale tiech gurfalkuow neb ſokolu, geſſto ſie plodie w krzieſtianſtwij, gtō gie noſie do tatar, nenoſie gie k welykev kaamowij, neb gich tam ma na zbitt, ale noſie gie k gynim tatarom, geſſto [57] Przielezie armenom, kumanom. w tiech kraginach oſtrowowe gſu, geſſto gedno gſu na puolnoczi, tak ze ta hwiezda, geſſto ſlowe polus artykus latinie . . .

O kralowſtwie Ergymul, kalc lxiijti. Tvto ſie muſymij opiet wratiti k mieſtu kopycion, o niemz ſie drziewe zminka ſtala geſt, abichom giney wlaſti, genz gev przielezie, take popſaly. Gducze pak od toho mieſta kapyczion k weychodu ſluncze, geſt giti za piet dny czeſty, a na tey czeſtie na mnohych myeſtech ſlichagi w noczi dyabelſke hlaſſie. po pieti dny czeſty przigde kralowſtwije Ergymul, genz geſt v welikey wlaſti Tengut; to kralowſtwij . . . neſtorynowe, modloſluhij, y take gyni, nalledugicz zakon machometuow, mnoho myeſt a mnoho hraduow. Potō protie Syracu, to geſt mezi na wzchod ſlunce a poledny ſtranu, geſt giti do wlaſti katay, ale drziewe

cuntur herodii. Aues ille grandes sunt ut perdices, pedes papagalli[1]) similes, caudam vero habent ut herodii, et sunt uelocis magnique uolatus. In insulis autem maris illius girfalchi[2]) nascuntur in multitudine maxima, qui ad magnum kaam deferuntur. Grifalchi autem, qui de christianorum [32a] terris deferuntur ad tartaros, non portantur ad magnum Kaam, quia supra modum habundat, sed deferuntur ad tartaros alios, qui armenis et cumanis sunt affines. In illis partibus insule sunt, que tantum sunt ad aquilonem posite, quod polus articus s. stella ultramontana[3]) est eis ad plagam meridionalem.

De regno Ergimul et Ciuitate singni; C. lxiij. Oportet nos hic redire ad Ciuitatem Campicion, de qua superius mencio facta est, ut alias affines eius prouincias describamus. Post recessum a Ciuitate Campicion[4]) uersus orientem itur ad v dietas et in via in locis pluribus de nocte uoces demonum audiuntur. Post dietas V inuenitur regnum Ergimul, quod est in prouincia[5]) ma[32a1]-gna tenduth.[6]) Quod regnum magno Kaam subiectum est. Ibi christiani nestorini, ydolatre et alii sectatores legis machometi. Multe Ciuitates et multa castra ibi sunt. Inde uersus syrochum i. inter orientalem et meridianem[7]) plagam itur ad prouinciam cathay,[8]) prius tamem iuenitur Ciuitas Singni[9]) magno Kaam tributaria. Vbi similiter sunt christiani nestorini et ydolatre et[10]) qui machometum adorant.[10]) Ibi sunt boues siluestres pulcherrimi grandes uelut elephantes. pilos

---

[1]) L papegalli. — [2]) L cirfalchi. — [3]) P[1] + que vulgariter dicitur tramontana. — [4]) L campion. — [5]) P[2] quod est provincia magna in tanguth. — [6]) L a P[1] tanguth. — [7]) V rukopise nad linkou opraveno v meridionalem. — [8]) L talchay, P[2] calchay. — [9]) L singuy, P[1] Syngyn. — [10]—[10]) L et alii sectatores legis machometi.

geſt przigiti do mieſta Syngnij, genz geſt poddano w dan welike^{v} kaamowij. Tu take gſu krzieſtane y ti take, geſſto machometa naſledugij. tu gſu lwowe diewoczie welmy, [47^{a}], Kraſni a weliczie yako welbludowe, frſti magy wezde po ziewatie kromie chrzbeta biele y czerne, na trzie piedy dluhe. A m[*n*]ohotiech lwuow ſpytomegie, a kdiz zpitonyegie, welika brzemena neſu; druhe wprziehagie w pluhy, a ty przediwnu ſylu mnoho diela vdielagie na roly orane w kratkem czaſſu . . . a to magy od niekterake^{o} zwierzatka. Geſt gedno zwierzatko welmy piekne, tak welike yako koczka, frſti hrube gako gelen, a nohy yakzto koczka, zuby gedno cztirzi gma dwa na horze a dwa dole. To zwierzatko podle pupka mezi kuozie a maſſem ma myerchyrzek pln krwie, a ta krew geſt pizmo. A tiech zwierzat geſt welmy welika wiecz. lide tey wlaſti gſu modloſluhij, a welic*z*i ſm[*i*]lnyczie, a gſu tluſtie obecznie. Nos maly a wlaſy czerne magij. mnozie brad nemagie, ale wlaſſy okolo vſt magie. Zeny kraſne gſu a biele. Muzie radiegi hledagy kraſne zeni nez vrozenich neb bohatych, Neb dobrzie vrozeni a weliky muz poygme chudu zenu, gedne geſtly kraſna, a materzie gegie wieno da, kupczuow a rzemeſlniku [48] Mnoho tu geſt. Ta wlaſt [*ma*] na dly trzidczet dny czeſty a geſt welmy plodna. Tu gſu bazantowe dwakrat wyetczſſie nez v wlaſtech, a magi oczaſſy deſſet neb dewet piedy dly. Take tu gſu bazantowe, $\bar{g}$to gſu v welikoſti

habentes per corpus[1]) preter[2]) dorsum[3]) albos et[4]) nigros longitudinis palmorum trium multique a hiis bobus domestici sunt et domiti et ad deferendum onera maxima assueti. Alii autem alligantur ad aratra, qui pre mira[32^{b}]bili fortitudine multum operis in breui perficiunt tempore in aratura terre. In hac patria muscatum melius est, quod habetur in mundo, quod ab animali quodam habetur. Est enim animal quoddam pulcrum ualde magnitudinem habens gatte, pilos grossos habet, ut ceruus et pedes, ut gatta. Dentes quatuor habet, duos superiores et duos inferiores longitudinis digitorum trium. Hoc animal iuxta vmbilicum inter cutem et carnem vesicam habet sanguine plenam. Ille sanguis est muscatum, de quo tantus odor exalat. De his animalibus est ibi maxima multitudo. Incole regionis ydolatre et sectatores libidinis[5]) sunt,[6]) pingues[7]) communiter sunt, nasum paruum[7]) et nigros capillos habentes. Viri imberbes[8]) sunt, sed pilos solum circa [32^{b1}] labia[9]) habent. Mulieres pulcre sunt et albe. Viri vxores querunt magis pulcras, quam nobiles aut diuites. Nam nobilis et magnus vir uxorem accipit mulierem pauperem, si pulcra est, et matri illius[10]) dotem dat. Negociatores et artifices multi ibi sunt. habet autem prouincia in longitudinem dietas xxv[11]) et est fertilis ualde. Ibi sunt fagiani[12]) in duplo maiores, quam in ytalia, et habent caudas longitudinis x uel xii[13]) palmorum aut viij[14]) siue vij ad minus. habent eciam fagianos,[15]) qui in magnitudine nostris

---

[1]) P^{1} vmbiculum. — [2]) P^{2} per. — [3]) P + vndique. — [4]) L ibi. — [5]) P^{2} libidinosi. — [6]) L + legis machometti et nigros pilos habentes. — [7]—[7]) P^{2} schází. — [8]) L imbelles. — [9]) L + et nasum. — [10]) L mater illi. [11]) P^{2} xxx. — [12]) P^{1} fasiani. — [13]) L nouem, P^{2} x uel viii. — [14]) L nouem. — [15]) L fassiones.

naſſyem rownij. Mnoho gine° ptacztwa magi welmi kraſne a rozlicne° perzie a rozliczne barwij.

O zemy Egrygaya, ka^le ſſedeſata cztwrta. POtom przeiducze oſſm dny czeſty o[*d*] tey wlaſti Ergymul ke wſchod ſlunczi, ḡt przigiti k tey wlaſti, geſſto ſlowe Egrygaya, w nyezto geſt mieſt a mieſteczek mnoho, a przi-ſluſſie wlaſti welikey Tangut, w nijez geſt naygmenowiteyſie mieſto, geſto ſlowe Galaczia. Ty, genz tu przebywagie, gſu modloſluhi kromye nyeczto krzieſtianuow, genz magi trzie koſtely, a wſſiczkny gſu poddany welike^v kaā. W tom mieſtie Galaczia dielagi ſukna, genz ſlowu gych yazikem zambellotij, z biele wlnij a ſrſti welbludowych, tak kraſna yako by mohl w ſwietcze nalezti, a otud ge kupczi po ginich wlaſtech neſu.

O zemy Tengut a gog a magog, ka^le lx^v/a. [48ª] Opiet nechagiecz wlaſti tey Egrygaya, y przigiti geſt na wzchod ſluncze do tey wlaſti, geſſto ſlowe tengut, kdezto geſt mieſt mnoho a hraduow, kdezto przebiwaſſe kral weliky. genz ſlowieſſe pop Jan. Ale nynie geſt ta wlaſt welike^v kaamowy w dan poddana, awſſ[*a*]kz ḡt tu geden kral s pokolenie toho popa Jana, genz take tak ſluol, gehoz gmeno Rzehorž, a wſſiczkny weliczi kaamowe po ſmrti to°, yakoz od Chynchiſſe zabit bil v bogij, dczery ſwe wdawaly gſu za ty krale z tey wlaſti Tengut. A yakzkolywek gſu tu modloſluhij a nyekterzie, gtō biedle zakona machometowa, A wſſak wietſſy diel lidu tey wlaſti gſu krzieſtiane, a ti krzieſtiane w tey we wſſie wlaſti panugi a wladnu. Mezie tiemij

similes sunt. Multas alias aues habent pulcherrimas diuersarum specierum pennas habentes pulcherrimas diuersis ac pulcherrimis coloribus variatas.

De prouincia Egrigaia, C. lxiiij. [33ª] Deinde pertransitis viij dietis vltra prouincia ergimul ad orientem occurrit prouincia egrigaia.[1]) In qua sunt Ciuitates multe et oppida. Est autem de prouincia magna tenguth. eius principalior ciuitas Calacia [2]) dicitur. Incole ydolatre sunt preter aliquos christianos nestorinos, qui tres ibi basilicas habent. Sunt autem subiecti omnes magno Kaam. In Ciuitate calacia sunt [3]) panni, qui Cambelloti [4]) dicuntur, de lana alba et Camelorum pilis, pulcriores quam in mundo fiant, qui ad prouincias alias a negociatoribus deferuntur.

De prouincia Tenduch et gog et magog et Ciuitate Cyagomor,[5]) *C. lxv.* Rvrsus relicta prouincia egrigaia peruenitur ad orientalem [33ª1]. plagam ad prouinciam Tanguth,[6]) ubi sunt Ciuitates multe et castra, ubi manere consueuerat rex ille magnus in orbe nominatissimus, qui dicebatur a latinis presbyter iohannes. Modo autem est illa prouincia magno kaam tributaria. Est tamen ibi rex vnus de progenie regis illius, qui adhuc presbyter Iohannes dicitur. Cuius nomen est Georgius. Omnes magni kaam post mortem regis illius, qui a chinchis occisus prelio fuit, suas filias illis regibus tradiderunt vxores. Et licet ibi quidam sunt ydolatre et aliqui, qui viuunt iuxta legem abhominabilis[7]) macho-

[1]) P² ergygaia. — [2]) L colatia. — [3]) L a P² fiunt. — [4]) L zambelotti, P¹ Cambeloti. — [5]) P¹ Cyangamor. — [6]) P² tenduch. — [7]) L miserabilis.

geſt take nyekteraky lid, g̃to ſlowe Argon. ten lid nynie gmenowanij ma mezi ſebu lidi kraſſie a w kupecztwij ſnaznieyſſie, nez by gie mohl gynde we wſſie wlaſti nagiti. W tiech k[r]aginach gſu wlaſti, g̃to ſlowu Gog a magog, Gog ſwym yazikem gmenugi Vng. w tiech myeſtech nalezagi kamenie lazurowe, z nyehoz dielagi welmy dobry lazur tu modru [49] Barwu. Tu dielagi hvnie welmy dobre z welbludowych ſrſti, gymz rziekagi zambeloty, w tey wlaſti dielagi poſtawcze zlatta a z hedwabye rozlicznych barew welmy dobre a kraſne. Geſt tu myeſto gedno, genz ſlowe Syndalyn, kdezto welmy czyſte oruzie neb odienie dielagie a welmi dobre wſſelikake a rozliczne k boyom potrzebne. W horach tey wlaſti geſt welikey mnoſtwie rudy ſtrziebrneij, Tu take g̃t lowuo mnoho pro mnozſtwie zwierzat. A tiech kragina ſlowe yndyſu. A za tiem myeſtem pak wzdaly za trzi dny nayde myeſto Cziangamor, w niemzto duom aneb palacz welmy weliky, w nyemz przebywa weliky kaam, kdiz do toho mieſta przigede a czaſto tu przichazie, neb bliz mieſta nyekterake luze gſu neb gezera, w nychzto gſu labuti, rzezabowe a bazantowe y kuroptwe, a take mnoho gynich ptakuow. Protoz kral tu bywa, neb tu ſwymi ſokoly a rarohy czaſto kratochwil ſwu mywa. Gſu tu rzerzabowe paterij; prwnij gſu weliczi a czernij yakzto hawrany, Druzie gſu wietczſſy nez gyni, biely a welmy kraſni, na perzie gegich krziedl g̃t plno ok yako zlatych welmy kſtwuoczich, prawie yako v nas pawowe mywagie na ſwych oczaſſyech. oczi magi rozliczney

meti, maior tamen pars[1]) prouincie fidem christianam tenet. Et hi christiani in tota prouincia[2]) dominantur. Inter eos autem gens quedam est, que[3]) dicitur argon[3]) [33b] que habet homines pulcriores et in negociacionibus sagaciores, quam[4]) in tota prouincia alibi valeant reperiri. In illis partibus sunt regiones quedam[5]) gog et magog. Gog in lingua sua nominant vng, magog uero mungut. In hiis locis reperitur lapis lazuli, de quo fit azurum[6]) peroptimum.[7]) Ibi fiunt gambelloti optimi de Camelorum pilis.[7]) In hac prouincia fiunt panni de serico et auro diuersarum manerierum pulcherrimi valde. Est ibi Ciuitas Sindacui, ubi fiunt arma pulcherrima et optima omnium generum pro exercitibus necessaria. In montibus prouincie huius sunt magne argenti minere. Ibi sunt venaciones magne propter multitudinem siluestrium bestiarum.[8]) Vocatur autem regio moncium ydifu.[9]) Vltra uero hanc [33b1] ciuitatem ad iij dietas inuenitur Ciuitas Ciangamor, in qua est palacium maximum, in quo magnus kaam habitat, quando ad illam ciuitatem accedit. sepe enim uadit illuc, quia iuxta Ciuitatem lacune sunt, in quibus cigni et grues fagiani et perdices sunt auesque copiose alie ualde habentur. Ipse autem rex cum grifalchis et herodiis seu falconibus suis in captura auium delectabiliter recreatur.[10]) Sunt ibi grues manerierum quinque. Prima maneries grues habet alas nigras totaliter ut corui Secunda grues habet maiores ceteris albas et pulcras Penne alarum ipsarum

[1]) L, P[1] a P[2] + populi. — [2]) L + dicuntur et. — [3]—[3]) L schází. — [4]) L que. — [5]) L a P[1] que dicuntur. — [6]) L asurium, P[1] a P[2] lazurium. — [7]—[7]) L a P[2] schází. — [8]) L siluarum. — [9]) L edidisti, P[2] edifu. — [10]) P[1] delectatur.

barwy. Trzeti gſu k tiem podobnij, yakzto gſu w ytalij, Cztwrte gſu maly a magie perzie dluhe, welmy kraſne, czrwenu [49a] A czernu barwu promyſſene. Pate gſu ſſierzie, a magi oczi czerwene a czerne, a gſu welmy weliczi. V toho myeſta gt nyekteraky zlab, w kteremzto w rozliczne domky kuroptwy chowagi welmy mnoho, a k to^{v} gſu ynhed lide zgednany, gto gich ſtrzehu proto, aby kdy tu przigede kral do to^{o} myeſta, aby gich myel doſti k ſwey potrzebie.

O myeſtu Czyandu a o kralowſſkem leſſu, lxvj. GDucze od myeſta Cziangomor w dal trzy dny czeſty w tu ſtranu na puol noczi, naygde mieſto rzeczene Czianda, kterezto gt vſtawil weliky kaam kublay, w nyemzto gt kraſny a weliky palacz mramorowy, w kteremzto komnatie a ſynie zlatem okraſyly a diwnu rozlicznoſti zmalowani. Podle palacze geſt les kralu neb obora, zdy ſe wſſech ſtran vzdiena, kterazto zed w okrſſky[-*u*] ma patnaſte myl, w kteryzto oborze geſt ſtudnicz, potokuow a luk mnoho, Tu gſu gelenowe, ſrny y take gine zwierzi proto, aby miely czo dawati gieſti Sokolom a gynim ptakom kralowym, kdiz gich tu chowagi. Neb tu nyekdy bywa ſokoluow a ginich ptakuow zyrfalkuow w tey ohradie do dwu ſtu y wiecze. A kral gſam na wſſaky tyden k ny zahleda. take tu kral czaſto tu zwierz hony, a na ſwem konij, na kteremz ſedie, za ſebu neſe pythomeho lewharta, gehoz na gelena [50] Neb na ſrnu poſſczige, a tu zwierz, keruoz vhoni,

plene sunt oculis rotundis et sunt aurei coloris atque fulgoris, ut sunt apud nos pauonum caude. Oculos habent coloris [34a] uarii, albi s. nigri et azuri.[1]) Tercia maneries grues nostris de ytalia similes. Quarta uero habet grues paruas habentes pennas longas pulcherrimas rubro colore nigroque permixtas. Quinta uero maneries habet grues coloris grisei, que oculos rubeos ac nigros habent et magne ualde sunt.[2]) Iuxta Ciuitatem hanc uallis quedam est, in qua in diuersis domunculis perdices seruantur in copia maxima, que ab hominibus custodiuntur ad hoc ministerium deputatis, ut earum habeat copiam rex, quandocunque ad supradictam venerit Ciuitatem.

De ciuitate Ciandu et nemore regali, quod est iuxta eam, et de quibusdam festiuitatibus tartarorum et magorum illusionibus, C. lxvj. Post recessum a Ciuitate Cian[34a1]gamor ad iii dietas ad aquilonem reperitur Ciuitas Ciandu, quam edificauit magnus Kaam Cublay,[3]) in qua est marmoreum palacium maximum ac pulcherrimum ualde, cuius aule et camere auro[4]) ornate sunt et mira varietate depicte. Iuxta palacium est nemus regale[5]) muris vndique cinctum habentibus[6]) in giro miliaria quidecim, in quo nemore sunt fontes et flumina et prata multa. ibi sunt cerui, damule et Caprioli, ut sint girfalchis et falconibus regis in cibum, quando ibi in sua[7]) mutacione[8]) seruantur. Quandoque sunt ibi in illa mutacione[9]) similiter girfalchi CC et amplius et Rex singulis septimanis eos personaliter visitat. Sepe autem venatur ibi Rex et super equum suum, in quo [34b] sedet, post se defert domesticum leopardum, quem ad ceruum uel ad

[1]) L acuti. — [2]) P[1] + veloces. — [3]) L cabli. — [4]) P[1] schází. — [5]) L + marmoreis. — [6]) P[2] habens. — [7]) L vna. — [8]) P[1] uenatione, — [9]) P[1] imitacione.

ptakom tiem zyrfalkom a ſokolom rozdiely zrubagie. a takowe vtieſſeni a chratochwil czaſto ſobie czini. Proſtrzed tey obory ma ten kral weliky duom geden welmy kraſni, niekterak ze trzſtie ſpletenij a wnytrzs y zewnijtrzs weſſken pozlaczen, a rozlicznym malowaniem ozdoben, y fernyzem pomazano, ze ge° zadny deſſcz ſhladiti nemuoz. A geſt tak myſterne ſlozen, ze gey muoz zdwihnuti, rozloziti y ſloziti beze wſſe° pohorſſenie. A kdiz gey zdwyhne a ſlozi yakzto ſtan, dwema a ſtoma prowazi hedwabnemij gey natahne. A trczte, z niehoz ten duom dielagi, geſt dluhe na patnaſte kroczegij, a w tluſſczie na trzi piedy y wiecze. z to° dielagi ſlupczie, tramcze y dwerzcze. Take tiem trztem ſwrchu pokrywagi weſſken duom, tak ze to trztie na ſucziech przerziezugi, a na dwe rozſſcziepie, a z kazde° rozſſcziepenie dwa ſſyndely vdielagi, a tiem duom pokladucz a pokrygiecz, przed deſſczem zachowagi, a tak woda tecze dolu po nych. A weliky kaam po trzi czaſſy w rocze tu przebiwa, to gest Czerwencze, Czerwna a Srpna, neb geſt tu powietrzie zdrawe a horkoſt ſluneczna neprzekazie, po ty trzi myeſiecze duom ten zdwiezen ſtogi. A gyni weſſken czas ſwynucz a ſloziecz ſchowagie. A pak w den oſmij a dwaczaty ſrpna weliky [50ª] Kaam z mieſta Czyandu wigeda y geda na gine mieſto, aby ſwym bohom ſlawnu obiet obyetowal, mnye by ſkrze to obdrzal ſobie od nych, aby on zeny ge°, ſynowe, weſſken dobitek, y to wſſe, czo magi, bilo gym zachowano. Ma take ten giſty kral ſtada welika konij bielych, mezy nimyzto ma take

damulam prouocat, Captamque ab eo bestiam girfalchis tradit. atque in hunc modum sepe in tali solacione delectatur. In medio autem nemoris habet rex magnus domum vnam pulcherrimam de arundinibus compositam, intus et foris totaliter deauratam et picturis variis adornatam que sic sunt diligenter superlinite vernice,[1]) ut nullatenus possint deleri pluuia. Est autem domus tota composita tanta artis industria, ut leuari, deponi componique[2]) ualeat et dissolui sine aliquo detrimento. Cum autem erigitur et componitur ad modum tentoriorum, ducentis et amplius funiculis sericeis sustentatur. Arundines uero, ex quibus hec domus fit, in lon[34b1]gitudine habent passus xv et in grossicie ultra palmos iij. De his fiunt[3]) clausure,[4]) columpne et trabecule. Desuper eciam hiis arundinibus tegitur tota domus. Diuiduntur enim arundines iuxta nodos[5]) et pars illa per medium scinditur et de scissura qualibet due tegule fiunt, que super domum composite domum a pluuia protegunt et aquam emittunt inferius. Magnus autem caam tribus anni mensibus locum illum inhabitat s. Iunio, Iulio et augusto, quia ibi est temperies aeris magna estusque[6]) caret ardoribus. his ergo mensibus domus erecta manet, Ceteris uero deposita et conuoluta seruatur. Die autem xxviij augusti magnus Kaam de Ciuitate ciandu discedens ad locum [35ª] alium proficiscitur, ut diis solemne sacrificium immolet, putans ex hoc obtinere ab ipsis ut ipse, vxores, filii, animalia cuncta et cetera, que possidet, conseruentur. Habet autem Rex armenta magna

[1]) P² fernice — [3]) P² schází. — [3]) L sunt. — [4]) P² schází. — [5]) P¹ modos. — [6]) L estasque.

klyſſicz bielych wiecze nez deſſet tiſſſicz. A kdiz ſlawy hod ſwym bohom ſam kral, ten giſty den kaze przipraviti mleka od tiech klyſſicz wieliku wiecz w cziſtem a pocztiwem naczini ſwyma wlaſtnyma rukama, to mleko ſem y tam rozlewa ſwym bohom ke cztie a chwalie. I prawy miſtrzie gegich, ze to mleko, czoz tu geſt rozleto, bohowe pigij, Apto [*tu*] ohyzdnu obiet kral take gſam pigie to mleko od kliſſicz, A zadne^{v} gyne^{v} ten den to giſſte mleko . . . pyti, gedno tiem, kterzyz z ge^{o} pokoleny gſu, a lidem gedney wlaſti, geſſto ſlowe heryach, gymzto ta zwlaſſcznoſt dana byla od Chynchiſſe krale kaam welike^{o} pro czeſt o[-*b*-]drzenie gedno^{o} welike^{o} ſwietiezeni, kterezto ten lid bil obdrzel ke czſti Chynchiſſowy, a ten obyczeig w den oſmij a dwaczaty myeſiecze ſrpna welmy ſlawnie na wieky zachowawagie. A ty konije biele y ty kliſſicze lide v welike poczti magi, ze kdyz po poly gdu, tu kdez magi paſtwieſcze ſwe, zadny tudy gda, neſmy w tu chwyli gyti, [51] Kdiz onij gdu, az prawe wſſieczkny przeydu. W tey wlaſti gedie lidſke maſſo tiech lydij, kteryz glu obecznym odſuzenym ſprawedliwem zahubenij. Ale tiech lidy maſſa, kterziz ſamij od nemoczi zemru, gieſti nechtie. Ma weliky kaam mudrcze a czarodieniky, genz dyabelſku chytroſti czinie w powietrzi temnoſti a mrakawij, a nad palaczem kralowem ſwietlo czinie take czaſto, kdiz kral ſeda k ſtolu, ze kofflikowe ge^{o} zlati diabelſku chitroſti s ſſyenktyſſy, genz proſtrzed ſtieny ſtogi, zdwyhnucz ſie wzhuru, bez liczke

equorum alborum, in quibus habet equas albas ultra x milia. Ipsa[1]) autem die feſtiuitatis equorum[2]) lac in copia maxima in vasis honorabilibus preparatur et ipse Rex manibus propriis multum lactis huc illucque diffundit pro suorum honore deorum. Dicuntque magi, quod dii lac bibunt effusum et propter huiusmodi sacrificium cuncta, quc ad eum pertinent, conseruant et augent. Post sacrificium nephandum bibit rex de lacte albarum equarum nullique alteri illa d e[3]) permittitur bibere nisi his, qui de progenie eius [35^{a1}] sunt, et vni illius regionis populo, qui dicitur oriath,[4]) cui hoc privilegium a chinchis Kaam magno fuit concessum in honorem victorie cuiusdam magne, quam populus ille obtinuit in honorem chinchis. hic igitur ritus die xxviij augusti solenniter in perpetuum obseruatur. Equi autem illi albi cum equabus albis in tanta reuerencia habentur,[5]) ut quando per campestria transeunt, ubi eorum sunt pascua, nullus iter inde faciens transire presumat, donec[6]) omnia armenta transierunt.[6]) In hac prouincia[7]) comeduntur hominum carnes, qui sunt a Iusticia publica interfecti. Eorum autem, qui ex infirmitate decedunt, carnes comedere nolunt. Habet magnus Kaam magos, qui diabolica arte faciunt tenebras in aere [35^{b}] apparere, super palacium autem regis lux est. Faciunt eciam sepe, dum rex sedet ad mensam, ut ciphi eius aurei arte demonum de mensa, que in medio aule est, eleuentur et nullo cooperante homine ante ipsum in eius mensa ponantur. Dicunt autem hoc se facere posse ex virtute sanctitatis eorum. Quando uero hii magi festa suis ydolis faciunt, recipiunt a rege arietes habentes capita nigra

[1]) L ipse. — [2]) L equarum. — [3]) P^{2} + de lacte illo. — [4]) P^{1} Henach, P^{2} beriach. — [5]) P^{1} a P^{2} + a populo. — [6]—[6]) P^{2} schází. — [7]) P^{2} civitate.

pomoczi przed kralem na ge° ſtole ſe poſtawie, y prawi ti czarodieniczi, ze onij to czinie moczy ſwatoſti ſwe. A kdiz ti czarodenyczi hody ſwym bohom czinie, wezmu od krale ſſkopy ſ czrnymi hlawamy a wonne drziewie, gto ſlowe aloes, a kadidlo, aby bohom ſwȳ wonnû obiet opietowaly, a warzene maſſo obietugi modlam s zpiewanyem a ſ weſelym welikym. A tu polewku, w nyezto maſſo warzeno, prolegy przed modlamij a pwiecze, ze by tak myloſt ſwych bohuow obdrzely, ze gym ſkrze to dadie hoynoſt a plodnoſt zemye etc.

O myeſtech modloſluznich, ka lxvii. W Tey wlaſti mnoho geſt mnychuow k ſluzbie modlam zgednanych, y geſt tu geden klaſſter welmy weliky, ze [51ª] Pro ſwu welikoſt zda ſie, by bilo nyekterake myeſto, w nyemz geden neb dwa tiſſicz mnychuow, genz modlam ſluzie. A ti mymo obyczey gynich obecznich lidy hlawy a brady ſobie hodie [*holí*], a rucho neſſu zakonyczie. Ti w hody ſwych modl ſpiewanye welike ſtropie, a mnoho ſwiecz w ſwem mrzutem chra[v] rozehagi. Gſu opiet gynde w tey wlaſti gyni mnyſſij, a tiech take mno°, a gſu rozlicznij modloſluzebniczi, z nichzto gedni magi mnoho zen, a druzie z nych czyſty ziwot wedu, ſwym bohom ke czti v welikem vtrpeni ziwy gſu, tak ze nycz gyne° negiedie, gedno otruby ſ wodu ſmyeſſie, mnoho ſie poſtie, chodie w ruſſie z hrube° ſukna oſtreho czrney barwy, a na welmy twrde poſtely lezie. Gſu take geſſcze gyni mnyſſij, ale ti lechczeyſſie vtrpenie drzie. A ti, pak onij prwe mnychi, gto tak v welikem vtrpeni bidle, nazywagij gie Kaczierze a rzkucze, ze onij neprawie ſluzie bohom ſwym. A tak ſie dokonawagie prwne knyhi etc.

lignaque aloes et thus, ut diis suis odoriferum sacrificium offerant, et coctas carnes offerunt ydolis cum cantu et leticia maxima. Aquam uero decoctionis carnium ante ipsam diffundunt, Sicque asserunt deorum suorum clemenciam inclinari, ut terris fertiliatem prebere dignentur [35b1].

De monachis quibusdam ydolatris, C. lxvij. In regione illa multi sunt monachi ydolorum cultui deputati. Est autem ibi monasterium magnum ualde, quod pre sui[1]) magnitudine videtur esse Ciuitas parua. In quo sunt circiter duo milia monachorum seruiencium ydolis qui preter consuetudinem laicorum capita barbasque radunt et religiosioribus uestibus induuntur. Hi in suorum festiuitatibus ydolorum faciunt cantus maximos et accendunt in templo suo prophano luminaria multa. Sunt et alibi in regione ipsa monachi alii preter illos multi et uarii ydolatre, quorum quidam multas habent vxores, quidam autem caste viuunt pro suorum honore deorum. Vitam asperrimam [36ª] seruant nec comedunt nisi furfur aqua mixtum. Vestiuntur autem pannis rudissimis et asperrimis coloris nigri et super durissima stramina[2]) dormiunt Ali uero monachi ydolatre, qui laxiores obseruancias tenent, hos monachos ydolatras sic dure viuentes hereticos reputant, dicentes eos non secundum formam debitam colere deos suos. Explicit[3]) liber primus.[3])

[1]) L sua. — [2]) L stramenta. — [3]–[3]) P[1] schází.

Incipiunt[1]) *Capita libri secundi.*[1])

De potencia et magnificencia regis cublay maximi tartarorum, C. i.

Qualiter Nayam contra Cublay regem presumpsit insurgere, C. ii.

Qualiter Cublay Rex ad obuiandum illi se preparauit, C. iii.

Qualiter pugnauerunt similiter et quomodo deuictus est [36a1] Nyam, C. v.

De morte Nyam, C. vi.

Qualiter Cublay Rex silencium iudeis et sarracenis silencium imposuit, qui salutifere crucis vexillo exprobrare presumpserant, C. vii.

Qualiter remunerat magnus Kaam milites suos, quando victoriam obtinent viii.

De forma Cublay regis et vxoribus et filiis et ancillis, ix.

De mirabili palacio eius, quod est in Cambalu, et mira illius loci amenitate, x.

Descripcio Ciuitatis Cambalu, xi.

De suburbiis et mercacionibus maximis Ciuitatis Cambalu, xij.

Qualiter persona magni Kaam magnifice Custo[36b]ditur xiij.

De magnificencia conuiuiorum eius, xiiij.

Die festo magno natalis regis et magnificencia uestium militum curie eius, xv.

De festo alio maximo, quod fit in Kalendis februarii, xvi.

De animalibus siluestribus, que a venatoribus cuncto [2]) anni tempore mittuntur ad Curiam magni regis, xvij.

De leonibus, leopardis, linciis et aquilis ad venandum cum hominibus assuetis, xviij.

De magnificencia,[3]) xix,

venacione Regis ad bestias, xx

De aucupio seu uenacione eius ad aues, xxi.

De mirabilibus tentoriis eius, xxij.

De moneta magni Kaam et inextimabili copia diuiciarum eius, xxiij. [36b1]

De duodecim prefectis prouinciarum et officio ac palacio eorum. xxiii.

De cursoribus magni Kaam et multitudine et[4]) ordine mansionum pro ipsorum recepcione, xxiii.

De prudencia[5]) regis ad obuiandum sterilitatis et caristie temporibus et de pietate eius ad subditos et egentes, xxiiij.

De pocione, que loco vini fit in prouincia cathay, xxv.

De lapidibus, qui ardent ut ligna, xxvi.

De flumine magno pulisanchinc[6]) et pulcherrimo ponte eius, xxvii.

Breuis quedam descripcio partis vnius prouincte cathay, xxviij.

De regno taifu,[7]) xxix.

De castro caicui et qualiter Rex eius captus proditorie fuit et oblato hosti suo regi, qui dicitur presbyter Iohan[37a]nes, xxx.

De flumine magno caromoram et circumiacente regione xxxi.

De ciuitate quengianfu xxxii.

De prouincia Muchin, xxxiii.

De prouincia acbalech mangi, xxxiiij.

---

[1]—[1]) P[1] schází. V P[2] vynechán veškeren seznam kapitol. — [2]) L certo. — [3]) L magnifica. — [4]) L prouidencia. — [6]) L pulsancium. — [7]) L tanfu.

De prouincia sindinfa, xxxv.
De prouincia thebeth, xxxvi.
De regione alia prouincie tebeth et quadam turpi consuetudine eius xxxvij.
De prouincia caindu. xxxviij.
De prouincia carinam xxxix.
De regione quadam prouincie Caraiam,[1]) in qua colubri magni sunt xl.
De prouincia ardanoiam, xLi.
De prelio magno, quod fuit inter tartaros et regem mien, et Victoria tartarorum, xLii.
De regione quadam siluestri et prouincia mien xLiij.
De Ciuitate Mien, xLiiij, [37a 1]
et sepulcro pulcherrimo regis, xLv.
De prouincia bangala, xLvi.
De prouincia cangigu,[2]) xLvij.
De prouincia amu, xlviij.
De prouincia tholoman, xLviiij.
De prouincia Cingui, L.
De Ciuitatibus Cancansu,[3]) Cianglu[4]) et Ciangli, Li.
De Ciuitatibus Tadifu et Signimatu,[5]) Lij.
De fluiuo magno Ceromoram[6]) et Ciuitatibus Coigan et Cangui,[7]) Liii.
De Nobilissima prouincia mangi et primo de pietate et iusticia regis eius, Liiij.
Qualiter Baiam princeps exercitus magni Kaam deuicit prouinciam mangi et eam suo domino subiugauit, Lv.
De ciuitate Coigangui,[8]) De Ciuitatibus panchi[9]) et cayn[10]) Lvi.
De Ciuitatibus Tingui[11]) et yangui, Lvij, [37b]
Qualiter Ciuitas ciarfu[12]) cum machinis capta fuit, xxxviii.
De ciuitate Singu[13]) et flumine maximo quan[14]) et innumerabili multitudine nauium 39.
De Ciuitate Ciagni,[15]) xl.
De Ciuitate Cingianfu, xLi.
De Ciuitate thinhigni[16]) et qualiter ciues eius occisi sunt omnes, quia occiderant tartarorum exercitum dormientem, xLij.
De nobili Ciuitate singui, xLiij.
De nobilissima et mirabili Ciuitate quiusai, xLiiij.
De prouentibus, quos recipit magnus Kaam de quinsai et de prouincia mangi, xLv.
De Ciuitate Tanpigui et aliis Ciuitatibus plurimis, xLvi.
De regno singui, xLvij.
De Ciuitatibus quelinfu[17]) et Vnquem xlviij.
De Ciuitate fugui, xLix.
De Ciuitate Gaiten[18]) et nobilissimo portu eius et de [37b1] Ciuitate Tingui, L.

Expliciunt[19]) Capitula Libri secundi.

---

[1]) L torman. — [2]) L tangigu. — [3]) L chancanfu. — [4]) L chyanglu. — [5]) L syngurnatu. — [6]) L caromaiam. — [7]) L caygin. — [8]) L chorgungin. — [9]) L panthi. — [10]) L chayn. — [11]) L tyngu. — [12]) L sianfu. — [13]) L syngui. — [14]) L quyam. — [15]) L cyagin. — [16]) L chyngingui. — [17]) L qnesymfu. — [18]) L chayren. — [19]) P schází. — Pořádek kapitul, jakkoli změten, ponechán dle rkpisu vídeňského.

[KNIHA II.]

Poczinagi ſie knyhi druhe o moczi a welebnoſti kublayowych[-é] krale tatarſke°. W tyech druhych knyhach zalozie. Myenym popſati o welebnoſti kublagie krale welike°, genz geſt kralowal az do ſczaſſu ſkladanije tiechto knych, Gehoz mocz a welebnoſt wyeczſſie ſie zda na bohat[52]ſtwie, na panowanij nad zemiemij a nad wladanym welike° mnoſtwie lida, nez ktere° kolywyek krale neb knyezete po wſſie czaſy przed tiem mynute mohlo by rzeczeno byti, yakoz o tom w kapitulach potom pſanych zgiewne ſhledano bude. I geſt tento kublay kaam, to geſt pan nad panij, z pokolenije krale Chynchiſſowa, a geſt ſſeſty kaam, yakoz ſie w ſwrchu pſaney rzeczi ſhledawa. A poczal geſt kralowati leta od narozenie ſyna boziho tiſſieczioho [*-écho*] dwuſte° ſſeſte° a padeſate°. A to kralowſtwie obdrzal geſt mudroſti ſwu a ſſlechetnoſti, neb nyekterzij bratrzie geho a przitele przirozeni ſtaly gſu o to, chtiecze ge^{v} przekaziti, aby nekralowal. Acz ge^{v} wſſak ſ prawem bieſſe a ſluſſieſſe namyeſtkem byti, y bilt geſt w ſwem odienij vdatnij, poczstiwoſti ſylny, radu rozlicznu ſtkwuczij, a w bogich y ſprawowanij lida opatrny a rozūnij. Neb drziewe nez ḡt korūnū kralowſku przigal, czaſto geſt wygiezdil do boguow a we wſſem ſſlechetne gednal. Ale od tey chwyle, yakz kralowſtwy obdrzal, gedynu byl wygiel na woynu, nez ſyni ſwe k takȳ wieczem poſielal a panij ſwe etc.

Incipit Liber secundus de potencia et magnificencia Cublay regis maximi Tartarorum. Capitulum 1.[1]) In libri huius secundi continencia monstrare Curabo magnificenciam Cublay Regis maximi tartarorum, qui usque ad tempora compilacionis[2]) libri regnare dinoscitur. Cuius potencia maior esse apparet in diuiciis, in dominacione terrarum et iu presidencia multitudinis populorum, quam cuiuscumque regis uel principis cunctis retro temporibus[3]) referatur. sicut manifeste in C. sequenti[4]) apparebit. Est autem hic Cublay Kaam i. dominancium dominus de progenie chinchis regis et est sextus [38^{a}] ut ex supradictis apparet. Cepit autem regnare Anno domini nostro Jesu Christi M° CC° Lvj° et sapiencia ac probitate suum regnum obtinuit. Nam quidam ex fratribus et consanguineis eius ipsum, ne regnaret, conati sunt impedire. Sibi autem de iure regni successio debebatur. Est autem in armis strenuus, uirtute robustus, consilio pollens et in exercitus ac populi gubernacione prouidus ac discretus. Nam antequam regni Coronam acciperet, sepe egrediebatur ad bella et in omnibus probiter se gerebat. Ex quo autem regnum obtinuit, nonnisi semel processit ad bellum, sed filios suos dirigit uel barones.

---

[1]) P^{3} schází. — [2]) L + huius. — [3]) P^{1} actis. — [4]) L in capitulis sequentibus.

kterak nayam proti kraly kublayowij ſmyel ſie protiwiti; kaˡᵉ druha. TAkowa przieczina bila geſt, pro nyzto gedinu yak geſt kralowal, na woynu [52ᵃ] Byl wigiel neb k bogi. leta od narozenie bozieº tiſſiecziho dwuſteº oſmdeſate[*ho*] ſſeſte[*h*]o Strycz geº geden, gmenem nayam, gſa w ſtarzi leth trzitceti, genz mnoho zemyemij od krale wladnieſſe, mladu marnoſti wztrhne ſie pti paᵛ ſwemu kublayowy brzcze ı weliku woyſku. A o to ſie bil potazal ſ gednym kralem, gmenē kaydu, genz bieſſe wnuk kublaguow, ale nenawidieſſe geº. A tak ten giſty powoly onomu, a ſliby ſ nym ſam gieti, a przıweſti ſebu ſwych ſto tiſſiecz ryczirzuow, a tak ſerzknu ſie, ze ſie magi ſpolu ſgiety na gedney rownij s ſwymi zaſtupy, aby potom wſſiczknij ſpolu wtrhly do kralowich zemij. Nayam pak ten giſty ſhledaw cztiry ſta tyſſieczuow, przigel na to mieſto, yakoz ſie [*s*]rziekly bychu, a tu krale kaydu czekaſſe przigiezda.

kterak ſie kral kublay prziprawil, kaˡᵉ trzeti. ZAtiem kral kublay to wſſe zwiediew, czoz onij gednachu, a w nyczemz ſie toho gegich ſdychanije nelek, prziſahl, ze nechtie korünü[-*y*] kralowſkey nykdy na ſie wzieti, nez az by ſie nad nymi pomſtyl gegich zrady a ſmieloſti. a tak we dwu a dwaczeti dnech zberze trzi ſta tiſſyczuow z tiech gedno, czož gich tu bieſſe w blieztie okolo myeſta kambalu. A tato prziczina bieſſe, precz[-*o*]geſt wyeczſſiho woyſka neſhledal, proto: neb chtıel brzczie na neprzately vderziti, aby, kdiz by ſe bil dele meſkal, wietczſie lid zbieragie, [53] k wedomy to

Qualiter Nayam contra Cublay Regem presumpsit insurgere, Capitulum i. [38ᵃ¹]. Causa autem hec est, propter quam semel, ex quo regnauit, est egressus ad pugnam. Anno domini Mº ccLxxxvi[1]) patruus eius quidam nomine Nayam etatis annorum xxx, qui multis regionibus[2]) et populis preerat, cogitauit iuuenili uanitate[3]) commotus contra dominum suum Cublay insurgere subito cum exercitu maximo, ad hoc autem requisiuit regem nomine Caidu, qui nepos erat Cublay regis, sed ipsum exosum habebat. Qui rebellioni consensum adhibens promisit se personaliter iturum[4]) cum illo cum centum milibus militum. Et cum dixerunt[5]) inuicem in quadam planicie cum suis exercitibus conuenire, ut simul postmodum subito terras regis inuaderent, Nayam autem congregatis quadrin-[38ᵇ]gentis[6]) milibus militum ad designatum peruenit locum. Et ibi Caydu regis prestolabatur aduentum.

Qualiter Cublay ad obuiandum illi se preparauit, C. iij. Interea Cublay Rex cuncta didicit, que per illos fuerant ordinata, et in nullo super huius conspiracione perterritus Iurauit se nunquam coronam regiam delaturum, nisi de eorum prodicione et audacia se vindicaret, In viginti autem duobus diebus congregauit trecenta et Lx milia militum et peditum centum[7]) milia[7]) de hiis qui erant vicini Ciuitati Cambalu. Causa autem hec fuit, quare maiorem non conuocauit exercitum, quia subito uoluit in hostes ex insperàto[8]) irruere, ne,[9]) si

[1]) **L** Mº CCº lxxvj º, **P**¹ Mº CCº XXXVIº. — [2]) **P**² regibus. — [3]) **L** etate — [4]) **L** iterum. — [5]) **L** condixerunt. — [6]) **L** quatuor centum. — [7]–[7]) **P**¹ schází. — [8]) **L** desperato. — [9]) **L** vel.

nayamowu nedoſſlo a tak zdwieda, wyſtrziehly by ſie, ze by owſſem nebo zaſie poſtupil aneb by na bezpeczneyſſie myeſto woyſko przewedl. A protoz nechtiel zaſtupow ſwych, kterezto bil wyſlal k wyboyowani rozlicznich wlaſti, zaſie odwolati, Neb by bil mohl, kdiz by chtiel, w malo myeſieczich rzietierzſtwa y pieſſczouow tak weliky mnoſtwie . . . toho lida, yakzto bez czifla zdalo by ſie k wierze nepodobne. a za tiem przikazal kral wſſech czeſt dobrze ſtrzieti a welmy ſnaznie, tak aby nayam ſie newiſtrziehl, przedwieda geho przigiezd. Neb mnozie gducze a wraczugicze ſie od kralowich ſtraznych, byli zgymanij. A protoz nayam, by gey kral myel przipaſti, zwiedieti nemohl. y poradyl ſie geſt prwe kral kublaij [*s*] ſwymi hwiezdarzij o to, kterak by ſie ge^{v} tu zdarziti myelo. Tehdy wſſichni hwiezdarzie z ſpolecznieho ſudu ſwe^{o} ſpatrzenie odpowiediely kralowy, ze ma poczeſtnye nad ſwymi neprzately ſwietieziti *etc.*

kterak g/u ſie ſpolu byli, ka^{le} cztwrta. A protoz shledaw kral kublay ſwu woyſku, zdwyhl ſie $\bar{g}$t w giezdu, a we dwaczeti dnech przigel $\bar{g}$t k tey rownij, ktezto naym krale kaydu woyſka ku pomoczi czakaſſie. Tu nocz kublay[*s*] ſwu woyſku pod gednym chrziebem odpocziwachu, Ale lid nayamow na rozno ſie rozloziwſſe beze wſſeho [53^{a}] Odienije po tey rownij, rozliczne kratochwyle myegiechu, zadney pecze nemagicze, by ſe gym czo myelo przihoditi. Tehdy pak welmij rano kral kublay, wgeda ſwymi na ten chrzyb, wſſeczko ſwey woyſko [*-y*] rytierzſtwo rozdieli [*n*]a dwanaſte hauffu, tak ze w kazdem hauffie bieſſe trzidczeti tiſſiczu. A pak pieſcze podle rytierzſtwa tiemto rzadem bil geſt zrzied[*i*]l, ze w nyekterich hauffiech dwa pieſſcze po-

diucius· fuisset in congregacione amplioris exercitus [38^{b1}] inmoratus, ad Nayam noticiam peruenisset et ex hoc aut retrocessisset omnino aut ad tuciora loca suum exercitum transtulisset. Ideoque noluit exercitus suos, quos ad expugnandas diuersas prouincias miserat, reuocare. Nam tantam. posset militum et peditum multitudinem in paucis mensibus congregare, quod pre stupore gentis inpumere quasi incredibile uidentur. Interim autem mandauit rex uias tanta diligencia custodiri, ut Nayam preparacionem et aduentum ipsius omnino presentire[1]) non posset. Cuncti enim euntes et redeuntes a regis custodibus tenebantur, propter quod Nayam de eius occursa prescius esse non potuit. Consuluit autem rex Cublay astrologos suos super exitu vie sue. Qui omnes [39^{a}] de communi consensu et iudicio responderunt, quod honorabiliter de hostibus triumpharet.

Qualiter pugnauerunt simul et quomodo deuictus est Nayan, C. iiij. Cublay congregato exercitu suo castra mouit et in diebus xx peruenit ad planiciem, ubi Nayan[2]) expectabat Caydu Regis exercitum. Nocte autem iuxta collem quandam quieuit exercitus. Populus uero nayam diffusus per planiciem inermis erat solaciis uacans et nequaquam vicinum periculum sibi[3]) prouidebat. Mane facto Cublay Rex ascendit in collem cunctosque sui exercitus milites distinxit in xii acies, ita ut quelibet acies triginta milia militum contineret. Pedites

[1]) L prescire. — [2]) L + et caydu. — [3]) L de periculo se.

ſtawil $\bar{g}$t; kopye w ruku drziecz ſ obu ſtran podle kazdeho rytie[*r*]zſtwa, donyewadz pieſſczu byti mohlo. A ſam kral kublay bieſſe na niekterakem dywnē drzewenym hradu, kteryzto hrad cztirzi ſlonowe neſiechu, a tu bieſſe wijwieſſena ge° kralowa koruhew. A kdiz zazrzie woyſka Nayamowa koruhwe a woyſky krale kublay, welmy ſie vzaſne a take geſtie nebieſe przigiela woyſka krale kaydowa. Tehdy Nayam, genz pod ſtanem[*s*] ſwu zenymu, kteruzto ſebu bil prziwezil, ſpaſſe, bil od ſwych vbuzen, welmy ſie lekne. Awſſakz, gymz nayſpieſie mohl, zatiem donyewadz ony doluow gie diechu, on ſwe hauffy take rziediel. Tehdy kral kublay ſwe hauffy okolo Nayoma woyſka ſſykugie, y geſt obiczeij wſſech tateruow nayprwe, nez w hromadu vderzie, w trubie y na wſſiczky na gine naſtrogie byti, czoz k bogie pr/iſſluſſie a wyſſok$\bar{y}$ hlaſſem spiewati a potom k zawolanie [54] Knyezete woyſky boy pocziti. A tak kdiz giz obogie woyſko ſwe pieſny dokonagi, Tehdy kkublay zwola a ynhed obie ſtrany na ſie vderzie, boyg pocznu. A kdiz ſie giz tu bygiechu a ſtryelechu, bieſſe w powietrzie ſſypuow nepodobne mnozſtwie, ze ſie wiecze zdaſſe, by huſty prziwal neb deſſcz ſſel, nezly ſſypi. A kdiz giz ſſypi ne[*b*] ſtrzely wiſtrzielechu, tehdi meczi, kopymi yachu ſie bieti, a bieſſe nayam wiery krzieſtianſke, ale nebieſſe naſledownik ſkutkuow wierij, A take na ſwe zwlaſſczie koruhwij neſyſſe znamenij krzieze ſwa° a mnoho krzieſtianuow ſebu miegieſſe. y tepiechu ſie tak od gitra az do welike° poledne tak, ze z obogie woyſky mnoho giech zbyto. Napoſledy,

uero iuxta milites tali ordine collocauit, ut in quibusdam [39^{a1}] aciebus duo pedites tenentes lanceas hinc inde ad vnius militis latera ponerentur, donec peditum numerus compleretur. Rex autem in mirabili Castro ligneo erat, quod ab elephantis quatuor portebatur, vbi erat suum regale uexillum. Cum uidisset autem exercitus Nayam insignia et exercitum Cublay, uehementer expauit. Nondum eciam[1]) venerat exercitus Caydu. Nayam vero, qui sub tentorio cum concubina, quam secum adduxerat, dormiebat, excitatus a suis[2]) modicum timuit. nichilominus tamen, quam cito potuit, dum descenderent illi, ipse suas acies ordinauit. Rex autem cublay in circuitu exercitus nayam disposuit acies. Est autem consuetudo omnium tartarorum tubis primitus clangere [39^{b}] et tangere cuncta exercitus instrumenta ac alta uoce cantare[3]) et postmodum ad sonitum nachanarum[4]) principis inchoare bellum. Terminatis utriusque exercitus cantilenis Regis Cublay nachare[5]) sonuerunt et tunc partes contra se inuicem irruentes prelium commiserunt. Erat autem in aere sagittarum tam inextimabilis multitudo, ut imbres[6]) pocius quam sagite descendere viderentur. Quibus effusis cum gladiis et lanceis et fustibus siue clauis pugnare ceperunt. Erat Nayam professione christianus, sed non operum fidei immitator et suo principali vexillo crucis deferebat signum mulieresque christianas[7]) secum habebat.

---

[1]) **L** enim. — [2]) **P**^{1} a **P**^{2} + non. — [3]) **L** clamare. — [4]) **L** nataxorum, **P**^{2} buccearum — [5]) **L** naccara, **P**^{1} vagare, **P**^{2} buccee — [6]) **P**^{2} nubes. — [7]) **L** a **P**^{2} multosque christianos.

kdiz giz nayomo [!] lid vſtawſſe a chrzbet obratiwſſe, kral kublay ſwitiezil a tak mieſtie na tom mnozſtwie bez cziſſla lidu nayomowa zbito geſt a ſam nayam yatt a kralowy przineſſen gſa,....

O ſmrti nayamowie, kapitule pata. TEhdy ynhed kral kublay kazal, aby nayam ynhed zahuben byl yako zradcze a protiwnik pana ſwe°, ale pto ze s geho pokolenye bieſſe, Nechtiel by krew kraloweho k menu prolita byla, aby zemie krwie kralowſkey nepyla, any by ſluncze neb powietrzie wydielo ktere° z kralowe° kmene zlu a ohawnu ſmrti zahubenu [54ª] Byti. y kazal gey kral w koberczich obynucze ſwazati, a ſwieziecz tak dluho ſem y tam woziti a honiti, az by ſie y zadechl. A kdiz nayam gyz vmrze, wſſiczkny pani ge° y lid, kteryz mohli byti[-*li*] vteczi, mezi nymizto mnoho bieſſe krzieſtia˅, wratiwſſe ſie, poddaly gſu ſie w ſluzbu kraly kublayowy. Cztirzi wlaſti obdrzal tehda kral, gichzto gmena tato gſu: ſucziorczia, kauly, balſtol a Schyn etc.

kterak kral kublay Saraczenom przemlknuti kazal, ze gſu ſmyely hanyeti ſpaſitele, ka ſſeſta. A kdiz zide a Saraczeni, genz biechu w kublayowie woyſſczie, poczechu krzieſtianom, genz biechu s nayamem przigely, przimluwati, ze kriſtus, gehoz krziz nayam na ſwey koro[-*uh*-]we myel, any ge˅ ani ge° lidu pomoczi mohl, A tak na wſſaky den neſticediecze ſie any bogicze kriſtowy[-*é*] poſmywati moczi, krzieſtianom teſknoſt czynichu, Tehdi krzieſtiane ti, genz ſe biechu kraly kublayowy poruczily, a tu zaloſt a protie-

A mane autem usque ad meridiem commissum est prelium et multi ex vtroque [39b1] preliante exercitu perierunt. Tandem deficiente ac terga uertente populo Nayam Cublay Rex Victor extititit et in ſuga ipsa multitudo mirabilis[1]) est occisa, Nayam vero captus et Regi oblatus est.

De morte Nayam, C. v. Rex vero cublay precepit, ut confestim Nayam occideretur, sicut sui domini proditor et rebellis. Sed quia de progenie eius erat, noluit, ut sanguis stirpis[2]) sue regie funderetur, ne terra sanguinem regium biberet aut sol uel aer quenquam de regali prosapia uideret occidi, fecitque eum in tappeto[3]) inuolui, inuolutum ligari ligatumque tam diu huc illucque deduci et agitari, donec sedulo an clitu necaretur. Mortuo autem Nayam cuncti barones eius et principes et populi, qui potuerunt eua[40ª]dere, inter quos fuerunt eciam christiani plurimi, Regis Cublay dominio se totaliter subdiderunt, Quatuor igitur prouincias tunc obtinuit rex, quarum ista sunt nomina: Fuciorcia,[4]) Cauli, Bascor[5]) et sinchintin.[6])

Qualiter Cublay Rex Silencium Iudeis et saracenis imposuit, qui salutifere crucis vexillo exprobrare presumpserant, Capitulum vi. Iudei uero et saraceni, qui in exercitu cublay fuerant, ceperunt christianis, qui cum nayam uenerant, exprobrare, quod christus suus, cuius crucem Nayam habuerat, in vexillo ei et suis auxiliari non potuit, et sic quottidie christi non uerentes irridere po-

[1]) P² innumerabilis — [2]) na kraji str. (59) červeně podtrženo. — [3]) L sinchitra. — [4]) L futorcia. — [5]) P² barscol. — [6]) P² sichintingui.

wenſtwie, czo gym czinichu, zalowaly gſu ge°. Tehdy on i zide a ſaraczeni ſ krzeſtanij ſpolu ſwolaw, rzekl krieſtianō: acz was buoh a ge° krziz nechtiel Nayamowy pomoczi neb pomoczen byti, nerodte ſie za to ſtydieti, neb buoh dobry a ſprawedliwy neſprawedlnoſti a neprawoſti pomahati nema. Nayam pana ſwe° zradcze bil a w neſprawedlnoſti gſa, ſie ꝑtiwil, a tak w tey zloſti gſa, boha waſſe° pomoczi ſwey zloſti zadal. A proto [55] waſs buoh dobry nechtiel ge° hrziechom przikladati. A protoz zidom, Saraczenō, y wſſem gynim przikazugi, aby zadny pro tu wiecz bohu waſſe° any krziezi wiecz potō ſie neporuhal. A tak ſie geſt ſtalo, ze zadnij potom gym z toho neprzimluwal. kral kublay to zgiednaw, do ſwe° myeſta kambalu z radoſti ſie wratiw [-*l*]. Potō nykdy ſam ſ woyſkem ꝑti neprzatelom newygiezdyl, nez ſyni ſwe neb panij, kamz trzeba bilo, ſ woyſkem poſylal.

kterak darugie weliky kaam rytierze ſwe, kdiz wytiezſtwie obdrzie, kapitule ſedma. HAyptmanij ſwych zaſtupuow, kdiz w kterem bogij wietieſtwie obdrzie, tiemto obyczegem czti; toho, genz drziewe bieſſe vſtawen na[-*d*] ſto tiſſiecz, vſtawy gey nad tiſſicz tiſſyczi. A tak wſſelikich wyſſez nawladanij powyſſy a dawa gym rozliczne zlatycze y ſtrziebrnicze. Dawa gym take dſſky hamffeſſtowe myloſti ſwych, tak ze czoz gym miloſti kterich neb ſwobodſtwie poda, tu wyrito na tiech dſſczkach bywa. Tak ze na gedney ſtrany toto pyſſmo rito bywa: pro weliku pocztiwoſt a ꝑ weliku myloſt, kteruz geſt

tenciam christianis tedium inferebant, christiani uero, qui ad regis [40a1] Cublay obedienciam venerant, ei super hac[1]) molestia querimonias obtulerunt. Qui iudeos et sarracenos cum christianis aduocans christianis[2]) ait: Si deus uester et eius crux noluit, nayam ferre presidium, nolite erubescere, quoniam dominus[3]) bonus iniusticie et iniquitati patrocinari non debet. Nayam domini sui proditor extitit et iniuste[4]) rebellis et dei uestri in sua malicia auxilium implorabat. Deus autem uester, quia bonus est noluit eius fauere criminibus propter quod iudeis et sarracenis et ceteris omnibus mando,[5]) ut pro hac re nullus vestrum[6]) uel crucem eius blasphemare presumat. Sicque factum est, ut illi deinceps exprobracione ab huiusmodi cessarent, [40b] Cublay autem ad Ciuitatem suam Cambalu est reuersus cum gaudio. Neque amplius est cum exercitu contra hostes egressus, sed filios uel barones, quocunque necesse est, cum exercitibus[7]) mittit.

Qualiter remunerat magnus Kaam milites suos, quando uictoriam obtinent Capitulum vij. Prefectos autem suorum exercituum, quando victoriam in bellis obtinent, hoc modo honorat. Eum enim, qui preerat C militibus, M militibus preficit, et sic gradatim promouet reliquos donatque eis dona aurea et argentea uasa atque tabulas priuilegiorum et graciarum aureas uel argenteas, quod[8]) illis concedatur gracie in sculptura impressa tabule continentes. Nam ex vno latere litere huiusmodi tenoris [40b1]) sunt: propter dei magni virtutem et propter

---

[1]) **L** de. — [2]) **P**[2] schází. — [3]) **L** deus. — [4]) **L** iniusticie. — [5]) **P**[2] mandauit. — [6]) in margine připsáno deum. — [7]) **P**[2] schází. — [8]) **L** quid.

naſſe^{v} Czieſſarzowy vkazal, gmeno welike^{o} kaam bud pozehna^{o}. A z druhe ſtrany tey dſſky wyrit $\bar{g}$t lew Slunczem a ſ myeſieczē, a neb obraz to^{o} Sokola neb ptaka geſſto ſlowe Gryſalk nebo rozlicznich gynich zwierzat. [55^{a}] A ktoz koly ma tu dſſcz[*k*]u ſe lwem a s ſlunczē a s ſ mieſieczem, kdiz wen na gywo wynde, przikryge kraſnie plaſſczem na znamenie weliky moczi a zwlaſſcznoſti. A ktoz pak ma na ſwych dſſkach obraz toho ptaka grifalka, muoz ſebu wſſiczko neſti z giedno^{o} myeſta na druhe, kteremyzkoliwiek kniezeti neb kraly w ſluzbu giede. A tak welmy dobrym rzadem wſſiczknij wieczi zrziezeni ſu, w czem ma poſluſſno byti tiech, ktoz takowe dſſky magi. Pakly by kto k to^{o} wſſe^{o} podle wuole ge^{o}, ktoz ty dſky ma, poſluſſen nebyl a podle to^{o}, yakoz zapijs vkazuge, yakzto protiwnik welike^{o} kaam ma ſmrt trpeti.

O dwornoſti krale kublay, ka oſſma. KRal kublay geſt welmy ſliczni, wzroſtu proſtrzedny^{o}, take any welmy tluſtij any churawy. Twarz ma czerwe^{v} a ſwyetlu, oczi czerne, nos welmy ſliczni. a tak wſſech vduow ſwych zpoſobyli. A ma zeni cztirzi, kterezto ma za prawe manzelky, ge^{o} prworodnij ſyn ſ prwnu zenu po geho ſmrti ma ſie w kralowſtwie vwazati. A kazda z tiech cztirz ma dwor ſwoij zwlaſſczi kralowſky a palacz wlaſtny, a ma kazda z nych trzi ſta panen wybranich a komornikuow mnoho, wſſe kleſſczenych, a ginich czeledinuow bez tiſla, Tak ze kazdy z nich czeledy muzuow y zen, do deſſieti tiſſycz. ma take [56] Kral zenym[-*n*] mnoho. geſt take miezi tatary nyekteraky gyni lid, geſto ſlowe vngrach. Ti lide

graciam magnam, quam nostro imperatori contulit, nomen magni Kaam benedictum sit. Ex alio vero latere in sculptura[1]) est ymago leonis cum sole et luna uel ymago girfalchi aut animalium diuersorum. Quicunque igitur habet ymaginem leonis cum sole et luna in tabula, quando procedit in publicum, defertur palium[2]) super eum in argumentum auctoritatis magne. Qui autem girfalchi habent ymaginem, potest secum ducere de loco ad locum vniuersam uel cuiuscunque regis uel principis miliciam. Sicque optimo ordine cuncta distinata[3]) sunt, in quibus habentibus tabulas debeat obediri. Si quis autem non ad omnia secundum voluntatem habentis tabulam obediret prout s. requisiuerit eius auctoritas, tamquam [41^{a}] rebellis magni Kaam morte moreretur.

De forma Cublay regis et de vxoribus et filiis et ancillis, C. viij. Rex magnus cublay pulcher est ualde[4]) statura mediocris, nec pinguis nimis,[5]) neque facilentus.[6]) Faciem habet rubicondam[7]) et candidam, oculos nigros,[8]) nasum pulcherrimum atque per singula corporis sui membra proporcionis est optime. Habet autem vxores iiij, quas uocat legittimas. Primogenitus eius ex prima ei[9]) debet in regno succedere. Quelibet[10]) harum iiij Curiam pro se regalem habet in palacio proprio. habet enim unaqueque earum[11]) ancillas trecentas electas multosque ministros eunuchos aliosque familiares innumeros, adeo

[1]) **L** insculpta. — [2]) **P**[1] palam. — [3]) **P**[2] schází. — [4]) **L** in. — [5]) **L** nimium. — [6]) **L** a **P**[2] macilentus. — [7]) **L** rotundam. — [8]) **P**[2] magnos. — [9]) **L** eius. — [10]) **L** + autem — [11]) **L** illarum.

zeny magi welmy kraſne a welmy dobrych mrawu a obyczeguow, z nichzto chowa wybranich w ſwē palaczi ſto v poczifflu [!] genz gſu poruczenij w ſtrazi a w peczi dobrze vrozenym a ſſlechetnȳ zenam, a ty gich welmy pilnie ſtrzehu. A ty ſſlechetne zenij, geſſto gich ſtrziehu, muſiegi pylny to° byti, bylali by ktera z nich nemoczna neb myelali by kteru poſſkwrnu nebo wadu na ſobye. A tak kterez zadni wady na ſwem ziwotie nemagi, tiech kralowy chowagi, ze ſſeſt z nich trzi dnij a trzy noczi kralowy komnaty ſtrzehu, a kdiz kral gde na pokoy, aneb kdiz wſtane, wzdy przi nyem gſu a na ge° lozi lezie. A pak cztwrti den gynich ſſeſt po tiech prwnich tam wende, a opiet takez trzi dny a trzi noczi w temz vrzadu przi kraly gſu. A tak wzdi po trzetiē dnij gedny po druhych w temz cziſle a w tiz vrzad wchazegi, az ſie tak wſſech ſto zrziedy. Od drewnich pak cztirz wlaſtnich zen ma kral dwa a dwaciet ſynuow, a prwny zeni prwny ſyn ſlowe Chynchym, genz myel po otczi w kralowſtwie wſtupiti, ale ze ḡt prwe vmrzel nez otecz ge°, protoz ſyn ge° Temur podle prawa ma wſtupieti w kralowſtwie po ſwe° dyeda ſmrti, neb geſt [56ª] Syn prworozeny; y geſt ten Temur welmy ſſlèchetny, vdatny a opatrny, tak ze geſt giz mnoho wytiezſtwy w bogich o[-*b*-]drzel. A od diewek ma kral kubiay ſynuow piet a dwaczet welmy ſſlechetnich, genz wſſichni weliczi panij gſu.

ut in cuiuslibet [41ª¹] ipsorum familia sint viri et mulieres circiter[1]) decem milia. Insuper habet rex concubinas multas. Est enim inter tartaros nacio quedam,[2]) que dicitur vngrac,[3]) mulieres habens[4]) ualde decoras et moribus optimis adornatas, de quibus tenet in palacio vno numero C, que sunt sub cura nobilium matronarum,[5]) que circa ipsarum custodiam curam adhibent[6]) diligenter, et oportet, ut videant, si infirmitatem aut[7]) maculam habent. Que autem huiusmodi defectu corporis carent, pro rege seruantur. Sex autem ex ipsis tribus diebus ac noctibus regalis camere custodiam habent et dum ingreditur rex ad quietem et quando surgit, ei assistunt et in eius cubiculo dormiunt. Quarta autem die sex alie pri[41ᵇ]mis succedunt et tribus diebus ac noctibus in simili ministerio occupantur, Et sic alternatim de tercio in tercium diem sex alie precedentibus sex succedunt,[8]) donec centenarius earum numerus compleatur. De quatuor uero prefatis vxoribus habet rex filios xxij. Primogenitus autem prime[9]) vocatus est Chinchin,[10]) qui succedere imperio debuerat, Sed quia premortuus est patri, filio eius Temur[11]) nomine debetur successio, quia filius primogeniti est. Est autem Temur probus et strenuus et prudens ualde pluresque iam uictorias in bellis obtinuit. De ancillis[12]) habet Cublay rex xxv probos filios ualde, qui omnes magni barones sunt.

---

[1]) **L** circa. — [2]) **L** una. — [3]) **L** vnctas. — [4]) **L** habere. — [5]) **P**[1] patronarum. — [6]) **L** habent. — [7]) **L** vel. — [8]) **L** et sic successive. — [9]) **L** + uxoris. — [10]) **L** Chinchis. — [11]) **L** Chemur. — [12]) **L** autem.

O dywnem palaczi, genz ḡt w kambalu, a dyewney rozkoſſy, ka viiij^ta.
PO try myeſiecze w rocze, to geſt proſincze, ledna a vnora, kral kublay w ſwē kralowſtwie mieſtie vſtawiczne przebiwa, w kteremzto myeſtie takowy palacz kralu geſt. Nayprwe wſſeczken palacz w okrſſky ma ſſirokoſt ma[*na*] cztirzi myle, a geſt na cztirzi hranij, tak ze na kazdu ſtranu ḡt gedna myle. A geſt zed to° palacze hruba welmij, genz ma wyſſi deſſet kroku. A wſſiczkno zewnitrznie licze wſſudy bielu a czerwenu barwu geſt zmalowan. A w kazdem kutie tey zdij geſt geden kraſnij a weliky palacz. ḡt take na proſtrzedku podle kazde zdy ſe wſſech cztyrz ſtran geden palacz. A tak we wſſem okrſku zdy tey tiem obieczegem geſt oſm palaczuow, a w tiech chowagi oruzie a odienij a gine naſtrogij, czoz k bogi trzeba, Tak ze w gednom palaczi gednoſtayne ſbrogie chowagi. Ta strana to° welike° palacze, kteraz proti poledni geſt, ma patery wrata nebo piet bran, z nichzto proſtrzednie naywieczſie ze wſſech geſt, kterezto nykdy neotwiragie, gedno kdiz [57] Sam kral tam gede nebo zaſie a zadny gy neſmye gieti, nez ſam kral. Ale podle tey brani welikey gſu gyne dwe menſie, gymzto gedu ti, ktoz ſ kralem gſu. A pak kazda gina ſtrana tey zdy ma gedynu branu, gymizto muoz kazdy giti. W tiech pak palaczich, ḡto gſu podle zdij, na proſtrzedku geſt w kazdem wnytrz zdy na polij przehrazeno, w kterichzto przichradach chowagi opiet gine naczini drahe a nyekterake hromatky [*k*] kralowie vtieſſenij. A pak w tom pokogi wnitrz naprzed

De mirabili palacio eius, quod est in Cambalu, et mira loci illius amenitate, Cap. ix. Tribus anni mensibus, s. decembri, Ianuario et februario, Cublay rex in regali Ciuitate[1]) continue immoratur. in qua est huius[2]) regale palacium. Primo tocius palacii ambitus continet miliaria quatuor, ita ut quadratura quelibet vnum miliare continetur.[3]) Est autem murus palacii grossus valde habens altitudinis passus x, cuius tota exterior facies vndique colore albo et rubeo est depicta. In vno quoque autem muri angulo palacium vnum magnum et pulcrum habet et similiter in medio cuiuslibet faciei murorum principalium palacium vnum est. Suntque in hunc modum in circuitu palacia octo. In hiis seruantur uasa et arma bellica, s. arcus, [42^a] sagitte, pharetre,[4]) calcaria, selle, frena, lancee, claue, funiculi arcuum et cetera opportuna pro bellis. In vnoquoque autem palacio solummodo vnius maneriei arma seruantur. Facies autem palacii, que meridiem respicit, habet portas quinque, quarum media maior est omnibus et nunquam aperitur nisi pro regis introitu uel exitu. Nulli enim per eam nisi soli regi patet ingressus, habet autem duas minores collaterales portas, per quas, qui cum rege sunt, transeunt. Quelibet autem reliquarum facierum trium vnicam portam habet in medio, per quam cuilibet licite patet ingressus. Intra palacia uero predicta, que in faciebus muri prioris sunt, in distancia congrua est alius murus [42^a1] admodum altissimus,[5]) qui simili

[1]) P^2 + cambali. — [2]) L huiusmodi. — [3]) P^2 contineat. — [4]) L pharatie. — [5]) L alterius.

kraluow palacz, w nyemz on przebywa. Ten palacz nema ponebye nez podlaha to° palacze geſt ode dna zewnijtrznieho deſiet pydy wyſſy, ale ten ſwrchni pokoy geſt welmy wyſokij. A ſtieni ſyeni ge° a komnaty gſu welmy kraſne malowanij a zlatem y ſtrziebrem okraſſlenij. Tu geſt rozliczne malowanije, neb gſu tu malowany powieſti rozliczne° pobytie a rozlicznich konuow [*boj-*] .A pro takowe okraſſenie a malowanie palacz geſt welmy ſwietly. A v wieczſſiem palaczi ſeda k ſtolom ſpolu po gednu deſſet tiſſiecz. Pak w tey giſte ohradie mezi drziewe rzeczenymij palaczi gſu trawnykowe kraſnij a ſadowe ſſczepuow rozlicznich a welmy dobrich. W tiech ſadyech gſu rozliczna zwierzata. tu gſu ta zwierzatka, w nijchzto geſt pyzmo, o nychz geſt pſano naprzed w prvnich knihach, Take gſu ſrnij y koczkij dywoke, y take ta [57ª] Zwierzatka ſſyra, z nichz to dielagi popelycznij blany, y ginich mnoho zwierzat. Geſt take w tey ohradie na puolnoczni ſtranu nyekteraky gezero neb halterz podle palacze, w nyemzto mnoho rozlicznich ryb chowagie, a ty riby tu od ginud przinaſſiegie, kterichzto ryb k ſwey potrzebie kral tu doſti mywa. A w to geżero neb halterz wchazie nyekteraky potok, a tu, kdez ten potok wchazie, y take kdez wychazie, zaſtaweno geſt zeleznu ſieti, aby rybi wen nemohly. O[*d*] tey ohrady, ktez ten palacz kraluow geſt, ſnad we cztwrt mily, geſt nyekteraka mala horka ſto kroczeguow z wyeſſij a w okolku geſt za mielij; a ta huorka geſt plna ſſczepuow, gichzto liſtie wzdy zeleno geſt A kdezkolywek kral zwie neb

habet eciam [43ª¹] portas principales xij, In qualibet s. quadratura tres, et modo octo palacia continet, in quibus seruantur alia uasa et utensilia[1]) preciosa et iocalia[2]) magni regis. In spacio autem medio interiori est regale palacium, in quo moratur rex. Hoc palacium solario caret. Pauimentum uero eius exteriori fundo preeminet palmis decem. Tectum eius altum est ualde et optime pictum. parietes aularum et camerarum omnes auro et argento[3]) tecti sunt. Ibique sunt picture pulcherrime et ystorie bellorum depicte, propter huiusmodi autem ornamenta atque picturas palacium splendidum est ualde. In aula maiori sedent ad mensas simul et semel circiter sex milia hominum. Inter muros uero prefatos et inter predicta palacia sunt viridaria pulcra, in quibus prata sunt [42ᵇ] et ligna[4]) pomifera et optima. In his viridariis sunt animalia siluestria multa, s. cerui albi, animalia illa, in quibus muscatum inuenitur, de quibus in primo libro dictum est, capree, damule uarie et alia animalia valde. Ex parte autem[5]) aquilonari iuxta palacium hoc lacuna est,[6]) in qua[7]) pisces nutriuntur multi et optimi, qui aliunde deferuntur illuc. De quibus piscibus copiam habet rex pro sue libitu uoluntatis. In lacunam autem ingreditur fluuius, in cuius introitu et exitu posita sunt terrea retia, ne pisces egredi ualeant. Extra palacium ad leucam vnam monticulus quidam est C passuum altitudinis, in circuitu continens vnum miliare, arboribus consitus, que folia

---

¹) P¹ schází. — ²) L regalia. — ³) L + supra. — ⁴) L + silvestria. — ⁵) L aule. — ⁶) L habet lacunam. — ⁷) psáno quo.

vſlyſſie o kterem kraſnem drzewu, kaze gie wykopati y ſ korzenem przineſti, bud kakzkolywiek daleko, a tu ge przeſaditi. A protoz tu geſt drziewie przewiborne a kraſne, a ta wſſeczka hora geſt rozkoſſna cziſſtu trawu poroſtla. A proto ze geſt tu wſſiczko zeleno, ſlowe zelena hora, a na ſamē wrchu geſt nyekteraky palacz take, a ten geſt weſken zele^{v} barwu zmalowan. Na tey horze weliky kaam czaſto mywa kratochwil a vtieſſenij. podle drziewe rzeczene^{o} palacze vczinil kral kublay ginij palacz, k to^{v} na wſſem podobnij, w nyemzto przebywa Temur ten, yakoz po nyem ma [58] Kralowati, dwor ſwoy kralowſky wede a welmij welebnye. ma magieſtat czieſarſkey a peczet, ale ne tak vplnye yako kaam.

Popſanye toho mieſta kambalu, ka. deſſata. PAk to giſſte mieſto kambalu lezi nad weliku rzieku w tey zemij katay, genz nyekdy zſſlechtyla bieſſe a kralowſka. kambalu, naſſym yazikem ſlowe mieſto panſke. To giſte mieſto weliky kaam na ginu ſtranu rzieky przeſtawil, neb od hwiezdarzuow ſlychal, ze by nyekdy po buduczich czaſſiech myelo by ſie ge^{o} czieſarſtwie protiwiti. Mieſto to giſte na cztirzi hrany $\bar{g}$t, genz za cztyrzi a dwaczet myll w okrſku ptahlo ſie geſt tak, ze kazde cztwrty zed ma ſſeſt myl dly. zdy hlyniene ma, zewnitřz zbielene, wyſſy na dwaczet kroczegi od krumfeſſta, dole $\bar{g}$t ſſyrzij deſſet kroczegi, ale czymz wyſſe, tiem wzdy tenczeyſſy neb vzſſy, tak ze ſwrchu $\bar{g}$t ta zed na trzi kroczegie ſſyrzi neb tluſſczi. Ma take to giſte mieſto bran wietſſich dwanadſte, na kazde cztwrtij mieſta neb ſtranye

semper habent virencia. Sicubi enim rex scit[1])[42^{b1}]arborem pulcram esse, facit eam illuc super elephantes cum radicibus deferri, eciam a remotis, ibique transplantari iubet. Ideoque ibi sunt arbores pulcherrime supra modum. Totus autem mons amenus est et coopertus herba uirenti. Et quia omnia ibi uirencia sunt, ideo viridis mons uocatur. In cacumine autem eius palacium quoddam est pictum totum colore viridi. In hoc monticulo sepe magnus Kaam delectabiliter recreatur. Iuxta palacium predictum fecit rex Cublay palacium illi per omnia simile, in quo habitat temur,[2]) qui post eum regnaturus est, qui Curiam regalem tenet magnificam valde. habetque bullas imperiales et imperiale sigillum, non tamen ita integraliter ut Kaam.

Descripcio Ciuitatis [43^{a}] *Cambalu. Capitulum x.* Ciuitas Cambalu[3]) super flumen magnum est in prouincia Cathay, que olim nobilis fuerat et regalis. Cambalu enim in nostra lingua sonat Ciuitas domini. Hanc magnus Kaam ad partem aliam fluminis transtulit, quia ab astrologis didicerat, quod imperio eius futura rebellis erat. Ciuitas hec quadrata est et per xxiiij miliaria in giro protenditur, ita ut cuiuslibet quadrature facies sex miliaria longitudinis habeat. Muros de terra habet dealbatos[4]) exterius altitudinis passuum xx,[4]) latitudo quorum[5]) habet inferius passus[5]) decem. Sed quanto amplius ad superiora ascenditur, sunt subtiliores, adeo ut summitas solummodo passus iii latitudinis habeat

[1]) scit připsáno pozdější rukou, v L audit. — [2]) L themur. — [3]) P[1] camblau. — [4])—[4]) P[1] schází. — [5])—[5]) P[1] schází.

trzi branij, A nad kazdu bra^{v} kraſny palacz, y w kazdem kutie zdy, w nichzto chowagi odienij a oruzie ſtraznich to° mieſta. Ma take to giſſte mieſto vlicze ſſyroke a na dly vprzieme, tak ze ꝑ vprziemoſt vlicze muoz wydieti od gedney brany k druhe. Pak v mieſtie mnoho kraſniech palaczuow, gynich kraſnich domuow mnoho. A proſtrzed mieſta [58^{a}] Toho geſt geden weliky a kraſny palacz, na nyemzto geſt zwon welmy weliky, w kteryzto wzon [*zv-*] na kazdy weczer trzikrat pozwonie, a potom zwonyeni zadny neſmy z ſwe° domu nykam wygiti az do gitra, gedno pro nemoczne° neb pro potrzebu tiezkych zen, geſſto gſu przi porodu. A ktoz przeſ mieſto w noczi gde, muſye w rucze ſwietlo myeti. A kazde branij mieſcſke na kazdu nocz muſie ſtrzieti tiſſycz muzuow, ne pro ſtrach kterych neprzatel ale ꝑ paduchy, a welyku pylnoſt ma to° kral, aby zlodiege hubyli.

O przedmieſtie a o welykem kupeczſtwii, ka xi^{a}. PRzed tiem mieſtem kambalu a okolo nyeho geſt dwanaſtero przedmieſtie welmy welike, przed kazdu branu gedno, W nychzto kupczi a gine poczieſtne przigimagi, neb welmy mnoho lidu na wſſkaky [*vša-*] den do mieſta wzdy gdu pro kraluw dwor a pro rozliczne kupie, genz tam wezu. W tiech przedmyeſti[*ch*] welmy weliky lid bidly. Gſu tu take palaczowe a domowe tak kraſny, yako kdy [*-e*] wnytrz w mieſtie kromye kralowa palacze. W tom mieſtie zadne° mrtwe° nepohrzebie nez przed mieſt[i]ē neb wſſiczky modloſluhi gſu. Take ꝑ mnoſtwie

super singulas portas singula palacia sunt, et in omnibus murorum angulis similiter palacia sunt, in quibus sunt aule plurime,[1]) ubi seruantur arma custodum Ciuitatis illius. habet insuper Ciuitas vicos latos et rectos, adeo ut ab vna porta propter uici rectitudinem porta alia ibi per directum opposita uideatur. Intra urbem uero multa et pulcra palacia sunt. Et alie domus multe pulcre sunt ualde. In medio autem Ciuitatis palacium magnum est, ubi est Campana pregrandis, cum qua tria signa omni sero fiunt, post que nulli licet domum egredi, nisi propter infirmi uel parientis[2]) mulieris necessitatem. Oportet autem omnes de nocte [43^{b}] per Ciuitatem euntes lumen deferre. Quelibet uero Ciuitatis[3]) porta noctibus singulis a mille hominibus custoditur, non quidem propter timorem hostium sed latronum. Summum enim studium adhibet rex, ut arceantur fures.

De suburbiis et mercacionibus[4]) *maximis Ciuitatis Cambalu, C. xj.* Extra Ciuitatem Cambalu sunt suburbia xij magna ualde ante singulas portas, in quibus mercatores recipiuntur quique[5]) et uiatores. Multus enim populus continue ad Ciuitatem confluit propter Curiam regis et mercaciones innumeras, que deferuntur illuc. In suburbiis illis habitat multitudo maxima populorum. Suntque ibi palacia tam pulcra et magna, ut interiora sunt excepto regali palacio. In hac ciuitate nullus mortuus sepelitur. Omnes enim ydolatre [43^{b1}] extra suburbia comburuntur. Horum autem corpora, que comburi non debent, sepeliuntur

[1]) P^{2} pulcerimme. — [2]) P^{2} pacientis — [3]) L civitas postea seu. — [4]) L marcacionibus — [5]) L quicunque.

przychodnich lydi, genz ſie do mieſta ſchazegi, geſt tu zenek prazdnych dwaczeti tiſſiecz, a ty [*v*] przedmyeſtiech bidly neb w ohradie mieſczſkey zadney bydleti nedadie. do toho mieſta tak mnoho kupie wezu a tak weliky, [59] Ze wſiczka mieſta wſſeho ſwieta na kupij przewyſſuge. Tam neſſu rozliczne drahe kamenie, perly, hedwaby, poſtawcze drahe a rozliczNu drahu wonij z yndie a z mangie y z ginich bez cziſla zemy, neb g̃t to mieſto v welmy dobrỹ polozeni, tak ze ſnadne muoz k nie^{v} przigiti y przigieti [*z*] okolnych zemij, neb lezie w proſtrzedku miezi mnohemy zememij ... kupczuow rozlicznich zemy Prawiem, ze nenie w rocze toho dne, ktereho by na tiſſiecze barek hedwabie neprziwezly kupczi z czizich zemye do to^{o} mieſta, neb tu dielagi zlatta a z hedwabie rozliczna diela bez cziſſla.

kterak weliko^{o} Kaam ſtrziehu, ka^{le} dwanaſta. WEliky kaam ma na ſwem dworzie zoldniruow giezdnich dwanaſte tiſſicz, genz ſlowu wierny rytierzi panije. Ti rietierzie magi nad ſebu cztirzi wiwody nebo wodcze vſtawenij, z nichzto kazdy trzmy tiſſyczi wladne. Tiech geſt vrzad ſame^{o} Kaam ſtrazi byti y we dne y w noczi. A ty wſſichni v kralowa dwora potrzebu magi, a ſtrazie ſwe tiemto rzadem rozluczugi: Geden wewoda ſwymi trzmy tiſſieczi trzi dnij a trzi noczi okolo palacze chodie, tam wnitřz ſtrziehucze krale, a druzij zatiem odpocziwagi. A po trzech dnech wſtupie na tez myeſto gyni, aby opiet po trzi dny ſwu ſtrazi drzaly. A tak gedny po druhich

extra suburbia. propter multitudinem autem extraneorum, qui ad Ciuitatem conueniunt, sunt ibi meretricum circiter xx milia, que in suburbiis commorantur. Nam intra muros Ciuitatis nulla earum habitare permittitur. Ad hanc[1]) urbem mercaciones tam multe et tam maxime deferuntur, ut quamlibet tocius orbis ciuitas[2]) in quantitate negociacionum excedat. Deferuntur autem illuc[3]) preciosi lapides et margarite et sericum et aromata[4]) in copia maxima de india, Mangi[5]) et Cathay et aliis regionibus infinitis. Est enim ciuitas in situ optimo posita et ad ipsam de facili concursum habent finitime[6]) regiones. Est enim in medi-[44^{a}]cullio[7]) prouinciarum multarum diligenti habita extimacione per negociatores terre. Non enim est in anno dies, in qua ultra mille carucas[8]) de serico negociatores extranei illuc non deferant. Fiunt enim ibi de auro et serico opera infinita.

Qualiter persona magni Kaam custoditur, C. xij. Magnus autem Kaam habet in sua Curia stipendiariorum equitum xij milia, qui dicuntur quesatani[9]) i. fideles milites domini. Istis militibus iiij duces sunt prefecti, quorum quilibet tribus milibus preest. horum est officium personam magni Kaam custodire die ac nocte et a curia regis impensas recipiunt. Custodias autem suas tali condi-uidunt[10]) ordine: Dux vnus cum suis tribus [44^{a1}] millibus tribus diebus et tribus noctibus intra palacium habitat ad regis custodiam aliique quiescunt. post

---

[1]) L + civitatem vel. — [2]) L a P[2] ciuitatem. — [3]) P[2] illic. — [4]) L + preciosa. — [5]) L Magna. — [6]) P[1] infinite. — [7]) P[1] medicolio. — [8]) psáno cârucas, P[2] caretas, *Brand.* carucae. — [9]) P[1] quesitani. — [10]) L condunt.

przeſ czely rok ſtrzehu, y bywa ta ſtraze nycz pro gyne, [59a] Nez gedno pro czeſt kraluowſkey welebnoſti, ne proto by ſie kral koho bal etc.

O poczttiwey [-ém] hodowanij ge°, ka xiiita Slawnoſt, kterakuoz mywagij, kdiz kral ktere hody ma, taka bywa: kdizkoliwek kral weliky pro kteri hod neb ꝑ kteruozkolywiek wiec chcze w ſwem welikem domu ktere weſſely myeti, Dworzene geho takymto rzadem ſiedie k ſtolu: nayprwe kraluow ſtuol naywyſſe nad gine tak geſt poſtawen, aby kral ſiedie na puolnoczne ſtranye domu ſweho, twarz ſwu ku poledny obratil. Na lewey pak ſtranie ge° podle nyeho ſedie naywieczſſie kralowa, to geſt prwny zena ge°. A na prawyczi ge° ſiedie ſynowe a wnukowe geho a ti, geſſto gſu z czieſſarzſke° pokolenie geho. Ale gegich ſtolowe tak gſu ponyzeni od kralowſke° ſtola, ze gegich hlawy ledwa krale welike° noh doſahati mohu. Ale ginij ge° ſſlechticzij a rietierzi opiet teez za stolem na ſtoliczich nyzſſkech ſedie. Tymz take rzadem na lewiczi ſedie kralownie gyni kralowni a ſſlechticzni. A kazdy knieze neb ſſlechticz podle duoſtogenſtwie ſwuoy rzad drzie, tez y gegich zenij, Neb wſſichni ſſlechticzi, kterziz v dwora giedagie, kdiz kral ktere hody ma, ſwe zeny ſebu wede na ty hody. A wſſiczk[*n*]y ſtolowe tak gſu ſpoſobenie, aby weliky kaam ſ toho myeſta, kdez ſiedie, mohl ſwe

[List 60 schází.]

tres succedunt alii [1]) suas custodias seruaturi [2]) et sic alternatim toto anno custodiunt. Fit autem hec custodia propter regalis magnificencie honorem, non autem quia rex aliquem metuat.

De magnificencia conuiuiorum eius, C. xiij. (S)olemnitas, que conseruatur in conuiuiis regis, talis est. Quando rex propter festum aut causam aliam in aula magna uult tenere conuiuium, Curia tali ordine sedet ad mensas [3]): Primo namque regis mensa ceteris eminencior sic locatur, ut Rex in septentrionali parte aule sedens faciem ad meridiem teneat. Ad sinistras [4]) autem eius iuxta [44b] eum sedet regina maior prima s. eius vxor. Ad dexteram vero ipsius sedent filii et nepotes et qui de imperiali eius sunt prosapia, sed eorum mense tamen [5]) sunt inferius posite a regali mensa, ut eorum capita ad regis magni pedes attingant. Reliqui uero barones et milites similiter in mensis adhuc inferioribus collocantur. Eodem eciam ordine a sinistris sedent regine relique et uxores nobilium baronum. Quilibet enim princeps uel baro secundum [6]) gradus ordinem tenet similiter et vxores eorum. Omnes enim nobiles, qui in Curia comedunt, in solennitatibus regis uxores suas ad conuiuia ducunt. Omnes autem mense taliter disposite sunt, ut magnus Kaam de loco suo cunctos simul recombentes uideat. Semper [44b1] autem in solemnitatibus huiusmodi conuenit maxima

---

[1]) P[2] + tribus diebus. — [2]) L + servantes ac servaturi. — [3]) L mensam. — [4]) L a P[1] sinistram. — [5]) L tantum. — [6]) L + sui.

multitudo. Extra aulam regiam uero aule alie collaterales sunt, in quibus in solennitatibus regis comedunt quinque x milia hominum, quum preter eos, qui de Curia regis sunt, multi ex hiis, qui feuda tenent ab eo terrarum et reiminum, et ioculatores in mimis [1]) et hi eciam, qui iocalia deferunt et res nouas uarias et diuersas, ueniunt ad regis curiam in huiusmodi festis. In medio uero aule regie quoddam uas aureum ponitur vino plenum uel preciosa alia potacione vnius uegetis [2]) seu dolii uel currus mensuram capiens, iuxta quod sunt hinc inde quatuor dolia magna de auro purissimo minora aliquantulum uase illo, in quo [3]) vinum [45a] defluit de uase maiori de quibus vasis hauritur vinum in urceos aureos, qui inter duos ponuntur in mensis cunctorum discombencium in regali conuiuio, quorum quilibet est tante magnitudinis, ut vinum pro octo uel decem capiatur hominibus. Quilibet eciam in magno aureo cipho [4]) bibit habente [5]) pede [6]) et stipitem aureum. Sunt vniuersa hec vasa ualoris maximi. Et eciam tanta alia innumerabilis uasorum aureorum et argenteorum,[7]) que in Curia regis sunt, ut cuncti uidentes stupeant, et qui non viderunt, uix possint narrantibus credere. Seruitores uero, qui regi [8]) ministrant dum comedit, magni barones sunt. Quorum quilibet os suum opertum habet delicatissimo panno serico, ne [45a1] seruientis flatus cibum uel potum regis contingere possit. Cum autem Rex ciphum tenet aut [9]) bibit, cuncti, qui tenent instrumenta musica, assistentes regi omnia [10]) tangunt omnesque barones ministri, qui in aula seruiunt, genu flectunt. De cibis autem, qui deferuntur ad mensam, explicare non expedit, quam vnusquisque per se cogitare potest, quod in tam magnifica curia laute [11]) et magnifice preparetur. Terminato prandio surgunt citharedi omnes et suaues faciunt melodias. Et per ioculatores et mimos [12]) ac nigromanticos ioci et solacia magna fiunt coram rege et aliis, qui in eius curia comederunt.

De festo magno natalis Regis et de magnificencia uestium [45b] *militum curie eius, C. xiiij.* Mos est omnium tartarorum diem natiuitatis sue solenniter celebrare. Festum autem [13]) magni Kaam die xxviij [14]) septembris, quo die maiorem solennitatem agit, quam alio die anni excepta festiuitate Kalendis februarii, quam diem tamquam anni colunt inicium. Mensis enim februarii [15]) apud eos primus est in mensibus anni. In festo igitur natiuitatis sue [16]) Rex magnus Kaam induitur ueste [17]) aurea, que preciosa est supramodum. Habet autem in sua Curia barones et milites numero xij milia, qui dicuntur proximi fideles domini. hos omnes simili ueste secum induit, quociescunque festa celebrat, que sunt in anno xxiij. Quibus eciam donat singulis festis predictis conas [18]) aureas [45b1] magni ualoris et calciamenta deaurata filo consuta argenteo ualde subtiliter, ita quod quilibet eorum in hoc regio apparatu rex magnus esse uidetur,

---

[1]) P[2] innumeri. — [2]) P[2] generis. — [3]) P[2] quibus. — [4]) L + vase. — [5]) L a P[2] habentem. — [6]) L a P[2] pedem. — [7]) L + copia. [8] psáno regis, ale pozdější rukou v regi opraveno. — [9]) P[2] ut bibat. — [10]) P[2] + instrumenta. — [11]) P[2] late. — [12]) L histriones. — [13]) P[2] + natiuitatis. — [14]) P[2] a P[2] XXXVIII. — [15]) L februarius. — [16]) L sui regis. — [17]) L + preciosa. — [18]) L zonas.

[61] Kublaye bywa w oſmy a dwaczati den myeſiecze zarzie, kterizto den wiecze ſlawye, nez ktery gyni den we wſſem roczie, kromie hodu welike° w ty dny przed mieſieczem vnorem, kteryzto den ſlawie yakzto poczatek roku. Neb w [*u*] nich myeſiecz vnor geſt nayprwnije z mieſieczuow w rocze. A tak ten den narozenie ge° kral weliky oblecze ſie w rucho zlate, A ma na ſwem dworze ſſlechticzuow a ryetierſtwa dwanaſte tiſſiecz, genz ſlowu nayblisſy wiernyczi kralowy pana ſwe°. A ti wſſiczknij w takez rucho oblaczi yako ſam ſie, kolikratz kolywiek ktere hody ſlawy. A tiech hoduow geſt trzinaſte do roka, gymzto takem darem dawa na kazdi den kraſny zlaty pas welmy drahy a obuow axamytuow [*-ovú*] ſtrzibrnymi nytmij wyſſiwa˅ welmy miſternie, Tak ze kazdi z nich w tey kralowſkey przipwie zda ſie, by bil weliky kral kublay, yakzkolywiek ſame° krale rucho draſſy geſt. Awſſak rucho tiech rietierzuow geſſcze tak drahe geſt, ze mnohe przewyſy ſwu drahoſti deſſet tiſſiecz zlatech, geſſto ſlowu byzanczyym. A tiemt obiczegem dawa kral ſſlechticzom a rytierzom ſwym na kazdi rok na wſſiczkno gegich drahe rucho, genz $\bar{g}$t okraſſleno zlatem, perlamy y ginim drahym kameniem ſ paſy a ſ obuowy wczyſle [61ª] Pol druhe[*h*]o ſta ſet tiſlyczuow. A rucho ritierzſke, to geſt rietierzuow drziewe rzeczenych, $\bar{g}$t tey barwy yakez $\bar{g}$t rucho welike° kaam. W tē pak hod to geſt den ge° narozenie obeczni krale a kniezata, y take ſſlechticzi, genz ge° gſu poddani kralowy darij ſſlij. A chtiely z nich kterzi kterych miloſti neb vrzaduow od krale proſiti, proſeb ſwych dwanaſti ſſlechtyczō poddagie, genz gſu vrzadu vſazeni, A ti pak ke wſſe˅ odpowiedie. Take muſiegi ge° wſſiczkny lide, kterehoz kolwiek wiery gſu, budte krzieſtiane neb zide, Saraczeni, Tatarzie y gini pohanowe, ſwe kazdi bohy welmy ſlaw[*n*]ie naziwati, proſiecze za zdrawie a za ſſczeſtie welikeho kaama etc.

queuis autem uestis [1]) preciosior sit, vestes tamen aliorum militum sic preciose sunt, quod ex eis multe excedunt ualorem lx milium bisancium aureorum Hoc igitur modo dat annuatim suis baronibus et militibus in vniuerso preciosas uestes ornatas auro margaritis et [2]) lapidibus preciosis cum conis et calciamentis predictis numero centum et quinquaginta sex milia. Sunt autem uestes militum predictorum eiusdem coloris, cuius est uestis magni Kaam. In [3]) festo autem natiuitatis magni Kaam [3]) omnes reges, principes et barones [46ª], qui eius sunt iurisdiccioni subiecti, donaria regi mittunt. Qui autem uolunt gracias uel officia petere, peticiones suas xij baronibus porrigunt, qui sunt ad hoc officium constituti,[4]) per quos ad omnia respondetur. Oportet eciam, ut omnes populi cuiuscumque sint fidei siue christiani siue judei siue eciam saraceni, tartarique ceterique pagani, deos suos solemniter inuocent pro uita et incolumitate [5]) et prosperitate magni Kaam.

---

[1]) L + regis. — [2]) L + aliis. — [3])—[3]) P[1] schází. — [4]) L deputati. — [5]) P[2] columitate.

O druhem welikem hodu vnora mieſiecze kapitule xv[ti]. W prwnich dnech myeſiecze vnora, to g̅t prwny den leta podle poczitanie taterſke°, weliky kaam y wſſiczkny taterowe, ktez koliwiek ten den gſu, weliky hod czinie. Nez kral, ſſlechticzi ge°, y take gyni tatarzi, mvzie y zenij, kterziz mohu doſtati, ten den wſſickny w byle kraſne rucho ſie zoblaczie. A naziwagi hod toho giſteho dne biely, y prawie, ze rucho biele ma dobry oſud a ze ſkrze to ten den a rok dobrze ſſczeſtie magi myeti. Ten den wſſiczknij [62] zemſſczi pani a zprawcze, genz kterakez koliewiek naprawy neb vrzady od krale drzie, neſu przed krale czeſt, obietugiecze gemu dary od zlata, od ſtrziebra, perly drahe, kamenije, ſukna cziſta neb biele konye, tak ze nyekdy na ten den doſtane ſie kralowy darem tiech bielech konij ſto tiſſieczuow. Takez y gini taterowe w ten hod ſſly ſobie dary biele yakezkoliwiek geden druhe^{v}, a gſu welmy weſſeli, tak aby ten cziely rok wzdy weſiely byli. take w ten den wedu na kraluow dwor wſſeczkny ge° ſlonij, a tiech g̅t w czieſle do pieti tiſſiecz. A ti wſſiczkny ſlonowe przikriti ſu kraſnymij a rozlicznimij deky, a na tiech d[*i*]ecziech wiſſywana gſu rozliczna zwierzata a ptaczſtwo z drahe° ſukna, y neſe kazdy ſlon na ſobie welmy cziſta dwa tlumoky, ſ kazde ſtranij gedē, w nichzto g̅t rozliczna draſta od zlata y od ſtrziebra y gina mnoha ſbrogie, k to^{v} biele^{v} hodu potrzebna. Take mnoho welbluduow prziwodie k dworu, przykritych cziſtemij ſuknij, genz na ſobie mnohe wieczi k to^{v} hodu potrzebne neſu. A wſſiczka ta zwierzata tak obtiezena przed krale wedu, a on ſie to^{v} diwa

De festo alio maximo, quod fit in Kalendis Februarii, C. xv. In die uero kalendarum februarii, die s. primo anni, sed in [1]) tartarorum computacione, magnus kaam et omnes tartari ubicunque sunt, festum maximum faciunt. Rex autem et barones ac milites eius nec non et reliqui [46^{a1}] tartari, mares et femine, si possunt, die illo uestibus albis induuntur. Et uocant illius diei festiuitatem solempnitatem albam. Dicuntque vestem albam bonum habere fatum et quod ex hoc anno ipso fortunam bonam habituri sunt. Hac die cuncti terrarum domini et rectores, qui prefecturas tenent a rege, offerunt ei munera auri et argenti et margaritas et gemmas uel pannos pulcherrimos albi coloris aut equos albos pulcherrimos. Quandoque enim oblati sunt regi in hoc festo equi albi numero centum millia. Similiter eciam ceteri tartari hac die sibi inuicem dona transmittunt et multum letantur ad inuicem, ut ex hoc ipso anno postmodum leti viuant. In hoc eciam festo omnes elephantes regis ducuntur [46^{b}] ad Curiam, qui sunt numero circiter quinque milia, qui omnes subuestiti [2]) sunt coopertura pulcherrima et uaria, super quam consute sunt de panno ymagines bestiarum et auium. Defert autem quilibet elephas duas maximas ac pulcherimas capsas, in quibus sunt [3]) aurea et argentea, regis aliaque multa pro festo albo necessaria.[4]) omnia autem animalia coram rege ducuntur quoniam uidere hec omnia est admi-

---

[1]) L à P^{2} secundum. — [2]) P^{2} supervestiti. — [3]) P^{2} + vasa. — [4]) L multi eciam cameli cooperti ducuntur illuc, qui multa pro festo deferunt necessaria.

a kratochwil ma. Rano, to $\bar{g}$t w ten den byli, drziewe nez ſtoly przyprawy, tehdy wſſiczknij kraly, kniezata, wewody, ſſlechticzi, rytierzi [62a], Lekarzi, hwezdarzi, naprawniczi zemſſczi y wſſicznij vrzedniczi welikeº krale ſendu ſie w hromadu k dworu kralowu. A kterziz ſie w nije pro mnoſtwije ſmyeſt[*n*]ati nemohu, do ginych ſieni, genz gſu na ſtranach tey ſienij, ſberu ſie, kdezto kral ſedie na ſwe ſtoliczi muoz wſſiczknij obezrzieti. A tak zſadie wſſiczknij prawym rzadem kazdeº podle geº doſtogēſtwie. Tehdy wſtana geden, krzikne welikē hlaſſem a rzka: klanieyte ſie a modlte ſie. A po tom krziku wſſiczknij brzo wſtanucze, padnu na kolena a hlawu k zemij przyklonycz, kralowy yakzto bohu ſie modle, a to po cztirzikrat vczinie. Vcziniecze to, y gdu wſſicknij ſwym rzadem k oltarzi, genz geſt w tey ſienij vſtawen. A na tom oltarzi $\bar{g}$t gedna dſka, na nyezto geſt napſano gmeno welikeº kaam. Tu geſt take przyprawena kadilnycze welmy cziſta, w nyezto geſt kadidlo welmy wonne, a tak ſ welike pocztiwoſti pokadiecze tey dſky welikeº kaam, wrati ſie kazdi na ſwe myeſto. A to vcziniecze, kazdy ſwe dary przed kralem vkaze, o nychz drziewe praweno geſt. Potom ſtoly przyprawiecz, giedie, magiecze pyſſne obied, ſ weliku radoſti a weſelym. Pak po obiedie pyſſczſy, hudczi a gyni herczi rozliczne tu kratochwiele [63] vkazugi. Take na takowech hodech lwa pitomeº przywodie, a ten welmy krotſie lezie v kralowych noh yako ſſczenye, yakzto wyznawagie, ze on geſt geho pan.

rabile et iocundum. Mane autem s. die festi albi, antequam mense parentur, omnes reges, duces, barones, milites, medici, astrologi, prefecti, officiales ad magnam [1]) regis aulam conueniunt et qui in ea loca [2]) inire pre multitudine nequeunt [46b1], in aulis collateralibus congregantur, ubi a rege, qui in trono residet, uideri optime possunt, sedentesque sunt singuli ordine debito inxta sui gradus et officii dignitatem. Tunc surgens vnus in medium clamat voce altissima: Inclinate et adorate.[3]) Facta hac uoce consurgunt omnes celeriter et genu flectunt et fronte ad terram demisso regem quasi deum adorant et hoc iiijor uicibus faciunt. Adoracione completa[4]) uadunt omnes suo ordine ad altare, quod in aula positum est, super quod tabula vna est rubro colore depicta, in qua scriptum est nomen magni kaam et turribulum pulcherrimum ibi preparatum accipiunt, in quo redolencia thura sunt, et ad [47a] amorem magni Kaam cum multa [5]) reuerencia thurificant tabulam et ad sua redeunt loca. Hac nepharia thurificacione completa quilibet in conspectu regis propria enzenia [6]) offert, de quibus est dictum supra. Post hoc mense parantur et fit solennissimum prandium cum leticia maxima. Post prandium autem per ioculatores solacia magna fiunt. In his [7]) eciam festis leo vnus domesticus ante regem adducitur, qui ad pedes ipsius mansuetus iacet ut catulus, quasi [8]) eum pro domino recognoscat.

[1]) L magnī. — [2]) L locari. — [3]) L orate. — [4]) L facta. — [5]) L[1] magna. — [6]) L euxenia, P[1] encenia. — [7]) L huiusmodi. — [8]) L quia.

O dywokem zwierzie, ḡto lowczi poſtelagi w gieſte czaſy roku k dworu welikeᵉ krale, ka xvi. Ty trzi mieſiecze, kterezto weliky kaam przebywa w mieſtie kambalu, To ḡt ꝑſincze, ledna a Vnora, z uſtawenie kralowa w ſſedeſſatij (den) dny czeſty, Okolo tey zemij katay magij lowczi tiech wlaſti w tu chwyli lowu pilni byti, A wſſeczken zwierz wietczſſy, czoz vlowie, to geſt Geleny, Niedwiedy, diwoke ſwynie, Srny, magi ku panom neſti. A ti pak magi, gſuly od gralowa dwora za trzitczet dnij czeſty wzdaly, wiwrhucze wnitrzie[-*nie*] z zwierzie, poſlati welikeᵛ kaam k duoru na wozie neb na lodij. Ale ti, kterziz gſu dale od kralowa dworu nez trzidczet dny czeſti wzdaly, magi gedno poſlati k dworu kozij dobrzie zdielanu, genz ſie k odieni hodij.

O lwech, o lewhartyech a orliczich etc. k lowu zuczenich, kapitule ſedmnaſta. MA weliky kaam k ſwe kratochwily k lowu mnoho pytomich lewhartuow, genz ſu zuczeni k lowu ſ lidmy mieſto pſuow. A gſu k takoweᵛ welmy dobrzi a mnoho zwierzie ſ nymi vhoni. Ma opiet gyna zwirzatka [63ᵃ] K lowu zuczena welmy ſylna, gymzto rziekagi oſtrowidowe a latinie ſlowu lynces. Ma take y lwij welmy welike a kraſne, wieczſſy nez w babilonie, genz magi na ſrſti yakzto prutky rozliczney barwy na dly, y biele y czerne y czerwene, genz take gſu zuczeni k lowu ſ lidmij, ze ſ nymi vhonij rozliczny zwierž, weprze, nyedwiedy, geleny, kozi dywoke, oſly dywoke, woly, to wſſe s lidmij hony gako pſy. A kdiz lowczi chtie kralowy

De [1]) *animalibus siluestribus, que a uenatoribus certo anni tempore mittuntur ad Curiam magni kaam, C. xvij.* Mensibus tribus, quibus magnus Kaam moratur in Cambalu, s. decembri, ianuario et [47ᵃ¹] februario, ex statuto Regis per sexaginta [2]) dietas vndique iuxta prouinciam Cathay debent venatores prouinciarum uenacioni intendere et omnes bestias grandes, s. ceruos, vrsos, capreas, [3]) apros et damulas et cetera huiusmodi debent suis dominis presentare. Qui tenentur, si a Curia regis xxx dietis distant aut infra abstractis interioribus bestiarum mittere magno Kaam in caruca [4]) uel naui. Qui non ultra xxx dietas remoti sunt a curia, solummodo mittunt corria preparata, que pro armis necessaria sunt.

De [5]) *Leonibus, Leopardis, Linceis et aquilis ad uenandum cum hominibus assuetis, Capitulum xvij.* Habet magnus Kaam pro sue uenacionis solacio Leopardos multos domesticos, qui ad venacionem [47⁶] cum hominibus assueti sunt et pro huius [6]) uenacione optimi sunt multasque bestias capiunt. Linceos [7]) similiter habet ad uenandum industriores. habet eciam leones maximos et pulcherrimos, maiores illis, qui in babilonia sunt, qui in pilo pellium virgulas habent per longum, coloris uarii nigri s. coloris albi et rubei. Qui similiter docti sunt cum hominibus venari et apros, ursos, ceruos, capreas, onagros bouesque siluestres cum uenatoribus capere. Quando uolunt uenatores regis leones secum ad uenaciorem ducere, duos ex eis in carruca deferunt, quorum quilibet comitem canem habet,

---

[1]) Nadpis XVI kapituly vídeňského rkpisu v L jest XVII a opáčně. — [2]) P¹ xL. — [3]) L capriolos. — [4]) P¹ carepta. — [5]) Viz pozn 1. — [6]) L huiusmodi. — [7]) leones.

s ſebu na low lwy pogiti, tehdy wezu dwa z nich na karach a kazdemu z nich dadie towarzieſſe pſyka maleho. Ma opiet kral pytome orlicze a tiech mnoho, a ty gſu welmy ſobne, ze lapagi ſ nymi zagiecze, liſſky, ſrnij y gine drobne zwierzi, z nichzto druhe ſu tak vdatne, ze ſie na wlka oddadie a wlk ſie gym vbraniti nemoz, ze gey wzdi vtepu.

O welebnem lowu kralowye, ka xviii^{ta}. DWa welika panij, wlaſtnye dwa bratrzi, gedno^{v} z nich rziekagi Bayam, druhe^{v} Kwugam, Ti gſu od welike^{o} krale kaam k lowu tak zgiednanij, ze ſlowu lowczi. Neb kazdy z niech ma pod ſwu moczi deſſet tiſſiecz lydi, genz gyne[*h*]o nicz neczinie, gedno welikych pſuow chowagi a krmye, to geſt oharže, Gymzto tatarſky rziekagie [64] Czynyczi, welikych pſuow holoty neb wladarze. A kdiz weliky kaam chcze na lowu kratochwil myeti, Ta dwa panij drziewny, genz wladnu lowczi, poymu s ſebu dwaczeti tiſſiecz lowczuow s giegich pſy. A kdiz giz ſ kralem na to pole przigedu, kdezto magi honyti, kral welyki s ſwymi panij poſtawi ſie vproſtrzedku. A tak geden z tiech dwu panuow lowczich gde a poſtawy ſie kralowy na prawe rucze s ſwymy deſſeti tiſſieczi, A druhij s ſwymi deſſeti tiſſieczi na lewe ſtranie. A gedny lowczie od druhych tak rozezna, neb gedno deſſet tiſſiecz lowczuow gſu obleczenij w rucho czerwene, A druhe deſſet tiſſiecz w rucho blankytne a tak, ze dluhym rzadem ſie zrziedie, tak ze geden od druhe^{o} od ſebe nedaleko ſtogi, tak ze ſebu

canem [1]) paruulum. Simili modo aquilas habet rex multas domesticas, que adeo feroces [2]) sunt, ut lepores, capreas, damulas et uulpes capi[47^{b1}]ant. Inter quas plurime tante audacie sunt, ut impetu magno in lupos insiliant, nec ab earum se possint lupi uirtute defendere, quando capiantur ab eis

De magnificencia[3]) *in*[4]) *uenacione regis, Capitulum xviij.* Dvo barones magni Kaam, qui germani sunt, quorum vnus dicitur baian,[5]) alter mingan,[6]) uenacioni regie sunt hoc modo prefecti. Quilibet enim ipsorum decem milibus hominum preest, qui canes magnos nutriunt, quos mastinos dicimus, propter quod uocantur lingua tatarica cinici,[7]) hoc eist canum magnorum prefecti. Cum autem magnus Kaam uult in venacione sua solempniter delectari, duo prefati barones ducunt secum viginti milia venatorum cum suis canibus, qui sunt numero ultra quinque milia. Cum autem [48^{a}] cum rege ad Campestria peruenerunt, ubi fieri [8]) venacio, rex magnus cum suis[9]) baronibus se ponit in medio. Vnus autem illorum prefectorum uadit ad regis dexteram cum suis decem millibus, Alius uero cum suis decem millibus ad sinistram. Vniuersi autem uenatores sic ab inuicem discernuntur, quia decem milia induti sunt uestibus rubeis, alii uero uestibus coloris aerei, quem[10]) uulgariter dicimus colorem celestem. Faciunt autem aciem longam et vnus iuxta vnum per camporum se latitudinem [11]) situant. terram uero hinc inde capiunt in planicie fere a diete mensuram, Canes uero suos secum

---

[1]) P^{1} catulum. — [2]) L fortes. — [3]) L magnifica. — [4]) in nadepsáno pozdní rukou. — [5]) P^{2} bayam. — [6]) *Brand.* Nungam. — [7]) L cimei. — [8]) L + debet. — [9]) P^{1} a P^{2} + venatoribus et — [10]) L + nos. — [11]) L longitudinem.

zamieſtie zemie neb rownij dobrze za geden den czeſty. A pſy ſwe wzdi kazdij podle ſebe drzie. A kdiz tak giz zrziediecze ſie ſtanu, pſy ty, kterez drzechu, puſtie na zwierž, giegiz tu mnoho geſt. A take nemnoho gym muoz vgyti zwierzie, na ktereyz puſtie, pro welike mnoſtwie pſuow a pro umyeloſt a wtipnoſt lowczuow. k takey wieczi przihledati geſt welmy kratochwielno tiem, ktoz radij honie a w tom chwiely kratie.

O lowu ptacztwa, kapitule xviiii^ta. [64ª]. PAk myeſiecze brzezna wygeda weliky kaam z mieſta kambalu Sokolczimi, a tu takey obyczey w te kratochwiele miewa. Wiegiede ſ nym Sokolczich w cziefle deſſet tiſſiecz, a ti magi Sokoluow a ginich ptakuow k miſliwoſti bez cziſla. A ti wſſicknij po wſſech kraginach ſie rozgedu ſem y tam. A kdyz ptaczſtwo kde ſp[r]at[r]zie, gichz tudy welikey mnoſtwie geſt, Wipuſtie ſokoly y gine ptaky, kterez tu magi k myſliwoſti, a czoz ptaczſtwa vhonie, neſu przed krale. Neb kral wzdy ſ nymi ſam gede, ſedie v welmy kraſne komorze, genz geſt o[d] drzewa vdielana a na cztirzech ſlonyech przyprawena welmy miſterne. A ta komora zewnitrz geſt lwowemy kozemij przikrita, ale wnitrž cziſtie zlatem okraſſlena. A tu ſebu p kratochwiel ma nyektere ſwe panij a dwanaſte ſokoluow wybranich, gymz rziekagi Gyrſalkowe. A ta komora geſt poſtawczi hedwabnymi a zlatymi obpata podle tiech ſlonuow, genz tu komoru neſſu, panow a ritie[r]žſtwa ſe wſſech stran mnoſtwie gde, a ti nykam neodeygdu any odgedu od krale. A kdiz vzržie kde bazanty, tetrzewy neb gine ptaky

habent. Cum autem in predicto ordine sunt locati et sic uenando procedunt, canes, quos [48ª¹] tenent, laxant ad bestias siluestres, quarum ibi est maxima multitudo. Pauce igitur bestie manus illorum possunt euadere pre multitudine canum et industria uenatorum. hoc uidere iocundum ualde est hiis, qui venacionibus huiusmodi delectantur.

De aucupio eius seu de uenacione ipsius ad aues, C. xix. Mense marcii discedens [1]) magnus Kaam de ciuitate Cambalu procedit ad campestria usque ad mare occeanum cum falconeriis suis. Talis autem solempnitas in huiusmodi venacione [2]) seruatur. Egrediuntur cum illo falconerii numero decem [3]) milia, qui falcones peregrinos et sagros habent innumeros, Austures uero multos ac grifalcos [4]) habent [5]) circiter quingentos. Hii omnes per regionem [48ᵇ] huc et illuc diffundunt se et cum aues uiderint, quarum ibi est maxima multitudo, laxant girfalcos, austures et falcones in capturam. Aues autem, que capiuntur [6]), pro maiori parte deferuntur ad regem. Rex autem personaliter procedit cum illis sedens in pulcherrima camera a lignis optime fabricata,[7]) que super quatuor elephantes est artificiose composita; foris quidem pellibus leonum cooperta, intus uero totali [8]) deaurata. Ibi [9]) tenet pro suo solacio barones aliquos secum et girfalcos xii electos. Est autem camera pannis sericeis et aureis cooperta. Iuxta elephantes, qui cameram portant, deferunt multi barones et milites equitant, qui

---

[1]) L descendens. — [2]) P¹ delectacione. — [3]) L xx — [4]) L gyrfalcos. — [5]) L + juxta aut. — [6]) L reperiruntur. — [7]) P² depicta. — [8]) L + decorata et — [9]) L in qua.

letiecze, vkazy Sokolczym tiē, genz ſ kralem gſu, a ti yhned kraly dadie [65] wedieti. Tehdy kral kaze komoru odkryti, a kterez chcze ſokoly neb Grifalky, kaze naptaky puſtyti a ſam na lozy ſedie, k tey hrzie dywagie ſie, przihleda. Nad to geſſcze ma kral tu opiet ginich deſſet tiſſiecz lida, geſſto na tom gyſtem ptačziem lowu gyne° nycz nemagi cziniti, nez dwa a dwa ſiem y tam ſie rozbiehnu po poly, hlediecze pilnie, kam ſie ti Sokolowe neb gyni ptaczi, kterez puſtie, obratie, a budely ptakom trzeba, aby gym pomohly. A ti ſlowu Tatarſky Toſtaor, to geſt ſtrazie nebo ſtrazni, a ma z tiech kazdy przlwab a czepiczku, aby mohl ptaky przlwabiti, a drzeti neb wzieti. Aniz ſie hody, by ten, ktoz ptak puſtil, aby po niē ſſel, neb tito gſu pilnij to°, aby ſie ptak neurazyl. A ti, ktoz ptaka nayblizſſie gſu, ti magi ptaka hledieti a pomoczi ge^{v}, geſtly czo trzeba. A kazdy takowy ptak, czież kolywiek $\bar{g}$t, ma k nozie ſwe przlwazanij ſtrziebny platecz, na niemzto geſt znamenie pana geho, cziž geſt, neb ſokolcziho, aby ztratijlly by ſie, aby mohl nawraczen byti pa^{v} ſwemu. Pakly znamenie nepoznagi, ale neſu gey k gedno^{v} pa^{v}, geſſto na to vſtawen geſt k tomu vrzadu, genz taterſkey ſlowe bylarguczij, to geſt ſtraže ztraczeniech wieczi. A ten wſlech ptakuow, kterez k nye^{v} przineſu, wiernie [65^{a}] chowa, donyewadz ſie ge^{v} pan neopta. A tez y o koniech bywa. A protoz, ktoz koliwiek ptak neb kuon neb kteruoz kolywiek wiecz na tō lowu ztrati, k to^{v} giſte^{v} ſie vtecze, a v n'eho popta, a tak nemoz tu nycz ztraczeno bijti. A doniewadz kolywiek v toho

non discedunt a rege. qui cum uident fagianos [1]) uel grues aut [48^{b1}] aues aliunde transire, falconeriis, qui cum rege sunt indicant, qui statim regi notificant. Ipse autem discooperiri faciens cameram girfalcos, quos uult, dimitti [2]) iubet ad aues et ipse in lecto residens ludum auium intuetur. Insuper habet [3]) secum alia decem milia hominum, qui in huiusmodi uenacione bini et bini huc et illuc per illa campestria diffunduntur, quorum est officium falcones et austures ac girfalcos, quo uolent, considerare et eis, si fuerit opus, succurrere. Vocantur autem lingua tartarica roscrior [4]) i. custodes. habet uero quilibet eorum pro auibus reclamatorium et capellum, ut aues uocare et tenere ualeant, nec expedit, ut ille, qui auem dimisit, sequatur illam, quum hii intenti sunt [49^{a}] et solliciti, ne ledantur aues aut perdantur. Qui enim aui primiores [5]) sunt, ei, cum necesse fuerit subuenire tenentur. Quelibet autem auis huiusmodi cuiuscunque fuerit, tabulam paruulam [6]) argenteam habet ad pedem cum signo domini sui aut falconerii, ut si dimissa fuerit, domino suo restitui ualeat. Cum autem signum non fuerit cognitum,[7]) defertur ad baronem quendam, ad hoc officium constitutum, qui dicitur bularguci,[8]) i. custos perditarum rerum. Omnes enim aues sibi oblatas seruat fideliter, donec a suo domino fuerit repetita, quod similiter de equis fit. Quicunque igitur equum, auem aut rem aliam in hac uenacione per-

---

[1]) **L** fassiarios, **P**^{1} fasianos. — [2]) **L** emitti. — [3]) **P**^{2} + rex. — [4]) **L** restaor **P**^{1} Costaor. — [5]) **L**, **P**^{1} a **P**^{2} proximiores. — [6]) **P**^{2} schází. — [7]) **L** + sic. — [8]) **L** lingarque, **P**^{2} Bularguti.

giſte° ta ztraczena wiecz ḡt, bud kuon nebo ptak, kaze ge° welmy pilnu byti a dobrze chowati. Pakly kto taky geſt, ze newrati, ynhed to, czož nalezne, to^{v}, czież geſt, neb to^{v} vrzednykowy, magi gey za zlodiegie. A ten giſti vrzednik naywiſſie myeſto ſobie k ſtani zwoly a naywyſſe ſwu koruhew wiſtawy, aby ſnadnye mohl nalezen byti od toho, ktoz cžo ztraczene° hleda a nebo nalezenu wiecz chcze poſtawiti.

O geho dywnich ſtaniech, kapitule xx. POtom przigdu na weliku horu, genz ſlowe Tacziamordnij, ktezto gſu kralowi a dworſſczi ſtanowe zdielanij. A geſt tiech ſtanuow wiecze nez deſſet tiſſiecz welmy kraſnich. A ſtanowe welike° kaam takoweto gſu: nayprwe ḡt geden ſtan welmy weliky, pod nymzto mohlo by ſtati ryetierzſtwa na tiſſiecz, a ma wrata ku polednij, po[*d*] tiem ſedie rietierzi a pani. Podle toho na zapad ſluncze geſt gyni ſtan [66], Pod nymzto kralowa ſijen geſt welmy welika, kdezto kral ſwu radu myewa neb ſud, kdez chcze ſ kteremy ocz mluwiti. Pak k tey ſieny przicžinena geſt komnata na druhe ſtranie, kdez to kral ſpij. A podle tiech gſu gyne ſieni a komnaty. Nez prwnije dwie ſyeni, to geſt ta, yakoz rytierſtwo ſedij, a druha, yakoz kral ſedawa, kdiz ma ſ kym ocz mluviti, a yeho welika komnata takto ſu zſpoſobenij, tak ze kazda z tiech podeprziena geſt trzmij ſlupij drziewenemij drahey wonye, genz gſu welmy kraſnie wyriti. A gſu przikrity ty ſieny neb ti ſtanowe zewnitřz kozemij lwowemij rozlicznich barew. Neb w tiech wlaſtech mnoho lwow tak barwenich nayde. Wietr any

diderit, recurrit ad illum et sic nichil ibi potest amitti. Quam diu autem ille rem [49^{a1}] tenuerit, curam de ea optime haberi facit. Si quis uero inuentam rem non statim restituerit domino suo aut officiali predicto, habetur ut fur. Ille autem locum eminenciorem sibi ad manendum eligit suumque uexillum in eminenti ponit, ut inueniri faciliter possit ab hiis, qui rem perditam [1]) aut assignare [2]) aut repetere uolunt.

De mirabilibus tentoriis eius, C. xx. Post hec sic in auibus ludendo peruenitur ad magnam planiciem, que dicitur ciamordin,[3]) ubi sunt regis et curie tentoria preparata. Sunt autem tentoria hec ultra decem millia pulcra ualde. Tentoria autem magni Kaam huiusmodi sunt. Primo est tentorium magnum vnum, sub quo manere possunt milites circa mille, [49^{b}] et portam a meridie habet, sub quo sedent milites et barones. Iuxta ipsum ad occidentalem plagam tentorium aliud, in quo aula regis magna est, in qua consistorium eius est, quando uult cum aliquibus loqui. Camera autem huic aule adiuncta est in parte altera, ubi dormit, quibus contigue sunt alie aule et camere. Due vero aule predicte s. aula militum et consistorium regis ac camera magna eius huiusmodi sunt. Sustentantur quelibet ipsarum trium tribus columpnis de lignis aromaticis, que sculpte sunt pulcherrimis celaturis optime figuratis. exterius cooperte sunt undique pellibus leonum uarii coloris, albi s. et nigri et rubei, qui colores

[1]) L + vel inuentam. — [2]) L resignare. — [3]) L Ciamordim, P^{1} a P^{2} Caciamordim.

deſſcz gym vſſkoditi nemoz, to geſt tiem ſtanom, neb gſu mocznymi kożemi dobrze przykrity a wnitřz gſu obeſtrzienij cziſtymi a drahemij blanamij popelicznimij z drahich kozek armelynowech a zambelynowich, genz gſu kozky welmij drahe. Tak mnoho muſy byti tiech kozek k czelemu ruchu rytierzſke[v], ze ge gedwa ſkupi za dwa tiſſicz ſzlatich tiech, gto ſlowu wlaſky byzanczyum, kdiz kto chcze z prawie dobriech kozek mieti. pakly kto chcze z obecznich kozek myeti, tehdi gey ſtane gedno tiſſiecz byzanczyum. Ta zwierzatka, z nichzto ty blanij dielagi, ſlowu gegiech [66a] yazikem rondes. Ay gſu ty blany tak myeſternie ſlozenij a cziſtie zfaldowani, ze diwno a kratochwilno geſt na nye hledieti. prowazowe, gym[i]zto gſu ti trzie ſtanowe natazeni, gſu hedwabny. A podle tiech ſtanuow gſu ſtanowe zen a ſynow a panen kralowych, a gſu welmy kraſne. Opiet pak Sokolem, Gryfalkom a gyni ptakom a zwierzatom geſt ſtanow gynich welmy mnoho. y geſt tak welike mnozſtwie tiech ſtanow, ze ſie zda, by myeſto ktere welike bylo. Tu ſe ſende welike mnozſtwie lyda. Tu gſu krale lekarzij, hwiezdarzi, Sokolczi y ginij vrzedniczi tak zgiednani tak rziezeni, yako kdy v welikem mieſtie kambalu. Na tey rownij przebiwa kral czeleho to° myeſiecze marczie, to geſt brzezna, tu kratochwil mage na wſſaky den, a tu mnoho zwierzie zlowie w tom czaſſu a mnoho ptacztwa bez cziſla. A tak ze pod kralowu zapowiedie po wſſem kralowſtwi y po wſſech kraginach

naturales sunt. multi enim [1]) sic colorati habentur in regionibus illis. Vento autem [49b1] aut pluuia [2]) ledi non possunt tentoria pro eo, quod sunt tam solido corio cooperta. Intus uero panus [3]) aularum et camere coopertus est pellibus hermellinorum et çambellinorum,[4]) que sunt nobilissime pelles. Tanta enim [5]) quantitas pellium çambellinorum, quanta pro integra militis veste sufficeret, ascendit ad ualorem duorum milium bisancium aureorum, si de pelle [6]) perfecta est. Si autem de communi, ascendit ad ualorem M bisancium. Animalia illa, a quibus hec pelles habentur, dicuntur rondes et sunt magnitudinis vnius fayne. — Sunt autem pelles ille sic artificiose composite et diuersis divisionibus coordinate, ut ualde mirabile et delectabile sit uidere. Funes, quibus hec tria tentoria sustentantur, de serico sunt. Iuxta [50a] predicta tentoria sunt tentoria vxorum,[7]) filiorum ac ancillarum regis pulcra ualde, Similiter et pro girfalchis, austuribus, falconibus et animalibus quibuscunque. Alia parata sunt tentoria multa ualde. Tanta est [8]) tentoriorum huiusmodi multitudo, ut Ciuitas ibi maxima [esse] uideatur Vndique enim ad hoc solacium maxima confluit [9]) multitudo. Sunt et ibi regis medici, astrologi, falconerii Ceterique officiales ita dispositi, locati et ordinati, sicut in magna Ciuitate Cambalu. In hac planicie moratur rex per totum mensem marcii continuando sic predicta solacia. Multa igitur animalia in huiusmodi uenacionibus capiuntur et infinite aues, quum ex statu regio in omnibus prouinciis circa prouinciam [50a1] cathay ad xx dietas

[1]) P[2] + leones. — [2]) L + sic. — [3]) P[2] paries. — [4]) L zambellinorum. — [5]) L + ibi. — [6]) L + vestis. — [7]) P[1] + filiarum. — [8]) L + eciam. [9]) P[2] + gentium.

okolo tey zemie wzdaly za dwaczet dny czeſty zadny kupecz, zadny rzemeſlnyek, ny ktery obeczni czlowiek, aby zadny nemiel ſwich pſow, ktere[v] lowu any ptakuow take zadny any maly any weliky aby nicz nehonyl od poczatku myeſiecze Marczie az do [67] Myeſiecze rzigna, any kterym kunſſtem neb myſliwoſti, aby zadny zadne° zwierzatka naymenſie° nepopadl. Pakly by kto gynak vczinil, bylo[li] by nad nym pomſſczeno. A protoz tudy czaſto zagieczkowe neb ſrnky neb gina zwierzatka podle lydi pobehnu a zadny neſmie polapiti. Potom wrati ſie kral ſe wſſy ſwu rzijſij do mieſta do kambalu tu czeſtu, keruoz geſt byl przigel, na tu rowni, kdez ptacztwo a zwieřz honye. A kdiz giz do mieſta zaſie przigede, dwor weliky a kratochwil ma po trzi dny w ſwem kralowſkem palaczi. Pak potom ti, ktoz gſu tu byli przizwani, domow ſie zaſie wratie.

O razu penieznem welike° kaam, ka xx. RAz penieze kralowa takowyto geſt: ze trzi kuor drziewa morſkey yahody proſtrzednij kuoru wezmucze, a ty dobrze vtwrdy a vczini yako papirowy liſt, y zkragie ge na male y na wieczſſye kuſky, yakzto halerze nebo penyeze neb groſſe, y wrazie na nye kralowo znamenie rozliczne, podle ktere[*h*]oz znamenie geſt czena geho, Tak ze geden ten maly halerž w tey czenie g̃t, yakzto Turonſky halerz, a gijni wietczſſy w tey czenie yako puol benatſke° groſſie. Trzeti ſtogi za dwa benatſka, gyni [67ª] za piet benatſkych a gini za deſſet benatſkych, A gini opiet za zlaty, geſſto ſlowe byzancius, Gyni za dwa by-

nulli mercatori, artifici, populari, Ciui aut rustico uenaticos canes aut aues uenaticas licitum est tenere. Insuper nulli magno uel paruo uenatori licet a principio marcii usque ad mensem octobris neque modo aliquo uel ingenio licet eis capere capreas, damulas, ceruos, lepores uel huiusmodi animalia siluestria. Si quis autem contrarium presumeret, puniretur, propter quod sepe lepores et damule et alia animalia huiumodi iuxta homines transeunt et nullus ea capere audet. Post hec reuertitur rex cum vniuerso comitatu suo in Ciuitatem [1]) Cambalu per uiam, vnde ad planiciem inierat [2]) aues et animalia capiendo. Et cum ad Ciuitatem peruenerit, curiam maximam et [50ᵇ] iocundissimam tenet tribus diebus in suo regali palacio. Deinde, qui ad hec uocati fuerant, ad propria reuertuntur.

De moneta magni Kaam et de inextimabili copia diuiciarum eius, Capitlum xxi. Moneta regalis magni Kaam hoc modo fit: de tribus corticibus arboris mori accipiunt cortices medianos, qui conficiuntur et consolidantur ut folia de papiro. deinde per particulas magnas et paruas ad denariorum similitudinem [4]) inciduntur atque regali signo cuduntur [4]) et imprimuntur eis signa uaria, iuxta que huiusmodi pecunia ualitura est Valet autem paruus denarius ad ualorem uel precium paruuli turonensis. Alius maior ad ualorem dimidii [5]) grossi, Tercius ascendit [50ᵇ¹] ad Venetos duos, Alius ad quinque, Alius uero ad

[1]) L + eandem; v rkpse psáno Ciuitate. — [2]) L inerat. — [4]) L² similitudinem až cuduntur schází. — [5]) L¹ a P² + veneti.

zancie neb za trzi neb za piet neb za deſſet. A tiech peniez kaze kral weliky mnozſtwie nadielati w tom mieſtie kambalu. A pod hrdlem we wſſech kralowſtwiech we wſſech zemijech, kterez poden ſluſſegi, gyne° razu nelze vcziniti, any kterem ginim trziti, ani ſie odpowedieti gich brati kto ſmy. A take zadny czizozemecz w zemiech welike° kaam na gine penieze trawiti neſmye. A take tiech peniez neb toho razu zadny gyni nediela nez vrzedniczi kralowy ge° kazanim. Take czaſto rozliczni kupczi z rozlicznich wlaſti, przigeducz do mieſta kambalu, przineſſe s ſebu zlatto, ſtrziebro, perly y gine drahe kamenie. A to wſſe kral ſwym vrzednikom kupiti kaze a platiti peniezi ſwe° razu. A ſuly kupczi z czizich zemij, kde(n) ten raz nebezie, ale wymienye ge za gynu kupij a do ſwich zemy wezu, a protoz toho razu zadny kupczi nezawrhu. Take czaſto przikazugie kral w mieſtie kambalu, geſtly ze by kdo tu w mieſtie myel zlato, ſtrziebro neb ktere drahe kamenye, aby welmy brzo k ge° vrzednikom neſl a tu aby za to ge^{v} bylo dano tiech peniez podle prawe czieny bez ge° ſſkody [68]. A tak bez lidſkey wſſie ſſkody kral mož dobiti przediwnych pokladuow bez cziſla. z tiech take peniez ſwym ſluzebnikom a vrzednikom zold wydawa, A take, czož k dworu trzeba, to za ty penieze kupij, a tak welikich peniez yako za nicz nema. A w tō kazdy moz zgiewnie znamenati, ze weliky kaam na ztrawie, na bohatſtwy a na pokladech wſſeczkna kniezata w ſwietie prze-

decem.[1]) De hac igitur pecunia facit fieri rex in copia maxima in Ciuitate Cambalu nullique sub pena mortis in omnibus fere regnis sue iurisdiccioni subditis monetam aliam facere aut expendere licitum est aut hanc recusare. Nullus eciam de aliis regnis intra terras magni Kaam monetam aliam potest expendere. Soli autem officiales regis monetam hanc faciunt de regis mandato. Sepissime vero negociatores de diuersis regionibus venientes Cambalu deferunt aurum et argentum, margaritas et lapides preciosos, que omnia rex per suos officiales emi facit et de moneta sua solucio fit.[2]) Si negociatores sunt [51^{a}] de extraneis nacionibus, ubi hec moneta non currit, quandoque comutantur in alias mercaciones et ad vnas deferunt nationes et regiones, propter quod ipsa moneta a nullis negociatoribus[3]) recusatur. Insuper eciam sepe mandat rex in Ciuitate Cambalu, ut quicunque aurum argentum habent aut lapides preciosos, suis officialibus quam cicius exhibere studeant, et eis de moneta illa secundum extimacionem debitam prouidetur, quod absque dilacione et sine eorum detrimento fit. Sicque eorum indempnitati cauetur et rex potest per hunc modum thesauros infinitos et admirabiles congregare. De hac pecunia suis exercitibus et officialibus stipendia tribuit et, quicquid pro curia necessarium est, emitur [51^{a1}]. Immensem[4]) igitur pecuniam pro nichilo habet et in hunc modum manifeste apparet, quod magnus Kaam in expensis diuiciis et thesauris uniuersos

[1]) P^{1} g P^{2} + alius autem ascendit ad valorem bissancii aurei aluin vero ad valorem duorum aut trium aut quinque aut decem bissanciorum. — [2]) L solui facit. — [3]) L marcatoribus. — [4]) L Infinitam.

panugie. Neb wſſicknij musiegi raz v ge° dwora kupowati. A ten tak vſtawicznie kugij tak, ktoz kolywek ge° potrzebuje kupiti, wſſem bude geho bez nedoſtatka hoyne dano, etc.

O dwanaſte wladarzich ge° zemij, ka xxi^ta. MA weliky kaam dwanaſte ſſlechticzuow neb panuow, genz gſu wladarzi nad cztyrzmij a trzidczeti wlaſtmij, gychzto vrzad geſt wolyti panij zprawcze a vrzedniky. [*v*] drziewe rzeczenich wlaſtech a w gegich mieſtech magi take kralowu lydu, kde w kteru chwyli przebiwati magi, ſtanye vloziti a zgednati, A to czoz ony zgednagi, kralowy rozkazati, a kral to° potwrdi ſwu moczi; czoz ony diegie, to ma vſtawe° byti, y ſlowu gegich yazikem Steyng, to gest vrzadnici naywiſſie° dwora. Ti magi mnoho myloſti a dobrodienie, komuz [68^a] Chtie vcziniti, a protoz ge lide v weliku czeſt magi. Tiech przebytek geſt w gednom welikem palaczi w mieſtie kambalu, genz gym gt zwlaſſcze k przebywani gich vrzadu przipraven, kdezto gſu gym a gich czeledy a vrzednikom a ſluzebnikom gegich pokogiowe krafni zdielani. A ti giſti panij neb ſſlechticzi magi yhned ty, geſſto przi nich na prawe ſedagie, a magi ſudcze A pyſſarze, genz radiecze a pyſſicze gich przikazanie a vrzadowi[!] pomoczni ſu.

O mnozſtwie ſtanowyſcz, kapitule xxii^ta. U wychodu mieſta kambalu geſt ſe wſſech ſtran czeſt mnoho, gymizto gdu do okolnich wlaſti. A na kazde czeſtie kralowſke za piet a dwaczeti myl geſt wzdy geden czifty

mundi principes superare potest. Nam oportet omnes a curia eius monetam emere, que ita continue custoditur, ut indeficienter ad omnes, qui eam emere uolunt, habundantissime diffundat.

De duodecim prefectis [1]) *prouinciarum et officio ac palacio eorum, Capitulum xxii.* Habet magnus Kaam barones xii, qui xxiiii [2]) prouinciis sunt prefecti, quorum est officium eligere dominos, rectores et officiales in prouinciis memoratis et earum Ciuitatibus. habent eciam regis exercitibus de locis, ubi habitare annuatim debeant, prouidere. Omnia, que disponunt, regi insinuant [3]) et ille sua auctoritate confirmat [51^b], que illi dixerunt, statuenda. [4]) Vocantur autem scieng [5]) officiales curie maioris. hii multas gracias multaque beneficia multis conferre possunt, propter quod in magno honore habentur a populis. horum habitacio in quodam palacio magno est in Ciuitate Cambalu eorum officio deputato. Vbi sunt pro eis et officialibus ac ministris eorum aule et Camere et cetere pro eorum comodo officine.[6]) habent autem Assessores, indicns et notarios, qui consulendo et scribendo eorum mandatis et officio suffragantur.

De Cursoribus magni Kaam et multitudine et ordine mansionum pro ipsorum recepcione, C. xxiii. In exitu Ciuitatis Cambalu sunt vndique uie multe, per quas itur ad prouincias conuicinas. In vnaquaque autem uia regia [51^b1] ad

---

[1]) L profestis. — [2]) P[1] triginta quatuor, P[2] xxxiiii^or. — [3]) L insinuantur. — [4]) statuere debent. — [5]) L seycug, P[2] scieris. — [6]) L et officio.

prziebytek, w nychzto gt krafnich palaczuow nyekoliko, W nichzto przigimagi pofly welike° kaam, kdiz tudy gdu, y flowu ti przibitkowe gegich yazikem Zamb, to geft prziebitkowe konfſczi. W tiech hofpodach gfu lozie y wſſecknij wieczi, czoz trzeba poczieftnem lidem. Geft take tu konij kralowich trzi fta neb cztirzi fta, gto gfu tu hotowy po kralowo pofelftwie. A tak wezde a fe wſſech ftran naygde na kralowfkich czieftach az prawie do konecznich kragin oblyznich wlafti. Tak ze wſſech tiech palaczuow a hofpod fe wſſech [69] (Se wſſech) ftran myefta na deſſet tiſſicz A konij, czoz geft w tiech hofpodach vftaweno, wiecze nez dwie ftie tiſſiecz. Take na mnohich mieftech w puftich leſſiech, kdezto zadnich ginich nenyé lidfkich przibitkuow, tu gfu take takowy przibitkowe, tak ze geden od druhe° moz byti nayblize w pieti a w trzidceti neb we cztirziczeti milech. A wſſem konyom y Straznym k to[v] zgiednanym owfa a ztrawy dofti przichiftano geft w tiech przibitſſiech po mieftech y po hradech, w kterychz kraginach gfu, A tiem, kdoz gfu w tiech przebitfiech, na kterychzkoliwiek puftienach gedu po pofelftwy pofpiefnem, nefucz nyektere nowynij, przebie(c)hnu za den dwe ftie myl nebo trzi fta tiemto obiczegem. Dwa na konych biezita fpolu, ftahnucze fobie fylnie brzichi a hlawy, a tak vftawieczne biezij, donywadz konij ftacziti mohu. A kdiz przigedu do ktere° drziewe rzeczeneho przebitkuow neb ftanowyſſcz, wezmucze gyne czile konie a vftalich tu nechagiecz, opiet czoz naywiecze mohu biezie. A tak przemyenigicze

xxv miliaria inuenitur vna mansio, in qua palacia plura et pulcra sunt, ubi receptantur nuncii magni Kaam, inde transitum facientes. vocantur autem mansiones ille Ianb [1]) i. d. mansiones equorum In illis hospiciis lecti sunt et cuncta, que pro recepcione uiatorum oportuna sunt. Sunt eciam ibi equi regis trecenti aut quadringenti, qui pro regis nunciis sunt parati. Sic igitur inuenitur per omnes uias regias usque in fines ultimos prouinciarum affinium. Itaque in vniuerso sunt palacia [2]) et hospicia huiusmodi circiter x milia Equi autem, qui sunt his mansionibus deputati, ultra ducenta millia sunt. In multis eciam locis siluestribus, ubi non est alia habitacio hominum, sunt mansiones huiusmodi, quarum vna ibi alteri [52[a]] proxima est, ad miliaria xxxv [3]) aut xl. Omnibus autem equis et custodibus ad hoc deputatis de annona [4]) et expensis omnibus per Ciuitatem et castra, in quorum sunt confinio, integraliter prouidetur. His autem, qui sunt in mansionibus cuiuscunque deserti, per regis curiam prouidetur. Igitur nuncii, qui in equis currunt ad regis imperium, ad noua alique uelociter deferenda, currunt in die per miliaria cc aut ccc, hoc modo duo simul in equis currunt, qui fortiter sibi uentrem et capita ligant cursumque continuant, quantum equi perdurare possunt, et cum perueniunt ad aliquem de mansionibus predictis, equos alios ibi recipiunt fessosque dimittunt statimque cum equis aliis uelociter [52[a1]] currunt et sic equos alternant [5]) in omnium custodia et

[1]) L laubi, P[2] ianb. — [2]) P[1] + officia. — [3]) P[1] xxv. — [4]) P[2] schází. — [5]) L alternatim.

konie na takowych hoſpodach, konagi bieh czely den. A tak w ſkurzie nowyni donaſſiegie k welike^{v} kaamowi, A ge^{o} przikazanie w ſkuorzie do dalekich kragyn donaſſiegie. miezi tiemij prziebitky [69^{a}] Drziewe rzeczenemy gſu take gine hoſpody y zde y onde we trzech milech, ktezto geſt malo domuow, kdezto ſie ſtawugi pieſſy, z nichzto kazdy ma opaſanie ſ welikemy puklamij nebo zwonczi, kterymizto puklamij neb zwonczemi wlaſky Sonagri rziekagi. Tehdy kdiz kral ktere liſti chcze po kterem poſlati, dadie liſti gedno^{v} tiekaczowij z tiech, $\bar{g}$to welmy ſkoro biezie do nayblifſie^{o} ſtanowyſſcze k ſtanowyſſcze, kdez to gſu gini tiekaczi hotowij a k tomu przypraweni, A kdez ti, genz w nayblizniefſie ſtrazi gſu, vſliſſie zwuk zwoneczkuow to^{o} tiekacze, yakoz biezi, geden yhned hotow geſt, $\bar{g}$to wezma liſt z ruku to^{o} tiekacze a ſwiedieczne znamenie od pyſarze na liſku, a tak yhned opiet dale biezi do nayblizſſie^{o} prziebitku yakzto prwnij. A tak ſie wiecz mienie tiekacze od hedney [!] hoſpody az do druhe, az prawe na to mieſto, kdezto magi kralowij liſtowe donefeny byti. A tiem obieczegem w kratkem czaſu dluhu czeſtu przebiehnu. A tak czaſto kral za den a za nocz moz miti nowini a nowe owocze ze wzdaly defieti dny czefty. A ti wſſiczkny drziewe gmenowani tiekaczi gſu ſwobodni a wiſſwobozeni od krale ode wſſech dani [70]. A k̄t̄o^{v} geſſcze od kralowa dworu za ſwu praczi dobry wzatek magi.

O opatrnoſti a o wzaſobeny proti neplodnem a drahym letom a o ſlitowani nad chudemi, ka xxiii. PO wſſe leta weliky kaam poſly ſwe po zemych

tota die cursum continuant et sic noua ad magnum Kaam [1]) a remotis partibus uelociter deferunt et mandata eius ad remota loca cum magna [2]) festinacione portantur. Inter mansiones autem predictas sunt habitaciones alie spacio miliarium forum distantes ab inuicem, ubi sunt domus pauce, in quibus cursores pedites morantur : [3]) quorum quilibet habet cinctorium grossis bullis i. sonaliis sonantibus circumquaque repletum. Quas bullas (vulgariter) sonacula uel sonaglios [4]) dicimus. Cum igitur rex vult mittere litteras per cursorem, dantur litere uni ex his cursoribus, qui velociter currit usque ad mansionem primam, ubi sunt cursores alii preparati [52^{b}] Cum autem hi, qui in uicina custodia sunt, uenientis cursoris sonitum audiunt, vnus eorum se sine mora preparat, de manu uenientis litteras accipit et a notario loci testimoniale signum in cartula et currit ut primus usque ad alteram mansionem. Sicquse cursores alternant per loca singula usque ad locum, quo sunt regis littere deferende. In hunc igitur modum in breui tempore magnum [5]) ytineris spacium expeditur, Quandoque enim [6]) rex recipit inter diem et noctem noua et recentes fructus de spacio dietarum [7]) x. Omnes autem prenominati cursores exempti sunt per regem ab omni solucione tributi et insuper a regis curia sui laboris optimam mercedem accipiunt.

De prudencia regis ad obuiandum sterili[52^{b1}]*tatis et caristie temporibus et de pietate eius ad* [8]) *egentes, Capitulum xxiiij.* Singulis annis magnus

---

[1]) L + iter. — [2]) P^{1} schází. — [3]) L immorantur. — [4]) P^{1} schází. — [5]) L magri. — [6]) L eciam. — [7]) L dierum. — [8]) L a P^{1} + subdito.

ge^{v} poddanich ſſle, aby ſhledly, geſtly ze ktera z ge^{o} zemij ma kterij ne doſtatek na obyli neb na kterych vzitſſich od kobylek neb od huſienecz, neb kterukoliwiek yalowoſti ze by potratila obile ſwe to^{o} leta· A kdiz ge^{v} o takowem doſtatku z ktere zemie neb z mieſta wzkazano bude, yhned gym to^{o} leta wſſiczknij dani odpuſti. Take gym ſwich ſtodol obyle kaze poſlati, czoz by gim doſti bilo y k ztrawie y k ſieti. A kdiz ſie dobra leta a plodna zdarzie, tehdi nakupi welike mnozſtwye obily, a to chowa w ſwych ſtodolach leta trzi neb cztirzi welmy opatrnie, aby neſhnylo. A tak o wſſelikem obilem pilni gſu, aby wzdi kralowij ſtodoly plnij bilij, aby mohl obmiſliti w potrzebu a w yalowa leta tiem, kdezbi trzeba bilo. A kdiz w takowu chwily obyle kralowo prodawagi, tak mnoho za cztirzi mierzicze od tiech, ktoz kupugi, wezme, yakoz by v gine^{o}, geſſto prodawa, za gednu mierziczi muſyl dati. Opiet tez, kdiz ſſelma neb mor na dobitku geſt, komuz ſie [70^{a}] (komu) ztak na dobitku ſſkoda ſtane, take ge^{v} dan roku to^{o} odpuſti. take gedno^{v} wiecze, druhemu mene, podle toho, yakz kto ſſkodu wezme, a tiem take kaze ſwe^{o} dobitka vprodati. Na naygmenowyteyſſich czieſtach tey zemie kathay a po ginich okolnych zemiech kaze kral ſſczepow naſaditi neb kterehozkoliwiek drziewe nedaleko gedno od druhe[*h*]o, aby ti, ktoz czieſtu gdu, ſ prawey czeſty neſbludily, neb po takowiech czilech ſie lide ſprawugi. Take czini gedno wiecz nemale chwaly doyſtoyno, ze kaze popſati a znamenati poczet tey czeledy v mieſtic kambalu a gmena gegich,

Kaam suos nuncios per prouincias sibi subiectas dirigit, ut inquirant, si qua regio occasione locustarum aut vermium seu cuiuscunque sterilitatis aut pestis illo anno perdidit blada sua. cum autem [1]) de detrimento huiusmodi de prouincia uel Ciuitate aliqua sibi fuerit intimatum, illi regioni anni illius tributa remittit, facit eciam illuc de suis horreis blada deferri, quantum necessarium est pro victualibus [2]) et semine. [3]) Temporibus ubertatis magne emit rex copiosissime blada multa, que in suis horreis per annos tres aut quatuor seruantur prouide, ne putrescant. Sicque de omni [4] blado [53^{a}] sollicite prouidetur, ut semper regis horrea plena sint, ut possit indigentibus sterilitatis tempore prouidere. Cum autem blada regis in hoc casu uenduntur, tantum precii [5]) de quatuor mensuris ab ementibus recipit, quantum ab allis uendentibus de vnica [6]) mensura recipitur. [7]) Similiter eciam quando epytimia fuerit animalium, remittit huiusmodi dampno pacientibus ipsius anni tributum magis uni aut minus, iuxta quod eorum fuerit detrimentum, quibus eciam uendi facit de suis gregibus et armentis. In principalioribus uiis per prouinciam Cathay et per prouincias adiacentes facit rex plantari arbores in distancia modica ab inuicem, ne uiatores a uia recta aberrare contingat, nam per metas huius diriguntur. Facit eciam opus aliud [53^{a1}] non modica laude dignum. Notari sibi facit numerum familia-

[1]) L + rex — [3]) P^{1} proincialibus, — [3]) L semento. — [4]) L + alio. — [5]) L preciuntur. — [6]) L arca. — [7]) L accipitur.

kterziz obile nemagi, any ſobie zacz kupiti magi aniz mohu, a tiech geſt tu welmy mnoho. A takem wſſem kaze obile, cžoz gym do roka trzeba, z ſwich ſtodol dati na wſſake leto. Chleba take v ge° dwora, ktoz kolywiek proſy, zadne^{v} neodpowiedie. Take nenie we wſſem roczie to° dne, ktery by neprziſſlo k dworu chleba proſiecz zen y muozuw, na trzidcet tiſſiecz. A protoz ze zadne^{v} chude^{v} chleba neodpowiedie, welike[*h*]o kaam chudina za boha geho ma.

O tom pyti, geſſto mieſto wyna dielagi, ka xxiiii^{ta}. W Tey zemij kathaij myeſto wina czinie welmy dobre pitie rzyzow a rozliczneij [71] Gyney wonie, kterezto pitie geſt welmy cziſſte a przemaha wſſiczku chut wynnij, a ſpieſſe ſe gym czlowiek opie, nezly kterem winem.

O kameni, genz horzie yako drwa, xxv ka^{le}. PO tey wſſie wlaſti katay nalezagie niekterake kamenie czerne, genz lamij z ſkaly, a kdiz ge na ohen wrzie, horzi yako drzewo, a kdiz ſie rozhorzi, dluho ohen drzi, neb kdiz gey weczer zazzeſs, czelu nocz vhle chowa. A yakozkolwek w tey zemij drew doſti geſt, wſſak ge° mnozi mieſto drew vziwagi, neb drwa gſu gym draſſie.

O welikey rzieczi [-e], giezto diegi pulyſtanghynet a o kraſnem moſtu tey rzeky, xxvi. Wyprawiwſſe to giz wſſeczkno, cžoz bylo o tey wlaſti kathay a o mieſtu kambalu y o welebnoſti welike° kaam, Giz prziſtupymi, kterak bichom mohli popſati o ginich zemiech a o kraginach okolnich. W geden

rium et nomina in Ciuitate Cambalu, que blada non colligunt nec emere possunt sibi que multe sunt ualde, quibus omnibus blada per totum annum necessaria de suis horreis annis singulis dari facit. Panis eciam nulli petenti in sua curia denegatur, Neque in toto anno dies est, in qua ad petendum panem mares et femine ultra xxx millia non accedant. Et quia nulli pauperi negatur panis, magnus Kaam quasi deus a pauperibus reputatur. [1])

De pocione, que loco vini fit in prouincia Cathay, C. xxv. (I)n prouincia Cathay loco vini fit pocio optima de riso et diuersis aliis aromatibus, que clara est ualde et vini suauitatem excedit facitque bibentes [53^{b}] ex ea facilius inebriari, quam vinum.

De lapidibus, qui ardent ut ligna, C. xxvi. Per totam prouinciam Cathay inueniuntur quidam lapides nigri, qui de montibus exciduntur et missi in ignem ardent ut ligna diuque ignem seruant, cum accensi fuerint. Nam si accenduntur sero, per totam noctem ignem seruant. Et quamuis in ipsa prouincia ligna multa sint, multum tamen utuntur illis lapidibus, ut plurimum, quia ligna cariora sunt

De flumine magno pulisanchinc [2]) et pulcherrimo ponte eius, C. xxvij. Expeditis his, que de prouincia cathay et Ciuitate Cambalu atque magni Kaam magnificencia ad presens curaui describere, nunc ad describendas breuiter regiones finitimas [53^{b1}] accedamus. Quodam tempore magnus Rex [3]) me Marchum

---

[1]) L honoratur. — [2]) L pulchanchymet. — [3]) L + Kaam.

czas weliky kral mye Marka do dalekych kragyn pro niekterake ſwe° Cziſarzſtwie potrzebie pylne poſlal geſt bil. A tak ya z mieſta kambalu zdwyh ſie na czeſtu, giel gſem cztirzi mieſiecze na czeſtie, a czoz gſem tu ſpatrzil w tu chwyli, to chczi wyprawiti. Po wyndeni z mieſta kambalu w deſieti mylech nadſſel ſem geden welmy weliky potok, genz [71ª] Slowe pulynſanchynz, a ten tecze k ſame^{v} welike^{v} morzi. Po tom potoku mnoho lodij z drahu kupy wezu; przeſ ten potok moſt kraſni mramorowy geſt wzdely na trzi ſta kroczegi a na ſſierz oſm, przeſ kteryzto moſt piet giezdnych mohu geden podle druhe° wolnie gieti ſpolu. A ten moſt ma cztirzi a dwadczet giſſteb neb ſklepuow a tolikez ſlupow mramorowych v wodie a geſt welmij kraſnij. Opona moſtowa neb zed obapol nie geſt ſlup mramorowy welmy kraſny. A pod tiem ſlupem myeſto podpory neb krumfeſſta wezpod geſt lew mramorowy. Od toho ſlupu na kroczei geſt opiet druhij ſlup, a ten ma dwa lwy pod febu. Mezi tiemy dwema ſlupoma geſt opona mramorowa neb prziſtienek z ſſiereho mramora. A tak po tom wſſem moſtu ſ obu ſtranu az do koncze gſu taczi ſlupowe y prziſtienczi, Tak ze tiech lwuow a ſlupuow po tō wſſem moſtu tiem obieczegem geſt nad tiſſicz a dwe ſtie, protoz ten moſt ḡt welmy kraſnij.

Kratke popſanie gedney czeſty tey wlaſti. A kdez odtud dale pogde za trzidcet mijl, nalezne mnoho kraſnich wynnicze a kraſnich palaczuow

ad remotas partes pro quodam sui imperii negocio destinauit. Ego autem de Ciuitate Cambalu iter arripiens mensibus iiij [1]) in itineribus fui. Ideo, que in via illa eundo et redeundo reperi, declarabo. Post recessum a Ciuitate Cambalu per miliaria x [2]) quidam magnus fluuius inuenitur, qui dicitur pulisanchinc,[3]) qui ad mare occeanum terminatur.[4]) per hunc fluuium [4]) naues multe cum mercacionibus maximis deducuntur. Ibi autem pons marmoreus [5]) et pulcherrimus habens longitudinis passus trecentos et latitudinis octo,[6]) per quem milites decem collaterales insimul ire possunt, per latitudinem ipsius habet uero pons arcus xxiiij [7]) et in aqua totidem pilas [54ª] marmoreas.[8]) Cortina uero pontis seu murus in latere talis est: In pontis capite ex latere est columpna vna marmorea habens pro base [9]) leonem unum marmoreum et [10]) pro capitello leonem alium marmoreum,[10]) vltra quarum columpnarum ad spac um passus vnius est columpna alia duos similiter marmoreos leones habens ut prima. Inter columpnas uero duas est cortina marmorea coloris grisei et sic proceditur ex ambobus lateribus pontis a principio ipsius usque ad finem eius Ita, ut per hunc modum sint ibi leones marmorei bene [11]) mille ducenti, propter quod pons ille somptuosus et pulcher est supra modum.

Breuis quedam descripcio partis vnius prouincie Cathay, Capitulum xxviij. [54ª1] Cvm vero ultra pontem proceditur per miliaria xxx, inueniuntur continue

---

[1]) **L** aliquibus. — [2]) **P**^{2} quinque. — [3]) **L** pulsanchimus — [4])—[4]) **P**^{2} schází. — [5]) **P**^{2} schází. — [6]) **L** magne. — [7]) **P**^{2} Liiij. — [8]) **P**^{1} + pulcherrimas. — [9]) **L** vase. — [10])—[10]) **P**^{1} schází. — [11]) **L** undique.

a ginech domuow a kraſne roly plodne; przeducze trzidczeti myl, przigiti geſt k myeſtu, gemuz rziekagi Gyogin. [72] A to myeſto geſt welike a kraſne, w niemz g̃t mnoho klaſſteruow, w nychzto modly gſu. W tom mieſtie poſtawcze dielagi cziſte od zlata a o[d] hedwabie a golcze welmij dobre. Geſt tu take pro poczeſtne lidij hoſtynnych domuow mnoho obecznich. Mieſſczene obecznie tu gſu rzemeſlnyczi a kupczi. Za tiem myeſtem w myli gedney gſu dwie czeſtie, z nichz gedna gde przeſ tu wlaſt kathay, a druha przeſs Syrochum. ta wede az k morzi k tiem kragynam, geſſto ſlowu Mangi. G(g)ducze przeſ tu wlaſt kathay tiemij kragynamij przeſ deſſet dnij czeſty, nayde vſtawicznie mieſt, doſti a hradow. A tudy geſt mnoho kupczuow, a dobre role, trawnykuow, a ſaduow kraſnych doſti. lide w tey kraginie gſu krotczi a welmy ochotnij.

O kralowſtwie kamffuga, ka^{te} dwaczata viii. PO ſſeſti dny czeſtij od mieſta Gyogon przigde do kralowſtwie (Ta od mieſta) Taynfu do welike° a kraſne°, kdezto geſt mnoho wynnicz. Ale we wſſie zemij kathaij nykdiez wino neroſte, nez z teto zemie tam wezu. Tu geſt morſkych yahod mnoho pro hedwab, gehoz tu welmij mnoho geſt. Tu geſt kupeczſſtwie mnoho a rzemeſlnykuow. Take tu odieny dielagi lidu welike° kaam [72^{a}]. Odtud gducze przes ſedm dny czeſtij k zapad ſluncze, gſu kraginij welmy kraſne, hraduow a myeſt wezde doſti, kupeczſtwie take mno°. po tiech ſedmij dny

palacia multa et alie domus pulcre, Vinee pulcre et agri fertiles. Terminatis xxx miliaribus inuenitur Ciuitas Gyn [1]) magna et pulcra, ubi multa sunt monasteria ydolorum; vbi eciam fiunt panni auri [2]) optimi et sericei et sindones [2]) optimi. Sunt eciam ibi pro uiatoribus hospicia communia [3]) multa. Ciues communiter artifices et mercatores sunt. vltra ciuitatem hanc ad miliare vnum vie due sunt, quarum vna transit per prouinciam cathay, altera vero ad circium [4]) sita ducit ad mare uersus [5]) regiones mangi. Per prouinciam autem Cathay itur per [6]) plagam illam per dietas decem [7]) Continueque reperiuntur Ciuitates et [54^{b}] castra, ubi agri multi optimi sunt et uiridaria pulcra ualde. Multique negociatores ibi sunt et artifices. homines autem regionis illius domestici ualde sunt et affabiles.

De regno tanfu, [8]) *Capitulum xxix.* Post dietas x [9]) a Ciuitate gygyn inuenitur regnum tanfu magnum et pulcrum, ubi vinee multe sunt. In tota enim prouincia Cathay vinum non crescit, sed de hac regione defertur illuc. Ibi sunt mora multa propter sericum, de quo copia ibi maxima est. Ibi mercaciones magne fiunt multique artifices ibi sunt, fiuntque ibi arma multa pro exercitibus magni Kaam. inde uero progredientes per dietas vii ad occidentalem plagam inueniunt continue regionem pulcheri[54^{b1}]mam, Castra multa et plurimas Ciui-

---

[1]) P^{1} Guegyn, P^{2} Giogin. — [2]) – [2]) P^{1} schází. — [3]) P^{1} comoda. — [4]) P^{1} Syrochum, P^{2} ad sinistram. — [5]) L per. — [6]) L + aliam. — [7]) P^{2} iiij^{or}. — [8]) P^{1} Camfu. — [9]) P^{2} quatuor.

czeſtij naygde myeſto gmenem paymffu welmy welike a welike° zbozie. Tu hedwaby welmy mnoho g̃t.

O hradu kaykuy a kterak kral ſ toho hradu zradnie yat bil a wydan popu Jano', xxviiii. ZA tiem mieſtem pyamffu dwu dnij czeſty ged[*ſt*] hrad welmy kraſnij kaykuy, genz vſtawil kral geden gmenem Daryus, genz bil neprzietel welike° krale, gemuz rzikachu pop Jan. pro toho mieſta mocznoſt kral ten malo ge^{v} mohl vſſkoditi to^{v} dariowy, pro niez ſie geſt bil welmy zamuczil Pop Jan, ze ge° przes mocz dobiti a przemoczi nemohl. Na gehoz dworze bylo geſt ſedm gynochuow, genz gſu ſie pod ſlibem zamluwyli, ze chtie to° krale darij gmucze, y przieweſti ge^{v}. Tehdy on gym mnoho ſlibil, acz to konati bude[*-ú*], czoz gſu ſie zamluwily. A ti[i] pod ſkritu chytroſti neumiegie ſie wyſtrzieczi, przigel ge ſobie w ſluzbu. A tak ti giſtie w plnych dwu letu nemohli gſu ſrdcze ſweho zloſti naplniti. A kdiz gym giz welmij wierzil, w gedney chwyli pogem ge s ſebu a ginich take nyeczo malo kratochwile [73], Ale ſgiel ſ nymi ſ hradu za gednu myli. Tehdi ti zradcze chwile ſwe zloſti wymiſſlenie vzrzewſſe, ſwe mecze nan witrhnucze, ge^{v} geij przi-wedly popu Janowij, yakoz ge^{v} biechu ſwu lſtiwu wieru ſlibily, y bil geſt tiem welmy weſſel, a na znamenie ſwe welebnoſti kazal gey neſti k ſtadu k ſwym paſtuchom, aby ſ nymi dobitka hledal, a kazal ge° dobrze ſtrzieti. Tehdy po(d) dwu letu, kterez geſt ſ paſtuchamy bidlel, kazal gey kral przed

tates, ubi negociaciones sunt maxime. vltra vii dietas predictas inuenitur Ciuitas pianfu grandis ualde et magnarum opum, ubi est serici copia maxima.

De Castro Caycui et qualiter rex eius captus proditorie fuit et oblatus hosti suo, qui dicitur presbyter Johannes. xxx. Vltra uero Ciuitatem pianfu ad dietas duas est Castrum pulcherrimum Caycui, quod edificauit rex quidam Darius nomine, qui hostis fuit regis magni, qui presbyter Johannes dicebatur. propter loci enim fortitudinem a rege illo parum dampnificari poterat. Darius rex ille, super quo presbyter Johannes uehementissime tristabatur, quod per vim illum regem superare non poterat. In Curia autem ipsius inuenti [55^{a}] sunt iuuenes vii, qui ex condicto [1]) promiserunt ei ducturos se ad eum capturum [2]) regem Darium supradictum, quibus ipse magna promisit, si promissa ducerent ad effectum. Qui simulata causa discendentes ab eo ad Darii curiam accesserunt eius se obsequiis offerentes. Qui [3]) eorum calliditatem aduertere nesciens in sui eos suscepit obsequium. Per duos annos cordis maliciam perficere nequierunt. Cum igitur Rex de ipsis confideret, quadam die illis assumptis cum paucis aliis extra castrum per miliare vnum solacii gracia equitauit. Tunc proditores illi horam aduenisse cernentes excogitate malicie euaginatis super eum gladiis ipsum ceperunt et captum duxerunt ad presbyterum [55^{a1}] Johanem, ut ei fraudulenta fide promiserunt. Qui letatus est ualde et in sue magnificencie signum fecit eum ad animalium custodiam deputari et optime custodiri. Post duos annos autem, quibus cum pastoribus fuerat, iussit eum rex coram se adduci in regio appa-

[1]) P^{2} abscondite. — [2]) L captiuum. — [3]) P^{1} schází.

ſie przyweſti w kralowſkey przipravvie, y rzekl ge^{v}: Nuz giz mozeſs dobrzie wiedieti, ze mocz twa nicz nenie, kdiz ſem tie kazal w twem kralowſtwie gieti a dwie letie ſtado me paſti, a kdyby chtiel, mohl bich tie zabyti, a zadnij zywi z mich ruku nemohl by tebe wyniti. A on ſie k to^{v} ke wſſe^{v} ſeznal. Tehdi kral Jan die: poniewadz ſwymi vſty ſie znaſs, ze proti mne nycz neygſi, od teyto chwiele chczi tie za przietele myeti a za ſwietiezeni chczi doſti mieti na tom, ze ſem tie mohl zabiti. A tak dada ge^{v} konij doſti a towarzieſſuow, kaze gey poczeſtne na geho hrad doprawiti. A tak ten giſſte kral, donowadz geſt ziw bil, popa Jana cztiel a chwalil a we wſem, czoz gemu libo bilo, poſluſſen bil.

O welikey rzieczi[e] karamoram, kapitule xxx. GDucze pak czeſtu mymo ten hrad kaykuy dwaczet myl, przigiti geſt ku poto^{v} [73^{a}] welike^{v} gmenem karamoram, przeſſenz to zadne^{o} moſtu nenie pro weliku ſſyrokoſt geho. A geſt take welmy hluboky, a wſtahl ſie geſt az do welike^{o} morzie. Nad tu rzieku gieſt myeſt mnoho a hraduow, w nichz geſt kupy welmy mnoho. W tey wlaſti okolo teij rzieky wezde roſte zazwora welmij mnoho, hedwaby take tu gt, Take ptaczſtwa geſt taka mocz, zze odywa; tu dawagi trzi bazantij za geden peniez ſtrziebrnij, genz muoz byti tak wazni, yako benatſkij. po dwu dnij czeſty od tey rzieky naygde gedno mijeſto zſſlechtile gmenem kacziamſu, kdezto geſt hedwabij mnoho, y dielagi tu poſtawcze

ratu dixitque illi. Nunc experimento cognoscere potuisti, quod tua potencia nichil est, quando te in tuo regno capi feci et per duos annos cum pecoribus deputaui, possemque te, si vellem, occidere nullusque mortalium de manu mea te posset eripere. Ille autem hec omnia humiliter est confessus. Tunc rex Johannes ait: Ex quo respectu mei te nichil esse ore proprio confiteris ex nunc uolo te amicum habere et pro victoria michi [55^{b}] sufficiet, quod te occidere potuissem. Tradiditque illi equos ac socios, qui eum ad suum castrum cum honore duxerunt. Ille autem quamdiu uixit, presbytero Johanni honorem exhibuit et in quibuscunque uoluit obediuit.

De fluuio magno caramora [1]) *et circumadiacente regione, xxxi.* In progressu autem vie ultra castrum Caycui ad miliaria [2]) xx inuenitur [2]) flumen caramoram, super quem pons nullus est propter nimiam latitudinem eius. Est eciam ualde profundum, protenditur uero usque ad occeanum.[3]) super hoc flumine sunt multe Ciuitates et castra, in quibus mercaciones sunt [4]) maxime. In regione circa flumen vndique crescit sinsinber in copia maxima. sericum inuenitur ha[55^{b1}] bundantissime. Tanta est eciam ibi auium multitudo, quod est admirabile ualde. Ibi enim tres fagiani dantur pro vno argenteo, qui ad minus veneti ualorem ascendit. Post dietas duas ultra fluuium inuenitur nobilis Ciuitas Cacyomfu,[5])

---

[1]) L caramoram. — [2])—[2]) P^{2} schází. — [3]) L + mare — [4]) L fiunt. — [5]) L Cyanfu.

welmy cziſte od zlata a od hedwabye. Ale wſſiczky tu przebywagiecz y w tey wſſie zemij, gſu modloſluhy.

O mieſtu kwengianffu, ka[le] xxxi. ODtud przes oſm dny czeſty naygde mieſt a mieſteczek doſti, roly dobre a wynnicz mnoho, yahod, ſaduow mnoho. lide tu gſu modloſluhij. lowuow mnoho ptaczich y zwierzieczich. Po oſmy dnech czeſti nayde mieſto welike kwengianffu, genz geſt toho kralowſtwe hlawa. To kralowſtwie nyekdij bilo welmy bohate. tu geſt kralem ſyn welike° kaam, rzeczeni Mangalia. Tu geſt hedwaby welike mnozſtwie y wſſeho, cžoz ziwemu czlowieku trzeba. Geſt tu kupeczſtwie welike, [74] Ale lide wſſiczkny gſu modloſluhij. Przed tiē mieſtem geſt kralowſkey palacz na rownij, obezdienij okolo zdmij welikemy. tiech zdij okrſlek piet myl. W tey zdij gſu rzieky, gezera y ſtudnicze. Proſtrzed rynku w mieſtie palacz kraſni geſt, wſſeczken wen pozlaczeny. W tey ohradie zdy lid kraluow bidly, genz w lowu zwierzi y ptaczſtwa w tey zemij kratochwil magi etc.

O wlaſti Chumchim, kapitule trzidczata druha. PAk dale od toho palacze gducze, geſt gyti kraſnu rowni nyekoliko dny. Tu geſt mieſt mnoho a hraduow a kupy mnoho. hedwaby nazbit. A kdiz ty trzi dny czeſtij przeyde, doygde pak gedney zemij hornatey. A miezi tiemy horamij a vdoly geſt myeſt a hraduow mnoho. Tez y na horach na tiech gſu mieſta y hra-

ubi est sericum in copia maxima. fiunt ibi panni pulcherrimi de auro et serico. Omnes autem incole loci et eciam tocius prouincie [1]) ydolatre sunt.

De Ciuitate quengianfu,[2]) *Capitulum xxxij.* Deinde autem per dietas octo [3]) inueniuntur Ciuitates oppida agri pulcherrimi et uiridaria multa et propter sericum infinita mora. homines autem ydolatre sunt. venaciones sunt ibi magne bestiarum et auium. Post dietas octo inuenitur Ciuitas [56[a]] magna quengianfu, que est regni quengianfu caput. quod regnum olim fuerat opulentum et nobile. ibi rex est filius magni Kaam nomine mangla.[4]) Ibi est serici copia maxima et omnium, que pro uita hominum necessaria sunt, fiuntque ibi mercaciones maxime. populus autem terre ydolatra est. Extra ciuitatem mangla est regale palacium in planicie habens muros latos [5]) in giro, quorum circuitus protenditur ad miliaria quinque. Intra murum illum flumina, lacus et fontes sunt. In platea media Ciuitatis palacium pulcherrimum est totum interius deauratum. Circa murum prefatum regis exercitus inmoratur, qui circa uenaciones et capturam auium in regione illa plurimum delectatur.

De prouincia [56[a1]] *chycui,*[6]) *Capitulum xxxiij.* Inde uero s. a predicto palacio discedentes uadunt per pulcram planiciem diebus tribus, ubi sunt plures Ciuitates et castra et [7]) mercaciones magne. Sericum autem habundantissime habent.[7]) Tribus uero predictis dietis [8]) terminatis inuenitur regio montuosa et inter montes ualles magne sunt, ubi sunt Ciuitates et Castra multa. Similiter et in

[1]) L a P[1] + Cathay. — [2]) L quingianfu. — [3]) P[2] iiij[or]. — [4]) P[1] a P[2] mangala. — [5]) L a P[4] multos. — [6]) L chym. — [7])–[7]) P[1] schází. — [8]) P[2] + itineris.

dowe, a gſu z wlaſti chumchym. lide tee zemij gſu modloſluhi a tiezarowe zemie. A gſu take lowczi weliczi, neb zwierzie tu geſt welike mnozſtwie, lwowe, Niedwiedi, geleni, ſrnij. I wſſtahla ſie geſt ta gyſſta zemie za dwadczet dny czeſty, A poczeſtny lide czeſtu gducze, po horach hoſpod dobrich doſti naygde, neb ḡt mieſt y wſſi doſti.

O wlaſti akbalech, ka[le] xxxiii. Przeyducze tiech dwaczeti dny czeſti, naygde zemij gmenem akbalech Mangij, genz geſt [74[a]] Na zapad ſluncze. Tu mnoho geſt mieſt a hraduow, nez naygmenowyteyſſie mieſto tey zemye ſlowe Akbalech mangi, neb przilezie zemy mangi. na poczatku ta zemie za trzi dny czeſti geſt w rownij, nez potom dale gſu horij, dolowe y leſſowe weliczi. Protahla ſie geſt ta giſta zemie za dwaczed dnij czeſti. mnoho mieſt a mieſteczek ma. lide gſu modloſluhi, Gſu kupczi, rzemeſlniczi y teſſarzi y lowczi y zwierzie y take ta zwierzatka, ḡto od nich pizmo magi, o nichz drziewe rzecze° geſt. Take zazworu roſte, genz neſu ſkrzie zemij kathay do ginich wlaſti. pſſenicze a rize mnozſtwie tu geſt etc.

O wlaſti Syndynffu, kapitule xxxiiii[a]. DOkonagicz czeſtu dwacziti dny, nayde na rownij gednu zemy, gmenem Syndynffu, genz opiet przilezi k Mangi. w niez naygmenowyteyſſie mieſto ſlowe ... To giſte mieſto nijekdy welike a welmy bohate bylo, genz w okrſek dwaczed mijl mielo. y ma ta zemie krale welmy bohateho a moczneho, gehoz biechu trzie ſynowe, genz

montibus Ciuitates et Castra sunt de prouincia chinchin.[1]) Homines regionis illius ydolatre sunt et terre cultores. Sunt eciam uenatores magni pro eo, quod in regione illa multa siluestria animalia sunt s. leones, ursi, cerui, damule, caprioli et alie diuerse species bestiarum. protenditur regio prefata ad xx dietas et uiatores per [56[b]] montes et ualles et nemora transeunt, Multas autem Ciuitates et habitaciones reperiunt et hospicia optima.

De prouincia Achalech mangi, C. xxxiiij. Post xx dietas predictas inuenitur prouincia Achalech[2]) mangy que est ad occidentalem plagam. ubi multe sunt Ciuitates et castra. Principalior[3]) autem Ciuitas regionis dicitur Acmelechmangy[3]) nec prouincia in primis tribus[4]) dietis planiciem habet, ultra quas postea montes magni sunt et ualles maxime ac nemora multa. Protenditur autem prouincia hec ad dietas xx, multas Ciuitates et oppida multa habens. Incole regionis ydolatre sunt et negociatores et artifices. cultores terre et optimi vena-[56[b1]]tores. Ibi enim sunt leones, ursi et cerui, damule, caprioli, lincei et bestiole ille, de quibus muscatum habetur, ut superius dictum est. In hac prouincia crescit in maxima copia[5]) triticum et risum ibi[6]) copiosissime habetur.

De prouincia Sindinfa,[7]) Capitulum xxxv. Terminata via dietarum xx predictarum inuenitur in planicie prouincia Sindinfa, que est similiter affinis mangy Cuius principalior Ciuitas dicitur Sindinfa. Hec Ciuitas olim magna et opulentissima fuit, cuius circuitus xx miliaria continebat. Habebat autem regem quen-

[1]) L dicta chym. — [2]) P[1] Agbalech. — [3])—[3]) L má: civitas achalech mangij, que confinis est provincie mangij. — [4]) P[2] schází. — [5]) L[2] + gingiberis, quod defertur per provinciam Cathay. — [6]) L + eciam. — [7]) L Sindyfu.

po otczi w kralowſtwie ſie vwazawſſe, na tre rozdielily. A mieſto take na tre rozdieliwſſe, kazdy ſwu ſtranu o ſwe przezdyl. Ale ty wſſeczkny zdy bily gſu ſpolu w prwnie zdy. Nez weliky kaam mieſta toho byl [75] Dobyl y toho kralowſtwie. przeſ to mieſto gde rzieka, genz ſlowe kurmyanffu, to gezero geſt neb ta rzieka ſſyroka za puoi myle. A geſt welmy hluboka a mnoho rib lapagie w nije. Nad tu rzieku mnoho mieſt y mieſtieczek geſt, neb ſie protahla ta rzieka az do welike° morze za oſmdeſſate dnij czeſtij. a kupij po tey rziecze bez c·iſſla gde, tak ze ledwa kto vwierzie, nez ktoz gſam ſwyma oczima obezrzi. W tom mieſtie Syndynffu przeſ tu rzieku moſt geſt kamennij, gehoz dluhoſt geſt za pul myle a ſſirokoſt na oſm kroczegi. A geſt ten moſt weſſken przikrit drzewenym przikrityṁ, welmy zſſlechtile malowanym, genz podeprziena[-*o*] geſt ſlupij mramorowemij. na tom moſtu geſt domkuow mnoho neb ſtanowiſſcz drzewenich pro dielniky rozlicznich rzemeſlnykuow. A ty ſtanowyſſcze rano zdwyhnu a weczer ſlozie w hromadu. Geſt take tu geden duom weliky, w niemz przebywagi kralowij vrzednyczi, genz moſtne a myto kralowye beru na tom moſtie. A toho myta moz ſie doſtati na kazdi den za tiſſiecz zlatich, ḡto ſlowu byzanczivm. lide w tey zemy gſu modloſluhy. Dale pak gducze za piet dny czeſty po gedney rownij, naygde mieſt a wſſy mnoho, kdezto dielagi kolcze a platna cziſteho. Take [75ª] Tu geſt zwierzie dywokeho doſti etc.

dam ditissimum et potentem, cui erant filii tres, qui patri succedentes in regno ipsum trifariam diuiserunt et Ciuitatem in tres partes diuisam partes [57ª] singulas ualauerunt muris, qui tamen omnes intra priorem continebantur murum. Magnus autem Kaam Ciuitatem conquesiuit et regnum. per huiusmodi Ciuitatis medium transit fluuius, qui dicitur quinantu, qui latus est per dimidium miliare profundus eciam ualde et in eo multi pisces capiuntur. Super fluuium illum multe Ciuitates et oppida sunt. nam usque ad occeanum [1]) protenditur per triginta [2]) dietas. Nauium autem et mercacionum transit per eum innumera multitudo, adeo ut uix credi narrantibus queat,[3]) nisi homo proprio ea cernat intuitu. In Ciuitate Sindinfa super ipsum fluuium pons est lapideus, cuius longitudo est per dimidium miliare. Latitudo uero ipsius est passuum octo. Est [57ª¹] autem tectus [4]) de super coopertura lignea nobilissime picta que columpnis marmoreis sustentatur. Super pontem hunc sunt domuncule seu staciones lignee multe pro operariis arcium [5]) diuersarum, que eriguntur mane, sero autem deponuntur et complicantur. Est eciam ibi domus alia maior, ubi manent regis officiales, qui pedagia et uectigalia pro rege in ponte [6]) recipiunt, que ascendunt diebus singulis, ut fertur, ad valorem mille [7]) bisancium aureorum. Huius regionis homines ydolatre sunt. Vlterius autem procedentes per dietas v per quamdam planiciem inueniunt castra et uillas multas, ubi fiunt sindones in copia maxima. Ibi eciam sunt animalia siluestria multa.

---

[1]) **L** + marc. — [2]) **P**¹ a **P**² LXXX. — [3]) **P**² nequeat. — [4]) **P**² schází. — [5]) **P**¹ arcuum. — [6]) **L** inposita. — [7]) **P**² schází.

O wlaſti Tebeth, kapitule xxxvi[a]. PRzeyducz tiech piet dnij czeſti, przide do gedney wlaſti, gmenem Tebeth, ktereyzto weliky kaam bogugie, dobił a zkazil. geſt tu mnoho mieſt zborzenich a hraduow. Wztahla ſie gt ta zemie dly za dwaczet dny czeſtij. A proto ze geſt tak opuſſczena, muſiegi, ktoz tudy gdu, ztrawu ſebu neſti, cžoz by mohlo za dwadczet dnij ſtacziti. A proto take, ze w tey zemij lidy nenie, zwierzi geſt welika wiecz. y geſt welmij nebezpeczno tudy giti a naywiecz w noczi. Awſſakz magi kupczi a poczeſtny lide taketo kunſt na to: w tey zemi geſt welmy welike a tluſte trzſtie, z nichz gedna geſt dly dobrze na patnaſte kroczegi, tluſſcz ledwa trzmi piedmij oſiehne okolo, a mezi dwema ſukoma poſtrannijma trzi piedij wzdely. Tehdy kdez w noczi chtie lide poczeſtnij odpoczinuti, z toho trzſtie ſyroweho nakladu welike hromadij a proto, aby gym czelu nocz horzelo. A kdez ſie giz to giſſte trzſtie rozhrziegie, kruti ſie ſiem y tam a ſſcziepa ſie a pukagie ſie a welmi trzeſſczi, tak ze ten trzeſk toho pukanie za mnoho myl ſliſſieti. A kdiz zwierz ten [76] Hrozny zwuk vſliſſie, welikem ſtrachem a hrozi precz biezie tak daleko, az prawie to° praſſku wiecze neuſliſſie. A tak w noczi ti poczeſtnij a kupczi gſu bezpeczni przed zwierzatij. kdybi to° kunſſtu nemiely, zadny by w noczi vgitie nemohl pro welikey mnozſtwie zwierzie. Ano lide, kdiz nayprwe ten praſk a trzeſk hrozni vſliſſie, zzaſnu ſie a konij neb ginij dobitek, doniewadz neprziwiknu

De prouincia thebeth, C. xxxvi. [57[b]] (T)ransactis autem prefatis v dietis inuenitur prouincia thebeth, quam magnus Kaam preliando et expugnando deuastauit. Multe enim Ciuitates ibi destructe sunt et castra dirupta. Protenditur autem in longum prouincia per dietas xx et quia sic in sollitudinem est redacta, oportet, ut per xx dietas uiatores omnes uictualia secum ferant. In super et, quia habitatoribus caret, siluestres fere supra modum multiplicate sunt ibi, propter quod periculosum ualde est inde transitum facere et maxime [1]) nocte. Habent tamen uiatores et mercatores ceteri tale remedium. Regio illa maximas habet [2]) arundines, quarum vna communiter habet longitudinis xv [3]) passus, grossicies uero eius est tribus palmis mensuratis in giro. [57[b1]] Inter duos collaterales nodos arundinis trium palmarum distancia est. Cum igitur nocte uolunt quiescere uiatores, de arundinibus illis uiridibus faces [4]) magnos componunt, quibus, ut ardeant, toto nocte ignem subiciunt et cum aliquantullum fuerint calefacte, huc illucque torquentur atque scinduntur et sic fortissime crepitant,[5]) ut earum fragor et strepitus eminus ad plura miliaria audiatur. Cum autem siluestres fere audiunt illum terribilem sonitum, tanto stupore ac [6]) tremore pauescunt, quod confestim fugam arripiunt quousque ad locum perueniant, ubi sonitus ille terribilis [7]) audiri non possit. Sic igitur nocte euadunt mercatores a bestiis; nisi enim sibi de tali remedio prouidissent, nullus [58[a]] ibi posset euadere noctibus pre multitudine [8]) bestiarum siluestrium. Homines autem,

[1]) L + de. — [2]) L + cannas vel. — [3]) L V. — [4]) P[1] fasces. — [5]) P[1] trepidant [6]) L + pavore seu. — [7]) P[2] schází. — [8]) P[2] per multitudinem.

to^{v} praſku, vſliſſiecze prwe, zdwyhnu ſie na bieh. A tiem obieczegem mnozie kupczi neopatrnij mnoho dobitka roztratie. A protoz prwe, nez ten ohen zapali, ktoz konije magi, muſiegi ge dobrze w puta ſpieti a przi-wazati welmy ſnaznie, neb czaſto geſt, ze ktoz toho nenie welmy pilen y ſ puty vtiekagi, kdiz ten praſk vſlyſſie, ptoz musiegi przi wazati.

O giney kraginie tey wlaſti a o gich obiczegi. PO ſkonanij tiech dwadczeti dnij czeſty tey wlaſti Tebeth nayde mnoho hraduow a wſſy, w kterezto kraginie geſt welmij ſſerednij a neſlichanie zly obyczey, genz przichady z oſlepenie modloſluzne°. W tey kragynie zadny nechcze zeny ſobie pogieti panny, ale hleda prwe, aby bila od mnoha muzuow zprzniena, Prawiecze, ze zena nemuoz gynak hodna byti k manzelſtwi. [76^{a}] A protoz, kdiz kupczi neb kteraczizkoly gyni poczeſtni lide ſkrzie tu zemij gducze, v gegiech mieſt nebo wſſy ſwe ſtany ſlozie, zeny z tiech kragin, kterez dczſery magi hodne k manzelſtwi, wedu gie k nym, nyekdy dwaczet trzidczet neb cztirziczed panen podle mnozſtwie kupczuow, a proſiecze gich, aby ſobie kazdy gednu z nich wzal a ſſebu gie drzel tak dluho, donyewadz by tu bydlil, ſwu kupij gednagie. Tehdy ony, ſuly taczi, wy-beru ſobie, kterez chtie, a tu ſebu chowagie, dokudz tu budu. A kdiz odtud gedu, zadne ſſebu z nich gym wzieti nedadie, nez muſiegi gegich ſtaroſtam zaſie wratiti. A take kazdy ktoz kteru z tiech panen ſſebu drzal, muſie gie na znamenie negaky darek dati, aby ta panna tiem darem

quando primo huiusmodi strepitum audiunt, magno concuciuntur horrore. Equi uero et animalia cetera uiatorum, antequam ad hunc strepitum assuescant, sic uehementissime timent, quod statim fugam arripiunt et per hunc modum multi mercatores minus prouidi multa iam animalia perdiderunt. Oportet igitur, ut equi prius per pedes singulos caute diligenterque compedibus alligentur, quorum multi vincula rumpunt et fugiunt audito fragore arundinis, nisi fuerint prius cum magna diligencia alligati.

De regione alia prouincie thebeth et de quadam turpi consuetudine eius, Capitulum xxxvij. Post terminum xx dietarum prouincie thebeth [58^{a1}] inue-niuntur castra multa et uille. Vbi est absurda et ualde detestabilis quedam abusio proueniens ex ydolatrie cecitate. In illa regione nullus uir vxorem uult accipere uirginem, sed requirit quilibet in ea, quam uult accipere coniugem, ut prius sit a viris pluribus cognita. dicunt enim mulierem aliter [1]) non esse aptam coniugio. Cum igitur mercatores uel quicunque alii uiatores per regionem transitum facientes iuxta opida predicta aut uillas sua tabernacula composuerunt, mulieres loci illius, que filias habent matrimonio copulandas, ducunt eas ad illos numero xx, xxx aut xL iuxta paucitatem uel multitudinem mercatorum ro-gantes, ut quilibet eorum vnam sibi de illis accipiat et in suo consor[58^{b}]cio teneant, quam diu ibi habuerint inmorari. Illi autem, quas uolunt, eligunt et secum continue retinent, quousque ibi mansuri sunt. Cum uero discedunt, nullam

[1]) L iter.

od hoſti danym miela giſty dowod, ze geſt giz (od hoſti danym myela) od wiecze muzuow poznana, aby tiem ſpieſſe a lepe mohla za muz wdana byti. A kdiz ſie chtie ty giſte panij w ſwych ruſſych vkazati, wſſeczky ty gijſte darij, czoz gym kupczi neb gyni hoſte nadaly, vwiezieczz ſobie na hrdlo, aby vkazaly, kterak gſu byli hoſſtem lybe. A kteraz wiecze tiech daru na hrdle ma, magy gij za nayſſlechtileyſſie a ſpieſſe gy poymu. A protoz, kdiz giz oddanij budu muzom ſwym, gſu na nie laſkawi muzie, anyz gym giz dopuſtie, by ſie [77] Gynich przidrzely. A take ſie welmij wyſtriehagi muzie tey wlaſti, aby geden druhe[v] na to neprzekaziel. W tey wlaſti lide modloſluhi gſu a welmy vkrutnij, aniz chtie za hrziech mieti, kdiz geden druhe[*h*]o oblupij neb czo vkradne neb paduchem byti. Owoczem zemſkem ziwy gſu a lowem zwierzeczіem. W tey wlaſti mnoho g̃t tiech zwierzat, g̃to pizmo dielagij, a rziekagie gym Gudderij. Ti, genz w tey wlaſti przebiwagi, magi mnoho pſuow lownich, g̃to ta zwierzata lapagi. A ti lide chodie w kozich zwierzeczich myeſto rucha, neb w hrubich kitlech z platna, A magi ſwu zwlaſſczi rzečz, y take raž peniezni, a ſluſſie ta kragina k tey zemij Tebeth, a gſu podle welike wlaſti Mangi. Ta zemie Tebeth welmy ſſyroka geſt a w oſmero kralowſtwi rozdielena geſt. Mnoho ma mieſt a mieſtieczek, a g̃t welmy hornata zemie. A gſu w nie rzeky y gezera, w nichzto nalezagi zlato, g̃to ſlowe zlato de paglola. Tu koraly myeſto razu peniezite[o] magi, a ten welmy drazie kupiti muſſie, protoz ze wſſ[*i*]czknij

earum secum discedere [1]) permittunt, sed oportet, ut parentibus suis eas restituant. Quilibet autem puelle, quam tenuit, iocale aliquod donare tenetur, ut habeat puella per huiusmodi iocalia euidens argumentum, quod uiris pluribus grata extiterit, ut sic possit facilius et nobilius maritari. Cum autem puelle predicte in ornato habitu apparere uolunt, omnia huiusmodi iocalia sibi a viatoribus data ad collum deferunt, ut ostendant, quomodo uiatoribus seruierunt graciose. Et que plurima huiusmodi signa ad collum habet, iudicatur melior et facilius maritatur. Igitur cum nupte [58^{b1}] fuerint, uiris suis grate sunt ualde nec permittuntur ulterius uiris aliis forensibus seu domesticis adherere. Multumque cauent uiri regionis illius, ne in hac re alterutrum se offendant. Huius habitatores regionis ydolatre sunt et crudeles nec peccatum reputant predari et latrocinia exercere. de fructibus autem terre et de uenacionibus uiuunt. In hac regione multa sunt animalia siluestria, que muscatum faciunt, et dicuntur gudderi. Habent autem incole loci canes uenaticos multos, qui ipsa animalia capiunt, propter quod de muscato copiam habent. Induuntur corio et pellibus bestiarum aut buchirano uel canapino [2]) rudi. Linguam propriam habent similiter et monetam et ad prouinciam thebeth pertinent et sunt [59^{a}] affines magne prouincie mangy. Hec enim prouincia thebeth latissima est et in octo regna diuiditur. Multas habet Ciuitates et oppida, montuosa est ualde et lacus habet ac flumina in quibus inuenitur aurum, quod dicitur de paglola.[3]) ibi eciam cor-

[1]) P^{1} a P^{2} ducere. — [2]) L canapacio, P^{2} canabio. — [3]) L paylol.

zenij tey zemije koraly na hrdle nofie. A take wſſem ſwym modlam koraly na hrdla wieſſegi, neb to magi za weliku czeſt. Take tu gſu pſij weliczi yakzto oſlowe, ſ nymizto zwieřz honye. Take gynich pſow doſti magi roz-[77a]liczneho zpoſobenie, Sokoluow a rarohuow, y ginich ptakuow k myſliwoſti doſti a welmi dobrich. W tey wlaſti roſte welika wiecz ſſkorzicze a gine° winneho korzenie doſti, gehoz k nam neneſu, anyz kdy wydati geſt toho w naſſich zemiech. Tu dielagi poſtawcze od zlata a od hedwabie doſti, a ta zemie geſt poddana welikemu kaamowij.

O wlaſti kaydu, kapitule trzidczata ſedma. PO tey wlaſti Tebeth przigde do wlaſti kaydu na zap[*ad*] ſluncze, a ta wlaſt ma krale, a ten $\bar{g}$t poddanij welike° kaam. Tu $\bar{g}$t mnoho mieſt a hraduow. Tu geſt gedno gezero, w niemz geſt perel take mnoho, ze kdyby ge dal wen neſti weliky kaam, biliby welmy male czeni pro obecznoſt a ꝑ welike mnoſtwie. Ale weliky kaam neda gich ſwobodnye lowyti. Neb acz by kto bez kralowa odpuſſczenie perly lowyl, yhned by zahuben byl. W tey zemi take welikey mnozſtwie tiech zwierzat geſt Gudderij, $\bar{g}$to pizmo dielagie W tom take gezerzie, $\bar{g}$to perly roſtu, geſt rib welikey mnozſtwie. W tey take wlaſti zwierzie rozliczne° doſti, lwow, Niedwieduow, Gelenow, Sřn y ginich zwieřzat. Tu geſt ptaczſtwa rozliczne° hoynoſt. Tu [78] wino neroſte, aniz geſt tu ktera wynnicze, ale z pſſenicze, rzizow a rozlicznich drahich wieczi pietie welmy dobre dielagi. Tu geſt

rallum pro moneta habent, quod caro precio emitur, eo quod omnes femine regionis[1]) corallum ad colla deferunt et omnibus ydolis suis similiter corallum appendunt ad colla. hoc enim ad magnam gloriam reputatur. In hac regione thebeth sunt canes maximi uelut asini, qui siluestres capiunt bestias, Aliosque canes habent uenaticos diuersarum manerierum: falcones, lanerii siue herodii multi et optimi sunt ibi. In hac prouincia crescit in magna copia Cyramonum [59a-1] et aloe. Aromatice[2]) species multe habentur ibidem, que non deferuntur ad nos nec in nostris partibus uise sunt. Ibi fiunt çambelloti multi aliique panni de auro et serico. Tota autem prouincia hec magno Kaam subiecta est.

De prouincia Cayndu, xxxviij. Per prouinciam thebeth inuenitur prouincia Cayndu ad occidentem. Que regem habet et est subdita magno Kaam. Ibi sunt Ciuitates multe et castra. Ibi est lacus, in quo margarite sunt in copia tanta, quod si magnus Kaam libere eas capi et asportari[3]) permitteret, ualde earum uilesceret precium pre multitudine nimia. sed magnus Kaam non permittit, ut libere capiantur. Si quis autem sine regis licencia ad margaritas piscari,[4]) [59b] occideretur. In hac prouincia sunt in multitudine magna gudderi,[5]) ex quibus muscatum habetur. Ibi eciam sunt pisces in copia maxima in lacu, s. ubi sunt margarite Ibi eciam leones multi sunt, vrsi, cerui, damule, caprioli, lincei in multitudine magna ualde. Ibi sunt uolucres multarum specierum habundantissime. Ibi vinum non crescit nec vinee ibi sunt, sed de tritico riso et

[1]) **L** + illius. — [2]) **P**[2] + et alie. — [3]) **L** exportari. — [4]) V rkpise připsáno presumeret. — [5]) **P**[2] gaudderi, **P**[1] + animalia.

hrziebiczkuow mnozſtwie welike a ſbyragi ge ſ maleho drziewiczka, genz ma male pruticzko, a ktwietek biely magi, yakzto $\bar{g}$t hlawka hrziebiczkowa. Tu geſt zazwora mnozſtwie a ſſkorzicze, tez y gine wonye drahey, gehoz do naſſich zemij neneſu. W tey wlaſti horach nalezagi drahe kamenie, gimzto rziekagi Turchiſſy, a gſu welmij pieknij, a toho doſti, ale zadny geho kopati neſmie bez odpuſſczenie welike[*h*]o kaam. lide tey wlaſti ſu modloſluhi, a ti gſu tak od ſwich modl ſſielenij, ze mnye, by tudy miloſt gegich zilkalij, kdiz zenij ſwe wlaſtnie neb dſczeri hoſtem poczeſtnym dadie. Neb kdiz kterij koliwiek hoſt tudy gde nebo gede, a w domu ſie ſwolagie zeny, dczery y gine zeni, kterez w geho do^{v} gſu, przikaze gim, aby hoſtie toho y ge^{o} towarziſſuow we wſſem poſluſſni byli. A vczini to przikazanie, gde z domu precz a hoſtie to^{o} s geho towarziſſcztwem a wſſem wlaſtniē do^{v} nyecha yakzto hoſpodarze, aniz ſie wratiti domuow ſmye, doniewadz on tu chcze bidliti. A ten hoſt, donowadz tu bidly, klobuk [78^{a}] Swoy neb gine znamenie przede dwerzmi powieſy, a kdiz hoſpodařz nadiegie ſie, by hoſt giz przicz odſſel, chczie ſie do^{v} wratiti, vzrzie znamenie ge^{o} przed dwerzmi, poſtupi zaſie ynhed. protoz hoſt ten moz tu dwa neb trzi dnij bidlyti. Takowy ſlepij a ohizdnij obyczeig po wſſie teij zemij kaydu drzie, a zadnij ſobie toho za hanbu nepoczita, proto ze to czinie ke czſti bohom ſwem a mnye, zebij ſkrzie to ſlitowanie a dobrotu, geſſto hoſtem tak vkazugi od ſwich bohuow myeli hoynoſt wſſeho zemſke^{o} owocze obdrzeti. Raz peniez

diuersis speciebus uinum optimum faciunt. Ibi sunt gariofili in copia maxima que colliguntur ex arbusculis paruis habentibus ramusculos paruulos. florem album faciunt et paruum, sicut est gariofili granum. Ibi est cincinber habundanter ualde similiter et cynamonum. Alieque species multe aromatice ibi sunt que ad regiones nostras non [59^{b1}] deferuntur. In huius prouincie montibus inueniuntur lapides, qui turchisci [1]) dicuntur, pulcri ualde et in copia maxima, quos sine licencia magni Kaam nulli licitum est excauare. Incole prouincie huius ydolatre sunt. Sunt autem uiri a suis ydolis taliter [2]) dementati, ut se credant eorum graciam promereri, si eorum vxores proprias et filias viatoribus tradant. Nam quando viator quicunque per eos transit et ad domum cuiuscunque diuerterit confestim dominus domus conuocans vxorem, filias et mulieres ceteras, quas in domo habet, mandat, ut hospiti et sociis per omnia pareant. Facto hoc mandato discedit et peregrinum illum cum sociis in domo propria dimittit ut dominum. Neque autem redire [60^{a}] presumit, donec ibi ille uoluerit inmorari peregrinus. igitur ille pileum [3]) suum aut [4]) signum aliquod ante fores domus appendit. Cumque dominus domum redire uult putans illum forsitan discessisse, si signum ante ianuam uiderit, retrocedit statim. Vnde peregrinus ille duobus uel tribus diebus ibi inmorari potest. Hec autem ceca et detestanda abusio per totam prouinciam Cayndu obseruatur ab omnibus, nec ullus sibi hoc ad uituperium computat, eo quod hoc faciunt pro suorum honore deorum. Creduntque, quod

[1]) P^{2} turchi — [2]) L totaliter. — [3]) L capellum. — [4]) P^{1} ut.

ſwich takij to magi: prutky zlate pod giſtu wahu dielagi a tiemy myeſto peniez trzie a trh diegi. A yakz ta metliczka neb prutek wazij, tak geſt czena geho. A to geſt gegich wieczſij raž; pak menſſy raž gegich geſt takowij: Suol w kotlech warzie, a to potom w formyczku legi, a tu ſie ſtwrdnu, a to geſt gegich menſſy raž, gimz take ſwoij trh diegi. Oſmdeſat tiech kruzkuow ſoly ḡt tak mnoho, yakzto geden maly zlati, ḡto ſlowe wlaſky Sagyvm. Potom gducze deſſet dny czeſtij, nayde na teij czeſtie hradij y wſij, kdezto prawij tijz obiczeig magij, Jakzto w tey zemij kaydu, kdezto take gſu weliczi lowowe zwierzie y ptaczſtwa. doko[79]nagicze tiech deſſet dny czeſty, naygde rzeku gednu, geſſto ſlowe Bryus a tu ſie dokonawa ta zemie kaydu. w tey rzecže nayde weliku wiecz zlata, ḡto ſlowe zlato dopagiola. A na brziezie tey rzieky ſſkorziecze welika wiecz roſte, a ta rzieka ſkonawa ſie v weli° morze.

O wlaſti karayam, kapitula trzidczata oſma. Mynucze tu rzieku drziewe rzieczenu, wchaziegi do tey wlaſti, ḡto ſlowe karayaın, genz w ſobie ma kralowſtwie ſedmero, a geſt poddana welike^{v} kaam, kdezto kralē geſt ſyn ge° gmenem Eſentemur, muz mudrij a vdatnij, moczni a bohatij, genz welmij dobrze w ſwe zemy prawdu a ſprawedlnoſt zachowawa. lide tey zemie modloſluhy ſu. A mijnucze tu rzieku pieti dny czeſtij, nayde myeſt mnoho a hraduow. W tey wlaſti rodie ſie konie welmy dobrzie. Tu magi

ob hanc causam [1]) benignitatem, quam exhibent uiatoribus, a diis suis terrenorum fructuum obtinere habundanciam mereantur. Monetam vero in hunc modum habent. Virgulas [60^{a}1]j aureas sub certo pondere faciunt, quas pro pecunia expendunt, et iuxta [2]) pondus uirgule precium eius est et hec est moneta maior. Minor vero talis est: sal in caldario coquunt, quod postea in formella [3]) proiciunt, ubi consolidatur, et talem monetam [4]) expendunt. Octoginta enim de hiis paruulis denariis sagium [5]) vnum aureum valent.[6]) Post hec itur per dietas decem et inueniuntur in via illa castra et uici multi, ubi sunt per omnia consuetudines prouincie Caydu. Vbi[7]) eciam sunt uenaciones maxime bestiarum et uolucrum. Terminatis x dietis inuenitur flumen, quod dicitur brius, ubi terminatur prouincia Cayndu. [7]) In hoc flumine inuenitur copia maxima auri, quod [60^{b}] dicitur de paglola. [8]) Supra crepidinem uero fluminis Cynamomum copiosissime crescit. flumen ad mare occeanum terminatur.

De prouincia Caraiam,[9]) *C. xxxix.* Post transitum predicti fluminis statim intratur in prouincia carayan, que continet regna VII. Est autem subiecta dominio magni Kaam, ubi rex est filius Cublay, nomine esentemnir,[10]) prudens et strenuus, potens et ditissimus,[11]) qui optime in suo regno seruat iusticiam. habitatores [12]) patrie ydolatre sunt. Procedendo uero ultra fluuium per dietas quinque inueniuntur Ciuitates multe et castra. In ipsa regione nascuntur equi optimi.

[1]) P^{1} schází. — [2]) V rkpise iusta. — [3]) P^{2} formulas. — [4]) P^{1} + imminutam. — [5]) L signum. — [6]) L faciunt in valore. — [7])—[7]) L schází. — [8]) L payolo. — [9]) L Cayraiam. — [10]) L esencenyr. — [11]) P^{2} citissimus. — [12]) L + autem.

rziecz ſwu. Po tiech pieti dny czeſtij naygdeſs naygmenowytieyſſie mieſto tey zemie, gmenē yaczi. welika a kupeczſtwie tu ḡt welika wiecz. Tu take przebiwa krzieſtianuow nyekterakich malo neſtorinow, ale mnozie gſu z nich ḡto ſie Machometowij modle. pſſenicze a riże ḡt welika wiecz, Ale pſſeniczne° chleba tu negedie, neb tu zdraw nenye takowij chleb, Nez režie chleb dielagi. Take czinie rozlicznich [79ª] Wieczi pytie, gymz ſie ſpieſſe opieſs, nez kterym wienem. Mieſto razu penieczneho magy nyekterakij kamenyczko biele, geſſto w morzi nalezagi, gichzto dawagi oſmdeſat za geden hroſſik ſtrziebrnij. W tō mieſtie z ſtudnicznich wod ſuol dielagi v welikȳ mnozſtwie, od nyez kral ma weliky plath. W tey zemij muzie tak blaznywi gſu, ze zadnij ſobie to° za hanbu nema, acz by s gegi woly geſt.[!] W tey zemi gezero geſt, genz ma w okrſky ſto myl, w nyemz rybi kraſne a welmij dobre lapagi. lide w tey wlaſti ſyrowe maſſo takto gedie: nayprwe ge welmij dobrze zetru, potō ge gedie etc.

O ģine kraginie tey wlaſti karayam, xxxviiii. POtom winducze z toho mieſta yaczi, deſſet dny czeſty geſt giti przeſ tu zemy katayam do gineho kralowſtwie, w nyemz nayſlowutneyſſie mieſto ſlowe karayam, kdezto kral geſt kagatym, ſyn krale kublayow. Tu nalezne zlata mnoho, geſſto ſlowe zlato depagiola neb rzieczne zlato; w ginich potoczich a mezi horamij

Ibi est lingua propria grauis et difficilis valde. Post quinque [60ᵇ¹] dietas prefatas inuenitur principalior regni Ciuitas nomine Iacy,[1]) nobilis ac magna, ubi negociaciones plurime fiunt. Ibi habitant christiani quidem nastorini[2]) sed pauci multi de his uero, qui machometum adorant. Triticum et risum in magna copia habentur ibi, sed tritriceum [triticeum] panem non comedunt ibi, quia sanus ibi non est huiusmodi panis. De riso autem panem faciunt. Faciunt eciam de diuersis speciebus pocionem, que facilius inebriari facit, quam vinum. Loco monete expendunt porcellanas albas, que reperiuntur in mari. Octoginta autem de ipsis dantur pro vno sagio argenti, quod ad valorem duorum venetorum ascendit. Octo uero sagia argenti ascendunt [61ª] ad ualorem vnius sagii auri. In hac Ciuitate fit de aqua puteorum sal in copia maxima, de quo rex magnus habet introitus.[3]) In[4]) hac autem regione uiri sic stolidi sunt, ut nullus eorum pro displicencia habeat si alter ad vxorem eius accedit, dummodo illa consensum prebeat.[4]) In hac regione est lacus habens in giro miliaria centum, in qua pisces magni et optimi capiuntur. Homines regionis huius carnes crudas[5]) hoc modo manducant: primo eas minuatim terunt, postea in saporem optime confectum ex aliis plurimis et aliis[6]) speciebus ponunt, postea comedunt, sicut apud nos cocte comeduntur.

De regione quadam prouincie Caraiam, in qua serpentes[7]) *magni sunt, Capitulum xli.* [61ª¹] Post discessum a Ciuitate Iaci per decem dietas proceditur per[8]) prouinciam caraiam[9]) ad regnum aliud, cuius principalier Ciuitas

---

[1]) L xacy. — [2]) P² schází. — [3]) L questus. — [4],—[4]) L schází. — [5]) P² crudes. — [6]) L + optimis. — [7]) L sapientes (!). — [8]) L ad. — [9]) P¹ Caralam.

take nalezagi zlato, ale hrubieyſſie nez to dopayola. dawagi toho zlata gednu wahu, g̃to ſlowe ſagyvm, za ſſeſt ſtrziebrnich ſagyn. [80] Ale myeſto razu wzdij vziwagi to° kamenyczka porcellanow, o nychz drziewe praweno geſt, genz z yndie przinaſſegi. lide w tey wlaſti modloſluhi gſu. W tey wlaſti hadowe gſu welmy weliczi, Mnozie z nich gſu dly na deſſet kroczegi a tluſty deſſet piedy, a ty gſu naywieczſſie. magi nyekterzie z tiech welikich haduow v hlawij dwie ſtehnie ale bez noh, ale myeſto noh magi kopito gedno, yakozto kopito neb paznechtij lwowe, neb yakzto ſokolowe paznechty. hlawu weliku ma a oczi welike, yakzto dwa peczni welika vſta tak welika ma, ze by gedno° czlowieka dobrze pozrzel a zuby welmij welikey. A proto ze geſt tak hrozni ten had, zadny nenie, kto bie ſie neſtrachowal k nyemu prziſtupiti, ze zwierzata rozliczna dywoka bogie ſie geho. had ten wo dne w geſkyniech geſt pod zemy pro horko, A w noczi wen wynda, chody hledagie zwierzie leczkterakeho, aby gie fezral. gde do gegich lozi a gieſkyni, ktezto lwowe, Niedwiedowe neb gina zwierzata przebiwagi. A tak zadny zwierž ge^{v} ſſtati neſmije. A kdiz ſie giz nagie, do ſwe ſie geſkynie wrati. a geſt tu kragina pieſkowata. A kdiz ten had po pieſku ſie plazi, welmy ſſebu mecze w pieſek, A lowczi wedne [80^{a}] W ten pieſſek kole welike° nabygi y zde y onde po rownij a na konczich kole gſu oſtrzi

dicitur Caraiam, ubi rex est Cogatuy [1]) nomine, filius cublay regio. Ibi inuenitur multum de auro, quod dicitur de paglola, quod in fluminibus habetur. In aliis autem lacunis et montibus inuenitur aurum grossius, quam sit aurum de paglola datur autem de ipso vnum auri sagium pro VI sagiis de argento Monetam tamen de porcellanis habent, de quibus superius dictum est, que de india deferuntur. homines huius regionis ydolatre sunt. In hac regione inueniuntur serpentes magni valde; multi enim ex hiis sunt [2]) passuum longitudinis et in grossicie [3]) palmorum in circuitu men[61^{b}]suram continent et isti maiores sunt. Habet autem quidam illorum magnorum serpencium iuxta caput duo crura carencia pedibus, sed loco pedis [4]) habet vngulam vnam ad modum leonis vngule uel falconis. caput ualde magnum habet. Oculi eius pregrandes sunt uelut duo panes. Os tante magnitudinis habet, quod vnum hominem de facili transglutiret. dentes habet maximos et quia ita terribilis est serpens ille, nullus homo est, qui non paueat appropinquare illi, sed et animalia quecunque agrestia timent illum. modus, quo capitur a venatoribus, talis est. Serpens dictus de [5]) die [5]) in Cauernis subterraneis latitat, propter estum, nocte uero egrediens circuit querens bestias ad deuorandum. Vadit [61^{b1}] ad earum cubilia [6]) et Cauernas, ubi leones, ursi et animalia huiusmodi habitant et comedit bestias magnas et paruas. Nam nulla bestia insultum eius et fortitudinem sustinere potest. Post comestionem autem ad cauernam reuertitur propriam. Est autem ibi transitorium sabulosum et cum ille per sabulum reptat, fortissime se iactat in sabulum et quia sic ponderosus est

[1]) P^{1} a P^{2} cogatim. — [2]) P^{2} iiij^{or}. — [3]) L xiii. — [4]) L iuxta pedem. — [5])—[5]) P^{1} schází. — [6]) P^{1} a P^{2} cubicula.

meczowe oczeliwy, ſilnie przibiti, welmy oſtrzi, a ty potom wſſiczkny pieſkem dobrze przikrygi, tak ze gich had wydieti nemoz. A kdiz opiet w noczi tudy ſie poplazie, mecze ſie po pieſku, yakz obiczeig ma vwrze ſie nato oſtre zelezo prſmij, a tu vſtrne na tom tak, ze nebo yhned vmrze a neb ſie welmij zſiecze. Tehdy lowczi przigducz, nebudely vmrlie, ale dobygi gey, a najprwe zlucż z nieho wydru, a tu welmy draze ꝑdawagie ꝑto, neb welmy lekaržka ḡt, tak acz by koho pes wſtekly vkuſil, ſie to [*té*] zlluczi maliczko napigie gedno yako maly halerž, ynhed vplnye zdraw bude. Take zena, kteraz przi porodu ſylne boleſti ma, gedno ſie gie malo napie, ynhed bez boleſti porodie. Maly kto take kteraku hlizu, gedno gie malo pomaze tu zluczi, w malich dnech zdraw bude. Maſſo take to° hada prodawagi, neb gedenij dobre geſt a lide welmy ge rady gedie. W tey wlaſti mnoho ſie kony rodie a welmy dobrych. wſſem tiem konyom oczaſſe vrubugie, dwe nebo trzie koſczſtie ſ koncze, aby kuon, kdiz biezi, giezdcze oczaſſem nemrſkal a abij oczaſſem ſem y tam nekrutil, kdiz biezie, neb to magi na kony za welmy zly obyczeig. Giezdczie w tey zemy ſtrzemeny dluhe magi [81] V ſedl, yako zde wlaſſy czinie, w bogich vziwagi pruſplechuow kozenich z kozzij buwolowych. Take kopie vzka magi, ſamoſtrziely a wſſeczknij ſtrzely, kteremyz ſtrzielegie, nalepem zmazie. drziewe nez kral kublay tu

et grossus, foueas [1]) in sabulo adeo magnas cum pectore et uentre facit, ut uideatur veges [2]) magna uino plena per sabulum uolutata. Venatores igitur de die sub sabulo palos multos et fortes huc et illuc per planiciem infigunt, in quorum summitatibus sunt gladii de calibe [3]) firmiter infixi, acuti ualde, quos post modum [62ª] operiunt sabulo, ut a serpente postea uideri non possint. Cum igitur nocte inde transitum facit super sabulum, solito more reptando se ¡actat et in ferrum absconditur et acutum pectore [4]) prosiliens et impingens aut statim moritur aut grauissime uulneratur. Tunc venatores superuenientes ipsum, si adhuc viuit, occidunt. Et primo fel ipsius extrahunt, quod precio magno vendunt, eo quod medicinale est ualde. Si quis enim morsum patitur canis rabidi, modicum de ipso bibens ad pondus s. denarii vnius paruuli statim plene liberatur. Mulier eciam in partus doloribus constituta modicum sumens ex eo expeditur a partu. Qui eciam apostema aliquod patitur, si [5]) infirmitatis locum hoc felle [62ª¹] perungit, in paucis diebus perfecte curatur. Carnes autem illius serpentis venduntur, quia in cibum optime sunt et libenter ab hominibus comeduntur. In hac prouincia multi et optimi equi nascuntur, qui a negociatoribus deferuntur [6]) in Indiam. Omnibus autem equis nodos duos aut tres de osse caude extrahuntur, ne equus currens equitem [7]) cauda feriat et ne [8]) caudam huc illucque contorqueat dum currit, quia hoc in equo turpissimum reputant. Equites huius patrie strepis utuntur longis ad cellas,[9]) ut apud nos gallici faciunt. In bellis utuntur coratiis de corio buballorum, vtuntur et scutis lanceis et ba-

[1]) L fossas. — [2]) L reges (!). — [3]) P¹ de capite. — [4]) schází. — [5]) L quodsi. — [6]) L ducuntur. — [7]) L eiusdem (!). — [8]) L qui cum. — [9]) P² + sellas, P¹ schází.

zemy obdrzal, Muzie tey wlaſti takyto ſſeredny obiczeij myely: kdiz kterzi dobrzie lide ſkrze tu zemy ſſel nebo giel, genz bil mvdrij a dobrich obyczegi, genz ſie gym zdal na rzeczi y na ſkutczſiech czlowiek zpoſobily, opozdi[*l*]y ſie v nich a wzal tu noczlech, zamordowaly gey w noczi a rzkucze, ze ta geho wſſeczkna mudroſt, lepota y dobrzi obyczegowe, cžoz w geho duſſy bilo, to wſſe w tomu domu potō oſtalo. A protoz mnoho gich zmordowaly. Ale weliky kaam, kdiz to kralowſtwie potom pod ſwe panſtwie podrobil, tu vkrutnoſt a neſſlechetnoſt a blaznowſtwie gegich vplnie wypl[*e*]nil z ſ te wlaſti.

O wlaſti Ardandam, ka^{le} *xxx*^{viiii}. A kdiz giz odeygde od tey wlaſti karayā za piet dnij czeſti, nagde gednu wlaſt gmenē ardandam, genz podrobena geſt welike^{y} kaam, w niez mieſto naygmenowiteyſſie ſlowe Bukyam. w tey wlaſti mieſto razu penieżneho dawagi zlata wahu, ḡto ſlowe vnczia nebo ſagyum, Tu vnczi zlata dawagie neb wymienigi za piet vnczi strziebra, neb nemoz nalezti w tey wlasti ſtrziebra [81^{a}] Za mnoho myl. A protoz tu ſgiezdiegi ſie kupczi, geſſto od nich wymienugi zlato za ſtrziebro a mnoho ziſſkugi. Take tiemy porcellamij trh diegie, yakoz przinoſie z indie. Ryzow a maſſa vziwagie naywiecz, pieti dobre dielagi z rizow a z gine° wonneho korzenie. Muzie y zeny w tey wlaſti przikriwagie ſobie zuby ſwe zlatemi plechi, genz gſu tak zpoſobeni, ze ſie zubom welmy dobrze przyhodie.

listis, et sagittas, quas faciunt, tossicant.[1]) Antequam Cublay magnus [62^{b}] Kaam hanc prouinciam obtineret, uiri huius prouincie huiusmodi rem detestabilem faciebant: Quando enim uir aliquis transibat per eos alterius patrie decentis[2]) apparencie et bonorum morum, qui prudens in uerbis et actibus uideretur, si apud eos hospitabatur, ipsum in nocte occidebant dicentes, quod prudencia, mores et gracie et anima eius in domo illa postmodum remanebat. ob quam causam multi ibi occisi sunt. Sed magnus Kaam postquam regnum prefatum suo dominio subiugauit, hanc impietatem et stulticiam de illa patria penitus extirpauit.

De prouincia Ardandam C. xli. Cum uero receditur a prouincia caraiam ad dietas . . . .[3]) inuenitur prouincia Ardandam, que subiecta est magno Kaam, cuius no[62^{b1}]bilior urbs dicitur unciam.[4]) In hanc prouincia datur pro moneta aurum ad pondus. Vnciam enim seu sagium auri commutant pro quinque vnciis seu sagiis argenti. Non enim inuenitur in regionibus illis usque ad dietas multas argentum. Ideoque conueniunt illuc negociatores, qui cum eis aurum pro argento commutant multum[5])-que lucrantur. Poreellanas eciam expendunt,[6]) que de india deferuntur. Riso et carnibus uescuntur plurimum, pocionem optimam faciunt de riso et de aromatibus delicatis. Viri et mulieres regionis huius dentes coopertos deferunt subtilibus laminis aureis, que sic disposite sunt, ut dentibus optime coaptentur. Viri omnes militares sunt, armis tamen modo et milicie uacantes

[1]) P^{1} a P^{2} toxicant. — [2]) P^{2} dicentes. — [3]) P^{1} V, P^{2} X. — [4]) L vrsiam. — [5])—[6]) P^{2} schází.

Muzie wſſiczkny w tey wlaſti rytierzſſczi a zpanoſſily gſu, ſ uodienym gedno a ſ rytierzſku wieczi ſie obchodiecze, a ſ lowij zwierzeczimij a ptaczimij. A zeny gegich wſſeczkno hoſpodarſtwie zprawugie, a magi ſluhi zakupene, g̃to ſu gym w ſluzbu podrobenij. W tey wlaſti ten obyczeig geſt, aby zena kdiz porody, polloha ſwe° czymž nayſpieſſe muoz odbila a hoſpodarzſtwie hledala. Ale muz gegie, ten ſie muſie myeſto nye poloziti w loze, a ctirzidczeti dny lezeti, a o dietieti praczi myeti, a mati o dietieti zadney pracze nema, gedno ze ge^{v} pokrm da, a to kdiz ſyn geſt neb pacholik. A za tiē, donowadz tak muz lezi, przatele gegi gey nawſſcziewugi yako ſſeſtienedielnyczi a p̃wie, tak ze to ꝑto muzie czinie. Neb zena kdiz dſczeru neſe a porody, dluhi czas a tiezcze geſt praczowala. Protoz podobno byti ſudie, aby take cztirziedczet dny bez pecſie ſynowy gſucze, odpoczinula. Nez przes to [82] Ona wzdy muzovy, donyowadz tu lezie, giedlo k lozi neſe. w tey wlaſti modl nenie ginych, gedno ze kazda czeled tiem ſie modle, od kohoz ſie kto porodil, to geſt ſtaroſtam ſwym. W leſſiech welikich bidle, kdezto gſu horij welike a leſſowe. Tiech hor lide gine netahnu ſie z ginich wlaſti, neb by tam ziwy byti nemohly czize lide pro zle powietrzie neczıſte. pyſma a liſtuow nemagi, nez vmluwy ſwe a zawazanie o[*d*] dluhi geden ſ druhem na wrubiech magi, tak ze vcziniecze wrub, y rozſſcziepie na poly y chowa geden gedney polowicze a druhy druhey, Tak ze potō ſloziecze w hromadu, przida ſie geden k druhe^{v} na naymenſſiem wrubku. W teyto zemyczi a we dwu drziewe gmenowanych, to geſt w kaydu a w kazayam, lekarzow

[63^{a}] et uenacioni bestiarum et uolucrum. Mulieres autem curam rei familiaris in omnibus gerunt habentque seruos empticios, qui eorum obsequiis mancipantur. In hac prouincia consuetudo est, ut quando peperit mulier, locum[1]) quam cito potest dimittat et surgens gubernacioni domus intendat, Vir autem eius xl diebus in lecto decumbit et nati sibi filii curam gerit. Mater autem pueri nullam de illo sollicitudinem habet, nisi quia lac illi prebet. Interim uero amici et consanguinei uirum uisitant decumbentem. Aiunt, quod hoc ideo faciunt, quia mulier filium portans et pariens longo tempore et grauiter laborauit, propter quod conueniens iudicant ut diebus xl a filii cura quiescat ipsa tamen uiro cibum defert ad lec[63^{a1}]tum. In hac prouincia non sunt alia ydola, nisi quod quelibet familia suum progenitorem adorat, eum s., a quo alii de familia nati sunt. In locis ualde siluestribus habitant, ubi montes sunt maximi et nemora magna ualde. Ad montes illos non accedunt[2]) alii de regionibus aliis, quia viuere[3]) ibi non possunt extranei propter corrupcionem nimiam aeris. Litteris carent sed contractus suos et obligaciones ad inuicem asseribus[4]) faciunt, quarum medietatem seruat vnus, aliam alius, que postmodum composite in minitis signis coueniuntur. In hac prouincia et in duabus prenominatis, s. Caydu et caraiam, medici non sunt, sed quando quis infirmatur, conuocant sui magos, qui ydola colunt, quibus infirmus [63^{b}] suam infirmitatem exponit. Tunc magi

[1]) P^{2} lectum. — [2]) L + aliqui. — [3]) L venire. — [4]) L incisuris.

nenie, Nez kdiz kto z nich nemoczen geſt, przatele geho ſwolagie czarodieniczi, genz modly naſledugi, a ten nemoczni gim ſwu nemocz wyprawy. Tehdy ti czarodieniczi naſtrogie tanecz weliky, a hudbu y piſſczbu zgednagy, a tak ſwym bohom ke czſti rozliczne pieſne tworzie. A to tak dluho czinie, az nyektereho z tiech tanecznikuow diabel poſiedne. A tak pak ynhed tanczie nechagiecze, biezie k to^{v}, kterehoz diabel poſiedl, a budu geho tazati, procz by onenno nemoczen bil, a czo by miely cziniti, aby onen zdraw bil. Tehdy diabel z toho obkliczene^{o} bude odpowidati a řzka, ze [82^{a}] Onen proto nemoczen $\bar{g}$t, ze to^{o} neb onoho boha rozhniewal. A tak ti czarodieniczi ꝑſie toho boha, aby onomu nemocznem^{v} ge^{o} winu odpuſtil ſlibugicze, ze ten ge^{v} bude ſwu wlaſtnij krew obietowati. A znamenaly diabel po kterem znamenij ge^{o} nemoczi, ze ten nemoczni nemoz ziw oſtati, tehdy die: Tak geſt ten nemoczni boha to^{o} welmy rozhnewal, ze tu obieti vkrotiti geho nemozem. pakly znamena, ze moz zyw oſtati, tehdy die: muſiet toliko a toliko ſſkopczow zabiti, $\bar{g}$to magi czerne hlawy, a ge^{v} obietowati, a take^{o} pieti nadielati, a toliko czarodiєnikow ſobie ſwolati, a pro nie (tiem) wſſeczki wieczſſy obiet obietowati, a takt ſie ten buoh nad nym ſmyluge. Tehdy przatele to^{o} nemoczne^{o} to wſſe vczinie, cžoz diabel rozkazal, zabigicze ſſkopi, krew gegich k neby wrhu. A ſenducze ſie czarodieniczi ſwymi zenamy, zaſwietie mnoho ſwiečz, a weſlken duom zkadie, a dym z drziewie wonneho ale vdielagi, a maſſo obarziwſſe, tu wodu w powietrzie legi, a diel take to^{o} pitie, $\bar{g}$to vdielano z rozliczne^{o} wonneho korzenie. A opiet ſie vgmucze w tanecz ſkakagi, ſpiewagiecze na czeſt tey

coream ordinant et instrumenta pulsant et ad ydolorum suorum honorem magnas faciunt cantilenas, hoc autem tam diu faciunt, donec arripiatur a demone vnus ex ludentibus in corea. Tunc corea dimissa iacentem arrepticium consulunt qua de causa hec ille paciatur et quid de ipsius liberacione agendum sit, demon autem per arrepticium responsum dat dicens illum infirmatum, quia illum aut illum deum offendit. Magi autem orant, ut deus ille culpam illi remittat promittentes, quod ipse de sanguine suo proprio sacrificium offeret. Si iudicat demon ex signis egritudinis, ut ille liberari non possit, ait: Iste tam grauiter deum [63^{b1}] illum offendit, quod per nulla sacrificia placari potest. Si autem iudicat, ut possit euadere, dicit: oportet, ut tot arietes nigra capita habentes illi offerat et tot et tales faciat pociones et conuocet ad se tot magos et magas totidem, per quorum manus sacrificium offerat et sic placabitur ei deus. Tunc consanguinei egroti illi omnia faciunt, que demon iussit, Occiduntque arietes et sanguinem ipsorum in celum iactant. Conuenientes uero magi cum mulieribus suis faciunt luminaria magna et domum totam thurificant et fumum de lignis aloe faciunt et aquam decoccionis carnium in aera fundunt et parte eciam pocionum, que de aromatibus sunt confecte, et in corea iterum (64^{a}] saltant et cantant ad illius reuerenciam ydoli. Post hec inquirunt rursus ab arrepticio, an per hoc sit ydollo satisfactum. Si iubet demon, ut aliud fiat, confestim mandatum eius impletur. Cum autem dicit sibi satisfactum esse, fanatici et incanta-

modle. potom opiet otazi to° zbieſyle°, gizly geſt to^{v} bohu doſti vczinieno, kaze[*li*] czo wiecze, opiet vczinie, czož kaze. A kdizt die: gizt geſt doſti vczinieno, Tehdy ti czarodieniczi, poſadiecz ſie za ſtuol, gedie to maſſo obietowa^{e} [83] S welikem weſelym, a pigie to pietie modlam obietowane. A dokonagiecze obied, beru ſie domuow a zdarziely buoh, ze nemoczni ten zdraw bude, tehdy tito diegi, ze geij ta modla vzdrawila. A tak tu chytroſti zklamani bywagi dyablem oſlepeni.

O welikym bogy, genz byl mezy Tatary a kralem Nyen. Dle kralowſtwie ſwrchu gmenowaneho karayam a kralowſtwie wocziam bil geſt boyg welmy weliky w zemi od narozenye bozie° Tieſſieczie° ſeddeſate° a druhe°. Weliky kaam poſlal gedno° z ſwych kniezat, gmenē Neſtardina, a ſe dwanaſti tiſſieczemij giezdnich na ſtrazie tey wlaſti karayam, y bil geſt drziewe rzeczeni Neſtardin muz opatrnij, a ti ktoz gſu ſ nymi bily, ritierzi ſſlechetnij a ſilny boyowniczi. Tehdy krale Mien a Bangala, vſliſſawſſe gich przziegiezd, lekly gſu ſie a b[*o*]giecze ſie, zdaby proto przigely, a chcziecze na gegich zemie vderzieti. ſhledawſſe ſwe woyſko, myeli gſu giezdnich a pieſſczow na ſſedeſſate tiſſiecz", Slonow ſe wſſi przipwu k bogi [*n*]a dwa tiſſicz, magiecze twrzie na ſobie, a w k[*a*]zde twrzij muzuow k bogi hotowich dwanaſt neb patnaſt. I przilehl kral Mien ſ ſwym woyſkem k mieſtu Wocziam, y vlozil ſie ten kral Mien ſ ſwȳ woyſkem na gednō poly za trźi dnij czeſty od mieſta wocziam. Vſliſſav to Naſtardyn, [83^{a}] Bal ſie geſt, neb

tores illi sedent ad mensam carnesque comedunt immolatas cum leticia magna et bibunt pociones, que ydolo sunt in sacrificio oblate. Terminato prandio ad propria remeant. Si contingat autem diuina prudencia,[1]) ut curetur eger, curacionem ipsius attribuunt demoni, cui sacrificia sunt oblata. hac arte per demones illorum illuditur cecitati.

De prelio magno, quod fuit inter tartaros et regem mien, et uictoria tartarorum, xlij. [64^{a1}] Occąsione regni Caraiam superius memorati et regni unciam[2]) fuit prelium magnum in regione immediate predicta. Anno domini M° lxxij°[3]) magnus Kaam misit vnum de principibus suis nomine nescardyn[4]) cum xij milibus equitum ad Custodiam prouincie caraiam. Erat autem predictus Nescardyn uir prudens et strenuus et hii, qui cum illo erant, milites probi et fortissimi bellatores. Reges autem Mien et bangala audito eorum aduentu perterriti sunt metuentes, ne forte terras eorum uenissent inuadere. Congregantes igitur suos exercitus habuerunt equites et pedites circiter xl milia. Elephantes autem cum singulis castris bellicis circa duo milia et in quolibet castro erant [64^{b}] uiri bellatores xij[5]) uel xv aut xvi. Venit autem Rex mien cum predicto exercitu uersus Ciuitatem naciam,[6]) ubi erat prenominatus exercitus tartarorum, quieuitque cum ipso exercitu in campestribus ad dietas iij uersus naciam. Audiens hoc nesardyn timuit, quia paruum habebat exercitum, pretendit se nichil

[1]) P^{2} prouidencia. — [2]) P^{1} naciam. — [3]) L Mcclxx°. — [4]) L noscardyn. — [5]) P^{2} x. — [6]) L vncyam.

malo lidu myel, Wſſak vkazal, yako by ſie nycz nebal, proto ze ſſebu myegieſſe lid vdatnij k bogi a ſylni. y wigiel proti nym na gednu rownij przed mieſto Wocziam, a tu ſie polozil v gedno° welike° leſſu, w niemz bieſſe drziewie welike, Neb wiediel, ze ſlonowe do leſſa nykakez nemohu. Tehdy kral Mien przitrhne, chtie na ge° zaſtup vderziti, a tatarzi chutne ſtrzetnvcze[/] ſie ſ nymi. A kdiz tatarſſczi kony vzrzie ſlony ſ twrzemij, genz biechu na prwe ſſpiczi, zſtraſſie ſie welmij, ze ti, kdoz na nich ſiediechu, zadnu moczi any kerem wtipem mohly gſu zgiednati, by konij chtiely ſ ſnymi ſie ſgieti. Tehdy ſſedawſſe wſſiczkny ſ koni, przewyzi gie k drziewij w tō leſſie, a tak pieſſij obrati ſie za ſie k ſlonom, y poczechu chutnie na nie ſtrzeleti bez przeſtanie. A ti, genz na twrziech biechu na ſloniech, braniechu ſie gym. Ale tatarowe vdatneyſſy biechu a przywikleyſſie k bogie a ꝑtoz ranily ſtrzielenym mnoho ſlonow, a ſlonowe bogiecze ſie ſtrziel. oddaly ſie precz na bieh, y wrazily ſie prawem biehem do blyznieho leſſu, any gim mohl kto obraniti any gich ſtawiti. a tak ſie rozdielily geden od druhe[ḣ]o po leſie ſem y tam, a wſſeczky twrzie drzewene, genz na nich biechu, ztroſkotalye. [84] Vzrziewſſe to tatarzij, biezechu k ſwym konom a wſſiedawſſe na konie, nechawſſe ſlonow, na kralowo woyſko vdierzie, a ti ſie welmij zleknu, neb wydichu, ze ſlonowe wſſiczkny rozpraſſeni, y bieſſe boyg mezi nymie welmy twrdy. A kdiz obogie woyſko wſſiczkni ſtrzielbu biechu wyſtrzielely, chopichu ſie k meczom a tiemy ſie welmy

omnino timere, quia secum habebat viros fortes et strenuos bellatores et egressus est obuiam illi ad planiciem naciam [1]) et ibi castra metatus est iuxta nemus quoddam magnum, in quo erant arbores maxime, quia sciebat, quod elephantes in nemus illud nullatenus ingredi poterant. Rex autem Mien venit, ut excercitum illius inuaderet. Tartari uero audacter occurerunt illis. Cum igitur [64^{b1}] equi tartarorum uiderunt elephantes cum Castris, qui erant in prima acie constituti, tanto fuerunt pauore perterriti, quod sessores eorum nulla vi uel ingenio poterant eos illis proximos facere. Tunc descendentes omnes de equis ligauerunt eos ad arbores nemoris et pedestres ad elephantum aciem redierunt ceperuntque in eos sagittas indeficienter iacere. Hii autem, qui campestribus [2]) elephantum erant, pugnabant contra eos, sed tartari probiores illis erant et magis assueti ad pugnam. Vulnerauerunt igitur grauiter cum sagittis multitudinem elephantum, propter quod elephantes sagittarum metu fugam arripuerunt. Ingressique sunt omnes cursu rapido [65^{a}] in nemus proximum nec potuerunt ab ingressu nemoris a suis rectoribus prohiberi. Diuisi autem sunt in nemore ab alterutro huc et illuc et arbores nemoris omnia castra eorum lignea confregerunt, nam arbores magne et dense erant. Videntes hoc tartari cucurrerunt ad equos, quibus ascensis diuisisque elephantibus in regis acies irruerunt, quas non modicum inuaserat timor eo quod uidebant elephantum aciem dissipatam. Fuit autem prelium durum ualde. Cum uero uterque exercitus sagittas suas, quas habebat

[1]) **L** buciam. — [2]) **P**^{2} in castris.

bygiechu, tak ze gich s obu ſtran mnoho zabytich. Potom kral Mien ſ ſwymi odda ſie na bieh, a tatarzi po nich bieziecze, mnoho jich ztepu. A tak zbiwſſe gednij a druhe zahnawſſe, wratily ſie do leſſa, aby zlapaly ſlonij, ale nemoziechu zadneº popadnuti, (nez az gym) geliz nyekterzie z giech neprzatel, g̃to byli zgimaly, pomohly, a tak s gich pomoczi doſſly gſu, ze miely na dwie ſtie ſlonow. Od toho pobytie weliky kaam poczal mywati ſlonij w ſwich woyſkach. potō przemohl weliky kaam zemie krale Mien a ge pod ſwe panſtwie podrobil.

O mieſtu Myen, a o kraſnem hrobu. Myen geſt mieſto velike a ſſlechtile; genz geſt hlawa toho kralowſtwie; a geſt zemie poddana welikeᵛ kaam. Ti lide, genz tu bidle, magi zwlaſſczi rziecz a gſu modloſluhi. W tom mieſtie bil geden kral weliky. [84ª] Bohaty, a ten vmieragie, kazal ſobie hrob vdielati takem obieczegem, że na kazdem rozie kazal vdielati wiezi gednu mramorowu wyſſi na deſſet kroczegi, tluſſczi yakoz w tey wiſoſti zalezelo, a ſwrchu okruhla. Gedna z tiech wiezie zlatem wſſudy przikrita, kterezto zlato tluſſczi bylo na dobry prſt, a na wrchu tey wieze bilo mnoho zwoneczkuow

omnes eiecerunt, arripuerunt omnes gladios, cum quibus durissime pugnauerunt, multique vndique sunt occisi. Tandem autem rex mien cum suis [65ª¹] fugam arripuit, quos insequentes tartari multos ex fugientibus occiderunt, quibus omnino mortuis uel fugatis redierunt ad nemus, ut caperent elephantes. sed non poterant quemque ex ipsis capere, nisi inuissent eos quidam ex hostibus, quos ceperunt, quorum auxilio circiter ducentos elephantes habuerunt. Ab hoc prelio in antea cepit magnus Kaam elephantes habere pro exercitibus suis, quos prius pro exercitu non habebat. Post hec deuicit magnus Kaam terras regis Mien et eas suo dominio subiugauit.

De regione quadam siluestri et prouincia Mien, C. xliij. Post recessum a prouincia Caraiam invenitur descensus [1]) quidam maximus, per quem descenditur continue per dietas duas [65ᵇ] et dimidiam. Vbi nulla est habitacio, sed ibi vna lata et spaciosa planicies, in qua tribus diebus in ebdomada multi conueniunt ad nundinas et mercata. Descendunt enim multi de montibus magnis regionis illius et deferunt aurum, quod pro argento commutant, dantque vnam auri vnciam pro quinque argenti. Multique negociatores de montibus illis illuc conueniunt cum argento. Ad montes alios fortissimos, ubi illi pro securitate sua habitant, nullus accedit exercitus, quia loca ualde inuia sunt nec ex hoc scitum ab aliis, ubi illorum habitacio sit. Post hec inuenitur prouincia Mien, que affinis est indie ad meridiem, per quam itur diebus XV per loca siluestria et nemorosa, ubi multi [65ᵇ¹] sunt elephantes et vnicornes alieque fere agrestes innumere et nulla ibi habitacio est.

De Ciuitate Myen et sepulcro pulcherrimo regis eius, Capitulum xliiij. Terminatis illis dietis xv inuenitur Ciuitas, que dicitur Mien, grandis et nobilis, que caput est regni et magno Kaam subiecta est. habitatores eius linguam

[1]) L. desertum.

zlatich, a ti, kdiz wietř wiel, wſſiczkny ſu zwonily. Druha wieze tymz obieczegem y tiemz ſpoſobenym a ſtrziebrem przikrita byla, y ſtrziebrne zwonce myela; ten hrob byl kazal vcziniti na czeſt duſſy ſwey a aby ge° pamyet nezhynula. W geden den bily gſu nalezeni v dwora welike° kaam nyekaczi zakerzi neb ſſpilmani, a tiech mnoho, y kaze ge kral przed ſie prziwolati, y die gym: Chczi, abyſſte ſ hauptmanē, kterehoz wam dam, a s gynu woyſku, kteruoz wam przidam, dobily mij tey wlaſti Mien. Any ſie yhned kralowu przikazani podwoliwſſe, dobrowolnije ſſly, yakoz kazal a dobiwſſe tey wlaſti Mien, geho panſtwi podrobily. A když gſu doſſly to° hrobu, zruſſiti ge° neſmyely, gedno az by prwe welike° kaam powolenie myely. Tehdy on vſlyſſaw, ze ten kral to vczinil ke czſti ſwe, za pamyeti, przikazal, aby toho hrobu neruſſyli. Neb g̅t obyczeg tataruow neruſſiti [85] Toho, czož ſluſſie k mrtwym. Wtey zemi mnoho geſt ſlonow a dywokych woluow, Gelenow a Srn y ginich zwierzat rozlicznich mnoho etc.

O wlaſti Bangala, ka^le cztirzidczata iiij^a. BAngala wlaſt geſt ku polednie kraginie Indie, kerezto weliky kaam geſſcze nebil ſobie podrobil w tu chwiely, yakoz ya markus gſē v ge° dwora bil. Ale giz bil poſlan [-*l*] ſwouy lid, aby gie bily dobily. Tu geſt zwlaſſczi kral, a ſwu zwlaſſczie rziecž magi, a ygſu modloſluhij. Maſſa vziwagi, ryzow a mleka, Bawlnij

propriam habent et ydolatre sunt. In hac Ciuitate fuit rex quidam prediues, qui moriens mandauit sibi sepulcrum fieri in hunc modum in quolibet capite monumenti fieri iussit turrem vnam marmoream altitudinis x passuum, cuius grossicies erat, prout altitudinis proporcio requirebat, in cacumine autem rotunda erat. vna ipsarum [66^a] turrium auro erat vndique cooperta, cuius auri grossicies erat ad mensuram latitudinis vnius digiti. Super cacumen uero turris erant multe campanule auree, que a uento flante reddebant sonitum. Alia uero turris eodem modo et forma argento cooperta erat habens similiter campanulas argenteas. Hoc autem sepulcrum fieri iussit pro honore anime sue et ut eius memoria non periret. Quadam igitur die inuenti sunt ioculatores et mimi in multitudine maxima, quos ad se conuocans Rex ait illis: volo, ut cum duce, qnem preferam vobis, et cum alio exercitu, quem uobis adiungam, conqueratis michi prouinciam Mien. Qui se mandato regis uoluntari[66^a1]os exhibentes iuerunt, ut iussit. Et mien prouinciam debellantes eius dominio subdideruut. Et cum peruenerunt ad memoratum sepulcrum, non illud deuastare presumpserunt, nisi prius magni regis requisito consensu. Qui audiens, quod rex ille pro sue hoc anime fecisset honore, mandauit, ut sepulcrum illud nullatenus violarent. Mos enim tartarorum est non deuastare ea, que pertinent ad defunctos. In hac prouincia multi elephantes sunt et boues siluestres, magni et pulcri cerui damule aliarumque diuersarum specierum siluestria animalia in multitudine maxima.

De prouincia bangala, C. xlv. Bangala prouincia est ad meridiem in confinio yndie, quam magnus [66^b] Kaam nondum subiugauerat, quando ego marchus in curia eius eram, sed ad debelandum eam suos exercitus miserat.

tu doſti, w nieyz tu welike kupeczſtwie geſt. Take w tey zemij Balganu zazwora, czitwara, Czukru y gine° drahe° korzenie roſte. Tu gſu weliczi wolowe, genz ſie na wyſoſti ſlonom zrownawagie. Wtey zemy lide ꝑdawagie, z nichzto mnozie kleſſczenczi A tu potō pani kupugi po rozlicznich zemiech etc.

O wlaſti Kangigu, ka cztirzidczata v. POtom geſt naleznuti wlaſt, giez diegi Kangigu na wzchod ſluncze, genz krale zwlaſſczie a rziecz zwlaſſczie ma; lid w tey zemi modlam ſie modle, a welike[v] Kaamowy podrobeny gſu. Tey zemi kral ma zen na trzi ſta. W tey zemi geſt zlata welike mnozſtwie a korzenie rozliczne°, ale male k upeczſtwie w nyem ḡt, neb geſt ta zemie daleko od morże. Tu geſt lowu doſti a zwierzat rozliczniech. [85ª] Lyde tey zemie maſſa, mleka a ryzow poziwagi, Wynicz nemagie, alle z ſzzie a z rozliczne° korzenie pitie rozkoſſne czinie. Muzie y zeni w tey wlaſti bodu ſobie gehlamy twarzie ſwe, hrdla, rucze, brzicha y ſtehnie, a tak zdielagi ſobie obrazi lwowe, drakowe, ptaczie, a to welmi myſternie. A to ſie take tak zatwrdy na gich kozie, ze nikdy ſnyti nemoz. A ktoz tiech obrazuw wiecze ma, toho za kraſſieho magi.

O wlaſti amv, ka[v] trzidczata ſeſſta. Amu geſt wlaſt gedna na wzchod ſluncze, a ta take welike[v] kaamowy podrobena ḡt, lide gſu mod-

Ibi autem est rex proprius et propria lingua. ydolatre sunt omnes de prouincia.[1]) Carnibus uescuntur, riso et lacte. Bonbicis autem copia magna est, de qua mercaciones ibi maxime fiunt. habundant eciam spico,[2]) galanga,[3]) çinçinbre, çucaro et in multis aromatibus aliis. Ibi sunt boues magni ualde, qui in altitudine, sed non in grossitudine elephantibus coequantur. In hac prouincia multi homines ue(n)duntur negociatoribus, quorum plurimi eunuci fiunt, qui postmodum emuntur a baronibus per diuersas prouincias.

De prouincia Cangygu,[4]) *Capitulum xlvi.* Postmodum reperitur prouincia Cangygu ad [66b1] orientalem plagam, que regem proprium et propriam linguam habet. populus eius ydolatra est.[5]) habet vxores circiter trecentas. In hac prouincia inuenitur aurum in copia maxima et aromata multa sed pauce de eis mercaciones fiunt, quia a mari ipsa regio nimis est remota. Ibi sunt elephantes multi et uenacicones maxime bestiarum. homines prouincie Carnibus, lacte et riso uescuntur. Vineis[6]) carent sed de riso[6]) et aromatibus delicatas[7]) faciunt pociones. Viri et mulieres huius prouincie cum acubus pingunt facies[8]) suas, colla, manus et uentrem ac crura faciuntque ibi ymagines leonum, draconum et auium subtiliter ualde, que eciam sic firmantur[9]) in pelle ut nunquam discedant. Qui autem plures de huiusmodi [67ª] ymaginibus habent, pulcriores reputantur.

De prouincia Amu. C. xlvi. Amu[10]) uero prouincia est ad orientalem plagam que magno Kaam subiecta est. homines ydolatre sunt. Linguam propriam habent.

---

[1]) L + ista. — [2]) L spice, P[2] spica. — [3]) P[2] galgano. — [4]) L Canziga. — [5]) P[2] + et magno Kaam tributarius. — [6])—[6]) P[1] schází. — [7]) P[1] schází. — [8]) L fauces. — [9]) P firmiter faciunt — [10]) P[1] anyx, P[2] Uam.

lofluhi, rziečz zwlaſſczy magi, dobitka ſtada welika magi k gedeny a k pitie doſti wſſeho. Kony magi mnoho welmy dobrich, genz kupczi odtud do yndie wodie. Buwoluow tu take mnoho, woluow a kraw welike mnozſtwie, neb tu gſu paſtwy rozkoſſne. Muzie y zenij neſu na rameni zaponij aneb naremky zlate ſtrziebrnie.

O wlaſti Toloman, ka^{le} *trzidczata sedma.* WO[-*d*]tey wlaſti Amu na wzchod ſluncze za oſm dny czeſty geſt gina wlaſt gmenem Toloman, genz $\bar{g}$t podrobena panſtwie welike^{o} kaam, a ma rziecz wlaſſczni a modly naſledugi. Tu gſu muzie ſliczni a ſliczne zeni, ale ſmyede barwy. Mieſt tu mnoho geſt a hraduow mnoho, hory welike, [86] Muzie sylnij a vdatnij w odieni a rozumu. mrtwich ſwych tiela paly, a koſti ſberucze w truhlu drzewenu ſkladu, a w nyekterey gieſkynij w horach ſchowagi, aby gich zadnij czlowiek any ktera zwieřz doſſel. zlata mnoho welike geſt. porczelanij z indie, o nichz ſwrchu praweno geſt, trh diegie myeſto razu penyeze.

O wlaſti Czyngny, ka^{le} *xxxxviii.* Wynducze z tey wlaſti Toloman, przigde do wlaſti Czingnij ke wzchod ſlvncze, a geſt gich podle gedney rzieky dwanaſte dny czeſty a tu geſt mnoho myeſt a hraduow. Potom geſt przigiti k mieſtu Symulgu a to geſt welmy welike a zſſlechtile, a geſt podrobena (geſt) welike^{v} kaamowy, a lide tu modloſluhy gſu. w tcy wlaſti dielagi welmi ſliczny platna z kor nyekterakowe^{o} drziewa, a w $\bar{to}$ letie chodie. chuzie [*M*-] vdatny gſu w odienij a ſilny. w tey wlaſti take mnozſtwie

animalium greges habent magnos et uictualium copiam. Equos multos habent et optimos, quos negociatores in yndiam deferunt. Bubali ibi multi sunt, boues et uacce in copia magna, quia ibi sunt pascua delicata. Viri et mulieres deferunt [1]) ad brachia monilia seu brachialia aurea et argentea [1]) magni valoris.

De prouincia tholoman, C. xlviij. Post Amu ad orientalem plagam ad dietas octo habetur prouincia tholoman. Subiecta est dominio magni Kaam et [2]) [67^{a1}] linguam propriam habent et adorant ydola. Ibi sunt viri pulcri pulcreque mulieres coloris tamen bruni. Ciuitates ibi multe sunt et castra multa, montes magni et fortes. Viri in armis strenui sunt et probi. Mortuorum suorum corpora comburunt et ossa in capsa lignea reponunt et in cauernis moncium abscondunt, ne ab homine uel a bestia tangi possint. Aurum ibi est in Copia maxima. Porcellanas yndicas, de quibus dictum est supra, loco parue sue monete expendunt.

De prouincia Cyngui, C. xlix. Post recessum de prouincia tholoman inuenitur prouincia Cynguy ad orientem et itur super flumen quoddam per dietas xii. Ibi sunt multe Ciuitates et castra. post hec inuenitur Ciuitas Simulgu [3]) [67^{b}] grandis et nobilis. Regio hec magno Kaam subiecta est et homines regionis ydolatre sunt. In hac regione fiunt panni pulcri ualde de corticibus arborum, quibus induuntur estate. Viri strenui sunt in armis et fortes. In hac prouincia tanta est multitudo leonum, quod nullus presumit nocte [4]) extra domus dor-

[1])—[1]) schází. — [2]) **L** + homines. — [3]) **P**^{2} simulgin. — [4]) **P**^{1} schází.

gt lwow, ze zadny neſmije w noczi kromie domu ſpati, neb lwowe kazdeho, kohoz tak naleznu, žeru. lodie take, kterez po tey rziecze gdu, pro ſtrach lwow neſmiegi zadne k brziehu prziwazati, ale proſtrzed rzieky ſtogie Neb lwowe w noczi wchazegi w tij lodie, kterez k brziehu prziwazugi, a kohoz w nich naleznu, žeru. a yakzkolywiek lwowe w tey zemij weliczi a vkrutnij gſu, awſſakz gſu [86a] Tu pſſy tak ſmiely, ze lwa kazdeo podſtupiti ſmiegi a nan vderzieti, ale muſy aby wzdy dwa pſy ſ czlowiekem bily, neb kdizkoliwiek ktery rozumnij muz na konij po poly gede, magie ſſebu dwa pſy, czaſto lwa vhonij a zabie. A tak kdiz ſie gym lew vkaze, yhned pſy s welikym ſſczickanym po niē biezie; geſtly ze czlowiek na konij ſ ſtrzielbu po nich gede, pſy lwa kuſſy w zadek, w ſtehnie nebo w uoczas, a lew ſie na nie yhned obrati, a pſi ſie gev vmyegi welmy dobrze wyſtrzihati a z ranij wywrczi, ze gich vraziti nemoz. A lew przedſe biezie a pſy opiet ſſczickagiecze, chutne za nym a kuſſiecze geij. A tak lew bogie ſie gegich pſow, k nyemu neprziſſczickaly aneb lidij, a ptoz ſie obraczigie, tak zlehky bez biehu ſie k niemv obrati, aby geo tu pſy kuſſati nemohly a oczyma ſie k pſom obrati. A czlowiek ten giezdny ſtrziele nan wiecz bez przeſtanie, tak ze lew czaſto welmy ranyen bywa, neb lew geſt pſow welnie pylen, a tak czlowiek ſwobodnie muoz k niev ſtrzieleti, ze gey do ſmrti vſtrziele.

mire quia leones omnes, quos inueniunt, deuorant. Naues eciam, que per fluuium transeunt, propter leonum metum non ligantur ad ripam, sed in medio fluminis, quia [1]) leones in noctibus ingrediuntur in naues adherentes ripe et quoscunque ibi reperiunt, deuorant.[1]) Licet autem huius regionis leones magni et feroces[2]) sunt ualde, Canes tamen ibi adeo sunt audaces [67b1] et fortes, ut leones presumant inuadere. Oportet tamen, ut duo canes simul cum homine sint. Cum enim vir quispiam probus in equo per campestria transit, leonem occidit ut plurimum, si duos canes magnos secum habuerit. Nam cum appropinquarit illis leo, statim canes latratu magno currunt post ipsum, sed uir cum[3]) arcu et[3]) equo subsequitur. Canes enim leonem mordent in posterioribus corporis aut cauda, leo statim se uertit ad eos, qui ita se aduertere ab eo sciunt, quod eos ledere non potest. Tunc leo persequitur uiam suam rursumque canes latrando et mordendo insecuntur eum. Leo uero propter latratum metuit, ne forte canes alii uel homines prouocentur ad eum, ideoque diuertit se sine [68a] cursu tamen. Cum uero uidet arborem grossam, posteriora sua ad stipitem arboris appodiat, ne ibi morderi possit a canibus, et faciem suam ad canes dirigit. Vir autem, qui in equo est, cum arcu suo sagittare non cessat, propter quod sepe contingit, quod leo grauiter uulneratur. In tantum enim leo intendit ad canes, quod uir potest libere sagittare; sic igitur[4]) potest occidi. Prouincia hec habundat serico et deferuntur mercaciones maxime per fluuium memoratum.

[1])—[1]) P[2] schází. — [2]) P[1] + et fortes. — [3])—[3]) P[1] schází. — [4]) L + leo.

O mieſtu kakanfu a potō dale o ginich mieſtech. PO wyndeny z tey wlaſti Czingnij cztirzi dny czeſty nayde mieſt a hraduow mno°. Potom geſl gedno ſſlechtile mieſto kakanfu, genz przifluſſy k tey wlaſti katay, a geſt [87] Na poledne a geſt mnoho hedwaby, a poſtawcuow mno° dielagie z hedwaby a zlata, A golcze a hedwabye mnozſtwie dielagie. Od toho mieſta geſt giti na polednie trzi dni czeſti, a tu nalezne gedno mieſto welike Czianglu. A to mieſto katey fluſſy k tey zemi katay, kdež to ſoly dielagie weliku wecz, a gt tu zemie welmy ſlana, z nyez yako pohrobek vdielagicz, vlegi nan wodu, Potom tu wodu ſbieragi, czož ſie gie ſtecze pod tiem pahrobkem, a tu wodu legie v welike kotly, warzie dobrze v ohnie, a tak ſie ſewrze w ſuol cziſtu a myelnu. Za tiem mieſtem Czianglu piet dny czeſty geſt mieſto gmenem Cziangli, przieſ niecz[!] tecze ſkrzie rzeka welika, po nyez mnoho lody wezu z rozlicznu kupij.

O mieſtech kadynfu a Snyguimata tuto czte. ZA tiem mieſtem Cziangly ſſeſt dny czeſti w tu ſtranu ku polednij geſt mieſto welike Tandynffu, genz przed tiem wzdy ſwe° krale myewagie, donyewadz welikev kaamowy podrobeno bylo. A to giſte mieſto ma pod ſwym prawem ginich mieſt gedenaſt, w nichzto we wſſech geſt ſadow mnoho y owocze a hedwabie mnozſtwie. Pak dale opiet ku polednij geſt gedno mieſto Syngnijmatu, k niemuz tecze od poledne potok weliky. A ten gſu lide tey zemie na dwe roz[87a]dielyli, Z nichzto gedna ſtrana gde [*k*] weychodu ſlunczi

De Ciuitatibus Cacansu,[1]) *Cyanglu et Cyangli, l.* Post discessum a prouincia cinguy per dietas iiij inueniuntur Ciuitates plures et multa castra post dietas illas.[2]) inde est nobilis Ciuitas cacansu, que pertinet ad prouinciam [68a1] Cathay et est ad meridiem, ubi serici copia est, ubi panni de auro et serico fiunt et sindones de serico in copia maxima. Ab hac Ciuitate itur ad meridiem diebus tribus et inuenitur Ciuitas Cyanglu grandis ualde, que eciam est de prouincia Cathay, ubi fit sal in copia maxima. Est enim ibi terra salsissima, de qua monticulos faciunt, super quos aquam proiciunt. postea colligunt aquam que erupit de subpede monticuli, quam in magnum ponentes caldarium ad ignem diu bulire faciunt. postea congelatur in sal minutum[3]) et album. Vltra vero Ciuitatem Cyanglu ad V dietas est Ciuitas Cyangli,[4]) per cuius medium transit flumen magnum, per quod [68b] naues multe cum multis mercacionibus deducuntur.

De Ciuitatibus Tandifu et singnimatu, Ca. li. Vltra Ciuitatem Cyangli ad dietas VI uersus meridiem est Ciuitas magna tanditu,[5]) que regem hactenus habere consueuerat, antequam subiceretur magno Kaam. habet autem sub suo iure Ciuitates XI,[6]) in quibus omnibus uiridaria sunt, et est ibi fructuum et serici copia. Rursum ad meridiem ad dietas tres est Ciuitas nobilis Singni[7]) matis, ad quam descendit a meridie fluuius magnus, qui ab incolis in duas partes diuisus est, quarum vna ad orientem vadit uersus mangi, Alia uero ad occi-

[1]) L Cancasu. — [2]) P[1] + quatuor. — [3]) L pulchrum. — [4]) L Cyanoli. — [5]) P[1] candyntu. — [6]) L XII. — [7]) P[2] singit.

k tey wlaſti katay. po tiech potoczich lody ſtrziedmich gde bez cziſſla ſ kupiemij rozlicznymi. pak od to° mieſta gducze Synguym, a tu gducze ku polednij ſſeſtnaſte dnij czesty, wezde nagde mieſt a mieſteczek doſti, w nichzto welike kupie gſu. wſſiczknij lide tey wlaſti modloſluhi gſu, a wſſeczka wlaſt podrobena geſt welikemu kaamowij.

O welike rziecze koromoram a mneſtech. DOkonagicz drziewe rzeczenich ſſeſtnaſte dny czeſty, nayde rzeku weliku, rzecze[v] karomoram. genz z tiech zemy krale to°, geſſto ſlowe pop Jan, tecze. A ten potok geſt ſſyrzi za mily a tak hluboky, ze naytieſſie lodie po nyem wolnie gdu. Rib take w tō potocze weliku wiecz lapagi. Na tom potocze k wielike[v] morzi w gedno° dne czeſty geſt lody wiecze w pocztu nez patnaſte tiſſiecz, kterezto drzie tu weliky kaam na to, aby wzdi bily hotowy ge° woyſka, kdiz by potrzebie bylo weſti ge na morſke oſtrowij. A ty lody ſu tak welike, ze kazda z nich vneſe patnaſte konij ſ patnaſte giezdczi y ſylnu potrzebu cžoz geſt trzeba giezdczom y koniem y lodnikom do dalekich wlaſti, gichz geſt w kazde lodij w pocztu dwadczet. A tu, kdez chowagi tiech lodij na rziecze, gſu dwe myeſtie, z nichzto [88] Gedno wieczſſij mieſto ſtogi na brzieze teij rziekij, a druhe menſſie ſ druhe ſtrany rziekij. gedno z nich ſlowe kuganguy a druhe kaygnij. Mynucz tu rzieku, geſt wgieti do zſſlechtile wlaſti Mangi, o ny przedivne budē prawiti.

dentem uersus cathay. Per hos fluuios naues mediocres innumere uadunt [68[b1] cum mercacionibus infinitis. de singnimatu uero progredientes ad meridiem continue per dietas XVI [1]) reperiuntur Ciuitates et oppida, in quibus mercaciones magne sunt.[2]) Omnes autem habitatores patrie ydolatre sunt et tota regio est subdita magno Kaam.

De flumine magno Caromoram et Ciuitatibus Coygam et Caygui,[3]) *lij.* Prefatis igitur dietis XVI[4]) terminatis inuenitur flumen magnum Caromoram, quod de terris regis illius, qui dicitur presbyter Iohannes, fluit. Habet autem vnius miliarii spacium in latitudine. Sua enim profunditas tanta est, ut naues magne per eum cum suis oneribus libere transeant, pisces uero in eo in copia maxima capiuntur. In hoc flumine iuxta mare occea[69[a]]num ad dietam vnam sunt naues numero circiter XV millia, quas tenet ipse magnus Kaam, ut parate sint, cum necessitas fuerit suos excercitus deferre ad insulas maris. Sunt autem adeo magne, ut quelibet earum portet equos xv ad regionem remotam cum equitibus et necessario uictu pro equitibus et equis ac nautis, qui sunt in qualibet naui numero xx. Vbi autem seruantur naues ille in flumine; due Ciuitates sunt, quarum vna, que magna est, posita est super crepidinem fluminis, Ali a uero parua ex alia parte fluminis est. Vna earum dicitur coyganguy,[5]) alia Cayguy. flumine predicto transito statim ingressus patet in nobilissimam prouinciam mangy, cuius magnificencia[6]) in capitulis sequentibus describetur.

---

[1]) P[2] XV. — [2]) L fiunt. — [3]) L Cyangui. — [4]) P[1] XV. — [5]) P[2] decoran. — [6]) P a P[2] + admirabilis.

O wlaſti mangi a o miloſti a ſprawedlnoſti. W welikey wlaſti mangi bil kral geden, gmenem ſſakſur, moczni a przebohate, anyz bilo to° czaſſu ktere kniezie wieczſſie kromie kaam nez on. kralowſtwie ge° ſilnie bylo a myeli ge za nedobite a zadny ſie on pokuſſiti neſmiel. A protoz ten kral y weſſkē lid ge° nemyely obycziegie k odieny. kazde mieſto w tey zemi bilo geſt okopano prziekopamy hlubokemy wody plnijmi. A ti prziekopi tak ſſyroke bily, yako moz luczisſizce wyſtrzieliti. kony nemiely, neb ſie zadne° nebalij. kral ten gine° nicz neczinil, any czo miel za kratochwil, nez aby rozkoſſnie gedl a pil a dobre bidlo myel. panyczow myel do tiſſicz a pocztiwie bidlel welmy. pokoy, ſprawednoſt a myloſrdenſtwie welmy mylowaſſie. Neb we wſſem ge° kralowſtwie welikey pokoy bieſſe, a zadny ſwe° blizni° na niczemz vraziti neſmiel, neb kral wſſem ſprawedlnoſt chowal. Czaſto rzemeſlnyczi kramowe przes czelu nocz otewrzienij ſtaly a zadny do nych wgiti neſmyel, any kterey ſſkody [88a] vcziniti. wſſiczkny poczeſtnij lide y w noczi po wſſem kralowſtwie bezpeczni beze wſſe° vrazu, kamz kto chtiel, gdiechu. Byl take ten kral litoſtiwy a miloſrdnij ke wſſem, ktoz kterij nedoſtatek myegiechu. Na wſſaky rok ſbierat kazal dietky od matek ſwych zawrzene do dwaczet tiſſiecz, a ty wſſiczkny ſwymi nakladij cznie chowati kazal. Neb w tey zemy obyczeig, ze materij dietky ſwe zamietagie, kdiz gim nemagi pokrmu dati, aby ho gine wez-

[69a1] *De nobilissima prouincia Mangy et primo de pietate et iusticia Regis eius, Capitulum liij.* In prouincia magna mangy fuit Rex quidam nomine facſur, potens et diues ualde, nec inueniebatur tempore eius princeps aliquis eo maior preter magnum Kaam. Regnum autem eius fortissimum erat et inexpugnabile putabatur nec quisquam ipsum inuadere presumebat. Ideoque rex et populus regis armorum atque bellorum exercicium non habebat. Vna queque enim regis Ciuitas profundis foueis et aqua plenis vallata erat, quarum latitudo erat, quantum iacere poterat arcus. Carebant equis, quia neminem metuebant. Ad nichil igitur uacabat rex, nisi ut deliciose viueret. In Curia [69b] sua domicellos [1]) habebat circiter mille et honorabiliter ualde viuebat. Pacem, iusticiam et misericordiam diligebat. Nam in toto regno eius pax maxima [2]) erat nullusque proximum presumebat offendere, quia rex in omnibus seruabat iusticiam. Sepe artificum staciones noctibus dimittebantur aperte, nec erat, qui in eas presumebat ingredi aut dampnum inferre. Viatores omnes nocte ac die per totum regnum securi [3]) et inoffensi [3]) libere ambulabant. Erat autem rex pius et misericors ad pauperes et quoscunque necessitatem aut penuriam pacientes. Singulis annis recolligi faciebat paruos pueros abiectos a matribus circa XX milia, quos suis sumptibus nutriri optime faciebat. [69b1] In regione enim illa mulieres pauperes proprios natos abiciunt, ut ab aliis colligantur, si eos ipse nutrire non possunt. Illos autem pueros, quos [4]) rex colligi faciebat,[4]) diuitibus regni con-

[1]) P1 + et domicellas. — [2]) P2 + et misericordia. — [3])—[3]) P2 schází. — [4])—[4]) P2 schází, místo toho recollectos.

mucze odchowaly. A ty dietky, kterezto kral ſbieraſſe, rozdawa ge bohatem kralowſtwie ſwe°, genz dieti ſwych nemagicze, aby gie ſobie za ſiny wolily; Aneb kdiz doroſtly, wdawal ge k manzelſtvu a dobru gym potrzebu dawal etc.

Kterak bayam woyſky welike° kaam przeł? LEta odnarozenye bozieho tiſſiecziho dwuſteho ſſedeſſate° oſmeho weliky kaam kublay kralowſtwie mangi tiemto obiczegem ſobie podrobil. poſlal tam gednoho ſwich kniezat, gmenē bayam Chynſam, naſſiem yazikem Bayam, yako by rziekl ſto ok, yakzto baym ſto ok magie, y dal gemu weliky zaſtup giezdnich y pieſſich a mnoho lodij, aby ſie braly do tey wlaſti. Mangi. a tak nayprwe doſſel prwe° myeſta kayganguij, otazal myeſſczan. chtieli bij gemu [89] holdowati. A kdiz ony odpowiediely, ze nechtije, on to vſlyſſaw zadne° gym protiwenſtwie neuczinil. Wgiel k druhe^{v} mieſtu, a tu gemu takez odpowiediely, ze nechtye ge° poſluſſnij byti. Odtud ſſel k trzietie^{v}, potom k cztwrtemu az k patemu, a ode wſſech gednoſtayne odpowied wzal geſt, ze nechtye wen ſluſſieti. Nicz ſie geſt nebal za ſobu neprzatelskych mieſt nechati a dale gieti neb woyſko ſſebu welike myel a welmy dobre, neb ſſebu gmiegieſſe muzie welmi vdatnij boyowniky. A weliky kaam gyne woyſko po nyem poſlal velmy welike. A tak przitrhl k ſſ[*t*]eſſtemu mieſtu ſ weliku ſylu a moczi ge° dobyl. A tak geda porzad, dwanaſte mieſtt w kratkem czaſſu dobyl, y zzaſſnu ſie ſrdcze

diuidebat, qui carebant [1]) filiis, ut eos sibi filios adoptarent, aut postquam creuerant, pueros illos cum abiectis puellis coniugio sociabat et eis de necessariis sufficienter prouidebat.

Qualiter Baian princeps exercitus magni Kaam deuicit prouinciam mangy et eam suo dominio subiugauit, C. liiij. Anno domini m^{0} cc lxviii [2]) magnus Kaam Cublay regnum mangy hoc modo suo subiugauit imperio. Misit enim illuc vnum ex principibus suis nomine baian chinsan, [70^{a}] quod in nostra lingua sonat centum oculi, baian qui centum oculos habeus, [3]) cui maximum exercitum equitum et peditum deputauit ac multitudinem nauium, ut mangy prouinciam debellaret. Qui quum ad prefatam prouinciam peruenisset, primo habitatores Ciuitatis prime, que dicitur Coiganguy, ad sui regis obedienciam requisiuit. quibus recusantibus obedire de nullo insultu facto in eos processit ad Ciuitatem secundam, que [4]) similiter obedire contempsit, tunc processit [4]) ad iii., deinde ad quartam, post hec ad V^{am}, a quibus omnibus simile responsum accepit. Non [5]) timebat autem post se ciuitates dimittere hostium et ad vlteriora procedere, quia exercitus eius magnus erat et optimus. [70^{a1}] habebatque uiros strenuos bellatores et magnus Kaam exercitum magnum grandemque mittebat post illum. Sextam [6]) igitur Ciuitatem ingressus est in fortitudine magna et ui obtinuit eam et sic progrediens Ciuitates xij in breui tempore debellauit. [7]) Tunc

---

[1]) **P**^{2} credebant. — [2]) **P**^{2} cc°xviii. — [3]) **L** místo centum—habens má quasi C oculos habens; vnde idem sonat sicut C oculi bayan. — [4])—[4]) **P**^{2} schází. — [5]) **P**^{2} Nam. — [6]) **P**^{2} ipsam. — [7]) **P**^{1} devallauit.

muzow kralowſtwie mangi. A bayam k kralowſkemu a k naywieczſſie^{v} mieſtu kuynſay przitahl a tu ſwe woyſko zſſykuge v to^{o} mieſta. Tehdy kral tey zemye Mangi, genz tu ſwoy dwor drzieſſe, vſliſſaw vdatnoſt a ſylu tatarow, welmy ſie lekne; a tak wſyeda na lodie ſ welikem zaſtupem, berze ſie do nyekakich oſtrowow nedobytich, magie ſſebu lody na tiſſiecz. A to mieſto kwynſſay kralownye w ſtrazi poruczi a oſtawy gie tu lidu welike mnozſtwie. A kralowna we wſſech wieczech opatrnie ſie magicz, ſſwymi [89^{a}] Panij k obranye zemſke pylna bieſſe. A kdiz ſlyſſieſſe, ze kniezie woyſſka taterške^{o}, g̃to ſlowe Bayam Chynſan, ynhed wſſeczka ztrne, neb ſlychala od ſwych hwiezdarzow a mudrczow, ze to^{o} mieſta kwynſaij zadnij nykdy nemoz dobyti, nez ktoz by ſto ok miel. A to ſie owſſem nepodobno zdalo, by kterij czlowiek mohl byti, geſſto by myel ſto ok, protoz ſie zadne^{o} nebala. A tak prziwolawſſe knieze taterške^{o} woyſky Bayam, poznawſſe geho, przigme kralowſtwie y mieſto ge^{v} dobrowolnie a ſwobodnie podda. Vſliſſawſſe to wſſiczkna mieſta kralowſtwie mangi, k prziekazanie welike^{o} kaam a ku poſluſſenſtwie prziſtupily, kromye mieſta Saynſu, genz trzi leta k ge^{o} poſluſſenſtwij prziſtupiti nechtiely. A kralowna krale [*b*—*a*] ſe k duoru welike^{o} kaam, od niehoz bila ſ weliku czti prziyata. A kral muz gegi ffarfur, genz ſie bil bral do tiech oſtrowow, donyewadž ge ziw bil, odtud ſie wratiti nechtiel, az tam y vmrzel etc.

contremuerunt corda uirorum mangy. Et baian ad regalem et maximam Ciuitatem quinsay accessit et ibi iuxta eam suum exercitum ordinauit. Rex autem mangy, qui suam ibi tenebat curiam, auditis probitatibus et fortitudine tartarorum uehementer expauit et ascendens in nauem cum comitatu maximo ad quasdam inexpugnabiles se transtulit insulas, habens circiter mille naues secum. Ciuitatem quinsay Regine custodie dereliquit [70^{b}] cum exercitu maximo. Regina uero prudenter se gerens in omnibus ad defensionem terre cum suis baronibus intendebat sollicite. Cum audiuit autem, quod princeps exercitus tartarorum uocabatur baian chinsay i. centum oculi, defecit per omnia uirtus eius, quoniam a suis astrologis et magis audierat, quod Ciuitas quinsay a nullo vnquam expugnari posset, nisi ab eo, qui centum oculos haberet, et quia impossibile uidebatur omnino, ut quisquam hominum esset unquam centum oculos habiturus. idcirco neminem formidabat. Principem igitur exercitus tartarorum baian aduocans [1]) eius cognomine cognito regnum et Ciuitatem libere illi obtulit. Quo audito Ciuitates omnes regni mangy ad magni Kaam mandata uenerunt excep- [70^{b1}]ta Ciuitate sainfu, que per triennium obedire contempsit. Regina autem iuit ad curiam magni Kaam, a quo fuit maximo cum honore suscepta. Rex autem faefur uir eius, qui ad insulas fugerat, inde in omni uita sua discedere noluit ibique mortuus. [2])

[1]) L + ipsi regina. — [2]) L vitam finivit.

O mieſtu koygaynguij. Myeſto prwe doyducz do tey wlaſti Mangi ſlowe kayganguij, genz welike gt a welike° bohatſtwie, kdežto geſt lody welike mnozſtwie, neb geſt nad rzieku kara moram, y dielagi tu ſoly tak mnoho, ze by cztirzidceti mieſtom doſti daly, od nyehoz [90] Kral weliky kaam welike vzitky berze, Też od kupij mieſczkich y od brziehow. Wſſiczknij lide toho mieſta y wſſie tey wlaſti mangi modloſluhy gſu, a tiela ſwich mrtwich palij.

O mieſtech panty a kayn. KOnczi gedno° dne czeſtij proti Syrochvm za mieſtem koygangvij nalezne mieſto gmenem panty welike, kdezto welike kupeczſtwie geſt a hedwaby, A k gedenij a k pyti potrzeby doſti Tu, a we wſſye tey wlaſti gde raz peniezni welike° kaam. Czeſta, kterazto geſt giti od mieſta koyganguij do to° mieſta panthy, wſſiczkna geſt podlazena cziſtem kamenyem, nez na prawu ruku y na lewu woda geſt welika. A ginudy gyti do tey wlaſti mangi nemoz tu czeſtu konczi. opiet druhe° dne czeſty geſt mieſto zſſlechtile gmenē kayn, kdezto rib magi welike mnozſtwie, kdezto take geſt low weliky zwierzie y ptaczſtwa. bazantow tu geſt, ze za toliko Strziebra, cžoz by mohl geden benatſky waziti, trzi krafne bazantij dawagi.

O mieſtech Tynguy a Janguy. POtom geſt giti odtud gedno° dne czeſty. a po tey czeſtie nalezne wſſij a welmij dobre tiezenie zemye. A na

De Ciuitate Coiganguy,[1]) *Ca. lv.* Ciuitas prima, que occurrit introeuntibus in prouinciam mangy, dicitur coyganguy, que magna est et nobilis et magnarum opum, ubi sunt naues in multitudine maxima. Est enim super flumen caromora. fit autem sal ibi in tanta copia, ut Ciuitatibus quadraginta sufficiat, de quo rex magnus Kaam magnos prouentus recipit, Similiter eciam de mercacionibus Ciuitatis et portus. habitato[71a]res vniuersi Ciuitatis huius et tocius prouincie mangy ydolatre sunt et comburunt corpora mortuorum.

De Ciuitatibus panchi[2]) *et Cayn, C. lvi.* Ad terminum diete vnius uersus sirocum vltra Ciuitatem coigui[3]) inuenitur Ciuitas panchy grandis ac nobilis, ubi mercaciones maxime fiunt, et est ibi serici ac uictualium copia maxima. Ibi et in tota regione illa expenditur moneta curie magni Kaam. Via autem, qua itur a Ciuitate Coigangui ad hanc Ciuitatem panchi, tota est pulcris lapidibus strata, a dextris uero et a sinistris aqua est magna. Aliunde autem ingressus uel accessus non patet ad prouinciam mangy per terram nisi per viam hanc. Ad terminum uero diete alter[71a1]ius est Ciuitas nobilis Cayn,[4]) ubi pisces habentur in copia maxima, ubi eciam sunt uenaciones magne bestiarum et uolucrum. fagiani uero in tanta copia ibi sunt, ut pro tanto argenti pondere, quantum vnus venetus habet, dentur tres optimi fagiani.

De Ciuitatibus Pinguy[5]) *et Janguy, Capitulum lvij.* Post hec itur per dietam vnam et per viam inueniuntur uille et optima cultura terrarum. In fine

---

[1]) L Coyarguy. — [2]) L panthi. — [3]) L coiargui. — [4]) P[2] caam. — [5]) P[2] tangui

konczi to° dne czeſti geſt mieſto Tyguij, to welike nenie, ale potrzeby k gedeny a k pitie geſt welike mnozſtwie. Ma take lodij welmy mnoho, [90ª] Neb nezie [*l-*] bliz morze gedno za trzi dny czeſty. a tudy wſſady ſolnycz geſt mnoho, A mezie tiemi ſolnyczemi, geſto ſuol dielagie, geſt mieſto gedno weliky, rzeczeny kanguij. gducze od mieſta Tyguij w tu ſtranu k Syrochu, geſt gyti geden den czeſty przeſ ſlicznu kraginu, a dokonagicz den czeſty, nagde mieſto Janguij, pod gehoz oprawu geſt ginich mieſt w cziſſle dwadczet a ſedm, w nichzto weliky kupie gſu.

Kterak mieſto Syamphu praky dobito bylo. ka^le lvii. SApad sluncze geſt kragina gedna w teij wlaſti Mangi, genz ſlowe Naynguij, bohata a kraſna welmij, ktezto mnoho poſtawczuow dielagie od zlata a hedwabie. Take tu obyle y wſſe° gine° k gedenij a k pitie doſti geſi. Tu nalezne mieſto Sczianffur, genz pod ſwym panſtwym ma dwanaſt ginych mieſt. To mieſto trzi leta v walcze ſtalo w nichzto ge° dobyti nemohly tatarowe, kdizto gſu bily dobily tey wlaſti Mangi, neb k nye^v woyſko przileczi nemohlo, gedno ſ tey ſtrany na puol noczi, neb ſe wſſech ſtran giezera hluboka byla, po nichzto lodie k niemu przigeti y odgeti mohly, a tak na ztrawye nemohlo mieti nedoſtatky. Vſliſſaw to kral kaam, zamutil ſie welmij, y vdalo ſie bylo tehdy pa^v Mikulaſſowij otczi me^v a pa^v Matuſſowy bratru geho a mnye Markowy ſ nymi na kralowu [91] Dworu byti. A tak mij ſpolu

uero diete habetur Ciuitas Pinguy, que grandis quidem non est, sed uictualium habet copiam maximam. habet eciam naues multas ualde. est enim iuxta occeanum ad dietas tres et in toto illo spacio saline[1]) sunt multe. In ipso salinarum,[2]) spacio est Ciuitas vna magna, que dicitur tinguy. post recessum a Ciuitate tingui [71ᵇ] ad plagam circu[3])itur per dietam vnam per pulcherrimam regionem et terminata dieta inuenitur Ciuitas nobilis yangui, sub cuius iurisdiccione sunt Ciuitates numero xxvii magnarum mercacionum. Ego autem Marchus annis tribus ex commissione magni Kaam habui in Ciuitate illa officium prefecture.

Qualiter Ciuitas syanfu cum machinis capta fuit, C. Lviii. Ad occidentalem plagam est regio vna in prouincia Mangy,[4]) que dicitur nangui,[5]) opulenta et pulcra ualde, ubi multi panni fiunt de auro et serico. Vbi eciam bladi et uictualium copia est. Ibi inuenitur Ciuitas syanfu,[6]) que Ciuitates xij sub suo dominio continet. hec Ciuitas annis tribus in rebellione prostitit, [71ᵇ¹] inter quos debellari non potuit ab exercitu tartarorum, quando deuicta[7]) fuit prouincia mangi. Non enim ante eam locari potuit exercitus, nisi a parte aquilonari. Nam vndique ex partibus reliquis lacune profunde erant, per quas naues ad eam ingredi et ab ea egredi poterant, et sic in uictualibus non poterat habere defectum. Quo audito Rex Kaam[8]) turbatur ut supra modum. Contigit autem tunc temporis dominum Nicolaum patrem meum et dominum Matheum

---

[1]) P¹ silue. — [2]) P¹ siluarum. — [3]) P² syrochi. — [4]) P¹ schází. — [5]) P² mamgu. — [6]) P¹ Syanfur. — [7]) P¹ detenta. — [8]) P¹ etiam.

prziſtupiwſſe przed krale, rzekly gſmy ge^{v}, ze chtiem prakuow nadielati, gymizto mieſto owſſem dobvdeno bude, neb onij nyemiegiechu obyczege k prakom w tiech kraginach. y mielij ſmij ſſebu ſwe teſſarze krzieſtianſke, genz nam vdielachu trzi praky welmy dobre, z nichzto kazdy mohl wrczi kamenem za trzi ſta liber tiezkem. A ty praky wloziwſſe na lodie, poſlal kral do woyſky, a kdiz biechu przed mieſtē Sczpanffu zdwiezeni, prwny kamen, geſſto na mieſto vwrzen, padil [*-dl*] na geden duom w mieſtie, y vrazil weliky diel to° domu. Vzrziewſſe to tatarowe, genz biechu v woyſſczże, dywiechu ſie welmij, a ti, genz w mieſtie biechu, welikem ſtrachem bogiecze ſie, aby gim wſſie° mieſta praky nezkazily a gich wſſech nezbyli tatarzie, aneb domowe borziecze ſie, yhned gſu ſie daly welikemu kaamowy a pod ge° poſluſſenſtwie prziſſly.

O mieſtu Synguy a o welikey rziece kwyan. ODeyducze od to° mieſta Sczianffu patnaſte myel przes Syrochum, geſt gedno mieſto rzeczenij Synguij newelmy welike, ale lodie ma welike mnozſtwie Neb lezij nad gednu rzieku, genz w ſwietie wietczſſie nenye, genz, ſlowe kwyan. A ta rzieka ma na ſſyrž deſſet myel a nyekdij [91^{a}] Oſm y take ſſeſt, a ma na dly wiecze nez ſto dny czeſtij. Na tey rziecze wiecze geſt lody, nezly na kterem morzi any na kterech rziekach, y wiecze kupij wezu nez po wſſech zemych. Neb ya markus widiel gſem na znamenie dywu lody mieſta to° wiecze nez piet

fratrem eius et me marchum cum illis in regis Curia esse. Accendentes igitur simul ad regem obtulimus nos facturos machinas, cum quibus omnino Ciuitas caperetur. Non enim erat vsus machinarum in regionibus illis. habebamus enim nobiscum [1]) [72^{a}] fabros lignarios christianos, qui fecerunt tres machinas optimas, quarum quelibet trecentarum librarum lapidem iaciebat, quas nauibus impositas misit rex ad exercitum suum. Cum autem ante Ciuitatem siansu [2]) erecte essent, apis primus, quem machina ad Ciuitatem emisit, super domum vnam cecidit Ciuitatis magnaque domus pars contracta est. Quod uidentes tartari,[3]) qui in exercitu erant obstupuerunt ualde. hii uero, qui [3]) in Ciuitate erant, nimio terrore concussi metuentes, ne tota Ciuitas destrueretur a machinis et ipsi omnes occiderentur a tartaris aut sub domorum Ruina perirent, statim ad magni Kaam mandata uenerunt.

De Ciuitate Singuy non [4]) *multum* [72^{a1}] *grandi* [4]) *et flumine maximo quian et innumerabili multitudine nauium, lix.* Post recessum a Ciuitate cyansu[5]) ad miliaria XV per cirocum habetur Ciuitas Singuy non multum grandis, sed naues habet in multitudine maxima. Est enim posita super flumen maius, quod in orbe sit, quod dicitur quian, quod in latitudine habet miliaria x, alicubi viii, alicubi vi et habet longitudinis ultra dietas C. In hoc flumine plures numero naues sunt, que sunt citra mare in omni mari et in fluminibus cunctis pluresque mercaciones deferuntur per id, quam per omnes terras citramarinas in omnibus

---

[1]) P^{2} + robustos. — [2]) L sianfu. — [3])—[3]) P^{2} schází. — [4])—[4]) P^{2} schází. — [5]) L syanfu, P^{2} sianfur.

tiſſiecz, wezucze ſie po tey rziecze. A kazde mieſto, genz na[*d*] tu rzieku ſtogi, geſſce wiecze lodij ma, nez to mieſto Synguij, neb gſu wieczſſie mieſta. I geſt nad tu rzieku mieſt na dwie ſſte y wiecze. A ge ta rzeka ſkrze ſſeſtnaſte wlaſti. A kazda lody tiech wlaſti gedynim krowem geſt przikrita, anyz ma wiecze nez gedyni ſlup pro oponv. Waha naywieczſſie, keruz moz vweſti gedna lodij, wazi yako cztirzi tiſſiecz tateruow. Ale gine lodye vneſu gedno czoz by mohlo waziti dwanaſte tiſſiecz tateruow, berucze tantarom podle obyczege lodij benatſkich. A tak geſt waha lodij myezi cztirzmij a dwanaſte tiſſicz tantarow, miezi tiemy pocztij przicznugicze neb vmenſſugicze podle welikoſti lody a kuponie[*-e-*] ale nyekterake pletenicze dielagi ze trztie welike°, o nyemz ſwrchu praweno geſt, genz ma na dly patnaſte kroczegij. tiemy pletenijczemij neb huzwiemij tahnu lodye kterezkoliwiek po rzieczie, Sſcziepagij to trzſtye, a ty trzieſky pletu w hromadu, tak ze ſ toho [92] Dluhy prowaž vczinie. A tak nyektere ty huzwie gſu na dly na trzi ſta kroczegij a gſu ſylnieyſſie nez konopnij prowaži.

O mieſtu kaykuy. KAykuy geſt mieſto male na drziewie w . . . rziecze w ſtranu k Syrochu, kdezto na kazdij rok bywa welike ſbieranij obyle ryzoweho, a odtud pak potō wezu k dworu welike° kaam do mieſta kambalu, A gdu ſ toho mieſta do wlaſti kathagi po rziekach a po gezerzich.

suis nauibus deferantur. Ego [1]) enim Marchus uidi in portu ciuitatis [1]) huius singni [2]) naues Ciuitatis ipsius [72[b]] circiter quinque milia, que per hunc fluuium nauigabant. [3]) Singule autem naues magne regionum illarum vno sunt solario cooperte nec habet nauis nisi malum vnum pro uelo Pondus uero nauis ascendit ut plurimum ad numerum et pondus quatuor milium tartarorum.[4]) Alique tamen pondus xij milium tartarorum deferunt, accipiendo cantarum[5]) iuxta modum nauium uenetarum. Sic igitur est nauium pondus inter iiij et xij milia tartarorum [6]) intra prefatos numeros addendo aut diminuendo iuxta magnitudinem nauis. Canapinis [7]) funibus non utuntur nisi pro malo nauis et uelo eius, sed pilorcas faciunt de arundinibus magnis, de quibus supra facta est mencio, que habent xv passus longitudinis. Cum his pilorcis quinque naues [72[b1]] per flumina trahuntur. Scindunt enim arundinem et scissuras ligant insimul et huiusmodi funes longos faciunt ualde. Nam alique pilorce habent longitudinem passuum trecentorum et forciores sunt funibus canapinis.

De Ciuitate Taygui,[8]) *Capitulum lx* Taigui autem est Ciuitas parua supra memoratum flumen ad plagam circii, [9]) ubi annis singulis fit maxima collectio bladi et risi, ut inde postmodum ad magni Kaam Curiam defertur ad Ciuitatem Cambalu. Transierunt autem de loco iste ad Cathay per flumina et lacunas.

---

[1])—[1]) **P**[2] schází — [2]) L cynguy. — [3]) **P**[1] a **P**[2] + singule vero ciuitates, que super flumen ipsum sunt, plures naues habent quam habeat ciuitas singni, quia maiores sunt. Sunt autem super flumen istud civitates CC transit enim flumen per terminos provinciarum XVI. — [4]) **L** canturiorum. — [5]) **L** canturium. — [6]) **L** canturiorum. — [7]) **P**[2] canapeis. — [8]) **L** Tangui. — [9]) **P**[1] a **P**[2] syrochi.

A weliky kaam kazal nadielati zlebuow welikich na mnoho myeſtech, aby mohli lide ſ toho mieſta z gedney rzieky gyti do druheij a tak przigiti do wlaſti kathay. po zemy take moz gijti z Mangi do kathaij. Dwor welike° kaanu[/] wieczſſij diel ma obyle doſti odtud, czoz tu ſbieragi na brziehu myeſta to° kaygui. przed mieſtem kayguij geſt geden oſtrow proſtrzed tey rzieky, kdezto geſt klaſſler geden, genz ſluzie modlam, w nijemzto geſt mnoho modl, i bidle wtō klaſſterze mnychow na dwe ſtie y wiecze. A geſt ten klaſter hlawa mnoho gynym klaſſterom. a zprawa.

O mieſtu Czyngianfu, Czyngyanffu geſtmieſto tey wlaſti Mangi mnoho dyela od zlata, a od hedwabye, dielagy. Tu gſu dwa koſteli krzieſtianska, ktezto geſt vſtawyl Marſarchys Neſtoryn, genz geſt bil od welikeho kaam w tom mieſtie biſkupſtwie [92ª] Obdrzal leta bozieho Tyſſicziho dwuſteho ſedmdeſateh° oſmeho.

O mieſtu Chynchinguij a kterak myeſtiene w nijē zmordowani gſu. PO odeydeny od mieſta Czingianffu ḡt giti trzi dny czeſty przes Sſyrochum. A po czeſtie naygde mieſt a mieſtieczek doſti, welike kupie a mnohich rzemeſl, pak dale po trzech dnech czeſty geſt myeſtto Chynchinguij zſſlechtile a welmi welike, w niemzto geſt wſſe° dobre° k gedenij a k pyti doſti. kdyzto Bayam, knyeze woyſka welike° kaam, poſylal ſwe woyſko k dobywanij myeſt tey wlaſiy Mangi, y poſlal geſt bil do to° mieſta

Magnus uero Kaam fieri fecit canalia magna et multa in locis pluribus, ut possint naues de loco hoc ab vno flumine transire [73ª] ad aliud et peruenire ad prouinciam Cathay. Per [1]) terram eciam iri potest de mangy ad Cathay. [1]) Curia autem magni Kaam pro maiori parte sufficienciam habet bladi ex toto eo, quod colligitur in portu Ciuitatis huius et Caygui. Ante Ciuitatem Caygui insula vna est in medio fluminis, ubi est monasterium monachorum seruiencium ydolis, ubi ydola multa sunt. Manentque in monasterio ipso monachi ducenti uel circa [2]) et est monasterium illud caput et regula monasteriorum multorum seruiencium ydolis.

De Ciuitate Cygianfu, lxi. Cingianfu Ciuitas est in mangy,[3]) ubi multa opera de auro et serico fiunt. Vbi sunt due ecclesie christianorum nestorinorum, quas edificauit marsarchis [4]) [73ª¹] nestorinus, qui a magno Kaam in illa Ciuitate presulatum obtinuit Anno domini M⁰ cc⁰ Lxxviii.

De Ciuitate Tinghingui et qualiter ciues eius occisi sunt omnes, quia occiderunt tartarorum exercitum dormientem, C. lxij. Post recessum uero a Ciuitate Cingianfu itur per dietas iii per sirochum et per viam inueniuntur Ciuitates et opida magnarum mercacionum et arcium. Vlterius autem ad dietas tres est Ciuitas tinghingui nobilis ualde et grandis, ubi est uictualium omnium habundancia magna. Quando baian princeps exercitus magni Kaam [5]) misit ad Ciuitatem istam tinghingui christianos multos, qui dicebatur alani. Cum autem

---

[1])—[1]) P² schází. — [2]) L vltra. — [3]) P² magna. — [4]) L masarchis. — [5]) L + mittebat exercitus suos ad debellandas et subiugandas ciuitates Mangy, tunc.

Chynchynguij krzieſtianow mnoho, genz ſlowiechu Alanij. A kdiz myeſto ſilnie dobywachu, ti, genz gſu w mieſtie byli, gſucze przemozenij od tiech, kterziz gych dobywachu, mieſto gym ſwobodnye daly. A tak wſſeczka woyſka wgiela pokoynie do mieſta, zadnev neprzekazegicze wiecze, ponyewadz ſie dobrovolnie welikev kaam poddaly. A tak ti alany, yakoz mieſta dobily, nalezly tu w mieſtie wyna dobreho doſti, gehoz gſu tak mnoho pyli, az gſu ſie wſſiczkny ſpyli. Pak weczer gſucze tyem pietyem obtiezeni, tak ge ſen welmy morzil, ze gſu wſſiczknij ſpolu zeſnuly a zadneij ſtrazi ſobie neuczinyli. Vzrziewſſe to mieſtiene, geſſto gie drziewe pokoynie byli prziyaly, vdierziecze [93] Na nye, kdiz ſpachu, wſſeczky zmordowalij, tak ze zadny z nich owſſem neuſſel. Tehdi Bayam to vſliſſaw, poſlal na nie weliku welmy woyſku lida. A kdiz gſu mieſta moczi dobily, na pomſtu teij newierij kazal wſſeczky mieſſtienij meczi zmordowaly[-*ti*]

O zſſlechtylem myeſtu Syngvy tu pyſſe. Synguy geſt myeſto, gehoz okrſek geſt myl ſſedeſat. Tu geſt lidu welika wiecz. A tak geſt ta wlaſt Mangi lidu plna, ze kdyby ten lid weſſken vdatnij w odienij bil, wſſeho ſwieta dobiti by mohli a przemoczi. Ale kupczow a rzemeſlnykuow mnoho $\bar{g}$t a mnoho lekarzuow a mudrczuow myezi nymi geſt, W tom mieſtie moſtuow kamennych geſt do ſſeſti tiſſiecz tak wyſokych, ze pod kazdy z nich moz ſ gallyij ſ tu lodij wolnije podgieti. A take pod mnohemy moſty z tiech giſtich dwie gallye mohu ſpolu gyeti. Na horach mieſta to° roſte korzenije

Ciuitatem fortissime impugnarent, hii, qui in Ciuitate [73b] erant, impugnancium[1]) uirtute deuicti[1]) Ciuitatem eis libere tradiderunt. Cunctus[2]) igitur exercitus pacifice ingressus est Ciuitatem neminem offendens ulterius, ex quo ad magni Kaam libere uenire decreuerunt mandata. Inuenerunt igitur prefati alani, qui deuicerant Ciuitatem, vinum ibi optimum in copia magna, de quo tam copiose biberunt, quod omnes inebriati sunt. Sero autem vino grauati tanto sunt sompno oppressi simul omnes et nullam fecerunt in Ciuitate custodiam. Quod uidentes ciues, qui illos cum pace susceperant, irruerunt omnes in illos, dormientes totaliter occiderunt, ita[3]) ut nullus omnino ex illis euaderet.[3]) Baian uero hec audiens mi[73b1]sit contra eos exercitum maximum et Ciuitate per violenciam capta precepit, ut Ciues omnes in vindictam prodicionis[4]) et infidelitatis illius gladiis necarentur. quod ita, ut iusserat, factum est.

De nobili Ciuitate Singuy, C. lxiii. Synguy autem est nobilissima Ciuitas, cuius circuitus continet in mensura miliaria sexaginta. Ibi est maxima populi multitudo. Sic enim est mangy prouincia populosa, quod si populus terre in armis strenuus esset, totum alium mundum conquirere et deuincere debuisset. Sed mercatores et artifices ibi multi sunt, ibi multique medici et philosophi inter eos sunt. In hac Ciuitate sunt pontes lapidei circa[5]) sex milia tante altitudinis, ut sub vnoquoque ipsorum [74a] galea libere transire ualeat, atque sub

[1]—[1]) P[1] schází. — [2]) P[2] tunc. — [3])—[3]) P[1] schází. — [4]) L predodicinis. — [5]) L cc.

to, gto ſlowe Reubarbarum. Tu roſte zazwora take mnozſtwie, ze za geden ſtrziebrnij benatſky daly bi oſmdeſat liber zazwora noweho a welmij dobre°. To mieſto ma pod ſebu ginich mieſt ſeſtnaſte, mnohe kupie a mnohich rzemeſl. Mieſſczene w tō mieſtie Synguy teymerz wſſiczknij w poſtawczowiech ruſſie[-*ch*] chodie, neb tu mnoho poſtawczuow dielagi, y ſlowe to mieſto Synguij, [93] To geſt mieſto zemike. a druhe mieſto welmij welike ſlowe kwynſaij, to geſt mieſto nebeſke. A ta ſobie gmena obdrzala ta mieſta, neb na wzchod ſluncze gſu nayſſlechtyleyſſie mieſto[!]

O dywnem mieſtu kwynſay tuto piſſe ſie. PO wyndeny z mieſta Synguy gducze piet dny czeſtij, nalezne mieſt mnoho, w nychzto kupczenie welike geſt. Potom geſt przigitij zſſlechtile[v] mieſtu kwynſay, genz naſſym yazikem ſlowe mieſto nebeſke, genz geſt naywietczſſie w ſwietie, a geſt w tey wlaſti Mangi. Ja Markus byl gſem w tō mieſtie, a welmy pylnie gſem ſie ptal o wſſem polozeni a o obyczegich ge°, a to wſſe rzadem a kratczie wypwyem. Toho mieſta okrſlek zdy okolo mieſta ma dobrze ſſto myl y wiecze. Ma moſtow kamennych dwanaſte tiſiecz tak wyſokych, ze lody welika wolnye pogdeyde[!] A to myeſto na wodach yakzto benatſke, a kdyby moſtow nemyelo, tehdy z ulicze do vlicze po zemij nemohl by gyti, a protoz muſij tak mnoho moſtow byti. W tom mieſtie geſt rziemeſlnyczich kramuow dwanaſte tiſſicz, w nichzto rzemeſlnyczi dielagi, A w kazdem kramu

multis poncium predictorum simul due possint transire galee. In montibus Ciuitatis huius crescit reobarbarum. Ibi eciam çinçinber in tanta copia crescit, quod pro vno argenteo ueneto haberentur lxxx[1]) libre çinçinbris recentis et optimi. hec Ciuitas sub iurisdiccione sua habet xvj Ciuitates magnarum ualde mercacionum et arcium. Ciues singni uestimentis sericis ut plurimum induuntur. Ideoque ibi multi panni de serico fiunt. Vocatur autem Ciuitas singui i. ciuitas terre. Alia uero Ciuitas[2]) dicitur quinsay i. Ciuitas celi, et hec obtinuerunt nomina Ciuitates ille, quia in orientalibus partibus sunt nobilissime Ciuitates.

De nobilissima [74[a1]] *et mirabili Ciuitate quinsay, Capitulum Lxiiii.* Post recessum a Ciuitate singui itur per dietas v et inueniuntur in via Ciuitates plures magne, ubi negociaciones maxime fiunt. Postmodum peruenitur ad nobilissimam Ciuitatem quinsay, quod in nostra lingua sonat Ciuitas celi,[3]) que maior Ciuitas orbis est et est principalior in prouincia mangi. Ego Marchus fui in hac Ciuitate et curiose et diligenter condiciones ipsius perscrutatus sum, quas summatim, ut reperi, et breuiter enarrabo. Huius Ciuitatis circuitus continet in giro miliaria centum aut circa, habet uero pontes lapideos xii milia tante altitudinis, ut nauis sub eis ut plurimum transire possit. Est autem Ciuitas in lacunis [74[b]] ut Ciuitas Veneciarum[4]) et si careret pontibus, de uico ad uicum per terram aditus non pateret et ob hoc oportet, ut ibi sint tot milia poncium. In hac Ciuitate sunt artes principales xii et pro qualibet ipsarum

[1]) P[2] Lxxxx. — [2]) P[1] + maxima. — [3]) P[2] cere. — [4]) P[1] schází.

myſtrow a pacholkow nyckterde deſet, nyekterde patnaſte nebo dwaczet, a bywa nyekdij w nyekterich do cztirzidczeti dielnykow. Tak ḡt tu welika wiecz rziemeſlnykow a kupczuow, ze ti, ktez gſu toho newydiely, neſnadnye [94] Tomu dowierzie, neb ſie gym zda nepodobno. lide to° mieſta welmy rozkoſſnie ziwy gſu. Bohati rzemeſlnyczi, kterzizto gmenowyteyſſie gſu, welmy poczeſtnye bydle, tak ze anij onij . . . zenij gegich rukamij ſwymi nycz nedielagi, nez ſluhij gegich a pacholczi. Neb ḡt to za ſtare° vſtawenie kralowſtwie to° obyczeig, aby kazdy w ſwem domu rzemeſlo myel a kram, yakoz otczowe gegich az do tey chwyle myely. Geſtly kterij bohati, nenuti ge° zadny, aby ſwyma rukamy dielal. W tom mieſte gſu zenij welmy kraſne a obecznie gſu v welikey rozkoſſy ku poledny. ḡt w tom mieſtie gezero welike, genz w okrflek ma trzidczeti myl. Okolo to° gezera geſt mnoho palaczow a mnoho kraſnich domuow panſkych, A ti domowe gſu ywnitrżs y zewitrżs nwelmy kraſnie ozdobeni. Gſu take tu koſtelowe, w nichz gſu modly proſtrzed to° gezera gſu dwa mala oſtrowij, na kazdem oſtrowie geſt palacz welmy kraſſny, w nichzto geſt wſſiczkna przipẅa, kterakemzkoliwiek hodom nebo ſwadbam. A tak chtiely kto z nich na poczeſtnyē mieſtie hody miti kterezkolywiek, ten tam gde, nebo tu muoz myti kazdi. W tom mieſte kwynſay mnoho kraſnich domow geſt. Gſu take po vliczich to° mieſta male kamenie wiezie, k obeczne[v] vzitku zgiednane, abij, [94[a]] Kdiz ſye z przihodij w mieſtie zazże, ſuſyede mohly zbogi ſwu[l] . . . aby gim neſhorzalo, Neb

sunt in Ciuitate xii millia stacionum, in quibus ipsarum arcium artifices operantur. Quelibet autem stacio operarios habet inter [1]) magistros et ministros [1]) decem aut xv siue xx Et sunt quandocunque in aliquibus xl. [2]) Tanta est ibi artificum et mercacionum innumera multitudo, quod hiis, qui non uiderunt, incredibile penitus videretur. Homines Ciuitatis huius deliciosissime viuunt, diuites, qui principales sunt, in stacionibus arcium honorifice ualde viuunt et neque ipsi neque vxores ipsorum manibus [74[b1]] propriis operantur. faciunt autem ministros alios operari. Ex antiquo enim regni statuto consuetum est ibi, ut quilibet in domo propria teneat stacionem et artem, sicut fecit actenus pater eius;[3]) sed si diues est, non cogitur manibus propriis operari. In hac Ciuitate sunt mulieres formose ualde et communiter sunt multis deliciis enutrite. Versus meridiem est in ipsa Ciuitate lacus magna, que triginta [4]) miliaria in giro continet. in hoc circuitu sunt [5]) multa palacia et multe domus magne nobilium et sunt interius et exterius mirabiliter adornate. sunt eciam ibi ecclesie ydolorum. In medio lacus ipsius due parue insule sunt et in qualibet ipsarum est palacium nobile et pulcrum ualde, ubi sunt pre[75[a]]paramenta et uasa omnia necessaria pro nupciis et solenni conuiuio. Si quis igitur uult in solemni loco tenere conuiuium, accedit [6]) illuc, ubi potest conuiuium uel [6]) nupcias cum honore tenere. In Ciuitate hac quinsay multe et pulcherrime domus sunt. Sunt eciam per uicos eius parue

[1])—[1]) **P[1]** schází. — [2]) **P[2]** lx. — [3]) **P[1]** meus. — [4]) **L** xx. — [5]) **P[1]** + super lacum. [6])—[6]) **P[2]** schází.

w mieſtie mnoho drzewenich domuow geſt. Protoz ſie czaſto w mieſtie za zyeha. W tom mieſtie modlam ſie modle. Maſſo gedie konſke, pſye i ginich wſſech zwierzat. Tu gde raz penijeze o[d] dwora welike° kaam, W tom mieſtie welika ſtrazye geſt neb poſadka z przikazanije welike° kaam, proto nebo aby ſie myeſto neprotiwilo, nebo aby tu zlodiegſtwie neb wrazd nebilo, A tak ze na kazdem moſtie toho myeſta y w noczi y we dne deſſet ſtraznych geſt. W tom mieſtie hora gedna geſt, a na tey horžie wyezije, A na wiezij magij nyekterake dſky, A kdiz ſie w mieſtie zazze, mohuly to wydieti ſtrazni tey wiezye, wezmucze welike kladywo drzewene, y tluku w tu dſku, aby ten zwuk byl ſlyſſan na wſſie ſtranij. A tak aby ſie ſbiehnucze lyde, mohli ſobie pomoczi. Teez take cziniie, kdiz ſwada geſt neb kterakakolywiek potrzeba myezi lidmij. Czeſty wſſeczky y vlicze podlazeni gſu kameniem, tak ze wſſeczko mieſto $\bar{g}$t welmy czyſte. W tom mieſtie geſt dworow, w nichzto laznije gſu, do trzi tiſſicz welmy kraſne a cziſte, w nichzto ſie lide czaſto mygi, neb ſie welmij ſnazie o cziſtotu tieleſnu. Dale za tiem myeſtem [95] (zatiem mieſtem) kwynſaij, w pieti a dwaczeti mylech w tu ſtranu na wzchod ſluncze, geſt gedno mieſto rzeczenij Gamffu, kdezto geſt brzeh welmy dobry, k nemuoz ſie ſchazie lody welike mnozſtwie z yndie a z ginych wlaſti. Pak od mieſta az do morzie geſt potok weliky, po nyemzto lodye k mieſtu gdu, kteryzto potok gde ſkrze mnoho gynich zemy. Tu wlaſt mangi rozdielyl weliky kaam w dewatero kralowſtwie

lapidee turres pro communi usu contracte, ut quando fortuitus ignis accenditur possint conuicini [1]) res suas ad prefatas turres, ne comburantur, deferre; quia enim in Ciuittate domus lignee multe sunt, sepe in ciuitate ignis accenditur. In hac Ciuitate adorantur ydola. Comedunt autem carnes equorum et canum et animalium omnium. Et expenditur ibi moneta magni Kaam. In [75^{a1}] hac ciuitate custodia maxima fit ex mandato magni Kaam, ne uel Ciuitas rebellare presumat, aut ibi furta uel homicidia fiant. In quolibet enim ponte Ciuitatis de die et nocte x custodes sunt. In hac ciuitate mons vnus est, super quem est turris et super turrem tabule sunt de aceribus.[2]) Quando aulem ignis in urbe accenditur, in custodes turris hoc uidere possunt, cum ligneo malleo percuciunt tabulas, ut huius sonitus circum quaque per terram [3]) eminus audiatur et concurrant homines ad auxilium [4]) conferendum. Simile eciam fit, si pro quacunque causa commocio uel tumultus in Ciuitate fiat. Vie omnes Ciuitatis sunt strate lapidibus, ita quod ciuitas tota munda [75^{b}] est ualde. In hac Ciuitate sunt terme circiter tria milia, pulcre ualde et magne, in quibus sepe homines balneantur. multum enim student mundicie corporali. Vltra ciuitatem quinsay ad miliaria xxv ad plagam orientalem est occeanum mare et ibi supra [5]) est Ciuitas ganfu.[6]) Vbi portus est optimus, ad quem conueniunt naues in multitudine maxima de india et de regionibus aliis. A Ciuitate autem usque ad mare est fluuius ma-

[1]) P^{2} comercia. — [2]) L, P^{1} a P^{2} asseribus. — [3]) L turrim. — [4]) P^{2} consilium. — [5]) P^{1} + mare. — [6]) P^{2} sthanfu.

a kazdemu kralowſtwi dal zwlaſczieho krale podle to°, yakz ſie ge˙ zdalo, y gſu ti kraly welmij moczni, ale kazdy z nich ſluſſie pod welike° kaam. Neb kazdy z nych na wſſaky rok z ſweho kralowſtwie vzitkow muſye vrzadnykom welike° kaam poczet wydawati. A geden z tiech kralow vſtawicznie bidly w tom mieſtie kwynſay, a ten pod ſwe panſtwie ma ſto a cztirzidczeti myeſt, Ma ta giſta wlaſt mangi wſſech myeſt Tyſſicz a dwe ſſtye. A w kazdem tiech mieſt weliky kaam poſadyl ſtrazye, zdali by ſie chtiely protiwiti. Tiech ſtraznich mnozſtwie geſt bez cziſſla, A neygſu wſſeczko taterowe, ale gſu lide rozlicznich woyſk a zoldnerzij welike° kaam. W tom myeſtie kwynſay i po wſſie tey wlaſti Mangi obyczeig geſt, ze ynhed, yakz ſie dieti narody, ſtaroſty ge° kazij napſati den geho [95ª] Narozenije y hodynu, y pod kterym ſie planetu narodylo. Take po wſſyech czeſtach y we wſſech ſwych ſkutſiech, czozkoliwiek czijnyti magi, zprawugie ſie pod hwiezdarzſkem nauczeni, a protoz chtie zwiedieti ſweho narozenye den y hodynu. kdiz kto w tey wlaſti vmrze, ge° wſſiczkny przirozeni przatele w myechu[!] ſie placzene oblaczie, a mrtwych tyela ſ welikem ſpiewaniem z mieſta wyneſucz, obrazow nadielagicze pacholcziech, diewcziech, konſkich, penyezowich, wſſiczkno ſ nym ſpaie, a ty wſſiczknij obrazi z papiru dielagie, A magi zato, ze to wſſeczkno czoz tu ſ nym ſpale, ze ten mrtwy na onom ſwietie to wſſeczko gieſte bude myti takowez wieczy, yakoz tu ſ nym gſu w podobenſtwi ſpaleni. Potom ſpalecze gey ſ weliku radoſti a ſ welikem . . .

ximus, per quem naues ad Ciuitatem veniunt, qui fluuius transit per plurimas alias regiones. Prouinciam mangy diuisit magnus Kaam in regna nouem[1]) dans regem proprium vnicuique regno iuxta sue beneplacitum uoluntatis. [75b1] Sunt autem omnes hii reges potentes ualde, sed subditi magno Kaam. Et oportet eos annis singulis de omnibus regnorum suorum prouentibus et expensis et de suo regimine magni Kaam officialibus reddere racionem. Vnus autem illorum regum in Ciuitate quinsay continue commoratur, qui sub diccione sua cxl ciuitates habet. Prouincia enim mangy habet in Vniuerso Ciuitates Mcc[2]) et in singulis ipsarum per magnum Kaam positi sunt custodes; ne forte [3]) presumant, horum custodum innumerabilis est stupenda [4]) magnitudo.[5]) Non sunt tamen omnes tartari, sed sunt de diuersis exercitibus et stipendariis magni Kaam. In hac Ciuitate quinsay et in tota prouincia [76ª] mangi consuetudo est, quod statim, cum puer nascitur, parentes eius scribi faciunt diem et horam natiuitatis eius et sub quo planeta natus est. In cunctis itineribus suis et factis astrologorum reguntur indiciis. Ideoque scire uolunt sui ortus horam et diem. Quando in hac prouincia moritur quis, canapinis saccis eius consanguinei induuntur et mortui cadauer cum magno cantu et ymaginibus seruorum, ancillarum, equorum et denariorum comburunt, que omnia de papiro faciunt creduntque, quod in uita alia talia obtinebit defunctus, qualia in similitudine sunt combusta. Post

---

[1]) L quatu. — [2]) L Mccc. — [3]) L a P[1] + rebellare — [4]) P[2] stupendia. — [5]) P[1] multitudo.

kazij hufti a pyſkati na rozliczne naſtrogie a rzkuczie, ze bohowe gegich ſ takowȳ weſelym ge przigmu, yakoz onij ge tu ſpalecze. W tom mieſtie kwynſay geſt palacz welmy prizediwnij, w niemzto ffakfur, kral gegich, dwor ſwoy nijekdy držal. Nayprwe myeſſtyſſcze to welike ohrazeno geſt zdiemy okolo welmy wyſokymi, kterazto ohrada w okrſly ma deſſet myl, myezi kterymizto zdiemi gſu ſadowe welmy kraſny y z owoczem. Tu ſu ſtudnicze a gezera, w nichzto geſt rib mnoho [96] Welmy dobrych, pak w poſtrzedcze tey ohrady geſt palacz welmy kraſny, wyeczſſy, nez by kde w ſwietie mohl nalezti. Ten palacz ma ſienij kraſnich okolo ſebe dwadczet tak welikych yako ſam palacz, W niezto kazde mohlo by ſedieti geducze deſſiet tiſſicz lida welmy proſtranie, kdiz gie prawie zſadie. A ty ſyeni gſu zmalowane a pozlaczene welmy cziſtie. Take w tō palaczi geſt komnat na tiſſicz y wiecze. W tom mieſtie kwynſay geſt ohnow podle prziſlowie wlaſkc° mluwicze nebo czeledi toliko w pocztu, genz by mohly ſahnuti w pocztu ke ſtu a k ſſedeſati tmam. A tma ſlowe deſiet tiſſicz. Toliko geſt wſſyech czeledy tu, ze gich poczet na tiſſiecz tiſſyczow a ſſeſt ſet tiſſyczow czeledy moz ſahnuti. Palaczow ginich w tō mieſtie geſt mnoho a kraſnych welmij, a w tō we wſſem mieſtie gedyni koſtel krzieſtianſkey geſt. Take w tom mieſte y we wſſie tey wlaſti Mangi muſy kazdy hoſpodarž na drzewech ſwe° domu kazati napſati gmeno ſwe, zeny ſwe y wſſech ſwych czeledynow, a take poczet kony ſwich. A kdyz kto z czeledi

hec cum leticia magna tangunt musica instrumenta dicentes, quod dii sui cum [76a1] tali eos honore suscipiunt, cum quali corpora comburuntur. In hac Ciuitate quinsay est palacium mirabile, in quo facfur quondam rex mangy tenebat curiam. primo Locus magnus circumcinctus est muris per quadrum altitudinis magne cum fructibus dilicatis. Ibi sunt fontes et lacune, in quibus multi et optimi pisces habentur. In medio autem interioris spacii palacium pulcherrimum est et maius, quod sit in mundo. habet enim aulas xx eiusdem magnitudinis omnes, in quarum qualibet comederent simul x milia hominum in multa commoditate et debita congruitate [76b] cunctis[1]) discumbentibus collocantis.[1]) Sunt autem aule depicte et deaurate pulcherrimo opere. In ipso eciam palacio sunt camere mille aut circa. In Ciuitate quinsay sunt ignes iuxta uulgare ytalicum seu familie tot numero, quod ad Clx tomami ascendunt, in computacione sumaria tomami uero x millia continet. Sunt igitur tot in vniuerso familie, ut earum numerus ad mille millia et lx millia familiarum ascendat. Palacia[2]) autem multa in hac Ciuitate sunt et pulcra ualde.[2]) In tota enim hac Ciuitate vna ecclesia sola christianorum nestorinorum est. In hac ciuitate et in tota prouincia mangy oportet, ut quilibet pater familias super hostium domus sue scribi faciat [76b1] nomen suum et uxoris sue et nomina omnium de familia sua et numerum eciam equorum suorum. Quum autem qui de familia moritur uel domicilium mutat, oportet, ut deleatur inde nomen discedentis aut mortui et scribatur ibi

[1])—[1]) P[2] schází. — [2])—[2]) P[2] schází.

vmrze neb hoſpodu ꝑmyeny, ze ſie gynam berže, muſie ynhed ſhladiti gmeno toho, ktoz odtud ſſel neb vmrzel, a napſati na to myeſto gmeno toho, ktoz ſie koliwiek tu znowu narodil neb do hoſpodij przibil. [96a] A tiem obyczegem moz ſnadnye zwiediety ꝑoczet lydi, czoz gich v mieſtie geſt. Teez take y hoſczynſſczie hoſpodarzi muſiegi popſaty ſobie w knyhy wſſech ſwych hoſti gmena, kterez gſu kolywiek myely, kteryly mieſiecz nebo ktery den do geo hoſpody prz[ſ]gat ḡt.

O vzitcziech, genz berže weliky kaam [*z*] *kwynſay a wlaſti Mangi.* Gyz budem prawity o gich vzitcziech a platu, ktere weliky kaam berze z mieſta kwynſay a z wlaſty mangi. Na wſſake leto wezme od ſoly, ḡto dielagi w tom mieſtie kwynſay a w tiech kraginach okolo nyeho, Oſmdeſſate wach zlatich, kterazto waha ſlowe wlaſky Tomayn. A kazdy tomayn ſahne k oſmy tiſſiczom zlatych, ḡto ſlowu Saguij, a ten Sagyum wiecze wazij nez florenſky zlaty, pak od ginich kupij a od ginich wieczie kromie ſoly berze welike dany bez cziſſla. W tey wlaſti wiecze magi czukru nez we wſſech ginich wlaſtech we wſſem ſwietie. Geſt take tu welike mnozſtwie wſſelikakeo korzenie y drahe wonye. Wſſelikeho korzenie drahe[*h*]o berze weliky kaam ode ſta myer pol ctzwrty myerij. Takez ode wſſech ginich kupij, czoz gich tu bywa. wzdy berze ode ſta myer puol cztwrty myerij, Od wyna pak, geſſto dielagi z rijzow a z rozliczneo korzenie, welikey [97] Pozitek berze A od hedwabye, gehoz

nomen cuiuscunque de nouo nascentis uel ad familiam adiuncti et in hunc modum sciri faciliter potest numerus hominum, qui in Ciuitate sunt. Similiter eciam stabularii seu hospicium receptores scribunt in suis quaternis nomina uiatorum, quos in suis hospiciis recipiunt, et quo mense et quo die in eius hospicium sunt ingressi.

De prouentibus, quos recipit magnus Kaam de quinsay et de [1]) *prouincia mangy,* [1]) *Ca. lxv.* Nunc dicendum est de prouentibus et redditibus, quos recipit [77a] magnus Kaam de Ciuitate quinsay et de tota prouincia mangy. Singulis annis recipit magnus Kaam de sale, quod fit in Ciuitate quinsay et terminis tomamos aureos lxxx, quilibet autem tomamus [2]) ascendit ad lxxx milia sagiorum auri. Ascendunt igitur in summa lxxx tomami aurei ad sex [3]) milia milium et xl [4]) milia sagiorum auri. quodlibet autem sagium auri plus habet [5]) de pondere quam florenus. De rebus autem aliis et mercacionibus sine sale tributa maxima et incommutabilia recipit. In hac prouincia plus habetur de çucharo, quam in reliquis tocius mundi prouinciis. Est eciam ibi copia maxima aromatum et omnium huiusmodi specierum. De aromatibus quibuscunque [77a1] recipit magnus Kaam de C mensuris tres et dimidiam. Similiter [6]) et de omnibus mercacionibus, que fiunt de mensuris C, tres et dimidiam. [6]) De vino autem, quod fit de riso et speciebus diuersis, et de Carbone [7]) magnos fructus recipit. De xii artibus, que in quinsay fiunt et in tota prouincia, magnos redditus

[1]) – [1]) P[2] schází. — [2]) L romanos. — [3]) P[1] a P[2] quinque. — [4]) P[1] a P[2] sexaginta. — [5]) P[1] + auri. — [6])—[6]) P[1] schází. — [7]) L carnibus bene.

geſt w tey wlaſti Mangi welike mnozſtwie, berze ode ſta myer deſſet mier, kdiz prodawagi. Od mnohich take ginich wieczi dawagi deſſet myer ode ſta myer. A ya Markus ſlyſſal gſem, poczitagicz ſumu ge° vzitkow, kterezto weliky kaam berze ſ kralowſtwie kwynſaij, genz geſt dewata czeſt tey wlaſti Mangi. A ſhledano bilo, ze ti geho vzitkove kromie ſoly ſahnuly do roka ku patnaſti tiſſicz tiſſyczow a ſieſt ſeth tiech zlatich, geſſto ſlowu Sagyum.

O mieſtu Tampynguy a o ginich mnohych mieſtech takto. Gducze opiet dale od to° mieſta kwynſay przes Syrochum gedno° dne czeſty, nagde kraſne ſadij a dobre tiezenie role. potom pak trzi dny czeſty geſt gedno mieſto rzeczene Tampynguij, welike a kraſne, a za tiē mieſtem trzi dny czeſty geſt gine mieſto Vguij, a opiet przes trzi dny czeſty przes Syrochū gſu mieſta a hradowe, gedno podle druhe[*h*]o, genz tak blizko ſebe gſu, ze ktoz tudy czeſtu gdu, mnye by przes gedyne mieſto ſſly. Tu geſt wſſeho, czož k gedeni a k pitie trzeba doſti. Po dwu dny czeſty geſt mieſto gmenem Gohuguij, welike a kraſne. Potom geſt gyti cztirzi dny czeſty przes Syrochum a tu [97ª] Nayde myeſta y hradu[*-y.*] W tey wlaſti mno° lwow geſt welmy vkrutnich. W tey wlaſti y wlaſti Mangi nenye owecz nez wolowe, Kozij a ſwienie. to° geſt tu welike mnozſtwie. Po tiech cztirzi dny czeſtij nagde mieſto Czyangiam welike, genz geſt na gedne horze vſtaweno, a ta hora diely potok na dwe, genz potom welmy dobrze zaſye ſteku. Opiet

habet. De serico, cuius est in mangy copia maxima, recipit de C mensuris x mensuras, quando uenditur. De multis eciam rebus aliis dantur mensure x pro centenario quolibet. Ego marchus audiui computare summam reddituum, quos magnus Kaam recipit de regno quinsay, quod est nona pars prouincie mangy, et inuentum fuit, quod ascendebant annuatim prouentus huiusmodi preter sal ad xv milia milium et [77ᵇ] sexcenta [1]) milia sagiorum auri.

De Ciuitate Campingui et aliis Ciuitatibus plurimis, Capitulum lxvi. Progrediendo [2]) autem ulterius a Ciuitate Quinsay per syrocum continue inueniuntur per dietam vnam uiridaria pulcra et optima cultura terrarum. Post dietam uero inuenitur Ciuitas Tampinguy, [3]) que [4]) magna, nobilis et pulcra est ualde. vltra ciuitatem Tampingui [4]) ad tres dietas est Ciuitas vgui, [5]) per duas dietas alias per sirocum inueniuntur Ciuitates et castra, que tantam contiguitatem et continuacionem habent, ut uideatur uiatori per Ciuitatem vnicam transi um facere. Ibi est omnium victualium copia magna. Ibi sunt arundines grossiores, quam in tota illa prouincia habeantur. Habent enim latitu-[77ᵇ¹] dinis palmos quatuor et longitudinis passus xv. Vltra duas dietas est Ciuitas ghengui grandis et pulcra. postmodum itur dietis quatuor per syrocum et inueniuntur continue Ciuitates et Castra. In hac regione et eciam in prouincia mangy non sunt verueces, sed boues, capre, irci et sues ibi sunt in copia maxima. Post illas [6]) quatuor dietas inuenitur Ciuitas Ciangiam grandis

[1]) P² sexaginta. — [2]) P¹ regrediendo. — L Tompiguy. —[4])—[4]) P¹ a P² schází. — [5]) L Ungi. — [6]) L alias.

potō gducze trzi dny czeſty, geſt mieſto Erguij, genz poſlednie ḡt w panſtwie mieſta kwynſay.

O kralowſtwie ffuguij. A kdiz gde od mieſta Erguy geſt ynhed wnyti w kralowſtwie ffuguij, a geſt czeſta przes Syrochum ſſeſt dny czeſty po horach y po udoly, a tu nagde mnoho mieſt y hradow. A geſt tu wſſeho dobre° doſti k gedeny a k pyti. Take gſu tu lwowe weliczi y zwierzy y ptaczſtwa, Tu roſte zazwora welike mnozſtwie. neb za tak mnoho ſtrziebra, yako by mohl waziti gedē benatſky groß, dali by oſmdeſſat lyber zazwora. Geſt take tu gedno kwietie, podobne k ſſaffranovij, ale geſt ginakey poſtawy, nez k temuoz ſie hodie yako y ſſaffran. W tey zemij gedie ti lide welmy lakomie maſſo lidſke, gedno acz ty lide ſwu ſmrti nezemru, a magi to maſſo za naylepſie. kdiz ſie ktere˅ bogij beru, kazdy ſobie [98] Horkem zelezem na czele znamenie vcziny. zadny z nich giezden k bogi negde, gedno weywoda woyſky gegich ſudlicz vziwagie a meczow neb nozow welikich, a gſu lide welmy vkrutnij. kdiz koho v bogij zabygi, krew gegich pygi a maſſo gedie.

O mieſtech kwelunffu a Vngwen. U proſtrzedku tiech ſſeſt dny czeſti ḡt mieſto rzeczeny kwelynffu welike a zſſlechtile welmy, genz przes geden potok ma trzi moſty kamenne, mramoroweinij ſwrchu ſlupij okraſſlene, kterzizto moſtowe magi na ſſirž oſſm kroczegij a gednu myli dly. Tu geſt hedwaby a zazwora a galganu welike mnozſtwie. Tu gſu ſlepicze, ḡto perzie

ualde, que in monte sita est, qui mons in duas partes fluuium diuidit, que postmodum ad oppositas sibi plagas tendunt. Rursus itur per dietas tres et inuenitur Ciuitas Ciugui, que ultima est in dominio [78a] Ciuitatis Quinsay.

De regno fuguy, [1]) *C. lxvii.* Dum descenditur a Ciuitate Cingui [2]) statim introitus est ad regnum fugui et est uia per syrocum dietas vi per montes et ualles et inueniuntur ibi Ciuitates et castra et est ibi omnium uictualium copia et ibi sunt venaciones magne bestiarum et uolucrum, leones eciam plurimi ibi sunt. Ibi crescit çinçimber in copia maxima. Nam pro tanta argenti quantitate, quantum vnus venetus grossus habet, darentur lxxx [3]) libre çinçinberis. Ibi eciam est flos quidam, qui assimilatur croco, et tamen alterius speciei, sed eiusdem ualoris est, cuius est crocus. In hac regione comedunt homines auide ualde carnes humanas, dummodo homines illi morte propria non decedant [78a1], et has carnes optimas reputant. Quando ad bella procedunt, quilibet sibi in fronte cum ferro calido signum imprimit. Nullus eorum eques uadit ad prelium, nisi dux exercitus. Lanceis utuntur et spatis et crudelissimi homines sunt supra [4]) modum. Cum occidunt homines in bellis, sanguinem eorum bibunt et carnes manducant.

De Ciuitatibus quelinfu et Vnquem, Capitulum lxiii. In medio autem predictarum sex dietarum est Ciuitas quelinfu, magna ualde et nobilis, que super fluuium vnum tres habet lapideos pontes marmoreis desuper columpnis ornatos, qui pontes habent latitudinis octo passus et miliare vnum longitudinis

[1]) L suguy. — [2]) L Tinguy. — [3]) P[1] xxx, P[2] lxx — [4]) L vltra.

nemagi, ale ſrſty magi yako koczky, a wſſiczkny gſu czerne barwij. Waycze welmy dobra neſu, podobna k waycziem naſſych ſlepicz. pro mnozſtwie lwow, geſſto tu gſu, welmy nebezpeczno tudy chodyti. Dale pak po tiech ſſeſt dnij czeſty przeſ patnaſte myl geſt gedno mieſto Vngwen, ktezto g̃t czukru welike mnozſtwie, a odtud gey neſu do mieſta kambalu k d[*o*]woru welike° kaam.

O mieſtu ffuguij. GDucze dale ginych patnaſte myl, geſt mieſto ſuguij, genz hlawa geſt w kralowſtwie koncha, a geſt to kralowſtwie gedno z dewieti [98ª] Kralowſtwie Mangi. W tom mieſtie bidly lid welike° kaam na ſtrazij tey wlaſti, aby ynhed hotowy byli, acz by ſie ktere mieſto protiwylo. Przeſ toho mieſta proſtrzedek de geden potok, genz za gednu myli ſſyrzye geſt. W tom mieſtie mnoho lodıj bywa g͡ez po tō potoku przichazegi. Tu take czukru welyku wiecz dielagi. Take kupecztwie welike tu bywa, perel a drahe[*h*]o kamenye, genz z indie przinaſſegi. A geſt to mieſto bliz welike[*h*]o morze. A toho wſſeho, czož k ztrawie ſluſſie[!].

O myeſtu Zaytem a o brziehu ſſlechtilem, Mynucze ten potok drziewe rzeczeni, g̃t giti piet dny czeſti przes Syrochym, a na tey czeſtie gda, nalezne mieſt kraſnich a hraduow mnoho a wſſy, kdezto geſt wſſe° doſti, czož k ztrawie ſluſſie. A ma ta giſta wlaſt hory a leſſy, w nichzto naleznu kaffr. Przeducze tiech piet dny czeſti, nalezne mieſto zaytem rziekagi, genz geſt welmy welike a ma brzieh welmy zſſlechtily, k niemuz przichazegi lodie

habet. Ibi est sericum, çinçinber et galanga [1]) [78ᵇ] in maxima copia. Viri et mulieres ciuitatis huius pulcri sunt ualde. [2]) Ibi sunt galine, que penis carent, sed pilos habent ut catte et sunt omnes nigri [3]) coloris. Oua optima faciunt similia ouis gallinarum nostrarum. propter multitudinem leonum, qui sunt ibi, periculosum est ualde inde transitum facere. Ultra sex uero dietas predictas ad miliaria xv est Ciuitas unquem, ubi est çucarum in copia maxima et inde defertur ad Ciuitatem Combalu pro curia magni Kaam.

De Ciuitate fuguy, [4]) *Capitulum lxix.* Progrediendo uero ulterius ad miliaria xv inuenitur civitas fugui, que caput est in regno Concha, [5]) quod est de nouem regnis mangy. In hac urbe moratur exercitus magnus magni [78ᵇ¹] Kaam pro custodia patrie, ut statim currere sit paratus, si Ciuitas aliqua presumeret rebellare. Per huius Ciuitatis medium transit fluuius, qui miliare vnum in latitudine habet. In hac Ciuitate naues multe sunt, que per hunc fluuium nauigant. Ibi eciam çinçiber [6]) in copia maxima preparatur. Negociaciones eciam ibi maxime sunt de margaritis et lapidibus preciosis, que de india deferuntur. Est autem Ciuitas vicina mari occeano et victualium copiam habet.

De Ciuitate Caytem [7]) *et nobilissimo portu eius et de Ciuitate Tingui C. lxx.* Post transitum fluminis memorati itur per dietas v per sirocum et inueniuntur in uia Ciuitates optime, castra multa et uille ubi est omnium uictualium [79ª] copia. habetque regio montes et nemora, in quibus inueniuntur arbores multe, ex quibus colliguntur [8]) camphora. Post dietas autem quinque

[1]) P² galganum. -- [2]) L + sunt omnes nigri coloris. — [3]) P¹ igne. — [4]) P Fryngyn. — [5]) L Conchay. — [6]) P¹ a P² czucarum. — [7]) L zayzen. — [8]) P¹ colligitur.

z indie ſ rozlicznemij kupiemy, Tak ze za gedno[!] lodie, genz gde ſ peprzem z allexandrie, aby odtud potō bil neſen do zemij krzieſtanſkich, k tomu brziehu ſchazie ſe gich ſto, neb geſt ten brzieh ze dwu naylepſie a naywietſſy, czož gich w ſwietie geſt, pro mnozſtwie a welikoſt kupie, cžoz gie tu [99] Przywozie k to^{v} brzehu. y ma weliky kaam od toho brzehu weliky pozitek, Neb kazda lodij plati ſe wſſe^{o} ſwe^{o} kupeczſtwie ſ kazdeho czentnerze deſſet myer. A lody berze za ſwoij przywoz od kupeczſtwie myr trzidcet od czentnierze. Ale od peprze cztirzi a dcztirzidczet myer berze od czentnerze. Od drewa[!] aloe a od Sandalow a od gineho hrubſſieho kupeczſtwie berze za czentnež cztirzidczeti mier. Protoz kupczi platie wſſiczkno ſpolu, ſecztucze danij kralowy, od przywozu wſſe^{o} kupeczſtwie ſweho, czoz ge^{o} przywezu k to^{v} brziehu. W tom mieſtie wſſeho, czoz k ztrawie trzeba, welike mnozſtwie geſt. W tey wlaſti geſt mieſto Tynguij, w niemz welmij cziſte myſi dielagi z hliny, ḡez ſlowe porczellana. w tey wlaſti, genz geſt gedna z dewieti czeſti Mangi, magi ſwu zwlaſſczij rzečz. Z toho kralowſtwie ma weliky kaam tak weliky vzitek nebo weczſſie yako kralowſtwie kwynſay. O ginich kralowſtwie Mangi necham prawenie pro kratkoſt, nebly[-*by*] przieliſſnie dluhoſt byla tiechto knyh, bich miel zwlaſſcze pſati o kazdem kralowſtwy geho. A protoz muſym ſie brati k yndie, kdez ſem ya Markus naydele przebywal, o neyz ḡt mnoho welikich wieczi a przediwnich popſati. A tak konecz druhich knyh Amen.

inuenitur Ciuitas Çayten, que grandis est ualde et habet nobilissimum portum, ad quem naues de india cum mercacionibus ueniunt in multitudine maxima. Nam pro vna naue, que cum pipere uadit in Allexadriam, ut deferatur inde postmodum ad christianorum terras, ad portum [1]) veniunt [2]) centum. [3]) Est enim portus ille unus ex [4]) maioribus et melioribus, qui in mundo sint, propter multitudinem et magnitudinem mercacionum, que deferuntur ad ipsum. Habet autem magnus Kaam de portu illo prouentus maximos. Quelibet enim nauis soluit de mercacionibus suis [79^{vi}] omnibus de centenario quolibet mensuras x, Nauis uero recipit a mercatoribus pro naulo suo de mercacionibus mensuras xxx pro centenario. De pipere uero xliiii [5]) recipit pro centenario de ligno aloe et sandalis et de grossis mercacionibus reliquis accipit pro centenario xl propter ea negociatores soluunt in vniuerso computato tributo regis et naulo nauis medietatem omnium mercacionum suarum, quas deferunt ad portum superius memoratum. In hac Ciuitate omnium uictualium copia magna est. In hac regionc est Ciuitas Tingui, ubi scutelle pulcerrime fiunt de terra, que dicitur porcellana. In regione, que vna est de lx partibus mangy, est lingua propria. [79^{b}] de hoc regno habet magnus Kaam eque magnos prouentus aut maiores sicuti de regno quinsay. De aliis autem regnis mangy obmitto scribere causa breuitatis, quoniam nimia esset huius libri prolixitas, si deberem singula describere regna eius. Oportet autem me transire ad Indiam, ubi ego marchus fui diucius immoratus, de qua sunt magna et mirabilia describenda. Explicit liber secundus.

[1]) P^{1} + hunc. — [2]) P^{1} + cum multitudine maxima. — [3]) P^{1} schází. — [4]) P^{1} a P^{2} + duobus.

Incipiunt Capitula Libri tercii. [1])

Descripcio nauium yndie.
De insula Çupagu. [2]) Qualiter magnus Kaam misit exercitum suum ut sibi conquireret insulam Çinpagu.
Qualiter contracte sunt naues tartarorum et quomodo mul[79b1]ti de exercitu euaserunt. Qualiter tartari sagaciter redierunt çimpagu et Ciuitatem principalem insule ceperunt.
Qualiter obsessi fuerunt tartari et Ciuitatem, quam ceperant, reddiderunt. [3])
De ydolatria et crudelitate uirorum Çinpagu.
De multitudine insularum regionis illius et earum fructibus.
De prouincia ciamba.
De insula magna Iana.
De prouincia lanach. [4])
De insula pentayn. De insula, que dicitur Iana minor.
De regno ferlech.
De regna basman.
De regno samara.
De regno dragoiam.
De regno lambri.
De regno faufur. [5])
De insula necuram. [80a]
De insula angaman.
De insula magna seylam.
De regno maabar, quod est india maior.
De regno nar et erroribus et ydolatria incolarum eius.
De diuersis consuetudinibus regionis illius.
De aliis condicionibus et nouiatibus patrie eiusdem.
De Ciuitate, ubi corpus beati thome apostoli requiescit, de miraculis, que ibi fiunt ob merita ipsius.
De ydolatria paganorum regni illius.
De regno murfili et qualiter inueniuntur ibi adamantes.
De regno lath.
De regno Coylum.
De prouincia Comari
De regno ely.
De regno melibar.
De regno coçurath. [6])
De regnis tana, cambaeth [80a1], semenath et resmacoram.
De duabus insulis, quarum vnam habitant uiri sine mulieribus et in alia femine sine uiris.
De insula scora.
De insula maxima madeygascar.
De auibus maximis, que dicuntur Ruc. [7])
De insula Çançibar.
De multitudire insularum indie.
De prouincia abascie.
De quodam Episcopo christiano, quem zoldanus adden circumcidi fecit in iniuriam fidei christiane et regis abascie et de uindicta magna pro hoc scelere facta.
De diuersitate bestiarum prouincie abascie.
De prouincia aden.
De regione quadam, ubi tartari habitant, in aquilonari [80b] plaga.
De regione alia, ad quem propter lutum et glaciem difficilis est accessus.
De regione tenebrarum.
De prouincia Ruthenorum.

Expliciunt Capitula libri tercii.

---

[1]) L + regionis illius de eorum fructibus. — [2]) L Cyanpagu. — [3]) P[1] restituerunt. — [4]) L Ianach. — [5]) L a P[1] fanfur. — [6]) L cozarath. — [7]) L Ruth.

[KNIHA III.]

Poczinagi ſe trzeti knihy popſanie lody w yndie. [99a] DIel trzeti naſſich knych geſt o popſani wlaſty yndiſſkych, ale na poczatku pocznem o lodech. lodie welike, gymizto przeſ morze yndſke ſie wozie, gſu takoweto naywiecze z gedlowe° drziewie. A ma ta lodie gedno ponebye, geſſto v nas przikriti ſlowe, na kteremzto poneby geſt komorek do cztirzidczeti, w niezto w kazde moz ſie smieſtieti geden kupecz. Ma take takowa lodij gedyne zprawidlo neb weſlo. A ma cztirzi ſlupy a cztirzi ꝛpony. Ale dwa z tiech ſlupow gſu tak zpoſobena, ze ge moz ſnadno zdwihnuti y poloziti. dwie a dwie dſſczie wzdy w hromadu hrziebiky ſbyti gſu a ſtwrzenij, a tak gedna dſka wzdy druhe przibita geſt. lody wezde dwenaſob geſt a zeneznymi[-l-] hrziebiky lodie twrdye. Gſu take ty dſky y wnytrzs y zewnitrzs natlaczenij podle obyczegie naſſich lodnykow; ale ſmolu ſwrchu negſu polyty, neb w tiech wlaſtech ſmoly nemagi. Nez zetru ſemenecz welmy myelno, a ten s olegem nyekakem drzewenym a ſ wapnem ſpolu ſmyeſſiegi, a tim mazadlem pomazugi lodie ſwrchu, y geſt to maladlo[-z-] welmy lepke, a k to[v] dylu welmy hodne, kazda z tiech lody dwu ſtu neb wyecze lodnykow potrzebugi, [100] y neſa [l]ta lodie obecznie ſſeſt tiſſiecz koſſow peprže. A kazde weſlo potrzebugie

Incipit liber tercius.

Descripcio nauium yndie, Capitulum i. Pars tercia nostri libri descripcionem yndie continet, sed in principio incipiemus a nauibus. Naues magne, quibus per mare yndie nauigatur, huiusmodi sunt, ut plurimum de abietibus sunt. habetque nauis solarium vnum, quod apud nos coopertura uocatur. super quod sunt commmuniter camerule seu celle numero [1]) xl[ta], quarum quelibet vnum comode recipit mercatorem. Habet eciam nauis amplustre seu gubernaculum vnicum, quod temon [2]) dicitur in uulgari. [80b1] Malos autem quatuor habet et uela quatuor, sed duo ex malis predictis sic dispositi sunt, ut de facili leuari ualeant et deponi, due autem tabule in simul conclauate et firmate sunt et sic tabula super tabulam applicata nauis vndique duplicata est. Ferreis clauis firmatur [3]) nauis.[3]) Sunt eciam tabule nauis intus et foris stupa compacte, hoc est intus et foris conclauate,[4]) iuxta nostrorum uulgare nautarum. Pice uero superlinite non sunt, quia in regionibus illis pice carent. Terunt autem canapium minutatim et ipsum cum oleo quodam arborum et cum calce insimul miscent et hac vnccione superliniunt naues. Est autem vnctio illa tenax ualde et pro illo seruicio [81a] optima. Nauis quelibet magna ducentis aut circa marinariis indiget. Portat autem nauis communiter sex milia sportas piperis. Nauis magnos remos habet et sepe ducitur remigando. Remus autem quilibet indiget marinariis iiii.[or] habet insuper nauis magna duas barchas magnas, quarum vna est altera maior, sed quelibet ipsarum ponderis mille sportarum piperis defert et in

[1]) P[2] lx, — [2]) P[1] Remum. — [3])—[3]) P[2] schází. — [4]) P[1] calcate.

k razeni cztirz marnarzow. Ma take lody welika dwie barczie weliczie, k ſobye prziwazane, z nichzto gedna geſt wieczſſie nez druha; Ale kazda z nych wahu tiſſycz koſſow peprže neſſe. A k ſwey oprawie potrzebugie marnarzow neb lodnykow cztirydczetij, geſſto gy wezu a oprawugi, neb czaſto weliku lody k ſwym barkam prziwazanu weſly wezucze, tahnu. A kdiz lody welika weliku czeſtu po morzie ſie giz wezla neb przes czely rok, tehdy potrzebuge mazanije neb oprawowanie a twrzenie. A kdiz gij chtie twrditi neb oprawowati, muſie na przednie lody dſky trzeti wloziti, a na wſſeczky ſtrany dobrze tlacziti, a vtkati gie dobrze, a mazati, yakoz ſ ſprwu geſt, nebo bylo vczinyeno y gynde. take też czinie, az tak lody ſſeſteronaſob dſkamy operzena bude.

Oſtrowu Zynpangu tuto geſt etc. Gyz prziſtupym[i] a pocznu od oſtrowa zipangu a geſt oſtrow ke wzchod ſluncze na wyſokem morzi. wzdaly od brziehu Mangi myl tiſſicz opiet geſt oſtrow weliky, lide, genz tam przebywagie, gſu biely a poſtawy ſluſſneij, gſu modloſluhij a magi krale. ale gyne[v] zadne[v] negſu poddani w dan. [100[a]] Tu geſt zlata welike mnozſtwie, ale kral neſnadnie geho da z mieſta neb z oſtrowa wen neſti, a protoz kupczow malo tam gde, a lodie z ginich zemy rziedko tam gedu. kral toho oſtrowa ma kraſny palacz, weſſken zlatem welmi dobrym przikrit, yakoz v wlaſſich koſtely olowem przikriwagi. Okna wſſeczkna to° palacze zlatem

suo obsequio et gubernacione requirit marinarios xl, qui sepe nauem magnam suis alligatam barchis [1]) remigando trahunt. Cum remis et uelis ducuntur barche, quando fuerit opportunum. habet insuper nauis magna nauiculas paruas, quas barcellos [2]) dicimus numero [81[a1]] x propter piscacionem et anchoras et alia multa nauis seruicia. [3]) Omnes hec nauicule deferuntur ad exteriora nauis magne latera colligate et quando opus fuerit, mittuntur in aquam barche et similiter habent barcellos. Cum nauis magna uiam magnam per mare fecerit uel per annum integrum nauigat, ut reficiatur seu reparetur, oportet super priores nauis tabulas superponi tercia circumquaque et calcatur nauis et ungitur, ut a principio factum fuit. Quod eciam aliis uicibus fit, donec nauis ad ultimum sex tabulis superuestita sit.

De insulis Çypanga, [4]) *Capitulum ii.* Nunc ad describendas regiones yndie accedamus et incipiam ab insula Çypangu. Çipan[81[b]]gu insula est ad orientem in alto mari distans a littore mangy per milliaria mille quingenta et est magna ualde. Habitatores eius albi sunt et [5]) stature decentis. ydolatre sunt [5]) et regem habent, sed nulli alii tributarii sunt. Ibi est aurum in copia maxima, sed rex non de facili illud extra insulam absportari permittit, propter quod mercatores pauci uadunt illuc et naues raro illuc ducuntur de regionibus aliis. Rex insule palacium magnum habet, auro optimo simul[6]) tectum, [7]) sicut apud nos ecclesie [7]) operiuntur plumbo. fenestre omnes palacii auro ornate sunt et pauimentum aularum atque camerarum multarum aureis tabulis est opertum. Que

[1]) P[1] brachis. — [2]) L batellos. — [3]) L seruiencia. — [4]) Cyampagu. - [5])—[5]) P[1] schází. — [6]) L supra, P[1] a P[2] supertectum. — [7]) P[1] schází.

gſu okraſſlenij, podlahy ſieny a mnohich geho komnat wſſiczkny zlatymij plechy gſu pokritij, a ty plechowe gſu na dwa prſty tluſte. Tu geſt perel mnoho, genz gſu okruhle a welike a barwy czerwene, genz perly byele na czienie y na wſſem przewyſſugi. Mnoho take tu geſt kamenie drahe°.

Kterak weliky kaam poſlal ſwu woyſku, aby dobily oſtrowu zipangu. WEliky kaam kublay vſlyſſaw prawyecze, ze ten oſtrow zipangu geſt welmy bohaty, poſlal tam ſwa dwa welika pany ſ welmy welikym woyſkem, aby ten oſtrow ge° panſtwij podrobyli. Geden z tiech panow ſlowieſſe Abatham a druhij wonſanchym. A tie od brzehu zayten a kwynſay ſe mnoho lodymi a ſ mnozſtwiem giezdnich y pieſſych zdwyhnuwſſe ſie, tam prziſſly. A ſſyedſſe na zemy ſ lodij mnoho ſſkody vczinily wſom[!] y hradom, genz na rownij [101] biechu, y zburzi ſie myezi nymij zawiſt, pro nyz geden druhe° rady a wuole nechtieſſe przigieti, a protoz ſie gym proſpieſſnye newedlo, neb anij ktere° mieſta any hradu mozechu dobyti, nez gedyneho, gehoz gſu bogem dobyli. A protoz ze ty, genz na hradie byechu, nykda ſie gym dati nechtiely, z przikazanie tiech panow wſſiczknij ſtynani gſu, kromie oſm muzow, genz mezi nymi nalezeny gſu, z nichzto kazdy miegieſſe drahy kamen zaſſyty miezi kozzij a maſſem, gehoz zadny znamienati nemozieſſe, y biechu ti giſti kamenowe dyablowij ohyzdnymi czarij poſwieczeni Nato, aby ktoz by takowy kamen przi ſobie miel, od zeleza

quidem auree tabule duorum digitorum mensuram in grossicie continent. Ibi [81^{b1}] sunt margarite in copia maxima, que rotunde et grosse sunt rubeique coloris, que margaritas albas precio ac ualore precellunt. Multi eciam sunt ibi lapides preciosi, propter quod insula çipangu opulentissima ualde est.

Qualiter magnus Kaam misit exercitum suum, ut sibi conquireret insulam Çippangu, iii. Magnus Kaam Cublay audiens a narrantibus de diuiciis Çinpangu direxit illuc duos de baronibus suis cum exercitu maximo, ut insulam ipsam suo dominio subiugarent. Vnus autem ipsorum dicebatur Abatar [1]) et alius Vonsanchyn. [2]) Qui a portu [3]) Quinsay cum multis nauibus et magno equitum et peditum apparatu iter arripientes peruenerunt [82^{a}] illuc et descendentes in terram multa dampna uillis et castris, que erant in planicie, intulerunt. Orta est autem inuidia inter eos, propter quod vnus alteri [4]) uoluntati et consilio acquiescere contempnebant. ideo eis prospere non successit. Nam neque urbem aliquam uet castrum debellare preualuerunt, nisi vnum castrum solum modico prelio deuicerunt. Et quia hii, qui in castro erant, nunquam se tradere uoluerunt, de mandato ipsorum baronum decapitati sunt omnes preter octo viros, qui inter eos inuenti sunt, quorum quilibet preciosum lapidem consutum habebat in brachio inter carnem et cutem, de quo nullus aduertere potuisset. Erant autem huiusmodi lapides dyabolicis [82^{a1}] nephandis incantacionibus dedicati ad effectum huius, ut s. qui talem super se lapidem deferret, ferro occidi aut

[1]) L Anatar. — [2]) L vero Santhim. [3]) P^{2} + zaycen et, P^{1} + zayten et. — [4]) L alterius.

ſnyti anij ranyen nemohl byti. Neb kdiz ge myeczi biegiechu, zaſyeczi any vraziti gich nemoziechu. zwiediewſſe to a znamenawſſe, kazachu ge drziewenym[i] kygmij byti, a tak yhned vmrzely gſu. A ti pany to giſte kamenie ſobie wezmu.

Kterak zlamagi ſie lody taterſke a kterak gich mnoho vteklo z woyſky. PRzidalo ſie geſt geden den, ze ſie na morzi welike nepoczeſſie wztrhne, a taterſke lodie welikemy wietry k brziehō prziſtrczeni byly. Tehdy radily gym marynarzie, aby ſie odſtrczely od brzeha, a tak wſſeczka [101a] Woyſka wſtupy w lodie. A kdiz wſtupiecz, odtrhnu ſie od brzeha, tehdy opiet wlny morſke, ſbuorziecz ſie ſylneyſſie, mnoho lody zlamij a druzij, kterymz lodie oſtaly czely, do gineho oſtrowu, genz bieſſe od zipangu za cztyrzi myle, przigely gſu. druzi na zlomczich tiech lody, z nich plowucze, doſſly gſu. A mnoho ginich lody z nich, kterez gſu mohly vteczi, domov ſie wratily. A tiech, genz gſu bez ſſkody a zdrawy oſtawſſe, do oſtrowu prziſſiy, bilo wiecze nez trydczet tiſſicz. Ale proto ze gſu byli lodie ztratily a mnozſtwie towarziſſow . . . a take ze gſu blizko byli. A wſſak na tom oſtrowie, yakoz biechu, zadne° przibitka lidſke° tu nebieſſe.

Kterak gſu . . . tatarzie ſnaznie wratily do zipāgu. A kdiz morſke nepoczeſie ſe vkroti, Mu[r]zie welike° oſtrowu zipangu ſe mnohem lody a ſ weliku woyſku ſſly gſu k tiem, yakoz vtekly, a chtiecz ge zmordowati. Widucze ge, ze giz zadney pomoczi nemohu myeti, A kdiz nechawſſe na brzeze lody, ſtupily na zemij, Tatarowe chytrze od nich ſie wzdalecze, a od toho

vulnerari non posset. Cum enim feriebantur gladiis, ledi omnino non poterant. Quo cognito mandauerunt eos ligne[o] fuste mactari et sic statim mortui sunt et barones sibi prefatos lapides acceperunt.

Qualiter confracte sunt naues tartarorum et quomodo multi de exercitu euaserunt, C. iiij. Accidit autem quadam die, ut in mari ualida tempestas insurgeret et tartarorum naues a vi uentorum ad portus [1]) ripariam quaterentur. Consulentibus autem marinariis, ut naues elongarentur a terra, vniuersus exercitus intrauit ad naves. Procella uero forcius ingru[82b]ente naues multe confracte sunt. Et qui erant in nauibus, ad insulam aliam iuxta Çipangu ad miliaria quatuor cum lignorum fragmentis adnatando [2]) peruenerunt, plures autem ex nauibus, qui potuerunt euadere, ad propria redierunt. Qui autem incolumes peruenerunt ad insulam, fuerunt. circiter xxx[3]) milia. Sed quia naues perdiderant et multitudinem sociorum et quia vicini erant insule Çinpangu, humano eis deficiente presidio morti se proximos estimabant. In insula tamen, ad quam peruenerant, habitacio nulla erat.

Qualiter tartari sagaciter redierunt Çinpangu et Ciuitatem principalem ceperunt, Capitulum v. [82b1] Maris autem tempestate cessante viri insule magne Çypangu cum multis nauibus et exercitu magno iuerunt ad illos uolentes eos occidere, quos uidebant argumentis et auxilio destitutos. Et cum relictis

[1]) L portam. — [2]) L a P' aut. — [3]) L tria.

brzieha gynu czeſtu obratiečz ſie, w ſkorzye ſie zaſe k brziehu obraticz wſiedagij wſſiczkny na lodie ſwych neprzately bez lody na tom puſtem oſtrowie ne[*cha*]gycze, y braly gſu ſie do oſtrowu zypangu. A wze[102]wſſe neprzatelſke korowhwie, genz gſu na lodech nalezly, ſſly do giedno° mieſta, genz bieſſe w tom oſtrowie naymienowyteyſſie. A ti, genz gſu byli doma w tō mieſtie zoſtaly, kdiz gſu vzrzely lida ſwe° korohwie mnyegicze, by ſie giz ſwogi ſwitieziwſſe, wratily, wygiely z mieſta proti nym. Tehdy ony ynhed wſſedſſe do mieſta, nechawſſe ſſebi tu malo zen, gine wſſecknij z mieſta wyhnaly.

Kterak gſu tatarowe oblezeny byli a micſtw, yakoz ſtekly, wratily. TEhdy kral to° oſtrowu zipangu, vſlyſſaw to, z gineho kragie to° oſtrowu lody w ſkorzie dobuda ſſwu woyſku, woze[l] ſie do zipangu a oblehne mieſto, kterezto gſu tatarzi oſadily bily. A wſſeliku ſnahu a pilnoſti ſgiezdow, y kudiz by mohli k mieſtu neb od mieſta gyti, kaze dobrze ſtrzieti, ze zadny k nym po tō przigieti z cziziech nemohl, a nykto ſ myeſta ſgieti. A tak myeſieczow ſedm zawrzieny a oblezeni byli welikem lidem, ze welikev kaamowy o ſwem prziebiehu po zadnem poſlu nemohli wzkazati. Wieducze ze od ſwych zadne pomoczi nemohu mieti, beze wſſie ſkody wſſyech ſ obu ſtranu mieſto to giſte kralowij toho oſtrowu proſtie wratie, A [102a], A ſ tiem ſie zaſie domow wratie. Amen.

O vkrotenſtwie a modloſiuzenie. W Tom oſtrowu zipangu a w ginich okolnych kraginach geſt mnoho modl, gedni magiecze hlawy ſwynie, gyne

in littore et per aliam uiam diuertentes subito uenerunt ad litus et omnes ascenderunt ad naues, hostes autem sine nauibus in insula dimittentes. Iuerunt autem ad insulam Çypangu et uexillis hostium acceptis, que in nauibus inuenerant, iuerunt ad Ciuitatem, que in insula principalior erat. Qui autem in Ciuitate remanserant, ut [83a] uiderunt sue gentis uexilla, putantes suos redire uictores eis obuiam exierunt. Qui statim in Ciuitatem introeuntes paucis receptis mulieribus ceteros, [1]) qui ibi erant, expulerunt.

Qualiter obsessi fuerunt tartari et Ciuitatem, quam ceperunt, reddiderunt, [2]) *C. vi.* Rex uero Çipangu hiis auditis de locis aliis insule nauibus procuratis cum exercitu suo nauigauit Çipangu et obsedit Ciuitatem, quam obtinuerant tartari. Tanta autem diligencia omnes introitus et exitus Ciuitatis fecit custodiri quod nullus unquam ingredi de exterioribus potuit neque de interioribus potuit Ciuitatem exire. Sicque mensibus vii conclusi et [83a1] obsessi fuerunt ab exercitu magno quod magno Kaam de statu suo non potuerunt per [3]) nuncium [3]) aliquid intimare. Videntes autem se presidium a suis habere non posse saluis personis omnium Ciuitatem illam regi Çipangu libere tradiderunt. [4]) hoc autem fuit Anno domini m. cc lxviiij. [5])

De ydolatria et Crudelitate [6]) *uirorum Çipangu, C vij.* In hac insula sypangu et in regionibus illis ydola multa sunt caput bouis habencia, Quedam autem

---

[1]) **L** et ceteris. — [2]) **P**[1] restituerunt. — [3]) **P**[1] schází. — [4]) **L** a **P**[1] + et postmodum ad propria redierunt. — [5]) **P**[2] mcclxxviii. — [6]) **L** incredulitate.

beranye nebo pſye neb ginich zwierzat. Gſu take tu modly, magicze cztirzi twarze przi gedne hlawie. Gyne gſu, genz trzi hlawy magi, gednu na hrdle a gyne dwie na rameny ſ obu ſtranu; Nyektere cztirzi rucze magy, nyektere deſſet, niektere ſto a nyektere wiecze nez ſto. A tu modlu, kteraz wiecze ruk ma, mnyegi, ze wieczſſye moczi geſt. A kdiz kto z tiech lidy z zipangu taze, odkud to magi neb kterym to vmiſlem czinie, nycz gineho neumyegi odpowiedieti, gedno ze gſu gegich otczowe tak wierzily a tak od nich wydano magie a nechtie toho promyeniti any gynak wierziti, nez yakoz gſu gich oczſowe wierzily. Take ti lide, genz bidle w tō oſtrowu zipangu, kdiz czizozemcze ktereho popadnu, muozly ſie ten wyezen peniezy wyplatyti, puſtie gey wezmucze penieze, Pakly ſie mu[!] nema czym wyplatyti zabygi gey a warziecze, gedie a na takowe hody zowu przately ſwe, ygedie to maſſo wielmy rady p̄wicze, ze maſſo czlowieczie ḡt naylepſie.

O mnozſtwie oſtrowow tey . . . [103] MOrze to giſte, kdezto geſt ten oſtrow, welikey morze a to ſlowe morze kvij to geſt, morze tey wlaſti Mangi geſt na ge° brzieziech. Na tom morzij, kdezto ḡt zipangu, gſu gini oſtro[*wo*]we mnozie, kterzizto welmy ſnaznie poczteny gſucz od marynarzow neb chodſow wlaſti teij, ſhledanij gſu, ze gich geſt ſedm tiſſicz a trzi ſta a oſm a cztirzidczet, z nichz wieczſſy diel geſt, geſſto lide w nych przebywagi. A w tiech we wſſech oſtrowech drziewe rzeczenich wſſeczkno drziewye wonne geſt,

porci. Alia uero arietis siue canis aliorum animalium diuersorum. Quedam eciam ydola ibi sunt habencia facies quatuor in capite vno. Alia eciam sunt, que tria capita habent, vnum s. super collum [83^{b}] et duo alia super humeros hinc et inde. Quedam enim quatuor manus habent. Alia decem, alia uero centum et alia ultra centum. Illud autem ydolum, quod plures manus habuerit amplioris putantur esse uirtutis. Cum autem ab incolis Çipangu horum causa uel racio queritur nichil aliud respondere sciunt, nisi quod sic ab eorum patribus est creditum et talem ab illis tradicionem habent. Voluntque imitari [1]) et credere, quod imitati [2]) sunt patres eorum. Habitatores eciam insule Çupangu, quando hominem capiunt extraneum, si captiuus potest pecunia redimi, dimittunt illum recepta pecunia. Si autem pro redemcione sua precium habere non potest, occidunt illum et coctum manducant. Et ad huiusmodi con[83^{b1}]uiuium inuitant consanguineos et amicos, qui carnes illas libentissime comedunt dicentes humanas carnes ceteris carnibus meliores esse.

De multitudine insularum regionis illius et de earum fructibus, Capitulum viij. Mare illud, ubi est insula Çipangu, occeanum est et dicitur mare Çir, [3]) hoc est mare mangy, quia prouincia mangy est in littoribus eius. In hoc mari, ubi est Çipangu, sunt alie plurime naues, que cum diligencia computate a marinariis et pedoris [4]) regionis illius inuente sunt septem milia quandringente xlviii, [5]) quarum maior pars ab hominibus habitatur. In omnibus

[1]) L a P^{1} imitari. — [2]) L a P^{1} imitati. — [3]) L a P^{1} Cym, P^{2} Cin. — [4]) L pedotariis, P^{1} pedotis. — [5]) L ccc lxxviii.

anyz tu kterij prutek roſte, by nebil wonnij a vzitecznij welmij. Tu geſt wonye drahe welikey mnozſtwie, tu geſt peprzs welmy biely yako ſnyeh. Ale kupczy z ginich kragin rziedko tam przichazegie, neb lodie gducze z tey wlaſti Mangi, tam czely rok muſiegi byti na morzi, tak ze zyme wygieducze, letie ſie zaſie wratie. Gegdiena[!] dwa wietrij mocz ſwu magi na tom morzi, geden w zimye a druhe w letie. Geſt take ta wlaſt welmi wzdalena od brzehuow yndſkich. O tey wlaſti, proto ze ſem tam nebyl, wiecze prawiecze[!] nebudu etc.

O wlaſti Cziamka, kapitule viii. A protoz odeyducze od brzehu morſke° tey wlaſti zayten, wezucze ſie przeſ garbyn tiſſiecz a piet ſſet myl, przigiti geſt k gedney [103ª] wlaſty, rzeczeneij Cziamba, genz welika geſt welmy [*a*] bohata. Ta wlaſt zwlaſſczij rzecz a zwlaſſczieho krale ma a modly naſledowaly. leta bozie° Tiſſicz dwuſte° ſſedeſſate° oſme° poſlal weliky kaam kublay gedno° z ſwych knyezat, gmenem Sogatu, ſ weliku woyſku, aby ge° panſtwie tu wlaſt podrobil y nalezl geſt mieſta tak ſylna a tak przeſilna hrady w tey wlaſti, ze zadne° mieſta any ktereho hradu dobiti mohl. Ale proto ze wſſy kazıl a ſſczepij w tey wlaſti, ſlibil kral z Ciamba welikeᵛ kaamowy vroczni dan wydawati, chtielly bi ge° ſ pokogem nechati. A tak kdiz ſmluwu vczinichu, woyſka ta odgeda[-*e*] precz. A tak kral na wſſake leto welmy kraſne ſlonij kralowy kublayowij poſyela. Ja markus byl gſem

autem insulis prefatis omnes arbores odorifere sunt neque in [1]) uirgulta cres-[84ª] cunt, que non sunt odorifera et multa ualde. Ibi sunt aromata infinita. Ibi piper albissimum et ut nix, de nigro eciam ibi est copia maxima. Negociatores autem parcium aliarum raro accedunt illuc, quum naues de mangy eundo illuc per annum continuum sunt in mari, quia in hyeme uadunt et in estate redeunt. duo soli uenti in mari illo regnant, vnus in hyeme et alius in estate. Est eciam hec regio multum distans a littoribus yndie. De hac regione quia ibi non fui, narrare [2]) concludo. Reuertamur igitur ad portum Çaitem, [3]) ut inde ad regiones alias procedamus.

De prouincia Ciamba, C. ix. Post recesum igitur a portu Çaitem [4]) nauigando per garbinum [84ª¹] per mille et quingenta [5]) miliaria peruenitur ad prouinciam ciamba, [6]) que magna est ualde et multarum opum. hec prouincia linguam propriam habet et proprium regem et sectatur ydolatriam. Anno domini M. cclxviii misit magnus Kaam cublay vnum ex suis principibus nomine sogatu [7]) cum exercitu magno, ut eius dominio illam prouinciam subiugaret. Inuenit autem Ciuitates tam fortes et tam fortissima castra eius, quod nec ciuitates nec castra capere potuit. Sed quia regionis uillas et arbores deuastabant, promisit Rex Ciamba annuatim magno Kaam tributa persoluere, Si eum uolebat in pace dimittere. Concordia facta discessit exercitus et rex ille elephantes pulcherrimos xx Annis singulis [85ᵇ] mittit ad regem. Ego Marchus in hac prouincia

[1]) P¹ enim. — [2]) L + nichil. — [3]) L Zayzen. — [4]) L zayzen. — [5]) P² schází. — [6]) L Ziamba. - [7]) L sagata.

w tey wlaſti, kdezto ſem nalezl krale ſtareho, an ma welike mnozſtwie zen, ſ nymyzto miel ſynow a dczer w pocztu Trzi ſta a ſſeſt a dwaczet, z nichzto ſto a padeſſat giz dobrze mohly oruzie neſti. W tey wlaſti mnoho ſlonow geſt. Gſu tu leſſowe tiſſoweho drzewa welmi weliczie.

O welikem oſtrowu. NEchagicze tey wlaſti Cziamba geſſczie wietſſie mezi polednem a garbynom przes myl ſſeſt ſet, y przigiti geſt do dwu oſtrowu, genz ſlowu Sendur a kondur, a za tyemi przes piet ſet myl geſt gedna wlaſt, rzeczena loehar, genz geſt welmi welika [104] A bohata. zwlaſſczieho krale a zwlaſſczie rzecz magi, zadne[v] danij nedawagi, gedno ſwemu kralij, a geſt welmy moczna, protoz zadny ſye ani pokuſſiti neſmye. Ty lide, genz tu bidle modloſluhi gſu. W tey wlaſti roſte nyekterake owocze, yako yablka bryczi, a y gſu weliczi a takey gine opiet rzecene lynimes, genz gſu welmy dobrzi. Tu nayde zlata welike mnozſtwie. Geſt tu take nyekteraka porczellana, gizto (drziewe praweno nebo trzie, gizto) trh diegi mieſto peniez. Do tey wlaſti malo gich z ginich wlaſti przichazie, neb wlaſt nyeczſo diwoka geſt a lydem neobykla.

O wlaſti loehat pieſſe ſie. ODegducze od tey wlaſti loehat, geſt ſie myl piet ſet proti polednij, a tu nalezne geden oſtrow, rzeczenij pentaym, genz geſt kragina nieczſo puſta. Tu gſu leſſowe drziewie welmi wonneho a vziteczne[o]. Mezi tu wlaſti loehot a mezi pentaym w ſſedeſati mylech

fui, ubi regem antiquum inueni habentem vxorum multitudinem magnam, ex quibus filios, mares et feminas, habuerat numero ccc et xxvi, Quorum centum et quinquaginta iam potuerunt arma deferre. In hac regione multi elephantes [1]) sunt et nigri aloe est ibi copia maxima. Sunt eciam ibi nemora magna de lignis ebany.

De insula magna Iana, C. x. Dimissa prouincia Ciamba nauigatur inter meridiem et Cyrocum per miliaria mcccc [2]) et peruenitur ad insulam magnam Iana, que in circuitu suo habet mensuram miliariorum trium milium. In hac insula rex est, qui nemini tributarius est. Ibi est piperis, nucum muscatorum, spici, galange, cubebarum, [85[b1]] gariofolorum et ceterorum aromatum copia maxima. Negociatores multi illuc confluunt, ubi lucra magna percipiunt. Omnes habitatores insule ydolatre sunt. Magnus Kaam nondum eam potuit obtinere.

De prouincia loath, [3]) *Capitulum x,* Dimissa insula Iana itur intra meridiem et garbinum per miliara septingenta [4]) et peruenitur ad insulas duas, que dicuntur sandur et condur, ultra quas ad quingenta [5]) miliaria est prouincia loath, [6]) que grandis est et ditissima ualde regem proprium et linguam propriam habens, nulli tributum reddens, nisi [7]) proprio regi. Est enim fortis ualde et a nemine potest inuadi. Incole prouincie ydolatre sunt. In hac prouincia crescunt birci, qui domestici [86[a]] sunt et magni ut linces, qui ualde

---

[1]) L infantes ! — [2]) L ccccc. — [3]) laach. — [4]) P[2] lxx. — [5]) L cccccc. — [6]) P[2] loebat, P[1] lorach. — [7]) L + soli.

nayde wyſoſti morze mymo cztirzi kroczegie. Protoz lodnyczi muſiegi zdwyhnuti prawidla, potom pak geſt przigiti do kralowſtwie rzeczen° Malenyr, kdezto geſt wonye drahe rozliczne mnozſtwie welike. A take magi tu ſwu rzečz.

O oſtrowu pentaym. ZA tiem oſtrowem pentaym przes Syrochum po ſtu mylich geſt nagiti oſtrow geden, rzeczenij menſſie Jana, genz na ſſirz y na del wokolo ma dwa tiſſicz myl. Tu geſt oſmero kralowſtwie, genz [104ª] Kazde ma ſwe° krale. magi zwlaſſczi rziecz. A lide w tom oſtrowu gſu modloſluhi. Tu g̃t wſſie drahe wonye mnozſtwie. Geſt tu mnoha draha wonye, neb mnohe korženie, gehoz gſmy podobnoſti my zde nykdy newydaly przed morzem. Ten oſtrow tak welmij ku polednij zalezi, ze z toho oſtrowu nyekterych hwyezd newidati, geſſto mij ge zde wydamij, A zwlaſſcze tey hwiezdij, g̃to latinie ſlowe poluſ artikuſ. A ya Markus bil gſem w ſſeſteru kralowſtwie to° oſtrowu, a to geſt w kralowſtwij ferlech, Baſman, Samara, dragmoyam, lamby a ſanfur, ale w ginich dwu gſem nebyl.

O kralowſtwie ferlech. Tu giſſtu przičzinu, ze kupczow Sarraczenow welika wiecz giezdy do toho kralowſtwie fertech. Ti giſte lide, genz tu bidle w tey wlaſti na pomorzij, przigaly ſie zakona ohizdne° Machometa. A ti pak, genz w horach bidle, zakona nemagi, nez howadſky ziwy gſu a prawiecz, kterak ge nayprwe rano ſtrzietne, kdiz wſtanu, tey ſie wieczy

boni sunt. Ibi aurum invenitur in copia et sunt ibi elephantes multi. Est ibi porcellana, que pro moneta expenditur, de qua dictum supra. Ad hanc prouinciam pauci de aliis regionibus confluunt, quia regio non bene domestica est.

De insula pentayn, Capitulum xii. Post di(s)cessum a loath nauigatur per miliaria quingenta [1]) uersus meridiem et inuenitur insula pentayn, que eciam regio siluestris est ualde. Ibi sunt nemora arborum odoris magni et magne utilitatis Inter prouinciam loath et pentayn per miliaria xl [2]) non inuenitur altitudo maris ultra passus quatuor,[3]) propter quod oportet nautas eleuare gubernacula seu temones. [86ª¹] Postea peruenitur ad regnum maleuir,[4]) ubi suut aromata multa in copia maxima. Est eciam ibi proprium ydeoma.

De insula, que dicitur Iana minor, C. xiij. Vltra insulam pentayn per sirocum post miliaria centum inuenitur insula, que dicitur Iana minor, que in suo ambitu continet miliaria duo milia. Ubi sunt octo regna cum singulis regibus. Et est ibi propria lingua. Est sunt omnes habitatores insule ydolatre sectatores. Ibi est omnium aromatum copia. Suntque ibi aromata multa, quorum similitudinem nunquam uidimus citra [5]) mare. Hec regio in tantum est ad meridiem posita quod de ipsa insula polus articus uideri non potest stella [6]), s. illa, que uulgariter dicitur tramontana.[6]) Ego autem [86ᵇ] Marchus fui in sex regnis

[1]) P² l. — [2]) P¹ lx — [3]) P¹ x. — [4]) L malcyur. — [5]) P¹ circa. — [6])—[6]) P² schází.

modlee mieſto boha. Wſſelikich zwierzat cziſtech y neczi ſtech y take czlowieczi maſſo gedie.

O kralowſtwie Baſman. TO kralowſtwie Baſman rzecz zwlaſſczi ma, zakona nema. Nez lide tu bidlecze welmy howadſky bidle a prawiecze, ze gſu poddanij welike° kaam. Ale danij ge° nedawagi, nez nyekdy poſſlij [105] Gemu nyekterake hramotky k utieſſenie leſſnich wieczi. Tu geſt welike mnozſtwie ſlonow. Tu gſu take gednorozczij welmij weliczi, genz gſu malo menſſy nez ſlonowe. Gednorozecz ſrſt ma yakzto bywol, ale nohi yako ſlon a hlawu ma yakzto weprž a tu wzdy krziwie k zemij. W blatie rad bidly yako ſwynie a geſt zwierže welmy mrzke. proſtrzed czela roh ma gedyni, hruby welmij a czernij, yazik bodlawij ma, yako by bil trnye hrubeho; yazikem ſwym lydy y gina zwierzata welmy vrazie. Wtom kralowſtwie opicz mnoho geſt rozliczney poſtawij, z nichzto gedny gſu malyczke, magijcze twarž czlowieczie, y na ginych vdech take welmy gſu czlowieku podobni. lowczi ge lapagicz ſrſt ſ nych wſſudy ſeymu, kromye na bradie nechagie a na ginich myeſtech ku podobenſtwie czlowieczie°. Potom ge zbigicz korzenym ozdobie, potō pak zſuſſiecze ge prodawagi kupczom a ty ge wezu do rozlicznich kragyn ſwieta a vczinie, ze mnozy lide mnye, by bilo [-*i*] czlowiekowe tak maliczczy. W tō tak kralowſtwi mnoho ptakuow tiech nayde, gimzto wlaſky diegy Auſtur, a ti gſu czrnij yako hawrani A welmy dobrze ptaky lapagie.

huius insule, s. in regnis ferlech, basman, samara, dragoiam, lambri et ſanfur. In [1]) aliis autem duobus non fui.[1]) Primo ergo dicam de regno ferlech.

De Regno Ferlech, C. xiiij. Occasione saracenorum negociatorum, quorum ad regnum ferlech confluit multitudo, habitatores regni illius, qui habitant in regione maritima, acceperunt legem abhominabilis machometi. Qui autem in montibus habitant, legem non habent, sed bestialiter viuunt et [2]) primam rem, cuius occcursum mane habent, quando consurgunt, pro deo [2]) adorant. Omnium animalium mundorum et immundorum, et eciam hominum carnes manducant.

De Regno Basman, [3]) *Capitulum xv.* [85[b1]]. Regnum vero basman linguam propriam habet, legem non habet. homines enim bestiales ibi ualde sunt. dicunt se esse subiectos magno Kaam, sed ei tributa non soluunt, quandoque tamen mittunt ei iocalia rerum[4]) siluestrium. Ibi sunt elephantes in multitudine magna. Ibi sunt eciam unicornes magni ualde, qui parum minores sunt elephantis. Vnicornis autem pilum habet bubali, pedem autem habet ad similitudinem elephantis. Caput habet ut aper, quod semper habet incuruatum ad terram. in luto libenter moratur, ut sus et est animal turpe ualde. In frontis medio cornu vnicum habet grossum ualde et nigrum, linguam spinosam habet spinis magnis et grossis repletam, cum lingua [86[a]] sua homines et animalia ualde ledit. In hoc regno simie multe sunt diuersarum manerierum. Quarum quedam paruule [5]) sunt habentes facies hominibus similes et in ceteris eciam

[1])—[1]) P[2] schází. — [2]) L + habent vel. — [3]) L Borman. — [4]) L animalium. — [5]) P[2] schází.

O kralowſtwie Samora. Po kralowſtwie rzeczene[v] baſman nalezne kralowſtwie Samara. na temz oſtrowu Ja markus byl [105[a]] Gſem ſ ſwymi towarziſſy piet myeſiczow, neb ſmy czaſſu l. wiezenij na lodech zſpoſobne[o] nemohly zatiem myeti. Seſſly ſmij na zemij a tu ſmij ſobie hrady drzewene ſ ſtrzielnijczemi zdielaly, na nychzto ſmij wieczſſie diel toho czaſſu bidlyli, howadne[o] lyda tey wlaſti ſye bogiecze, genz welmy radij czlowieczi maſſo gedie. W tom kralowſſwie vkazuge ſie ta hwiezda poluſ artykuſ A taket w tom kralowſtwij newychazegi ty hwiezdy, ginzto my rziekame wuoz. Ty lide, genz tu bidle, modloſluhij gſu a ygſu welmy na ſwych mrawych a obyczegijch zhowadiely a welmy zdywiely. Ryb welmi dobrich magi tu welike mnozſtwie. Pſſenycze tam neroſte ale y [z]ryzie chleb dielagi; wynicz nemagi, ale wyno ſobie takto dyelagi. Geſt tam drziewyczko nyekterake male a toho mnoho a geſt nyeczſſo podobno k rewij, z nichzto kazde cztyrzi haluzky ma naywicze. A w giſtey čzas roku, kdiz onij wiedie, haluzky narziezi a kazde haluzczie geden kbelik prziwieze, w yenzto tu mokroſt nebo myezku, yakoz ſ toho drziewieczka tecze, ſbieragie wodu rewowu. A tak geſt mnoho mokroſti w tom drziewie, ze za den a za nocz natecze pln kbel ten, yakoz geſt k haluzij prziwazan. Potom pak opiet wyprazdnycze kbely, prziewezij zaſie k haluzyem. A tak [106] Drahnye dnij to gegich wyna ſbieranye gym tra. potom kdiz giz wiecze teczij nechcze

membris multum hominibus similantur. Venatores eas capiunt et depilant, pilos tantummodo in barba dimittentes et in locis aliis ad similitudinem hominis. Posthec eas in formulis mortuas ponunt et in speciebus conficiunt, ne marcescant, deinde eas desiccant et negociatoribus uendunt, Qui eas per diuersas mundi partes deferunt faciuntque multos credere, quod sint homines ita parui. In hoc eciam regno multi inueniuntur austures nigri ut corui, qui aues optime capiunt.

De regno samarı, Capitulum xvi. [86[a1]] Post regnum basman inuenitur regnum Samara in eadem insula In quo regno ego marchus v [1]) mensibus fui cum sociis immoratus, quia tempus nauigacioni aptum interim habere non potuimus. descendimus enim in terram et ibi castra lignea cum propugnacul s fecimus. In quibus maiori parte temporis morabamur bestialem illius patrie gentem metuentes, qui libentissime comedunt carnes humanas In hoc regno non apparet polus articus, [2]) qui uulgariter dicitur tramontana nec eciam ibi apparent stele urse maioris, quas uulgus nominant currum magnum. habitatores regni huius ydolatre sunt et ualde in suis moribus bestiales et ualde siluestres, pisces optimi ibi habentur in copia [86[b]] maxima. Triticum ibi non crescit, sed de riso panes conficiunt. Vineas [3]) non habent, sed vinum hoc modo [3]) faciunt. Sunt ibi arbores multe parue, que assimilantur palmis, quarum singule ramos quatuor habent ut plurimum. Certo anni tempore ramos incidunt et ad singulos ramos ligant urseos [4]) singulos, in quibus fluentem arboris humorem

[1]) P[b] vi. — [2]) P[a] antarticus ut stelle urse. — [3])—[3]) P[a] schází. — [4]) L + f [a] urcos.

aneb kapati ta mokroſt, naberucze wody i legij nad korzen to° drzewa a po maleij chwiely opiet takez teczi poczne, ale to nenye tak dobre yako prwe, a tohot onij mieſto wyna vziwagi, a toho ani[*o*-] doſti magi, a geſt welmi dobrey chuti. Barwu ma byelu neb czerwe^{v} yako wyno. W tey wlaſti gſu nyekteraczi orzyechowe, gimz latinie rziekagi Nux yndica, yako by rzekl yndſky orziech, a tiech geſt węlikey mnozſtwie a gſu weliczi a welmi dobrzi. Ty lide, genz tu przebywagi w tey wlaſti, wſſelikeho maſſa poziwagi w krmy.

O kralowſtwie dragoyā. KRalowſtwie Dragroyam, w nyemzto modly naſiedugi, krale zwlaſſczieho magi a rziečz. lide gſu w nyem welmij dywoczi. A tu geſt takowy obyczeg, kdiz kdo z nych geſt nemoczen, geho przatele czarodienyczi k nye^{v} przıwedu, taziecze gich, mozly ten nemoczny tey nemoczi geſſcze zbyti. Tehdy ti czarodieniczi podle odpowiedy dyabeſſkich[*-el-*], yakoz gym diably odpowiedie dawaly od to° nemoczne°, zdrawy nebo ſmrti odpowiedie. Rzeknuly, ze nemocznij nemož zproſſczen byti tey nemoczi, przıwolagi ty giſſte, geſſto vmiegi welmy ſnadnye a lechtic nemoczne° zahubyti. tehdy zawru gemu vſta, [106^{a}] Aby tak ſnadnye duch ztratil. A kdiz vmrze, maſſo geho zrziezi a zwarzic, a tak ſberucze ſie wſſicznij przatelc w hromadu, to giſſte ge° maſſo y ſe wſiem mozkem ſnyedic. y prawie tak, kdiz bij maſſo ge° neb tielo ſhnylo a w czrwy ſie obratilo,

colligunt, sicut colligitur aqua vitis. In tanta enim copia ille liquor habundat, quod inter diem et noctem repletur urceus, qui [1]) ad ramum est alligatus. [1]) Postea rursus euacuatos vrceos reponunt ad ramos. Et sic diebus pluribus hec vindemia durat. demum ad pedem arboris aquam effundunt, quando iam arbor guttas emitere desinit, et post modicam horam rursum [86^{b1}] humor fluere incipit, sed non est tanti ualoris ut prior. Hoc liquore pro vino utuntur, de quo copiam habent magnam, et est ualde grati saporis. Colorem habet album uel rubeum ad similitudinem vini. [2]) In hac regione sunt nuces Indie in copia maxima, que magne et optime sunt. Habitatores huius patrie omnibus indifferenter carnibus utuntur in cibum.

De regno dragoiam, Capitulum xvii. Regnum uero dragoiam,[3]) ubi coluntur ydola, regem proprium et propriam linguam habet, ubi homines sunt ualde siluestres. Est ibi consuetudo talis. Quando quis grauiter infirmatur, consanguinei eius magos et incantatores ad illum adducunt interrogantes, an ille valeat liberari. Illi [87^{a}] autem magi secundum responsa demonum sibi facta de [4]) ipsius conualescencia uel morte [4]) respondent. Si dicunt infirmum liberari non posse, conuocantur hii, qui sciunt facillime et leuiter infirmos occidere, et os infirmi concludunt ita, ut faciliter alitum [5]) perdat. Quo mortuo eius carnes incidunt et coquunt et congregati in vnum omnes consanguinei eius carnes illas cum medulis omnibus comedunt. Dicunt enim, quod si carnes illius

[1]) – [1]) P^{2} schází. — [2])—[2]) P^{2} schází. — [3]) P^{1} dragroyam. — [4])—[4]) P^{2} schází. — [5])—[5]) P^{1} a P^{2} anhelitum

any by potō hladem zemrzely a duſſie to° mrtwe° ſkrzie to welike by muky trpiela. Ale koſty ge° nyekterdie w horach w geſkyniech ſchowagi, aby gich nemohl any czlowiek any kterij zwieřz dogiti. kdiz lide tey wlaſti koho popadnv z cizich kragyn, nemozlij ſie penyezi wiplatiti, zabygi gey a ſnyedie.

O kralowſtwie lambrij. GYne kralowſtwie, genz ſlowe lambrij, kdezto geſt wonye drahey mnozſtwie. Tu roſte nyekterake owocze, rzieczene byrczi, gynde ſtogi bryczij, a to° welikey mnozſtwie. A to, kdiz giz wyroſte neb z zemie wynde, przeſazugi a trzy leta tak w zemij ſtaty nechagi a potom ge y ſ korzenem witrhagi. Tiech brziczow Ja markus bil gſem ſſebu do benatek przineſl a wſyetie gſem kazal, ale proto ze k nym muſy byti welmy horka wlaſt, nemohly wznity. Wtom kralowſtwie lide modloſluhi gſu. w tey wlaſti geſt mnoho lidy, genz oczaſſy magi yako pſy dluhe na pied. Ty lide negſu w mieſtech, nez w horach bydle. Tu geſt take gednorozczow mnoho y take gynich zwierzat [107].

O kralowſtwie ſſanffur, SEſte toho oſtrowu kralowſtwie ſlowe ffanfur, Tu roſte kaffur lepſſy, nezliby gey mohl kde ginde nagyti, neb geſt tak drahij, ze geho nedadie wiecze za zlaty, nez czož zlaty wazi, a tak ktoz geho chcze czo kupyti, muſy zlatem odwaziti. Chleb z rziezie dielagi a pſſenicze nemagi. Mleka doſti magi a to° poziwagi naywiecze. Wyno z drziewie magi, o nyemz ſwrchu praweno geſt o kralowſtwie Samara. W tey wlaſti

putrescerent, conuerterentur in uermes et uermes illi postmodum morerentur fame et anima defuncti illius ex hoc penas grauissimas pateretur. Ossa autem in cauernis moncium sepeliunt, ne possint ab homine uel a bestia tangi. quando homines regionis [87a1] huius aliquem capiunt de partibus alienis, si se pecunia non potest redimere, ipsum occidunt et comedunt.

De regno Lambri C. xviii. Aliud regnum insule prefate dicitur Lambri. vbi sunt aromata multa ualde. Ibi crescunt birci in copia maxima, quos priusquam [1]) creuerunt, transplantant et tribus annis in terra dimittunt, postea eos cum radice euellunt. De illis bircis ego Marchus mecum venecias detuli et seminari feci, sed quia requirunt calidissimam regionem, non potuerunt nasci. Regni huius incole ydolatre sunt. In hac regione quoddam ualde stupendum est. Sunt ibi homines multi, qui habent caudas ut canes longitudinis palmi vnius. [87b] hii homines [2]) non sunt in Ciuitatibus, sed in montibus habitant. [3]) Ibi eciam sunt vnicornes multi et alia animalia multa ualde.

De regno fansur[4]), *Capitulum xix.* Sextum uero illius insule regnum fansur[4]) dicitur. Vbi nascitur camphora melior, quam alibi ualeat reperiri, que equali pondere pro auro commutatur. Panem de riso faciunt et tritico carent. Lacte habundant, quo uescuntur ut plurimum. vinum de arboribus habent, de quibus [5]) dictum est in regno samar. In hac regione sunt arbores multe, magne grossi-

---

[1]) **L** postquam. — [2]) **L** + caudati. — [3]) **P**[1] labitant. — [4]) **P**[1] ffamfur **L** farfur. — [5]) **P**[1] + supra.

ffanfur geſt drziewye welmy tluſte a wyſoke, genz ma welmij zſſlechtylu a tenku kuoru, a pod tu koru muka nyekteraka geſt welmy dobra, z niezto dielagi krmye rozkoſſne, kterezto krmye Ja Markuſ czaſto gſem gedl w tō kragi. W ginich dwu w kralowſtwi toho oſtrowu nebil gſem, Protoz o nych nycz gyneho prawiti nebudu.

O oſtrowu Nekuram. Winducze z toho oſtrowu Jana ſ tey ſtrany od kralowſtwie lambrij geſt ſie wezti po morzi Sto a padeſat myl y nalezne dwa oſtrowy, to geſt Nekurā a Angaman. lid to° oſtrowu Nekuram krale nema, welmy howadſky ziwy gſu. toho oſtrowu lide, muzie y zenij, nazij chodie, a zadne° myſta na ſwem ziwotie nekrygi, a gſu modloſluhi. Tu gſu leſſowe drziewie Sandalow czerwenich, Orzechow y hrzebiczkow doſti, bryczow y rozliczney drahey wonie [107ª].

O oſtrowu Angaman. GYni oſtrow, genz ſlowe Angaman, weliky geſt a lid w nyem modlam ſluzie a welmy howadſky bidle, a gſu lide dywoczi a welmy vkrutny. Ryzie, mlekem a maſſem krmye ſie, zadneho ſie maſſa k gedenij neohizdugi, lidſke maſſo takey gedie, lide gſu tu welmy neſliczni, Neb hlawu yako pſy magi, zuby a oczi k pſom podobne. Wſſie drahe wonye tu doſti geſt. Geſt tu take (tu) owocze rozliczne° . . .

O oſtrowu Stylam. PO tom kdyz windeß od oſtrowu angaman, przeſ tiſſicz myl proti garbynu, naydeſ oſtrow Stilam rzeczeny, genz geſt z nay-

tudinis, que habent subtilissimum corticem. sub cortice uero farina quedam est optima ualde, de qua delicata cibaria preparantur, de quibus comedi pluries ego Marchus. [87ᵇ¹] In aliis duobus regnis insule non fui: Idcirco de eis nichil aliud recitabo.

De insula necuram, xx. Post recessum autem ab insula Iana ex parte regni lambri proceditur per mare ad [7]) quinquaginta miliaria et inveniuntur insule due [1]) Necuram et angaman. Populus insule necuram regem non habet, bestialiter ualde viuit. huius habitatores insule mares et femine nudi uadunt et in [2]) nulla parte corporis teguntur [2]) et ydolatre sunt. Nemora ibi sunt arborum sandalorum [3]) rubeorum, [3]) nucum yndie et garofolorum. habent copiam birciorum et diuuersorum aromatum.

De insula agamam, [4]) *xxi.* Alia insula, que dicitur angamam, magna est. [88ª] cuius populus ydola ueneratur et bestialiter ualde uiuit. Homines enim siluestres atque crudelissimi sunt. Riso, lacte et carnibus uescuntur. Nullam autem carnem abhominantur in cibum. humanas eciam carnes comedunt. homines ibi deformes sunt ualde. Nam caput quasi caninum habent et oculos canibus similes. Omnium aromatum copia ibi est. Sunt eciam ibi fructus uarii et diuersi, citra marinas partes fructibus ualde dissimiles.

De insula magna Seylam, Capitulum xxii. Post recessum ab insula Angaman per miliaria mille uersus Garbinum inuenitur insula Seylam, [6]) que vna est de melioribus et maioribus insulis mundi, habens in giro [88ª¹] miliaria duo milia et xL. fuit tamen aliquando maior, quia, sicut in illis partibus est fama,

[1]) P² + multe principaliter — [2])—[2]) P² schází. — [3])—[3]) P¹ schází. — [4]) L Angaman. — [5]) P² marinis fructibus. — [6]) P² cilon. — [7]) P² + centum et.

wieczſſiech oſtrowow, czoz gich w ſwietie geſt, neb ma w okrſly myl dwa tiſſicz a cztirzidczet... Oſtrow ten krale ma welmy bohate°, genz zadne^{v} w dan podroben nenye, lide to° oſtrowu modloſluhi gſu a wſſicknij nazy chodie, muzie y zeny, ale kazdy z nich myſto hanebne ſobie ruku zakryge. Obile zadneho nemagi kromye ryzow, Maſſem, ryzij a mlekem ziwy gſu. Mnozſtwie magi nyekterake° ſemene Soſyman, z niehoz oleyg dielagi. Take ty giſte brycze magi lepſſie, nez kde w ſwietie, a ty tu roſtu. Wyno take z drziewie magi, o nyemz praweno geſt w kralowſtwie Samara. W tom oſtrowu [108] Stilam nalezagi kamenye drahe, genz ſlowu rubynowe, a tiech w ginijch wlaſtech nenayde. Mnoho take zafirow, topazow, ametijſtow tu geſt y mnoho gine° drahe° kamenije. kral to° oſtrowu kraſſy rubyn ma, yako geij wydal we wſſem ſwietie, geſt tluſſczi na pied a ſſyrzi na loket. Geſt ſwietly przewelmij a beze wſſie poſſkwrny, tak ze ſie zda, by ohen horuczi byl. Weliky kaam kublaij poſly ſwe ſlal k nye^{v} a proſſie, aby ge^{v} ten kamen dal, a chtielly ge^{v} tak oddati, ze by ſtalo za dobre myeſto. A on ge^{v} odpowiediel a rzka, proto ze geſt byl kamen ge° przedkuow, nechcze geho nykdy zadne^{v} dati. W tom oſtrowu lide negſu waleczni any brannij, ale welmy nevdatnij. A kdiz ſ kym walku magi, wolagi zoldnerze z ginich kragin a zwlaſſcze ſ tarczemi [!]

communis girus[1]) eius aliquando comprehendebat aliquando tria millia[2]) et sexcenta. Ventus uehemens veniens a regione tramontana sic fortiter in annis multis in insulam inruit impetu maximo, ut multis ex maritimis[3]) montibus[4]) cadentibus multum ex insule territorio perderetur et occuparent maria loco terre. Insula hec Regem ditissimum habet, qui nulli tributarius est. Homines insule ydolatre sunt et omnes nudi ambulant, mares et femine, sed quilibet uerenda operit panno vno. Nullum[5]) bladum habent excepto riso.[5]) Carnibus et riso et lacte vivunt. habundanciam habent seminum soriman,[6]) de quibus oleum faciunt. Bircios [88^{b}] habent meliores mundi, qui ibi crescunt. Vinum eciam habent de arboribus, de quibus dictum est, in regno ramaram. In hac insula inveniuntur lapides preciosi, qui dicuntur robini,[7]) qui in regionibus aliis non habentur. Multi eciam saphiri et topacii et amastici[8]) ibi sunt multique alii lapides preciosi. Rex insule huius pulcriorem Robinum habet, quam umquam uisus est in hoc mundo. habet enim vnius palmi longitudinem et grossiciem ad mensuram grossiciei brachii hominis. Est autem splendidum supra[9]) modum omni macula carens, adeo ut ignis ardens esse uideatur. Magnus Kaam Cublay nunccios suos direxit ad illum rogans, ut prefatum lapidem illi donaret et [88^{b1}] ipse donaret ei ualorem ciuitatis vnius. qui respondit, quod, quia lapis ille suorum fuerat antecessorum, nulli eum vnquam homini daret. Huius insule homines bellicosi non sunt, sed uiles[10]) ualde. Quando autem bella cum aliquibus habent, de alienis partibus stipendiarios aduocant et[11]) specialiter saracenos.[11])

[1]) psáno girum. — [2]) **L** mille milliarios. — [3]) **P**^{2} + in. — [4]) **P**^{1} + in mare. — [5])—[5]) **P**^{2} schází. — [6]) **L** solummodo. — [7]) **P**^{1} cubini. — [8]) **L** amatirte. — [9]) **P**^{2} super. — [10]) **P**^{2} rudes. — [11])—[11]) **P**^{2} schází.

O kralowſtwie Maabar y wieczſſie yndiji. Mynucz ten oſtrow Stilam myl ſſedeſat nayde wlaſt rzeczie[v] Maabar, genz wieczſſie yndya ſlowe. A nenie oſtrow, ale geſt zemye ſylna. W tey wlaſti patero kralowſtwie geſt, wlaſt ta geſt welmij bohata. W prwem tey wlaſti kralowſtwie rzeczenem Var kral geſt gmenem Sonderba, w kteremzto kralowſtwie geſt perel welikey mnozſtwie, Neb w morzij tey wlaſti geſt prawa pazzie morſka neb lono myezi czeliſtwu zemie [108ª] A mezie gednyem oſtrowem, kdezto nenye hlubokoſti wod mymo deſſiet ned[-*b*] dwanaſte kroczegie, a nijekterde na dwe, a tu nayde drziewerzeczene perly. kupeczſtwie rozliczne towarziſſtwo geden ſ druhym ſpolu czinie. A magi lody mnoho malich y welikich a to towarziſſtwo prowazie lodie. genz ſie wezu na hlubokoſt wody a lapagij welmy welike ſlymaky nebo Rakwyczie, w nichzto gſu perly. A kdiz ty giſſte rakwycze hlubokoſti wodij ſneſtij nemohu, wyſſije ſ lodiemij poſtupie a w morze zaſie ſtupiecz tak praczugicz czely den[!] Gſu w tom lonye morſkē ryby welike, ze by zamordowaly neb zdawyli rybarzie, kdiz ſſtupie do morzie, Ale kupczy, genz tudij giedu, k tey ſtraſty takuto opatrnoſt magi. Wozie ſſebu nyekterake czarodienyky, genz ſlowu Abrayanym, a ti ſwymi čzarij a diabelſku chitroſti zmamye ty giſſte ryby, ze nemohu zadne[o] vrazity, a protoz ze tėn giſſte low, yakoz tu ti rybarzie, czinie, muſie byti we dne a ne w noczi. Takez ty czarodienyczij ty riby gedno na den zaczarugi a weczer ge pro nocz zproſtie, Neb ſie bogie, aby

De prouincia maabar, que est in yndia maiori, C. xxiii. Vltra insulam seylam ad miliaria Lx [1]) inuenitur prouincia maabar,[2]) que maior in india nuncupatur. non est autem insula, sed terra firma. In hac prouincia quinque reges sunt. Prouincia hec est ditissima et nobilissima supra modum. In primo huius prouincie regno nomine uar rex est nomine Sendeba. In quo regno sunt margarite [89ª] in multitudine maxima. in mari enim huius prouincie est maris brachium seu sinus inter firmam terram et insulam quandam, ubi non est aquarum profunditas ultra x uel xii passus, et alicubi ultra duos. Ibi inueniuntur predicte margarite. Mercatores enim diuersas societates ad inuicem faciunt et habent naues multas, et magnas et paruas hominesque conducunt, qui descendunt ad profundum aquarum et capiunt marina conchilia, in quibus sunt margarite. Quando autem hii piscatores sustinere aquam non possunt ascendunt rursumque descendunt in mare et sic peragunt tota die. Sunt autem in sinu illo maris pisces grandes, qui [3]) occiderent piscatores [3]) descen[89ª [1]]dentes in marc, sed per negociatores hoc modo illi periculo prouidetur. Conducunt negociatores magos quosdam, qui dicuntur abraianim,[4]) qui cum incantacionibus suis et diabolica arte cogunt et stupefaciunt pisces illos, ita ut neminem ledere possint. Et quia huiusmodi piscacio de die et non de nocte fit, magi illi de die incantaciones faciunt, quas sero pro nocte dissoluunt. timent enim, ne quis furtim sine negociatorum licencia descendat in mare, ut accipiat margaritas. fures autem me-

[1]) L xL. — [2]) P[2] marabar. — [3]—[3]) P[1] schází. — [4]) L abraianna.

nykto kradmo bez tiech kupczow wuole do morzie neſtupyl a perel newybral. A tak zlodiegye, bogiecze ſie [109] Tiech rib, neſmyegi do morzie, A nenye zadnij, kto by vmyel to czarowanie gedno ti abrayanym, yakoz gſu gie kupczi nayaly. A ten low na morzy tiech perel bywa przeſſ czely mieſiecz duben az do puol magie. A tehdy tiech perel mywagi welikeij mnozſtwie bez czyſſla a potom ge kupczie roznefu po ſwietie. A ti kupczi, kterziz ten low zakupugi od krale, gedno defaty diel kralowy dadie wſſech perel. A tiem czarodienikom, yakoz riby magij a zaczarugi, dawagi wſſeho dwaczadti[!] diel. Rybarzō take doſti za gegich praczi vczinie. A tak od puol magye wicze tu perel nenayde, ale na ginem myſtie, genz od toho geſt za trzi ſta myl wzdaly, gſu perly w morzy przes czely mieſiecz zarzie az do puol mieſiecze rzigna. Wſſyczkny lyde tey wlaſti po wſſie chwyle nazi chodie a wſſak hanebna mieſta tiela ſwe° gednyem rubkem zakrygi. Też kral toho kralowſtwie nah chodie, nez na hrdle nefe zlatu halzzij, zafyrij, ſmyradly, rubyny a gijnym drahym kamenym wſſudy przikritu, A ta halze geſt welmij draha. Take na ge° hrdle wyſſy ſnora hedwabna, na nyez geſt ſto a cztirzi kamenow drahich, to geſt perly welmy welikey a rubynowe. A mufie kral na wſſaky den rzeczi ſto a cztirzi modlitew rano na te ſnorzie ſwym bohom ke czti a weczer opiet tolikez. nefe take kral trzi ruchij [109a] Zlatem tkane na kazdem ramenu a na ſtehnu a ty wſſichny gſu drahem kamenym po-

tuentes pisces [1]) in mare descendere non attemptant nec aliquis inuenitur, qui sciat huiusmodi incantaciones facere, nisi illi abraianim, qui [2]) a negociatoribus sunt conducti.[2]) Hec autem piscacio in mari [89b] illo fit per totum mensem aprilis usque ad medium mensis maii et tunc de margaritis illis habetur innumera multitudo, quas negociatores post modum diffundunt per orbem. Negociatores autem, qui piscacionem hanc emunt a rege, decimam solummodo partem regi tribuunt de omnibus margaritis. Incantatoribus autem, qui pisces stupefaciunt, dant de [3]) omnibus vicesimam partem,[3]) piscatoribus eciam optime prouidetur. A medio uero maii margarite non reperiuntur ibidem, Sed in loco alio, qui ab isto per trecenta miliaria distat, habentur margarite in mari per totum mensem septembris usque ad medium mensis octobris. Totus huius prouincie populus omni tempore nudus incedit, panno tamen vno uerenda operiunt. [89b 1] Rex eciam regni huius nudus uadit ut alii, sed ad collum defert torquem auream saphiris, smaragdis et robinis aliisque preciosissimis lapidibus vndique coopertum. Que torques est precii maximi supra modum. Similiter eciam ad collum eius corda de serico pendet, in qua sunt centum [4]) lapides preciosi, margarite uidelicet grossissime, et robini. Oportet enim eum singulis diebus C[5]) oraciones dicere de mare ad suorum deorum reuerenciam et de sero similiter totidem. Defert eciam rex tria artificia ad singula brachia et ad crura, que omnia sunt preciosis lapidibus cooperta. Ad digitos eciam pedum

[1]) L a P[2] conchilia. — [2])—[2]) P[2] schází. — [3])—[3]) P[2] schází. — [4]) L + et quatuor, P[2] + ‖ or. — [5]) L + et quatuor.

kladeny. V prſtow take noznich y v rucze neſe kral drahe kamenye. A to giſte ten kral vſtawicznye na ſobie neſe. perly, yakoz tu lowye, kral ſobie lepſſie a wieczſſie berze. Take ten kral piet ſet zen ma. A gedno^{v} z ſwych bratrzi zenu geho wzal, ale on hnyewu kralowa bogie ſie tagij tey krziwdy.

O kralowſtwie Var a o bludiech gegiech. Lyde, genz przebywagie w tō kralowſtwie war, wſſickny gſu modloſluhi, mnozie z nych wola za boha magij a ge^{v} ſie modly, ze wol geſt wiecz przeſwata, anyz wola, kdiz ge^{o} zabigij, any maſſo gedie. A kdiz wol ktery vmrže, loyg ge^{o} wezmucze, ſwe domij gym mazij. Mezi tiemy modloſluzebniky niekterzi gſu gine^{o} obyczegie, genz ſlowu Gom, ti wola take nezabigi. Pakly ſwu ſmrti vmrže neb nyekto giny zabie, tehdy dobrze to maſſo gedie. Prawy w tey wlaſti, ze gſv ti z tiech pokoleny, yakoz gſu ſwate^{o} Tomaſſe apoſſtola zahubily, neb zadny z nich nemoz wnyti do koſtela, kdezto geſt tielo geho; deſet czlowiekow nemohu gednoho z tiech wneſti do koſtela to^{o}. W tey wlaſti mnoho czarodienikow geſt rozlicznemy obyczegij czarugiecze. W tey wlaſti mnoho klaſterow geſt modlam vſtawenych, w nichzto [110] Mnoho modl geſt. A mnozie tiem modlam, k kterymz wieczſſie myloſt a poczſtiwoſt magi, obietugi ſwe dczſery, ale panij ty giſſte neb dieweczky bidle w domyech otczow ſwych. A kdiz mnyſſy ti modloſluzebniczi hod chtye kterij ſlawyti, ſwolagi dieweczky

et manuum defert rex lapides preciosos. Valent enim vnam optimam Ciuitatem preciosi lapides, quos rex ille super [90^{a}] se continue defert. De margaritis eciam, que capiuntur ibi, Rex pro se meliores et grossiores accipit. Insuper rex prefatus quingentas vxores habet Et vni ex fratribus suis vxorem abstulit, sed ille iram ipsius metuens dissimulauit iniuriam.

De Regno Var [1]) *et erroribus* [2]) *et ydolatria incolarum eius, Capitulum xxiii.* Habitatores regni var [3]) omnes ydolatre sunt. Multique ex eis bouem adorant dicentes bouem rem esse sanctissimam. Neque autem boues occidunt neque carnes eius ob reuerenciam comedunt. Cum autem moriuntur boues, adipem eorum accipiunt et eo domos suas perungunt. Inter hos autem ydolatras quidam alii sunt alterius secte, qui dicuntur gomm,[4]) qui boues non occidunt, sed si propria morte decedunt [90^{a1}] aut ab aliis occiduntur, [5]) bene comedunt carnes eorum. Fertur in regione illa, quod hii sunt de illorum progenie, qui occiderunt beatum thomam apostolum. Nullus autem ex eis ingredi potest ecclesiam, ubi est corpus eius. decem enim homines vnum ex illis intromittere non possent in illam ecclesiam. In hac prouincia multi magi sunt auguriis, incantacionibus et diuinacionibus intendentes. In hac regione sunt multa monasteria ydolorum, ubi multa ydola sunt. Multi autem ydolis illis, ad que ampliorem reuerenciam habent, filias suas offerunt, puelle tamen habitant in domibus patrum. Cum autem monachi ydolorum uolunt festa solennia facere, conuocant puellas ydolis

[1]) L far. — [2]) L moribus. — [3]) L mar. — [4]) L gony, P^{1} boni, P^{2} iom. — [5]) L + tunc.

tyem modlam obietowane, a ony przigducze, tanecz vczinye przed modlamy a welike ſpiewanie. A czaſto ty giſte dieweczky giedlo ſſebu przinaſſiegy a ſtol przed modlu prziprawie a tak tu dluho ſtati nechagi, yako by welike knyeze znenahla gieda mohl obiedwati. A za tiem ony przed modlu zſpiewagi, pleſſy a weſely gſu y mnie, by tehdy buoh giegich ten giſte gychu ſ toho maſſa giedl. Potom ſamy ſieducz k to^{v} ſtolu gedie ſ weliku pocztiwoſty a dokonagicze to wſſeczko, domow ſie wratie. Ten obyczeig drzie ty pannij modlam oby[*e*]towane tak dluho, az za muz wydany budu. W tey wlaſti, kdiz kral vmrže, tielo ge^{o} ſpaliti magi z obyczegie. Rytierzie ty, genz gſu wzdy przed nym bywaly a ſ nym giezdyli, za ziwa ſie w ohen wrhu a horzie ſ tielem kralowym, mnyecze ze ſkrže to na onom ſwietie buducziem geho wzdij towarziſſie budu a ze by nykdy nemohly odluczeny byti od ge^{o} towarziſſtwie, Take kdiz ginij mvzie vmru, tu w tey wlaſti mnohe gegich zenij dobrowolnie do ohnie ſkaczij za nymy, aby ſ nymi ſhorzely, kdiz gegich [110^{a}] Tiela pale, aby na onom ſwietie byli opiet gegich zenij. A kterez to vczinie, welmy ge lide chwaly. W tey wlaſti takowyto obyczeig geſt, kdiz kto ſprawedliwie ma zahuben byti kralowym odſuzenym, proſy za myloſt, aby ke czti nyektere modle mohl ſie ſam zahubiti, a kdiz ge^{v} tu miloſt dadie, ſberu ſie k nye^{v} wſſiczkni przatele ge^{o} a k ge^{o} hrdlu nozow defet oſtrich neb dwanaſt polozie a gey na ſtoliczi poſadiecz, po wſſyem myeſtu neſu, wyſokem hlaſſem wolagicze. Ay tento ſſlechetny czlowiek

dedicatas. Que venientes coreas ante ydola faciunt et cantus magnos. [90^{b}] Sepe autem prefate puelle cibaria secum ferunt et mensam ante ydolum preparant et tam diu sic ante eum dimittunt, donec magnus princeps morose possit mandere. Interim autem ante ydolum cantant atque tripudiant et credunt, ut [1]) tunc deus ille ius carnium comedat.[1]) Post hoc comedunt ad mensam prefatam [2]) cum reuerencia magna. hiis omnibus terminatis ad proprias domus redeunt. hunc ritum seruant puelle dedicate ydolis, donec fuerint maritate. In hac regione, quando rex moritur, cadauer eius comburi debet. ex more ei milites, qui ei assistebant et cum eo equitabant, omnes se viuos cum illo in ignem proiciunt ardentque cum corpore regis putantes se ex hoc in uita alia eius socios esse et nunquam posse separari a soci[90^{b1}]etate eius. Quando eciam uiri alii moriuntur ibidem, multe ex eorum uxoribus cum eis sponte in ignem prosiliunt, ut cum illis ardeant, quando eorum cadauera fiunt comburenda, ut sint in uita alia vxores eorum. Que autem hoc faciunt, multum a populo commendantur. In hac regione consuetudo talis est: quando quis exigente iusticia occidi debet per iudicium regis, petit pro gracia, ut ad honorem alicuius ydoli se ipsum possit occidere. hic sibi concessa licencia congregantur ad illum omnes consanguinei huius et ad collum eius cultellos acutos x uel xij ponunt ipsumque sedentem in cathedra per Ciuitatem circumferunt alta uoce clamantes. Iste talis homo pro tali dei reuerencia uult occidere se ipsum. Cum autem ad

[1]) - [1]) P^{2} schází. — [2]) L preparatam.

ke czti takowe^{v} bohu chcze ſie ſam zahubiti. A kdiz giz k to^{v} mieſtu przidu, kdezto bywa obeczna poprawa, onen nuoz w ruku pochytie, wyſokym hlaſſem wola: ya ſam ſie welmij ranij a wezma nuož druhi, (druhů) ſobie ra^{v} vczinie, a tak ſobie mnozie ranij[*k*] kazde ranye promienije nož, az od tiech ran y vmrže. A kam[!] przietele ge^{o} wezmu (t)zo[!] tielo ſpalie ſ welikem weſelym a ſ radoſti. lide te giſſte wlaſti zadneho obyczegie w zſmylſtwy nepoczitagie za hrziech anyz mnye by hrziech byl.

O rozlicznich obyczegich tey wlaſti. TEy wlaſti kral y wſſicknij ginij maly y weliczi na zemy ſiedagi, A tak prawicz: z zemy ſmij ſie narodily a w zemy ſie opiet obratymi. A protoz chcem zemij czſtiti a zadny bij gy nemyel wzhrzieti. k brany ſie malo chodie anebo nycz. A kdiz chtie k bogij [111] gyti, odienye na ſebe zadne^{o} any rucha magij, nez gedno ſſebu tarcze a kopie neb lančze magij, zadne^{o} zwierzete nykdy nezabygi, nez kdyz chtie maſſo gieſti kazij, aby gym dobytek kerezkolywiek neb zwierzie lide z ginich wlaſti zabyli. Muzie wſſiczknij y zeny na kazdy den dwakrat tiela ſwa mygi. ktoz by koliwiek to^{o} myezi nymi neuczinil, myeli by gey za kaczierze. W tom kralowſtwie welika pomſta a ſprawedlnoſt diege ſie nad wrazedlnyky a zlodiegy. Wyna pitie neſmiegie, a ktoz by bil ſhledan, ze wino pil, bylby beze czſti, a k zadne^{v} ſwiedecztwie by ge^{o} neprzipuſtily. A take tiech w ſwiedky neberu, kteryzby ſie w lody na morzie oddal; neb prawye, ze gſu to lide zuffaly.

locum [91^{a}] peruenitur, ubi fit iusticia publica, ille cultrum manu arripiens alta uoce clamat. Ego me ipsum occido propter illius dei amorem. Quo dicto se ipsum grauiter uulnerat. Et arripiens ferrum aliud rursum sibi uulnus infligit et sic sibi multiplicat uulnera ad omne vulnus mutando cultellum, donec ex vulneribus moriatur. Consanguinei autem eius comburunt [1]) cum leticia maxima. homines regionis huius nullam luxurie speciem putant esse peccatum.

De diuersis consuetudinibus regionis illius, xxv. Huius regionis rex et ceteri omnes parui et magni in terra sedent et si ab extraneis arguuntur eo, quod non honorabilius sedent, Ita responsum dant.[2]) De terra nati sumus et in terram denuo sumus reuersuri et idcirco terram uolumus [91$^{a\,1}$] honorare. Nemo enim eam debet despicere. Pro armis parum valent aut nichil. Quando autem habent ad bella procedere, armis aut uestibus non utuntur, sed solum secum deferunt scuta et lanceas. Nullum animal occidunt, sed quando uolunt carnes comedere, faciunt, ut animalia per homines regionis alterius occidantur. Viri omnes et mulieres bis in die corpora sua lauant. Quicunque hcc facere obmitteret, aput eos sicut hereticus haberetur. In hoc regno iusticia magna fit de homicidis et furibus. vinum bibere non presumunt et qui apud eos vinum bibisse comprehende[*re*]tur, infamus esset et in causa qualibet a testimonio prohiberetur seu repelleretur. Similiter eciam in testes non recipiunt eos[3]) in iudiciis, qui mari in nauibus [91^{b}] se committunt, quia dicunt eos esse homines desperatos.

[1]) **P**^{1} + corpus eius. — [2]) Psáno respondent. — [3]) **L** + et esse homines.

O ginem polozeni a nowinach etc. WTom kralowſtwie nerodie ſie konij, A protoz kral tey wlaſti War a giny cztirzie krale wlaſti Maabar na wſſelike leto welike penieze vtratie na konych y kupugie piet drziewe rzeczenich kralow na wſſaky leto wiecze nez deſſet tiſſicz konij. Ale v wlaſtech okolnich to geſt w kurmos, w Chizi, w durfar, w Ser a w Bden, geſt konij mnoho a dobrych. A odtud ge kupczi wedu do kralowſtwie Maabar y zbohaczugi tiem kupczi welmij, Neb dawagi kon czaſto za piet ſeth vnczy ſtrziebra, genz ſie zeyde za ſto hrziewen. A tehoz roku bez mala wſſiczkny zemru, neb tu nemohu [111ª] Dluho ziwy byti. A protoz ge muſiegi na wſſaky leto myeniti neb nowotnych nakupyti. A onij zadnich maſſtalerzow konyom nemagi aneb welmij malo. A abij tam z ginich zemij maſtalerže neſly, kupczi yakoz mohu odwedu, neb ſamij w yndie kony neumyegi chowati. A powietrzie to gegich geſt konyom welmy protiwne. A geſtly ze tu klyſſiczie welika neb ſwyerzepycze tecze ſie ſ orzem a poczne, porody konyka malitkeho a k nyczemuz nehodneho, ze bude myeti nohij wſſecky ſſpatne a krziewe, tak ze ſie k giezdie nehody. W tey wlaſti dawagi konyom gieſti myeſto pycze maſſo warzene ſ rzyzi a mnoho ginich krmij warzenijch dawagi gym. zadne obyle tu ſie nerodij kromye ryzie. Tam geſt przieliſs welike horko a protoz nazi chodie, dſſczie nykdy nemagi, gedno w tiechto trzech myeſſieczich Czrwna, Srpna a Syeczna. A kdiz by nebylo dſſczie tiech trzy myeſieczow, genz powietrzie

De aliis condicionibus et nouitatibus prouincie eiusdem, xxvi In hoc regno non [1]) nascuntur equi. Ideoque rex uar et alii iiii^{or} reges prouincie maabar annis singulis multum consumunt in equis pecuniam. Emunt enim quinque prefati reges singulis annis ultra decem millia equorum. In regionibus enim Curmes et chisi et dirfar et ser et dem [2]) equi optimi sunt et multi et inde ad regnum maabar a negociatoribus deferuntur. ditantes autem ex hoc mercatores, quia equum dant ut plurimum pro precio sagiorum quingentorum argenti, qui ad centum marcharum argenti ualorem ascendunt. In ipso autem anno fere omnes equi moriuntur. ibi [91$^{b\,1}$] enim diu viuere nequeunt et ob hoc annis singulis renouantur. Illi autem marescallos equorum aut nullos aut pa(u)cissimos habent et, ne de aliis regionibus uadant, illuc per negociatores quantum fieri precauetur. Ipsi autem yndi per se ipsos nesciunt equorum curam habere. Aer autem ille equis contrarius est Si equa magna ibi concipit de dextrario magno, parit nihilominus equum paruum et ualoris nullius habentem pedes omnes tortos, ita ut pro equitatura ydoneus esse non possit. In hac prouincia dantur equis in cibum carnes cocte cum riso et multa eciam cocta cibaria ministrantur eis. Nullum bladum ibi nascitur preter risum. Ibi est intentissimus calor et ideo nudi uadunt. Pluuiam [3]) nunquam [92ª] habent [3]) nisi Iunio, Iulio et Augusto et nisi esset pluuia trium mensium predictorum, que aeri refrigerium tribuit, nullus viuere posset pre caloris angustia. In hac regione aues omnes nostris auibus

[1] P^{2} schází. — [2]) P^{1} Eclem L deny. — [3])—[3]) P^{2} schází.

chlad a odwlaha dawa, zadny by tu ziw nemohl byti pro teſknoſt horka. W tey wlaſti gſu ptaczi naſſym ptakom welmy nepodobny, Tu gſu ptaczi rzeczeni Auſtures, czrnij yako yawranij, wieczſſy nez v wlaſſiech, aty ptaky welmy dobrže honye. Tu gſu take netopyrzi tak weliczi yako ty Auſteres.

O tom mieſtie, w nyemz ſwaty Tomaſs apoſſtol [z]leży. W Tey zemy Maabar [112] To geſt v wieczſſie yndie, geſt tielo ſwa° Tomaſſe appoſſtola, genz geſt w tey wlaſti krew ſwu prolil pro pana gezu kriſta, y geſt to ſwate tielo w zemy pochowano w gednom malem mieſtie, do nyehoz malo przichodie kupczow, ꝓto ze nenye na takowem myeſtie, g̅to by bylo hodne k ſkladu kterich kupij, pro niez by ſie kupczi tam tahly. Tu geſt mnoho krzieſtia^v a take mno° Saraczenu z tiech kragin chodie na putt k hrobu ſwateh° appoſſtola a welmy gey czſtie a w czieſt magi prawicze, ze geſt bil welyky ꝓrok a gmenugy geij Ananyaſſem czlowiekem ſwateh°. A krzieſtiane pak, kterziz k ge° ſwate^v tielu chodie, beru tu zemij, kterzo p ſwatij appoſſtol zahuben geſt, a ta hlina czrwena ſie, a ſſebu pictivie ſti domow noſu. Neb ſ ny mnoho ſie dywow a pomoczi diegie, kdiz w ſedu [*wodu*] neb czimzkoliwiek rozpuſſtie nemocznym pyti dadie, mnozi od kterezkoliwiek nemoczi zdrawy bywagi. Leta bozie° tiſſicziho dwuſte° oſmdeſſate° oſmeho knyeze weliky tey zemije ſebral we znij ryzie welike mnozſtwie a kdiz pokoyom podobnych nenije[!], kte by gie myel ſloziti k ſwey woly, wſſeczkny domij neb pokogie koſtela ſwateho Tomaſſe appoſſtola zamyeſtie

ualde dissimiles sunt preter qualliam.[1]) illa enim nostris similis est. ibi sunt austores nigri, ut corui, nostris maiores, qui aues optime capiunt. Ibi sunt uespertiliones grandes ut austures.

De Ciuitate, ubi corpus Beati Thome apostoli requiescit, et de miraculis, que ibi fiunt ob merita ipsius, C. xxvij. In prouincia maabar in maiori yndia est corpus beati thome apostoli, qui in ipsa prouincia martirium pro christo suscepit. Est autem corpus illud supra terram in Ciuitate parua, ad quam pauci conueniunt [92^a 1] mercatores pro eo, quod non est in loco pro nauigatoribus [2]) apto. Ibi sunt multi christiani. multi eciam saraceni de regionibus illis frequentant apostoli limina et ualde ipsum apostolum reuerentur dicuntque eum magnum fuisse prophetam et uocant eum Smarnam i. [3]) hominem sanctum. christiani autem qui apostoli corpus uisitant, accipiunt de terra, ubi apostolus fuit occisus, que rubea est, et secum deferunt reuerenter. Sepe autem cum ipsa miracula multa fiunt. Ipsamque distampatam,[4]) in aqua aut alio liquore quicumque infirmi bibunt et ex hoc multi a diuersis et magnis infirmitatibus liberantur. Anno d. M ccL xxxviij princeps quidam magnus terre illius collegit messis tempore de riso copiam magnam et [92^b] cum domos ad reponendum ipsum non haberet, ad suum beneplacitum aptas omnes domos ecclesie beati Thome apostoli occupauit, ibi suum risum recondens inuitis custodibus loci.

---

[1]) L qualanis, P¹ aquilam. — [2]) L negociacionibus. — [3]) L amariam. — [4]) L P¹ distemperatam.

tu ſwe ryzie chowagie proti wuoly ſtrazi toho mieſta. A ti gſu geho welmy pokornie proſily, aby nezamiſſczowal pokoyow, w nichzto putnyczi przebywagi, [112a] Kterziz na putt k ſwatev appoſſtolu przichazegi. Tehdy ynhed w noczi zgewy ſie gev ſwaty appoſtol, drzie w ruku zeleznij oſten a ten napra gemu na geho hrdlo, kdiz ſpaſſie, dye gemu: Newyprazniſſly mych pokoyow, kterez ſy ſſweho blaznowſtwie bezprawnie zamyeſtil, muſyſs zlu ſmrti zhinuti. A on yhnek [-d], yakz protitil, to czo gev ſwati Tomaſs rozkazal, naplnyl, A krzieſtiane bohu a ſſwatev appoſſtolu podiekowaly, gſucze wydienim appoſſtolſſkem poſylenij. Neb ten giſty obecznie prawyl to giſſte wydienie myezi ſwemij. Mnoho ginich dywow diegie ſie tam czaſto k naziwany appoſſtola ſwate° na czeſt wiery Krzieſtanſke.

O modloſluzeni w tō kralowſtwie. Wſſiczkny lide w tey wlaſti Mabar, mu[illegible]e ȝ zenij, czrni gſu, ale wſſak ne tak ſie czerny rodie, ale przicz[illegible]ſcbe czernoſti welike pro okraſſu, Neb mazy wſſiczknij ſwe mlade[illegible]y tzknt w tyden olegem nyekterakem, a tiem bywagi welmy czerny. A [illegible]ob, ktoz nayczerneyſſie geſt, magi za naykraſſie°. Modloſluhy, genz mezi nymij gſu, bohuow ſwych obrazij welmy czerni prawiecze, ze wſſiczkny bohowe gſu czernij ẏ wſſiczkny ſwati. Ale dyabla magy byleho rzkucze, ze wſſiczkny diably gſu byli. A kdiz ty giſſte, yakoz ſie wolowy modle, na woynu giedu, kazdy ſſebu neſe ſrſti wolowe na woyv [113] Gyezdny konyom w hrziewach a pyeſſy ſwich wlaſſich neb na tarcziech vwiezie,

Qui cum humiliter precabantur, ne peregrinorum receptacula occuparet, qui beati thome [1]) limina [2]) visitabant. Nocte autem ei beatus thomas apostolus apparuit tenens in manu sua stimulam [3]) ferream, quam [4]) super guttur dormientis apponens ait. Nisi domos meas, quas iniuriose tua temeritas occupauit, statim euacues, oportet te mala morte perire. Euigilans ille statim, quod ei apostolus in uisu iusserat, adimpleuit. Christiani autem deo et beato apostolo gracias egerunt de uisione apostolica confortati. Ille publice[92b1]retulit omnibus uisionem. Multa alia miracula fiunt ibi creberrime ad inuocacionem beati [5]) apostoli in honorem fidei christiane.

De ydolatria paganorum regni illius, C. xxviii. In prouincia maabar [6]) omnes habitatores loci, uiri et mulieres, nigri sunt. non tamen sic omnino nascuntur, sed arte superaddunt sibi nigredinem magnam propter decorem. Vngunt enim omnes paruulos ter in ebdomada cum oleo de sosiman et ex hoc efficiuntur nigerrimi ualde. Eum [7]) autem pulcriorem reputant, qui nigrior fuerit. ydolatre, qui inter eos sunt, deorum suorum ymagines nigerrimas faciunt dicentes deos nigros esse et omnes sanctos, diabolum autem pingunt album dicentes [8]) omnes demones esse albos.[8]) Cum autem hii, [93a] qui bouem adorant, ad bella procedunt, quilibet secum defert de pilo bouis siluestris. Milites pilos bouis ligant ad suorum crines equorum et pedites ad capillos proprios

[1]) L + apostoli. — [2]) L + cotidie. — [3]) L a P[1] fuscinulam. — [4]) psáno quem. — [5]) L + thome. — [6]) L moabar. — [7]) Psáno Cum. — [8])—[8]) P[2] schází

y wierzie, ze wol dywoky tak welike ſwatoſti geſt, ze ktoz by kolywiek na ſobie neb przi ſobie ge° ſrſty myel, ze by bil bezpeczen we wſſech przihodach. A protoz ſrſty gſu v nich welmi daržie *[dra-]*.

O kralowſtwie mutfyly a odamāti. ZA kralowſtwym Maabar, gducze po wietru, genz wlaſky ſlowe tramuntana, przes myl tiſſicz nayde kralowſtwie Mutſyle, genz zadne[v] w dan nenye podrobeno. Ty lide yakoz tu bidle, mleka, maſſa a ryzow poziwagi a gſu modloſluhij. W nyekterych horach to° kralowſtwie nalezagi drahe kamenie Adamanty; po dſſczi chodie lide na potoky, gimzto voda tecze ſ hor, A kdiz giz potokowe ti przeſchnu, ze woda ſbiehne, tehdy myezi pieſkem parahy[!] a mnoho adamantu nalezagi. Też opiet letie v welikey horko nalezagi takto: Na tey welikey horže lezu welmy nyeſnadnie a ſ weliku praczi pro to horko welike, genz tu bywa. A take geſt nebezpeczno welmy tam lezti pro welike hady, gich tu geſt welike mnozſtwie. Tu gſu mezi horamy nyekaka vdole yako propaſti wſſudy okolo horamij przikrymi, tak ze tam zadny czlowiek dogiti nemoz. A w tiech giſtech vdolech geſt mnoho adamantow, y gſu pak na tech horach tak [113[a]] Biele orlicze proto, ze ſie tu krmij tiemy hady. A protoz ti, ktoz chtie adamanty myeti, z tiech vdole mnoho kuſſow maſſa ſ hory do tiech vdoluow meczi a ti kuſſowe czaſto na adamanty padnu. A pak orlicze ty giſte vzrziecze w udolech maſſo, puſſtie ſie k nye[v] anebo ge tā ſnyedie nebo ge nahoru wyneſu k gedeni, pak ti, ktoz gſu pilnij tiech orlicz

uel ad crura.[1]) Credunt enim bouem siluestrem tante [2]) sanctitatis esse, quod quicumque super se de pilis eius habuerit, in omni periculo tutus sit.[3]) Ob hanc igitur causam pili siluestrium bouum magni sunt precii apud eos.

De regno Murfili[4]) *et qualiter adamantes inueniuntur, xxix.* Vltra regnum maabar eundo per uentum, qui dicitur tramontana, per miliaria mille, inuenitur regnum murfili,[4]) quod nemini tributarium est. habitatores eius lacte et carnibus uescuntur et riso et ydolatre sunt. In quibusdam huius regni montibus inueniuntur preciosi lapides [93[a 1]] adamantes. Post pluuias enim uadunt homines ad riuos, per quos aqua descendit a montibus, et deficiente in riuulis aqua inter arenas rimantur et multos inueniunt adamantes. Similiter eciam in estate in estu maximo habentur hoc modo. Montes illos magnos ascendunt non sine maxima pena propter estum maximum, qui est ibi. Est eciam periculosum ualde illuc ascendere propter serpentes magnos, quorum ibi est maxima multitudo. Ibi sunt inter montes ualles quidam ita vndique inmeabilibus rupibus circumcluse, quod illuc per homines accessus esse non potest. In uallibus illis sunt multi lapides adamantes. In montibus uero illis multe aquile albe sunt, que morantur ibidem, quia uescuntur serpentibus [5]) supradictis. [93[b]] Hii igitur, qui uolunt adamantes habere de uallibus, multa de rupibus carnium frusta in ualles proiciunt, que ut plurimum super adamantes cadunt. Aquile autem uidentes in vallibus carnes descendunt ad eas et aut ibi eas comedunt aut ad

---

[1]) **P**[1] scuta. — [2]) **L** + virtutis et. — [3]) **L** erit. — [4]) **P**[1] mudfili — [5])

widiely, ge any wzhoru ſ maſſem tahnu, ſieduly tu, kdez gich dogyti mohu biezie tam a odzenucze orlicze, wezmu maſſo, na nyemzto czaſto nalezagi adamantij, genz ſie to° maſſa (ſnedie) przidrzie, Pakly geſt, ze orlicze w udoly maſſo ſnedie, gdu potom ti lide nato myſto, ktez ty orlicze w noczi ſiedagi, proto ze ſnyeducze maſſo, pozieragi y adamanty, genz ſie maſſa przidrzely a tak nalezagi gie w giegich truſu pod hnyezdy, A tiem obiczegem magi onij w tiech horach adamantow welike mnozſtwi. A ginde gich na wſſem ſwietie nagity nemohu. Krale a pany tey wlaſti naykraſſie adamanty pokupie a naylepſie ſobie chowagi, A gyne kupczi po ſwietu rozneſſu. Tu dielagi nyekteraka platna, gimzto wlaſky rziekagy bychiranus, myſterneyſſie a kraſſie nez kde w ſwietie moz byti. W tey wlaſti gſu ſſkopowe wiecſſi nez gde ... k gedeny a k pitie wſſeho dobreho przilis doſti.

O kralowſtwie lae tu ſie piſſe takto. [114] PO tey wlaſti Maabar geſt giti po wietru zapad ſluncze y nalezne wlaſt gto ſlowe lae, kdezto przebywagi Abrayamynowe, genz ſie ſelhati welmij ſtrachugi. Neb pro zadnu wiecz any by lzzi nemluwyli. Gſu take cziſteho ziwota, neb kazdy z nich ma na ſwe zenie dosti. Cziezieho bezdieky wzieti neb vkraſti wſy wieczi ſie warugi. Wina a maſſa neuziwagi zadneho dobytſſete any zwierzete nezabigi a gſu modloſluhi, po ptacziem ſſkrzieku wieczi ſwe richtugi, A ktiz chczi kteru wiecz kupiti, prwe ſtien ſwoy na ſlunczi obezrzie a podle ſwe°

rupes deferunt comedendas. Qui autem obseruant aquilas, si uident eas cum carnibus ad montes ascendere, currunt illuc, si locus adiri potest, et expulsis aquilis carnes accipiunt, in quibus sepe inueniuntur adamantes, qui carnibus adheserunt. Si uero aquile carnes in ualle comedunt, uadunt homines postmodum ad loca, ubi aquile noctibus dormiunt. Et quia comedendo carnes deglutire solent adamantes carnibus adherentes, inueniunt eos in stercoribus aquilarum. [93b1] Hoc modo habentur [1]) adamantes in montibus illis in copia magna. Alibi autem in vniuerso mundo inveniri non possunt. Reges autem et regionis illius barones adamantes pulcriores et meliores emunt pro se. Ceteri uero per orbem a negociatoribus diffunduntur. In hac regione fit bucharamus [2]) subtilior et pulcrior, qui in mondo fiat.[3]) In prouincia hac sunt maiores arietes, qui in mundo sunt. Victualium omnium copia maxima ibi est.

De regno lae,[4]) *Capitulum xxx.* Rursum dum descenditur a prouincia maabar a loco, ubi est corpus beati thome apostoli, et itur per uentum occidentalem, inuenitur prouincia, que dicitur Lae.[5]) Vbi habitant habraiamin, qui supramodum mendacium [94a] horrent. pro nulla enim re mendacium loquerentur. Sunt eciam casti ualde. Nam vnusquisque eorum uxore propria contentatur, alienarum uero rapere uel furari omnino cauent. vino et carnibus non utuntur. Nullum animal occidunt. ydolatre sunt et auguria sectantur. Quando autem uolunt rem aliquam emere, prius umbram propriam respiciunt,[6]) conside-

[1]) L inveniuntur. — [2]) L burchiramis. — [3]) L est. — [4]) L lach. — [5]) P[2] laoe. — [6]) L a P[1] in sole.

bludu zprawy w ſſwich (trzieczſtech ſie) trziech ſie wedu. Malo welmy gedie, welike vtrpenye czinie, zdrawy gſu welmy. Czaſto poziwagi nyekterake zelyni mieſto krmye, genz welmy pomoczne geſt k poziwanie, nykda puſſczadlem krwye nepuſſczegi. Gſu mezi nymi nyekteraczi zakonyczi modloſluhi w tey wlaſti, genz ke czſti ſwym modlam welmy twrdye ziwot wedu, nazy owſſem chodie, anyz ktereho mieſta na ſwem ziwotie krygij rzkucze, ze ſie z nahoty neſtidie, neb zadneho hrziechu nemagi. Wolowy ſie modle A kazdy z nich gednoho maleho wolka myedieneho na czele prziwazaw noſj. A wſſiczkny ſie mazi niekteraku maſti, genz geſt vdielana z prachu koſty wolowych ſ weliku pocztiwoſti. [114a] Mys any talerzow nemagi, kdiz gedie, ale wſſiczkny ſwe krmie na ſuche lyſtie zkladu, genz gſu ſ yablonij, geſſto ſlowu rayſke, nebo na ginem. lyſtie ſiroweho neb zeleneho negedie any owocze lezeneho [!] neb noweho, any ktere zelyni ſyrowey any korzenye ktereho, Neb prawie, ze wſſeczko zelene neb ſirowe, czoz geho na ſwietie geſt, ziwo a duſſy ma. Protoz geho zahubiti neb zabyti nechtie, bogiecze ſie welike° hrziechu dogyti, ktoz by gie zahubily. Any take pro tuz wiecz zwierzete kterehoz kolywiek welikeho neb maleho ſmyegi zabyti. nykakez proti ſwev zakonu hrziechu ſie nedopuſtie, Na hole zemi lehagi a tiela ſwych mrtwych palij.

O kralowſtwie kolyum. PRoti garbynu myl piet ſeth przigde kralowſtwie, genz ſlowe kolyum, w nyemz geſt krzieſtianow mnoho a zidow y take

rant et secundum sui erroris regulas in illa negociacione procedunt. In cibo parci sunt ualde et magnas abstinencias faciunt. Sani sunt supra modum. Sepe enim utuntur herba quadam in cibum, que miro modo ad digestionem confert. Nunquam pro flebothomia sanguinem minuunt. Sunt inter eos religiosi quidam in regione illa ydolatre, [94a1] qui pro reuerencia ydolorum uitam asperrimam faciunt, nudi totaliter uadunt, nec se in aliqua parte corporis tegunt dicentes [1]) se nuditate [2]) non erubescere, quia carent omni peccato.[1]) Bouem adorant et quilibet ipsorum bouiculum vnum cupreum fronti [3]) alligatum defert et omnes se perungunt cum reuerencia maxima vnccione quadam, facta de pulueribus ossium bouis. cultellis uel incisoriis non utuntur, dum comedunt, sed omnes cibos suos super harencia folia ponunt, que sunt de pomis, que de paradiso dicuntur, Aut super alia folia magna sicca. Super folia uiridia non manducant nec eciam uirides fructus aut herbas uirides. radices comedunt, quia ducunt omnia huius modi viridia animata esse, idea ea [94b] occidere [4]) uolunt timentes grande peccatum committere in occisione ipsorum neque eciam eadem de causa aliquod animal paruum uel magnum presumunt occidere. Nullo modo contra suam legem peccata committunt. Super nudam terram dormiunt et comburunt corpora mortuorum.

De Regno Coilum, xxxi. Per plagam aliam dum descenditur a regno maabar uersus garbinum ad miliaria quingenta, inuenitur regnum Coilum, Vbi

[1])—[1]) P[2] schází. — [2]) L enudare non. — [3]) P[2] fronte. — [4]) L comedere.

modlofluhy. Tu magi rziecz zwlaſtie a krale, a zadne[v] nenye w dan podrobena. W tom kralowſtwy roſte to owocze, geſſto ſlowe byrczi, a ti gſu tak weliczi yako nyekteraka yablka lijmony rzeczena, a gſu welmy dobra. Pepřze geſt tu mnozſtwie, neb y po leſſiech roſte y po poly wſſudy plno $\bar{g}$t. Nez to drziewieczko, yakoz na nyem peprž roſte, domaczie geſt. A ſbieragi peprżs Magie, Czerwencze A czerwna. Tu geſt take tey barwy welmy dobre, geſſſo ſlowe yndych, welike [115] Mnozſtwie, gehoz poziwagi barewnyczi, $\bar{g}$to rozlicznu wiecz barwije. A dielagi gey z niekterake zelyni. Tu zelinu ſbieragicz, kladu w wodu v welikē naczinie a nechagie tak dluho ſtati, az ta zelyna dobrze namokne. Potom gy wylozie na ſluncze, genz tam welmij horke geſt, tak y ſ tiem nacz[i]nim a tak welikym horkem toho ſluncze wrze ta giſſta zelina, az ſie y ſewrže w hromadu, potō pak na male kuſſy zrzieziecze prodadie a kupczi roznefu do naſſich zemy W tey wlaſti prawa muka geſt bidliti pro welike horko, genz tu geſt, neb kdy by tā waycze w rzieku neb potok wlozil, v male chwyly welmy dobrže vwrže. Take mnohō kupczow do tey zemy odgynad przichazegie. W tey wlaſti mnoho zwierzat geſt ke mnohym ginich wlaſti zwierzatom nepodobna, Neb tu gſu lwowe prawie czernij beze wſſie gyne barwy. Tu gſu papuchowe rozliczne promyeny, kraſſij nez ty, yakoz k nam za morzie przineſſe. Tu gſu ſlepicze k naſſym owſſem nepodobne. A wſſeczkno ma ta giſſta wlaſt nepodobne ginim wlaſtem, ptaky, dobytek, zwierzata, wony

sunt christiani multi et iudei atque ydolatre. Ibi est lingua propria. Et rex coilum nulli tributarius est. In hoc regno crescunt birci grandes ut limoni ualde boni. Piper est ibi in copia maxima. Nam nemora et Campestria plena sunt pipere, [94^{b1}] Arbuscula tamen, de quibus nascitur, domestica sunt. Colligitur tamen piper in maio, Iunio et Iulio. Ibi eciam [1]) eudici [2]), quo tinctores utuntur, copia maxima fit de herba. Herbam illam colligunt et in uasis magnis cum aqua [3]) ponunt et sic tam diu dimittunt, donec herba optime maceretur. Post hoc ipsam ponunt ad solem, qui in regione illa feruidissime calescit, et pre [4]) calore maximo bulit herba [4]), et coagulatur in vnum. postmodum materiam illam in minutas diuidunt el sic defertur ad nos. In regione illa penosum est viuere propter calore(m) nimium, qui est ibi. Si enim [5]) ouum in flumine ibi ponitur, in mora modica optime coquitur. Ad hanc regionem propter mercaciones multi negociatores [95^{a}] confluunt de diversis nationibus propter lucrum maximum, quod est ibi. In hac prouincia animalia multa sunt cunctis aliarum regionum animantibus dissimilia. Ibi eciam sunt leones nigri totaliter absque omni alio colore. Ibi sunt papagalli seu epymachy [6]) albi [7]) ut nix, pedes tamen rubeos habent et rostra. sunt eciam ibi papagalli diuersarum manerierum, pulcriores illis, qui citra mare deferuntur ad nos. ibi sunt galline nostris omnino dissimiles. Omnia habet illa regio dissimilia regionibus aliis, aues, be-

[1]) psáno est. — [2]) P[1] herdici. — [3]) L quam in aquam. — [4])—[4]) P[1] schází. — [5])—[5]) P[1] schází. — [6]) P[1] optimachy. — [7]) L + absque omni colore.

rozlicznu, a to geſt tiem, ze geſt horka przilifs. Obyle zadne° nemagy kromye ryzie. Wino z Czukru dielagi, czoz k zt[r]awie trzeba. toho wſſeho doſti magi. hwiezdarzom a lekarzom[l] tu mnoho geſt, nazi wſſiczkni chodie, muzie i zenij, a wſſeczkny gfu czerny. [115a] Hanebna myſta ziwota fwe° pieknu ruſſku przikriwagi. A wſſiczkny obecznie fmylny gfu, rodiczky trzetieho pokolenie pogimagi, teez y maczochy po fwich otczow fmrti. A kdiz bratrzie zemru, newiefty fwe w domij pogimagi, a to po wſſie yndie drzie.

O kralowſtwie komarzi. KOmarzi geſt wlaſt gedna a geſt w yndie, z niezto wiedieti moz tu hwiezdu, genz flowe polus artikus a wlafky Tramuntana. Neb gie wydieti moz do to° oſtrowu, geſto flowe Jana, az do tey wlaſti komarij, pakly kto weyde na morze podle tey wlaſti komarzi, za trzidczet myl odtud vzrzie tu hwiezdu, a zda ſie, yakoby byla nad tiem morzem ledwa na loket. Ta wlaſt geſt welmy zdywiela a ma zwierzat mnoho, welmy k ginym nepodobne a zwlaſſczie opicze, neb gfu koczky, genz flowu pauly, welmy nepodobne k ginym. Tu geſt lwow, lwicz a lewhartow welike mnozſtwie.

O kralowſtwie Ely. GDucze od tey wlaſti komarij k zapad fluncze przefs myl trzi ſta, nalezne kralowſtwie Ely, ta ma zwlaſſczie° krale a rziecz. lide tu gfu modlofluhij. Kral welmy bohaty geſt a ma welike pokladij, ale nenye moczny, ze by mohl myeti pofilenye neb mnozſtwy lida. Nez wlaſt

stias et aromata et hoc est, quia calida est supra modum. Bladum nullum habent excepto riso. Vinum de çuçaro faciunt. de uictualibus ceteris est copia magna. Astrologi et medici sunt ibi.[1]) Nudi omnes [95a1] ambulant, mares et femine, et omnes nigri sunt. Verenda tamen pulcro panno operiuntur. omnes communiter luxuriosi sunt, consanguineas tercii gradus vxores accipiunt[2]) et hoc per totam yndiam obseruatur.

De prouincia Comari, Capitulum xxxii. Comari regio est in yndia, vnde uideri[3]) potest polus articus, i. stella,[4]) que dicitur tramontana. Nam ab insula Iana usque ad locum istum uideri omnino non potest.[4]) Si quis autem intrat in mare iuxta comari ad xxx miliaria, inde uidebit polum prefatum et uidetur esse supra mare id ad minus cubiti mensuram. Ista regio est ualde siluestris et habet animalia multum dissimilia aliis et specialiter simeas. Sunt ibi simee multe habentes effigiem hominum. Ibi [95b] sunt catti, qui dicuntur pauli, ualde diuersi ab aliis. Ibi sunt leones, leoncie, Leopardi in copia maxima.

De regno Ely, Capitulum xxxiii. Post recessum a comari uersus occidentatem plagam per miliaria trecenta[5]) inuenitur regnum ely, quod habet regem proprium et proprium ydeoma. Incole regionis simulacra uenerantur. Rex ditissimus est magnos thesauros habens. Potens autem non est in multitudine aut fortitudine gentis. Regio tamen adeo fortis est, quod ab hostibus non

[1]) L + multi. — [2]) P[1] +, similiter et nouercas post mortem patrum et defuncti fratribus suis. — [3]) L + non. — [4])—[4]) P[2] schází. — [5]) P[2] quingenta.

geſt welmy moczna, tak ze neprzatele gie vſkoditi nemohu. W tey wlaſti [116] Geſt peprze, zazwora y gine° korzenie doſti. A kdiz ktera lody odtud ſie beruczi ſ kteruozkoliwiek kupy, bogiecze ſie zleho powietrzie na morzi neb pro kterukoliwiek gynu wiecz przitrhnu kteremuzkolywiek brziehu tey wlaſti, geſtly ze przihodu a ne z ktere° zwlaſſcziho vmyſla ſie obratie k nym, Tehdy muzie. cžoz na lody naleznu, wezmu kwaltem a rzkucz: wy ſte chtiely ſ tuto kupy do gine wlaſti giti, ale buoh naſs a ſſczieſtie naſſe geſt welmi dobre, ze was bezdieky k nam prziwedly. A protoz wam berzem, ze buoh naſs poſlaly nam to. To zle diegie ſie po tey wſſie wlaſti, mnoho geſt tu lwow y diwokich zwierzat.

O kralowſtwi melibar. PO tom przigiti geſt do kralowſtwie Melibar, genz wyeczſſie yndia geſt w tu ſtranu k zapadu ſluncze. A ma krale zwlaſſczie° a rziecz, zadne[v] nenie w dan podrobena.. lid toho kralowſtwie modlam ſie modly. Tu geſt ta hwiezda polus artikus; zda ſie, by nad morzem byla gedno na dwa ſyhi. Wtō kralowſtwie a w kralowſtwie Gozurach, genz geſt podle nieho, geſt paduchow w lodech welmy mnoho, Take ze na wſſake leto z to° dwogiho kralowſtwie wychazegi na morze lody paduſſich wiecze nez ſto, a wſſiczkny lodie kupcze zlapagie a ſberu, A ti paduſſy wezu ſſebu na lodech zeny. [116[a]] Swe y wſſeckny dieti a bydle tu na morzij letie ten czely czas y czinie na morzij niekterake ſtawy, aby ty lodie, genz

inuadi potest. In hac regione est piperis, çinçinbris et aliorum nobilium aromatum copia magna. Sed [1]) nauis aliqua inde transitum faciens pro uitanda tempesta[95[b] 1]te maris uel quacumque alia causa diuertit ad aliquem huius prouincie portum, Sed casualiter et non ex intencione precipua declinat ad illos, uiri patrie huius, quicquid in naui reperitur, accipiunt violenter et dicunt: Vos uolebatis ad aliam patriam cum mercacionibus ire, sed deus noster et fortuna nostra, que optima est, uos inuitos direxit ad nos et idcirco nobis [2]) accipimus, quod deus noster et fortuna nostra miserunt nobis. Hoc malum in tota prouincia fit. In regione multi leones sunt et agrestes fere.[3])

De regno melibar. Capitulum xxxiiij. Post hoc peruenitur ad regnum melibar, quod in yndia maiori est ad occidentalem plagam, et habet regem proprium et ydeoma. Nullique alteri tributarius est. Populus [96[a]] regni adorat simulacra. In hoc regno videtur polus articus, i. tramontana, et uidetur esse supra mare per brachia duo. In hoc regno et in regno guçurath,[4]) quod est iuxta eum, sunt pirate multi ualde. Singulis autem annis de duobus prefatis regnis egrediuntur in mare naues piratarum vltra centum et naues omnium mercatorum transeuncium capiunt et predantur. Ducunt in mare secum vxores et filios magnos et paruos et tota estate in mari sunt. faciunt autem in mari marinas scalas, ne naues transeuncium manus [5]) eorum possint effugere. Scale [6]) uero marine fiunt hoc modo. Per transuersum maris regionis illius nauis vna

---

[1]) L si. — [2]) L a vobis. — [3])—[3]) P[2] schází. — [4]) L gezurath. — [5]) L naves. — [6]) P[2] sal.

tudy pogde [!] neb pogiedu, gym nemohly vgyti. A czinie ty ſtawy morzſke na prziecz morze tey giſſte wlaſtij, tak ze gedna lodie tiech paduchow wzdaly ſie ot druhe za piet myl na morzij. A kdiz paduſſy ſ gedney lodie vzržie kteru gynu lody geducze, nyekterakem znamenym pokynu ſwym towarziſſom obapolnym a ony opiet gynim, tak ze ſie gich ſbyehne, cžoz gich trzieba bude, y ſberu wſeczkno, cžoz na lodech naleznu. A tiem obyczegem zadny gym vgiti nemoz. lidem tiem, kterez zlapagi ſ lodiemij, na ziwotie nicz neuſſkodie, ale poberucze gym lodie y to wſſe, cžoz magi, ge ſamij prazdnij na bržezie poſadiecz, rzeknu gym: Gdyete a hledte, abyſſte zaſie zbohatily, ſnad gieſſcze nyegdy ſ gynim ſboziem tudyto pogiedete, a czoz zatiem dobudete, prziwezte k nam. W tey wlaſti geſt peprže, zazwora, orziechow yn[*d*]ſkich. Tu take dielagie nyekterake platno, genz ſlowe buchyranus.

O kralowſtwie Gozirach. GYne kralowſtwie ſlowe Gozirach, w nyemzto g̅t zwlaſſczy kral a zwlaſſczie rzečz, y geſt to kralowſtwie k tey ſtranie na zapad ſluncze nad morzem yndſkym. W tom kralowſtwie [117ª] Gſu wieczſſy paduſſy, nez kde w ſwietie, ty kdiz zgymagi kupczie na morzij, dawagi gym pyti morſku wodu ſ nyekterakem korzenym, gemuž Tamaryndy rziekagi A protoz ti kupczi nemohu w ſobie nicz zachowati, neb vſtawycznie ſkrzie nije plowe. A to ꝓto paduſſy gym czinie, že kupczi

piratarum elongatur ab alia per miliaria quinque. itaque xx naues [96ª¹] centum miliaria de maris spacio capiunt. Cum autem pirate vnius nauis uident nauem aliquam Transeuntem, cum igne et fumo aliis suis collateralibus annuunt [1]) et illi similiter reliquis collateralibus faciunt et sic concurrunt, quot [2]) necessarii sunt, et depredantur cuncta que reperiuntur in nauibus atque in hunc modum nullus eorum manus potest euadere.[2]) Homines autem, quos capiunt, in personis non ledunt, sed naues et cuncta bona eorum accipientes ipsos uacuos in littore ponunt dicentes: Ite et rursum procurate ditari, forsitan adhuc cum rebus aliis per nos transitum facietis et que de nouo lucrati fueritis, deferetis ad nos. In hac regione est mirabilis habundancia piperis, çinçinbris et cucurbitorum [96ᵇ] et nucum yndie. Ibi [3]) fit pulcherrimus et optimus bucharamus.[3]) De [4]) Ciuitatibus horum regnorum [4]) non scribo, quia liber noster nimis protenderetur in longum.

De regno Goçurath, xxxvi. Aliud regnum vicinum regno melibar dicitur Goçurath, vbi est rex proprius et proprium ydeoma. Est autem regnum hoc ad plagam occidentalem in [5]) maiori [5]) india In hoc regno apparet polus articus supra mare ad altitudinem vi brachiorum In hoc regno sunt pirate maiores, quam in mundo sint. Quando ipsi in mari capiunt mercatores, dant eis bibere tamarendas cum aqua maris, propter quod mercatores fluxum uentris continuo paciuntur. Hoc autem idcirco faciunt, quia mercatores [96ᵇ¹] videntes a longe

---

[1]) L annunciant. — [2])—[2]) P² schází. — [3])—[3]) P² schází — [4])—[4]) P¹ schází. — [5]) - [5]) P² in mari.

vzržiecze przed nymi ſkryti nemohu. W tey wlaſti gt mnoho peprže a zazwora. Geſt take tu to drziewie, ſ nyehoz barwu ſbieragi, a tey tu welike mnozſtwie magi. To drziewo, na nyemz roſte bawlna, obecznie geſt zwyſſy na ſſeſt kroczegy a plody let dwanaſt neb dwaczet. Potō pak od dwaczety letech [!] k nyczemuz ſie nehody, A ta bawlna, yakoz na drziewie roſte, do dwanaſti let hody ſie platnu, neb gy przieſti mož. A od dwanaſti let az do koncze nehody ſie gyne^{v} nez koltram a takowey wieczij k to^{v} podobne. W tō kralowſtwy geſt mnoho zamijſſe dobre^{o}, genz tu welmij ſſlechtyle dielagij.

O kralowſtwech Tanakambaoch. POtom geſt przigiti po morzi do kralowſtwie cztwera, to geſt Tanakambaoch, Semenach a roſmakoram, w tu ſtranu na zapad ſluncze. W kterychzto kralowſtwie welike ſie kupie diegi. A kazde z to^{o} cztwera kralowſtwie ma ſwe^{o} wlaſtnyeho krale a zwlaſſczij rzecz a gſu v wieczſſie yndie. nenye tu gineho, [117^{a}] Czo bich myenyl w ſwich knyhach pſati, gedno o zemyech a o kralowſtwie, kteraz k morzi przilezy, nebo o niekterych, genz w tō morzi gſu. Neb ty zemye a wlaſti popiſowati, czoz gich w yndie geſt na zemij neb po zemij, praczno by welmy bylo a knijham naſſym prodlenije by przieliſſne bylo.

O dwu oſtrowu, w gednom byli [!] *muzie bez zen a w druhem zeny bez muzow.* PO kralowſtwie reſmakoram piet ſet myl na wyſokem morzi ku

piratas consueuerunt margaritas et preciosos lapides deglutire. Per hunc igitur modum pirate omnia habent et illi nichil omnino abscondere possunt. In hac regione est copia endici, piperis et çinçinbris. Sunt eciam ibi arbores, de quibus bombicium [1]) seu bombicem colligunt in copia magna. Arbor enim, que bombicium producit, ascendit in altitudinem communiter vi passuum et annis xx fructificat. Post xx annos ad nichillum valet. bombicium autem, quod in arbore producitur, usque ad annos xii ualet pro tela, quia [2]) filari potest. A xxii annis [2]) supra ualet pro cultris et dyploydibus aut pro opere simili. In hoc regno copia est magna optimi corii, quod ibi nobilissime conficitur et paratur. [97^{a}]

De regnis Thana, [3]) *Cambaeth,* [4]) *resmacora, xxxvi.* Post hoc peruenitur per mare thana, Cambaeth, Semenach et resonacoram ad occidentalem plagam.[5]) In quibus regnis mercaciones maxime fiunt. Vnumquodque autem horum regnorum regem proprium habet et proprium ydeoma et sunt in yndia maiori. Non sunt ibi alia, que in nostro libro indicauerim, describenda. De maiori autem yndia non scripsi, nisi de terris et regnis, que mari adiacent, uel de insulis quibusdam, que in illo mari sunt, quia terras (de)scribere, que in india sunt intra terram, laboriosum esset ualde et adderetur libro nostro prolixitas nimia.

De duabus insulis, quarum Vnam habitant uiri sine mulieribus, in alia femine sine viris, Capitulum xxxvij [97^{a1}]. Vltra regnum Resmacoram ad

[1]) L bombacium. — [2])—[2]) L quod XII vero annis. — [3]) L Chane. — [4]) L semenach et. — [5]) L + que predicta nomina sunt regnorum.

poledny gſu dwa oſtrowy w trzidczeti mylech od ſebe; w gednom bidle muzie bez zen a ſlowe gegich yazikem oſtrow muzſky, A w druhē gſu zeny a ſlowe oſtrow zenſkij. Ty, genz w tiech oſtrowech bidle, gſu w giednotu ſpolu a gſu krzeſtiane. Zieny nikdy nechodie do muzſke° oſtrowu, ale muzie chodie do zenſke° oſtrowu a ſ nymi plne trzi mieſiecze vſtawiczne przebywagie. Bydly kazdy w ſwem wlaſtnyem do^{v} ſwu wlaſtny zenu a potō ſie do muzſke° oſtrowu wrati, kdezto oſtatek roku vſtawycznie przebywagi. Zeny dietij ſwe pacholiczky ſſebu drzie do cztrnaſte° leta; Potō ge poſſly k otſom, zenij dſer ſwych ſſebu chowagi a gym potrzebu dawagi a gyne° na praczi tak nemagi, gedne ze nyekterakeho owocze toho oſtrowu hledagi a peczi magi. Ale [118] Muzie tyeleſnu potrzebu ſobie y zenā y dietom obmyſſlegy. Gſu welmy dobrzi ribarzij, neb welmy mnoho .. lapagij, kterezto ziwe y ſuche kupczom prodawagi a weliky ziſk na tiech rybach magi a ſobie gich k ſwe potrzebie doſti oſtawugi, mleka, maſſa, ryb a ryže poziwagi. W tom morzy geſt rybeho pyzma, gemuz latynie rzieczie Ambra, mnoho, neb tu welrybow welikych mnoho lapagi, w nychzto ta giſſta ambra gt. lide tiech oſtrowuow krale nemagi, ale Byſkupa ſwe° za pana magi. Gſu take poddany arczibiſkupowy tey wlaſti, gtō ſlowe Sekayra a magi zwlaſſczi rzieczz

O oſtrowu ſkoyra. OStrow Skoyra lezie ku polednij po piety ſtech mylech od tiech dwu oſtrowu ſwrchu rzeczenich. lide w tō oſtrowe krzie-

quinquaginta [1]) miliaria in alto mari uersus meridiem sunt due insule ad xxx miliaria sibi vicine, in vna morantur viri sine mulieribus et uocatur lingua sua insula masculina, In alia uero sunt femine sine viris et uocatur insula feminina. Hii, qui has insulas habitant, vnum ad inuicem sunt et sunt christiani. Mulieres nunquam uadunt ad insulam uirorum, Viri autem uadunt ad insulam feminarum et cum eis continuis tribus mensibus [2]) immorantur. Habitat autem quilibet in domo sua cum vxore propria. Postmodum ad masculinam insulam reuertuntur, ubi alio anni tempore manent continue. Mulieres filios masculos secum tenent usque ad xllll annum. Post [97^{b}] ea mittunt ad patres. Mulieres filios nutriunt et quorundem fructuum sue insule curam habent. Viri autem sibi et filiis et vxoribus de uictu prouident. Piscatores optimi sunt et pisces capiunt infinitos, quos et recentes [3]) et siccos negociatoribus uendunt et lucra magna de his piscibus faciunt et pro re magnam copiam habent. Lacte, carnibus, piscibus [4]) et riso uescuntur. In hoc mari est ambri copia magna, quia ibi cethe multa et grandia capiuntur. Viri insule illius regem non habent, sed Episcopum suum pro domino recognoscunt. Sunt eciam subiecti Episcopo de scoira et habent proprium ydeoma.

De insula scoyra, [5]) *Capitulum xxxviij.* Insula uero scoira inuenitur ad meridiem post miliaria post [97^{b1}] recessum a duabus insulis supradictis. habita-

---

[1]) P^{3} quingenta. — [2]) P^{1} annis. — [3]) L receptos. — [4]) P^{2} schází. — [5]) L scoyram.

ſtiane gſu, arczibiſkupa magi. W tom oſtrowu geſt welike mnozſtwie to° pizma ribieho: A tu dielagie mnoha platna bawlna. kupczenie tu welike bywa a zwlaſſcze w ribach maſſem, mlekem a ryzie tu zywie ſie. Ty lide genz tu bidle, gine° obyle nemagi nez ryzie. A wſſeczkny nazi chodie. do to° oſtrowu mnozie paduſſy morzſtie wezu, czoz kupczom poberu na morzij a tu wſſeczkno rozprodadie, A ony to rady kupie, ꝑto ze ḡt modloſluham a Saraczenom, ale ne krzieſtianō pobrano. W tō oſtrowie mno° czarodienykow geſt myezi krzieſtiany. kdiz by [118ª] Ktera lodij od oſtrowu Skoyra odeſſla kteruzto by chtiely czarodieniczi zaſie prziwolati, yakz koliwiek lody dobrij wietr magi, ſ plnu oponu prudcze przed ſie biezela, ony vczinie diabelſku chitroſti a ſwemy czarij, ze ſie wyetr obrati lodi tak, ze muſye ſie zpiet zaſie nawratyti.

O welikem oſtrowu. ODeyducze od toho oſtrowu Skoyra w tu ſtranu ku polednij tiſſicz myl, nayde oſtrow Madeygaſtar, genz geden z naywieczſſich a z naybohatſſich oſtrowow, yako w ſwietie gſu, neb ma w ſſwem okrſlku na dly y na ſſyrz okolo ſebe myl cztirzi tiſſicz. lide toho oſtrowu gſu Saraczeny, magicze zakon machometu. Krale nemagi, nez cztyrzē nayſtarſſym geſt wſſiczkno kralowſtwie to° oſtrowu poruczeno. W tō oſtrowie wiecze ſlonuow geſt, nez w ktere gine wlaſti we wſſem ſwietie. Take w ſwietie nenayde tak mnoho zubow ſlonowich yako tu a w tō oſtrowie. W tom

tores insule christiani sunt et Archiepiscopum habent. In hac insula est copia magna ambri, et fiunt ibi de bombicio pulcherimi panni. Mercaciones multe ibi sunt et specialiter piscium. Carnibus, piscibus, lacte et riso uescuntur. habitatores insule bladum non habent aliud preter risum. Omnes autem nudi ambulant. Ad hanc insulam multi pirate deferunt ea, que predantur in mari et ibi omnia vendunt. Ibi autem libenter ea emunt, quia sunt ydolatris et saracenis et non christianis ablata. In hac insula multi incantatores [1]) sunt inter christianos illos. Si nauis aliqua ab insula Scoira descenderet, quam incantatores reuocare uellent, quantumcunque nauis uelo pleno cum prospero uento currat, [98ª] faciunt arte diabolica cum incantacionibus suis oppositum naui uentum insurgere ita, quod oportet eam redire retrorsum.

De insula maxima Madagaistar,[2]) *C. xxxix.* Cum autem descenditur ab insula Scoira uersus meridiem post miliaria mille, inuenitur insula madagastar, que vna est de maioribus insulis et dicioribus, que in mundo sunt. Continet enim ambitus eius in giro miliaria quatuor milia. Habitatores insule saraceni sunt habentes legem abhominabilis machometi. Regem non habent sed quatuor senioribus totum insule regnum est commissum. In hac insula plures elephantes sunt, quam in regione alia reperiantur in orbe terrarum. In vniuerso eciam mundo non est tanta nego[98ª¹]ciacio dencium [3]) elephantum, sicut ibi in insula, que dicitur çençivar.[4]) In hac Insula non comeduntur carnes alie nisi

[1]) L mercatores. — [2]) P¹ Madeygasier, L Mandaigaster. — [3]) Psáno dancium. — [4]) L a P² zanzibar, P¹ camsibar.

oſtrowie negedie gine° maſſa nez ſlonowe neb gſu ſhledaly, ze geſt gim to maſſo zdraweyſſe nez gine. I geſt tu welbluduow mnozſtwie, ze ſie zda k wierze nepodobne ꝑ diw mnozſtwie neſlichano, acz by ſwyma oczima obezrziel. W tō oſtrowie geſt mnoho leſow to° drziewie. na niemz roſte owocze czerwene ſandolowe, gichzto tu welike drziewie geſt, w nyemzto welike kupeczſtwie ſie diegie. Tu geſt ambry to g̃t [119] (To geſt) rybieho pyzma welike mnoſtwie, neb w tō morzy welikych welrybow mnoho lapagi, z nichzto pyzmo to ambru wybieragi Tu geſt lewhartow a lwykow welike mnoſtwie y lwow welikych. Tu gſu geleny y ſrnij y dywoke kozy y take ptakow mnozſti[e] a ptaczie giech gſu k naſſem welmy nepodobny. Gſu tu take rozliczny ptaczi, gichzto my zde w naſſich zemij[-*ch*] nemamy. Do tey wlaſti ꝑ mnohe kupie mnozſtwie lody przichazie, Ale k ginim oſtrowom na polednie malo przichazie lody, gedno k oſtrowu kamzybar, ꝑ welmy byſtru wodu to° morze. Neb lodije tam welmy berze brzczie, ale welmy neſnadnie ſie zaſie wratie. Neb ta lodij, geſſto z kralowſtwie Maabar do to° oſtrowu Madeygaſtar prziſſla we dwaczeti dnech, z to° oſtrowu Madeygaſtar moz ledwa we trzech myeſieczich ſie wratyti zaſie do Maabar, proto ze to morze welmy byſtrzie biezij ku polednij . . . ſie na gynu ſtra[v] zaſie neobrati.

O welikich ptacziech tuto. DO tiech oſtrowow, yakoz gſem rzekl, lodye nerady gſu[*id-*] pro weliku byſtroſt toho morze a bywa geden giſty czas roku, ze ſie gedno ptaczſtwo tu welmy diwnie vkazugie, gymzto ony rziekagij

camelorum, quia inuenerunt eas sibi esse ceteris saniores. Est autem ibi tam innumera camelorum multitudo, quod [1]) uidetur incredibile pre stupore multitudinis inaudite nisi proprio intuitu. [1]) In hac insula sunt multa nemora sandalorum rubeorum, de quibus ibi sunt arbores magne, ex quibus negociaciones maxime fiunt. Ibi est ambri copia magna, quia in mari illo capodogle et cethe grandia capiuntur sepe, ex quibus ambra colligitur. Ibi sunt leopardi et leoncie in copia magna et leones magni ualde. Sunt ibi cerui, damule et capree in multitudine [98^{b}] magna et uenaciones maxime bestiarum et uolucrum. Aues autem regionis illius nostris auibus dissimiles sunt ualde. Sunt eciam ibi aues multarum specierum, quas omnino in nostris regionibus non habemus. Ad hanc insulam propter mercaciones innumeras conueniunt naues multe. Ad alias uero insulas ultra istam ad meridiem paruus concursus nauium est, nisi ad insulam canzibar, propter cursum uelocissimum aque maris. Naues enim uelociter currunt illuc, sed cum difficultate nimia reuertuntur. Eadem enim nauis, que de regno maabar venit in xx diebus, uix de magastar [2]) potest in tribus mensibus redire in maabar et quod maris illius fluxus uehemens semper ad meridiem currit et nunquam ad partem aliam retrorsum [98^{b1}] conuertitur fluxus ille.

De auibus maximis, que dicuntur ruth. Capitulum xl. In insulis autem illis, ad quas naues, ut dixi, inuitissime uadunt propter uelocissimum cursum, apparet cuncto anni tempore vna mirabilis species auium, que [3]) dicitur Ruth. [3])

[1]—[1]) P[1] + cernantur, P[2] schází. — [2]) L madaygastar. — [3])—[3]) P[2] schází.

Ruth, a gſu podobni na ſpoſobie ziwota k orliczi, ale dywnie weliczy gſu. prawye, ktoz gſu wydaly, ze pozrzie [*peř-*] gednoho krzidla geſt na dwanaſte kroczegy dly. [119ª] Tluſtoſt perzie a welikoſt tiela geho morzem znamenati po dluhoſti perzie geho, y geſt tak welike ſyli ten ptak, ze ſam gedyni ſlona vhonij a wzhoru gey wzneſſa v powietrzie y vpuſtie, aby ſpadna zabil ſie, a kdiz gey tak ſpadna[l] na geho maſſo ſieda, y gie. ya Markus, kdiz gſem to prwe ſliſſal prawiecze, mnyel gſem, by ten ptak byl noh, o nichz prawie, ze gſu diel podobenſtwie ptaczieho a diel zwierzeczieho. Alc ti, ktoz gſu ty ptaky wydaly, vſtawicznie gyſtichu, ze negſu nohowe a ze nemagi zadneº podobenſtwie zwierzieczihо, a ze gedno dwie nozie magi yako gyni ptaczi. Weliky kaam kublay do tiech oſtrowow ſwe poſly ſlawal, aby gednoho poſla geº, genz tu yat byl, puſtily aneb kazaly propuſtiti. A take rozkazal tyem ſwym poſlom, aby tam ſhlednucz polozenie a dywnoſt wlaſtij tey, wratieczo[*e*] ſie zaſie, vmyely geᵛ wyprawiti. A onij wratiwſſe ſie, yateho toho, gehoz gſu hledaly, zaſie prziwedly. A mezy gynim, czoz o tiech oſtrowiech prawiechu, rzekly gſu, ze gſu tam weprzowe dywoczi tak weliczi yako buwolowe, A ze geſt tam dywokych oſlow a ginich zwierzat welike mnozſtwie, gichzto podobenſtwie w naſſich zemych nemamij.

O oſtrowu kamzibar. PO tom dale gducze, nagde oſtrow kamzibar, genz w okrſku ſwem ma dwie tiſſicz myl, Tu magi [120] krale ſweº a rzečz. A wſſiczknij, ktoz tu bidle, modloſluhy gſu. Gſu take lide tluſti, ale k tey

Assimilantur enim aquilis in effigie corporis, sed mire magnitudinis sunt. Asserunt enim, qui uiderunt eas, quod penne ale vnius xlj passuum in longitudine habent, grossicies autem pennarum et corporis animalis secundum proporcionem debitam tante longitudini pennarum correspondent. Est autem auis illa tante fortitudinis et uirtutis, quod vna ex huiusmodi auibus absque alterius auxilio auis elephantem capit et in altum aerem eleuat et ibi dimittit, ut cadat et confringatur, Post [99ª] modum super eius cadauer descendit et deuorat carnes eius. Ego autem Marchus quando hoc audiui, primo narrari putaui, ut aues ille essent grifi, de quibus fertur, quod partim auium et partim similitudinem habeant bestiarum. Sed hii, qui aues illas uiderunt, constantissime asserebant, quod non habent in parte aliqua similitudinem bestie, sed duos solummodo pedes habent ut aues. Magnus Kaam Cublay ad insulas illas nuncios suos misit, ut quendam eius nuncium, qui ibi captiuus erat, facerent relaxari. Insuper eis imposuit, ut ei referre scirent in reditu suo de condicionibus et mirabilibus regionis illius, qui redeuntes captiuum, quem quesiuerat, reduxerunt et inter cetera, que de illis insulis referebant, dixerunt [99ª¹] apros ibi esse magnos ut bubali et quod ibi erant giraffe et onagri in copia magna et alia animancia multa, quorum species in nostris regionibus non habemus

De indula Çincimbar. Capitulum. xli. Inuenitur autem postmodum insula çançibar, que in giro capit miliaria duo milia. Ibi est rex proprius et singularis lingua. Omnes insule habitatores ydolatre sunt. Sunt eciam corpore grossi,sed

tluſtoſti wyſoczie wyſokoſti nemagi podobney. Neb kdy by ktery tluſtoty wyſokoſt byla yakoz by ſluſſielo, zdaly by ſie ſylni obrowe, yakoz y gſu ſylni. Nebo geden z nich tak welike brziemye czehozkoliwiek vneſe, yakoz by mohli zdwyhnuti cztirzie muzowe z giney wlaſti. Take geden z nich toliko ſnye yako naſſich piet. Wſſiczkny czrny gſu a nazy chodie, gedno hanbu zakrygicz, wlaſſow kaderzawoſt tak huſtu magi, ze gie wodu ledwy roztahne. Vſta magi welmy welika a chrziepy k czielu obrzaczene a ſwrchu otewrzeno, Vſſy weliczie, oczy hrozne, zeny gegich też ſſkarede gſu welmy, vſta welika magi, chrziepie ſſyroke, oczy wyſſiedle, rucze tluſte ctirzikrat nez zenij z ginich wlaſti. lid ten zywy ſie maſſem, mlekem, ryzie a da'tylly, to geſt owoczem palmowym. Wynnicz nemagi ale pytie ſobie welmy dobre [z]rzizzie a z czukru a z ginich wieczi vſtawicznie dielagi. kupczieni geſt tu welmy welike, a zwlaſſcze tu kupugy pyzmo rybie, ambru a zuby ſlonowe, neb tu ſlonow geſt welika wiecz a welrybow w tō oſtrowu mnoho lapagi. Muzie gſu welmy vkrutny a walecznij y liti a ſmrty ſie malo bogie, kony nemagi, ale ſlonij a ſ welbludy na walky giezdie. A dielagi na ſlonyech drzewene twrzie tak welike, ze w gedne tey [120a] twrzi ſtane mvzow dobrzie odienich k bogi do ſſeſtnaſti neb do dwaczieti, kopymi neb lanczemy a myeczi y kamenym boyugi ſ tiech twrzy. Twrzie ty giſte dſkamij gſu operzenij a przikryti. A kdiz chtye ktere[v] bogi neb k pobiti tahnuti, na-

altitudo corporis grossiciei proporcione debita non respondet. Nam si protenderentur in altum, iuxta quod grossitudo requireret, absque dubio uiderentur esse gigantes. Fortes tamen sunt ualde. Nam vnus illorum tantum oneris defert, quantum [1]) sustinere possent quatuor viri de alia regione. Vnus [99b] eciam ex illis pro quinque ex nostratibus cibum sumit. Omnes nigri sunt et nudi procedunt, sed uerenda operiunt. Capillorum tam depensam crepitudinem habent, ut cum aqua uix possint extendi. Os habent magnum ualde et nares uersus frontem superius reuolutas. Aures grandes et oculos habent ualde horribiles. Mulieres uero similimodo eorum deformes sunt ualde, os magnum habentes, nares grossas et [2]) oculos prominentes. [2]) Manus uero grossiores habent in quadruplo, quam habeant aliarum gencium mulieres. Populus hic carnibus lacte, riso et dactilis uescitur. Vineis carent, sed pocionem pro [3]) potu communi [3]) optimam faciunt de riso, çucaro et delicatis [4]) aliis speciebus. mercaciones ibi maxime fiunt et specialiter [99b1] de Ambra et de dentibus elephantum. Ibi enim elephantes multi sunt et cethe grandia in mari illius insule capiuntur. Viri insule huius fortes [5]) ualde sunt et bellicosi et mortem curare non uidentur. Equos non habent, sed cum elephantis et camelis ad bella procedunt. faciunt autem super elephantes lignea castra tante magnitudinis, [6]) ut super [7]) vnum ex castris stent [7]) viri muniti [8]) ad plurimum [9]) xvl uel xx. cum lanceis gladiis et

---

[1]) P[1] quattuor. — [2])—[2]) P[2] schází. — [3])—[3]) P[2] schází. — [4]) L dactitis et. — [5]) P[1] feroces. — [6]) P[1] fortitudinis. — [7])—[7]) P[2] schází. — [8]) P[2] + muniti xv uel xx ubi possint existere. — [9]) L prelium.

pogie ſlony to° dobre° pytie, yakoz ſamy lide pygie, aby ſ toho pytie ſmyeleyſſie byli. W tō oſtrowu geſt lwow mnoho, genz lwom ginich zemy gſu welmy nepodobny, y gina take zwierzata, tu gſu owcze wſſeczkny byele, gedno hlawu magy czernu, a takowe gſu po tom wſſem oſtrowu. Tu gſu ta zwierzata, gto ſlowu wlaſky neb latynie Gyraffe, ta zwierzata magi dluha hrdla na trzi kroczegie, przedny nohy dluhe, ale zadnye kratke, hlawy magi male. Barwy na ſrſti gſu biele a czerwene po wſſem tiele, ta giſta zwierzatka gſu krotka, zadne[v] ne[u]razie.

O mnozſtwie oſtrowow. IAkz gſem koliwiek mnoho pſal o yndie awſſakz gſem geſſcze nepſal o gmenowyteyſliech oſtrowiech. A ty, o nichz gſem ſwrchu pſaty opuſtil... Neb geſt tak welike mnozſtwie oſtrowow, ze zadny ziwy czlowiek nemohl by gich wſſech polozeny wyprawiti, yakoz gyſtie marynarzie, genz wiecz po morzi gedu, y take pieſſczy yako po zemy po ſwietie gdu po tiech wlaſtech vſtawicznie. A yakoz magi z pieſma a znamenanye gyezd morſkych morze yndyſkeho, [121] ze w morzie yndyſkem w pocztie geſt dwanaſt tiſſiecz a ſedm ſeth oſtrowow, yakoz prawie tiech, w nychz gſu lide, y tiech, w nichz lidy nenie, ſpolu poczitagicze.

O wlaſti rzeczeny Abaſtia. A protoz popyſanie weſpolek gmenowy tieyſſiech oſtrowow a vlaſti wieczſſie yndie, genz ſie wztahla geſt od wlaſti

lapidibus pugnant, qui in huiusmodi castris sunt. Castra autem illa sunt asseribus cooperta. Cum igitur debent ad bella procedere, primo elephantes potant illa optima pocione, quam [1]) pro se populus terre bibit, ut audaciores fiant ex huuismodi pocione. [1]) In hac insula [100a] sunt leones multi, qui leonibus aliarum regionum sunt valde dissimiles. Sunt ibi et leopardi et eciam leoncie in magna multitudine. Similiter et bestie omnes insule huius sunt dissimiles bestiis, que habentur in regionibus aliis. Ibi sunt verueces albi caput nigrum habentes et tales sunt omnes, qui habentur in insula. Ibi sunt giralfe multe collum longum habentes tribus passibus. Anteriora uero crura habet longa, posteriora uero sunt breuia. capita habent [2]) parua et color earum est uarius, albus et rubeus per rosas seu rotulas per totum corpus distinctus vndique et diffusus. animalia quedam mansueta sunt giraffe predicte et neminem [3]) ledunt.

De multitudine insularum yndie. Capitulum xlii. [100a1] Licet multa de yndia scripserim, non tamen scripsi, nisi de principalioribus insulis. Ille autem, quas obmisi scribere, descriptis insulis sunt subiecte. Est autem tanta multitudo insularum yndie, quod per viuentem hominem non posset earum condicio recitari. Sicut enim asserunt marinarii et pedote magni regionum illarum et sicut habetur ex scriptura et nota compassium maris yndici, in ipso mari yndie sunt insule numero xii milia septingente,[4]) Omnes insulas, ut aiunt, habitatas et non habitatas, vniuersaliter computando.

De prouincia abascie, xliij. Descriptis igitur summarie principalioribus insulis et regionibus maioribus insule, [5]) que protenditur a prouincia maabar

[1])—[1]) P[2] schází. — [2]) L vero earum sunt. — [3]) Psáno meminem. - [4]) L MCCCLXXVIII, P[2] LXX — [5]) P[2] indie.

Maabar az do kralowſtwie Kehmakoram, a menſſie yndie, geyz konczini gſu od kralowſtwie Mutyfily, Nynye o(d) wlaſtech gmenowyteyſſiech przoſtrziednie yndie kratczie wyprawyme, genz ſlowe Abaſtia, a geſt wlaſt welmy welika, genz geſt rozdielena w ſedmero kralowſtwie, w nichzto geſt ſedm kralow, z nichz geden nad gine geſt a geſt krzieſtian. A gynich ſſeſt we dwie gſu ſtranye rozdielenij, Neb trzi z nich gſu krzieſtiane a druzy trzie Saraczeni, krzieſtiane w tey wlaſti znamenie zlate magi na czele az do pol noſa. Gſu take w tey wlaſti zidow mnoho, genz znamenanij gſu na obu liczij horuczym zelezem. A naywieczſſie kral ten w obu wlaſti przebywa, ale Saraczeni ti przebywagi w zadnich kraginach tey wlaſti w tu ſtranu, yakoz lezie wlaſt deaden. W tey wlaſti deaden kazal $\bar{g}$t ſwaty Tomaſs appoſtol, kdezto geſt mnoho lyda obratil ku pa^{v} gezu kriſtu. W tey wlaſti dobrzie Rieterzie gſu a wodieny vdatny, neb yako vſtawicznie bogugi s zoldan$\bar{e}$ z deaden [l] [121^{a}], A ſ nvbyany a ſ gynimy mnohymi rozlicznich kragyn.

O gednom byſkupu krzieſtianſkem. LEta bozieho tiſſiczieho dwuſte^{o} oſmdeſate^{o} oſmeho kral naygmenowitieyſſie tey wlaſti Abaſtie chtiel do geruzalema bozi hrob nawſſczewiti A kdiz vmyſil ſwe^{o} nabozenſtwie panom ſwym powiediel, wſſiczkny gſu ge^{v} wzradily, aby ſam ſwym ziwotem tam

usque [100^{b}] ad regnum Resmacoram et minoris indie, cuius termini sunt a regno Cyamba [1]) usque ad regnum Murfili, Nunc de regionibus principalioribius medie seu meridiane yndie breuiter disseramus, que speciali nomine dicitur abascia. Abascia igitur est prouincia maxima, que in septem regna diuiditur. Vbi sunt reges vii, quorum vnus qui ceteris praeminet, est christianus, alii uero sex induas [2]) diuisi sunt partes. Tres quidem ex ipsis sunt christiani. Tres uero alii saraceni. Christiani huius prouincie signum aureum habent in fronte in crucis modum, quod eis, quando baptizantur, imprimitur. Saraceni uero huius prouincie signum a fronte habent usque ad nasi medium. Sunt in ipsa prouincia iudei multi, qui cum ignito ferro signati [100^{b1}] et cauterisati sunt in Vtraque maxilla. Rex autem maior in vtraque prouincia habitat. Saraceni uero in extremis prouincie habitant uersus [3]) prouinciam aden. In prouincia aden predicauit sanctus thomas apostolus, ubi multos populos conuertit ad christum. Postmodo se transtulit ad regnum maabar, ubi post multorum conuersionem fuit martirio coronatus. Vbi eciam eius corpus sanctissimum requiescit, sicut superius dictum est. In hac prouincia boni milites sunt et probi et in armis strenui ualde. Qusai autem continua bella habent cum soldano de aden et cum nubianis [4]) aliisque multis in finitimis terminis constitutis.

De quodam Episcopo[5]) *quem soldauus Aden circumcidi fecit in iniuriam fidei christiane et regis abas*[101^{a}]*cie, et de uindicta magna pro scelere facta. Capitulum xliiii.* Anno domini m^{o} cc^{o} lx^{o} xxviii Rex principalior huius prouincie

---

[1]) L Cyambal. — [2]) psáno duabus. — [3])—[3]) P[2] schází. — [4]) L + in. — [5]) L + christiano.

negiezdyl, bogiecze ſie, aby ſie ge^{v} na czeſtie nyeczſo protiwne^{o} neprizihodilo, neb myel ſkrzie zemij Saraczenow giety. y poradily ge^{v}, aby biſkupa gednoho ſwateho tey wlaſti ku pocztiwe^{v} hrobu bozie^{v} poſlal, po nyemz by tam dary ſweho nabozenſtwie poſlal. Tehdy kral gegich rady poſlech, ſ pocztiwu obieti to^{o} giſte^{o} byſkupa tā poſſle. A kdiz giz zaſie gda, po zemij ſſel ten byſkup krale Aden, gehoz wlaſti lide gſu ſaraczeny y magi v weliku nenawiſt lid krzie(n)ſtianſkey, kral tey wlaſti Aden gme drziewe rzecze^{o} Byſkupa vſliſſaw, ze geſt krzieſtian a poſel kralow z abaſtye. A kdiz ten biſkup bude przed krale przíweden, bude biſkupowy kral welmy hroziti a welike hrozie dawati, neprzigmely zakona Machometowa. A byſkup vſtawicznu miſly v bozie wierzie gſa, yaſnym hlaſſem dobrowolnie ſie oddal radiegi vmrzeti, nez od wiery bozie a od laſky odſtupyti. Tehdy zoldan kral tey wlaſti Aden Byſkupa obrziezati kazal [122] k ohyzdie wiery krzieſtianſkey a krale geho Abaſtkeho, genz wiery krzieſtianſke pln byeſſe. A kdiz giz tak biſkup, gſa obrzezan, bieſſe puſſczen a przigde k ſwemu kraly Abaſtſke^{v}, tehdy kral vſliſſaw, czo ſie geſt biſkupowy ſtalo, welmy ſie rozhniewa. A ſhledagie weliky zaſtup giezdczow y pieſſiech y ſlonow ſ twrzemy proti zemyem krale Adenſke^{o}, zburzy zaſtupy ſwe. Tehdy zoldan kral Adenſky, magie ſſebu dwa gina krale, gide proti nyemu ſ weliku woyſku. A ſgieducze ſie, weliky boyg mezi ſebu vczinie, tak ze gich mnoho bude porazeno a zbyto

uoluit in Jerusalem sepulcrum domini,[1]) uisitare. Cumque propositum suo deuocionis baronibus declarasset, dissuasum illi ab omnibus extitit, ne personaliter illic iret. metuebant enim, ne sinistrum aliquod ei in via accideret, et quia erat transiturus per terras saracenorum infidelium. Consuluerunt igitur, ut episcopum quendam sanctum regionis illius ad sepulcrum domini uenerabile destinaret, per quem illuc sue deuocionis dona transmitteret. Qui eorum consilio acquiescens cum oblacione solenni prefatum illuc direxit episcopum. Cum autem rediens per terram transiret regis aden, cuius incole, [101^{a1}] quia saraceni sunt, habent summe christianos exosos, Rex aden prefatum cepit episcopum audiens ipsum christianum esse et nuncium regis prouincie abascie.[2]) Cumque episcopus regis conspectui fuisset presentatus, comminatus Rex episcopo fuit durissime ualde, nisi abnegato christi nomine legem susciperet machometi. Episcopus uero constanti animo in fide domini perseuerans clara uoce sponte se obtulit moriturum, antequam[3]) a christi fide et caritate deficeret.[3]) Tunc soldanus aden ipsum circumcidi mandauit in despectum fidei christiane et sui regis abascie, qui[4]) christianus erat.[4]) Dimissus[5]) igitur Episcopus Circumcisus peruenit ad regem Abascie.[5]) Tunc rex, cum audisset, que circa episcopum gesta fuerant, mira indignacione commotus magno [101^{b}] exercitu congregato peditum et equitum et elephantum cum castris contra terras regis aden mouit exercitum. Soldanus uero regis aden Reges duos secum habens occurrit illi cum exercitu magno.

---

[1]) L + nostri Jesu Christi. — [2]) P^{2} balastie. — [3])—[3]) P^{2} schází. — [4])—[4]) P^{2} schází. — [5])–[5]) P^{2} schází. — [6]) P + in ira.

z woyſka krale Adenſke°. A tak kral abaſtſky boyg obdrzaw, dale przed ſie do kralowſtwie adenſke° mocznie giel. Tehdy Saraczeni na tiech mieſtech byli ſie ge^v zaſadily, chtiecze obranyti, aby dale negiel, y bily porazeny od krale Abaſtſke°, y bidlyl geſt kral abaſtſky w zemyech krale adanſke° ſ ſwymi zaſtupy geden myeſiecz, dobywagie a kazie wzdy wlaſti geho. Potom ſ weliku czſtie domow ſie wratil, nad krale Adenſkeho vkrutenſtwiem pyſſnye ſie pomſtyw a nad geho hrziecha welikoſty.

O rozliczno∫ti zwierzat w Aba∫tij. Zyd [!] tey wlaſti Abaſtya maſſa, mleka a ryżow poziwagi y take olegie toho ſiemene, geſto ſlowe latynie y wlaſky Soſyma. Mieſt mnoho y mieſtieczek geſt w tey wlaſti neb [122ª] W tom oſtrowie, w nychzto bywa welike kupeczſtwie, neb tu dielagi rozliczna platna bawlna. Tu ſlonow mnoho geſt, yakzkoliwiek ſie tu nerodie, ale z ginich oſtrowow yndiſkych ge tam przywodie. Tu ſie rodie ta zwierzata Gyraffe, lwowe, lewhartowe, y ginich mno° zwierzat, k naſſym welmy nepodobnich. Tu ḡeſt mnoho dywokich oſlow y ptacztwa rozlicznich, gichz my zde w naſſich zemych nemamy. Tu gſu ſlepicze welmy kraſne, tu bywa low weliky zwierzie y ptakow papuchow y rozliczneho ſpoſobu. Tu gſu nohowe weliczi yako oſlowe, opicze, koczky morſke, ḡto ſlowu latynie neb wlaſky katty pauly a druhe kattymamyenos[!], a ty magi twařzs owſſem prawie yako czlowieczie.

Commiserunt autem ad inuicem prelium et occisis multis de exercitu regis Aden rex Abascie uictor extitit et rursum ad interiora regni aden processit. Saraceni autem in tribus locis illi uolentes obsidere, ne transiret, semper fuerunt debellati ab exercitu regis Abascie. Moratus est uero Rex Abascie in terris regis Aden post uictorias mense vno deuastans continue regiones. Post hoc cum honore magno ad propria rediit immanitate sceleris Regis Aden optime vindicata.

De diuersitate bestiarum [101b¹] *prouincie Abascie. C. xlv.* Abascie populus carnibus, lacte et riso vescitur et utitur oleo de sosima. multe Ciuitates ibi sunt et oppida multa, ubi fiunt negociaciones multe et magne. Bucaramus [1]) optimus et Bombicini panni in copia maxima ibi sunt. Ibi elephantes multi sunt, licet non nascantur ibidem, sed illuc de aliis yndie partibus deferuntur. Ibi nascuntur giraffe multe, leones, leopardi [2]) et alia animalia multa ualde dissimilia tamen nostris. Ibi sunt onagri multi et aues diuersarum specierum, quas in nostris regionibus non habemus. Ibi sunt galline pulcherrime. Ibi sunt struciones grandes ut asini. Ibi sunt uenaciones magne bestiarum et uolucrum. Papagalli siue epymaci [3]) multi [102ª] et pulcri sunt ibi et diuersarum manerierum. Simie, catti, [4]) pauli et catimamones, qui humanas omnino effigies in faciebus habere uidentur.

---

[1] L buchiranus. — [2]) P¹ + leoncie. — [3]) P¹ epymachi. — [4]) L catti. — [5]) P¹ xx.

O tey wlaſti Aden takto. Ta wlaſt Aden krale ma, gemuz zoldan rziekagi. lide tey wlaſti wſſiczkny gſu Saraczenowe a krzieſtiani welmy nenawidie. Tu geſt mieſt mnoho a hradow. Tu geſt take brzieh welmy dobry, k nyemuz ſie ſchazie mnoho lodie z yndie korzenie rozliczneho. A kupczi, tu kterziz korzenie a gynu drahu wony kupugi, do Allexandrie gie wezu. ſ lody to° brziehu w male prziekladucze, ſedm dnij po wodie wezu, potom wkladucze na welbludy trzidczet dnij ſ welbludy gdu, aż rzieky Allexandrſke gedu, ktezto ge opiet na gine lodie [123] przekladucze, do Allexandrie wezu. Ta czeſta geſt ſnadneyſſie a naykratſſie nezli by kudy gy kupczi mohli vcziniti, genz kupie a korzeni z yndie do Allexandrie wezu. Tu take czeſtu mnoho kony wodie do yndie. A kral adenſky zoldan tak weliky myto berze ſ tey kupie, yakoz wezu ſkrze ge° zemie, ze ſkrze weliky vzitky ſlowe a geſt geden z naybohateyſſich kralow, czoz gich w ſwietie geſt. kdiz to zoldan babylonſky obhledl[!] geſt bil myeſto rzeczene Akkon a dobywal ge° leta bozie° tiſſieczieho a dwuſte°, zoldan druhy z tey zemye Aden poſlal ge^{v} na pomocz to g̃t zoldanowy babylonſke^{v} z giezdnich trzidczet tiſſiecz a w cztyrzidczet tiſſicz welbluduow. A to ne proto vczinil, ze by zoldana babilonſke° tak welmy milowal, ale ze welyku nenawyſti nenawydiel geſt krzieſtia^{v}. Od brziehu kralowſtwie Adenſke° przeſ cztirzidczeti myl geſt mieſto gedno gmenem Eſtyer w tey wlaſti, genz zalezie k tey ſtranie na

De prouincia aden, xlvi. Aden prouincia regem habet, quem soldanum vocant. Incole prouincie huius omnes saraceni sunt et christianos supra modum habent exosos. Ibi sunt Ciuitates multe et castra. Ibi est portus optimus, ad quem multe naues de yndia confluunt aromata deferentes. Negociatores autem, qui ibi emunt aromata, ut in alexandriam ea deferant, de nauibus portus illius ea in naues paruas transferunt et per dietas vii super flumine deducunt. Postmodum super camelos ponunt et per dietas xxx [102^{a1}] cum camelis uadunt, donec ad flumen alexandrie veniant. Ibi ea rursum in naues alias transferentes usque ad alexandriam deducunt. Hec uia est facilior et breuior, quam negociatores facere possint, qui mercaciones et aromata de yndia in alexandriam deferunt. Per eandem uero viam multi equi a mercatoribus ducuntur in yndiam. Rex autem aden introitus tam magnos percipit de mercacionibus, que per suum territorium deducuntur, quod ob prouentus innumeros est vnus de dicioribus regibus qui in mundo sint. Quando soldanus babilonie obsedit Ciuitatem Accon et expugnabat eam Anno domini M^{0} CC^{0} LXX^{0}, [1]) soldanus de Aden misit in [102^{b}] auxilium eius equitum xxx milia et xl [2]) milia camelorum. Hoc autem non ideo fecit, quod soldanum babilonie sic diligeret intime, sed solum, quia amarissimo odio oderat christianos. Vltra portum regni aden ad miliaria xl est Ciuitas vna maxima, nomine estier, in eadem prouincia, que sita est ad septentrionalem plagam regni Multas sub se Ciuitates habens et Castra multa

[1]) P^{1} M° CC°. — [2]) L CCCC.

puol noczi toho kralowſtwie. A to mieſto ma pod ſebu mnoho ginich mieſt a hradow a geſt poddano panſtwie krale Adenſke° zoldana. V toho mieſta geſt brzieh welmy dobry. A wſſiczkny lide tey wlaſti Saraczeny gſu. Od to° brziehu welike mnozſtwie kony wedu do yndie. W tey wlafty geſt welike mnozſtwie kádydla byeleho [123ª] A welmy dobreho, genz z maleho drziewiczka, kterezto podobno geſt k giedly, tecze; neb ti lide, genz bidle w tey zemy, huſto narziezugie a czaſto kory ſ toho drziewa a z tiech narziezkow teku z kory wen kropye kadidla. Też take y kromye narziezugi ſkrzie koru. mnoho tey mokroſti tecze pro weliku horko[ſt] tey wlaſti a potō zſechne neb ztwrdne. Geſt take tu palmowe° drziewie mnoho, na niemz roſte owocze, gto ſlowe datyli, a to° owocze gt tu mnozſtwie a welmy dobre°. Zadne obyle tu neroſte kromie ryzie y toho geſícze tu malo roſte, protoz muſiegy obyle odgynud tā weſty z ginich wlaſti. Rib tu magi y przieliſs doſti a zwlaſícze tunyni welike a welmy dobre. A ty riby obeczne gmenugi Tunyna. wynnicz nemagi, ale dielagie ſobie wino z datylow, z ryzow a z Czukru. W tey wlaſti gſu owcze maliczke, vſſy nemagi, nez dwa mala rozky. Dobytek tey wlaſti, to geſt kony, wolowe, owczie y welbludowe, rybam geſt prziwykly a to geſt obeczni pokrm a paſt[-v-]a gegich. Nebo ze zemye tiech wlaſtie welikem horkem ſucha gt ... A protoz ryby dobitku gieſti dawagi. po trzie mieſiecze w roczie, to gt Marczie, dubna

et est subiecta dominio regis aden. iuxta hanc Ciuitatem portus optimus est. Omnes huius patrie incole sunt saraceni. De hoc portu tam nimia multitudo equorum a negociatoribus defertur in yndiam, ut de multitudine ipsarum uix narrantibus credi possit. In hac [102b1] prouincia est copia magna thuris albi et optimi, quod de paruis arboribus, que similes sunt abietibus, guttatim fluit. Incole enim regionis crebris incisionibus perforant et incidunt cortices arborum et de incisionibus illis profluunt extra cortices arborum gutte thuris. Similiter eciam absque eo, quod incisiones fiant, multum de huiusmodi liquore fluit ex eis, propter calorem [1]) maximum regionis illius, et postmodum indurescit. Sunt eciam ibi palme multe, que dactilos optimos copiose producunt. Nullum bladum ibi nascitur preter risum et de illo modicum ibi crescit. Oportet autem, ut illuc blada de regionibus aliis deferantur. Ibi habentur pisces in copia maxima supra modum [103ª] et specialiter tunni magni et optimi, quos tunninas vulgariter nominamus. Vineis carent, sed vinum optimum de delicatis riso et çucaro faciunt. In hac regione sunt uerueces statura parui, qui neque aures habent omnino neque formam aliquam loco aurium, sed ubi animalia cetera aures habent, ibi habent duo cornua paruula. Animalia regionis illius, s. equi, boues atque cameli, ad esum piscium assueta sunt et ille est communis et quottidianus cibus eorum. Nam quia terra illa pre calore nimio est arida supra modum, ideo herbas non germinat neque blada, propter quod pisces animalibus exhibentur in cibum. Tribus autem anni mensibus fit ibi

[1] P¹ liquorem.

a magie, bywa tu rib przedywnij low tak, ze ſie vzaſne czlowiek, wyda tak welike mnozſtwie [124] Ryb neſlichanie. Ty ony ryby ſuſſiecze chowagi a czely rok dobitku dawagi. Teez dobitek tey giſte wlaſti rybi nowe yako y lide giedie, aczkoliwiek k ſuſſenym ribam geſt zwyczeny a wiecze zuczeny. Czienie lyde w tey wlaſti peczny welike a ty zrziezicz na male kuſſy y polegy ty kuſſy wodu a kdiz rozmokne, przicziniecze muky ſmyeſſegy, w hromadu ſwalegy y ſ[c]hne tu yako p[-r-]awe, kdiz chleb dielagy z tieſta. potom ty chleby na ſlunczi ſuſſie a tak gey chowati mohu czely rok welmy dobrzie.

O gedney kraginc, genz Tatarzi ſu.... W Nyekterych wlaſtech w konczinach tey ſtrany na puolnocz mnoho taterow geſt, magycze krale ſweho, genz geſt tateríke° pokolenie, welmy welike° krale. A ti tatarzi obyczeig drzie ſtarych ſwych przieddſſich, genz prawy tatarzi gſu. Wſſiczkny gſu modloſluhy a gedno° boha naſledugi, gemuz rziekagi watygay, gehoz mnye, by wladl zemy y tiem wſſiem, czoz ſie [ꝛ] zemie rody a ꝑtoz gey naziwagi bohem zemſkym. Tomu ſwemu bohu krziewe° modle a obrazi czinie z plſti, yakoz o ginich tatarziech ſwrchu pſano ſtogi a praweno geſt. Ten lid any na hradech any w mieſtech przebywa, ale w horach a po polech tey giſte wlaſti. Tiech tatarow geſt welmy welike mnozſtwie a zadneho hole obyle

piscium captura mirabilis, s. marcio, aprili et maio [103a1] ita, ut stupor sit maximus tam inextimabilem piscium copiam cernere. Hos pisces siccant et seruant et per totum annum animalibus prebent. Similiter eciam animalia prefata regionis illius pisces recentes et siccos comedunt, quamquam ad siccos magis assueta sunt. Faciunt autem incole regionis illius bis coctos panes de piscibus supradictis. Nam pisces magnos minutatim concidunt et minuta illa fragmenta conspergunt, conglutinant et commiscent similiter, sicut de farina fit, quando panis de bladi pasta conficitur. Post hec panes illos ad solem desiccant, qui deinde per totum annum optime conseruantur.

De regionc quadam, ubi tartari habitant in aquilonari plaga. Capitulum xlvij. [103b] Terminatis hiis, que de yndia et quibusdam ethyopie regionibus narrare disposui Nunc, antequam libro finem imponam, ad regiones quasdam oppositas, que sunt in extremis partibus aquilonis, de quibus in suo loco in superioribus libri partibus narrare obmiseram, gracia breuitatis redeamus. In regionibus quibusdam in aquilonaribus terminis constitutis ultra polum articum multi tartari habitant regem habentes, qui est de progenie regis maximi tartarorum. Qui quidem tartari ritum et modos seruant antiquorum predecessorum suorum, qui ueri et recti tartari sunt, omnes autem ydolatre sunt et deum vnum colunt, quem Natygay vocant, quem putant terre et omnium, que producuntur ex ea, habere dominium et idcico no[103b1]minant eum deum terre. Huic deo falso simulacra et ymagines de filtro faciunt, prout de aliis tartaris in superioribus dictum est. Populus hic neque in castris aut opidis neque in ciuitatibus habitat, sed in montibus et in campestribus regionis illius. Sunt

[124ª] Nemagi, nez maſſem ſie ziwie a mlekem W pokogi take welikem bidle, neb kral gegich, gehoz poſluſſny gſu, v pokogy gie zachowawa(gy). Welbludow, kony, woluow, owecz a gine° dobitka rozliczne° welike mnozſtwie magi. Tu gſu biely nyedwiedy weliczi welmy, dly czaſto na dwaczet piedy. Tu gſu lyſſky czierne wſſiczky a welike. Tu ḡt diwokich oflow mnoho. Tu gſu zwierzat[*a*] mala, gymz ony rzieczie rondes, genz magi welmy zſſlechtyle kozky. Ty kuozky Sobolowe flowu. Take geſt tiech ſſierych zwierzatek popelecznych welike mnozſtwie, z nichzto blany zſſlechtile dielagi. Tu gſu take zwierzata welmy welyka podle pokoleny ſweho, genz flowe ffaraonowy koczky, gichzto letie tak welike mnozſtwie nalowie, ze gym toho czaſſu nemnoho trzeba gineho maſſa k gedeni. Tu take geſt welike mnozſtwie dywoke° zwierzie, neb ta wlaſt dywoka a nyeczſo puſta geſt.

O gedney kraginye, do nyez pro blato a pro led nemoz giti. W Kraginach blizkich drziewe rzeczene zemye pod panſtwym naprzed gmenencho [!] krale geſt wlaſt gina hornata, to geſt plna hor. W niezto przebywagi lide, genz lapagi zwierzatka mala, ḡto magi kożky zſſlechtile welmy, To ge ro[-*n*-]des, o nychz ſwrchu praweno geſt, ohranoſtagie [125] Sſyera zwierzatka, gymſto rziekagi warz, y czerne liſſky a gina takowa zwierzatka, gichz tu wſſech geſt bez czyſla welike mnozſtwie. A ti lide, genz przebywagi w tiech horach drziewe rzeczenych, tak gie chytrzie a myſternyc lapagi, ze gym gich malo vteczy moz. konyi, wolowe, oflowe, welbludowe neb kterakoliwek gina

autem hii tartari in multitudine maxima et nulla penitus blada habent, sed carnibus uescuntur et lacte. In pace maxima viuunt, quia rex eorum, cui omnes obediunt, eos in pace conseruat. Camelorum, equorum, boum et animalium aliorum diuersorum habent multitudinem copiosam. Ibi sunt vrsi albi, magni ualde, longitudinis ut plurimum xx palmorum. Ibi sunt uulpes nigre totaliter et magne ualde. Ibi sunt onagri in multitudine [104ª] magna. Ibi sunt eciam animalia paruula, que dicuntur Rondes, que pellem habent delicatissimam supra modum. Hec pelles çambelline uocantur, de quibus supra in 2^0 libro c^0 xx^0 mencio facta fuit. Sunt eciam ibi narii in copia maxima, quorum pelles delicate sunt ualde. Ibi eciam sunt animalia magna ualde iuxta genus suum, que dicuntur ratti [1]) pharaonis, de quibus capiunt estatis tempore in copia tanta, ut uix ipso tempore carnibus aliis utantur in cibum. Ibi eciam copia maxima est omnium siluestrium animalium, quia regio siluestris est ualde.

De regione alia, ad quam propter lutum et glacies difficilis est accessus C. xlviii. In regionibus affinibus terre prefate sub dominio memorati regis est regio alia montu[104ª¹]osa, in qua habitant homines, qui capiunt animalia paruula, que pelles habent delicatas ualde; et sunt Rondes, de quibus dictum est supra. Almelini, herculini et narii, uulpes nigre et alia huiusmodi, de quibus omnibus dictum est supra, ibi sunt in multitudine innumera, homines autem, qui in montibus habitant supradictis, ita ea ingeniose et artificiose resciunt, [2]) ut

[1]) L catti. — [2]) L P¹ capere sciunt.

zwierzata tyezka na to myeſto dogiti nemohu, protoze ta wlaſt na rowny ma gezera a nyekterake ſtudnycze a pro przieliſſnu zymu, genz w tey wlaſty geſt, po wſſe czaſſy na tiech gezerziech geſt led, tak ze lodie odtud gyti nemohu aniz led geſt tak twrdy, aby tiezke wozij neb gina zwierzata tiezka neb dobytek ſdrzieti mohl. Take wſſiczkna gyna rownye, kdez barzyn neb giezer nenye pro ty wody, genz pro mnoſtwie tiech ſtudnicz neb wrchowyn ſie wſſudy wylewagi, tak geſt blatna, ze wozowe tudy gieti nemohu any ktera zwierzata neb dobytek tyezky gyti moz, A geſt ta wlaſt na dly trzinaſte dny czeſty a proto ze tu geſt drziewe rzeczenych drahich koży welike mnozſtwie, na nychz weliky zifk beru lide tey wlaſti, taku ſobie pomocz k to^{v} wymiſlily, aby kupczi z ginich kragin k nym mohly dogyti. na poczatku kazde^{o} dne czeſty tiech trzi(d)naſte dny cziefty, yakoz ta wlaſt dluha geſt, yakoz drziewe praweno geſt, vliczka gedna geſt [125^{a}], W nyez drahne domow geſt, w nichzto bidle muzie, genz prziwozie a przigimagi kupy, a w kazde vliczi tey chowagi pſow welikich do trzidczeti aneb do cztirzidczeti. A ti pſy gſu zuczeni a zwykly tahnuti ſanye a ptoz kazdym ſanyem prziwiezy ſſeſt pſow rzadem yakoz ſluſſie. Tehdy kdiz chtie gieti. podloze pod ſanye kozzie nyedwiedie, na nychzto dwa czlowieky ſiedita: to geſt kupecz, genz po k‹zze drahe gde, a wozatay, gto pſy zprawuge a czeſtu dobrze wie. A proto ze ty giſte ſanye z drziewie welmy lechke^{o} gſu a wezpod welmy vhlazene a pſy ſylni gſu a k to^{v} vrzadu zwykly

pauca sint, que euadere possint manus eorum. Equi autem boues et asini et cameli seu quecunque animalia ponderosa ad loca illa accedere nequeunt eo, quod regio illa habet in planicie lacunas et fontes. et propter frigiditatem nimiam regionis omni tempore in lacunis est glacies, ita ut naues inde transire non possint. Nec est tanta soliditas glaciei, ut currus graues aut [104^{b}] animalia grauia sustinere ualeat. Tota eciam alia planicies extra lacunas propter aquas, que multitudine foncium diffunduntur, sic lutosa est, ut transitus ibi non pateat curribus et animalibus ponderosis. Protenditur autem regio hec per dietas xiii. Quia igitur tanta est ibi predictarum preciosarum pelium copia, de quibus lucra maxima fiunt, homines regionis tale adeo inuenerunt remedium, ut negociatores aliarum parcium ad ipsos accessum possint habere. in capite diete cuiuslibet illarum xiii dietarum, quibus, ut dictum est, protenditur regio, est uiculus vnus, plures continens domos, in quibus habitant viri, qui deducunt et recipiunt mercatores. Et in quolibet vico seruantur canes [104^{b1}] magni ut asini circiter xl. Hii autem canes assueti et docti sunt trahere trahas, que uulgariter in ytalia dicuntur tragye. [1]) Est autem traha seu tragula uehiculum sine rotis, quo apud nos moncium habitatores utuntur. Ad vnam igitur tragulam sex canes ligant ordine congruo. Tragule autem supponuntur pelles ursorum, supra quas homines duo sedent: Negociator s. qui pro pellibus uadit, et auriga, qui canes regit et dirigit et qui viam optime nouit. Quia igitur id vehiculum est de ligno leuissimo

[1]) L tragye, P^{1} trage vel tragule.

a zuczeny, a take mnoho na ſanky nekladu, Pſy ti giſti przeſ blato ge lehczie przewezu neb przetahnu a w blatie newelmy vwieznu ſanky takowym tazenym. A kdiz do gine vliczky neb wſy przigedu, genz geſt na konczi czeſty to° dne prweho, tehdy kupecz nagmye ſobie tu gyne° wozatagie na druhy den cziesty, neb ty prwy pſy nemohli by ſtatſſyti praczie tey wſſie cziesty trzinadſte dny. A tak prwny wozatayg ſ ſwymi pſy domow ſie wrati. A ten kupecz na wſſaky den myeny pſy, ſanky y wozatagie. A tak [*k*]tiem horam dogyede, kozzek nakupy tiech drahich, tymſ obyczegem przeſ tu rowny do ſwe ſie wlaſti zaſie wrati. na tyech kozkach po tiech wlaſtech weliky ziſk beru. [126]

O wlaſti temnoſti, genz tak ſlowe, kapi[le]. W Konecznich kraginach kralowſtwie tatarſke°, o nyemz ſmy gednak prawyly, wlaſt gina geſt w konczi wſſech kragyn, w nychz lide mohu byti w tu ſtranu na puol noczi, genz temnoſt ſlowe, proto ze ſlunczе tu nedochazie, y geſt tu temne powietrzie, yakzto prawie, kdizto mrka. Gſu lide w tey wlaſti kraſny a weliczi, ale byeli welmij, krale nemagi any knyezete, gehoz by panſtwie poddany byli, ale neſpoſoby (tiel) obyczegy lide (gſu nayblizſſy tyech) welmy howadſky biedlecze. A pak tatarzie, genz gſu nayblizſſy tiech lidy, czaſto wytiekagi na tu wlaſt temnu, gych dobytek a czoz magi, gym pochwatagy a mnoho gym ſſkody czinie. neb pro tmu potom domow by ſie pozna(ſ)ti nevmiely,

et subtus est planum et politum et canes fortes sunt et ad huiusmodi officium assueti neque magna onera uehiculo imponuntur, Canes illi per lutum illud satis faciliter trahunt [105[a]] nec multum in lutum figitur tragula in huiusmodi tractu. Cum autem perueniunt ad vicum alium, qui est in fine diete, tunc negociator accipit ductorem alium pro secunda dieta, quum canes laborem illum per dietas xiii sustinere non possent. Auriga uero [1]) primus cum suis canibus in propriam regreditur mansionem. Et negociator ille qualibet dieta mutat canes, uehiculum et ductorem. Sic igitur ad montes accedens pelles emit [2]) et supradicto modo per planiciem remeatur ad propria. De huiusmodi pellibus in regionibus illis fiunt lucra maxima.

De regione tenebrarum [3]) . . . *xlix.* In finitimis partibus regni tartarorum inmediate superius memorati regio alia est in extremis [105[a1]] habitacionibus septentrionalis plage, que obscuritas nuncupatur pro eo, quod sole ibi non apparente maiori [4]) anni tempore ibi tenebrosus est aer in crepusculi modum Sunt autem regionis illius homines pulcri, magni [5]) et corpulenti, [5]) sed palidi sunt ualde. Regem non habent neque principem, cuius sint diccione subiecti, sed incultorum morum homines sunt bestialiterque viventes. Tartari uero, qui huiusmodi hominibus sunt affines, sepe regionem illam obscuram inuadunt, ipsorum animalia et bona diripiunt multaque illis inferunt dampna. Quoniam uero propter aeris caliginem ad propria postmodum redire nescirent, equas

[1]) **L** igitur. — [2]) **L** emens. — [3]) Velice porušený text rukopisu Vídeňského v těchto posledních dvou kapitulách doplněn z metropolitního rukopisu **P**[1]. — [4]) **P**[1] magno. — [5])–[5]) **P**[1] pulcri sed pallidi.

tatarzi giedu na kliſſycziech, geſſto magi mlada hrziebata, tak y ſ hrziebaty. A ta giſta hrziebata, wchazegicze w tu wlaſt, kazy ſwym ſtraznym, aby tu gie drzely az do nych a ſamy tam giedu do tey wlaſti temney. A kdiz giz pochwatagy, czoz naywiecze mohu, a chtye zaſie na ſwietlo wygieti, ſwym kliſſiczieм vzdy puſtie, aby ſſly protie [!], kamz chtye. Tehdy klyſieczie rziechzicze, k hrziebatom zaſie, kdez gie oſtawyli, na to myeſto biezie a ti, genz na nych ſyedie, tam kamz ſie neznaly . . .

[126a] *O wlaſti Ruſſkey nebo o ruſych.* RVſka wlaſt, genz geſt welika welmy w tu ſtranu, kdezto ſtogi ta hwiezda polus artykus. w tey zemy lyde krzieſtiane gſu, Ale držie w koſtelnym rzadu obyczeig rzieczſкy, biely gſu lide a welmy ſliczny, muzie y zeny ruſe wlaſy magicze, poddany gſu w dan kraly tatarſkemu, gemuz w tu ſtrav na wzchod ſluncze przilezie. Tu geſt mnozſtwie welike drahych kozzek yakozto Sobolow, hranoſtagiow, popelicznych y ginich takowich. Geſt take mnoho rudy ſtrziebrne. A geſt wlaſt ſtudena welmy a az do morzie welikeo ta (wlaſt ſtudena welmy.) W tom morzy gſu nyekteraczi oſtrowowe, w nychzto ſie plodye neznamy Sokolowe a rarohowe welmy mnoho, kterezto odtud do rozlicznych zemy roznesu.

Dokonal gſem s bozie pomoczi knyhi tyto, genz ſlowu Milion Markuſſowy z Benatek, Genz ſ prwu tyto wieczi popſal o obyczegich a o polozeni kragin na wzchod ſluncze. A ſu dokonany a pſani na Lethowiczich w ſobotu po ſwate Markaretie.

---

pullos habentes equitant earumque pullos faciunt in introitu regionis a Custodibus detineri. Cumque capta [105b] in tenebris preda ad regionem [lucis] uoluerint regredi, equabus suis frena relaxantes ipsas libere, quo volunt ire permittunt. Eque autem inhiantes ad filios locum, ubi eos dimiserant, reuertuntur[1]) sessores suos, [quo] redire non nouerant, reducentes. Huiusmodi regionis Incole capiunt in copia ma[gna] ermelinos, uarios, herculinos, uulpes et alia huiusmodi animalia habencia pelles admodum [delicatas]. Deferunt pelles ad lucis terras finitimas, ubi de eis faciunt lucra magna.

De prouincia Ruthenorum, Capitulum l. Ruthenorum uero prouincia maxima ad polum arcticum [sita est]. Huius terre populi christiani sunt et seruant [in ecclesiasticis officiis ritum grecorum. Omnes sunt] Albi, [105b1] viri pulcri ualde et mulieres flauos crines habentes. Tributarii sunt regis tartarorum, cuius ad orientalem plagam affines sunt. De pellibus ermelinorum, herculinorum, çambellinorum, uariorum et uulpium copia maxima ibi est. Multe eciam ibi sunt argenti minere. Est[2]) autem regio frigida supramodum[3]) et usque ad occeanum mare protenditur. In mari illo insule quedam sunt, in quibus nascuntur et capiuntur girfalci et herodii seu falcones peregrini in copia magna. Qui inde postmodum ad diuersas regiones et prouincias[3]) deferuntur.[4])

---

[1]) **L** a **P** 'repetunt. — [2])—[3]) **P**' schází. — [3]) doplněno z **L**. — [4]) **L** + Explicit liber Domini Marci de venetiis. Deo gracias. — **P**' + Explicit Cronica domini Marci de Veneciis.

SLOVNÍK.

Připomínka. Do slovníku pojata všecka slova Millionu, nikoli však všechny doklady. V dokladech psáno jen slovo heslové diplomaticky dle rukopisu, text ostatní přepsán. Zkratky jsou obvyklé v grammatických publikacích a lexikalních pracích českých (*sg.* = singular, *cj.* = konjunkce atd.). kromě těch užito ještě těchto: *nf.* = nom. feminae, *ng.* = nomen gentis, *nl.* = nomen loci, *nr.* = nomen regionis, *nv.* = nomen viri. Význam slov udán většinou slovem příslušným textu latinského; jen někdy, pro lepší zřetelnost (překlad bývá volný), udán význam latinský jiný; takové výklady jsou v hranatých závorkách (biskupstvie = [*episcopatus*]). Kde latinského textu není (jako na místech přidaných nebo jinak přeložených), tam není také latinského významu. Křížkem označeny překlady chybné (lev = *venatio*), ať již jakkoli vzniklé, hvězdičkou slova dialektická. *) Zkratka *ss.* (= saepissime) znamená, že dokladů jest hojnost, zkratka *rr* (= raro), že slovo vyskytá se zřídka.

a, *cj.* = I. [sed] II. [quidem] III. et IV. *přiřazuje prostě.*

I. *rr. jen ve zbytcích:* jeden jmějieše jmeno bratr Mikuláš Vicenc a druhý bratr Vilém 8 (= vero);

II. *ss. zvláště ve rčeních:* a tak, a protož (*v. tak, protož*); divoké osly najde a těch mnoho 38ª; zvieřátka silná a latině slovú 63ª; . . slovú a ti poddáni jsú 46 (= quidem) *atd.;*

III. *pravidlem:* učená a počestná 8 (= et); věrný a nábožný *t.* (= atque) *atd.; hromadí se:* krátké a tlusté a tupé 17ª *atd.;*

IV. *řadí se prostě* a) *číslovky:* dva a osmdesáte 9ª, osmý a dvacátý 50, 50ª; b) *participium praes.:* odvola a řka 35ª, radil a slibuje 6, řekl jim a přikazuje 14, poklonili se a řkúce 6 *atd.;* c) *vazba* a on *v. an.* *Srovn.* ač, ale, an, ani(ž), avšak, až, nebo.

a b y *v.* bych.

a b y c h *v.* bych.

***Abastla,** *fem., nr.* Abastia. *Doklady:* o vlasti řečený Abaſtia . . . jenž slove Abaſtia 121; tej vlasti Abaſtya 122; tej vlasti Abaſtie 121ª; posel králóv z Abaſtye 121ª; w Abaſtij 122 *atd.*

***abastský,** *adj.,* Abastiae. Král abaſtſky 122 (*dva doklady*); krále Abaſtſkeº 122; krále abaſtkeho 122; k svému králi abaſtſkemu 122.

†***Abatham,** *m., nr., id.,* jeden slovieše Abatham 100ª (*lt. orig.* Abatar, Anatar).

***Abrajamín,** *m., ng., id.* tu přebývají Abrayaminowe 114 (= Habraiamin).

***Abrajanim,** *m. id.:* čaroděníky, jenž slovú Abrayanym 108ª, ti abrayanym 109.

ač, *cj.* I. si II. quamquam. *Také* ač bych, ačkoliveˇk.

Mezi hesly *a—diabelský* značí také slova, u Gebauera nezaznamenaná.

I. acz oko pohorší tě 15 (= si); acz nechtěl (= si) 54ᵃ; móž mieti, acz móž to snésti 37ᵃ (= si) *atd.; ss.; pravidlem;*

ač bych: acz by kto lovil (= si 77ᵃ), neslýcháno, acz by obezřel 118ᵃ *atd.;*

II. . . . aby (Kublaj) nekraloval, acz jemu však s právem .. slušieše . . býti náměstkem 52; *rr.*

ačkolivěk, *cj.*, quamquam: (dobytek) ryby nové jí, aczkoliwek jest k sušeným rybám zvyčený 124 (= quamquam).

adamant, *m.*, adamas: drahé kamenie adamanty . . . mnoho adamantu , . . mnoho adamantow . . . chtie adamanty 113—113ᵃ *atd.*

***Aden,** († Deaden), *m.*, *nr.*, *id.* tej vlasti Aden 121ᵃ (*dva doklady*), o tej vlasti Aden . . . ta vlast Aden 122ᵃ, z tej země Aden 123 *atd.;* s žoldánem † deaden 121 (*neporozuměním latinskému originalu* cum soldano de Aden), vlast † deaden . . . v tej vlasti deaden 121.

***adenský,** *adj.*, Aden: král adenſky 122, 123, krále Adenſkeᵒ 122, 123 (*čtyři doklady*), královstvie adenſkeᵒ 122, 123, krále † adanſkeᵒ 122.

aj, *intj.* [ecce]: ay tento člověk . . . sám sě obětuje 110ᵃ (iste talis . . .)

***Akatu,** († Aratu), *m.*, *nr.*, *id.* kniežete řečeného † Aratu 10 (= Acatu).

†***Akbalech,** *id.*

I. *nr.* o vlasti † akbalech . . . zemi jmenem † akbalech 74;

II. *nl.* město slove † Akbalech mangi 74ᵃ (*lt. orig.* Achalech, Acmelech).

***Akkon,** *m.*, *nl.*, *id.* do města Akon 7—8 (*šest dokladů*), město řečené Akkon 123 (= Accon).

***aksamitový,** *adj.* [examiti]: obuv † axamytuow vyšívanú 61 (calciamenta deaurata *lt. orig.*).

†***Alan,** *nr.*, *m.*, *id.* Alan král Taterský 23ᵃ, krále jmenem Alan 5—5ᵃ (= Alau).

***Alani,** *m.*, *ng.*, *id.* křesťanóv mnoho, jenž sloviechu Alanij . . . tak ti Alany nalezli 92ᵃ (= Alani *lt. orig.*).

***Alaodym,** *m.*, *nr.*, *id.*: jméno jeho bieše Alaodym 22ᵃ, toho starce Alaodyma 23ᵃ (= Alaodim).

ale, *cj.* I. sed, autem II. [tunc, igitur.]

I. nebieše měst, ale biechu . . . 38ᵃ (= sed); nebyl pohřben jako Saracen, ale jako křesťan 16; alle (= sed) 85ᵃ, (= autem) 10ᵃ; sokolové rúčí, ale jsú menší (= tamen) 17; (vero) 7; mokrost k oleji podobná, ale krměm nehodná (= qui dem) 11 *atd., ss.; pravidlem na prvém místě věty; často spojení* ale již (16; nunc vero), ale však (112ᵃ non tamen), ale že.

II. nebudeli mrtvý, ale dobijí jej 80ᵃ: pakli nepoznají, ale nesú 65 *atd.*

Alexander, *m.*, *nr.*, *id.*: král Alexander 11ᵃ 21ᵃ (= Alexander).

Alexandria, *f.*, *nl.*, *id.*: do Alexandrie 122ᵃ—123 (= Alexandria).

alexandrský, *adj.* Alexandriae: řeky Allexandrſke 122ᵃ (= Alexandriae).

***Alkaj,** *m.*, *nl.* Alchay: na hoře Alkay 40ᵃ; hory Alkay 40ᵃ, 46; na horu alkay 41.

aloe, († aloes), *nt.*, *id.*: z dřievie † ale 82ᵃ, od dřeva alse 99, dřievie, jež slove aloes 51 (*neporozuměním latinskému* ligna aloes).

***Alpusta,** *m.*, *nr.*, *id.*: tří pánové . . . druhý Alpuſta 9 (= Alpusta *var. lt.*)

ambra, *fem.*, *id.*: rybého pižma, jemuž latině řečie Ambra 118, pižmo rybie ambru 120 *atd.*

amen, *intj.*, *id.* Amen 99, 102ᵃ (*na konci kapitol*).

***ametyst,** *m.*, amethistus: mnoho ametyſtow 108.

***Amu,** *nr.*, *id.*: o vlasti Amv . . . Amu jest vlast . . . 15ᵃ (Amu).

an, *pron.; viz výklad Gebauer, Stč. Slovník s. v.*

I. *Kongruentní tvary:* krále an má 103ᵃ (= habentem), učijí an sě vztrhne (= cum . . .) 19ᵃ, odešel ana dietětem těžka 7ᵃ (= que pregnans fuit), švec odpovie . . . ana pak ukáže . . . 15, nalez muže ani se již naučili 5 (= qui), 84ᵃ *atd.;*

II. **ano,** *absolutivně:* hlasy ano je volají 32 (= qui vocant), nalezl ano žena umřela 7ᵃ (= uxorem esse defunctam) *atd.*

†**Ananiáš,** *m.*, *nr.*, *id.*: jmenují jej Ana nyaſſem člowěkem svatým 112 (*lt. orig.* Smarnam *var.* Amariam).

anděl, anjel, *masc.*, angelus: jeden angel . . . andiel poveděl 14ᵃ.

angel *v.* anděl.

***Angaman,** *nr., m., id.:* dva ostrovy Nekuram a Angaman 107, o ostrovu Angaman 107ᵃ.

ani, aniž, *cj.* I. neque II. neque — neque.

I. *Spojuje věty, členy větné; sloveso nemívá negace. Při spojení větném bývá častěji aniž:* chleba any masa 19 (= et), města any žádné vsi 5ᵃ (= neque), any sobě co uškodie 26 (= nec); anyz jest tak tvrdý 125 (= nec), anyz jinú cestú možieše 22ᵃ (= nec), nepoćítají . . . anyz mnie 110ᵃ, anyz jsú pána měli 38ᵃ, anyz tu která roste 28ᵃ (= neque) *atd.*

II. *ani — ani:* any tak světle hoří, any tak móž vřieti 28 (= neque — neque); *tu bývá jen* ani, *nikoli též* aniž.

anjel *v.* anděl.

ano *v.* an.

apoštol, *m.*, apostolus: Tomáš appoſtol 121, apoſſtol 111ᵃ, k svatému appoſſtolu 112ᵃ, appoſtola 112, appoſſtola 112 *atd.*

apoštolský, *adj.* apostolicus: viděním appoſſtolſkem 112ᵃ.

Aratu *v.* Akatu.

arcibiskup, *m.*, archiepiscopus: arczybiſkupa mají 118 (= archiepiscopum); arczybiſkupowy (= episcopo) 118 (*patrně omylem*) *atd.*

*** Ardandam,** *nr., id.*: o vlasti Ardandam .. vlast jmenem Ardandam 81 (= Ardandam).

*** Argiron,** *nl., id.*: dvě městě, Argiron a Dartirym 11 (= Argiron).

*** Argon,** *id., m.*

I. *nv.* krále jmenem Argon 9, králi Argonowy 9ᵃ (= Argon).

II. *ng.* lid, ješto slove Argon 48ᵃ. (= Argon).

*** armelínový,** *adj.* [hermellini]: z dobrých kožek armelynowech 66ᵃ [= armelinorum].

Armen *v.* Armenín.

Armenia, † Armania, *f., nr., id.*: Armenia větčšie 11, o armenij většie 3ᵃ, w armenij 8, o menšie Armenij (*dvakrát*) 10, o menší † armanij 3ᵃ, Armenij dvě jsta 10.

*** Armenín,** Armen, *m., ng.*, Armenus: Armenynowe tej země . . . armenynowe a Řekové 10ᵃ; Řekuov, z Armenow a z Turkuow 10ᵃ; příležie armenom, kumánóm 46ᵃ; na Armeny udeří 8 *atd.* (= Armeni).

*** armenský,** *adj.* Armeniae: země armenſka 11, města armenſkeho 7, chrámu armenſkeho 8.

articus: 47, 115, 126ᵃ *atd. je slovo latinské.*

*** Artinga,** *fem., nl., id.*: hlavní město slove Artynga 11 (= Artinga).

austur: 11ᵃ, 105, 111ᵃ *atd. je slovo latinské.*

avšak, avšakž, *cj.* tamen; *ss.*: utekl jsem; awſſak mnoho . . . vešli jim v ruce 18 (= tamen); awſſak poradivše sě 5ᵃ (= autem); awſſakz první žena .. 37ᵃ (= tamen), *pravidlem.*

až, *adv., cj.* I. usque II. [ut] III. donec, IV. postquam. *Zvláště obvyklé spojení:* až bych, až i, až právě.

I. počet ran az do sta 45ᵃ (= usque ad), az do smrti 16, 45ᵃ; az k klemeinfu 8 (= usque); az prawe na to místo 69ᵃ (= usque ad);

II. tak vždy bijí, az některé ubijí 45ᵃ;

III. čekali az by papež zvolen byl 3, nevrátí se, az bude .. 35 (= donec); az tam y umřel 89ᵃ, tak dlúho míšie, az fie i rozpustí 44 (= donec); az prawe přejdú 51 (= donec).

IV. potom, az sě již rozmohl .. 38ᵃ (= postquam). *Srovn.* i, právě.

Babylon *v.* Babylonia.

Babylonia, *f., nr., id.*: věčší než w Babilonie 63ᵃ (= in Babylonia).

babylonský, *adj.*, Babyloniae: žoldán babilonſky 8 (= Babilonie).

*** Bajam,** *m., nv., id.*: dva bratří, jednomu říkají Bayam 63ᵃ, jmenem bayam chynſam, naším jazykem Bayam .. 89, 89ᵃ, Bayam knieže vojska 92ᵃ, 93.

*** Balach,** *m., nl., id.*: o městu Balach 4.

*** Balastia,** *f., nr., id.*: tej vlasti Balaſtie 26ᵃ, od balaſtie .. z balaſtie 27ᵃ.

*** Baldach,** *nl., id.*: o městu † baldachy 3ᵃ.

*** Balduin,** *m., nv., id.*: Baldwyn knieže 5 (= Balduinus).

† *** Balstol,** *nl., id.*: čtyři vlasti .. balſto 54ᵃ (= barscol *lt. orig.*)

*** Bangala,** *f., id.*

I. *nv.* králové Mien a Bangala 83 (= Bangala);

II. *nr.* o vlasti Bangala . . . Bangala vlast 85 (= Bangala).

†***Baraboram**, *nr.*, *id.*: o Baraboram 4 (= Caracoram).

***Barach**, *m.*, *nv.*, *id.*: král jmenem Barach 5ª (= Barach).

barevník, *m.* tinctor: barvy indich veliké mnostvie, jehož požívají barewnyczi, ješto rozličnú věc barvie 115 (= tinctores).

b a r g e l a t 46ª *slovo tatarské.*

***Barguj**, *nl.*, *id.*: ješto slove † Barguij 4ª, o polích a orání Barguij... po trávnících Barguij 46 (*v lat. orig. střídá se* bargi — burgi — barici).

bařina, *fem.*, lacuna: barzyn neb jezer nenie 125 (= lacuna).

***Barka**, *m.*, *nv.*, *id.*: král jenž slove Barka.. mezi králem Barku 5 (= Barcha).

bárka, *f.* barca: (loď) má dvě barczie 100 (= barcha), na tisiece barek (= caruca?) 59 *atd.*

***Barkóv**, *adj.*, (regis Barcha): krále † barkou zástup... královstvie Barkowo 5ª (= Barcha).

barva, *f.* color.

I. *látka sama*: lazur tu modrú barwu 49.

II. *zbarvení*: rozličné barwij 17ª, barwy jsú bielé 120ª, žlutej barwy 21ª (= color).

Jednou chybně m. bavlna, *v. t.*

barviti, *v. impf.*, colorare: (barevníci, ješto každú) věc barwije 115 (= tinctores); *neobratným překladem:* lvóv tak barwenich 66 (= colorati).

***Basman**, *nr.*, *id.*: v království Baſman.. to království Baſman 104ª, po království Baſman 105 (= Basman).

***Bastia**, *f.*, *nr.*, *id.*: (země) ješto slove Baſtia... Baſtya jest vlaſt 26ª, vzdáli od baſtie 27, krále z baſtie 27ª (= Bascia).

báti sě, *v. impf.*, timere: bogiecze ſie, že by nemohli.. 8 (= metuentes), bogicze ſie, by... 7ª (= metuentes); aby ſie geho každý bal 22 (= ut timeretur), kdež gſu ſie krále nebaly 39 (= timere) *atd.*, *ss.*; *vždy s Gt.*

***Batuj**, *nv.*, *m.*, *id.* (král taterský) druhý Tuj, třetí Batuy 40ª (= Batui).

bavlna, † b a r v a, *m.* bombyx, bombicen: bawlny dosti 28ª (= bombicinis), kdežto jest bawlny... 30 (*id*), mnostvie bawlnij 16ª, bawlna... ta bawlna... † barwu sbierají 117 (bombex); *atd.*, *ss.*

bavlnný, *adj.*, bombicinis: plátna bawlna 118 (= de bombicio), v bawlnych rúších 26ª *atd.*

bažant, *m.* phasianus: tu jsú bazantowe 48, 49; tři bazantij... bazantow 90 *atd.*

b ě d- *v.* bied-.

běh, *m.* I. fuga II. cursus. *Obvyklá rčení:* na běh sě oddati, pravý běh.

I. zdvihnú sě na bieh 76 (= fugam arripiunt); oddali sě na bieh (= *id.*) 83ª; *ss.*

II. vrazili pravým biehem 83ª (= cursu rapido); konají bieh celý den (*id.*) 69 *atd.*

běhačka, *f.*, ventris fluxus: biehaczku má, že musí na chyšku běžeti (= ventris profluuia) 20ª; biehaczka jeho popadne (= ventris fluxum patiuntur) 19; *snad dialektické.*

běhati, *v. impf.*, currere: chodie i biehage 26 (= currunt).

b ě l- *v.* biel-.

***Belor**, *m.*, *nv.*, *id.*: ta vlast slove Belor 28ª (= Belor).

Benátčené, *m.*, *ng.* Venetus: od Benatſſan 6 (= a Venetis).

Benátky, *f.*, *nl*, Venetiae: z benatek 3, 10ª; do benatek 3ª; města Benatek 5; w benatkach (= Veneciis) 3 *atd.*, *ss.*

***benátský**, Venetus I. *adj.* II. *m.* = Venetus (grossus *atp.*)

I. na březe Benatſkem 5 (= in portu Venetorum), puol benatſke° groše (= duos Venetos) 67; to město na vodách jakžto benatſke 93ª (= civitas Venetiarum);

II. *masc., časem ellipsí substintivováno, jako n. př.* bielý, český, střiebrný, uherský, zlatý, žlutý *atp.*: třetí stojí za dva benatſka, jiný za pět benatſkych a jiný za deset benatſkych 67ª, jeden střiebrný benatſky 93, za jeden peniez střiebrný, jenž móž býti tak vážný, jako benatſkij 73ª, což by mohl jeden benatſky vážiti 90 *atd.*

beran, *m.*, aries: berani neb skopcové 18 (= arietes).

beraní, *adj.*, arietis: hlavy beranye 102ª (= arietum).

bez, beze *prep.* sine. *Před slabikou jerovou* beze.

I. bez nesnadnosti 6 (= sine); beze všie pomoci 29ª (= absque); beze všeho oděnie (= inermis) 53 *atd.;*
II. *zvláštní rčení:* bez čísla 125 (= innumera); bez mala všichni (= fere) 111; kapitola bez jedné dvacátá 3ª.
Srovn. bezděky, číslo.

bezděky, *adv.*, invitus: bezdieky přivedli 116 (= invitos.

bezpečně, *adv.*, secure: bezpecznie provozeni 10 (= securi), má provozen býti bezpecznie 8ª (= securus) atd.
Srovn. bezpečný.

bezpečný, *adj.*, tutus: bezpecznij próvod (= tutela) 9ª. by byl bezpeczen 113 (= tutus), bezpecznieiſſim svědomím (= tuciore) 3, na bezpeczneyſſie mieſto 53 (= tuciora) *atd. Srovn.* bezpečně.

bezprávně, *adv.*, iniuriose: bezprawnie zamiestil 112ª (= iniuriose).

běžeti, † běžeti, *v. impf.*, currere: I. *o lidech, koních atp.* II. *přeneseně.*
I. (lid) biezie do vod 19ª (= currunt), (koně) velmi dobře biezie 16ª (= currunt), dva na koních biezita 69 (= currunt) *atd.; rčení:* na chyšku biezeti 20ª.
II. (lidé po kupectví) ustavičně biezij 28ª (= discurrunt); lodie tam † berze prudce 119 (= currunt); kdež ten ráz (peněz) nebezie 67ª (= non currit) *atd.*

biedný, *adj.*, miserabilis: žena toho byedneº muže 35 (= miserabilis).

bielý, *adj.*, albus: kadidla byeleho 123 (= albi), perly biele (= albas) 100ª, (lidé) byeli velmi (= pallidi) 126, nebývá byelo 36, nazývají ten hod biely (= albus) 61ª *atd. ss.*

biskup, *m.*, episcopus: ten biſkup ... bude byſkupowy hroziti 121ª—122, biſkupowe 14ª (= episcopus) *atd.*

biskupstvie, *nt.*, [episcopatus]: bieše biſkupſtwie obdržal 92 (= presulatum).

biti, *v. impf.*, [plectre] I. tangere II. mactare III. pugnare.
I. v trúby, na všecky nástroje byti 53ª (= tangere instrumenta) *rr.;*
II. (dal je) dřevenými kyjmi byti (= mactari) 101 *rr.;*
III. bíti sě = pugnare *ss.:* těmi (meči) ſie bygiechu (= pugnaverunt) 84, když ſie bygi (= preliantur) 45, meči jachu ſie bieti 54 (= pugnare), kterak gſu ſie ſpolu byli (= pugnaverunt) 53 *atd. Srovn.* bitie.

bitie, *nt.* [pugna]: o byti Tatarů (s králem ...) 4, 39ª (= de conflictu) *atd. Srovn.* bíti.

blána, *f.*, pellis: z nichžto blany dělají 124ª (= pelles), blanami popeličnými... ty blanij dělají (= pelles) 66, ty blany 66ª *atd.*

blankytný, *adj.*, coloris aerei: v rúcho blankytne 64 (*id.*).

blatný, *adj.*, lutosus: (země) tak jest blatna 125 (= lutosa).

bláto, *n.*, lutum: w blatie bydlé 105, přes blato ... w blatie 125ª (lutum), pro blato 124ª *atd.*

bláznivý, *adj.*, stolidus: tak blaznywi mužie 79ª (= stolidi).

bláznovstvie, *n.*, insania: takovým blaznowſtwym (= insania) 41, blaznowſtwie (= stultitia) 81 *atd.*

Blažej, *nv.*, *m.* Blasius: svatý Blazeig 11 (= *id.*).

bliz, *adv.*, [prope]: jest to město bliz velikého moře 98ª (= vicina); položi sě bliz vojska (= iuxta) 39ª *atd.*; *srovn.* blízký.
blízko *v.* blízký.

blízký, *adj.* [propinquus] I. *místně* II. *přeneseně.*
I. *a)* ktož ptáka nejblizſſie jsú 65 (= proximiores);
b) nejčastěji v adverbialních výrazích rozmanitých a to:
blízko: byl jsem blizko hradu (= vicinus) 18, jest blizko (= affinis) 38, blizko něho (= iuxta) 4ª, móž býti nayblize (= proxima) 69, naybliz jest země (= affinis) 11 *atd.*, *ss.*;
v blízce: což jich bieše w blieztie okolo města 52ª (= vicini) *rr.*;
o blízce: všichni lidé, kteří tu o † bliczcze jsú 11 (= affines); *rr.*
II. [consanguineus, propinquus]: velmi blyzkych rodiček ... w blizkem pokolení 42 (*lt. orig.* transversalibus lineis).
blizný *v.* bližný.
bližní *v.* bližný.

bližný, bližní, proximus I. *adj.* II. *subst.*
I. do blyznieho lesu (= proximum) 83ª, v nayblyznieſſie stráži (= vicina) 69ª;

II. svého blizne" 41ª (= proximi).

blud, *m.*, error: podle bludu 30ª, o jejich bludech (= erroribus) 4ª *atd.*

bludný, *adj.*, [erroneus]: bludny obyčej 34 (= superstitionem).

Bocha im *v.* Ucham.

bodlavý, *adj.*, spinosus: jazyk bodlawij má 105 (= spinosa).

bóh, *m.*, deus: Pánu bo˅ sě poručivše 6 (= dei praesidio), *často tak*; svých bohuow... bohowe tatarščí (= dei) 6ª, bohuow... ti bohowe 43 (= dii) *atd.*

bohatstvie, *n.*, divitiae: na bohatſtwie 51ª, bude živ w bohatſwy velikém (= in divitiis) 34, *atd.*, *často.*

bohatý, *adj.*, dives: král bohaty jest 115ª (ditissimus), urozených neb bohatych (= divites) 47ª, z naybohatſſich ostrovóv (= dicioribus) 118ª *atd.*

***Bochara,** *f.*, *nl.*, *id.*: město jenž slove Bochara... do toho města Bochara 5ª (= Bochara).

boj, *m.*, [pugna]: *rčení obvyklé* boj obdržeti: ku bogij udatní 27ª (= bellatores); veliký měl boyg neb pobitie 21ª (= bellum), podali sú boyg (commissum est prelium) 40, boyg obdržev (= victor extitit) 22 *atd ss.*

bojovánie, *nt.*, bellandum: pilnost k boyowani (= bellandi) 4ª, pro které boyowanye (= bella) 43ª *atd. V.* bojovati.

bojovati, *v. impf.*, pugnare: oděnie, v němž tataři boyugi 42, tě dvě polovici budú spolu bogowati (= pugnabunt) 40 *atd. Srovn.* bojovánie.

bojovník, *m.* bellator: udatní boyowniczi (= bellatores) 10ª.

bojovný, *adj.*, bellicus: u věcech boyownich (= bellicis) 6.

bolest, *f.*, dolor: bez bolesti... silné bolesty má 80ª (= dolorem).

bořiti, *v. impf.*, [destruere]: domové borziecze ſie 91 (= ruina).

borový, *adj.*, pinus: sosnového nebo borowe˚ dřievie 38ª (= pinus).

bósti, *v. impf.*, pungere: bodu sobě jehlami tváře (= pingunt facies) 85ª.

Botham v. Ucham.

boži, *adj.*, Dei: z boziem spósobeniem 5 (= duce deo), Jana bozieho křtitele 4 *atd.*; *zvláště často* od narozenie buoziho 5 (= Domini) *atd.*

brada, *fem.*, barba: I. [mentum] II. barba.

I. hlavy a brady holie (= barbas) 51ª, kromě na bradie nechají 105 (= barba).

II. mnozí brad nemají (= imberbes) 47ª *atd.*

braň, *f.*, arma: což k brany příslušie 17 (= armorum); *v dokladu*: k brany s meči 23 *schází náležitý kontext český i latinský*; *v. t.*

brána, *f.*, porta: tři branij... nad každú bra˅... od jednej brany k druhé 88 *atd.*

brániti, *v. impf.*, [defendere]: braniechu ſie jim 83ª (pugnabant contra eos).

branný, *adj.*, bellicosus: váleční ani branij (= bellicosi) 108.

bráti, *v impf.*, [capere] I. *původní význam*; II. *rčení rozličná*; III. *bráti sě.*

I. my vám berzem, co... 116 (= accipimus). tu neberze muž věna 37ª (= recipit), mostné beru 75 (= recipiunt) *atd.*

II. odpovědi beru 27 (= responsa recipiunt), penieze... kdyby jich nechtěli brati 67ª (= recusare), zisk beru 125 (= lucra fiunt), ženy sobě bieru 42 (= accipiunt), přítelkyně ženy beru (= accipiunt) 38 *atd.* — berucze tantarom... 91ª (= accipiendo; *asi nč.* počítáméli..)

III. bráti sě: braly gſu ſie do krajin (= transierunt) 3, ſe braly do Konstantinopoli 5 (= perrexerunt), brali gſu ſie k dvoru (= adierunt) 5 *atd.*, *ss. Doklad:* lodí tam berze 119 *jest omyl m.* běžie *v. t.*

bratr, *m.* frater I. *význam vlastní*; II. *přenesený.*

I. dva vlastní bratrzie 5, 63˅ *atd.* (= germani), z těch bratru dvú 5 (= fratres), když bratr umře, nevestu pojme bratr 42 (= frater) *atd.*; *ss.*

II. dva bratry zákona predikatoruov 8 (= fratres), dva brzatrzie... bratr Mikuláš a bratr Vilém 8 (= fratres) *atd.*

břeh, *m.*, litus. I. litus, ripa. II. portus.

I. po brzehu potoku 27ª (= crepidinem), na toho moře brziehu 18ª (= littore), na brzieze 88 (= crepido), od brzeha (= a terra) 101, 101ª *atd.*;

II. k brziehu (= ad portum) 5, 7: město, maje brzieh morský (= portus); na brzeže benátském 5 (= portus), brzieh dobrý ... od toho brziehu (= portus) 123 *atd.*

březen, *m.*, Martius: měsiece brzezna 64ᵃ (= Martio), brzezna neb marcie 19ᵃ (= Martio.

***brici,** *m., id. Také* byrci, *dle neskod textu latinského*: ovoce jako jablka bryczi 104, ovoce řečené byrczi, jinde stojí bryczij 106ᵃ, těch brziczow já Markus byl sem přinesl 106ᵃ, hřebíčkóv dosti, bryczow i vóně 107, ty jisté brycze mají lepšie 107ᵃ, to ovoce, ješto slove byrczi 114ᵃ (*latinský text obyčejně* birci).

břiemě, *nt.*, onus: brzemena veliká 17ᵃ (onera); klásti brzemena (= onerari) 17ᵃ *atd.*

břich, *m.*, venter: na brziech udeří 45ᵃ (= in ventre), stáhnúce sobě brzychi (= ventrem) 69, měkkost v brziſſe má (= ventris) 20ᵃ *atd. V.* břicho.

břicho, *nt.*, venter: bodú sobě brzicha i stehně 85ᵃ (= ventres); *v.* břich.

***Bryus,** *m., nl., id.*: řeku, ješto slove Bryus 79 (= Brius).

brzce, *adv.*, velociter: velmi brzczie (= velociter) 119; vztrhnú sě brzcze (= subito) 52ᵃ *atd.*

brzo, *adv.*, celeriter: všichni brzo vsta núce 62ᵃ (= celeriter), brzo se vztrhne 5 (= subito), velmi brzo (= quam cicius) 67ᵃ *atd.*

buďto, *adv.*, [vel]: jsú tak misterně přikryti, budto že by naň celý den dešč šel, nemuož nic zmoknúti ... (= sic artificiose compositas, ut si tota die pluat ...) 41ᵃ; *srovn.* býti.

budúcí, *adj.*, futurus: buduczy svícezením 40 (= futura), w buducziem životě (= in alia vita) 22ᵃ; *v.* býti.

buvol, byvol, *m.* bubalus: jako buwolowe 119ᵃ (= bubali), buwoluow mnoho (*id.*) 85ᵃ; byvol *v odvozeném* byvolový, *a v dokladu*: srst má jakožto bywol 105.

buvolový, *byvolový, *adj.*, bubali: točiš z bywolowich koží 42 (= bubalorum), z koží buwolowych 81 (= bubalorum).

***buchyranus,** *m., id.*: plátna, jimž vlasky říkají bychiranus 113ᵃ, plátno jenž slove buchyranus 117 (*lat. orig.* bucharamus, *var.* burchiramis *atp.*).

Bukyan *v.* Unciam.

by *v.* bych.

bydlenie, *nt.*, [habitatio]: dva bratří z Benátek †bidleni (= incole) 5. *V.* bydleti.

bydleti, *v. impf.*, habitare: žádnej (žence) bydleti nedadie 58ᵃ (habitare); poctivě bidlel velmi (vivebat) 88; jsú tu bidlely (= manserunt) 7ᵃ; po žlabinách bidle 10ᵃ (= habitant), počestnějše bidle (= vivunt) 37 *atd. Srovn.* bydlenie *a* bydliti.

bydliti, *v. impf.*, immorari: doněvadž by tu bidlil (= immorari) 76ᵃ; (místo), kdež bydlichu 23ᵃ; bidliti ... bidlyti (immorari) 78, 78ᵃ *atd.* Srovn. *bydlenie* a *bydleti.*

bydlo, *nt.*, [habitatio]: *jen rčení*: aby dobré bidlo měl 88 (= deliciose viveret)

bych, *cj. Původem aorist slovesa* býti *v. t., v Mill. kromě dokladu*: jakož sě střekli bychu 52ᵃ *jen spojkově; bývá sesilovadno ve větách účelných v* abych, *ve větách hypothetických v* kdybych.

I. *Prostý kondicional* nenie, co bich mienil 117ᵃ, jakožto bi řekl 3, kterak bichom mohli 71, *atd., často kondicional po způsobu latinského konjunktivu ve větách závislých*: kto bi bil 8ᵃ (= esset), že by bil syn 8ᵃ, že by bila najlepšie 6ᵃ (= esset), až by papež zvolen byl 3 *atd. ss.*

II. = ut, *častěji pak za pouhé* by *silnější* aby: řiedký by prošel, by neupadl .. (qui non ...) 18, zdálo sě nepodobné, by který člověk mohl býti (= ut quisquam ...) 89ᵃ; abichom jinej vlasti popsali (ut) 47, chci abiſſte dobyli (= ut) 84ᵃ, hleďte, abiſſte zbohatli 117, prosí, aby . učinili 6, radil jim, aby došli (= ut) 6, odpuščenie, aby sě vrátili (= redeundi) 3ᵃ *atd. ss. Omylem*: aby ſie bily dobyli (= ad debellandum) 85.

III. = si, *také sesíleno* kdybych *ale rr.* bychom chtěli ... 27ᵃ (= si), abi tam jiné nesli 111ᵃ, kdyby chtěl (*tak; písař pro následující* ch- *vynechal koncové* -ch), mohl bich 73 *atd. Doklad*: že se bude zdáti, by bylo bielé víno 42ᵃ *snad nejlépe vyložiti za latinismus. Srovnej* býti

bylarguci 65 *tatarský název.*

byrci *v.* bryci.

bystře, *adv.* vehementer: velmi byſtrzie běží 119 (= vehemens). *Srovn.* bystrý.

bystrost, *f.*, velocitas: pro velikú byſtroſt 119 (= velocissimum cursum).

bystrý, *adj.*, velox: pro velmi byſtru vodu 119 (= velocissimum). *Srovn.* bystře.

býti, *v. impf.*, esse. **I.** [fieri, existere] **II.** esse **III.** *sloveso pomocné*, **IV.** *zvláštní vazby.*

I. bude tlusto 28 (= pinguescit), bude jako snieh 36 *atd. Srovn.* budúcí. *Zvláště pak imperativ:* bud daleko kakžkoliveˇk 57ᵃ (eciam a remotis), budte křesťané neb židé 61ᵃ (sive...) bud kóň nebo pták 65ᵃ *atd.; z toho pak adv.* buďto *v. t.*

II. *a) kmen jes-:* ia ſem člověk 15, neygſem dóstogen 15, to vše geſt věrná pravda 3 (continet veritatem), geſtly to pravda 6ᵃ (si erat verum), tu geſt město 10ᵃ (= est), geſt v rudě jako železo (= habetur) 26, lowuo geſt mnoho 10ᵃ *atd., obyčejně psáno zkratkou* g̃t *ss.*; kdež bařin nenye 125 (= extra lacunas), nienij přebývaní 17 (= non est), (těch) u nás nenye (= non habentur) 17ᵃ, vsí nienij (= non est) 17ᵃ *atd.;* Armenij dvě gſta 10 (= sunt); gſut tu také kresťané 35ᵃ, gſu hotovi 6ᵃ, hlúpí gſu lide 10ᵃ (= rudes sunt) *atd.;* gſa poslán 5ᵃ (= directus), tu gſucze 9ᵃ. *Srovn.* jestliže. *Sem náleží dále sloveso* jsem *při passivech jako* gſu od něho přijati 5, gſu rozděleni 3 (= dividitur), lodě neyſſu ztvrzené (= non sunt) 19ᵃ *atd.*

b) kmen bud-: bude živ 34 (= vivet); *sem náleží* bud- *při passivech:* jméno bud požehnáno 55 (= sit benedictum), bude psáno 6, bude shledáno 7ᵃ (= patebit), *mnohdy s významem aoristovým:* budu prositi 9 (= postulaverunt), že jich mnoho bude poraženo a zbito 122 (= occisis) *atd.*

c) kmen bě-: jich bieſſe všech . . . 9ᵃ (= fuerant), někdy veliké bieſſe nebezpečenstvie 5ᵃ, mnostvi bieſſe 22 *atd.;* biechu domové (= erant) 22, když v jeho království biechu celý rok 5, jenž v městě biechu (= erant) 8, 91 *atd.; sem náleží* bě- *při passivech:* biechu připraveni 7 (= fuissent preparati), jmieni biechu za *atd.;*

d) kmen by-: vyskytá se v kondicionale bych *v. t.; v infinitivě:* dlúho by chtěl biti (= immorari) 7, chtěl by tu byti s nimi . . . až bude chtieti byti (= manere) 35, by ráčil stráž biti 10, Krista biti z počtu (= esse) 7; *sem při passivech:* provozen biti 6ᵃ *atd.; v perfektu:* gſu bily bojovníci 10ᵃ (= fuerant), příčina byla tato 6 (= fuit), geſt bil v krajinách 10 *atd.; při passivech:* bily gſu přijati 7, o čemž posláni gſu bily 7ᵃ *atd.*

III. *a) kmen jes-:* gſem slyšel 36ᵃ, gſem přijal (= assumpsi) 3, když gſem jel . . . byl gſem ušel . . . utekl gſem 18, tiem geſt vesel byl 5ᵃ (= laetatus est), bil geſt v krajinách 10, jakožť je ge počítal 10; *v 3 sg. může býti vůbec* jest *vynecháno:* tehdy je přijal 8, příčina byla tato 6, mile přijal i ztazoval 6 *atd.;* gſmy nalezli 10ᵃ, o němž ſmy pravili 126, jehož gſmy nevídali 104ᵃ, což ſmy viděli 10; vy ſte chtěli 116; brali gſu ſie 3, došli gſu 3, přišli ſu 5, gſu bily bojovníci 10ᵃ; *v 3. plur. může býti* jsú *vynecháno:* (kteří) weſſly 18ᵃ (*hned pak* gſu rozprodali) *atd.*

b) kmen bud.: budě praviti 88, psáti budem (= scribemus) 10, čísti budu 3 *atd.*

c) kmen bě-: přijel bieſſe (applicuit) 5ᵃ, bieſſe se zrytil 6, bieſſe nevídal 5ᵃ (= viderat), biſſe umřel 7 (= fuisse defunctum), biechu vzali (= acceperunt) 29, když již biechu přišli 6, ani se již biechu naučili 5ᵃ, dary biechu přinesli 5 *atd.*

d) kmen by- tvoří plsqpf.: když gſu došli bily 7, cěsty, kterémiž gſu bily přijeli 5ᵃ, z něhožto bily gſu učinili podstavek 29 *atd.*

IV. bieſſe patnáste let v stáři 7ᵃ (= habebat etatis); (kožky) gſu v drahé ceně (= valoris magni sunt) 10ᵃ; z toho města geſt jíti sedm dní 17 (= itur); jemu bieſſe a služieše býti králem 52 [oportebat] *atd. Srovn.* budúcí, buďto, bych, bývati.

bývati, *v. impf.*, esse. I. fieri II. esse III. *sloveso pomocné.*

I. bywa tu plátno (= fit) 36, biwa tu lov 123ᵃ (= fit), bywagi tu domkové 33ᵃ (= fiunt) *atd.*

II. král tu bywa (= habitat) 49, zima veliká tu bywa (= est) 17ᵃ, někdy tu bywa sokoluov dvě stě 49ᵃ *atd.*

III. zklamáni bywagi 83, vyryto na těch dskách bywa . . . toto písmo ryto biwa 55 *atd. Srovn.* býti.

b y v o l *v.* buvol.

b y v o l o v ý *v.* buvolový.

b y z a n c *v.* byzancius.

b y z a n c i u m *v.* byzancius.

* **byzancius,** *m.*, byzantius; *vedle toho často neporozuměním pojato slovo latinského originálu*: za zlatý, ješto slove byzancius 67ᵃ, za dva byzancie (= Venetos) 67ᵃ; zlatých těch, ješto slovú vlasky byzanczyum . . . tisíc byzanczyum 66 (= ad valorem M bisancium); za tisíc zlatých, ješto slovú byzanczivm 75 (= bisancium aureorum); deset tisíc zlatéch, ješto slovú †byzanczyym 61 (= bisancium aureorum) *atd.*

cěllstvý, *adj.*, solidus: czeliſtwe nohy (= solidos pedes) 26, dřevo má czielyſtwij (= solidum) 21ᵃ, mezi czeliſtwu zemí a mezi ostrovem 108 (= firmam terram) *atd.*

cella, *f., id.*: v klášteřích neb w czellach 27 (= cellis).

C e l s t a m *v.* Cielstam.

celý, *adj.*, I. [incolumis] II. totus.

I. kterýmž lodie ostaly czely 101ᵃ (*volně přeloženo*);

II. czely rok 5, 124 (= totum annum), czely den (= tota die) 41ᵃ *atd. ss.*

cena, *f.*, pretium, valor: (perly) na czienie i na všem převyšují 100ᵃ (precio); jsú v drahé czenie (= valoris magni) 10ᵃ, veliké †zeny 30ᵃ (= valoris) *atd.*

centnéř, *m.*, centenarius: z každého czentnerze . . . od czentnerze . . . od czentnierze . . . za czentnerž (= centenarius) 99.

cesta, *f.*, via.

I. czeſta všichna jest podlážená 90 (= via) (= *stezka, chodník*);

II. přiemú czeſtu (= recto tramite) 27 (= *směr pouti atp.*);

III. na czeſtie (= in via) 6, na tieſtie těch 30 dní 28ᵃ (= in via), na těch czieſtach 5ᵃ; pět dní czeſtij 18ᵃ (= dietas quinque), czeſtu sedmnáste dní 5ᵃ *atd.*; czeſtu jsú konali (= iter) 7, na czeſtu sě zdvihnúti 7 (= iter arripere) *atd.*

* **Ciamba,** *f. nr. id.*: vlaſti řečenej Ciamba král z Ciamba 103ᵃ, o vlasti †Cziamka 103 (= Ciamba).

C i a m k a *v.* Ciamba.

* **Ciandu,** *f., nl., id.*: o městu Czyandu 49ᵃ, z města Czyandu 50ᵃ, město řečené †Czianda 49ᵃ.

* **Ciangamor,** *m., nl., id.*: město Cziangamor 49, od města †Cziangomor (= Ciangamor) 49ᵃ.

* **Ciangiam,** *nl., id.* město Czyangiam veliké 97ᵃ (= Ciangiam).

* **Ciangli,** *nl., id.*: za městem Czianglu jest město Cziangli . . . za městem Cziangli 87 (= Cyangli).

* **Cianglu,** *nl., id.*: město veliké Czianglu . . . za tiem městem Czianglu 87 (= Cyanglu).

* **Ciarciam,** *nr. id.*: o zemi Czyarczyam . . . ješto slove Czyarcziam . . . ta vlast Cziarczyam . . . tu vlast Cziarcziam . . . tej vlasti Cziarziam *atd.* 30ᵃ–31; †Cyrarciam 4.

C i a r z i a m *v.* Ciarciam.

cibule, *f.* cepa: jedie czibuly 19 (= cepas).

* **Cielstam,** *nr. id.*: osmero království, čtvrté †czyleſtam 16 (= Cielstam).

ciesař, *m.* imperator: našemu Czieſſarzowy 55 (= imperatori), o římském czyeſſarzi 6 *atd.*

ciesařský, *adj.*, imperialis: majestát czieſarſkey 58 (= imperiale), z czieſſarzkeᵉ pokolenie 59ᵃ *atd.*

ciesařstvie, *n.* imperium: svého czieſarzſtwie 71, jeho czieſarzſtwie sě zprotiviti 58 (= imperio) *atd.*

cíl, *m.*, meta: po takových czilech sě zpravují 70ᵃ (= metas).

C i l e s t a m *v.* Cielstam.

* **Cingianfu,** *nl., id.*: o městu Czyngianfu; Czyngyanffu jest město . . . od města Czingianffu (= Cygianfu) 92–92ᵃ.

***Cingui,** *nr., id.*: o vlasti †Czynguy... do vlasti †Czignij... z tej vlasti †Czignij 86—86ᵃ (= Cynguy).

cinici, czynyczi 64 *jméno tatarské.*

Cirarciam *v.* Ciarciam.

***Cisie,** *nr., id.*: do Czifie 16ᵃ (= Chisi).

citvár, *m., id.*: zázvora, czitwara 85.

cizí, *adj.*, extraneus: czize lidé 82 (= extranei), které czyzie nalezne 45ᵃ (= alterum?), kupci z czizich zemí 67ᵃ, ſ cziziech zemí 18ᵃ (= extraneis) *atd.*

cizozemec, *m.*, extraneus: když czizozemcze popadnú 102ᵃ (extraneus), žádný czizozemec (= de aliis regnis) 67ᵃ *atd.*

cka *v.* dska.

cně *v.* ctně.

co *v.* č.

což(kolivěk) *v.* č.

ctíti, čstíti, *v. impf.*, honorare: chcem zemi czſtiti 110 (= honorare), chce cztiti velmi 6 (= honorem caperent), hejtmany czti 55 (= honorat), aby cztieni byli (= honorarentur) 10 *atd.*

ctně, cně, *adv.* [honorifice]: cznie chovati kázal 38ᵃ (= optime).

cukr, *m.*, zucharum: viece mají czukru (= zucharo) 96ᵃ, czukru, galgánu 88 (= zucaro), z czukru 123ᵃ *atd.*

č, *pron.*, quid. *Tvar původní* č(ež) *zachován pouze po předložkách*: o czez posláni 7ᵃ, ocz mluviti 66, zacz kúpiti 70ᵃ, procz *v. t.*; *jinak nahrazen původním Genit.* čso (*původní význam Gt. snad ještě zachován v*: czoz tu odemše 19), *jenž v Mill. přichází jako* co, což, cožkolivěk, *pak v* něco *a konečně v* nic, *v. t.*

I. *tázací.*: czo by měli činiti 82 (= quid);

II. *neurčité*: ani sobě czo uškodie 26, by sě jim czo mělo přihoditi 53ᵃ, pakli sě nemá czym vyplatiti 102ᵃ. *S přívěskem sesilovacím*: czimzkoliwiek rozpuštěnú 112, břiemě czehozkoliwiek 120 *atd. Srovn.* něco, nic.

III. *relativní*: to, czo jest (= quae) 10, všecky věci, w czem má poslušno býti 55, czož v těchto knihách 3; tolik, czoz (= quot) 34, czož by jich bylo 6ᵃ; *pravidlem za lat. plurál*: toho, czož v nich psáno 3, to, czož viděli 6, czof těch úřadóv 42 *atd. ss.; absolutní relativum*: protivenstvie, czo jim činiechu 54ᵃ; *korrelativně*: czymz výše, tím užší 58.

čakati *v.* čekati.

čár, *m. pl.*, incantatio: svémi czarij učinil (= incantacionibus) 118ᵃ, ohyzdnými czary 101, czary sě obchodie 26ᵃ (= incantacionibus) *atd.*

čaroděník, *m.*, incantator: přikáže czarodenikom ... czarodeniczi (= incantatores) 40, zklamání czarodienikuw (= magorum) 4ᵃ, mnoho czarodienykow 118, 118ᵃ, 51ᵃ, *atd. ss.*

čarování, *n.*, incantatio: to czarowanie 109 (= incantationes). *V.* čarovati.

čarovati, *v impf.*, incantare: rozličnými obyčeji czarugicze (= incantacionibus intendentes) 109. *V.* čarování.

čas, *m.*, tempus :czaſſu tohoto (= tempore) 5, po tři czaſſy v roce (= tribus mensibus) 50ᵃ, v krátkém czaſſu (= tempore brevi) 5, 8ᵃ *atd.*, po mnohých czaſſich 3ᵃ, až do ſczaſſu skládanie 51ᵃ (= tempora) *atd. ss. Srovn.* malý.

část *v.* část.

často, *adv.*, saepe: czaſto kazováše (= sepe) 6ᵃ; czaſto nařezují 123ᵃ (= creber), czaſto (= plaries) 9 *atd. ss.*

čekati, čakati, *v. impf*, exspectare: kterak gſu czekaly volenie 7 (= expectauerunt); smrti na sě czekayte 14ᵃ; kdežto vojsky czakaſſie 53 (= expectabat); volenie czakagicze (= prestolantes) 7ᵃ, czekaſſe příjezda 52ᵃ *atd. vždy s Gt., ss.*

čeled, *f*, familia.

I. spravovánie czeledy (= familie) 42, každá czeled těm sě modlé... 82 (= familia), ohňóv nebo czeledy... všech czeledy 96 (= familia) *atd. ss.*

II. majíce czeled křesťanskú (= familiares) 6, s velikú czeledy (= comitatu) 10 *atd.*

čeledín, *m.*, familiaris: jiných czeledinuow 55ᵃ (familiares), bieše czeledynem královém 9 (= familiaris), mezi svými czelediny (= familiares) 8ᵃ *atd.*

čelo, *nt.*, frons: prostřed czela 105, na czele přivázán 114 (= in fronte) *atd.*

čepička, *f.*, cappella: má přívab a czepiczku 65 (= capellum?); *sokolí.*

černiti, *v. impf*, nigrum facere: obrazy velmi czerni 112ᵃ (= nigerrimas faciunt).

černost, *f.*, nigredo: přičiňují sobě czernoſti 112ᵃ (= nigredinem).

černý, črný, *adj*, niger: czernij jakžto havrani (= nigri) 49, jsú czrnij jako havrani 105 (= nigri); jsú lidé czernij 19ᵃ, škopy ſ czrnymi hlavami 51, czernu barvu 49 *atd. ss.*

červ, črv, *m.*, vermis: w czrwy sě obrátilo 106ᵃ (= vermes).

červen, črven, *m.*, Julius: měsiece czerwencze, czrwna a srpna 50 (= Julio); měsiece czrwna, srpna ... 111ᵃ = Julio); czerwencze a czerwna 114ᵃ; *výklad v. u Gebauera, Slovník stč. s. v.*

†červenati, črvenati, *v. impf.*, [rubeum facere]: ta hlína †czrwena ſie (= rubea est) 112 (*snad omylem m.* črvená jest).

červenec, črvenec, *m.*, Junius: máje, czerwencze a června 114ᵃ (= Junio), czerwencze, črvna a srpna 50 (= Junio) *atd.; srovn.* červen.

červený, črvený, *adj.*, rubeus: nosy mají czerwene (= rubei) 17ᵃ, sandalóv czerwenich 107 (= rubeorum), czrwenu a černú barwú 49 (= rubro colore), tvář má czerweᵛ (= rubicondam) 55ᵃ, oči czerwene a černé 49ᵛ (= rubeos) *atd. ss.*; **črvená nemoc**: běhačka neb czerwena nemoc 19 (= ventris fluxus).

česky, *adv.* [bohemice]: z latinské czeſky přeložená 3.

1. čest, *f.*, pars: devátá czeſt (= pars) 97, 99.

2. čest, *f.*, honor: jeho czti (= virtutis) 3, ke czſti (= reverencia) 114, ke czti králi., 9, 27 (= honor); ke czti Bohu (= propter amorem) 110ᵃ; s velikú czſtie 122 (= honore) *atd. Nedosti jest jasný doklad*: nesú před krále czeſt... obětujíce 62 (= munera).

čí *v.* číž.

čilý, *adj.*, [alacer]: vezmúce czile koně 69 (= equos alios).

činiti, *v. impf.*, facere: kratochvíl sobě czini (= delectatur) 50, czini jednu věc (= facit) 70ᵃ, czienie pecny (= faciunt) 124 *atd. ss.*

číslo, *n.*, numerus: o cziſſlu a pořádsě 4 (= cathalogus), w czieſle deset tisíc 64ᵃ (= numero), sto †v pocziſſlu 56 *atd. ss. Zvláště obvyklé rčení* bez čísla: bez czyſla veliké množství 124 (= innumera multitudo), bez tiſla 55ᵃ (= innumerus), jakžto bez cziſla zdálo by sě 53, rozličná diela bez cziſſla 59 (= infinita) *atd. ss.*

čistě, *adv.*, pulchre: cziſtie dělají koltry (= nobilissime) 17, cziſtie zmalována 33ᵃ (= pulcre), cziſtie dělají 16ᵃ (= pulcherrime) *atd.*; *v.* čistý.

čísti, *v. impf.*, legere:

I. rok jedno po měsieciech cztu (= computant) 37;

II. ktož cziſti bude (= legerit) 10, uměl cziſti (= legere) 8ᵃ, slýchal pravíc, † cztirzy, kážíc 15 (= *čtúc i*), cziſti budú 3, když ſu cztly v knihách 40 *atd.*: *obvyklé rčení*: mše cziſti 15ᵃ (= missas legere). *Srovn.* čtenie.

čistiti, *v. impf.*, [mundare]: když ji chce cziſtity 36 (= lauari .

čistota, *f.*, castitas: někteří czyſtotu zachovávají (= castitatem) 37ᵃ.

čistý, *adj.*, mundus:

I. života cziſteho 15, zvieřat czyſtych i nečistých 42ᵃ (= mundorum);

II. kadilnicě velmi cziſta 62ᵃ (= pulcherrimum), kožichy czieſte 42ᵃ (= delicatas), na cziſtem místě (= honorabili) 43, cziſtem poſtavcem (= pulcro) 33ᵃ, cziſſtu travú poroſtlá 57ᵃ (= virenti) *atd. Srovn.* čistě.

číti *v.* čilý, točíš.

číž, *pron.*, cuius: (pána), cziž jest (= cuiuscunque 65; cziez polovice 40 (= cuius) *atd.*

člověčí, *adj.*, humanus: czlowieczi maso (= humanas) 105ᵃ, ku podobenství czlowieczieᵛ 105, majíce tvář czlowieczie 105 (= hominibus similes) *atd.*

člověk, *m.*, homo: *plur.* lidé *v. při* lid. *Zvláště obvyklé rčení* člověk živý *v. t.* czlowieka každého 41 (= homines), czlowiek múdrý (= vir) 3, tak že sě užasne czlowiek 123ᵃ *atd.*; dva czlowieky (= homines) 125ᵃ; by byli czlowiekowe tak maliččí 102 (= homines), deset czlowiekow 109ᵃ (= homines) *atd.*

črný *v.* černý.

črv *v.* červ.

črven *v.* červen.

črvenec *v.* červenec.

črvený *v.* červený.

čso *v.* co.

čstně *v.* ctně.

čstíti *v.* ctíti.

čtenie, *nt*, [evangelium]: kázal čísti to jisté cztenye 14; cztieny křesťanské *t. Srv.* čísti.

čtrnáste, *numer.*, quattuordecim: cztrnaſte lodí 9ᵃ (*id.*).

čtrnástý, *numer*, decimus quartus: kapitola cztrnaſta 3ᵃ, do cztrnaſteᵐ léta 117ᵃ (*id*)

čtverý, *numer.*, quattuor: království cztwera... z toho cztwera království 117ᵃ (*id.*)

čtvrt, *f.*, [quarta pars]: snad ve cztwrt míli 57ᵃ (= leucam unam), každé cztwrty zeď (= quadrature) 58, na každé cztwrty neb straně 58 *atd.*

čtvrtý, *numer.*, quartus: cztwrte jsú malí 49 (= quarti), kapitola cztwrta 3, 6ᵃ *atd.*; Kliment papež cztwrti 7; pól cztwrty miery 96ᵃ (= tres et dimidiam) *atd.*

čtyřiadvacet, *numer.*, viginti quattuor: cztyrzi a dwaczet mil 58.

čtyřicátý *v.* čtyřidcátý.

čtyřicet(i) *v.* čtyřidcet(i).

čtyřidcátý, *numer.*, **čtyřidsátý, čtyrycátý, čtyrydsátý,** *numer.*, quadragesimus: kapitola cztiryczata 29ᵃ, kapit. cztiridſata 4; *v. násled.*

čtyřidceti, čtyřiceti, čtyřicet, čtyřidset(i), čtyrycet, čtyrydset, *numer.*, quadraginta: jest jíti cztirziczeti dní 28ᵃ cztyrzidczet tisíc 123, do cztirzidczeti 125ᵃ, na cztirzidczeti dní 8, těch cztirziedczeti dní 46ᵃ, cztirziczed panen 76ᵃ, cztiridczeti dní 38, vzdéli cztirydczeti dní 46 *atd*

čtyřie, *numer.*, quattuor: cztirzie měsiece 8, za cztirzi leta 20, cztirzi nohy . . . cztirzi spony 9ᵃ, cztirzi tisíce 118′, od cztirz žen 56, cztirz jazykuov 8ᵃ, ze všech cztyrz stran 45, ze †trztiž potoków 5ᵃ, cztyrzō nejstarším 118ᵃ, na miestech cztirzech 31ᵃ *atd.*

***čtyřikrát,** *adv.*, quadruplum: ruce tlusté cztirzikrat (= in quadruplo) 120, po cztirzikrat to učiní (quattuor vicibus) 62ᵃ.

dále, *f.*, [longinquitas]: v tej dalij (= terminum) 31; *zvláště rčení* vz-dáli: jest wzdaly deset dní 26ᵃ (= distans per...), wzdaly dvú dní 31, wzdaly za tři dni 49 *atd.*; *odtud pak* ze wzdaly deseti dní 69ᵃ.

dále *v.* daleko.

daleko, I. *n.* remotum, II. *adv.* [longe]:

I. z daleka (= a remotis) 8,

II. nevelmi daleko od nich 45; tak daleko, jak . . . 17 *atd.*; dale jedúce (= ulterius) 10, potom dale (= infra) 9 dale psáno 10 (= inferius) *atd. ss. Srovn.* daleký.

daleký, *adj.*, remotus: do daleke vlasti 8ᵃ (= remotam) *atd. Srovn.* daleko.

daň, *f.*, tributum: béře veliké dany 96ᵃ (= tributa), žádnému dany nedávaje 27 (= nulli tributarius est) *atd.*; *zvláště často rčení*: poddáni jsú w dan 126ᵃ (= tributarii) *atd. ss.*

dar, *m.*, munus: všicky darij (= munera) 5, drahý dary (= iocalia) 5, z darij (= donariis) 35 *atd. ss.*

†***Darcirim,** *nl.*, *id.*: dvě městě Argiron a †Dartirym 11 (= Dacirim).

dárek, *m.*, iocale: nějaký darek dáti 76ᵃ (= iocale).

dařiti *v.* drahý.

Darius, *nv.*, *m.*, *id.* I. (Alexander) s králem Daryem 21ᵃ II. král jmenem Daryus... toho krále darij... tomu Dariowy 72ᵃ.

darovati, *v. impf.*, remunerare: kterak darugie Kám rytieře své (= remunerat) 55.

Dartirym *v.* Darcirim.

dáti, *v. impf.*, dare.

I. nic nedadie (= dare nolunt) 31, dary daducze (= offerentes) 5, že jim dadie hojnost.. 51 (= prebere), rada jim byla dana (= data) 5 *atd.*; *některá rčení*: dal povolenie 9ᵃ (= prebuit consensum), daw jim milé vítanie 8ᵃ (= suscipiens eos), aby jemu ženu dal 9, aby jemu dceru v ženu dal 39ᵃ *atd.*

II. žádného oblúpiti dal (= sinebat) 39, žádnej bydleti nedadie 58ᵃ (= non permittitur) *atd.*

III. dáti sě — ihned gſu ſie daly velikému kámovi 91 (= *vzdali se*). *Srovn.* dávati.

datil *v.* datyl.

datyl, *m.*, *id.*: ovoce jich slove datyli 123ᵃ (= dactilos), jedie datyle to ovoce 19 (= dactilos), víno dělají z datyluow 19, 123ᵃ (= de dactilis) *atd.*

dávati, *v. impf.*, dare: *srovn.* dáti.

I. žádnému daní nedawagie 27 (= nulli tributarius), dawagi za jeden třicet hřiven (= dantur) 16ᵃ, jiesti dawagi (= exhibentur..) 123ᵃ, aby měli co dawati jiesti (= ut sint in cibum) 49ᵃ *atd.*

II. *rčení některá*: veliké hróze dawati 121ᵃ (= comminari), (veliký kám) velmi ſſe dawaſſe v takové

noviny (= studiebat informari) 9 *atd.*

dávní *v.* dávný.

dávno, *n.*, [antiquitas]: za stara dawna 10ᵃ (= antiquitus); *v.* nedávno, starodávný.

dávný, *adj.*, [antiquus]: z dawnich časů 20 (= per multa tempora).

dbáti, *v. impf.*, intendere: kupčení nedbagie 38 (= non intendunt).

dcera, *dsera, *f.*, filia: aby jemu svú dczeru dal (= filiam) 39ᵃ, dſer svých s sebú chovají (= filias) 117ᵃ, dſczeri dadie... 78 *atd.*

dci *v.* dcera.

děd, *m.*, avus: po svého dyeda smrti 56.

dědina, *f.*, possessio: dyedyni plodné 28ᵃ (= possessiones).

dek, *m.*, coopertura: (sloni) přikryti sú deky... a na těch diecziech... 62 (= coopertura).

děk *v.* dieka.

děkovati, *v. impf.*, gratias agere: dyekugicze Pánu Bohu (= gracias agentes) 10.

dělánie, *nt.*, [operatio]. k dielany pilné 42 (= preparacio); *srovn.* dělati.

dělati, *v. impf.*, operari:

I. v nichžto řemeslníci dielagi 93ᵃ (= operantur), aby svýma rukama dielal 94, jenž na rudě dielachu 36 (= opere minerarum);

II. (dóm) když sú dielaly (= in construccione) 33ᵃ, zlatem.. dielagi 16ᵃ (= operantur), když chléb dielagi z těsta 124 (= conficitur), na hedvábí velmi zšlechtile dielagi (= operantur in serico) 10ᵃ, těch peněz žádný jiný nediela 67ᵃ (= faciunt) *atd. Srovn.* dělánie.

dél *v.* déle.

déle *v.* dlúhý, dlúho.

déle, *f.*, longitudo: *rčení* na dél: na šíř i na del 104, na dell cesty 20ᵃ (= longitudine) *atd.*, *zvláště často* vz-déli: jest wzdely osm dní 30 (= in longum), wzdiely čtyřidceti dní 46 (= longitudinis) *atd. ss.*

dělník *n.*, operarius: bývá někdy do čtyřiceti dielnykow 93ᵃ (= operarios); těch dielnykow 29 (= architectos) *atd.*

den, *m.*, dies; *srovn.* dnes.

I. drahně dnij 5ᵃ (= diebus), ve dne 18 (= de die) *atd.*; *zvláště často rčení:* na však(ý) den, *v. t.*; pól dne *srostlo* v poledne *v. t.*

II. pět dnij cesty (= dietas) 18ᵃ, sedmnást dnij dlí 5ᵃ, ve dvú dnij (= dietas) 17ᵃ, třináste dny cesty (= dietas) 125, dvadcet dny (= dietas) 7 *atd. ss.*

depagiola 79, 79ᵃ *slovo vlaské.*

desátý, *numer.*, decimus: kapit. defata 3ᵃ, 9ᵃ *atd.*

desět, *numer.*, decem: w defieti mílích 21ᵃ w defetij dnech 14, w diefiety dnech (= decem diebus) 28 *atd.*; třetí nad defetij... po stu a † padefati 44ᵃ *(omylem místo* po deseti); *srovn. níže* desetkrát, desettisíc; *desět jest obsaženo v koncovkách tvarů* dvadcět, třidcět *atd.*, jedenáste, dvanáste *atd. a jejich odvozeninách.*

desetkrát, *adv.*, decem vicibus: musí na deſſetkrat běžeti 20ᵃ (= fere decem vicibus).

desettisíc, *numer.*, decem milia: *vedle složeného ze dvou slov tvaru* z defieti tiſſicz 45 *čte se též* nad deſſettyſſycz 44ᵃ, *zde patrně slovo pokládáno za jednotku.*

dešč, *m.*, pluvia: před deſſczem zachovají 50 (= pluvia), po dſſczi chodie 113 (= pluvia) *atd.*; *zvláště často rčení* dešč jde: když deſſcz jde 44 (= pluit), by deſſcz šel naň 41ᵃ (= pluat) *atd.*

děti *v.* dietě.

devadesátý, *numer.*, nonagesimus: léta dewadeſate° pate° 10.

devatery, *numer.*, novem: w dewatero královstvie 95.

devátý, *numer.*, nonus: kapit. dewata 3ᵃ, 9 *atd.*

děvečka, *f.*, puella: dcera dieweczka (= puella) 43, dieweczku tu umrlú... pacholíka i dieweczku 43; panny ty neb dieweczky... svolají dieweczky (= puellas) 110 *atd.*

* **devětkrát,** *adv.*, novies: chce diewetkrat dráže 45ᵃ (= novies).

děvka *v.* dievka.

diabel, *m.*, *id.*: že by byli diably 6ᵃ (= demones), od škaredého dyabla (sathana) 41 *atd. ss.*

diabelský, *adj.*, diabolicus: diabelſkem zjednáním 27 (= diabolica), z dyabelſke° nabádaní 15, jsúce svedeni diabelſkem oslepením 43ᵃ (= diabolica) *atd. ss.*

diablový, *adj.*, diabolicus: ti jistí kame-

nové dyablowij ohyzdnými čáry (= diabolicis) 101.

dieka *v.* bezděky.

diel, *m*, pars:

I. DIel třetí knih (= pars tertia) 99ᵃ, desátý diel (= partem) 109, dvacátý diel *t.*, w diely rozděliti 38ᵇ (= partes) *atd.*

II. *adverbialně:* dvór velikého kám wieczſſij diel má obilé dosti (= pro maiori parte) 92; *zvláště spojení* diel—diel: jsú diel podobenstvie ptačieho a diel zwieřecieho 119ᵃ (= partim) *atd*

dielo, *n.*, opus: to dielo ſtawiechu 29 (= opus) *atd. ss.*; †odieleni svým 42 (= laboribus).

dietě, *n.*, *sg.* [infans]; **děti,** *pl. f.*, [liberi]: ženu, ana dietietem těžka 7ᵃ *atd.*; ženy s dietmy (= filiis) 30ᵃ, dietom potřebu obmýšlejí 118; všechny dieti 116ᵃ (= filios) *atd. ss.*

1. dieti, *v impf.*, [facere]:

I. což oni diegie, to má 68 *(nenili omyl* m. die*la*gie); trh diegi (= expendunt) 78ᵃ; *srovn.* dobrodienie.

II. to zlé diegie ſie (= fit) 116, poctivost ſie jim diegie [= exhibetur] 32ᵃ *atd.*

2. dieti, *v. impf.*, dicere: dieſſli loket... 26ᵃ, a on die hoře 14, vy jim diete 14 (= dicetis), vlast, jiež diegi Kastor 28ᵃ, tehdy diegi, že jej uzdravilə (= attribuunt) 83 *atd.*

dievči, *adj.*, ancillarum: obrazóv diewcziech 95ᵃ (= ancillarum).

dievka, *f.*, ancilla: od diewek má synuov (= ancillis) 56ᵃ, pacholkóv i diewek 34 *atd.*

div, *m.*, miraculum: o diewu přenešenie 3ᵃ (= miraculo), o dywu některakého... 4 *atd.*

dívati sě, *v. impf.*, [spectare]: on sě tomu diwa 62.

diviti sě, *v. impf.*, [mirari]: velmi ſie diewiechu 16.

divnost, *f.*, mirabilia: shlédnúc dywnoſt vlasti (= mirabilibus) 119ᵃ.

divný, *adj.*, mirabilis: o diwnych věcech 4ᵃ, o dyewnem paláci (= mirabili)... dyewney rozkoši (= mira) 56ᵃ *atd.*

divoký, *adj.*, [agrestis]: ta vlast dywoka 124ᵃ (= silvestris), vlast nččso dywoka jest 104 (= non domestica); diwokeᵃ zvěře (= silvestrium) 124ᵃ, diwokeᵃ zvěře mnoho (silvestria) 28 *atd.*; divoký osel = onager: dywokych oſſluow 17, diwokich oſlow 124 (= onagri) *atd.*

1. dle, *fem.*, longitudo: na dvanáste kročejí dly (= in longitudine) 119, cestú sedmnáste dní dlij (= per dietas XVII) 5ᵃ, dly za dva dni (= longitudinis) 18ᵃ, jest dlij za dvanáste dní (= in longitudine) 28, dly osm dní (= longitudinis) 21, devět pídí dly (= longitudinis) 48 *atd. ss*; *zvláště často* na dli: jest na dly třinást dní (= per dietas XII) 125, má na dly a na šíř... (= longitudo) 27ᵃ, trest na dly rozdělili (= per longum) 40, má na dly viece než sto dní (= longitudinis) 91 *atd. Doklad*: čtyři míle †zdl 11ᵃ (= longitudinis) a *pak doklady* vzdél *mohou náležeti sem, ale také k* déle; *v. t.*

2. dle, *praep.*, [propter]: dle královstvie svrchu jmenovaného (= occasione) 83. *Pravidelně užíváno jí postpositivně*: geho dle 6ᵃ (= amore sui).

dlúho, *adv.*, diu: kterakkolivěk dluho 7 (= quam diu), by byl tam dele mimo 20 dní (= ultra) 30ᵃ, naydele sem přebýval (= diucius) 99 *atd. ss. Srovn.* dlúhý.

dlúhost, *f.*, longitudo: o dluhoſty té púšče 31ᵃ, po dluhoſty peřie (= longitudo) 119ᵃ, *atd.*

dlúhý, *adj.*, longus: jakož ta vlast dluha jest 125 (= protenditur), (mají) oczafy dluhe (= longam) 18, jest dluha tři dni (= longitudine) 34ᵃ *atd.*

dnes, *adv.*, hodie: i dnes ostal (= hodie) 29ᵃ. *Srovn.* den.

dno, *n.*, fundum: ode dna zevnitřnieho (= fundo) 57.

do, *praep.*, ad: *označuje pravidelně směr k cíli nějakému*: šli jsú do krajin 4ᵃ, 3, jetį do zemí... přijeli do Glacie 10ᵃ (= ad), komuorek do čtyřidcěti 99ᵃ, do Benátek 3ᵃ *atd. ss.*; *zvláště často* až do: az do moře 126ᵃ (= usque ad), az do nich 126 (= *až se vrátí*) *atd.*, *v.* až; *rčení*: z města do miesta 6ᵃ (= ad) *atd.*

***dobiti,** *v. impf.*, occidere: lovci jej do bygi 80ᵃ (= occidunt).

dobře, *adv.*, [bene]:

I velmi dobrze (= optime) 10, velmi †doſti umějí (= optime) 44, lepe vyložiti 26ᵃ *atd. ss.*;

II. dobrze urozené (= nobiles) 26ᵃ, dva bratry dobrze učená (= literatos) 8; *srovn.* dobrý.

dobrodienie, *n.*, beneficium: dobrodienie učiniti 68 (= beneficia).

dobrotivost, *f.*, benignitas: tu dobrotiwoſt ukazovali (= benignitatem) 35ᵃ.

dobrotivý, *adj.*, benignus: velmi dobrotiwy 6 (= benignus).

dobrovolně, *adv.*, sponte: dobrowolnie sě oddal 121ᵃ (= sponte).

dobrý, *adj.*, bonus:

I. bohóv dobrich (= bonorum) 7, dobre svědečství (= testimonium bonum) 3, že by byla naylepſſie (= melior) 6ᵃ, pro lepſie prospěch (= amplioris gracia) 5 *atd. ss.*

II. lepſſie pastvy 10ᵃ (= competencia), zlato tlúšči na dobry prst (= unius digiti) 84ᵃ, ščepuov dobrzich (= arbores fructifere) 17ᵃ *atd.*; k mazání velmi dobra (= optimus) 11, prach dobry k očima (= medetur oculis) 21 *atd.*; *srovn.* dobře.

dobytče, ***dobytše,** *n.*, animal: dobitcze kteréžkoliwěk (= animal) 28, pána toho dobytſſiete najdúc (= animal) 46 *atd.*

dobytček, *m.*, bestia: ani ptáka ani dobyteczka 37ᵃ (= bestia).

dobyteček *v.* dobytček.

dobytek, *m.*, pecus: s dobittkem 11 (= cum armentis), velikého i drobného dobitka (= iumentorum et pecorum) 10ᵃ, dobytek to jest koni... 123ᵃ (= animalia), on jie na dobitku věno ukáže (= in animalibus) 37ᵃ *atd. ss.*

dobýti, *v. perf.*, I. [comparare] II. capere.

I. co dobudete, přivezte 116ᵃ (= lucrati fueritis); nemohli by jim potřeby dobyti (= de victualibus providere) 31ᵃ *atd.*; *srv.* dobývati.

II. města mocí dobily (= capta) ... všeho světa dobity by mohli (= conquirere) 93; osm jiných vlastí dobil (= cepit) 39, (praky), jimižto město ovšem dobvdeno bude (= caperetur) 91 *atd. ss.*

dobývanie, *nt.*, [expugnatio] poslal k dobywanij měst (= ad debellandas) 92ᵃ. *Srovn.* dobývati.

dobývati, *v. impf.*, I. [comparare] II. capere.

I. by jim jinej pícě dobywaly 44 (= preparentur);

II. (král) dobywagie a kaze 122, s ním chtěl jeti jiných měst dobiwat (= capiendas; *s Gt.*) 39, když město silně dobywachu (= impugnarent, *s Acc., rr.*) 92ᵃ *atd. Srovn.* dobývanie *a* dobýti.

docházeti, *v. impf.*, [= adire]: slunce tu nedochazie 126 (= non apparente).

dojíti, *v. pf.*, pervenire: *S gt.*: až právě doſſly města (= pervenirent) 5ᵃ, dvoru doſſly jsú (= adierunt) 3, když jsú doſſly bily města Akkon 7 (= ingressi), kdež jich dogyti mohú (= adiri) 113ᵃ, krále doſſly gſu (= adierunt) 5ᵃ *atd. ss. Předložkami*: doſſly gſu do Benátek 7ᵃ (= iverunt), k břehu dogiti (= ad portum pervenire) 7, doſſly gſu k největšiemu králi (= pervenerunt ad) 6; *v dokladě* aby s ním velikému králi doſſly (= adirent regem) 6 *patrně schází* k. *Absolutivně:* město prvé, doyducz do téj vlasti, slove... (= introeuntibus) 89ᵃ *atd.*

dokavadžkoliwěk, *adv.*, quamdiu: † dokawazdkoliwiek tu chtěl býti 34ᵃ (= quamdiu).

dokonati, *v. pf.*, perficere: inhed dokonati snažichu sě 23ᵃ (= perficere), dokonal tu modlidbu 16, knihy sú dokonany ... dokonal gſem knihy 126ᵃ, když ſie rok dokona (= anno completo) 32ᵃ *atd. Srovn.* dokonávati sě.

* **dokonávati sě,** *v. impf.*, explicere: tak ſie dokonawa předmluva 3 (= explicit); a tak ſſe dokonawagi kapituly 4 (= expliciunt), tak ſie dokonawagie prvé knihy (= explicit) 51ᵃ *atd.*

dokudž, *adv.*, quousque: dokudz tu budú (*id.*) 76ᵃ.

† **dól,** *m.*, vallis: jsú hory, dolowe i lesové (= valles) 74ᵃ (*podle patrného usu autorova jest toto hapax legomenon Mill. asi omyl m.* údol(é) *v. t.*) *Srovn.* dolóv.

dole, *adv.*, infra: dva dole má zuby (= inferiores) 47ᵃ. *V.* dolóv.

* **dolina,** *f.*, [locus inferior]: tu na té dolynie 17ᵃ.

dolóv, *adv.*, [deorsum]: jíti doluow ... doluow sende 17ᵃ (= ad decliuium); voda teče dolu po nich (= inferius) 50ᵃ. *Srovn.* dól, dole.

dolu *v.* dolóv.

dóm, *m.*, domus: duom Pavlů 5 (= domus),

jmeno i duom 14ᵃ, jsú domowe (= palatia) 58ᵃ *atd. ss. Srovn.* doma, domóv.

doma, *adv.*, in domo: tělo doma chovajie 33ᵃ (= in domo). *Srovn.* dóm.

domácí, *adj.*, domesticus: dřevíčko domaczie jest 114ᵃ (= domestica).

domek, *m.*, domuncula: domkowe některací (= domunculæ) 33ᵃ, domky sobě dělají (= domunculas) 28 *atd.*

domóv, *adv.*, domum: domuow sě nevrátí 35 (= in domum suam), domow sě vrátí (= in propriam mansionem) 125ᵃ, domuw nesměјiechu 5ᵃ, domuw vrátiti sě 3ᵃ (= ad propria) *atd. V.* dóm.

domovitý, *adj.*, domesticus: krajina domowita (= domestica) 17, což těch úřaduow domowitych (= domus) 42 *atd. ss.*

***donášeti,** *v. impf.*, deferre: noviny donaſſiegie (= deferunt) 69.

donésti, *v. pf.*, deferre: aby je doneſly 6ᵃ (= deferendas), kdež mají doneſeni býti 69ᵃ (= deferende) *atd.*

doněvadž, doňovadž, *cj.*, donec: doniewaz snieh . . . pominul (= donec) 6, donyewadz sě neoptá 65ᵃ (= donec), donewadz (= quamdiu) 35ᵃ, donywadz nebudú dokonány (= donec) 33, donyewadž je živ byl 89ᵃ, doniewadz (= donec) 78 *atd. ss.*; donowadz jest živ byl (= quamdiu) 73, donowadz bydlé (= donec) 78, donowadz leží 81ᵃ, donyowadz ležie 82 *atd. rr. Srovn.* doněvadžkoliveˇk.

doněvadžkoliveˇk, *cj.*, quamdiu: donyewadzkolywyek u toho ta věc jest (= quamdiu autem) 65ᵃ.

doněvaž *v.* doněvadž.

donivadž *v.* doněvadž.

doňovadž *v.* doněvadž.

†dopagiola 79, 79ᵃ *v.* depagiola.

dopraviti, *v. pf.* ducere: na jeho hrad doprawiti (= ducerent) 73.

dopustiti *v. pf.*, permittere: hřiechu sě nedopuſtie 114ᵃ (committunt); ani jim již dopuſtie (= permittuntur) 76ᵃ.

***dorósti,** *v. pf.*, crescere: když doroſtly, vdával je (= creverunt) 88ᵃ.

dosáhati, *v. impf.* attingere: ledva noh doſahati mohú (= attingere) 59ᵃ.

dospievati, *v. impf.*, maturescere: zrá a doſpiewa 19ᵃ (= maturescit), ty † mají doſpiewati 20 (= maturescunt).

dostatek *v.* nedostatek.

dostati, *v. pf.*, adipisci: doſtane ſie královi darem 62 (= oblati sunt), móž ſie doſtati každý den (= ascendunt) 75 *atd.*

dosti, *adv.*, [satis]: pšenice doſti (= habundanter) 20, doſti ryb (= habundanter) 11ᵃ *atd. ss.*; doſti najde (= copia) 20; *rčení:* na skrovné stravě doſti mají 44 (= contenti modico) *atd. V.* dobře.

dóstojenstvie, *n.* [dignitas]: duoſtogenſtwye císařstvie (= sceptrum imperii) 5 *atd.*

dóstojný, *adj.*, dignus: viery duoſtoyno 3 (fide dignum), (první žena) jest duoſtoyneyſſie (= dignior) 37ᵃ, duoſtoyne biskupu 14ᵃ *atd.*

dověřiti, *v. pf.* [= credere] nesnadně tomu dowierzie (= incredibile) 93ᵃ

dóvod, *m.*, ratio: dowod tento jest (= racio) 9.

dradva *v.* dratva.

drahně, *adv.*, plurimum: drahnie dní 5ᵃ (= plurimis diebus), drahne domóv (= plures) 125ᵃ *atd.*

drahost, *f.*, [pretiositas]: mnohé převýší svú drahoſti deset tisíc zlatých (= preciose) 61.

drahý, *adj.*, **I.** pretiosus: drahy dary 5 (= pretiosa), velmi drazij (= magni pretii) 16ᵃ, jsú u nich velmi † daržie (= magni pretii) 43, v drahe ceně 10ᵃ (= magni pretii), drahe kořenie . . . zbožie drahe (= pretiosarum) 10ᵃ, drwa jsú draſſie 71 *atd.* **II.** proti drahym letóm (= caristie) 70. *Srovn.* draze.

drakový, *adj.*, draconum: obrazy drakowe učinie (= drakonum) 85ᵃ.

drásta, *f.* [supellectile]: rozličná draſta 62 (= vasa aurea et argentea).

dratva, *dradva, *f.*, filum: sšívají dradwami . . . ty dradwij (= fila) 19.

draze, *adv.*, pretio magno: tu velmi draze prodávají (= precio magno) 80ᵃ, devětkrát draze 45ᵃ.

dřéve *v.* dřieve.

dřevěný, *adj.*, ligneus: drzewene twrze (= lignea) 120, drzewenymi hřebíky (= ligneis) 19 *atd.*

dřevíčko, *n.*, arbusculum: s malého drziewiczka (= arbusculis) 78. z malého drzewiczka (= arboribus) 123ᵃ, to drzewiczko (= arbuscula) 114ᵃ *atd.*

dřevní, *adj.*, [pristinus]: ta dva pány drziewny 64, (= prefatis) 56.

dřevo, *n.*, *plur.* **drva,** *Gt.* **drev I.** arbor **II.** lignum.

I. o drzewu slunce (= arbor) 3ª, drzewo suché (= arbor) 3ª, všechno listí na drziewie 20, toho drzewa 123ª (= arborum), drzewo neb strom 21ª, drzewo vysoké jest . . . toho drzewa aneb stromu . . . žádné drzewo 21ª (= arbor) *atd. ss.*

II. od drewa aloe (= ligno) 99, hořie jako drzewo (= lignum) 71, drzewo toho stromu (= lignum) 21ª, pastvy a drwa mají (= ligna) 41ª, hořie jako drwa . . . drew dosti . . . miesto drew . . . drwa jsú draží 71 *atd. Srovn.* dveře.

dřieve, *adv.* [prius]: drzewe než mohli 7 (= antequam) *atd.; zvláště často pak následující dvě složeniny:*

dřievejmenovaný, *adj.*, praenominatus: mezi drziewe gmenowanym králem 5ª (= prenominatum) *atd.*

dřievořečený, *adj.*, praefatus: drziewerzeczeny páni 9 (= prefati), od drziewe rzeczene° krále 5ª (= prenominatum) *atd.*

dřievie, *n.*, I. [arbores] II. ligna.

I. palmového drziewie mnoho 123ª (= palme), palmového drziwie (= palme) 18ª *atd.*

II. z drziewie lechkého 125ª (= ligno), z drziewij srúbení (= de lignis) 34 *atd.*

drobný, *adj.*, minutus: drobne° dobytka (= pecorum) 10ª, drobnemu dobytku (= minutis animalibus) 46 *atd.*

druhý, *adj.*, I. alius II. secundus:

I. jeden . . . druhi 8 (= alter), jeden druhe° 18 (— unus iuxta alium), opět o druhe vlasti 3ª *atd.; zvláště často* jeden-druhý *v.* jeden.

II. kapitola druha 3 (= secundum), léta šedesátého dru° 23ª *atd. V.* pól.

d ř v i *v.* dveře.

d r v o *v.* dřevo.

držeti, *v impf.*, I. tenere, II. servare.

I. kopie v rukú drziecz (— tenentes) 53ª, psy, které drzechu (= tenebant) 14, *atd.*

II. obyčej drzie starých (= servant) 124, drzie obyčej český 11ª (= servantes), kterak spravedlnost drzie (= servatur) 6 *atd. ss.*

dska, cka, *f.*, tabula: I. tabula II. *mor.* asser:

I. dſku zlatú (— tabulam) 7, jedna dſka . . . té dſky 99ª (= tabula), tej dſſky 55, tu † dſſczu 55ª, † ſſkru také zlatú 6ª (= tabulam), dve † ſcze zlatých 9ª (= tabulas), dává jim dſky hamſeštové (= tabulas privilegiorum) 55, na těch dſſczkach bývá (= tabulis) 55, na svých dſſkach 55, dvě a dvě dſſczie 99ª (= tabule), čtyři dſky zlaté 10, stvrzují dſky 19 (= tabule) *atd. ss.*

II. (lodie) dſkamij jsú opeřeny (= asseribus) 120ª, z tlustých deſk (— asser) 33.

d š k a *v.* dska.

d š č k a *v.* dska.

duben, *m.*, Aprilis: přes celý měsíc duben (= aprilis) 109, měsiece dubna (= aprilis) 7, Marcie, dubna . . . 123ª (= Aprilis) *atd.*

duch, *m.*, halitus: aby duch ztratil 105ª (= alitum).

Durfar, *nr., id.:* (země) durfar 111.

duše, *f.*, anima: duſie jeho jie (= anima) 33ª, duſſie toho mrtvého 106ª (= anima) *atd.*

dva, *numer.*, duo: dwa urozená bratřie 5, dwie létě 7ª, dwe sce 9ª, po dwu letú 7ª, ve dwu dní 17ª, z těch bratrú dwu 5, mezi dwema horama 28 *atd. ss.;* má dwie tiſſicz mil 119ª; dwema a ſtoma provazy 50; dwa a dwaciet synóv 56, dwa a oſmdeſate 9ª *atd.*; zástupové obu dwu 5 (= amborum); dwa a dwa sě rozběhnú (= bini et bini) 65. *Srovn.* dvaceti, dvakrát, dvanáste *atp.*

dvacátý, *numer.*, vicesimus: kapit. dwaczata 3ª 16; kapit. bez jedné dwaczata 3ª (= undevicesima); kapit. dwaczata ſcztwrta 20, kap. dwaczata ſſeſta 21 *atd.; častěji jen označeno číslicí římskou* (kap. XXVII[ma] 21 *atd.*).

dvadceti, dvaceti, *dvadsěti, *dvadsět, dvacet *atd. numer.*, viginti: let šest a dwadſieti 10, mimo dwadſiet dní 30ª, dwadſczet dní 7, více nežli dwaciety 41 za dwaczed dní 74ª, za dwaczeti mil 18ª, dwaczeti tisíc 58ª, dwaczet let 117, dwaczet pědí 124, do dwaczieti 120ª, cestu dwacziti dní 74ª, od dwaczety let 117 *atd.*

dvakrát, *adv.*, bis: na každý den dwakrat myjí 111, dwakrat věčšie 48.

dvanádste, *dvanáste, dvanást *atd. numer.*, duodecim: dwanadſte 58, za dwanadſte dní 28, dwanadſte dní 11ª *atd.*,

o dwanaſte vladařích 68; dwanaſt tisíc 121, let dwanaſt 117, dwanaſti šlechticóm 61ᵃ, dwanaſti let 117 *atd.*

dvanádsterý, *numer.*, duodecim: dwanadſtero předměstie 58ᵃ.

***dvanástý,** *numer.*, duodecimus: kapit. dwanaſta 3ᵃ, 10ᵃ *atd.*

dvénásob, *adv.*, duplicatus: vždy dwenaſob jest 99ᵃ. *Srovn.* dvój.

dveřce, *f.*, [ostiolum]: dělají trámce i dwerzcze 50 (= clausure).

dveři, *pl. f.*, ostium: jichžto dwerzij obrátí 41ᵃ (= ostia), jinými dwerzmi (= portam) 33ᵃ, před dwerzmi (= fores) 78ᵃ (*dva doklady*) *atd.*; každý musí na †drzewech svého domu kázati napsati (= hostium) 96.

dvój, *numer.*, duo: tu dwogi věc dělají 21, na dwe rozděliti 40 (= in duas partes) *atd. Srovn.* dvénásob.

dvór, *m.*, curia: v dwora jídají (= in curia) 59ᵃ, na králově dworu 7 (= in curia), dworu došli jsú 3, k dworu (= curia) 5 *atd. ss*

dvořenín, *m.*, curialis: všech dworzeninuw (= curialibus) 8ᵃ, dworzene jeho (= curia) 59ᵃ *atd.*

dvornost, *f.*, forma: o dwornoſti krále 55ᵃ (= de forma).

dvorský, *adj*, curiae: dworſſczi stanové 65ᵃ (= curie).

dvústý, *numer.*, ducentesimus: léta tisícieho dwuſteho 5, tisícího dwuſteho 7, (tisícieho) dwuſteᵒ 10 *atd.*

dým, *m.*, fumus: když dym těch věcí 43ᵃ (= fumus).

Egrigaia, *f.*, *nr.*, *id.*: (vlast) Egrigaia 4ᵃ. 48 (*dva doklady*).

Elacia *v.* Glacia

Elasa *v.* Glacia.

Eli, *nr.*, *id.*: královstvie Ely 115ᵃ (= Eli).

†Erguj, *nr.*, *id.*: (vlast) † Erguij 97ᵃ (= Cingui).

Ergymul, *nr*, *id.*: královstvie Ergymul 4ᵃ, 47 (= Ergymul).

Esentemur, *nv.*, *m.*, *id.*: (král) Eſentemur 79 (= *id*).

Estier, *nr.*, *id*: (země) Eſtier 123 (= *id*).

†Evchata *f*, *nl.*, *id.*: (město) Evchata 5ᵃ (= Ouchacha).

Eyfrates, *nl. id.*: (řeka) Eyfrates 11ᵃ (= Eufrates).

Ezl, *nv.*, *id.*: (chán tatarský) Ezi 40ᵃ (=Ezi).

Ezina, *nl.*, *f.*, *id.*: o městu Ezina 4. Ezyna město 38 (*dva doklady*).

falešný, *adj.*, falsus: toho faleſſneᵃ buoha 42ᵃ (= falsum).

Fanfur, *nr.*, *id.*: království fanfar 104ᵃ, ffanfur 107 *a j.*

Faraonóv, *adj.*, Pharaonis: kočky faraonovy 42ᵃ (= catti Pharaonis), ffaraonowy kočky 124ᵃ.

Farfur, *m.*, *nv.*, *id.*: král muž jejie ffarfur 89ᵃ (= farfur).

Ferlech, *nr.*, *id.*: (království) ferlech 104ᵃ.

fernýz, *m.*, *id.*: fernyzem pomazáno 50.

flaška, *f.*, *id.*: dvě flaſſcze koženie 44 (= flascones).

florenský, *adj*, florenus: viece váží než florenſky zlatý 96ᵃ (florenus).

formička, *f.*, formella: to v formyczku lejí 78ᵃ (= formella).

Formosa, *f.*, *nr.*, *id.*: (ostrov) latině ffformoſa 3ᵃ; rovně ffformoſa 18ᵃ *atd.*

frankolín, *m.*, francolinus: ptáci slovú †Srankolyni 17ᵃ (= francolini) *atd.*, tu jest mnoho frankalynow 18ᵃ (= francolini) *atd.*

Fuguj, *nr. id.*: královstvie ffuguij 97ᵃ, 98 (*čtyři doklady*).

funt, *m.*, libra: liber neb funtuow 16ᵃ. (= libra).

Galacia, *f.*, *nl.*, *id.*: Galaczia 48.

Galdaida *v.* Soldaida.

galgán, *m.*, *id.*: galganu množstvie 98, (= galganum) *atd.*

gallia, *f.*, *id.*: s gallyij s tú lodí (= galea)... dvě gallye mohú jeti 93.

Gamfu, *nl.*, *id.*: město Gamffu (= Gamfu) 95.

Garbinum, *nl.*, *nr.*, *id.*: proti Garbynu 107ᵃ, mezi polednem a †Garbynom 103ᵃ, přes Garbyn 103 *atd.*

Geluchelam, *nl.*, *id.*: (jezero) 11ᵃ (= *id.*).

Giogin, *nl.*, *id.*: (město) Gyogin 21ᵃ; Gyögon 72 (= Giogin).

girfalk *v.* gyrfalk.

Glacia, *f.*, *nl.*, *id.*: Glaczia... do Glaczie 10ᵃ, do † Elaczie 8, břeha †Elaczie 8 *atd.* (Glaza).

Gog, *nr.*, *id.*: vlasti Gog a Magog; Gog jmenují . . . 48ᵃ, 4ᵃ *atd.* (= gog).

†Gohoguj, *nl.*, *id.*: (město) Gohuguij 97 (Ghengui).

Gogatim, *nf.*, *id.*: (dcera) jmenem Gogatym (= cogatim) 9.

golč *v.* kolč.

Gom, *m., ng., id.:* (lid) Gom 109ᵃ.

Gonio, *nl., id.*: (město) Gonyo 10ᵃ.

Gozurach, *nr., id.:* (vlast) Gozurach 116; (vlast) †Gozirach 116ᵃ (Gozurach).

grifalk *v.* gyrfalk.

groš, *m., id.:* jeden benátský grofs (= grossus) 97ᵃ, jako haléře neb groſſe (= denarii) ... puol benátského groſſie (= grossus) 67; *srovn.* hrošík.

grošík *v.* hrošík.

gryfalk *v.* gyrfalk.

gudderi 77, 77ᵃ *slovo mongolské.*

gurfalk *v.* gyrfalk.

gyraffa, 120ᵃ *název latinský.*

gyrfalk, gryfalk, gurfalk, girfalk *atd. m., id.:* gyrfalkowe 64ᵃ, těch gurfalkuow ... gurfalegowe 46ᵃ, těm gryfalkom 66ᵃ, sokoly neb grifalky 65, ptáka grifalka 55ᵃ, ptáka, ješto slove Gryfalk 55, jiných ptakuov †zyrfalkuow 49ᵃ *atd. Kolísání mezi* gri- *a* gir- *pozoruje se již v textu latinském.*

had, *m.*, serpens: o tom hadu (= serpente) 36 *atd.*

hajptman, hauptman, hajtman *atd. m*, centurio: zdělá je † laytpmanē ... ti haytpmane ... jednomu haytmaᵛⁱ ... každý jest haytmane ... ten haypman ... žádný haytman ... haytpmanowe 44ᵃ (= prefectus, centurio); hayptmanij ctí 55 (= prefectos), s hauptmanē (= duce) 84ᵛ *atd. Illádkové varianty někde snad se kříží s chybami písařskými.*

halíř, *m.*, denarius; jako malý halerž 80ᵃ (= denarius): jeden ten malý halerž v tej ceně jest, jakžto turonský halerz (= parvus denarius ad valorem paruuli turonensis) 67 *atd.*

haltéř, *m.*, lacuna: jezero neb halterz 57ᵃ (= lacuna).

haluz, *f.*, ramus: jakož jest k haluzij přivázán ... přivieží zasě k haluzyem 105ᵃ (= ramos).

halúzka, *f.*, ramus: čtyři haluzky ... haluzky nařeží a k každé haluzczie jeden kbelík přivieží (= ramum) 105ᵃ.

halže, *f.*, torques: na hrdle nese zlatú halzij ... ta halze jest velmi drahá 109 (= torques).

hamfeštový, *adj.*, privilegiorum: dsky hamffeſſtowe 55 (= privilegiorum).

hanba, *f.*, confusio:

I. učinie svým nepřátelóm hanbu 45 (= confusio), (žádný toho) za hanbu nepočítá (= vituperium) 78ᵃ *atd.;*

II. hanbu zakryjíc 120 (= verenda) *atd.*

hanebný, *adj.*, verendus: místo hanebne zakryje 107ᵃ (= verenda); hanebna místa života 115ᵃ (*id.*) *atd.*

haněti, *v. impf.*, exprobrare: hanyeti spasitele 54ᵃ (= exprobrare).

harovitý, *adj.*, laboriosus: lidé velmi harowitie jsú 45 (= laboriosissimi). *Slovo záhadné.*

hauf, *m.*, acies: dlúhé haufy 18 (= acies), na dvanáste hauffu ... v každém hauffie ... některých hauffiech 53ᵃ (= acies) *atd.*

hauptman *v.* hajptman.

havran, *m.*, corvus: černí, jakžto hawrany (= corvi) 49; † yawran 111ᵃ (= corvi; *chybně?*)

heden *v.* jeden.

hedváb, *m.*, sericum: pro hedwab, jehož tu mnoho jest 72 (= sericum). *Srovn.* hedvábie.

hedvábie, *n.*, sericum: od zlata a od hedwabie (= sericei) 72, zlatem a hedwabiem 16ᵃ (= serico), na hedwabij dělají 10ᵃ, 16ᵃ (= serico) *atd. ss. Srovn.* hedváb.

hedvábný, *adj.*, sericeus: provazy hedwabnemij 54 (= sericeis).

Heriach, *nr., id.*: vlasti, ješto slove heryach 50ᵃ (*lt. orig.* oriath, henach, beriach).

hlad, *m.*, fames: oni by potom hladem zemřeli (= fame) 106ᵃ.

hlas, *m*, vox: diabelské hlaſſy ... diabelských hlaſſiech 32 (= voces), diabelské hlaſſie 47 (= voces *atd.*

hlava, *f.*, caput:

I. hlawy mají malé 120ᵃ (= caput), oko z své hlawij 15 *atd.*

II. (město Kvengianfu) jest toho královstvie hlawa 73ᵃ (= caput). *Zdali a jak rčení:* (města) přes hlawu mocí dobyl 39 *tlumočí lat.* per violenciam, *není jasné.*

hlávka, *f.* granum: (kvítek bílý), jakžto. jest hlawka hřebíčková 78 (= granum)

hlavní *v.* hlavný.

hlavný, *adj.*, [capitalis]: hlawne město (= metropolis) 11 *atd. Srovn.* chladný.

hlédati, *v. impf.*,

I. custodire: aby s nimi dobytka hle-

dal 73 (= ad custodiam); jehož pilně hledachu (= custodiebatur) 22ᵃ, ovoce hledagy (= curam habent) 117ᵃ *atd.* = *nč.* hlídati.

II. quaerere: radějí hledagy krásné ženy 47ᵃ (= querunt), c.stu, jižto hledate proti křesťanům 14 *atd.*

hleděti, *v. impf.*, [spectare]: jděte a hledte, abyšte . . . 116ᵃ (= procurate).

hlína, *f.*, terra: mísy dělají z hliny, jež slove porcellana 99 (= de terra) *atd.*

hliněný, *adj.*, luteus: zdi hliniene hrubé 18 (= luteos) jedny hlyniene (= lutea) 37 *atd.*

hlíza, *f.*, apostema: máli kto také kterakú hlizu (= apostema) 80ᵃ.

hlúpý, *adj.*, rudis: hlupi jsú lidé 10ᵃ (= rudes) *atd.*

hned *v.* ihned.

hněvivě, *adj.*, indigne: velmi hniewywe přijal 39ᵃ (= indigne).

hniezdo, *nt.* nidus: tu hniezda mají (= nidos) 46, 113ᵃ *atd.*

hnúti sě, *v. pf.*, commoveri: aby se ta hora hnula 14ᵃ, vojska sie hne 45 (= procedit), tě dvě polovici hnuchu sebú (= sunt commote) 40 *atd.*

hod, *m.*, festum: činie hody svým bohóm 51 (= festa); obyčej a hod (= solennitas) 33; prvý hod tej modly (= festo primo 32ᵃ, když slaví hod 50ᵃ *atd. ss.*

hoden *v.* hodný

hodina, *f.*, hora: w hodynu jedení 33ᵃ (= hora), o hodynie narození . . . tej hodyni (= hore) 33 *atd.*

hoditi *v.* holiti.

hoditi sě, *v. impf.*, valere: k ničemuž sie nehody . . . hody sie plátnu . . . nehody sie jinému 117 (= valet pro . . .) *atd. ss.*

hodný, *adj.*, [dignus]: horko jest k utrpenie (= expedit) 43ᵃ, jest hoden smrti 45ᵃ (= mereatur), . . . strana nebyla hodna, aby . . . (= incongruam) 33ᵃ *atd.*

hodovánie, *nt.*, convivium: o poctivém hodowanij jeho 59ᵃ (= de magnificencia conviviorum eius).

hojný, *adj.*, fertilis: pastva velmi hoyna (= uberrima) 11, země hoyna a plodná (= fertilis) 11ᵃ *atd.*

holdovati, *v. impf.*, obedire: chtěliliby jemu holdowati (= ad obedienciam requisivit) 89.

***hole,** *adv.*, omnino: žádného hole obilé nemají 124 (= omnino) *Srv.* holý.

holiti, *v. impf.*, radere: hlavy a brady sobě † hodie (= radunt) 51ᵃ.

holoty, *f.*, canum praefecti: (lidí), jimžto tatarsky řiekají cinici, velikých psuov holoty nebo vládaři (= cinici, canum magnorum prefecti) 64.

holý, *adj.*, nudus: na hole zemi 114ᵃ (= nuda). *Srov.* hole.

honiti, *v impf.*, venari: král tu zvěř hony (= venatur) 49ᵃ.

hora, *f.*, mons: jednej hory (= montis) 3ᵃ, velikú horu . . . mezi dvěma horama 28 (= montes), o převysokých horach (= montibus) 4, k tej horzie 15ᵃ, na horze Alkaj 4ᵃ (= in monte), stařec z † hoyr 3ᵃ (= de montanis; *je patrně omyl m.* z huor *nebo* z hor: *na příslušném místě textu čte se:* stařec z hor 22) *atd. ss. Srovn.* nahoře *a* vzhóru.

horčičný, *adj.*, sinapis: horczyczne zrno (= sinapis) 14.

hořeti, *v. impf.* [ardere]: ani tak světle horzy (= lucidus est) 28 *atd. Srovn.* horúcí.

hórka, *f.*, monticulus: malá horka 57ᵃ (*id.*)

horko, *nt.*, calor: veliké horko (= estum) 19ᵃ, když pracoval cestú w horko 36ᵃ, welikém horkem (= calore nimio) 123ᵃ *atd. Srovn.* horkost.

horkost, *f.*, aestus: horkoſt slunečná 50 (= estus), pro veliků † horko 123ᵃ (= calor); *srovn.* horko.

horký, *adj.*, calidus: země ta jest horka 18ᵃ (= calida), vietr horky (= urens) 19ᵃ, horke vody (= ferventes) 11 *atd. ss. Srovn.* horko, hořký.

hořký, *adj*, amarus: voda horſka (= amara) 31, voda horzka (= amara) 20ᵃ, pro horku vodu 20 (= amara), té vody horzkeij 20ᵃ *atd. ss.*

hornatý, *adj.*, montuosus: vlast hornata to jest plna hor (= montuosa) 124ᵃ, ta púšče hornata jest (= montuosum) 32 *atd.*

horní *v.* horný.

horný, *adj.*, montium: s hornich vod 11ᵃ (= moncium).

horúcí, *adj.*, ardens: by oheň horuczi byl 108 (= ardens), v horuczie pec 21 (= fornacem), jsú znamenáni horuczym železem 121 (= ignito ferro) *atd.*

hospoda, *f.*, hospitium: když kto z čeledi umře nebo hoſpodu promění (= domi-

cilium) 96, (ktož se znovu) narodil nebo do hoſpodij přibyl . . . do hoſpodij přijat jest 96ᵃ (= hospicium), ze všech těch palácuov a hoſpod (= hospicia) 68ᵃ, 69 *atd.*

hospodář, *m.*, dominus: pána neb hoſpodarze (= dominum) 45ᵃ, hoſpodarze neb měščenína 34ᵃ (= civis), hoſpodarz toho domu 35 (= dominus), hoscinščí hoſpodarzi (= receptores) 96ᵃ *atd.*

hospodářstvie, *nt.*, res familiaris: ženy všeckno hoſpodarſtwie zpravují 81ᵃ (= rei familiaris curam).

host, *m.*, hospes: ten hoſt (= hospes) 34ᵃ 35, hoſtie toho 35, hoſtmi sě prznί 35 (= viatoribus) *atd. ss.*

hostinný, *adj.*, [hospitalis]: hoſtynnij duom 35 (= hospiciis) *atd.*

hostinský, *hoscinský, *adj.*, [hospitalis]: hoſczynſſczie hospodáři 96ᵃ (= stabularii).

hotový, *adj.*, promptus: jsú hotoweyſſie i silnějšie 43ᵃ (= promtiores), hotowymi k mordování 15ᵃ, že jsú hotowy ke všie libosti 6ᵃ (= preparatos) *atd. ss.*

hovadný, *adj.*, bestialis: howadneᵉ lida sě bojiece 105ᵃ (= bestialem).

hovado, *nt.*, [bestia]: jako jiná howada 38 (= bestialiter).

hovadsky, *adv.*, bestialiter: velmi howadſky bydléce (= bestialiter) 126, 104ᵃ *atd.*

hra, *f.*, ludus: aby hry stropili 34ᵃ (= ludis vacare).

hrad, *m.*, castrum: města i hradowe 17 (= castra), o hradu Taytam 4 (= castrum) *atd. ss.*

***hramota,** *f.*, iocus: v některých hramotach 22ᵃ (= iocis); *slovo záhadné; v. následující:*

***hramotka,** *f.*, iocale: nčkteraké † hromatky 57 (= iocalia), pošlί jemu některaké hramotky k utěšení lesních věcί (= iocalia rerum silvestrium) 105; *srovn. předcházející.*

hrana, *f.*, [angulus]: jest na čtyři hrany 56ᵃ (= quadratura) *atd.*

hranostaj, *m.*, hermelinus: hranoſtagiow (= ermellinorum) 126ᵃ, ohranoſtagie (*dial.?* almelini) 124ᵃ *atd.*

hranostají, *adj.*, hermelini: kožichy lisί aneb hranoſtagie 42ᵃ (= armelinorum).

hrb, *m.*, gibbus: na šiji mezi hrb[illegible] (= gibbos) 17ᵃ.

hřbet *v.* chřbet.

hrdlo, *m.*, collum: dlúhá hrdla mají 120ᵃ (= collum), na jeho hrdle 16, 67ᵃ *atd.*

hřebíček, *m.*, cariophyllus: hrziebiczkuow množstvie veliké 78 (= gariofili), 107 *atd.*

hřebíčkový, *adj.*, cariophylli: jakžto hlávka hrziebiczkowa 78 (= gariofili).

hřebík, *m.*, clavus: rzebiky železnymi . . . dřevenými hrzebiky 19, 99ᵃ *atd.*

hřec, *m.*, ioculator: piščsi, hudci a jiné herczy (= ioculatores) 62ᵃ, rozličnί herczij 34 *atd.*

hřiebě, *m.*, pullus (equi): mají mladá hrziebata 126 (= pullos; *několikrát*) *atd.*

hřiech, *m.*, peccatum: vedle miery hrziechu 45ᵃ (= peccati).

hřiešný, *adj.*, [peccator]: hrzieſni člověk 15.

hříva, *f.*, [iuba]: koňóm w hrziewach uvieží 113 (= crines equorum).

hřivna, *f.*, marca: třidcet hrziwen 16ᵃ (= marcas).

hrnec, *m.*, vasculum: vložiece v hrnecz (= in vasculo) 44, jako hrnecz slepené (= fictilia) 37 *atd.*

hrnek, *m.*, olla: jeden hrnek malý masa vařiti 44 (= ollam).

hrob, *m.*, sepulcrum: u hrobu božího 7, hrobu Pána 8ᵃ (= sepulcri) *atd.*

hromada, *f.*, [acervus]; *jen ve rčení* v hromadu = invicem: w hromadu sválejί 124, když sě w hromadu srazie 5 *atd. ss.*

***hrošík,** *m.*, sagium: za jeden hroſſik střiebrný (= uno sagio argenti) 79.

hróza, *f.*, stupor; *sklonění dial. dle jakmenů*: veliké hrozie dávati 121ᵃ (= comminari), velikém strachem a hrozi preč běžie (= stupore et tremore) 76.

hrózě *v.* hróza.

hroziti, *v. impf.*, comminari: bude velmi hroziti 121ᵃ (= comminatus).

hrozný, *adj.*, horribilis: oči hrozne 120 (= horribiles).

hrubý, *adj.*, grossus: zdi hliněné hrube velmi (= grossos) 18, zed jest hruba velmi 56ᵃ (= grossus), srsti hrube jako jelen (= grossos) 47ᵃ, to hrubeyſſie (= grossior) 21 *atd. ss.*

hudba, *f.*, musica: na nástroji hudby 22ᵃ (= in omni genere musicorum), nástroje hudby . . . k tej hudbie 34 (= musica instrumenta), 82 *atd.*

hudec, *m.*, [musicus]: hudczi i herci 62ᵃ (= ioculatores).

hudenie, *m.* [musica]: slýchají zvuk hudenie 32 (= musicorum instrumentorum).

húně, *f.*. zambellotus · dělají hvnie dobré 49 (= zambelloti).

hústi, *v. impf.* canere: umějíchu huſti na všelikakém nástroji 22ª (= canere in..., káží huſti a pískati (= tangere musica instrumenta) 95ª *atd. Srovn.* hudenie.

husto, *adv.*, [crebro]: huſto nařezují (= crebris incisionibus) 123ª. *Srovn.* hustý.

hustý, *adj*, [densus]: kadeřavost tak huſtu 120 (= crepitudinem). *Srv.* husto.

húsence, *f.*, vermis: od kobylek neb od huſienecz 70 (= vermium).

húžev, *f.*, pilorca: těmi pletenicemi neb huzwiemij 91ª (= pilorcis)

hvězda, *f.*, stella: hwiezda ješto slove... 47 (= stella), spósobenie hwiezd (= constellacio) 33 *atd.*

hvězdář, *m.*, astrologus: hwiezdarzie radie 33ª (= astrologi), hwiezdarzom svým... ti hwiezdarze (= astrologi) 40, se ſ hwiezdarzi radie 33 *atd. ss.*

hvězdářský, *adj.*, astrologorum: zpravují sě pod hwiezdarzſkem naučením 95ª (= astrologorum).

chemyus 42ª *slovo tatarské.*

†**Chinchinguj,** *nl., id.*: město Chynchinguij 92ª (*lt.* Tinghingui).

chlad, *m.*, refrigerium: (dešč) povětří chlad a odvlahu dává 111ª (= refrigerium tribuit).

chladný, *adj.*, frigidus: na miestech † hlawnich 41ª (= frigidis).

chléb, *m.*, panis: pšeničnćho chleba (= panem) 19, 79; když chleb dělají... ty chleby sušie (= panis) 124 *atd. ss.*

chod, *m.*, transitus: chod jest pracný 32 (= transitus), chodowe . . . úzcí (= introitus) 26 *atd.*

chodec, *m.*, pedota: od marynářóv nebo chodfow (= pedotis) 103.

choditi, *v. imp.*, [ambulare]: vždy s meči chodiecz 22, chodie v rúších 26ª (= utuntur), chodie v rúše z hrubého sukna (= vestiuntur) 51ª *atd Srovn.* mimochoditi.

chocha- *v.* kocha-.

chopiti sě, *v. pf.*, arripere: chopichu ſie k mečóm 84 (= arripuerunt gladios).

chovati, *v. impf.*, servare: chowagy ryby (= servant) 124, chowachu ženy (= servabantur) 22ª *atd. ss.*

chrám, *m.*, templum: mistr chramu 8 (= templi).

chrástavý, *adj.* [scabiosus]: ktož chraſtaw jest 20' (= scabies).

chrat- *v.* krat-.

chřbet, *m.*, dorsum: kromě chrzbeta 47ª (= dorsum), chrzbet obrátivše (= terga vertente) 54 *atd.*

†**chřbetový,** *adj.*, ? : (kožichy) chrzbetowe 42ª (varorum); *ani lt., ani č. slovo není bezpečné.*

***chřib,** *m.*, collis: pod jedním chrziebem odpočíváchu 53 (= collem), na ten chrzyb 53ª (*id*).

chřiepě, *pl. f.*, nares: chrziepy k čelu obrácené . . . chrziepie široké 120 (= nares) *atd.*

chtieti, *v. impf.*, velle:

I. chtieſſe král shledati 8ª (= volebat), vrátici sě chtiechu 5 (= vellent), že chtiem udělati 91 (= 1. *plur.*, nos facturos), když pustiti chtie tisíc (= 3 *sg.* vult) 44', když chczi kúpiti 114 (= 3. *pl.*, volunt); *atd. ss.*

II. chci rád: že chcze rad učiniti 15', že by chtiel radiegy vrci (= proiceret) 39ª *atd.*

III. *vazba particip.*: chti mluviti 20 (= loquuturus), chtie jeti 10ª 11ª (= volens . . .) *atd.*; zdali by přijeli a chcziecze udeřiti 83 *atd.*

chudina, *f.*, pauperes: velikého Kám chudina za Boha má 70ª (= a pauperibus reputatur).

chudý, *adj.*, pauper: chudu ženu (= pauperem) 47ª.

†**Chumchym,** *nr., id.*: (vlast) † Chumchym 74 (= Chym).

churavý, *adj*, macilentus: ani tlustý ani churawy 55ª (= macilentus), jsú velmi churawy to jest že nejsú tlustí na životě 27 (= macilenti), kóň churawy 28 *atd.*

chut, *f.*, suavitas: přemáhá všicku chut vinnú 71 (= suavitatem).

chutně, *adv.*, indeficienter: počechu chutne na ně stříleti 83ª (= indeficienter).

chvála, *f.*, gloria: v takej chwalie (= gloria) 39', (k) chwale pána... 3 (=laudem) *atd.*

chvíle, *f.*, spatium (temporis): za velikú chwily (= spatium) 18; w tu chwily 7ª,

33; po malé chwily (= post horam modicam) 23, 63, 64 *atd. ss.*

chwilenie, *n.*, mora: přílišným chwilenym (= mora) 7ᵃ.

Chynchym, *nv., id.*: (král) Chynchym 56.

Chynchyš, *m., nv., id.*: (chám) Chynchys 4, od Chynchiſſe zabit 48ᵃ, král Chynchyſſ 39ᵃ, 40 *atd* (= Chynchys).

Chynchyšóv, *adj.*, Chinchis: posly Chynchyſſowy 39ᵃ, polovice Chynchyſſova 40 (= *id*) *atd.*

Chynsam 88ᵃ *slovo tatarské.*

chýška, *f*, [tugurium]: *jen ve rčení*: na chiſſku běžeti 20ᵃ (= provocaretur ad fluxum; *vlastně* ire cacatum).

chytře, *adv.*, ingeniose: tak chytrzie 125 (= ingeniose).

chytrost, *f.*, ars: tú chytroſti (= arte) 23ᵃ, činie chytroſt diabelskú 27 (= arte), diabelskú chytroſty 18 (= arte).

Chyzi, *nr., id.*: (vlast) Chyzi 111 (= Chisi).

I, *cj.*, I. *slučovací.* II. *připojovací.* III. *vytýkavé. Psáno pravidelně* y.

I. sem y tam 43ᵃ, vidomých y nevidomých 3, zvieřecích y ptačích 10ᵃ, zde y onde 20ᵃ, vnitř i zevnitř 50 (= et), cti y poctivosti (= et) 3, kořenie y jiného zbožie (= — que) 10ᵃ *atd. ss. Někdy zdvojené* i — i; y ve dne y v noci 59 *atd.*

II. *prostě připojuje* až: až by sě y zadechl 54ᵃ *atd. v.* až; jako: též jako y člowěku 20ᵃ (= similiter) *atd. v.* jako; *participium*: chtě jeti y nemohl jest 11ᵃ, vezmúce kladivo y tlukú 94ᵃ, učiniece to y ſedú 43, naberúce vody y lejí 106, chtie jmúce y přivésti 72ᵃ, vzevše listy y šli jsú (= acceptis iverunt) 7ᵃ *atd. Srovn.* a.

III. i jsú poddáni (= autem) 11, y otázal 8ᵃ (= vero), y také 8ᵃ (= nec non), neb y otec ... 3 (= pater autem) *atd. Srovn.* ihned, ižádný.

Ihned, *adv.*, statim: yhned poslušen jest 45 (= statim), 20ᵃ; yhed jeho popadú 19, a yhned poslal 14, yhned pošle 8 (= statim), *atd. V.* inhed.

India, *f., nr., id.*: věcšie India 116, Yndya 108; vezú sě do yndie 19ᵃ; do yndie 16ᵃ; o yndigij psáti 20 (= India) *atd. ss.*

indica 106 *název latinský.*

Indifu, *nr., id.*: (krajina) yndynfu 49 (= Indifu).

Indich, *m.*, endicum: barva yndych 114ᵃ (= endici).

indijský, *adj.*, indicus: moře yndyſkeho (= indici) 120ᵃ, 90ᵃ, 100, v moři yndyſkem 121, nad yndygſkym mořem 16ᵃ (= indicum), yndyſkem moře 9ᵃ (= indicum) *atd. V.* indský.

indiský *v.* indijský.

indský, *adj.*, indicus: ořechóv ynſkich ... mořem yndſkym 116ᵃ (= indicus), od břehuov yndſkich (= yndie) 103; 99ᵃ, 106 *atd. V.* indijský.

Inhed, *adv.*, [statim]: ynhed z toho ukázaní 15, tehdy jsú ynhed zesnuli 23; *rr. V.* ihned.

Istanith, *nr., id.*: (země) yſtanijth 16 (*lat. originál kolísá*).

Italia, *f., nr., id.*: jakžto jsú v ytalij 49 (= in Italia).

ižádný, *adj.*, nullus: yzadny smrad 33 (= nullus); *rr. V.* žádný.

já, *pron.*, ego: Ja sem člověk 15, ia Markus 18 (= ego); učiň mi dva střevíce ... ukaž my nohu 15; na mie slušie 35ᵃ (= ad me); k nam ... posl li nam 116 (= nobis), v nas 17ᵃ (= nos) *atd. ss.*

jablko, *n.*, pomum: rajských yablek 17ᵃ (= poma), jako yablka birci 104 *atd.*

jabloň, *f.*, pomus: yablonij rajské 114ᵃ (= pomis).

Jaci, *nr., id.*: (vlast) Iaci 79.

jahoda, *f*, morus: dřeva morskej yahody (= arboris mori) 67.

jak, *adv., cj.*, ex quo: jediný, yak jest kraloval 52 (= ex quo); *v.* jako, II.;

jako, *adv. cj.*, ut: I. ut, quam. II. qui. *Srovn.* jakož, jakožkolvěk, jakožť, jakožto, jakž, jakžkolivěk, jakžto.

I. tak malí yako velicí 14, yako Saracen ... yako křesťan 16, *atd. ss.*; *zvláště často* jakoby: tak daleko yakoby mohl ... 17, tak dlúho yakoby sě mohl najiesti (quousque) 33ᵃ *atd.*; jako i: (jedí ryby) nové, yako y lidé 124, též yako y člověk 20ᵃ (= similiter) *atd. ss.*

II. z těch, yako s nimi jeli 9ᵃ (= qui), má kráší rubín, yako jej vídal (= quam umquam visus est) 108 *atd.*

Jakož, *cj.*, qui: Temur, yakoz po něm má kralovati 57ᵃ (= qui), po smrti toho, yakoz zabit byl = qui) 48ᵃ, soli, yakoz z vody dělají (= quod) 20ᵃ, mezi rudú. yakoz s hor kopají 21 *atd. Srovn.* jako II.

Jakožkolivěk, *cj.*, quamvis: A yakozkolwek v tej zemi drev dosti jest 71 (= quamvis). *Srovn.* jako.

Jakožť, *cj.*, [ut]: let 26, yakozt je sám počítal 10. *Srovn.* jako.

Jakožto, *cj.*, ut: yakozto mužie 8ᵃ (= ut), jakozto by řekl formosa 3ᵃ *atd. Srovn.* jako.

Jakýžkolivěk, *pron.*, [quicunque]: Takové šlí sobě dary bielé yakezkoliwiek 62.

Jakž, *cj.*, [ut]: tak yakz která 31ᵃ, yakz jim dána 5 (= secundum) *atd. V.* jako I., jakžkolivěk, jakžto.

Jakžkolivěk, *cj.*, licet: IAkz sem koliwiek mnoho psal 120ᵃ (= licet), yakzkoliwiek sě tu nerodie (= licet) 122ᵃ, yakzkoliwiek sě zamútil 9ᵃ *atd. Srovn.* jakž, jako.

Jakžto, *cj.*, ut: yakozto žákovstvo 11ᵃ (= ut); *zvláště často* jakžto by: yakzto by že leží 37 (= iacere videntur), jakžto právě: yakzto prawie vlasy 19 (= ut) *atd. Srovn.* jakž jakožto.

Jalovost, *f.*, sterilitas: že by yalowoſti potratila obilé (= sterilitate) 70.

Jalový, *adj.*, sterilis: v yalowa léta (= tempore sterilitatis) 70, země yalowa jest (= sterilis) 30ᵃ *atd.*

iamb 68ᵃ († zamb) *název tatarský.*

Jan, *m.*, *nv.*, Johannes: pop Jan . . . popa Jana 48ᵃ (= Johannes), Jana křtitele 4, svatému Ianowy 29 (= Joanni) *atd.*

Jana, *nr.*, *f.*, *id.*: ostrov Iana 115ᵃ, 104; ostrov † Zana 9ᵃ (= Giana).

Janguj, *nl.*, *id.*: (město) Tanguij 90, 90ᵃ (= Jangui).

Janov, *m.*, *nl.*, Genua: z † Iaowa 10ᵃ (= Genua)

Jasdy, *nl.*, *id.*: město yaſdy . . . Iaſdy 16ᵃ 3ᵃ (= Iasdi).

Jasný, *adj.*, clarus: yaſnym hlasem 121ᵃ (= clara voce).

Jaspid, *m.*, iaspis: yaſpiduw mnoství 30ᵃ (= iaspides). yaſpidy nalézají 30 (*id*) *atd.*

jatý *v.* jieti.

javran *v.* havran.

Jazyk, *m.*, lingua: yazikem přirozeným (= vulgariter) 6, yazikem tureckém 6ᵃ (= lingua) *atd. ss.*; *pleonasmem* řeči čtyř yazikuow 8ᵃ (linguas).

Jdenie, *nt.*, [itio]: pro jejich preč gdieni 9ᵃ (= recessus). *Srovn.* jíti.

Ječmen, *m.*, hordeum: geczmene dosti 26, 16ᵃ *atd.* (= ordei).

Jeden, *numer.*, unus:

I. unus II. quidam III. *zvláštní vazby. Srovn.* jedno, jednú, pojednú.

I. w gednom roku (= unius anni) 6, s gednem z pánóv 6ᵃ (= uno), gednoho krále (= unius) 5 *atd. ss.*; *při udáních čísel:* (roku tisícieho gednoho ſta . . . 39, kapitola bez gedne dvacátá (= XIX.) 3ᵃ *atd.*

II. pro gednu věc 8ᵃ (= quodam), geden den (= quadam die) 6ᵃ, geden muž (= quidam), 5ᵃ, gedney hory (= cuiusdam) 3ᵃ, o gednom ukrutníku 3ᵃ (= de tyranno), o gedne pláněve 3ᵃ, měla gednoho . . . gednu púšč . . . geden král (= quidam) 5ᵃ *atd. ss.*

III. jeden — jeden: (modly) . . . gedny jsú kamenné, gedny dřevené, gedny hliněné 37 (= quaedam); jeden — druhý: geden podle druheᵉ 18 (= unus iuxta alium), ſ gedne strany . . . ſ druhe 21ᵃ, by gedna polovice proti druhe povstávala 40 (= una super aliam), od † hedney hospody do druhé 69ᵃ, gedni po druhich v týž úřad vcházejí 56 (= alternatim) *atd.*

***Jedenást,** *numer.*, undecim: jiných měſt gedenaſt 87.

***Jedenástý,** *numer.*, undecimus: kap. gedenaſta 3ᵃ.

Jedenie, *nt.*, esus: v hodinu gedenij (= prandii) 33ᵃ, k gedeni a pití (= victualium) 20, k gedeni velmi dobří 18 (= ad esum), k gedeni 124 (= in cibum, *atd. V.* jiesti.

jedennást— *v* jedenást—.

Jedinú, *adv.*, semel: gedynu vyjel na vojnu 52 (= nonnisi semel). *V.* jediný.

Jediný, *adj.*, unicus: má gedynu bránu (= unicam) 57, † gegdiena dva větry (= soli) 103, s gedineho napití (= uno haustu) 20ᵃ, sám gedyni 119ᵃ (= una), než gedyne přikrytí 19 (= unicam), má gedinu sochu 19 (= unicam) *atd. V.* jedinú.

jedle, *f*, abies: podobno k giedly 123ª (= abietibus).

jedlový, *adj.*, [abietis]: z gedlowe° dřievie 99ª (= de abietibus).

jednaadvacátý, *numer.*, vicesimus unus: kap. gedna a dwaczata 3ª (*možno také, že náleží čísti* jedna a dvacátá; *srovn.* dvaadvacátý, *nč.* jednadvacátý *a* jeden, dvacátý).

jednak, *adv.*, [semel]: o němž smy gednak pravili 126 (= superius memorati).

jednánie, *nt.*, negotia: posieláše jej po gednani 9 (= pro negociis). *Srovn.* jednati.

jednati, *v. impf.*, agere: což oni gednachu 52ª (= fuerant ordinata), nic tam nebieše lze gednati 22, což geſt gednal 8ª (= gesserat), ve všem šlechetně gednal 52 (= se gerebat), (oni) věrně gednaly (= egerant) 7ª *atd. Srovn.* jednánie.

jedne *v.* jedno.

jedno, jedne, *adv.*, solum: . . . gedno jsú na pólnoci 47 (= tantum); (jinak) nestvrzují, gedno stvrzují . . . (nepolévají jinak) gedne olejem 19 (= solum); nic, než gedno malý stánek 44 (= nisi), gedne pastýřové 17ª (= nisi), gedne z města vyšli 8, gedne jest-li krásna 47ª *atd. ss. Srovn.* jednokrát, jeden.

jednokrát, *adv.*, [semel]: gednokrat učinie 14. *V.* jedno.

jednooký, *adj.*, [monoculus]: ševčík gednookij 15, ševčíkovi gednookemu 14ª *atd.*

jednorožec, *m.*, unicornis: gednorozecz srst má . . . gednorozczij velmi velicí 105 (= unicornes).

jednostajně, *adv.*, [similiter]: ode všech gednoſtayne odpověd vzal (= simile responsum 89 *V.* jednostajný.

jednostajný, *adj*, unus: chovají v jednom paláci gednoſtayne zbrojě 56ª (= unius maneriei). *V.* jednostajně.

jednota, *f.*, [unitas]: jsú w giednotu spolu 117ª (= unum ad invicem sunt).

jednú, *adv.*, semel: pakli se jie kto gednu napie 20ª (= unum haustum), . . . (na však den) gednu pláče 10 (= semel) *atd. V.* jeden, jednúc.

jednúc, *adv.*, [semel]: gednucz sě přidalo 15. *V.* jednú.

jedva, *adv.*, vix: gedwa móž dojíti 32 (= vix); *srovn.* ledva.

jehla, *f.*, acus: bodú sobě gehlamy tváře (= acubus) 85ª.

jeho *v.* jen.

její, *adj.*, [eius]: těla gegiho 15. *Srv.* jen. jejich *v.* jen.

jelen, *m.*, cervus: a zvláště gelenij (= cervos) 46, tu jsú geleny i srny 119 (= cervi) *atd.*

jeliž, *cj.*, [donec]: nemožiechu popadnúti, geliz někteří pomohli 84 (= nisi iuvissent).

jen, *pron. demonstr.*, is. *Nom. nahrazuje se tvary náměstky* on, onen, *v. t.*

I. jsú gey volili (= ipse) 8, by gey měl připásti 53, jenž gey znají 3, ostavivše gey (= illo) 7, pojme gy za ženu 9, mrtva ge° nalezli 9ª (= quem), vylup gie 15 (= *oko*), geho dle (= amore sui) 6ª, mile ge přijal 6 (= eos), v překládaní gich 3 (= ipsius, *t. knih*), jakž giem rada dána 5 *atd. ss.*; w nich 3 (= in ipsis), ſ nimy (= cum eis) 5ª, od nieho (= ab ipso) 5, blízko nieho (= iuxta eam) 4ª *atd. ss.*; nan střílé 86ª (= *na -ň*), by nan dešč šel 41ª, utekl jsem nan 18 (= ad ipsum); poden slušejí 67, wen slušeti 89 (= *ve—ň*); on se pokusiti 88 (= *o—ň, t. j. město*) *atd.*; *v.* přes.

II. jeho: ge° cti . . . otec ge° . . . strýc ge° (= eius) 3, ge° králem 4 (= eius) *atd. ss.*; její *v. t.*; jich: gich obyčej 5ª (= eorum), o gich svítěžení 4 (= ipsorum) *atd.*; jejich: gegich jazykem 6, o rúchu gegich 4ª, o gigich bludech 4ª, (= eorum) *atd. Srovn.* jenž, jenžto.

jenž, *pron. rel.*, qui: I. *shodné.* II. *absolutivní.* III. *zvláštní vazba. Srovn.* proňež, jenžto, ješto.

I. div, genz sě jest stal 4, lesa, genz jest stal 4ª (quod), gemuž řiekachu 6 (qui), o niemz zmienka 3 (cuius meminit), zvěř, giegiez tu mnoho jest 64 (= quarum) *atd. ss.*

II. dřevo, genz slove 3ª (= que), aby byli provozeni, genz sě stalo 10 (= quod), vody, genz sě rozlily . . . 6 (= que), ode všech, genz jej znají 3 *atd. ss*;

III. (své haufy řiedil), gymz najspieše mohl 53ª (= quam cito) *rr.*

jenžto, *pron. rel.*, qui: (kbelík), w yenzto

tu mokrost zbierají 105 (*nenili omyl?*), král gemuzto . . . (cui) 5, gichſto pokolenie (= quorum) 5 *atd. ss.*; pronizto kazováše (= propter quod) 6ᵃ, (potok), przeſſenzto není mostu 73ᵃ, od niehozto zase vzali 5 (= a quo), k niemuzto sě scházie (= ad quem) 10ᵃ, město, w niemſto sedieše 5 (= cui), okolo nychzto (= que) 37, z nichzto jeden (= quorum) 8, w nychzto jim svědčieše (= in quibus) 7ᵃ *atd. ss. Srovn.* ještо.

Jeruzalem, *m., nl., id* : w geruzalemie 7 (= Jerusalem).

jeskyně, *f.*, caverna: w geſkyniech schovají 106ᵃ (= in cavernis), 80 *a j.*

jestliže, *cj.*, si: geſtlyze který kupec umře 18ᵃ (= si moriatur), geſtlyze kto ukradne 45ᵃ (= si quis furatus fuerit), geſtlyze sě obrátie 116 (= si), *atd. V.* býti, -li.

ještě, *adv.* [adhuc]: geſtie nemá 7 (= nondum), geſtie mlád bieše 10 (= nondum aptus), geſtie viece 16ᵃ (= vel ultra) *atd.*

ještо, *pron. rel.*, qui: (město), geſto ſlove . . . 3ᵃ, vlast, geſto slove 3ᵃ *atd. ss.*; ručník. geſſto sobě gym pot stieral 36ᵃ; (tiᵘ, g̃to zemřeli . . . tu, geſſto by bylo čtyřicet dní 40ᵃ *atd.*

jeti, *v. impf.*, equitare, [vehi]: tak geducze.. a tudy geducze 5ᵃ (= progredientes), geducze odtud (profecti) 5, geducze po moři 7, dále geducze (= progredientes) 10; gewſſe k hrobu 7ᵃ (= visitantes); jsem tudy giel (= transirem) 18, na pospěch getij 44 (= pervenire), jako s nimi gely 9ᵃ, chtie gety do zemí (= ingredi 10ᵃ, když biechu spolu gely (= equitas sent) 7, svobodně geti 17 (= equitari) *atd. ss.*

jevo, *nt.*, publicum; *jen ve rčení:* na gywo vynde 55ᵃ (= in publicum).

jezdcóv, *adj.*, [equitis]: k giezdcowy vóli 45ᵃ (= sessorum).

jezdec, *m.*, eques: giezdczow i pěších 122 (= equitum).

jezditi, *v. impf.*, incedere: ve mnoze gezditi 16ᵃ (= cum comitiva magna incedere).

jezero, *n.*, lacus: gezero velikė . . . do toho gezera 11ᵃ (= lacus), má gezera (= lacunas) 125 *atd.*

Jezus, *m., nv., id. Jen ve spojení s* Kristus: pána našeho gezu kriſta 8ᵃ, ku pánu Gezu kriſtu 14ᵃ (= Jesum Cristum) *atd.*

jeżto *v.* ještо.

jiedati, *v. impf.*, comedere: šlechtici, kteříž u dvora giedagie (= comedunt) 89ᵃ.

jiedlo, *n.*, cibus: giedlo mužovi nese (= cibum) 82.

jiesti, *v. impf.*, comedere: gedie datyle . . . gedie ryby 19 (= comedunt). nemuož gieſti 20 (= comedi), dávají gieſti (= in cibum) 123ᵃ, ryby giedie (= comedunt) 124 *atd. V.* jedenie.

jieti, *v. pf.*, I. capere, II. coepisse.

I. Najam yatt (= captus) 54, yal toho starce 23ᵃ (= cepit) gme biskupa 121ᵃ (= cepit), jenž tu yat bil . . . yateho přivedli (= captivus) 119ᵃ *atd. ss.*

II. yachu ſie bíti 54 (= ceperunt) *atd.*

jiezdný, *adj.*, eques: žádný z nich giezden k boji nejde (= eques) 98, nad tisíc giezdnymi . . . nad sto giezdnymi 44ᵃ (= equitibus) *atd.*

***jiezka,** *f.*, circirus (?): má na sobě giezky neb šupiny 21ᵃ (= cricios, circios, viteas?).

jícha, *f.*, brodium: spieše se zdá zelená gycha než voda 20ᵃ (= sucus herbe), tej gichy neb vody 43 (= brodii) *atd.*

jinaký, *adj.*, alter: jest ginakey postavy 97ᵃ (= alterius).

jinam, *adv.*, ad locum alium: že se ginam béře 96ᵃ, ginam odženú 31 (= ad locum alium) *atd.*

jinde, *adv.*, alibi: gynde nalézti 48ᵃ (= alibi), nikdy ginde nevídal 5ᵃ (= nunquam alios), jakož gynde vidímy 28 (= alibi), kromě toho města gynde 22ᵃ *atd.*

jinoch, *m.*, iuvenis: bylo sedm gynochuow 72ᵃ (= iuvenes).

jinoše, *m.*, iuvenis: gynoſſie nakrmiti 22ᵃ (= iuvenes)

jinudy, *adv.*, aliunde: gynudy jíti nemóž 90 (= aliunde).

jiný, *adj.*, alius: o ginich, ještо slovú . . . 4ᵃ, o gine púšči 4 (= de alio deserto), z ginich vlastí . . . y gineᵃ zbožie 10ᵃ (= alius) *atd. ss.*

jistba, *f.*, arcus: (most) má čtyřiadvacet giſſteb neb sklepuov 71ᵃ (= arcus).

jistě, *adv.*, [certe]: mnie giſtie 33, muž giſtie nábožný 3 (= utique) *atd. V.* jistý.

jistiti, *v. impf.*, asserere: ustavičně gyſtichu (= asserebant) 119ᵃ, giſtiel jim to 23 *atd.*

jistý, *adj.*, [certus]: položte jim gyſty rok 14 *atd; zvláště často rčení* ten jistý: ten giſte král 6, ten giſte biskup 14ᵃ,

pára ta giſta 21, ta giſta zvieřátka 120ᵃ, lidé te giſſtie 27, tey giſte vlasti 124 *atd. ss.*

jíti, *v. impf.*, ire; *srovn.* jdenie.

I. ktož tú cestú gdu (= viatores) 20ᵃ, gdiete a potom služte 41 (= ite), gducze od tej vlasti 31 (= recessum), na cestě tudy gducz 28 (= in progressu vie), kudyžkolivěk gdieſſe 9 (= transibat), když již gdiechu od krále 9ᵃ (= discesserunt), tudy giti (= accessus) 11ᵃ, měl by giti... a gda... 30ᵃ, možieše kto giti sem (— ingressus) 22ᶜ, ſſly gſu do krajin (= transierunt ad..) 4ᵃ, ſſlij gſu do Elacie 8 (= iverunt) *atd. ss.*

II. jde dešč *v. t.*; žádnú kúpí tu negdu 32 (= non intendunt negociacionibus) *atd.*

jitro, *n.*, mane: od jitra až do poledne 54 (= mane).

již, *adv.*, nunc, iam:

I. gyz chtě.. 20 (= nunc), gyz přistúpíme 46 (— nunc) *atd.*

II. giz celý rok 5, a giz vrátici sě chtiechu 5, když gyz přišli 6 (= autem), giz sě naučili (= iam) 5ᵃ *atd.*

jmě *v.* jmeno.

jmeno, meno, *n.*, nomen: mějieše gmeno Mikuláš 5 (= dicebatur), vloži sobě gmeno Řehoř 8 (= nomen), gmenem pána 9 (= nomine) *atd.; zvláště často* jmenem (= nomine): král gmenem Barach 5ᵃ, (král) gmenem Alan 5, (syn) gmenem Marek 7ᵃ, meniem Tygatay 29 *atd. ss.*

jmenovaný *v.* dřéve-, jmenovati.

jmenovati, menovati, *v. impf.*, nominare: kterúšto gmenował železnú 11ᵃ (= nominavit), ty ryby gmenugi tunina 123ᵃ (= nominamus), svrchu gmenowanich mužuow (= prefatos) 6ᵃ, mezi dřieve gmenowanym (= prenominatum) 5, Marka dřieve gmenowane° 7ᵃ (= predictum), napřed † gmeneneho krále (= memorati) 124ᵃ *atd.*

jmenovitý, *adj.*, praecipuus: naygmenowitieyſſy města 10ᵃ (= precipue) *atd. ss.*

jmieti *v.* mieti.

K, ke, ku, *praep.*, ad: *před* k *nebývá psáno:* kralowy přijeli 8 (= ad regem).

I. k rzymſkemu papeži 3, k ſnadnieyſſie° nalezení 3 (= ad invencionem), pomoc k to° 125, vodu k piti 21ᵃ, k utěšení (= ad consolacionem) 3 *atd. ss.*; pilnost k boyowani 4ᵃ (= bellandi), podobno jest k giedly 123ᵃ (= abietibus) *atd.*

II. ku praweni 10 (= ad), ku popsání 46, ku papezowy 6ᵃ (= ad papam) *atd.*; *před* p.

III. ke wſſie libosti 6ᵃ, ke wſſem kusóm 6ᵃ (= ad) *atd.*; *před jery.*

† Kaciamfu, *nl*, *id.*: (město) † Kaciamfu 73ᵃ (Cyanfu *lt.*)

kacieř, *m.*, haereticus: nazývají je kaczierze 51ᵃ (= hereticos), 111 *a j.*

kadeřavost, *f.*, crispitudo: vlasóv kaderzawoſt 120 (= crepitudinem).

kadidlo, *n.*, tus: vezmú škopy a kadidlo 51 (= thus), kadydla bielého 123 (= thuris) *atd.*

kadilnice, *f*, turibulum: jest připravena kadilnycze velmi čistá 62 (= turribulum).

kafr, *m.*, camphora: v nichžto naleznú kaffr 98ᵃ (= camphora), tu roſte kaffur lepší 107 (= camphora).

† Kagatim *nv.* 79 *v.* Gogatym.

Kajdóv, *adj.*, Caydu: vojska krále kaydowa 53ᵃ (= kaydu).

1. Kajdu, *nv.*, *m.*, *id.*: (král) kaydu 52ᵃ (= Caydu); *v.* Kajdóv.

2. Kajdu, *nr.*, *id.*: (země) kaydu 77 (= Cayndu).

Kajganguj *v.* Kojganguj.

Kajguj *v.* Kajkuj.

† Kajkuj, *nr.*, *id.*: (země) † kaykuy 92 (*lt.* Taygui), 73.

Kajkuj, *nl*, *m.*, *id.*: (hrad) Kaykuy 72ᵃ (= Caicui); *nl.* kayguy 88 (= Cayguy).

Kakanfu, *nl.*, *id.*: † Kakanfu 86ᵃ (= Cacangu).

kakžkolivěk *adv.*, [quovismodo]: kakzkolywiek daleko 57ᵃ.

kalcedonius, *m.*, *id.*: jaspidy a kalczedonie 30 (= calcedonii); jaspidův a kalczydony množství 30ᵃ *atd.*

kalcidoň *v.* kalcedonius.

kalifóv, *adj.*, [caliphi]: rok kalyffu 14ᵃ, podle rozkázaní kalyffowa 16 *atd.*

kalifus, *m.*, caliphus: ten kalyffus . . . kaluffus urozumě... kaliffus kázal... ten jistý kalyffus . . . od kalyffa . . . tomu kalyffowy *atd.* 14—16 (*několik dokladů*).

Kám, kán, *m.*, caam: veliký kaam 6, velikému kaamowij 28ᵃ, všichni velicí kaamowe 48ᵃ, velikého krále kaama 6, kaam dřéveřečený 6ᵃ *atd. ss.*; k velikému kaanowy 46ᵃ (= magno kaam). dvór velikého † kaanu 92 (= magni kaam) *atd.*

Kamandu, *nl., id.*: o městu Camandu 17ᵃ 3ᵃ (= Camandu).

Kambalu, *nl., id.*: okolo města Kambalu 52ᵃ (= Cambalu).

Kambaoch, *nr., id.*: (země) † Fanakambaoch 117 (= kambaoch).

kámen, *m.*, lapis: s drahémi kameni 26ᵃ (= lapidibus) *atd.*

kameníčko, *nt.*, [lapides]: miesto rázu vždy užívají toho kamenyczka porcellanóv 80.

kamenie, *nt.*, lapides: tu jest kamenie některaké 21, kamenie, perly (= lapides) 18ᵃ *atd.*

kamenný, *adj.*, lapideus: (kláštery) jedny jsú kamenne 37 (= lapidei), 94 *atd.*

Kamul, *nr., id.*: (země) Kamul 4, 34ᵃ (= chamul).

Kamzibar, *nr., id.*: (ostrov) Kamzybar 119, 119ᵃ (= canzibar).

kamž, *adv.*, quo: kamz by kázal 14ᵃ, až tam, kamz jeti mají 31ᵃ, kamz třeba bylo 55 (= quocunque), *V.* kamžkoli.

kamžkoli, *adv.*, quocunque: kamzkoly chtie 41ᵃ, kamz ſie koly obrátie 41ᵃ (= quocunque), *V.* kamž.

Kán *v.* kám.

káně, *f.*, [buteo]: supa neb kanij uhonie 46ᵃ.

Kangigu, *nr., id.*: (vlast) kangigu 85 (= Cangizu).

Kanosalym, *m., nl., id.*: (hrad) kanoſalym 18 (= Canosalim).

kapati, *v. impf.*, [stillare]: když již viece téci nechce aneb kapati ta mokrost 106.

Kapicion, *m., nl., id.*: (město) kapyczyon... KApyczion 36ᵃ *atd.* (= Capicion).

kapitola *v.* kapitula.

kapitula, kapitola, kapitule, kapitole, *f., id.*: capitule ... kapituly ... kapitoly ... kapitola ... kapitula ... caⁱᵃ ... kapiⁱᵃ ... *atd. ss.* 3—4ᵃ (*14 dokladů*) *a j.* (= capitulum).

Karamoram, *nl., id.*: (řeka) Karamoram 73, 73ᵃ, 89ᵃ *a j.* (= Caramoram); † koromarom, karomoram 87ᵃ *atd.*

Karaonas 18 *slovo mongolské.*

Karajam,

I. *nr., id.*: (vlast) karayam 79, 82 (= Caraiam).

II. *nl., id.*: město slove Karayam 79ᵃ (= Caraiam).

kardinalský, *adj.*, cardinalium: kardinalſſczi poslové 8 (= cardinalium).

† **Karoboram,** *nl., id.*: (město) Karoboram 46 (= corocoram).

Karokoram, *nl., id.*: o městu karokoram... k městu Karokoram 38ᵃ (= Carocoram).

Karomoram *v.* Karamoram.

† **Kartaim,** *nr., id.*: země Karthaim 4, o zemi Kartaym 29ᵃ (= Carchan).

káry, *pl. f.*, carruca: vezú dva z nich na karach 63ᵃ (= carruca).

Kasarie, *nl., id.*: (město) Kaſſarye 11 (= Cassaria).

Kasim, *nr., id.*: (země) Kaſſym 16 (= Cassim).

† **Kastar,** *nr., id.*: (země) Caſtar 4, Kaſtor 28ᵃ (= Cascar).

Kastor *v.* Kastar.

kaštan, *m.*, castanea: jakžto kaſtan 21ᵃ (= castanea).

Kataj, *nr., id.*: vlast Kathay 30ᵃ do vlasti Katay 47, 92, 87 *atd.* (= Cathay).

† **Katam,** *nl., id.*: (město) Katham 4, 30 (= *lt.* coram).

Kauli, *nr., id.*: (vlast) Kauly 54ᵃ (= Cauli).

Kayn, *nl., id.*: (město) Kayn 90 (= Cayn).

kázanie, *nt.*, mandatum: úředníci královi jeho kazanim (= mandato) 67ᵃ, učiníce jeho kazani 23 *atd. Srovn.* kázati.

kázati, *v. impf.*, I. iubere, II. [praedicare.] *Srovn.* kázanie, kazovati.

I. kazal psáti listy 6ᵃ (= fecit), kazal jim, aby vstali 8ᵃ (= iussit), kazte sě sebrati křesťanóm 14, kazaſſe dáti nápoje (= faciebat dari) 23 *atd. ss.*;

II. slýchal pravíc, čtúc i kazicz, že... 15.

kaziti, *v. impf.*, devastare: dobývaje a kazie vždy vlasti 122 (= devastans); protože vsi kazil a ščepy ... (= devastabat) 103ᵃ *atd.*

kazovati, *v. impf.*, iubere: často kazowaſſe přivésti 6ᵃ (= iubebat). *Srovn.* kázati.

každý, *pronom.*, quilibet: w kazdem z nich 8ᵃ (= qualibet), z nichžto kazde jsú... 3 (= qui per...) *atd.*

kbel, *m.*, urceus: nateče pln kbel... vyprázdníce kbely 105ᵃ (= urceos).

kbelík, *m.*, urceus: k každé haluzce jeden kbelík přivieží 105ª (= urceum)

kdež, *adv.*, [ubi]: bydlí, kdez mohú 10ª (= prout). *Srovn.* kdežkolivěk, kdežto;

kdežkolivěk, *adv.*, ubicunque: všichni Tataři, kdezkoliwiek ten den jsú 61ª (= ubicunque). *Srovn.* kdež.

kdežto, *adv.*, ubi: *také doloženy tvary* kděžto, gtežto, ktežto, *atd.*: ktezto umučen (= ubi) 11, kdezto připravivše 5 (= ubi), kdiezto jest měst mnoho 34ª (= ubi), kdezto dělají 16ª (= ubi), ktezto rudu pálé 21, gtezto jest železa 21 (= ubi) *atd. ss. Srovn.* kdež.

k d o *v.* kto.

kdy, *adv.*, quando: I. *interrogat.*, II. *relat.*, III. *indef. Srovn.* kdybych, když, kdyžkolivěk.

I. radie sě, kdy by měli... 33 (= quando) *atd*

II. aby, kdy tu přijede král 49ª (= quandoque) *atd*

III. událi sě jim kdy 44 (= quando) *atd.*

kdybych, si: kdyby krmí užívali 19 (= si) *atd. V.* kdy, bych.

když, *cj.*, cum: *také doloženy tvary* ktyž, gdyž. *Často* když bych; *srovn.* kdyžkolivěk, kdy II.: kdiz chtie (= quando) 18, ktiz již přijdú (= dum) 34, a kdiz rozmlúváše (=) 5ª, ktiz sě vrátí 7 (= in reditu), kdiz sě srazie (= cum) 5, gdiz tělo vezú (= quando) 41, ktiz tu spósobili (= cum) 5 *atd.*; kdizby neutekli 19ª (= nisi) *atd.*

kdyžkolivěk, *adv.*, quando: kdizkoliwek který . . . 34ª (= quando). *Srovn.* když.

k e *v.* k.

†**Kesmakoram,** *nr*, *id.*: (vlast) †rosmakoram 117, (vlast) Kehmakoram 121 (= Resmacoram *lt.*).

kladivo, *nt.*, malleus: vezmúce veliké kladywo dřevené 94ª (= ligneo malleo).

klaněti sě, *v. impf.*, adorare: klanieyte fie a modlte sě 62ª (= adorate), (modly, jakžto by fie velikým klaniely (= reverenciam exhibere) 37 *atd.*

klásti, *v. impf.*, imponere: mnoho (na ně) nekladu 125ª (= imponuntur), když mají břemena na ně klaſti (= onerari) 17ª *atd.*

klášter, *m.*, monasterium: v svých klaſtierziech 27 (= monasteriis), klaſter . . . z kteréhožto klaſſtera 11ª (= claustrum) *atd.*

kleknúti, *v. pf.* [genu flectere]: klekl na svá kolena 15ª.

Klemeinfu, *nl.*, *id.*: v městě Klemeynfu 8 (= Clemeynfu).

kleščenec, *m.*, eunuchus: z nichžto mnozí kleſſczenczi 85 (= eunuchi)

kleščený, *adj.*, eunuchus: (komorníkuov vše kleſſczenych 55ª (= eunuchos).

Kliment, *nr*, *m.*, *id.*: Kliment papež 7 (= Clemens).

klisice, *f.*, equa: klyſſicz bielých . . . od kliſſicz 50ª (= equarum), jedú na kliſſycziech . . . ty klyſieczie 126 (= eque) *atd.*

klobúk, *m.*, pileus: klobuk svój (= pileum) 78.

klusati, *v. impf*, ambulare: (koni) pěkně kluſſy (= ambulant) 16ª.

kmen, *m.*, stirps: královégo kmenu . . . z kmene královského 54 (= stirpis).

kněz, *m.*, dominus: kniez Teobaldus 7 (= dominus), kniez kliment papež 7 *atd.*

knieže, *n.*, princeps: od knyezete řečeného . . . 10 (= princeps), Baldvin knyeze 5 (= princeps), panováše knieze jedno (= princeps) 22, kniezete vojsky (= principis) 54, o knyzatech křesťanských 6 (= principibus) *atd.*

knihy, *pl. f.*, liber: první knyhi 4ª, těchto knyh . . . tyto knyhi 7 (= liber), musejí popsati sobě w knyhi 96ª (= in quaternis), v těchto knyhach 3, 6 (= libro), tyto knyhi 7ª (= hunc librum), dokonal jsem knyhi 126ª, w knyhach třetích 27ª (= libro), tyto knyhi . . . jsú v troje knyhi rozděleny 3 (= liber . . . libros) *atd.*

koberec, *m.*, tapetum: w koberczich obinúce 54ª (= tappeto).

Kobinam, *ln.*, *id.*: mezi kobynam . . . k městu kobynie 20ª (= cobinam); mezi městem Kobynam . . . o městu Koby[nam] 3ª (= Cobinam) *atd.*

kobylka, *f.*, locusta: (škodu) od kobylek neb húsenec 70 (= locustarum).

kočka, *f.*, cattus: koczky faraonovy 124ª, 115ª; koczky morské 122ª (= catti).

koflík, *m.*, cyphus: kofflikowe jeho 51 (= ciphi).

kochánie, choch- *nt.*, delectatio: kratochvíle a † chochanie 23 (= delectaciones). *V.* kochati sě.

kochati sě, choch- *v. impf.*, [delectare]: v nepoctivostech fie † chochati 22ª (= vacare). *V.* kochánie.

Kojganguj, *nl., id.*: město † Koygaynguij... † Kayganguij... Koyganguij *atd.* 88ᵃ—90 (= Coigangui).

Kojla, *m., nv., id.*: (pán, Koyla 9 (= Coila).

kolč, golč, *m.*, sindon: kdežto dělají kolcze 75 (= sindones), postavce dělají . . . a golcze velmi dobré (= sindones) 72 *atd.*

kolé, *n.*, pali: kole velikého nabijí . . . a na konci kole jsú mečové 80ᵃ (= palos).

koleno, *n.*, genu: v koleno zastřelen jest (= in genu) 40ᵃ, na svá kolena 15ᵃ *atd.*

koli *v.* kamžkoli.

kolikrátžkolivěk, *adv.*, quotienscumque: obláčí sě, kolikratzkolywiek které hody slavie (= quociescumque) 61.

†**Kolium,** *nr., id.*: (vlast) † kolyum 114ᵃ (= Coilum).

kolivěk *v.* ač-, čsuž-, dokavadžjakž-, když-, kolikrátž-, kterak-, který-, kudy- *atd.*

kolo *v.* okolo.

koltra, *f., id.*: dělají koltry 17 (= cultras).

kolvěk *v.* který-.

Komaří, *nr., id.*: (království) Komarzi . . . KOmarzi . . . tej vlasti komarij . . . vlasti komarij . . . *atd.* 115ᵃ (= Comari).

komňata, *f.*, aula: komnatie a síně (= aule) 49ᵃ.

komora, *f.*, camera: sedie u velmi krásné komorze (= camera) 64ᵃ.

komórka, *f.*, camerula: jest komorek do čtyřiceti (= camerule) 99ᵃ.

komorník, *m.*, minister: komornikuow mnoho 55ᵃ (= ministros).

kon- *v.* boj

kóň, *m.*, equus: konij velicí 16ᵃ (= equi), konij jsú v ceně 10ᵃ (= equi) *atd.*; na tom kony postaví (= equos) 19ᵃ; množstvie kony 123 (= equorum), všem těm konyom . . . aby kuon 80ᵃ, *atd. ss.*

konati, *v. impf.*, prosequi: konaly gfu cestu 7 (= prosequuti sunt iter).

Kondur, *nr., id.*: (země) Kondur 103ᵃ (= Condur).

konec, *m.*, [finis]: kerakej by konecz boj měl vzieti 40 (= eventum), jest † konecz země Zorzanskej 11 (= affinis) *atd.*

koneční *v.* konečný.

konečný, *adj.*, extremus: w konecznich krajinách 126 (= finitimis), o konecznich ostrovích 4ᵃ (= extremis).

Koncha, *nr., id.*: království Koncha 98 (= Concha).

koní, *adj.*, equi: *doklad nejistý; srovn. kóň a koňský:* konije a psie mase jedie 42ᵃ (= equos).

koník, *m.*, equus: konyka malitkého (= equum paruum) 111ᵃ.

konopie, *n.*, [canabis]: a † kuponie . . . (= canapinis funibus) 91ᵃ; *text na tom místě velmi porušen, kontext opisovač vynechal.*

konopný, *adj.*, canapinus: jsú silnější než konopnij provazi 92 (= canapinis).

koňský, *adj.*, equorum: obrázky konſke 34 (= equorum), konſke vlasy 19 (= equorum) *atd.*

Konstantinopolis, *f., nl., id.*: do Konſtantinopoly sě brali 5, do Konſtantynopoly 5ᵃ, 10 (= Constantinopolim).

Konstantinopolitanský, *adj.*, Constantinopolitanus: w konſtantynopolytanſkem městu 5 (= Constantinopolitana urbe), dóstojenstvie konſtantinopolytanskeˢ cí-sarstvie (= Constantinopolitani imperii) 5.

kopati, *v. impf.*, fodere: svobodně kopati 26 (= fodere), rudu, jakož u hor kopagi 21 *atd.*

kopet, *m.*, [fuligo]: sazě nebo kopiet 21.

kopie, *nt.*, lancea: kopymi neb lancemi 120ᵃ (= lanceis) *atd.*

kopyto, *nt.*, ungula: mají kopito gedno 80 (= ungulam).

kóra, *f.*, cortex: tekú z kory . . . nařezují kory (= cortices) 123ᵃ, z kor některakového dřeva 86 *atd.*

koráb, *m.*, [navis]: korab Noe 11 (= archa).

korál, *m., id.*: tu mají koraly miesto rázu peněžitého 77 (= corrallum).

kořen, *m.*, radix: i s korzenem 57ᵃ (= cum radicibus).

kořenie, *nt.*, aromata: korzenie rozličného 10ᵃ (= aromatum).

Kormos, *nl., id.*: město . . Kormos 3ᵃ (= Cormos); město Kormos . . z † Kurmozi toho města 20.

koruhev, *f.*, vexillum: jeho králová koruhew 53ᵃ (= vexillum), na své koruhwij 54 (= vexillo), na svej † korowe měl . . . 54ᵃ (= vexillo), uzře lida svého korohwie 102 (= vexilla), vzevše nepřátelske korowhwie *t. atd.*

koruna, *f.*, corona: korunu královskú 52 (= coronam).

korunování, *nt.*, coronatio: po jeho korunowanie 39 (= coronacionem).

kost, *f.*, os: kofti schovají 33 (= ossa), 86; dvě neb tři kofczftie s konce 80ª (= de osse) *atd.*

koš, *m.*, sporta: šest tisíc koffow pepře 100 (= sportas).

kotel, *m.*, caldarium: sól w kotlech vařie 78ª.

kostel, *f.*, ecclesia:

I. stal sě w koftely 4 (= in ecclesia), šli jsú do koftela 15ª, toho koftela (= basilice) 29 *atd.*,

II. římský kostel . . . 7ª (= ecclesia).

kostelní, *adj.*, ecclesiasticus: w koftelnym řádu 126ª (= ecclesiasticis officiis).

†Kotam, *nr.*, *id.*: (vlast) Kotam 30 (= coram).

kotva, *f.*, †temo: jednu kotwu 19 (= temonem).

koza, *f.*, capra: srny, divoké kozy 119 (= capre).

kóže, *f.*, I cutis II. corium:

I. mezi kuozie a masem 17ª (= cutem),

II. w kuzich zvieřecich 26ª (= corio), přikryjí se kozemij 19ª (= coriis) *atd. ss.*

kožený, *adj.*, de corio: dvě flašce kozenie 44 (= de corio).

kožich, *m.*, pellis: kozichij čisté 42ª (= pelles).

kóžka, *f.*, pellis: kozky zšlechtělé . . . ty kuozky (= pelles) 124ª *atd.*

kra *v.* dska.

kradmo, *adv.*, furtim: kradmo nesstúpil 108ª (= furtim).

kraj, *m.*, pars: do jiného krage 30 (= partes), v tom kragi 19 (= incole loci) *atd.*

krajina, *f.*, contrata: kragina domovitá 17 (= contrata): o jeho kraginach 4 (= terminis), do kragyn na východ slunce (= ad partes) 3, kragina kterúž . . 46 *atd.*

král, *m.*, rex: veliký kral nad kraly (= rex regum) 6, krale Alan . . . k velikému kralowy 5ª (= rex) o kralech a knížatech 6 (= rex) *atd. ss.*

králóv, *adj.*, regis: les kralu (= regale) 49ª, na kralowie dvoru (= regis) 7, list kraluow 7, poslové kralowy (= regis) 8, znameniem kralowim 6ª (= regali) *atd ss. V.* králový.

kralovati, *v. impf.*, regnare: jest kralowal do času 51ª (= regnare), kralowaffe monghu 35 (= regnavit), kralowal geft Chynchyš 40ª (= regnavit) *atd.*

kralovic, *m.* [regis filius]: kralowicz mlád bieše . . . miesto kralowicze 10.

královna, *f.*, regina: s kralownu 9ª (= cum regina), 59ª *atd.*

královský, *adj.*, regalis· kraluowfkey velebnosti 59ª (= regalis) *atd.*

královstvie, *nt.*, regnum: o kralowftwy Ergimul 4ª (= regno) 3ª *atd.*, v jejich kralowftwy 6 (= in regnis), jeho kralowftwy (= imperio) 6ª *atd.*

králový, *adj.*, regius: geho kralowa koráhev (= regale) 53ª, krev kraloweho kmenu 53 (= regie), o kralowem lesu (= regalis) 4ª *atd. V.* králóv.

krám, *m.*, statio: často řemeslničí kramowe (= staciones) 88.

krásný, *adj.*, pulcher: jakžto by řekl krafna 3ª (= formosa), velmi kraffne° města (= optimam) 5ª, k jednej vlasti †krayfne 23ª (= pulcra), krafna mladice 15ª, mužie jsú krafny, ženy ještě kraffie 22 (= pulcri — pulcriores), kraffy rubín má . . 108 (= pulcriorem), papúchowé kraffy jsú než . . . (= pulcriores) 115 *atd. ss.*

krát *v.* devětkrát, jednokrát, mnohokrát, viecekrát *atp.*

krátiti, *v. impf.*, *jen ve rčení* chvíli krátiti (= delectari): ktož rádi honie a v tom chvíli kratie 64 (= delectantur); *v.* chvíle.

krátký, *adj.*, brevis: w krátkem času 5, 8ª (= brevi), vlasy kratke (= breves) 11ª, rohy kratke (= brevia 17ª *atd.*

kratochvile, *f.*, solatio: všie kratochwyle 22ª (= deliciis), často kratochwil svú mívá 49 (= recreatur), takové utěšení a †chratochwil (= solacio) 50 *atd.*

kratochvíliti, *v. impf.*, [delectari]: něco málo kratochwyle 72ª (= solacii gracia).

kratochvilný, *adj.* iucundus: jest velmi kratochwielno 64 (= iocundum); v nepoctivostech kratochwilniech 22ª (= delectabilibus); země jest plodná a kratochwylna 10ª (= iocunda), jsú kratochwylny 34ª (= iocundissimi) *atd.*

†kráva, *f.*: také krawy zbijí 41 *(za lat.* obvios; *překladatel patrně mylně četl — a také přeložil —* boves).

Kreman *v.* Krerman.

křepký, *adj.*, velox: sokolové krzepczi (= velocissimi) 17.

Krerman, *nl.*, *id.*: mezi městem †Kerman . . . město †Kroman . . . městem

Krerman 3ᵃ (= Cremam), město Krerman 17 *(dva doklady)*, mezi městem Krerman 20, 20ᵃ (= Crermam) *atd.*

křest, *m.*, baptismus: krzieſt svatý přijal 29 (= baptismum suscepit).

k ř e s ť a n s k y *v.* křesťanský.

křesťanský, *adj.*, christianus: o knížatech krzieſtanſkych (= christianis) 6, čeleď krzieſtanſku 6 (= christianos): krzieſtianſky život vedli 16 *(ský, -sky?)*.

křesťanstvie, *nt.*, [christianitas] w krzieſtianſtwi 46ᵃ (= in christianorum fessis).

krev, *f.*, sanguis: ta krew jest pižmo . . . pln krwie 47ᵃ (= sanguine); krwye nepúščejí 114 (= sanguinem) *atd.*

křičeti, *v. impf.*, clamare: velmi krzieczie (= clamant) 20.

křídlo, *nt.*, ala: na peří jejich krziedl (= alarum) 49; jedno krzydla . . . 119 (= ale) *atd.*

křik, *m.*, [clamor]: po tom krziku . . . padnú 62ᵃ (= facta voce).

křiknúti, *v. pf.*, clamare: tehdy vstana jeden krzikne velikém hlasem 62ᵃ (= clamat voce altissima).

Kristóv, *adj.*, Christi: Kriſtowy moci 54ᵃ (= Cristi).

Kristus, *m.*, *id.*: Kriſta býti . . 7 (= Cristum); pána Gezu Kriſta (= Cristi 3; *v.* Jezu.

křivda, *f*, iniuria: aby sobě krziwdy neučinili (= iniuriam) 41ᵃ.

křiviti, *v. impf.*, incurvare: hlavu má jako vepř a tu vždy krziwie k zemi 105 (= incurvatum).

křivý, *adj.*, falsus: bohu krziewe' 124 (= falso).

kříž, *m.*, [crux]: před sebú krziez . . . před krzizem 15ᵃ.

křížek, *m.*, [crux]: jeden krziezek 16.

krmě, *f.*, cibus: takových krmij (= cibis) 19, krmyem nehodná (= pro cibo) 11, tatarské krmie jsú (= cibaria) 42ᵃ, krmye vařenej neokusie (= cibo cocto) 44 *atd.*

krmiti, *v. impf.*, nutrire: kolik jich móž krmyti (= nutrire) 41ᵃ, jimiž se ti rarohové krmie (= pascuntur) 46', *atd.*

kročeje, *f.*, [passus]: na šest kroczegy 117 (= pedes).

krok, *m.*, passus: deset kroku 56ᵃ (= passus).

K r o m a n *v.* Krerman.

kromě, I. *adv.* absque eo II. *praep.* praeter, nisi.

I. také y kromye nařezují 123ᵃ (= absque eo); *rr.*; *doklad nejistý.*

II. kromie chřbeta 47ᵃ (= preter), nic kromye oděnie 44 (= nisi), kromye múřenínů (= preter) 9, kromie toho města 22 (= extra), kromie datylův 19ᵃ (= preter) *atd. ss.*

krópě, *f.*, gutta: tekú kropye kadidla 1:3ᵃ (= gutte).

krotce, *krotse, *adv.*, mansuete: ten velmi krotſie leží (= mansuetus) 63 *V.* krotký.

krotký, *adj.*, mansuetus: zvieřátka jsú krotka 120ᵃ (= mansueta). *V.* krotcě.

krteň (?), **krtně** (?): (město) z krten rozmetáno 23ᵃ (= funditus). *Slovo záhadné.*

křtitel, *m.*, baptista: Jana božiho krztitele 4 (= baptiste).

krumfešt, *m.*, basis: od svého krumffeſta (= a basi) 29', 58 *atd.*

krútiti, *v. impf.*, torquere: (trstie) kruti ſie sem i tam 75ᵃ (= torquentur), aby ocasem nekrutil 80ᵃ (= contorqueat).

krúžek, *m.*, [circulus]: osmdesát těch kruzkuow soli 78ᵃ (= de his denariis).

k s t v ú c í *v.* stkvúcí.

kterak, *adv.*, quomodo: kterak brali jsú sě . . . 3–3ᵃ (= qualiter; *deset dokladů*), kterak věděti (= quomodo) 10, kterak gmegyeſſe (= quoniam; *omylem*) *atd. V.* kteraký, kterakkolivěk.

kterakkolivěk, *adv.*, quam: kterakkoliwiek dlúho by chtěl 7 (= quam diu)

kteraký, *pron.*, qualis: I. *interrogat.* II. *definit. V.* kterak, kterakýkolvěk.

I. (zvěstovali) kerakey by konec měl boj vzíti 40 (= qualem);

II. (když kdo ukradne) kteraku věc malú 45ᵃ (= rem parvi valoris).

kterakýkolvěk, *pron.* [quicunque]: kterakychkolwiek nesnadností 43ᵃ.

kterakýžkoli, *pron.*, quicunque: kupci neb kteraczizkoli lidé . . . 76ᵃ (= quicunque).

kterakýžkolivěk, *pron.*, quicunque: kterakez koliewiek nápady držie 62.

který, který, *pron.*, qui:

I. pannu, keruoz (= quam) 9ᵃ, ktery den 33 (= quo);

II. kterakkolivěk w kterem městě 7, jestliže ktery kupec 18ᵃ; chtieli z nich kterzi kterych milostí 61ᵃ, když chtie keru zemi 18, aniž ktera zelina 28ᵃ (= aliqua) *atd. Srovn.*

kterýkolivěk, kterýž(kol(i)věk), kterýžto.

kterýkolivěk, *pron.*, quicunque: kterakoliwiek jiná zvířata 125 (= quecunque) *Srovn.* kterýžkolivěk, který.

kterýž, *pron.*, qui: ti, kterez 10ᵃ (— qui), ti, kterzyz přebývají 21 (= habitatores), cěstách, kteramiz jsú byli přijeli 5ᵃ *atd. ss. V.* který, kterýžkolivěk, kterýžto.

kterýžkolivěk, *pron.*, quicunque: kterehozkoliwiek měščenína (= alicuius) 34ᵃ, kterezkolywiek dobytče (= quodcunque) 28. *V.* kterýžkolvěk.

kterýžkolvěk, *pron.*, quicunque: kteryzkolwiek křesťan 14, kterehozkolwiek viery 61ᵃ (= cuiuscunque).

kterýžto, *pron.*, qui: kterazto krajina 46 (= que), čeled, kteruzto vedli 6 (= quos), milost, kteruošto... (= quam) 9, dary, kterešto... přinesli (= que) 5, pro kteruzšto věc 5ᵃ (= ob quam causam), kterezto popsány budú (= que) 9 *atd. ss. V.* kterýž.

kto, kdo, *pron.*, quis. I. *interrogat.* II. *indefinit. V.* ktož, ktožkoli, ktožkolivěk.

I. kto by byl (= quis) 8ᵃ *atd.*

II. pijeli je kto (= qui) 19 *atd.*

ktož, kdož, *pron*, qui: ktoz sebú nese 6 (= qui), ktoz čísti bude (= qui) 10, kdoz jsú (= qui) 40ᵃ, ktoz budú čísti (= legencium) 3 *atd. ss. V.* kto, ktožkoli, ktožkolivěk.

ktožkoli, *pron.*, quicunque: ktozkoly má dščku (= quicunque) 55ᵃ. *Srovn.* kto, ktožkolivěk.

ktožkolivěk, *pron.*, quicunque: ktozkoliwiek jedú 34ᵃ (= quibuscunque) *atd. Srovn.* kto, ktožkoli.

ku *v.* k.

Kublaj, *nv.*, *m.*, *id.:* král Kublay 6 (= cublay), Kkublay zvola 54, král Kublay 8 *atd.*

Kublajóv, *adj.*, Cublay: o moci a velebnosti Kublayowych 51ᵃ (— Cublay).

kudyžkolivěk, *adv.*, quacunque: kudyzkolywek jdieše 9 (= quacunque).

Kumáni, *m. ng., id.:* příležie Arménóm, Kumanom 47 (= Cumanis).

kunšt, *m.*, ingenium: kterým kunšťem neb myslivostí 67 (= modo vel ingenio); mají kupci takovéto kunšt na to 75ᵃ (= remedium) *atd.*

kupčenie, *nt.*, negociatio: kupczeny nedbají 38 (= negociacionibus), kupczieni jest veliké 120 (= mercaciones).

kúpě, *f.*, mercacio: mnohých kupij (= mercacionum) 16ᵃ, zbožím a kupij obtíženú 5 (= mercimoniis) *atd.*

kupec, *m.*, negociator: kupczuow a řemeslníkuow 47ᵃ (= negociatores), kupczuow mnoho (= mercatores) 10ᵃ, kupczi jsú (— mercatores) 11ᵃ *atd. ss.*

kupečstvie, kupectvie, *n.*, negociacio tu jest mnohé kupeczšťwie (= mercaciones) 10ᵃ, po kupeczšťwy stojí (= negociacio) 28ᵃ, w kupecztwij snažnějšie (= negociacionibus) 48ᵃ *atd.*

kúpenie *v.* konopie.

kupovati, *v. impf.*, emere: kupugi, prodávají 42 (= emunt), kupugy tu ambru 120 *atd.*

Kurdistan, *nr.*, *id.:* (vlast) Kurdyšťan 16 (= curdistan).

Kurmos *v.* Kormos.

Kurmosa, *nr.*, *id.:* do †kuromoza 16ᵃ (= Curmosa).

†Kurmyanfu, *nl.*, *id.:* (řeka) Kurmyanffu 75 (= quinantu).

kuroptva, *f.*, perdix: tu nalezne kuroptwy 17 (= pernices), bažantové i kuroptwe 49 (= perdices), kuroptwy chovají 49ᵃ (= perdices), jako kuroptwy 46ᵃ *atd.*

kus, *m.*, fragmentum:

I. na malé kuššy... polejí ty kuššy 124 (= minutatim... fragmenta);

II. ke všem kuššom odpovídachu 6ᵛ (= ad singula).

kúsati, *v. impf.*, mordere: psi lva kuššy v zadek... chutně za ním a kuššiecze jej... psi kuššati nemohli 86ᵃ (= mordere *atp.*).

kúsek, *m.*, particula: na malé i na věčšie kušky 67 (= particulas).

kút, *m.*, angulus: v každém kutie tej zdi 56ᵃ (= angulo).

kúti, *v. impf.*, cudere: ten (ráz) tak ustavičně kugij (= cuditur) 68.

kvalt, *m.*, violencia: vezmú kwaltem (= violenter) 116.

Kvelinfu, *nl.*, *id.*: (město) Kwelunffu... Kwelynfu 98 (= quelinfu).

Kvengianfu, *nl.*, *id.*: (město) Kwengianfu 73ᵃ (= quengianfu).

†Kvi, *id.:* moře †Kvij 103 (*lt.* eiu).

Kvian, *nl.*, *id.:* (řeka) Kwyan 91 (= quian).

kvietek, * ktvietek, *m.*, flos: ktwietek bielý mají 78 (= florem).

kvietie, *nt.*, flores: kwieti rozkošného 22 (= florum).

Kvinsaj, *nr.*, *id.*: Kvynſaij 93ᵃ, Kwynſay... (vlast) Kwynſſay 89 (= quinsay) *atd.*

Kvugam *v.* Mingan.

kyj, *m.*, fustis: dřevenými kygmij býti 101 (= fustibus).

kyjový, *adj.*, fuste . . . : sedm kygowych ran 45ᵃ (= fuste ceditur).

kytle, *f.*, buchiranus: (chodie) v hrubých kitlech z plátna 77 (= buchirano aut canapino rudi).

labut, *f.*, cygnus: jsú labuti, řeřábové . . . 46 (= cigni).

Lae, *nr.*, *id.*: (královstvie) Lae 113ᵃ, 114 (= Lae).

laineri 26 *slovo vlaské.*

lakomě, *adv.*, avide: v té zemi lidé jedie velmi lakomie maso lidské (= avide valde). *V.* lakomý.

lakomý, *adj.*, avarus: jsú lakomy na zbožie 28ᵃ (= avari sunt). *V.* lakomě.

lakomstvie, *f.*, avaritia: pro to lakomſtwy 28ᵃ (= pre avaricia).

lámati, *v. impf.*, [frangere]: kamenie, jenž lamij z skály (= exciduntur) 71.

Lambri, *nr.*, *id.*: královstvie Lambry 106ᵃ (= Lambri, vlast) †Lamby 104ᵃ *atd.*

lampa, *f.*, lampas: olej z lampi 8ᵃ (= lampadis), k lampam dobrá 11 (= lampadibus) *atd.*

lanče, *f.*, lancea: kopími neb lanczemy 120ᵃ (= lanceis).

lapati, *v. impf.*, capere: lapagy lidi 18 (= capiunt), dosti ryb lapagi (= capiuntur) 11ᵃ, lapagy zvieřátka (= capiunt) 124ᵃ *atd. ss.*

láska, *f.*, caritas: od viery a od lafky odstúpiti 121ᵃ (= caritate).

laskavý, *adj.*, [comis]: jsú na ně lafkawi mužie 76ᵃ (= viris grate sunt).

Latigaj *v.* Latygoj.

latině, *adv.*, latine: říkají latine formosa 18ᵃ, latyne stojí psáno . . 26ᵃ, latynie král (= latina lingua) 26ᵃ *atd.*

Latiník, *m.*, Latinus: od latinikuw 3ᵃ (= a latinis), mezi Vlachy a latinyky 21ᵃ (= Latinos) *atd.*

latinský, *adj.*, [latinus]: předmluva z latinſku česky přeložená 3.

†Latygoj, *m.*, *id.*: (bóh), jemuž říkají †latygay 42ᵃ (= Nacigoy, Nacigai *lt.*). bóh †watagay (*id.*) 124 *atd.*

Latygojóv, *adj.*, Nacigai: modlu ženy †Latygoyowy 43 (= *v.* Latygoj).

lázeň, *f.*, balneum: dvoróv, v nichžto laznije jsú 94ᵃ (= terme), velmi dobré lazni 11 (= balnea), laznij přirozené 20 (= balnea) *atd.*

lazur, *m.*, lazurium: dělají lazur tak dobrý (= lazurium) 26, velmi dobrý lazur (= azurum) 48ᵃ *atd.*

lazurový, *adj.*, lazuli: kamenie lazurowe 26, 48ᵃ . . . (= lazuli).

lec(i) *v.* lecikaký, leckteraký.

lecikaký, *pron.*, [aliquis]: aby leczikakeyſſy hry strojili 34ᵃ (= ludis).

leckteraký, *pron.*, [aliquis]: hledaje zvěře leczkterakeho 80 (= bestias).

led, *m.*, glacies: jest led 125 (= glacies), pro led (= glacies) 124ᵃ *atd.*

leden, *m.*, ianuarius: ledna a února 56ᵃ (= ianuario).

ledva, *adv.*, [vix]: ledwa sende 17ᵃ, jejich hlavy ledwa noh krále dosáhati mohú 59ᵃ *atd. Srovn.* jedva *a* ledvy.

ledvy, *adv.*, vix: že je vodú ledwy roztrhne 120 (= vix).

legát, *m.*, *id.*: jeden legat 7ᵃ (= legatus), toho legata (= legatum) 7ᵃ.

léhati, *v. impf.*, [cubare]: na holé zemi lehagi 114ᵃ (= dormiunt).

lehce, lechce, *adv.*, leviter: velmi snadně a lechtie zahubiti (= leviter) 106. lehczie je převezú (= faciliter) 125ᵃ *atd. V.* lehký.

lehký, lechký, *adj.* I. levis II. laxus. *Srovn.* lehce, zlehky.

I. z dřievie velmi lechkeᵒ (= levissimo) 125ᵃ *atd.*

II. lechczeſſie utrpenie drží (= laxiores observancias) 51ᵃ *atd. ss.*

lékař, *m.*, medicus: †lekarzom mnoho 115 (= medici), lekarzi, hvězdáři . . . 62ᵃ (= medici) *atd.*

lékařský, *adj.*, medicinalis: (žluč) velmi lekaržka jest 80ᵃ.

leknúti sě, *v. pf.*, perterreri: v ničem ſie nelek (= perterritus) 52ᵃ.

lepký, *adj.*, tenax: jest to mazadlo velmi lepke 99ᵃ (= tenax).

lepota, *f.*, gratia: múdrost, lepota i dobří obyčejové 81 (= gracie).

les, *m.*, nemus: o královém leſſu 4ᵃ (= nemore), 49ᵃ; púšče a leſſowe (= nemora) 17 *atd.*

lesní *v.* lesný.

lesný, *adj.*, silvestris: jsú lidé leſnij (= silvestres) 46, zvieře leſne 20ª (= agrestis) *atd.*

léti *v.* líti.

léto, *n*, I. aestas, II. annus *(toto obyč. v plur.; sing. v.* rok).

I. w letie přebývá (= estate) 11, 38 *atd., častěji pouhý loc.:* letie přebývají 19ª, letie nalovie (= estatis tempore) 124ª, když jest letie 19ª *atd. ss.*

II. toho leta 6 (= anno), leta od narozenie . . . 5, 7 *atd.* (= anno); *častěji v du. a plur.:* dvě letie (= biennium) 9ª, po dwu letu 7ª (= annos), tři leta 5ª (= annis), čtyři leta (= annos) 20, patnáste leth 7 (= quindecim annos) *atd. ss.*

Letovice, *pl. m., nl., id.:* na Lethowiczich 126ª.

lev, *m.*, les: jsú tu lwowe černí . . . 115 (= leones), lwow mnoho . . . lwom jiných zemí 120 (= leonibus) *atd. ss. Doklady:* mnoho lwu (= venaciones) 17, jsú lwowe (= venaciones) 27ª *jsou omyly m.* lovů, lovové; *v. t.*

levhart, *m.* leopardus: lvic a lewhartow (= leopardi) 115ª, lewhartow 119.

levice, *f.*, sinistra: na lewiczi sedie . . . 59ª (= a sinistris).

levý, *adj.*, sinister: na lewe straně 43 (= a sinistris).

lež, *f.*, mendacium: lzzi by nemluvili 114 (= mendacium).

ležeti, *v. impf.*, I. iacere II. esse.

I. jakžto by že lezij (= iacere) 37, na jeho loži lezie (= dormiunt) 56 *atd.*

II. moře lezie s jedné strany 11ª (= concluditur), lezí od každého moře dvanást dní (= distat) 11ª, †nezie bliz moře 90ª (= est) *atd.*

-li, *cj., klade se vždy postpositivně. Srovn.* jestliže, nežli, pakli: geſtly to pravda 6ª (= si verum erat), kteryly měsíc 96ª (= quo mense), geſtly velmi malá věc, káží . . 45ª, chtielily by . . 9ª (= si vellent), pijely je kto 19 (= si), bylali by to pravda 14, dieſſli krátkých loket . . . 26ª *atd. ss.*

libost, *f.*, placitum: velikú liboſt (= horem) 6, kterak lyboſt jmějieše 8ª (= delectabatur), královy liboſti 9 (= beneplacito), některakú liboſt 15, ke všie liboſti (= beneplacita) 6ª, móž ſie nechati podle svéj liboſti (= sue placitum voluntatis) 37ª *atd.*

libra, *f., id.:* třicet liber 18 (= libra), dvě stě liber neb funtóv (= librarum) 16ª *atd.*

líbý, *adj.*, [placens]: ve všem, což jemu libo bylo 73 (= in quibuscumque voluit).

líce, *n.*, facies: na obú liczij (maxilla) 121, všickno licze (= facies) 56ª *atd.*

lid, *m.*, I *sg.*, = populus II. *plur.* = homines. *Srovn.* člověk.

I. i se všiem lydem (= populo) 22, zmiešený lid (= gencium) 10ª, †zyd tey vlasti (= populus) 122ª, velmi velikú vojsku lida 93 (= exercitum maximum) *atd.*

II. hlúpí lide (= homines) 10ª, všickni lide (= incole) 123, ti lide (= incole) 123ª, všechni lyde (= naciones) 11, od lidy (= ab hominibus) 18 *atd.*

lidský, lický, *adj.*, hominum: obyčeje lidſke° přebývání 17, lidſke maso . . . bez liczke pomoci 51 *atd.*

limon, *m., id.*: jablka lijmony řečená 114ª (= limoni).

Linhart, *m., nv.*, Leonhardus: svatého Linharta 11ª (= Leonardi).

lisí, *adj.*, vulpis: kožichy lyſie (= vulpium) 42ª.

list, *m.*, I. folium, II. litterae. *Srovn.* listie

I. lieſti má bílé 21ª (= folia; *neníli m.* listí; *v. t.*);

II. podachu liſtow papežových 8ª (= litteras), liſt kraluov 7 (= literam), psáti liſty (= litteras) 6ª *atd.*

listek, *m.*, I. folium. II. carta.

I. ani lieſka zeleného (není) 20 (= folium);

II. znamenie na liſku 69ª (= in cartula), mají na liſkach 34 (= cartis) *atd.*

listie, *nt.*, folia: na lyſtie zkladú 114ª (= folia), všechno lieſti vadne 20 (= folia) *atd. Srovn.* list.

listopad, *m.*, November: měsiece liſtopada sejí 19ª (= Novembri).

liška, *f.*, vulpes: lyſſky černé 124 (= vulpes).

líti, léti, *v. impf.*, fundere: to potom v formičku legij (= proiciunt) 78ª, (vodu)

v povětřie legi 82ᵃ (= fundunt), tu vodu legie u veliké kotly (= prociunt) 87, vodu legij nad kořen 106 (= effundunt), legie víno na zemi 34 (= effundunt) *atd.*

litostivý, *adj.*, pius: byl král litoſtiwy a milosrdný 88ᵃ (= pius).

litý, *adj.*, [ferus]: jsú váleční a liti 120 (= bellicosi).

lněný, *adj.*, lineus: ve lnienich rúších 26ᵃ (= lineis).

lod' *v.* lodí.

lodí, *f.*, navis: vlastní lody (= navem) 5, lodie nepolévají 19 (= navis), v lodech... na lodech ... lody padúších ... všeckny lodie ... ty lodie ... jedna lodie ... s jednej lodie ... jinú lody ... s lodiemij 116—116ᵃ (= navis) *atd. ss.*

lodník, *m.*, marinarius: dvú stú neb viece lodnykow potřebují 99ᵃ (= marinariis).

†**Loeham,** *nr.*, *id.:* mezi loeham 30ᵃ (= Coram).

†**Loehat,** *nr.*, *id.:* loehat ... loehar 103ᵃ—104 (*lt. orig.* loath loehat').

loj, *m.*, adeps: loyg jeho vezmúce (= adipem) 109ᵃ.

loket, *m.*, cubitus: ledva na loket 115ᵃ (= cubiti), krátkých loket 26ᵃ *atd.*

lóno, *n.*, sinus: paže morská neb lono (= sinus) 108.

Lop, *nr.*, *id.:* o městu lop 4 (= Lop), 31.

Lor, *nl.*, *id.*: (město) lor 16 (= Lor).

lov, *m.*, venatio: lowuo zvieřecích mnoho 10ᵃ (= venaciones multe), bývá tu low předivný 123ᵃ (= captura); *ss.; dvakrát psdno mylně, v.* lev.

lovčí, *m.*, praefectus [venationis]: jeden z těch dvú panuov lowczich 64 (= prefectis); *v.* lovec.

lovec, *m.*, venator: dobří lowczi (= venatores) 26ᵃ, jedny lowczie od druhých 64 (= venatores) *atd.*

loviti, *v. impf.*, capere: perly, jakož tu lowie 109ᵃ (= capiuntur).

lovní *v.* lovný.

lovný, *adj.*, venaticus: mají mnoho psuov lownich 77 (= venaticos).

lože, *nt.*, lectus: musí sě položiti w loze (= in lecto) 81ᵃ, na jeho lozi ležie 56 (= cubiculo), sám na lozy sedě 65 (= in lecto) *atd. ss.*

lstivý, *adj.*, fraudulentus: lſtiwu věrú 73 (= fraudulenta).

lučíšče, *n.*, arcus: jako móž luczifſcze vystřeliti (= arcus iacere potest) 88.

lúka, *f.*, pratum: luk mnoho 49ᵃ (= prata) *atd.*

lúže, *f.*, lacuna: luze jsú neb jezera 49 (= lacune).

lvice, *f.*, leontia: (mnoho) lwicz 115ᵃ (= leoncie); *v.* lvík.

†**lvík,** *m.; omylem m.* lvice: lwykow veliké množstvie i lvóv (= leoncie et leones) 119.

lvový, *adj.*, leonum: lwowemij koženi 64ᵃ (= leonum).

lýko, *n.*, cortex: dělajíce z lik řemenie 19 (= de corticibus), a ta lika... (= fila corticum) 19.

lynces 63ᵃ *slovo latinské.*

lynimes 104 *chybné zapsání slova cizího.*

lze, *adv.*, licet: tu nebieše lzie jednati 22 (= non licebat).

Maabar, *nr.*, *id.*: (země) Maabar 108, 119 (= Maabar).

macocha, *f.*, noverca: maczochy pojímají 115ᵃ (= novercas).

Madejgastar, *m.*, *nr.*, *id* : (ostrov) Madeygaſtar 118' 119 (= Madeigascar).

Magog, *nd*, *id.*: (vlasti) gog a Magog 4', 48, 48' (= Magog).

Machomet, *m*, *nv.*, *id.*: modlé sě Machometowy 19', 16ᵃ (= Machometum adorant), ohyzdného Machometa (= Machometi) 10ᵃ *atd.*

Machometóv, *adj.*, Machometi: zákon Machometuw 16ᵃ (= Machometi).

máj, *m.*, Maius: (měsíce) magie 114ᵃ (Maio), 109; dubna a magie 123ᵃ (= Maio); že ty †magi dospievati (= Maio; *omylem m.* máje dospievají) 19 *atd.*

majestát, *m*, bulla: má magieſtat císařský 58 (= bullas).

Malenyr, *nr.*, *id.:* (země) Malenyr 104 (Malenyr).

maličký, *adj.*, parvus: člověkové tak maliczčy 105 (= parvi), ovce maliczke (= parvi) 123ᵃ.

malitký, *adj.*, parvus: koníka malitkeho 111ᵃ (= parvum).

málo, *adv.*, [parum]: na malo miestech 36ᵃ (= paucis), naymene na tři ... 28 (= sive), velmi malo vody 20ᵃ (= in modica quantitate), menie jedie 31ᵃ (= paucicibi) *atd. V.* malý.

malování, *nt.*, pictura: list i malowanie 43 (= picturam), rozličným malowaniem (= depicta) 22 *atd.*

malý, *adj.*, I. parvus II. pauci. *Srovn.* málo.

I. dva mala rózky 123ᵃ (= parvula), z maleho dřevička 123ᵃ (= parvi), tak maly jako velicí 14, menſſie Armenie 10 (= minor, o menſſie Armení 3ᵃ, 10 (= minori) *atd. ss.*

II. po malych dnech (= post paucos dies) 40ᵃ.

Mangalia, *nr.*, *id.*: (pán) Mangalia 73ᵃ (= Mangala).

Mangl, *nr.*, *id.*: (vlast) Mangi 72, 74, 74ᵃ, 88 *atd.* (= Mangi), z Indie a z Mangie 59 (= Mangi).

Mangie *v.* Mangi.

manželka, *f.*, uxor: za manzelku jako zdávanú 37ᵃ (= uxor), svú †manzenky 42 (= uxorem) *atd.*

manželstvie, *n.*, coniugium: hodna k manzelſtwi 76 (= aptam coniugio).

manželstvo, *n.*, coniugium: vdával je k manzelſtwu (= coniugio sociabat) 88ᵃ

marcius, *m.*, Martius: Marczie, dubna 123ᵃ (= Marcius), po měsieci marczi (= marcio) 20, března neb Martie (= Marcio) 19ᵃ, 66ᵃ *atd.*

Marek, *nv.*, *m.*, Marcus: jmenem Marek 7ᵃ (= Marchum), já Marek neb Markus 22, o marku kto by byl (= de Marcho) 8ᵃ, Marek syn 3ᵃ *atd. V.* Markus.

marinář *v.* marynář.

Markaréta, *nf.*, *f.*, *id.*: po svaté Markaretie 126ᵃ.

Markóv, *adj.*, [Marci]: páně Markowy Pavlova 4ᵃ.

Markus, *m.*, *nv.*, *id.*: já marek neb Markus 22, Markus rostl 8ᵃ, pan Markus 10, já Markus 18 (= Marchus); *možná, že čísti třeba* Markuš; *v.* Marek.

Markušóv, *adj.*, [Marci]: knihy, jenž slovú Milion, Markuſſowy 126ᵃ.

marnář, *m.*, marinarius: potřebuje čtyř marnarzow 100 (= marinarios) *V.* marynář.

marnost, *f.*, vanitas: mladú marnoſti 52ᵃ (= vanitate).

Marsarchis, *nv*, *id.*: (pán) Marfarchis 92 (= Marsarchis).

marynář, *m.*, marinarius: tehdy radili jim marynarzie (= marinarii) 101, jistie marynarzie 120ᵃ (= marinarii) *atd. Srovn.* marnář. *Jednou omylem* múřenín *v. t.*

maso, *nt.*, caro: mezi kóží a maſſem (= carnem) 47ᵃ, ani maſſa neužívají 19 (= carnibus) *atd. ss.*

mast, *f.*, unctio: maſti sě maží 114 (= vnccione).

mastný, *adj.*, [pinguis]: některaká maſtna mokrost 11 (= liquor quidam oleo similis)

maštaléř, *m*, marescalcus: maſſtalerzow koňóm nemají . . . a aby tam jiné maſſtalerze nesli . . . 111ᵃ (= marescalcos).

matera *v.* máti.

máti, *f.*, mater: mati o dietěti práce nemá 81ᵃ (= mater), materzie její věno dá (= matri) 47ᵃ; materij dietky zamietají 88ᵃ (= mulieres), jich materam věno ukazují (= matribus) 42 dietky od mater svých zavržené (= a matribus) 88ᵃ. *atd.*

Matúš, *nv.*, *m.*, *id.*: pan Mathuſs (= Matheus) 5 *atd.*

mazadlo, *n.*, unctio: tiem mazadlem pomazují lodě a jest †maladlo lepké 99ᵃ (= unctio, unctione).

mazánie, *f.*, unctio: (loď) potřebuje mazanije 100, k mazani dobrá 11 (= unctio) *atd. V.* mazati.

mazati, *v. impf.* linere; *v.* mazánie.

I. mazij olejem 19ᵃ (= linuntur), mazi ſie maſti (= perungunt) 114; *atd.*

II. *přenesenĕ*: aby viece ſie šerednoſtí nemazal 35 (= nefedaretur).

mdlý, *adj.*, [fessus]: aby moc mdleyſie byla (= minor) 38ᵃ.

meč, *m.*, gladius: meczi, kopymi sě bíti (= gladiis) 54, vždy f meczi chodiec 22, meczem udeřie 45ᵃ (= mucrone), *atd. ss.*; *často psáno* -ĕ-: k brani s myecſy 23 *atd.*

mečieř, *m.*, I. gladiarius. II. sicarius. *Často psáno* -ĕ-: mieczerzich 3ᵃ *atd.*

I. ostrožníci, sedláři, uzdaři, meczierzi . . . 17 (= artifices, qui operantur spatas).

II. jim řiekachu meczierzi 22 (= assessini), o jeho mieczerzich 3ᵃ (= sicariis) *atd.*

měděný, *adj*, cupreus: volka myedieneho (= cupreum) 114, v moždieři myedienym (= eneo) 36 *atd.*

měch, *m.*, saccus: w †myechu plácené sě obláčie 95ᵃ (= saccis).

měchýřek, *m.*, vesica: má myechyrzek pln krve 47ᵃ (= vesicam).

měkkost, *f.*, [mollitia]: přílišnú miekkoſt v břiše má 20ᵃ (= profluuia).

Melibar, *nr.*, *id.*: královstvie Melibar 116 (= Melibar).

***mělno,** *adv.*, minutatim: zetrú sěmenec velmi myelno (= minutatim) 99ᵃ. *V.* mělný.

***mělný,** *adj.*, minutus: v suol čistú a myelnu (= minutum) 87. *V.* mělno.

měniti, *v. impf.*, mutare: myeny psy 125ᵃ (= mutat), tak ſie viec mienie těkači 69ᵃ (= alternant).

měřice, *f.*, mensura: za čtyři mierzicze ... za jednu mierziczi 70 (= mensuras).

měsiec, *m.*, mensis: mieſiecze dubna 7 (= mense), po třech mieſieczich 9ᵃ (= menses) aniž jiných myeſieczuow mají ... vždy po mieſyeczich čtú 37 (= lunatio — mensis) *atd.*

městečko, *n*, oppidum: mnoho měst a mieſteczek (= opida) 10ᵃ, v městě neb mieſteczku (= opido) 7; *často* -ě-: mieſtieczek 92ᵃ *atd.*

městišče, *nt.*, locus: myeſſtyſſcze ohrazeno jest (= locus) 95ᵃ.

město, *nt.*, civitas: o řece a mneſtech 87ᵃ (= civitatibus), tu jest mieſto 10ᵃ (= civitas), o mieſtu Baldachy, Tavrisie *atd.* (= civitas) 3ᵃ, mezi mieſtem Kormos a mezi mieſtem Kerman 3ᵃ, hlavnie mieſto 11 (= civitas metropolis), mieſto (= urbs) 5 *atd. ss. V.* miesto.

městský, *adj.*, civitatis: každé brány mieſcſke 58ᵃ (= civitatis), ženy mieſczſke 17 *atd.*

měščenín, *m.*, cives: v domu myeſſczenij(na) 34ᵃ (= civis), myeſtiene zmordováni 92ᵃ (= cives), otázal myeſſczan (= habitatores civitatis) 88ᵃ *atd.*

měščský *v.* městský.

meškati, *v. impf.*, retardare: by se byl déle meſkal 52ᵃ (= immoratus), často cestu meſſkati (= retardari) 7, že by cesta měla meſkana býti 44 (= retardari) *atd.*

metati, *v. impf.*, iactare: velmi sebú mecze 80 (= iactat), mnoho kusóv s hory meczi 113ᵃ (= proiciunt) *atd*

metlička, *f.*, virgula: jakz ta metliczka neb prútek váží 78ᵃ (= virgule).

Metrítové, *ng.*, *id.*: metrytowe slovú lidé ... 46 (metrite).

mezi, *prp.*, inter; *často bývá psáno* mězi: miezi městem ... a mezi městem 3ᵃ (= inter), mezi králem ... 5 (= inter), naylepšie mezi všemi 6ᵃ (= inter), mezi těmi jest lid 48ᵃ (= inter), miezi nimiž ... 10ᵃ, mezi svými 8ᵃ (= inter), myezi lidmi 94ᵃ *atd. ss.*

mezk, *m*, mulus: koni a mezkwe (= muli) 10.

Mien, *id.*, I. *nv.* Mien, Nyen (král) 83, 83ᵃ (= Mien).

II. *nl.* Myen (město) 84 (= Myen).

mieniti, *v. impf.*, [putare]: jakož oni minie 41, co bych myenyl 117ᵃ (= iudicauerim). o kterýchž myniem psáti 20 (= volo) *atd*

miera, *f.*, mensura: vedlé miery hřiechu 45ᵃ (= mensura).

miesto, *locus* I. *nt.*, locus: na svém mieſtie bude psáno 6 (= suo loco), z mieſta do mieſta (= de loco ad locum) 6ᵃ, s jednoho myeſta na jiné myeſto (= de loco ad locum) 45. hanebná mieſta 115ᵃ (= verenda), myſto hanebné (= verenda) 107ᵃ *atd. ss. V.* město.

II. *prp.*, [loco]: jezdie na nich myeſto koní 46, mieſto boha 16 (= pro deo), myeſto kralovice (= pro puero) 10 *atd.*

miestohrabie, *m.*, vicecomes: z pokolení mieſtohrabie z Placencie (= de vicecomitibus) 7ᵃ.

miešeti *v.* míšeti.

mieti, jmieti, *v. impf.*, habere. *Srovn.* mievati, máj. I. habere II. putare III. debere IV. mieti sě.

I. *a*) město, magie břeh morský (= habens), 10ᵃ, vinnic nemagi (= carent) 123ᵃ, magicze čeled 6 (= habentes), ještě papeže nema (= nondum provisum) 7ᵃ, svědectvie magie (= habentem) 3, nema viece než jediné (= nec habet) 19, megieſſe velikú milost (= habuerunt) 6ᵃ *atd. ss.*; kterúž s sebú gmiegiechu (= secum habebant) 7, jehož sebú gmiegiechu (= habebant) 7 *atd.*; ma pod sebú (města) ... 18ᵃ, 123 (= habens sub se) *atd. ss.*;

b) boj velikýjmiel (= bellum fuisse) 21ᵃ, jméno miegieſſe Mikuláš 5 (= dicebatur), gmegieſſe jmeno .. (= dicebatur) 8, libost gmegyeſſe (= delectabatur) 9, péči

ovoce magi 117ᵃ (= curam habent), na práci jiného tak nemagi 117ᵃ, prospěch mohla mieti (= prosperari) 8 *atd.*; u velikéj poctivosti gmyeni biechu (= habebantur) 8ᵃ *atd.*

II. za to magi a pravie 33ᵃ; prvá žena geſt gmiena mezi jinými najvyššie 41ᵃ (= reputatur), miel je za najpočestnějšie 8ᵃ (= computavit ipsos inter familiares), mezi jinými magi tu za najslavnější (= reputatur) 26ᵃ *atd.*

III. ma dána býti 7 (= debet), ma provozen být (= debet) 6ᵃ, myegiechu sě zdvihnúti 9ᵃ (= debuerunt) když mniechu, že by mieli obdržeti 45 *atd. ss.*

IV. kterak ſe magi u věcech bojovných (= se haberent) 6, opatrně ſie miel v těch věcích (= se gessit) 8ᵃ *atd.*

mievati, *v. impf.*, [habere]: to viděnie miwal geſt 14ᵃ, (oka), jako u nás pávové mywagie 49 *atd.*

miezka, *f.*, humor: tu mokrost nebo myezku 105ᵃ (= humorem).

Mikuláš, *nv.*, *m.*, Nikolaus: pan Mikulaſs (= Nikolaus) 3, pana Mikulaſſie (= Nicolai) 3ᵃ *atd.*

Mikulášův, *adj.*, Nikolai: syn páně Mikulaſſow 8ᵃ (= Nicolai).

míle, *f.*, milliare: ve čtvrt mile . . . za mielij (= miliare) 57ᵃ, myll dvacet 58, šest set myl (= miliaria) 11ᵃ, čtyři mile zdli (= leucas) 11ᵃ, dobře za myel osm 31ᵃ *atd.*

mile, *adv.*, alacriter: mile je přijal (= alacriter) 8 *atd. V.* milý.

Milion, *m.*, *id.*: knihy, jenž slovú Milion Markušovy 126ᵃ.

milosrdenstvie, *n.*, misericordia: spravedlnost a miloſrdenſtwie 88 (= misericordia).

milosrdný, *adj.*, misericors: lítostivý a milostivý a miloſrdnij (= misericors) 88ᵃ.

milosť, *f.*, gratia: mějieše miloſt k nim (= gracia) 6ᵃ, myloſt nalezli (= graciam) 6, všel w miloſt (= creuit in gracia) 3ᵃ *atd. ss.*

milostivě, *adv.*, benigne: velmi myloſtiwie (= benigne) 5.

milovati, *v. impf.*, amare: pro něž sú jej všichni milowalij 39 (= amabatur) *atd.*

milý, *adj.*, [carus]: ktož by měl mylu ženu 30ᵃ, dav jim mile vítanie (= alacriter 8ᵃ), mily pane ševče 15 *atd. V.* míle.

mimo, *prp.*, praeter: dále mymo dvacet dní 30ᵃ (= ultra), mymo obyčej 51ᵃ (= preter) *atd. V.* mimochoditi.

mimochoditi, *v. impf.*, ambulare: pěkně kluší, mymochody (= ambulant) 16ᵃ.

Mingan, *nv.*, *id.*: † Kwugam 63ᵃ (= lt. Mingan).

minúti, *v. pf.*, transire: až vojska myne 31 (= transierit), když mynu osm dní 14ᵃ *atd. V.* minutý.

minutý, *adj.*, [praeteritus]: po časy| mynute 52 (= retro temporibus). *V.* minutý.

misa, *f.*, scutella: z nichž myſy dělají (= scutelle) 28, čisté myſi dělají (= scutelle) 99.

misterně, mistrně, *adv.*, artificiose: tak myſternye (= artificiose) 125, tak myſternie spojenú 33 (= artificiose), tak myſterne . . . tak miſtrnie (= artificiose) 41ᵃ *atd.*

mistr, *m.*, magister: s myſtrem chrámu (= magiſtro) 8, miſtrzie jejich (= magi) 50ᵃ *atd.*

míšeti, *v. impf.*, miscere: tak dlúho myſſie, až . . 44 (= miscent).

mládenec, *m.*, iuvenis: z těch mladenczu (= ex iuvenibus) 23ᵃ, mnoho mladenczuow 22 (= iuvenculos) *atd.*

mladenek, *m.*, paruulus: maží všickny své mladenky (= parnulos) 112 .

mladice, *f.*, [puella]: krásná mladicze 15.

mladý, *adj.*, iuvenilis: mladu marnoſtí 52ᵃ (= iuvenili), ještě mlad bieše 2 zpravování 10, mladſſij prodávají 18 (= iuvenes), staří i mlady 15ᵃ *atd.*

mléko, *n.*, lac: vína, mleka (= lactis) 22ᵃ *atd.*

mluviti, *v. impf.*, loqui: chtě mluwitij 20 (= loquuturus) 96 *atd.*

mnieti, *v. impf.*, putare: by se nezamútil mnyege . . . 7ᵃ (= putaret), mnyel gſem by . . . (= putavi) 119ᵃ, mnyegieſſe by . . 15, když mnyechu, že by měli obdržeti . . 45 (= dum putant), jehož mnye by vládl (= quem putant) 124 *atd.*

mnich, *m*, monachus: o †myeſtech modloslužných . . . mnoho jest mnychuow . . jeden neb dva tisíc mnychuow . . . jiní mnyſſij . . . (= monachi) 51ᵃ *atd.*

mniší, *adj.*, monachorum: klášter mniſſi 11ᵃ (= monachorum).

mnohem *v.* mnohý.

mnoho *v.* mnohý.

mnohokrát, *adv.*, per multas vices: po mnohokrat (= per multas vices) 6 *atd. V.* mnohý.

mnohý, *adj.*, multus:

I. s mnohu prací 10, †mnohzie z těch lodí 19ᵃ (= multe), po mnohich časiech (= multa) 10, 3ᵃ *atd.*, mnohich vlastí 10ᵃ ke mnohim nepodobná 115 *atd.*

II. mnoho kupcův 10ᵃ (= multi) mnoho zvieřat 115 (= multi), tak mnoho teče 11 (= tanta), po mnoho časích (= multa tempora) 9 *atd. V.* mnohokrát.

III. ve mnoze jezdili 16ᵃ (= comitiua magna), mnohem větší dary 5.

mnoství *v.* množstvie.

množstvie, mnostvie, *nt.*, multitudo: veliké mnoſtwie . . . mnozſtwie 49, mnoſtwij železa (= copia) 21, veliké mnozſtwie koní (= multitudo) 123, o mnoſtwy žen 4ᵃ *atd.*

moc, *f.*, I. vis II. virtus III. multitudo.

I. moczy dobyl (= per violenciam) 39, přes mocz dobýti (= per vim) 72ᵃ *atd.*

II. moczy svatosti své (= virtute) 51, moczi pána Jezu Krista (= virtute) 29 *atd.*

III. také ptačstva jest taká mocz, že . . (= multitudo) 73ᵃ.

mocl, *v. impf.*, posse: pakli zloděj muoz 45ᵃ (= potest), že muoz tisíc lodí naplniti 11, tlustost morzem znamenati 119ᵃ, nemohu vrátiti se (= non posse) 6, (krásná) jako by mohl v světě nalézti 48, odkud věděti mohl (= potuerit) 10, mohla mieti (= poterat) 8, nemohli nalézti 5ᵃ, kterak by se mohli vrátiti (= possent) 5ᵃ *atd. ss.*

mocnost, *f*, fortitudo: pro toho města mocznoſt (= fortitudinem) 72ᵃ.

mocný, *adj.*, fortis: mají zdi hrubé a moczne (= fortes) 18, hrad velmi moczni (= fortissimum) 22ᵃ *atd.*

modla, *f.*, idolum: ty malé modly . . . malých modl 37 (= ydola), modlu neb obraz 42ᵃ (= ydolum), modle i obrazy (= simularza) 124 *atd.*

modlenie, *nt.*, cultus: o způsobu modleni viery (= de cultu) . . . u modleni bohuov 6ᵃ.

modlidba *v.* modlitva.

modlidva *v.* modlitva.

modliti sě, *v. impf.*, adorare: aby ſie modlily Pánu Bohu 14 , modly ſie Machometovi (= adorant) 19ᵃ, modly ſie gemu (= colitur) 16 *atd.*

modlitva, *modlidva, modlidba, *f.*, oratio: sto a čtyři modlitew (= oraciones) 109, aby tu modlitwu učinil . . modlidwy říkati . . . v jeho modlidbu . . . tu modlidbu 14ᵃ—15ᵃ *atd.*

modlosluha, *m.*, idolatra: jsú modloſluhy (= ydolatre) 124, modloſluhij jsú (*id.*) 27, kterému modloſluzie (= ydolatre) 32ᵃ *atd ss.*

modlosluhovánie, *nt.*, idolatria: o modloſluhowani (= ydolatria) 42ᵃ, 4ᵃ.

modloslužebník, *m*, idolatra: jsú rozličnί modloſluzebniczi (= ydolatre) 51 .

modloslúženie, *nt.*, idolatria: o modloſluzeni (= de ydolatria) 112', 102ᵃ.

modloslužný, *adj.*, idolatra: o miestech modloſluznich 4ᵃ, 51 (= ydolatris).

modrý, *adj.*, [caeruleus]: lazur tu modru barvu 48ᵃ.

mój, *pron.*, meus: z myech tovařišuov 18ᵃ (= meis).

mokrost, *f.*, liquor: některaká mokroſt (= liquor) 11, mokroſt neb miezku (= humor) 105ᵃ, tej mokroſti (= liquoris) 11, 105ᵃ, 123' *atd.*

Monghu, *m.*, *nv.*, *id.:* (kám) Monghu 35 (= Manghu), †Mongon 40' (= Monghu).

Mongon *v.* Monghu.

mor, *m.*, epitimia: mor nebo šelma na dobytka (= epytimia in animalibus) 70.

mordéř, *m.*, assessinus: s těmi se všemi morderzi 23' (= assessinis).

mordovánie, *n.*, [interfectio]: k mordowani křesťanuov 15ᵃ.

moře, *n.*, mare: přes indijské morzie (= mare) 9ᵃ, po morzi jedúce 7 (= mare), bliz morze (= occeanum) 90ᵃ, na vysokém morzi (= in alto mari) 117ᵃ *atd.*

mořiti, *v. impf.*, opprimere: tak je sen velmi morzil (= oppressi) 92ᵃ.

mořský, morský, *adj.*, maris: břeh morſky 10ᵃ (= maris), u vodě morſke 19 (= aqua maris), stavy morzſke (= maris) 116ᵃ,

morſku vodu 117, kočky morſke 122ᵃ (= catti pauli) *atd. ss.*

mostné, *n.*, pedagium: moſtne a mýto berní 75 (= pedagia).

mostový, *adj.*, pontis: opona moſtowa (= pontis) 71ᵃ.

Mosulský, *adj.*, Mosul: o království Moſulſkem 3ᵃ (= Mosul), země moſulſkey 11 (= Mosul).

mozk, *m.*, medulla: se vším mozkem (= medullis) 106ᶜ.

moždieř, *m*, mortarium: w mozdierzi tlukú (= mortario) 36.

mrákava, *f.*, tenebrae: temnosti a mrakawij (= tenebras) 51.

mramor, *m*, marmor: z šerého mramora 71ᵃ (= marmorea).

mramorový, *adj.*, marmoreus: palác mramorowy (= marmoreum) 49ᵃ, slúp mramorowy . . . lev mramorowy 71ᵃ (= marmoreus) *atd.*

mrav, *m.*, mos: vzácné mrawy (= mores) 6, mrawi ozdobený (= moribus) 3, o obyčejích a mrawu tatarských 4ᵃ (moribus), o vlaských mrawiech (= moribus) 6ᵃ *atd. ss.*

mrcha, *f.*, cadaver: mrchu vložie (= cadaver) 33ᵃ.

mrkati, *v. impf.*, [vesperascere]: kdyžto mrka (= crepusculum) 126.

mrskati, *v. impf.*, ferire: aby jezdce ocasem nemrſkal (= ne feriat) 80ᵃ.

mrtvý, *adj.*, mortuus: těla mrtwa 4, v pálení mrtwiech 4 (= corporum mortuorum), mrtwa jeho nalezli (= mortuum) 9ᵃ *atd. ss.*

mrzký, mrský, *adj.*, turpis: zvieře velmi mrzke (= turpe) 105, slyšení mrſke (= absurdum) 41ᵃ.

mrzutý, *adj.*, profanus: v svém mrzutem chrámu (= prophano) 51ᵃ.

mše, *f.*, [missa]: mſſe poslúcháše . . . mſſe čísti 15 15ᵃ.

múdře, *adv.*, prudenter: mudrzie ukázati (= prudenter) 6ᵃ, welmi † wudcze 6ᵃ (= sapienter). *V.* múdrý.

mudřec, *m.*, sapiens: sto mudrczuow . . . jeho mudrczom (= sapientes) 6ᵃ.

múdrost, *f.*, prudentia: pln mudroſti (= prudencie) 5ᵃ, všie mudroſti a opatrnoſti muž (= prudencie) 3 *atd.*

múdrý, *adj.*, prudens: mudry muž (= sapiens) 3, člověk mudry (= prudens) 3, dva mudra bratřie (= prudentes) 5 *atd. V.* múdře.

muka, *f.*, poena: veliké ty muki trpěla (= penas) 106ᵃ, muka jest bydliti (= penosum) 115 *atd.*

múka, *f.*, farina: muky přičiniece (= farina) 124.

Muletský, *adj.*, Mulete: MVletſke království (= Mulete est regio . . .) 22.

† múřenín, *m.*, marinarius: kromě † murzeninu 9ᵃ (marinarios) *omyl m.* marinářů. *V. t.*

museti, *v. impf.*, [debere]: muſit smrt vzieti 39ᵃ, muſegy sě vystříhati 16ᵃ (= oportet), muſſy běžeti . . . muſegi nésti 20ᶜ *atd. V.* musiti.

musiti, *v. impf*, [debere]: muſyli objeti 5ᵃ (= oportuit). muſſie bráti sě (= oportet) 11ᵃ, muſili gſu meškati (= oportuit) 7, muſymij sě vrátiti (= oportet) 47, muſyli gſu očekávati (= oportuit eos) 6 *atd. V.* museti.

† Mutſyly, *nr.*, *id.*: (království) † Mutſyly 113 (= Murphili).

muž, *m.*, vir:

I. jakožto muzie 6ᵃ (= viri), jmenovaných muzuow (= viros) 6ᵃ, všichni, muzie i ženy 15ᵃ, muzie hledají ženy 47ᵃ (= viri), † muozie brad nemají 47ᵃ (= viri), muzowe té země 27ᵃ (= viri) *atd.*

II. král muz její 89ᵃ (= vir), muz móž jinú ženu pojieti (= vir) 30ᵃ, když již oddány budú muzom svým, jsú na ně laskavi muzie 76ᵃ (= viris), panny držie obyčej tak dlúho, až za muz vydány budú 110 (= maritate fuerint), *atd.*

mužský, *adj.*, virorum: obrázky muzſke (= virorum) 34, oſtrow muzſky . . . do muzſkeᵒ ostrovu 117ᵃ (= virorum) *atd.*

mysl, *f.*, animus: myſly sě navracovati 15, ustavičnú miſly (= constanti animo) 121ᵃ.

myslili *v. impf.*, cogitare: i miſlil geſt, kterak . . . 38ᵃ (= cogitavit). *V.* myšlenie.

myslivost, *f.*, [venatio]: ptákóv dobrých k myſliwoſti dosti 38, ptákuow k miſliwoſti bez čísla 64ᵃ.

myšlenie, *nt.*, [cogitatio]: vrhli jsú myſſleni svá ku pánu Bohu 14ᵃ.

mýto, *nt.*, vectigal: mostné a myto berú (= vectigalia) 75, tak veliký myto béře 123 (= introitus) *atd.*

na, *prp.*, in:

I. *S Acc. a*) s jednoho místa na jiné 45 (= ad, utekl jsem nan (= ad) 18, (krajiny) na wzchod slunce 10ᵃ *atd. ss.* (*v.* vzchod); na wſſaky den 7ᵃ (= quotidie); jde na pokoj (= ad quietem) 56, smrti na ſie čekajte 14ᵃ, zlé příhody na smrt (= mortis periculum) 8, kapitoly na tuto řeč 3, lakomí na zbožie 28ᵃ *atd.; b*) na čtyřicet dní (= ad XL dietas) 8, dlí na dvacet pědí (= longitudinis XX palmorum) 124, na desetkrát (= fere . . .) 20ᵃ *atd.; uddní přibližné;*

II. *S Loc.* na březe Benátskéin 5 (= in portu), na počátcích 3 (= principiis), na slunci sušie chleby (= ad solem) 124, na své smrtedlné posteli 3 (= in mortis articulo), potřeba na stravě 9ᵃ (= expensa), na hedvábí a na postavcích dělají (= in serico) 10ᵃ, ztazoval na nich 6 (= ad) *atd. Srovn.* přieč, jedenástý, dvanáste *atp.*

nabádanie, *nt.*, [incitatio]: z diabelského nabadani 15.

nabiti, *v. pf.*, infigere: kole velikého nabygi (= infigunt) 80ᵃ.

náboženstvie, *nt.*, devotio: dary svého nabozenſtwie (= devocionis) 121ᵃ.

nábožně, *adv.*, [devote]: aby sě nabozny modlili 14ᵃ *V.* nábožný.

nábožný, *adj.*, devotus: muž nabozni (= devotus) 3. *V.* nábožně.

náčinie, *nt.*, supellectile: mísy neb jiné náczini (= vasa alia) 28, naczinie rozličné (= supellectile) 43, v řádném naczinij (= vasculo) 33 *atd.*

nad, nade, *pop.*, super. *Před slabikou jerovou* nade, *před* d, t *jen* na: na tu řekú 91ᵃ, na deſiety 45 . . .

I. nade všecko 6ᵃ (= super), nad tisíc, nad sto 44ᵃ *atd.*

II. nad mořem 10ᵃ (= supra), jsú nade ſtem . . . nad ſtem 44ᵃ (= presunt), král nad králi (= rex regum) 6, jsú nad desěti 44ᵃ *atd. ss.*

nadati, *v. pf.*, dare: což jim kupci neb jiní hosté nadaly (= data) 76ᵃ.

nadělati, *v. pf.*, facere: takého pití nadielati 82ᵃ (= faciat), což nadielagij k svatbě 43ᵃ, káže veliký mnoství nadielati (= facit fieri) 67ᵃ *atd.*

nadieti sě, *v pf.*, sperare: Saraceni nadiechu ſio 29ᵃ (= sperabatur), když hospodář nadiegie ſie 78ᵃ *atd.*

nadjíti, *v. pf.*, invenire: nadſſel ſem jeden potok (= invenitur) 71.

nádobie, *nt.*, vasculum: hrnec neb jiné nadobie (= vasculum) 44.

nahoře, *adv.*, [supra]: dva zuby nahorze, dva dole (= superiores) 47ᵃ *V.* hora.

nahota, *f.*, nuditas: z nahoty sě nestydie (= nuditate) 114.

nahý, *adj.*, nudus: nahu nohu 15, nazi chodie..král nah chodie (= nudi) 109 *atd.*

Najam, *m.*, *nv.*, *id.*: (kterak) Nayam (směl se protiviti) 52, 52ᵃ, †Nayn čekáše 53, s nayamem 54ᵃ, okolo †Nayoma 53ᵃ *atd.*

Najamóv, *adj.*, Naiam: o smrti nayamowie 54, k vedení nayamowu 53, lidu †nayomowa 54, lid nayamow 53, vojska nayamowa 53ᵃ, †nayomo lid 54 *atd.*

najiesti sě, *v. pf.*, prandere: jako by sě mohl nagieſti (= prandere) 33ᵃ, 80 *atd.*

najieti, *v. pf.*, conducere: jakož sú je kupci nayaly (= sunt conducti) 109, nagmye tu jiného (= accipit) 125ᵃ *atd.*

najíti, *v. pf.*, reperise: ihned naydeſs (= reperitur) 30 *atd.*; *zvláště často 3 sg.* najde = *nachází se*: turkysóv nayde mnoho (= reperiuntur) 17 *atd. ss.*

najprvé *v.* prvý.

najspieše *v.* spieše.

náklad, *m.*, sumptus: svými nakladij chovati (= suis sumptibus) 88ᵃ.

naklásti, *v. pf.*, onerare: když již nakladu břemen (= composuerunt) 19ᵃ, kúpě nakladu (= onerant) 31ᵃ *atd.*

nakrmiti, *v. pf.*, enutrire: jinoše vše kratochvíle nakrmiti (= enutrire) 22ᵃ.

nakúpiti, *v. pf.*, emere: kožek nakupy (= emit) 125ᵃ, 70 *atd.*

nálep, *m.*, [toxicum]: střely, kterémiž střílejí, nalepem zmažie 81 (= toxicant).

naléti *v.* naliti.

nalézati, *v. impf.*, invenire: nalezagi pramen (= inveniuntur) 21, jež nalezaly (= invenerunt) 7 *atd.*

nalezenie, *nt.*, inventio: k nalezeni (= ad invencionem) 3. *V.* nalézti.

naleznúti, *v. pf.*, reperire: nenaleznes lidí (reperire) 45, nemóž naleznuti (= investigare) 31 *atd. Možná, že některé tvary při* nalézti, *v. t.*

nalézti, *v. pf.*, invenire: milost nalezly (= invenerunt) 3, 6; nalezly gſu tomu kalifovi jeden křížek na hrdle 16; nemohli . . . nalezti 5ª (= reperientes); nalezly gſmy krále 10ª (= invenimus), jehož jsú nalezly (= invenerunt) 8, nalez tu . . . vesel byl (= reperiens) 5ª *atd. ss. V.* nalezenie *a* naleznúti.

naliti, *v. pf.*, [fundere]: nalygie na to vody (= in aquam mittunt) 44.

naloviti, *v. pf.*, capere: tak veliké množstvie nalowie (= capiunt) 124ª.

namalovati, *v. pf.*, pingere: namalugie pacholíka (= pingunt) 43.

náměstek, *m.*, [successor]: slušieše namyeſtkem býti 52 (= successio).

namoknúti, *v. pf.*, [madefieri]: až namokne 115 (= maceretur).

Nanguj, *nr.*, *id.*: (vlast) Naynguij (= Nangui) 96ª.

napiti sě, *v. pf*, haustum sumere: pakli sě jie kto napie (= haustum sumserit) 20ª, jako sě málo napie 80ª (= sumens), když ſie napily toho nápoje (= qua sumpta) 23 *atd. V.* napitie.

napitie, *nt.*, haustus: s jediného napyti (= haustu) 20ª. *V.* napiti.

naplniti, *v. pf.*, adimplere:

I. sto lodí naplniti móž (= onerentur) 11 *atd.*

II. to, co jemu sv. Tomáš rozkázal, naplnyl (= adimplevit) 112ª.

nápoj, *m.*, potio: dáti napogie . . . toho napogie sě napiti . . . týmž napogem napojiti 23 (= pocione — potacione).

napojiti, *v. pf.*, [inebriare]: nápojem napojiti (= pocione soporari) 23.

naposledy, *adv.*, tandem: Napoſledy kublaj zvítězil (= tandem) 54.

náprava, *f.*, praefectura: naprawi kterakéž (= prefecturas) 62.

nápravník, *m.*, praefectus: naprawniczi zemščí (= prefecti) 62ª.

napřed, *adv.* [antea]: tuto naprzed jest psáno 3 (= prenotati), naprzed jdú 32 (= precedencium) *atd.*

napřieti, *v. pf.*, apponere: osten jemu napra na hrdlo (= apponens) 112ª.

napsati, *v. pf.*, conscribere: list napſati 43 (= conscribi).

náramek, *m.*, monile: zápony neb naremky zlaté 85ª (= monilia aut brachialia).

nařezati, *v. pf.*, incidere: halúzky narziezi (= incidunt) 105ª.

nářezek, *m.*, incisio: z těch narziezkuow (= incisionibus) 123ª.

nařezovati, *v. impf.*, [incidere]: narziezugí skrze kóru (= incisiones) 123ª, často narziezugie . . . *t.*

narodíti sě, *v. pf.*, nasci: bieše ſie †narodl z ženy 7ª (= natus fuerat) *V.* narozenie.

narozenie, *n*, nativitas: den narozeni 33 (= nativitatis), od narozenie Buožieho (= incarnacione) 5 *atd.*

nasaditi, *v. pf.*, plantare: káže král ščepóv naſaditi (= plantare) 70ª.

následovati, *v. impf.*, imitari: která by měla naſledowana býti (= imitanda) 6ª, boha naſledugy (= colunt) 124, oheň naſledugy 16 (= colitur) *atd.*

následovník, *m*, sectator: nebieše naſledownik skutkóv (= immitator) 54, naſledownikom svého zákona (= sectatoribus) 22ª, zákona naſledowniczi byli (= sectatores) 22 *atd.*

násob *v.* dvénásob

nastaviti, *v. pf.*, ponere: naſtawyly malých modl (= posita sunt) 37.

nástroj, *m.*, instrumentum: rozličných naſtrogy (= instrumentorum) 32, s rozličnými naſtrogi (= instrumenta) 34, chovají jiné naſtrogij což k boji třeba (= vasa) 56ª, na všelikakém naſtrogij hudby (=musicorum) 22ª *atd. Některý doklad snad je neutr.:* nástrojie?

nástrojie *v.* nástroj.

nastrojiti, *v. pf*, ordinare: tehdy naſtrogie tanec (= ordinant) 82.

náš, *pron*, noster: bóh naſs a ščestie naſſe (= noster) 116, naſſiem jazykem 22ª (= nostra), cest naſſych (= nostrorum) 10 *atd. ss.*

natáhnúti, *v. pf.*, sustentare: provazy, jimiž sú ti třie stanové natazeni (= sustentantur) 66ª, provazy (dóm) natahne 50 (= sustentatur) *atd.*

natlačiti, *v. pf.*, compangere: jsú také dsky natlaczeni (= compacte) 99ª *atd.*

naučenie, *nt.*, indicium: zpravují sě hvězdářském nauczeni 95ª (= indiciis) *atd. V.* naučiti sě.

naučiti sě, *v. pf.*, discere: nauczy ſie obyčejóv 8ª, tak ſie nauczil novin (= didicit novitates) 9, aby ſſe gich nauczil (= informari) 9, ani sě tatarský řeči

úplně navczily (= eruditi in lingua) 5ª, naveden jsa a nauczen (= doctus) 29 *atd. V.* naučenie.

navésti, *v. pf.*, inducere: naweden gſa od křesťanů (= inductus) 29.

navracovati sě, *v. impf.*, [reverti]: počel ſie nawraczowati myslí k sobě 15ª.

navrátiti sě, *v. pf.*, [reverti]: aby ſie zasě nawratily (= revocavit) 8 *atd.*

navščievíti, *v. pf.*, [visere]: aby své nawſſcziwily (= videre) 7ª.

na-vzchod-slunečný, *adj.*, orientalis: svatého Linharta nawzchodſluneczneº klášter (= orientalis) 11ª, nawzchodſlunecznich krajin (= orientalium) 9, 4ª *atd. v.* vzchod.

nazbyt, *adv.*, abundantissime: hedvábí nazbit (= habundantissime) 74.

nazývanie, *nt.*, invocacio: ſ naziwanij diabluov (= invocacio) 26ª, 112ª *atd. V.* nazývati.

nazývati, *v. impf.*, invocare:

I. jej naziwagi bohem zemským (= nominant) 124, jenž sě božím prorokem naziwachu (!) (= se dicebat) 23, nazywagij je kacieře (= reputant) 51ª *atd. ss.*

II. počnú naziwati svatého Jana . . . (= invocare) 29ª.

ne *v. u adjektiv, substantiv i sloves.*

neb, nebo, aneb, anebo: I. *cj.* vel aut, II. *cj.* enim. *Srovn.* neboli, nebť.

I. *a)* málo anebo nic 110ª (= aut), o rúchu neb oděvu 4ª, ten anebo snad ten 36, o pláněve neb o poli 3ª, o zemi aneb o vlasti 4, o vlasti ruské nebo o Rusích 126ª, opony nebo plátna 9ª *atd. ss.*

b) nebo viery se odřekněte aneb smrti na sě čekajte 14ª (= aut-aut).

II. neb věřieše (= enim) 7, neb pro sněhy musili (= quia) 6, neb jich bieše . . 9ª, neb i otec . . (= pater autem) 3 *atd. ss.*

nebe, *nt.*, [caelum]: zdvih ruce k neby 15ª.

nebeský, *adj.*, caeli: město nebeſke (= civitas celi) 93ª

nebezpečenstvie, *nt.*, discrimen: veliké bieše nebezpeczenſtwy (= discrimen) 5ª.

nebezpečnost, *f.*, periculum: pro nebezpecznoſt (= pericula) 8.

nebezpečný, *adj.*, periculosus: lodie mají †nebezpeczna (= periculosas) 19.

neboli, *cj.*, vel: v padesáti neboly v šedesáti 23ª (= vel).

nebť, *cj.*, enim: nebt jest byl (= enim) 10.

něco *v.* něčso.

nečistý, *adj*, immundus: pro zlé povětřie neczifte (= propter corrupcionem nimiam aeris) 82, zvieřat neczyſtich (= immundorum 42ª *atd.*

něčso, nětco, *pron.*, aliquod: nyeczſo protivného (= aliquod) 121ª, nyeczto křesťanóv (= aliquos) 48, nyeczſo pustá jest (= silvestris valde) 124ª, cesta, jenž nyetczo poléhá 18ª *atd. V.* č-.

nedávno, *adv.*, nuper: nedawno umřel (= nuper) 7.

nedobytý, *adj.*, inexpugnabilis: měli je za nedobite (= inexpugnabile) 88, ostrovóv nedobytich 89 *atd.*

nedostatek, *m.*, penuria: ktož který nedoſtatek jmějiechu (= penuria 88ª, pro nedoſtatek pití (= defectum) 20ª, 90ª, 68 *atd. ss.*

nedostávati, *v. impf.*, deficere: jim již potřeby nedoſtawaſſe 23ª (= defecerunt).

neduh, *m.*, aegritudo: k rozličném neduhom (= egritudo) 20.

nedvěd, *m.*, ursus: jeleny, Niedwiedy . . . 63, velicí nyedwiedy 124 (= ursi) *atd.*

nedvědí, *adj.*, ursorum. kóže nyedwiedie (= ursorum) 125ª.

nehodný, *adj.*, valoris nullius: koníka malitkého a k ničemuž nehodneho 111ª (= valoris nullius), krmiem nehodna (= inutilis) 11 *atd.*

nechati, *v. pf.*, dimittere: ustalých tu nechagiecz (= dimittunt) 69, nechagiecz vlasti 48ª (= relicta), nechagycz toho muže (= illo relicto) 30ª, móž jie nechati (= dimittere) 37ª, tu na púšči nechagi (= dimittunt) 31ª *atd.*

nechutnost, *f.*, displicentia: velikú nechutnost jmějieše (= displicenciam) 9ª.

nějaký, *pron.*, aliquis: negaky dárek dáti (= aliquod) 76ª.

nejeden, *num*, [multus]: příčina negedna tato byla 6.

nějaký, *adj.*, quidam: do nyekakich ostrovóv nedobytých (= quasdam) 89.

někdy, něgdy, *adv.*, I. aliquando II. olim.

I. aby nyekdy neurazili 38ª, snad nyegdy (= adhuc) 116ª, niekdy (= quandoque) 18 *atd.*
II. niekdy veliké (= olim) 17ª, nieky (= olim) 16 *atd.*

několiko, *num.*, aliquot: po niekolyko dnech (= aliquot) 23.

některak, *adv.*, [aliquomodo]: dóm niekterak spletený 50.

některakový, *adj.*, [aliquis]: niekterakowe" dřeva 86.

některaký, *pron.*, quidam: niekterake"stlúpa 4, niekteraka mokrost (= quidam) 11, o niekterakich městech (= quibusdam) 4ª *atd.*

některdě, *adv.*, [alicubi]: kosti jeho nyekterdie v horách schovají 106ª, nyekterde deset, nyekterde patnást 93ª *atd.*

některdy, *adv.*, aliquando: niekterdy za měsíc a niekterdy za šest měsiecóv (= aliquando) 33.

některý, někderý, *pron.*, quidam: o niekterich svátsích (= quibusdam) 4ª, jeho niekterzie 40ª, nyekdere ubijí (= aliqui) 45ª, niekterzie křesťané (= quidam) 35ª, nyektery kóň 16ª (= unius equi), k niekterym králóm (= quosdam) 9ª *atd.*

Nekuram, *ur.*, *id.*: ostrovu Nekuram : . . ostrov Nekurá (= Necuram) 107.

nelíbě, *adv*, indigne: velmi hněvivě a neliebie (= indigne) 39ª.

nemoc, *f.*, [infirmitas]: červená nemoc: czerwena nemocz (= ventris fluxum) 19.

nemocný, *adj.*, [infirmus]: bylali by která nemoczna (= infirmitatem) 56.

nemúdrost, *f.*, insania: takú nemudrosty jsú oklíčeni (= insania) 41.

nenáviděti, *v. impf.*, odisse: jenž křesťanóv nenawidiechu (= oderant) 29, velikú nenáwistí nenawydiel křesťanóv (= odio oderat) 123 *atd.*

nenávist, *f.*, odium: velikú nenawyšti nenáviděl křesťanóv 123 (= odio), mají u welikú nenawišt lid křesťanský (= exosos) 121ª.

nenávistivý, *adj.*, odiosus: jestliže žena jest nenawištywa (= odiosa) 37ª *atd.*

neobyklý, *adj.*, non domesticus: (krajina) něčso divoká a lidem neobykla (= non domestica) 104.

neopatrně, *adv.*, improvisi: aby neopatrnie zkradeni nebyli (= improvisi) 45.

neplodný, *adj.*, [sterilis]: proti neplodnem a drahým letóm 70 (= sterilitatis).

nepoctivost, *f.*, obscaenitas: w nepoctiwoštech (= obscenitatibus) 22ª.

nepočesie, *nt.*, tempestas: veliké nepocześie sě vztrhne (= tempestas) 101.

nepočestně, *adv.*, turpiter: nepoczeštnye od sebe vyhnal (= turpiter) 39ª.

nepodobný, *adj*,
I. dissimilis: slepice k našim nepodobne (= dissimiles) 115, *atd. ss;*
II. nefarius: aby sě učili nepodobnych věcí (= in lege nefaria) 22ª.

nepokojný, *adj.*, tempestuosus: moře jest nepokoyne (= tempestuosum) 19ª.

nepřátelský, *adj.*, hostium: neprzatelských měst nechati 89 (= hostium).

neprávě, *adv*, [non debite]: že oni neprawie slúžie bohóm (= non secundum formam debitam) 51ª. *V.* nepravý.

nepravost, *f.*, iniquitas: nespravedlnosti a neprawosti pomáhati (= iniquitati) 54ª.

nepravý, *adj.*, malefactor: o zlých lidech a neprawych (= malefactoribus) 45ª.

nepřietel, *m.*, hostis: neprzitely jejich (= hostes) 26, na lodie svých neprzately 101ª *atd.*

nerad, *adj.*, invitus: velmi nerad (= invitissime) 21, 20ª *atd.*

neroditi, *v. impf.*, nolle: nerodte sie za to styděti (= nolite) 54ª.

nesličný, *adj.*, deformis: lidé jsú tu velmi nesliczni (= deformes) 107ª.

neslýchaně, *adv.*, [inaudite]: neslichanie zlý obyčej (= valde) 76, tak množstvie ryb neslichanie (= inextimabilem) 124 *atd.* *V.* neslýchaný.

neslýchaný, *adj.*, inauditus: neslichanu zlost (= inauditam) 22. *V.* neslýchaně.

nesnadně, *adv.*, non de facili: král nesnadnie dá jeho ven nésti 100ª (= non de facili). *V.* nesnadný.

nesnadnost, *f.*, difficultas: bez veliké nesnadnosti (= difficultate) 6, k utrpenie nesnadnosty (= incommoda) 43ª.

nesnadný, *adj.*, difficilis: nesnadno jest přijíti (= difficile) 32, velmi nesnadni (= arduissimi) 26 *atd.* *V.* nesnadně.

nespósoba, *f.*, [deformitas]: nespososby těl (= incultorum morum) 126.

nespravedlnost, *f.*, iniustitia: nesprawedlnosti pomáhati 54ª (= iniusticie).

Nestardin, *m.*, *nv.*, *id.*: (vódce) Naštardin 83 (= Nestardin).

nésti, *v. impf.*, [ferre]

I. deferre: (hlínu) s sebú poctivě domóv neſu 112 (= deferunt), kožichy neſſuow (= utuntur) 42ᵃ, meče negſu (= deferunt) 42ᵃ, s sebú neſucze (= deferentes) 7, ktož s sebú neſſe 6ᵃ (= defert), vlasy neſuw krátké (= deferunt) 11, břemena negſu (= portant) 17ᵃ, tehdy je neſyechu 23 (= deferebantur), musejí vodu neſti s sebú (= deferant) 20ᵃ *atd.*

II. producere: (strom) neneſſe ovoce (= non producit) 21ᵃ.

Nestorín, *m*, *ng.*, *id.*: křesťané neſtorynowe (= Nestorini) 28ᵃ.

nestrpělivý, *adj.*, intolerabilis: slyšení mrské a neſtrpeliwe jest 41ᵃ (= intollerabile penitus).

nesvornost, *f.*, discordia: o jeho neſwornoſti s vlastním jeho králem 4 (= discordia).

nešlechetnost, *f.*, vituperium: mějte sobě tu neſſlechetnoſt (= vituperium) 35ᵃ.

nešlechetný, *adj.*, abhominabilis: modlidby neſlechetne (= nefande) 33, tak neſſlechetnu ohyzdnost (= vituperabile) 35ᵃ, neſſlechetneho Machometa (= abhominabilis) 23 *atd.*

n ě t c o *v.* něčso.

netopýř, *m.*, vespertilio: tu jsú také netopyrzi tak velicí . . . (= vespertiliones) 111ᵃ *atd.*

netřeba, *adv.*, [non opus est]: jich netrzeba podkovávati (= non indigeant) 26.

neučený, *adj.*, indoctus: neuczeni jsú (= indocti) 10ᵃ.

neudatný, *adj.*, vilis: lidé velmi nevdatnij (= viles) 108.

neužitečný, *adj.*, [inutilis]: vlast jest neuziteczna 21ᵃ.

nevelmi, *adv.*, nec multum: newelmy uvieznú 125ᵃ (= nec multum).

nevěra, *f.* infidelitas: na pomstu tej newierij (= infidelitatis) 93.

nevěsta, *f.*, nurus: newieſty své v domy pojímají 115ᵃ, neweſtu pojme bratr (= cognatam) 42 *atd.*

nevidomý, *adj.*, invisibilis: všech věcí vidomých i newydomich (= invisibilium) 3.

nezdravý, *adj.*, infirmus: (krajina) horká a nezdrawa 18ᵃ (= infirma).

neznámý, *adj.*, peregrinus: sokolové neznamij 46ᵃ, 126ᵃ (= peregrini).

než, *cj.* I. quam II. sed III. nisi. *Srovn.* nežli.

I. dřieve nez mohli . . . 7 (= antequam) *atd.*

II. nez pijeli kto (= tamen) 19, nez . . . dobrá (= sed) 11, *atd.*

III. nemají nez dva rózky 123ᵃ, nejsú živy jiným nez travú 43ᵃ, nemá viece nez jediné přikrytie (= nisi) 19 *atd.*

nežli, *cj.*, quam: jsú menší nezly sokolové 17, viece se zdáše přieval nezly šípy 54, viece nezly deset 44ᵃ, spieše se jícha zdá nezly voda (= quam) 20ᵃ, noc jest většie nezlij jest byla (= quam) 40ᵃ *atd.* *V.* než.

ni, *cj.*, vel: ny který člověk (= vel) 66ᵃ; *srovn.* ani, nic *atd.*

nic, *pron.* nihil.

I. nihil: již nicz nenesú 31ᵃ, nicz nebo málo (= nichil) 26, také nicz jiného (= nichil) 22ᵃ, nycz s sebú nevezmú (= nichil) 44; k nyczemuz sě nehodí (= ad nichilum) 117, w nyczemz sě nelek (= in nullo) 52ᵃ *atd.*;

II. non: bývá stráže nycz pro jiné . . (= non) 59. *Srovn.* č, něčso.

nijakž, *adv.*, [nullomodo]: nemóž niyakz naleznúti 31.

nikakež, *adv.*, nullomodo: nykakez sě nedopuſtie 114ᵃ (= nullomodo), nykakez sě rozlúčiti (= omnino) 38ᵃ *atd.*

nikam, *adv.*, [nullibi]: nesmí nykam vyjíti 58ᵃ, lidé nykam neběžie 31.

nikda, *adv.*, nunquam: nykda nepúščejí (= nunquam) 114, 101 *atd.*

nikdiež, *adv.*, [nusquam]: nykdiez víno neroste 72.

nikdy, *adv.*, nunquam: nykdy jindy nebieše vídal (= nunquam) 5ᵃ, nemóž nyekdy vody míti (= omnino) 20ᵃ *atd.*

nit, *f.*, filum: niti podobné (= fila) 36 *atd.*

nízký, *adj.*, [humilis]: na stolicích nyzſſkech sedie 59ᵃ.

nižádný, *adj.*, nullus: nizadneho města 5ᵃ.

n o *v.* onenno.

noc, *f.*, nox: w noczi slýchají 47 (= de nocte); *v.* pólnoc.

Noe, *nv.*, *m.*, *id.*: koráb Noe 11 (= Noe).

nocleh, *m.*, [hospitium]: vzal tu noczlech (= hospitabatur) 81.

noh, *m.*, gryphus: by ten pták byl noh... nejsú nohowe (= grifi) 119ª.

noha, *f.*, pes: mají nohi jako papúchové (= pedes) 46ª, dvě nozie (= pedes) 119ª, nahú nohu ukáže 15.

nos, *m.*, nasus: do pól noſa (= nasum) 121, noſy mají červené (= rostra) 17ª *atd.*

nositi, *v. impf.*, deferre: odtud je noſy k dvoru (= deferuntur) 46ª, kupci noſſie... (= deferentur) 30ª.

novlny, *plf.*, novitates: v takové nowyni (= novitates) 9, slyšeti nowyni, mravy.. 9 (= novitates) 69 *atd.*

novotný, *adj.*, [novus]: nowotnych (koní) nakúpiti 111ª.

nový, *adj.*, novus: nowa válka (= nova) 5, ryby nowe (= recentes) 124, ovoce zeleného neb noweho 114ª *atd. V.* znovu.

nóž, *m.*, cultellus: mečóv neb nozow velikých 98, nozow deset... vezma nuož 110ª (= cultellos) *atd.*

nožný, *adj.*, pedum: prstóv noznych (= pedum) 109ª.

Nubijané, *m.*, *ng.*, *id.*: S nvbyany (= nubianis) 121ª.

nutiti, *v. impf.*, cogere: nenutie jeho .. 94 (= non cogitur).

nux 106 *slovo latinské.*

núze, *f.*, angustia: když z nuze připudí (= angustia) 20ª, ſ te nuzie ráčil spomoci 14ª.

nynie, *adv.*, nunc: ale již nynie (= nunc) 16, 17ª *atd. ss.*

o, *prp.*, de:

I. *S Acc.* o to sě zamútil 9ª, o czez posláni (= propter quod) 7ª, ocz mluviti 66; *srovn.* okolo *atd.*

II. *S Loc.* o němž zmienku... 3, o menší Armení 3ª (= de) *atd. ss.*; o bliczcze (= o blízce) 11 *v.* blízký.

oba, *numer.*, uterque: s obu stran (= ad latera) 53ª, na obu lící (= utraque) 121, obu dwu zástupové (= amborum) 5, z obuow stranú (= utriusque regis) 40 *atd.*

obapolní *v.* obapolný.

obapolný, obapolní, *adj.*, collateralis: svým tovařišóm obapolnym 116ª (= collateralibus), opona neb zed obapolnie (= in latere) 71ª *atd.*

obařiti, *v. pf.*, [coquere]: maso obarziwſſe (= decoccionis) 82ª.

obdrženie, *nt.*, [accepcio]: pro čest odrzenie jednoho svítězení 50ª. *V.* obdrżeti.

obdržeti, *v. pf.*, obtinere:

I. milost bohóv obdrzely (= substinerent) 35ª, obdrzi tu prosbu na něm (= impetraverunt ab eo) 29ª, boj obdrzaw (= victor extitit) 122, kterak obdrzely gſu sobě odpuščenie (= obtinuerunt graciam) 3ª *atd.*

II. mniechu, že by měli obdrzeti (= vicisse) 45, kterak obdrzaly gſu od krále 9 (= obtinuerunt) *atd. V.* obdrženie.

obecně, *adv.*, vulgariter: slove obecznie dřevo suché (= vulgariter) 3ª ty ryby obeczne jmenují... 123ª (= vulgariter) *atd. V.* obecný.

obecnost, *f.*, [vilitas]: (perly) byly by malé ceny pro obecznoſt a veliké množstvie 77ª.

obecný, *adj.*, communis: o obecznem pokrmu (= communibus) 4ª, o obecznich obyčejích (= generalibus) 4ª, obecznu a spolní svorností 5 (= communi), obecznu řečí (= vulgariter) 21ª *atd. ss.*; obecný písař (43) *v.* písař. *Srovn.* obecně.

oběd, *m.*, prandium: s takovým obiedem (= prandio) 34, k obyedu neb k večeři 43 (= prandium) 83 *atd.*

obědvati, *v. impf.*, mandere: jako by veliké knieže znenáhla jeda mohl obiedwati (= mandere) 110.

obestříeti, *v. pf.*, cooperire: vnitř jsú obeſtrzienij čistými blanami (= coopertus est) 66.

oběšenie, *nt.*, [suspendium]: nezaslúží obieſſenye neb zahubenie (= occidi) 45ª.

obět, *f.*, sacrificium: veliké obieti (= sacrificia) 32ª, slavnú obiet obětoval (= sacrificium immolet) 50ª *atd.*

obětovati, *v. impf.*, immolare: aby bohóm slavnú obět obietowal 50ª (= immolet), obietuge syna (= offert) 32ª...

obezditi, *v. pf.*, [murare]: palác obezdienij okolo zdmi 74 (= habens muros).

obezřenie, *nt.*, [aspectus]: na obezrzeni těla 15. *V.* obezřieti.

obezřieti, *v. pf.*, respicere: než kto sám svýma očima obezrzi (= cernat) 75, král móž všickny obezrzieti 62ª (= videri), stien svój na slunci obezrzie (= respiciunt) 114; *atd. V.* obezřenie.

ohlednúti *v.* oblehnúti.

obchoditi sě, *v. impf.*, intendere: s válkami ſie obchodie (= sunt intenti) 42, s uoděním a s rytieřskú věcí ſie obchodiecze (= vacantes) 81ª. s čáry ſie obchodie (= incantacionibus vacant) 26ª *atd.*

oblié, *nt.*, bladum: obyle nemají ani vína (= carent blado) 46, žádného obyle (= blada) 123ª, všeho obyle (= bladi) 16ª *atd. ss.*

obinúti, *v. pf.*, involvere: v kobercích obynucze (= involvi) 54ª.

objeti, *v. pf.*, circuire: musili království obgeti 5ª.

obkličiti, *v. pf.*, circumcludere: diabel z toho obkliczeneº bude odpovídati (= per arrepticium) 82, bieše obkliczeno horami (= circumcluditur) 22 *atd.*

oblačiti, *v. pf.*, induere: ty všickny v takéž rúcho oblaczi (= induit) 61, v měchy sě plácené oblaczie (= induuntur) 95ª *atd.*

obléci, *v. pf.*, induere: oblecze ſie v rúcho zlaté (= induitur) 61, jedno deset tisíc... jsú obleczenij v rúcho červené (= induti) 64 *atd.*

obléci *v.* oblehnúti.

oblehnúti, *v. pf.*, obsidere: oblehne město.. (= obsedit) . . . zavřeni a oblezeni byli 102, † obhledl jest město (= obsedit) 123, oblehl geſt město (= obsedit) 23ª *atd.*

obližný, *adj.*, affinis: až do konečných krajin oblyznich vlasťí 68ª (= affinium).

oblúpiti, *v. pf.*, spoliare: žádného oblupyti nedal (= spoliari) 39, když jeden druhého oblupij neb co ukradne (= predari) 77.

obmysliti, *v. pf.*, providere: aby mohl obmiſliti v potřebu (= providere) 70.

obmýšleti, *v. impf.*, providere: tělesnú potřebu obmyſſlegy (= provident) 118.

obój, *pron.*, uterque: obogie vojsko dokonají . . . (= utriusque exercitus) 54.

obora, *f.*, nemus: les neb obora . . . v kterýžto oborze 49ª (= nemore).

obpieti, *v. pf.*, cooperire: komora jest postavci . . . obpata (= cooperire) 64.

obr, *m.*, gigas: zdáli by sě obrowe (= gigantes) 120.

obrácený *v.* obrátiti.

obracovati, *v. impf.*, divertere: lev . . . ſie obraczigie (= divertit se) 86ª.

obrana, *f.*, defensio: k obranye zemské (= ad defensionem) 89ª.

obrániti, *v. pf.*, [defendere]: ani jim mohl kto obraniti 83ª, chtiece obranyti, aby nejel 122 (= obsidere) *atd.*

obrátiti, *v. pf.*, vertere: chřiepě k čelu obrzaczene (= versus frontem) 120, kam jsú ſie obratily (= viam) 31, jestliže ſie obratie k nim (= declinat) 116, (koni)... obratie ſie snadno 45ª (= vertantur) *atd.*

obraz, *m.*, imago: modle a obrazi (= ymagines) 124.

obrázek, *m.*, imago: obrazky mužské (= ymagines) 34.

obtiežiti, *v. pf.*, onerare: lodí kúpí obtie zenu (= oneratam) 5, zvieřata obtiezena 62 *atd.*

obuv, *f.*, calciamenta: obuow axamitovú 61 (= calciamenta).

obyčej, *m.*, consuetudo: počestný obiczeig 5ª, obyczeig k bojóm 44ª (= modus preliandi), takýto obyczeig i hod (= ordo) 33, ten bludný obyczeig (= supersticio) 34, podlí obiczege (= consuetudinem) 6ª, o obyczegi pohanském (= ritu) 4, o obecných obiczegich (= consuetudinibus) 4ª *atd*

ocas, *m*, cauda: mají oczaſſy dlúhé (= caudam) 18, oczas mají jako raroh (= caudam) 46ª, w uoczas kúší 86ª *atd.*

ocel, *f.*, calybs: mnostvie oczely (= calibis) . . . dělají z oczele (= de calibe) 21.

ocelivý, *adj.*, de calybe: mečové oczeliwy (= de calibe) 80ª.

ocelný, *adj.*, calybis: ruda oczelna (= calibis) 17.

ocelový, *adj.*, calybis: ruda oczelowa (= calibis) 35ª.

očekávati, *v. impf*, exspectare: musili oczekawati (= exspectare) 6.

od, ot, *prp.*, ab: *před slabikou jerovou* ode: ode wſſech 3, 6ª, 8ª *atd ; před následovným* d- t *jenom* o-: otey vlasti 48 (= ultra). *atd.*

I obdrželi od krále odpuščenie 3ª, léta od narozenie . . . (= ab) 5 *atd. ss.;* od Latiníkuov slove . . . 3ª (= a latinis), od Benátšan slove... 6 (= a Venetis) *atd.;*

II. zemrú od nemoci (= ex infirmitate) 51ª, od horka sě uchovají 19ª *atd.*

III. žádajíce od pána svého (= ex parte) 9, aby prosili papeže od nyeho (= pro parte ipsius) 6ª *atd. ss.*

odbýti, *v. pf.*, dimittere: aby poloha svého co móž najspieše odbila (= dimittat) 81ᵃ, když již ztravy odbudu (= exoneraverunt) 31ᵃ *atd.*

oddati, *v. pf.*, donare: I. donare II. nubere III. *reflexivum.*

I. chtělliby jemu oddati (= donaret) 108 *atd.*;

II. když již oddanij budú mužóm svým (= nupte) 76ᵃ *atd.*;

III. oddati sě na běh *v.* běh; dobrovolně ſie oddal umřieti (= obtulit se) 121ᵃ.

odehnati, *v. pf.*, expellere: odzenucze oslice, vezmú maso (= expulsis) 113ᵃ; dobytek odzenu (= transferunt) 31 *atd.*

odejdenie, *nt.*, recessus: po odeydeny od města... 92ᵃ (= recessum). *V.* odjíti.

odemřieti, *v. pf.*, [mori]: což tu odemrze 19.

oděnie, *nt.*, arma: na odieni (= armorum) 17, w odieni udatní 11ᵃ (= in armis) *atd. ss. Srovn.* oděný.

oděný, *adj.*, [armatus]: dobře odienich k boji (= muniti) 120ᵃ, dobře odienymi 15ᵃ *atd. Srovn.* oděnie.

oděv, *m.*, vestis: o rúchu neb odiewu (= veste) 4ᵃ.

odcházeti, *v. impf.*, discedere: zimě odchazegie (= discedunt) 11.

odchovati, *v pf.*, [educare]: aby je sobě vezmúce odchowaly 88ᵃ.

odiva, *f.*, admirabile: ptactva taká moc, že odywa 73ᵃ (= admirabile valde).

odjeti, *v. pf.*, [abire]: když vojsko odjede (= post discessum) 31.

odjinad, *adv.*, [aliunde]: přicházejí odgynad 115.

odjinud, *adv.*, [aliunde]: odgynud tam vésti (= de regionibus aliis) 123ᵃ 57ᵃ.

odjíti, *v. pf.*, recedere: kteréžto byl odſſel 7ᵃ (= in recessu), muž odeyducze móž.. (= discessum) 30ᵃ, odeygducze od města (discessus) 46; když již odeygde od tej vlasti (= receditur) 81 *atd.*

odkovadžto, *adv.*, inde: odkowadzto by se mohli.. (= inde) 9ᵃ.

odkrýti, *v. pf.*, [detegere]: příliš ſie odkrywſſy 15.

odkud, *adv.*, unde: odkud nebo kterak věděti (= unde) 10.

odlúčiti, *v. pf.*, divertere: aby ſie od tovařišóv neodluczily 32 (= ne divertant).

odpočinúti, *v. pf*, requiescere: drahně dní odpoczinu (= requiescunt) 31ᵃ, 75ᵃ *atd.*

odpočívati, *v. impf.* quiescere: kdežto odpocziwachu (= quievit) 53.

odpora, *f.*, remedium: žádnej odporij (= remedium) 29ᵃ.

odpověď, *f.*, responsum: od modl odpowedy berú 27 (= responsa).

odpověděti, *v. pf.*, I. respondere, II. denegare.

I. nic neumějí odpowiedieti (= respondere) 102ᵃ, odpowie švec... 15, a oni vám odpowiezte 14 *atd.*;

II. ktož prosie, žádnému neodpowiedie 70ᵃ (= nulli denegatur), nesměli odpowiedieti (= contradicere) 29 *atd.*

odpoviedati, *v. impf.*, respondere: odpowidachu ke všem kusóm 6ᵃ (= responderunt), 82 *atd.*

odpustiti, *v. pf*, permittere: by je odpuſtil kopati (= permitteret) 26. *V.* odpuščenie.

odpuščenie, *nt.*, licentia: vzemše odpuſſczenie (= licencia) 7, obdrželi odpuſſczenie (= graciam) 3ᵃ, odpuſſczenie prosili (= licenciam) 9, ſ odpuſtienim toho legata (= licencia) 7ᵃ *atd. ss. V.* odpustiti.

odřeknúti sě, *v. pf.*, [abdicere]: viery ſe odrzekniete 14ᵃ.

odstrčiti, *v. pf.*, elongare: aby ſie odſtrczely od břehu (= ut naves elongarentur) 101.

odstúpiti, *v. pf.*, deficere: od viery a od lásky odſtupiti (= deficeret) 121ᵃ.

odsúzenie, *nt.*, [iudicium]: obecným odſuzenym (= iusticia) 51, 110ᵃ *atd.*

odtrhnúti, *v. pf.*, [abstrahere]: když vstúpiec odtrhnu ſie od břeha 101ᵃ.

odtud, otud, *adv.*, inde: odtud pak přijde 18ᵃ, otud je vodí (= inde) 16ᵃ, odtud přes moře 9ᵃ (= inde), bere sě odtud.. otud je nosí 46ᵃ (= inde), odtud přišli 5; 9ᵃ, 10, 48ᵃ *atd. ss.*

odtucha, otucha, *f.*, remedium: odpory ani otuchi (= remedium) 29ᵃ.

odvážiti, *v. pf.*, aequali pondere commutare: musí zlatem odwaziti (*id.*) 107.

odvlaha, *f.*, refrigerium: chlad a † odwlaha dává 111ᵃ (= refrigerium).

odvolati, *v. pf.*, revocare: nechtěl zasě odwolati (= revocare) 53, aby zasě odwolal (= revocaret) 35 *atd.*

ohař, *m*, mastinus: psóv velikých, to jest oharže (= mastinos) 63ª.

ohavný, *adj.*, [abominabilis]: zlú a ohawnu smrtí 54.

oheň, *m.*, ignis: když je wuhen vrže (= in ignem) 36, ohen následují 16 (= ignem), w ohnij ostane (= in igne) 21 *atd. ss.*

ohrada, *f.*, viridarium: sobě učinil ohradu (= viridarium) 22; městišče ohrazeno jest, kterážto ohrada 95ª *atd.*

ohraditi, *v. pf.*, circumcingere: městišče ohrazeno jest zděmi (= circumcincta) 95ª.

ohranostaj *v.* hranostaj.

ohyzda, *f.*, despectus: k ohyzdie viery (= in despectum) 122.

ohyzdnost, *f.*, obprobrium: nešlechetnú ohyzdnoſt (= obprobrium) 35ª.

ohyzdný, *adj*, nefandus: tak ohyzdnij věci (= detestabilem) 35, pro tu ohyzdnu obět (= nefandum) 50ª, ohyzdneª Machometa (= abhominabilis) 10ª, 78ª *atd.*

ohyžďovati sě, *v. impf.*, abominari: žádného ſie masa k jedení neohizdugi (= abominantur) 107ª *atd.*

ochotný, *adj.*, familiaris: v pilném a ochotnem rozmlúvaní (= familiari) 3 *atd.*

okceanum, okcianum, *n.*, oceanus: moře ješto slove †okczeanym (= occeanum) 46ª, moře jenž slove okczianum (= occeanum) 18ª *atd.*

okličiti, *v. pf.*, circumvenire: takú nemúdrostí jsú oklyczeny (= circumventi sunt) 5.

okno, *nt.*, fenestra: okna toho paláce (= fenestre) 100ª.

oko, *nt.*, oculus: oko tvé . . . vylúpl 15 – 15ª, dobrý k oczyma (= oculus) 21, sto ok (= oculi) 88ª, oczi mají rozličné . . . plno ok jako zlatých 49 (= oculis) *atd. ss.*

okol *v.* okolo.

okolek, *m.*, circuitus: w okolku jest za míii (= circuitu) 57ª.

okolní, *adj.*, affinis: svých okolnich zemí (= affinium) 26.

okolo, *prp.*, circa: okolo nichžto (= circa que) 37, okolo úst (= circa) 47ª, okolo toho města 17, okolo sebe (= circum quaque) 27, †kolo o nyehozto jsú hory (= iuxta quod) 46, na šíř i na dél wokolo má 2000 mil (= ambitus) 104 *(či snad čisti třeba* v. okole*) atd.*

okopati, *v. pf.*, vallare: každé město bilo geſt okopano přiekopami (= vallata) 88.

okrasa, *f*, decor: (černosti veliké) pro okraſſu (= propter decorem) 112ª, předivnú okraſu (= apparatu ornate) 22ª *atd.*

okrásiti, *v. pf.*, ornare: komnaty zlatem okraſily (= ornate sunt) 49ª. *V.* okrášenie.

okrášenie, *nt.*, ornamentum: pro takové okraſſenie (= ornamenta) 57.

okrášliti, *v pf.*, [ornare]: jsú zlatem a střiebrem okraſſlenij (= tecti) 57.

okrsek, *m.*, circuitus: okrſek jest mil šedesát (= circuitus) 93, w okrſek 20 mil mělo (= circuitus) 74ª; má w okrſku dva tisíce mil 119ª, *V.* okršek *a* okršlek.

okrsl *v.* okršl.

okrslek *v.* okršlek.

okršek, *m.* circuitus: má w †okrſſky šest set mil 11ª (= in giro); w †okrſſky má širokost . . . (= ambitus) 56ª; ve všem okrſku zdi (= in circuitu) 56ª *atd. V.* okrsek *a* okršlek.

okršl, *m.*, gyrus: má w okrſly mil deset (= girus eius) 107ª, w okrſly má deset mil 95ª *atd.*

okršlek, *m.*, gyrus: w okrſlek má 30 mil 94 (= in giro), těch zdí okrſlek pět mil 74 (= giro) *ata. Srovn.* okrsek *a* okršek.

okrúhlý, *adj.*, rotundus: perel mnoho, jenž sú okruhle (= rotunde) 100ª, svrchu okruhla (= rotunda) 84ª *atd.*

okusiti, *v. pf.*, [gustare]: soli by okuſył (= comederet) 20ª, krmě vařenej neokuſſie (= abstinebunt) 44 *atd.*

olej, *m*, oleum: oleyg z lampy přijal (= oleum) 8ª, toho olegie (= de oleo) 7, k olegi podobná 11, 99ª *atd.*

oliva, *f.*, oliva: olywi neznají (= olivis) 26.

olovo, *nt.*, plumbum: kostely olowem přikrývají (= plumbo) 100ª.

oltář, *m.*, altare: k oltarzi . . . na tom oltarzi (= ad altare) 62ª.

on *v.* jen, onen, an.

onde, *adv.*, alicubi: zde i onde (= alicubi) 20ª.

onen, *pron*, ille: *Tvar* on *v Nom. Sg. Du. Pl. nahrazuje tvary pron.* jen (ony znamenavše 6 = qui, což onij jednachu 51ª = illi, ony sě ztáží = illi 33 *atd.*); *k pádům kosým* onoho . . . *vytvořil se Nominativ* onen, onenno. *Srovn.* jen, an, onenno: onen proto nemocen jest, že

toho neb onoho boha rozhněval 82ª (= ille), aby onoho neb onoho zabili (= illum aut illum) 23, povoli onomu 52ª, na onom světě (= in alia vita) 22ª, onye dvě polovici 40, ti pak onij prvé nazývají (= hos monachos) 51ª *atd.*

onenno, *pron*, ille: proč by onenno nemocen byl (= ille) 82. *V.* onen.

Onlataj, *m., nv., id:* (pán) jmenem Onlatay (= Onlatai) 9.

opásanie, *nt*, cinctorium: každý má opaſanie s velikémi puklami (= cinctorium) 69ª.

opatrně, *adv.*, prudenter: velmi opatrn e sě měl (= prudenter) 8ª, velmi opatrnie (= prudentissime) 39 *atd. Srovn.* opatrný.

opatrnost, *f.*, prudentia: všie múdrosti a opatrnoſti muž (= prudencie) 3, chtieše shledati jeho opatrnoſt (= prudenciam) 8ª.

opatrný, *adj.*, prudens: mužie opatrnie (= prudentes) 6ª *atd.*

opeřiti, *v. pf.*, cooperire: dskami jsú operzenij (= cooperte) 120ª.

opět, *adv.*, rursus: opiet . . . (= rursum) 27ª, opiet s druhé vlasti 3ª *atd.*

opice, *f.*, simea: zvlášče opicze (= simeas) 115ª.

opiti sě, *v. pf.*, inebriari: spieše sě jím člověk opie . . . (= facit inebriari) 71.

opitomiti, *v. pf.*, demesticare: je to jeleny †o pitomnich . . . a když je opitumije (= domesticant) 46.

opona, *f.*, velum: čtyři oponi neb plátna (= velis) 9ª, jednu opponu (= velum) 19, 71ª *atd.*

opozditi sě, *v. pf.*, [tardare]: opozdily ſe u nich a vzal noclech 81.

oprava, *f.*

I. iurisdictio: pod jehož oprawu jest měst . . . (= iurisdiccio) 90ª *atd.*

II. gubernatio: k svej oprawie potřebuje marnářóv čtyrydceti 100.

opravovánie, *nt.*, [reparatio]: potřebuje mazánie neb oprawowanie a tvrzenie 100. *V.* opravovati.

opravovati, *v. impf.*,

I. remigando trahere: (marnářóv) ješto ji (lodí) vezú a oprawugi (= remigando trahunt) 100;

II. separare: když ji chtie tvrditi neb oprawowati (= separari) 100. *V.* opravovánie.

optati sě, *v. pf.*, repetere: doněvadž ſie ge˙ pan neopta (= fuerit repetita) 65ª.

opustiti, *v. pf.*

I. in sollitudinem redigere: protože (země) jest tak opuſſczena 75ª (= in sollitudinem redacta);

II. dimittere: mnohé své obyčeje opuſtiecze (= dimittentes) 46.

oř, *m*, dextrarius: jestliže sveřepice teče se ſ orzem 111ª (= dextrario).

oránie, *nt.*, [aratio]: o polích a oranij 46. *V.* orati.

orati, *v. impf.*, arare: na rolí orane (= aratum) 47ª. *V.* oránie.

ořech, *m.*, nux: yndica jako by řekl yndský orziech . . . některací orzyechowe 106, z orzechuow 26 (= de nucibus) *atd.*

orlice, *f.*, aquila: má král pitomé orlicze 63ª (= aquilas), spósob života podoben k orliczi (= aquilis) 119 *atd.*

orličí, *adj.*, (aquilae): znamenim orliczim (= aquille) 11ª.

oružie, *nt.*, arma: o oruzi (de armis) 4ª 103ª *atd.*

osaditi, *v. pf.*, obtinere: (město) kteréž Tataři gſu oſadily bily 102 (= obtinuerant).

osáhnúti, *v. pf.*, [complecti]: tlúšč ledva třmi piedmi oſieſnie okolo (= tribus palmis mensuratis) 75.

osel, *m.*, asinus: oſlowe krásní 16ª (= asini), silné woſły (= asinos) 31ª *atd.;* divoký osel = onager: divokých oſſluow 17, 124 (= onagri) *atd.*

oslepenie, *nt.*, caecitas: z oſlepenie modloslužného (= cecitate) 76; diabelským oſlepenym (= cecitate) 43ª *atd.*

osm, *numer.*, octo: minu oſm dní 14ª, oſſm dní 48 *atd. V.* osmadvacet.

osmadvacet, *numer.*, duodetriginta: oſmadwaczet mil 31ª.

osmdesát, osmdesáte, *numer.*, octoginta: oſmdeſath siehuov 26ª, 75 *atd.;* oſmdeſſate váh 96ª, dva a oſmdeſſate 9ª *atd.*

osmdesátý, *numer.*, octogesimus: léta tisícého dvústého oſmedeſate° 121ª, léta . . . oſmdeſate ſſeſte° 52ª *atd.*

osmerý, *numer.*, octo: oſmero královstvie 16, 104 *atd.*

osmnástý, *numer.*, duodevicesimus: kapit. oſmnaſta 3ª *atd.*

osmý, *numer.*, octavus: kapit. oſma 3ª 8ª *atd.*, léta oſmdeſate° oſme° 121ª; oſmy

a dwaczati den měsiece září 61, v den oſmij a dwaczaty měsiece srpna 50 *atd.*

ostatek, *m.*, [reliquum]: oſtatek roku (= alio anni tempore) 117ᵃ.

ostati, *v. pf.*,

I. remanere: v Armení oſtaly gſu (= remanserunt) 8, což oſtane (= remanet) 21 *atd.*; že ten nemocný nemóž živ oſtati . . móž živ oſtati . . . (= evadere) 82ᵃ *atd.*;

II. [relinquere]: jenž v sě úfajíce neoſtane 14ᵃ.

ostaviti, *v. pf.*, relinquere: oſtawiwſſe jej tu (= relicto illo), 7, kdež se oſtawyli (= dimiserant) 126 *atd.*

ostavovati, *v. impf.*, [relinquere]: dosti jich k své potřebě oſtawugi 118.

osten, *m*, stimulus: drže v rukú železný oſten 112 (= stimulum).

ostrov, *m.*, insula: do jednoho oſtrowu (= insula) 9ᵃ, o oſtrowiech 4ᵃ (= insulis) *atd. ss.*

ostrovid, *m.*, lynx: zvířátka, jimž řiekají oſtrowidowe a latině slovú lynces 63ᵃ *atd. ss.*

ostrožník, *m.*, [calcariator]: oſtrozniczi mečieři . . . (qui operantur calcaria) 17.

ostrý, *adj.*, acutus: oſtrzi mečové oceliví (= acuti) 80ᵃ, z hrubého sukna oſtreho (= asperrimis) 51ᵃ *atd.*

osud, *m.*, fatum: nemá dobrých oſudow (= bonis fatis) 33ᵃ, 61ᵃ *atd.*

***osuhle,** *adv.*, dire: velmi oſuhle odpověděv (= dire) 39ᵃ.

ot *v.* od.

otázati, *v. pf.*, interrogare: opět otazi toho zběsilého (= inquirunt) 82ᵃ, otazal král o Marku (= interrogavit) 8ᵃ, otazal jich 14 *atd.*

otec, *m.*, pater:

I. otecz prosí (= pater) 33, otecz jeho (pater) 3 *atd. ss.*;

II. svatí otczowe 14ᵃ, k otſom (= patribus) 117ᵃ, jejich otczowe tak věřili . . . jich oczſowe věřili 102ᵃ *atd.*

otevřieti, *v. pf.*, [apertus]: chřiepě otewrzene (= revolutas) 120.

otrubi, *m. pl.*, furfur: jedno otruby s vodú smiesie (= furfur) 51ᵃ.

otucha *v.* odtucha.

otvírati, *v. impf.*, aperire: nikdy neotwiragie (= aperitur) 56ᵃ.

otvořitě, *adv.*, aperte: rozumně a otworzitie (= aperte) 6ᵃ.

ovce, *f.*, ovis: jsú owcze (= verveces) 123ᵃ, mnoho owecz (= ovium) 41 *atd.*

oves, *m.*, [avena]: owſa a ztravy doſti (= annona) 69.

ovoce, *nt*, fructus: owocze ješto slove . . 123ᵃ, owocze všelikého (= fructus) 16ᵃ, 77 *atd.*

ovšem, *adv*, omnino: owſſem nazí (= totaliter) 114, žádný owſſem neušel (= omnino) 93, owſſem žádného dřeva (= penitus) 21ᵃ, aby owſſem čekali (= omnino) 7ᵃ, ne owſſem činí (= non perfecte) 27 *atd. ss. Srovn.* o, veš.

ozdobiti, *v. perf.*, adornare: malováním ozdoben (= adornatam) 50, vóní ozdobiecz (= conditum) 33ᵃ, mravy ozdobenij (= adornatus) 3 *atd.*

padesát, *numer.*, quinquaginta: w padeſaty mílích 23ᵃ, stačí padeſſati kupcóm 31ᵃ; *jednou chybně m.* deset *v. t.*

padesátý, *numer.*, quinquagesimus: léta tisícího dvústého a padeſatee 5, (kapit.) padeſata 38, (kap.) padeſſata 4; *složenć číslovky*: (kap) padeſata prwa 38ᵃ, padeſſata prwni 4; kap. padeſata druha 4, kap. padeſata trzeti 4, padeſata cztwrta 4ᵃ, padeſata pata 41, padeſata ſſeſta 42, padeſata ſedma 4ᵃ, padeſſata oſſma 4ᵃ, padeſſata dewata 4ᵃ *atd*

padesátý čtvrtý *atd. v.* padesátý.

padnúti, *v. pf.*, cadere: aby slúp padl (cadente) 29ᵃ, padly před ním 8ᵃ (= prociderunt), že by měl sklep padnuti 29ᵃ, (kámen) padil na jeden dóm 91 (= cecidit), kusové často na adamanty padnu 113ᵃ (= cadunt) *atd*

padúch, *m*, [latro]: ti paduſſy . . . jest paduchow . . . když paduſſy vyjedú . . . 116—116ᵃ (= pirate).

padúší, *adj.*, piratarum: lodi paduſſich (= piratarum) 116ᵃ.

pahrobek, *m.*, collis: pahrobkowe i rovina (= colles) 23ᵃ, po pahrobczych (= colles) 28ᵃ, 87 *atd. V.* pohrobek.

páchnúti, *v. impf.*, exhalare: smrad pachnuti nemóž (= exalare) 33ᵃ.

pacholčí, *adj.*, servorum: obrazóv pacholczíech (= servorum) 95ᵃ.

pacholek, *m.*, servus: mistróv a pacholkow (= ministros) 93ᵃ, sluhy jejich a

pacholczi (= ministros) 94, tolik pacholkuow (= servos) 34 *atd.*

pacholíček, *m.*, filius masculus: děti své pacholiczky s sebú držie (= filios masculos) 117ᵃ.

pacholík, *m.*, puer: otec toho pacholika .. namaluje pacholika (= pueri) 43.

pak, *adv.*, autem: odtud pak je vodí (= indeque) 16ᵃ, na ostrovicch pak (= autem) 46ᵃ, pak z toho města (= vero) 7, a pak v jiný čas (= vero) 11ᵃ, tehdy pak .. 6ᵃ, po mnohých pak časiech (= autem) 10 *atd. ss. Srovn.* pakli.

pakli, *cj.*, si autem: sědúli ... běžie, pakly jest, že ... 113ᵃ (= si vero), pakly sě ſie kto napie 20ᵃ (= si quis autem), jestliže ukradne věc malú ... káží ..., pakly kto ukradne kuoň 45ᵃ (= si autem) *atd. V.* pak.

palác, *m.*, palatium: duom aneb palacz (= palacium) 49, domové a palaczowe 22 (= palacia) *atd.*

pálenie, *nt.*, combustio: w paleni mrtvých (= combustione) 4, při tom palenij (= combustione) 33 *atd. V.* páliti.

páliti, *v. impf.*, [comburere]: kdežto rudu pale 21. *V.* pálenie.

palmový, *adj.*, [palmae]: palmowe ovoce 17ᵃ (= dactili), palmowe dřievie (= palme multe) 123ᵃ *atd.*

paměť, *f.*, memoria: aby jeho pamyet nezhynula ... ke čsti své za pamyeti 84ᵃ (= memoria).

pán, *m.*, dominus:

I. třie panowe (= barones) 9, z jeho panuow (= baronibus) 6ᵃ, šlechtic neb pan (= baro) 7, tu potom pani kupují (= a baronibus) 85; *atd. ss.*

II. o počátce † pana Taterského (= dominii) 4 (*omylem čtl* domini); pan nad panij (= dominancium dominus) 52; pa[illegible] Bohu 6, pana Iezu Krista (= domini) 3 *atd.*

III. pan Mikuláš, pan Matúš 3 (= dominus), syn pana Mikuláše 3ᵃ (= domini), milý pane ševče 15 *atd.*

páně, *adj.*, domini: rytieři panije (= domini) 59, syn panie Mikulášóv (= domini 8ᵃ, knihy panie Markovy 4 *atd.*

panic, *m.*, domicellus: panyczow měl do tisíc (= domicellos) 88.

panna, *f.*, puella: pannu tu (= puellam) 9ᵃ, tři sta panen (= ancillas) 55ᵃ *atd.*

panovánie, *nt.*, dominatio: na panowanij nad zeměmi (= dominacione) 52; *v.* panovati.

panovati, *v. impf.*, dominari: panowaſſe knieže (= dominabatur) 22, křesťané panugi a vládnú (= dominantur 48ᵃ *atd. V.* panovánie.

panský, *adj.*, domini: slove město panſke (= domini) 58, 94 *atd.*

panstvie, *nt.*, dominium: jest poddano panſtwie krále ... (= dominio) 122, jeho samého panſtwy ... panſtwie všech (= dominium) 41, jeho panſtwi (= ditioni) 9 *atd. V.* panstvo.

panstvo, *nt.*, barones: a svým panſtwem (= baronibus) 6ᵃ.

† Panty, *nl.*, *id.*: (město) Panty (= Panchy) 90.

papež, *m.*, papa: papez zvolen byl ... k římskému papezi 3 (= pontificem), tázal o papezi (= papa) 6ᵃ, k římskému papezowy (= papam) 6ᵃ *atd.*

papežóv, *adj.*, papae: legat papezuow (= apostolice sedis) 7ᵃ, listy papezowi 8ᵃ, stvrzenie papežowa (= summi pontificis) 7ᵃ, listóv papezowich (= pape) 8ᵃ.

papír, *m.*, papyrus: ty obrazy z papiru dělají (= de papiro) 95ᵃ.

papírový, *adj.*, de papyro: na lískách papierowych (= de papiro) 34, 67 *atd.*

papúch, *m.*, papagallus: jako papuchowe (= papagalli) 46ᵃ, papuchowe rozličné proměny (= papagalli) 115, mnoho † pachow (= papagalli), 18ᵃ, mnoho ptákóv papuchow (= papagalli) 122ᵃ *atd.*

pára, *f.*, vapor: para ta jistá (= vapor) 21.

párati, *v. impf.*, rimari: tehdy mezi pieskem † parahy (= rimantur) 113, (?)

pás, *m.*, zona: krásný zlatý pas 61 (= cum zonis), od paſſa až doluov (= a cingulo) 26ᵃ *atd.*

pásti, *v. impf.*, [pascere]: kázal sem dvě leta stádo mé paſti (= te cum pecoribus deputavi) 73.

pastucha, *m.*, pastor: k svým paſtuchom nésti ... s paſtuchamy bydlel (= cum pastoribus) 73.

pastva, *f.*, pascua:

I. paſtwy velmi dobré (= pascua) 23ᵃ, paſtwa hojná (= pascua) 11, lepšie paſtwy 10ᵃ (= pascua) *atd. ss.*;

II. pokrm a †paſta (= cibus) 123ᵃ, paſtwy míti (= victum) 28 *atd.*

pastviště, *nt.*, pascua: kdež mají paſtwieſcze své (= pascua) 50ᵃ.

pastýř, *m.*, pastor: paſtyerzi (= pastores) 46, paſtyrzowe tu přebývají (= pastores) 17ᵃ *atd.*

paterý, *numer.*, quinque: má patery vrata (= quinque) 56ᵃ, řeřábové paterij (= manerierum quinque) 49 *atd.*

patnáste, *numer.*, quindecim: patnaſte mil 49ᵃ, patnaſte let 7ᵃ, patnaſte kročeji 75ᵃ, patnaſte tisíc 87ᵃ, ku patnaſti tisíc tisícuov 97 *atd.*

patnástý, *numer.*, decimus quintus: kap. patnaſta 3ᵃ *atd.*

pátý, *numer.*, quintus: (krám) 40ᵃ, kap. pata 7, 3ᵃ *atd.*

pauli 115ᵃ *slovo latinské.*

Pavlóv, *adj.*, Pauli: Mikuláš pawluw 3, 4ᵃ Markus Pawluw 10 (= Pauli), knihy Markowy Pawlowa 4ᵃ, duom Pawlu 5 (= Pauli), *atd.*

†**Paymfu,** *nl.*, *id.*: (město) Paymffu (= Pyamffu) 72ᵃ.

paznehet, *m.*, ungula: jakžto kopyto neb paznechtij lvové neb jakžto sokolové paznechtij 80 (= ungula) *atd.*

páže, *f.*, brachium: pravá pazzie morská (= brachium vel sinus) 108.

pec, *f.*, fornax: v horúcí pecz (= fornacem) 21.

pecen, *m.*, panis: peczny veliké (= panes) 124, 80 *atd.*

péče, *f.*, cura: ovoce peczi mají 117ᵃ (= curam habent), na nic jiného peczy nemají 34ᵃ *atd.*

pečet, *f.*, sigillum: majestát a peczet (= sigillum) 58.

Peim, *nr.*, *id.*: (vlast) Peym 30 (= Peim).

†**Peiner,** *nl.*, *id.*: rovně slove †Peyner 28 (= Pamer).

pěkně, *adv.*, pulcre: (koně) pieknie kluší 16ᵃ (= pulcre). *V.* pěkný.

pěkný, *adj.*, pulcer: pieknu rúšku (= pulcro) 115ᵃ, velmi piekne zvieřátko 47 (= pulcrum) *atd. ss. V.* pěkně.

penézový, *adj.*, denariorum: obrázky peniezowe (denariorum) 34, obrazóv penyezowich (= *id.*) 95ᵃ.

peněžitý, *adj.*, [monete]: miesto rázu peniezite° 77 (= pro moneta) *atd.*

peněžný, *adj.* [monetae]: ráz peniezni (= monetam) 77, o rázu penieznem (= de moneta) 67 *atd.*

peniez, *m.*, [denarius]: za jeden peniez střiebrný (= pro uno argenteo) 73ᵃ *atd. V.* penieze.

penieze. *m. pl.*, pecunia: móžli sě peniezy vyplatiti ... vezmúce penieze 102ᵃ (= pecunia), podávali velikých peniez (= pecuniam) 29ᵃ, na peniezich (= pecunia) 37, tolik peniez bude mieti (= denarios) 34 *atd. V.* peniez.

Pentaim, *nr.*, *m.*, *id.*: (ostrov) Pentaym 104 (= Pentaim).

pepř, *m.*, piper: pepřze mnostvie ... peprž (= piperis) 114ᵃ, od peprze (= piper) 99 *atd.*

peřie, *nt.*, pennae: tlustost peprzie ... †pozrzie jednoho křídla (= penne) 119ᵃ, od perzie a od tej věci (= opere plumario) 17 *atd.*

perla, *f.*, margarita: perly, kamenie (= margaritas) 18ᵃ *atd.*

Persida, *f.*, *nr*, *id.*: tej vlasti Perſidij (= Persarum) 16, PErſyda vlast (= Persida) 16, v posledních končinách †porſſidij (= Perſidis) 21ᵃ *atd.*

perský, *adj.*, Persidis: o vlasti †porſkey (= Persarum) 16, w perſke vlasti (= Persidis) 5ᵃ, o zemi †porſkey (= Persarum) 3ᵃ *atd.*

pes, *m.*, canis: hlavu jako pſy mají a oči k pſom podobné 107ᵃ (= canibus).

pěšec, *m.*, pedes

I. marináři i pieſſczy, jako po zemi jdú (= pedote) 120ᵃ.

II. dva pieſſcze postavil ... doněvadž pieſſczu býti mohlo (= pedites) 53ᵃ, rytieřstva i pieſſczuow (= peditum) 53 *atd.*

pěší, *adj.*, pedes: jezdcóv i pieſſiech (= peditum) 122, kdežto sě stavují pieſſy (= cursores) 69ᵃ.

pět, *numer.*, quinque: za piet dní 18ᵃ, po piety dní 47, všech pieti 40ᵃ *atd.*; piet set (= quingenti) 9ᵃ; pietadwaczet 56ᵃ *atd.*

pice, *f.*, [pabulum]: kdež by mohli pyczy najíti (= pro animalibus) 41ᵃ.

pied, *f.*, palmus: dvacet piedy (= palmorum) 124, na tři piedy ... deset neb devět piedy dlí 47ᵃ—48 (= palmus), na šest pydij dlúhé (= palmis) 28, na třie piedy 29ᵃ *atd.*

piesek, *m.*, sabulum: pieſku nenie 19 (= sabulum), mece sě w pieſek . . . v ten pieſſek . . . pieſkem přikryjí . . . mece se po pieſku 80—80ª (= sabulum) *atd.*

pieskovatý, *adj.*, sabulosus: vlast jest pieſkowata (= sabulosa) 30ª, 80 *atd.*

piesn, *f.*, cantilena: své pieſny dokonají (= cantilenis) 54.

pilně, *adv.*, diligenter: velmi pilnie hledachu (= diligentissime) 22ª, pilnie tázal (= diligenter) 6, pielnie prositi (= suppliciter) 9, pylnegie nade všecko (= diligenter) 6ª *atd.*, *ss.*; *srovn.* pilný.

pilnost, *f.*, studium: velikú pylnoſt má toho král (= studium) 58ª, o pilnoſti k bojování (= sagacitas) 4ª *atd.*

pilný, *adj.*, diligens: v pilně a ochotném rozmlúvaní (= in familiari colloquio) 3, jednu pilnu věc (= quodam negocio) 8ª, pylneyſſie popsány budú (= diligencius) 9ª *atd.* *V.* pilně.

písař, *m.*, notarius: mají súdce a pyſſarze (= notarios) 68ª, list pod obecného pyſarzie rukú 43.

pískati, *v. impf.*, [tibia canere]: káží hústi a pyſkati na rozličné nástroje (= tangere instrumenta) 95ª.

písmo, *nt.*, scriptura: jakož mají z pieſma a znamenánie (= scriptura) 120ª, toto pyſſmo (= litere) 35 *atd.*

pistacie, *f.*, *id.*: některaké ovoce piſtaczie (= pistachi) 17ª.

piščba, *f.*, [cantus fistulae]: nástroje piſſczby . . . k tej pyſſczbie (= instrumenta musica) 34, 82.

piščec, *m.*, [tibicen]: pyſſczſy, hudci 62ª.

píti, *v. impf.*, bibere: jakož lidé pygie (= bibit) 120ª, pygie lonské mléko (= bibunt) 42ª, velmi nerad pie (= bibit) 20ª, a to pygie 44, pigely je kto (= bibit) 19, to potom, až se jim vzchůce, † pyti 44 (= bibunt); že pieti musie 20ª; žádný ſie pieti nemuož (= bibere) 20ª *atd.* *ss.* *Srovn.* pitie.

pitie, *nt.*, potio: velmi dobré pitie . . . kteréžto pitie (= potio) 70ª, k jedení a piti nedostatek pieti (= potus) 20ª *atd.* *Srovn.* píti.

pitomý, *adj.*, domesticus: pythomeho levharta (= domesticum) 49ª, 63, 63ª *atd.*

pižmo, *nt.*, muscatum: ta krev jest pizmo (= muscatum) 47ª, rybého pyzma . . . pyzmo to . . . pyzmo rybie (= ambrum) 118—120 *atd.*

Placencia, *f.*, *nl.*, *id.*: (hrabie) z Placzencze (= de Placencia) 7ª.

pláč, *m.*, planctus: v tom placzi (= planctu) 20, k tomu placzie *t. atd.*

plakati, *v. impf.*, deflere: jednú placze (= deflet) 20 *atd.*

pláňava, *f.*, campestria: o jedné planiewe (= campestribus) 3ª. *Srovn.* planina.

planeta, *m.*, *id.*: pod kterým sě planetu narodilo (= sub quo planeta) 95ª.

planina, *f.*, campestria: o poléch a planinach (= campestribus) 4ª, na velikých planenach (= campestribus) 38ª *atd.* *Srovn* pláňava.

plášč, *m.*, pallium: přikryje plaſſczem (= pallio) 55ª *atd.*

plat, *m.*, [tributum]: od nież král má veliký plath (= introitus) 79ª, w plat poddáno jest (= tributarium) 10ª *atd.*

plátec, *m.*, tabula: má přivázaný střiebrný platecz (= tabulam parvulam) 65.

plátěný, * plácený, *adj.*, canapinus: v měchy sě placzene obláčie (canapinis saccis) 95ª.

platiti, *v. impf.*, solvere: každá lodí plati z každého centnieře deset měr (= solvit) 99.

plátno, *nt.*, pannus: dvě opony nebo platna (= vela) 9ª, rúcho neb platno (= pannus) 36, sto siehuov platna (= panni linei) 26ª *atd.*

plaziti sě, *v. impf.*, reptare: když ten had po piesku ſie plazi (= reptat) 80.

plech, *m.*, lamina: zlatémi plechi (= laminis) 81ª, zlatými plechy jsú pokryty a ti plechowe jsú na dva prsty tlusté (= tabula) 100ª.

plésati, *v. impf.*, tripudiare: před modlú zpievají, pleſſy (= tripudiant) 100.

plésti, *v. impf.*, ligare: třiesky pletu v hromadu (= ligant) 91ª.

pletenice, *f.*, pilorca: některaké pletenicze dělají ze třtie . . . těmi pletenijczemij neb húžvěmi (= pilorcas . . . pilorcis) 91ª.

plný, *adj.*, plenus: muž pln múdrosti (= tocius prudencie) 5ª, plna potřeba (= de expensis omnibus) 7, má měchýřek pln krvě (= plenam) 47ª, plna a zšlechtilá potřeba 8ª, v jednom plnem roku (= spacio anni) 6, plnie dvě létě (= duobus annis) 7ª *atd.*; *rčení:* v plnie sě naučili

(= plene) 5ª, ne tak v plnye jako kám (= integraliter) 58.

ploditi, *v. impf.*, fructificare: (strom) plody let dvanást (= fructificat) 117, v nichžto ſie plodye neznámí sokolové (= nascuntur) 126ª, sokolů, ješto ſie plodie v křesťanství 46ª *atd.*

plodnost, *f.*, fertilitas: plodnoſt a hojnost (= fertilitatem) 51.

plodný, *adj.*, fertilis: vlast jest plodna (= fertílis) 48, 10ª; plodna země 11ª (= fertilis); dědiny plodne (= fructifere) 28ª *atd.*

plst, *f.*, filtrum: z plſti (= de filtro) 124; ty plſty ukradie . . . jsú také plſti přikryty (= filtro) 41ª *atd.*

pluh, *m.*, aratrum: vpřehají w pluhy (= ad aratra) 47ª.

plúti, *v. impf.*, [fluere]:

I. ustavičně skrze ně plowe (= fluxum ventris paciuntur) 117.

II. na zlomcích těch lodí, z nich plowucze (= adnatando) 101ª.

po, *prp.*;

I. *S Dat.; později nastupuje časem Loc. v pojetí i ve formě:* po vodě vezú (= super) 122ª, po větru 114, po moři (= per m re) 7, jest jíti po rovni (= per planiciem) 17, po své vůli (= feliciter) 5, po dvú stú stráží 45, *atd.;* po všem království (= in) 10, po puolnočním větru (= subsequendo ventum) 6, po horách a po žlabinách 10ª *atd.*; mózem znamenati po dlúhosti peřie 119ª; po kupectví stojí 28ª.

II. *S Accus.*: po mnohokrát 6; pojednú, pořád, poslednie *v. t.;* poslal po všecky 15, poslal po toho ševčíka 14ª, hotovi po královo poselstvie (= pro) 68ª, posieláše jej po jednání svých věcí (pro negotiis) 9 *atd.*

III. *S Loc.*

a) po mnohých časiech (= post) 3ª, potom *v. t.*, vypravení cest (= narracione facta) 10, po tom městu (= post) 11 *atd.*;

b) po ňem (kupectví) běží 28ª, po nich běžiece (= insequentes) 84, ješto po nich běžie (= insequentes) 45 *atd. V. shora* I.

poběhnúti, *v. pf.* [currere]:

I. často zajiečkové neb srnky . . . podlé lidí pobehnu (= transeuntes) 67.

II. učinie jako by pobiehly (= fugam similant) 45.

pobitie, *nt.*, bellum: k boji neb k pobiti (= bella) 120ª, měl boj neb pobitie (= bellum) 21ª *atd.*

pobrati, *v. pf.*, accipere: poberze to vše 19 (= accipit).

pocestný, *m.*, viator: všem poczeſtnym (= viatoribus) 34ª.

pocta, *f.*, reverentia: u veliké poczti mají 50ª (= reverencia).

poctivě, *adv.*, reverenter: pocztiwie připraveni (= honorabiliter) 7, potcztiwie přijal (= reverenter) 8ª *atd. V.* poctivý.

poctivost, potctivost, *f.*, reverencia: s velikú pocztiwoſti (= reverencia): 8ª, cti i pocztiwoſti (= virtutis) 3, pocztiwoſt jim ukazujíc (= reverenciam) 37, u velikej pocztiwoſti (= reverencia) 8ª, velikú potcztiwoſt (= reverencia) 27 *atd. ss.*

poctivý, potctivý, *adj.*, honorabilis: velmi pocztiwij 15, dva potcztiwa bratřie (= honorabiles) 5, člověk †pocztiwi mravy ozdobený (= honestis moribus) 3 *atd.*

počátek, *m.*, principium: na poczatcziech (= principiis) 3, na poczatku těchto knih (= principio) 3, o poczatku pána . . (= inicio) 4, jest na poczatku vchodu (= in introitu) 32ª *atd.*

počestně, *adv.*, reverenter: poczeſtne přijati (= reverenter) 7, poczeſtnie schovati (= cum honore) 8ª *atd. V.* počestný.

počestný, *adj.*, honorabilis: dva bratry poczeſtna (= probos) 8, poczeſtnij obyčej 5ª, měl je za naypoczeſtneyſſie (= honorabiles) 8ª, poczeſtnij muž (= maturus) 3 *atd.*

počet, *m.*, numerus: poczet ran (= numerus) 45ª, w pocztie jest tisíc dvě stě . . (= numero) 121, malý poczet lidí (= paucis viris) 11ª, býti z pocztu (= in numero) 7 *atd.*

počieti, *v. pf.*, incipere

I. incipere: od jiné pocznucze (= intrantes) 27ª, konali ceſtu poczatu (= iter) 7, poczel ſe navracovati 15, na počátku pocznem o lodech (= incipiemus) 99ª, boj pocziti (= inchoare) 54 *atd.*;

II. concipere: když sě klisice teče a poczne, porodí koníka 111ª (= concipit).

počínati sě, *v. impf.*, incipere: poczinagi ſye knihy (= incipit) 51ª, poczinagi ſie prvné knihy 4ª *atd.*

počíslo *v.* číslo.

počísti, *v. pf.*, [numerare]: pocztly jsú z těch . . . 9ª (= computatione facta), 103 *atd.*

počítanie, *nt.*, computatio: podle poczitanie tatarskeho (= computacione) 61ª. *V.* počítati.

počítati, *v. impf.*, computare: spolu poczitagicze (= universaliter computando) 121, jakožť je je poczital (= computato) 10 *atd. V.* počítanie.

pod, *prp.*, sub: *před slabikou jerovou* pode (města podeň 67ª), *před* d- t- *jen* po: po ten slúp 29.

I. *S Acc.* města, kteráž poden slušejí 67ª, poten slúp učinili podstavek (= sub columpna) 29 *atd.*

II. *S Instr.* pod niemžto (stanem) postojí (= sub quo) 44 *atd.*; pod zápovědí 66 (= ex), pod přisahú 3, pod rukú písaře 43 *atd.* (= ex); má pod sebú města . . . 18ª, 123 (= sub se habens) *atd.*

podati, *v. pf.*, [tradere]

I. podachu jemu listóv (= exhibentibus 8ª *atd.*,

II. podaly jsú boj (= commissum est proelium) 40, což jim poda svobodstvie (= concedatur) 55 *atd.*

podávati, *v. impf.*, offerre: tehdy křesťané podawaly jim peněz (= offerentibus) 29ª.

poddánie, *nt.*, subiectio: jest w poddanij velikého Kám (= subiecta) 30. *V.* poddati.

poddati, *v. pf.*,

I. porrigere: proseb poddagie (= porrigunt) 61ª;

II. exponere: strasti ſie poddaducze (= se exponentes) 23;

III. subiugare: město dobrovolně podda (= obtulit) 89ª, kterýž ſie dobrovolně poddal (= subiugare se solebat) 39, v plat poddano jest (= tributarium) 10ª, jest poddano panství (= subiecta) 123, jenž biechu poddana jeho panství (= subiecta) 9ª, měli by poddany býti (= mancipandos esse) 41 *atd. ss. V.* poddánie.

poddávati, *v. impf.*, [subiugare]: v daň ſie poddawachu (= effecti sunt tributarii) 23ª.

poděkovati, *v. pf.*, gratias agere: křesťané Bohu a svatému apoštolu podiekowaly 112ª (= gracias egerunt).

podepřieti, *v. pf.*, sustentare: zed podeprziena geſt slúpy mramorovémi 75 (= sustentatur), každá podeprziena geſt třmi slúpy (= sustentatur) 66 *atd.*

podjeti, *v. pf.*, transire: lodí móž volně podjieti . . . lodí velikú volně † pogdeyde 93–93ª (= transire).

podjíti *v.* podjeti.

podkovávati, *v. impf.*, subferrare: podkowawati jich (koní) netřeba (= sufferrari) 26.

podlaha, *f.*, pavimentum: podlaha jest deset pědí (= pavimentum) 57.

podlažiti, *v. pf.*, sternere: cesty všecky i ulice podlazeni gſu kamením (= strate) 94ª, 90 *atd.*

podlé, *prp.*, iuxta: podle toho (= secundum) 5, podle pokolení (= iuxta) 124ª, podle paláce jest les (= iuxta) 49ª, podly obyčeje (= iuxta) 6ª, podle kteréž cesty (= a latere) 11ª *atd.*

podložiti, *v. pf.*, supponere: podloze pod saně (= tragule supponuntur) 125ª.

podobenstvie, *nt.*, similitudo: diel jsú podobenſtwie ptačího a diel zvieřecieho (= similitudinem) 119ª, 95ª *atd.*

podobnost, *f.*, similitudo: jehož jsmy podobnoſti nevídali 104ª (= similitudinem).

podobný, *adj.*, similis: zuby a oči k psóm podobne (= similes) 107ª, podobno jest k jedli (= similes) 123ª, k oleji podobna (= similis) 11, nebude podobno k vieře 26ª *atd.*

podpora, *f.*, basis: miesto podpory neb krumfešta 71ª (= pro base).

podrobiti, *v. pf.*, subicere: královstvie sobě poddrobily 40ª, a ta podrobena geſt panství . . . 30 (= subiecta est) *atd.*

podstavek, *m.*, basis: podſtawek učinili (= basim) 29.

podvoliti sě, *v. pf.*, voluntarium se exhibere: ani ſie ihned královu přikázaní podwoliwſſe (= voluntarios se exhibentes) 84ª *atd.*

pohanský, *adj.*, paganorum: obyčejem pohanſſkem (= paganorum) 4.

pohoršenie, *nt.*, detrimentum: beze všeho pohorſſenie (= detrimento) 50. *V.* pohoršiti.

pohoršiti, *v. pf.*, [scandalisare]: ač oko pohorſie tě 15 *V.* pohoršenie.

pohřeb, *m.*, sepultura: vezli by ku porzebu (= sepulturam) 41 *atd.*

pohřebiti, *v. pf.*, sepelire: v tomto městě žádného mrtvého nepohrzebie (= sepelitur) 58, nebyl pohrzeben 16 *atd.*

pohřebovati, *v impf.*, sepelire: kterak pohrzebugi na hoře (= sepeliuntur) 4ª, na němž pohrzebugi krále (= sepeiiuntur) 40ª. *V.* pohřebiti.

pohřésti *v.* pohřebiti.

pohrobek, *m.*, monticulus: země slaná, z niež jako pohrobek udělajíc . . . 87 (= monticulos).

pochváliti, *v. pf.*, commendare: jejich snažnosti pochwalil (= commendavit) 8ª.

pochvátati, *v. pf.*, diripere: dobytek jim pochwatagy (= diripiunt) 126, když pochwatagy (= capta praeda) *t.*

pochýliti, *v. pf.*, incurvare: pochile gſe (= incurvant se) 17ª.

pochytiti, *v. pf.*, arripere: nuož v ruku pochytie volá 110ª (= arripiens).

pojednú, *adv.*, simul: sedá po gednu deset tisíc (= simul et semel) 57, pogednu sto lodí 11 *atd.*

pojeti, *v pf.*, transire: jenž tudy pogiedu (= transeuncium) . . . tudyto pogiedete (= transitum facietis) 116ª.

pojiesti, *v. pf.*, pasci: koni tu pogiedie (= pascuntur) 44.

pojieti, *v. pf.*, [sumere].

I. assumere: v jednej chvíli pogem je s sebú (= assumptis) 72ª *atd.*

II. syn pogme ſobye ji za ženu 9ª (= accepit), jiného pogieti (= nubere) 30ª, móž jinú pogiti (= ducere) 30ª, muž poygme chudú ženu (= accipit) 47ª, by poyaly ſie na onom světě (= connubant) 43ª *atd.*

pojímati, *v. impf.*, [in matrimonium ducere]: rodiczky pogimagi (= accipiunt uxores) . . . macochy pogimagi 115ª *atd.*

pojíti, *v. pf.*, ire: cestú puoygdem (= ibimus) 27ª, káží domóv pogytie (= recipiat) 46, když odtud dále pogde za třidcet mil (= proceditur) 71ª *atd.*

pokadíti, *v. pf.*, turificare: s velikú poctivostí pokadiecze tej dsky (= thurificantes) 62ª

poklad, *m.*, thesaurus: má veliké pokladij (= thesauros) 115ª *atd.*

poklásti, *v. pf.* cooperire: ty všeckny jsú drahém kamením pokladeny (= cooperte) 109ª, duom pokladucz a pokryjíc (= super domum composite) 50 *atd.*

pokloniti sě, *v. pf.*, procidere: když gſu ſie jemu poklonili (= procidissent) 6ª, poklonily gſu ſie jemu (= prociderunt) 8ª *atd.*

pokoj, *m.*, quies:

I. když král jde na pokoy (= ad quietem) 56 *atd.*

II. w pokogi (= pax) 124 *atd.*

III. svrchní pokoy (= tectum) 57, když †pokoyom podobných nemě, všeckny domy neb pokogie kostela sv. Tomáše zamiesti . . . 112 (= domos) *atd.*

pokojně, *adv.*, pacifice: vojska pokoynie vjela do města 92ª (= pacifice).

pokolenie, *nt.*, progenies: pokolenie slovieše . . . (progenies) 5, třetieho pokolenie (= gradus) 115ª, z pořádky neb z pokolenie . . . 7ª *atd.*

pokora, *f.*, [humilitas]: pro svú pokoru 15.

pokorně, *adv.*, humiliter: ti pokornie prosili (= humiliter) 11?; pokornie sě poklonili (= humiliter) 6ª *atd.*

pokrm, *m.*, cibus: o obecném pokrmu (= de cibis) 4, 42ª *atd.*

pokrýti, *v. pf.*, [tegere]: dóm pokrygicz 50.

pokrývati, *v. impf.*, tegere: trstem pokrywagi dóm (= tegitur) 50.

pokúpiti, *v. pf.*, emere: krále a páni adamanty pokupie (= emunt pro se) 113ª.

pokušenie, *nt.*, [tentatio]: veliké pokuſſeni mějieše 15.

pokynúti, *v. pf.*, annuere: znamením pokynu tovařišóm (= annuunt) 116ª.

pól, *m.*, dimidium: řeka široká za puol mile (= dimidium) 75, až do pol nosa (= medium) 121; *rčení* na poly: jest na polij přehrazeno 57, rozščepie na poly 82 *atd.*; *při číslovkách:* puol druheº léta (= anno uno et dimidio) 9ª, pol cztwrty miery 96ª *atd.* *Srovn.* poledne, pólnoc, spolu.

polapíti, *v. pf.*, capere: což jich polapij (= capiunt) 18, 67 *atd.*

pole, *nt.*, campus:

I. o polyech a orání 46, 4ª (= campestria), o plánĕve neb o poly (= campestribus) 4ª, slove krásné pole (= formosa) 18ª, když sě na poly s nepřátely bijí (= in campo) 45 *atd.*

II. položil se jest polem (= castra metatus est) 39ª, vyjedú na pole (= ad campos) 18 *atd.*

poledne, *nt.*, meridies:

I. od jitra až do velikého poledne (= meridiem) 54 *atd.*,

II. jsú na poledne (= meridiem) 16, ku polednij jest městо 8?ª, 119 (= ad meridiem), na polednie (= meridiem) 119 *atd. ss.*

poledni, *adj.*, meridianus: mezi poledny stranú (= meridiana) 47.

poléhati, *v. impf.*, [declinare]: cesta jenž nětco †poloha (= in decliviu) 18ª.

polévati, *v. impf.*, linere: nepolewagi smolú (= non linuntur) 19.

polévka, *f.*, ius: polewku v níž maso vařeno (= aquam decoccionis) 51, by polewku jedla (= ius) 33 *atd.*

poléti, *v. pf.*, superlinere: polegy ty kusy vodú (= conspergunt) 1.4, smolú nejsú polyty (= superlinite) 99ª *atd.*

pólnoc, *f.*, aquilo: tej strany na puolnocz 124, jsú na puolnoczi (= ad aquilonem) 47, na puolnoczi toho královstvie (= ad septentrionalem plagam) 123 *atd.*

pólnoční, *adj*, aquilonaris: po puolnocznіem větru (= aquilonarem) 6, strany puolnocznie (= aquilonis) 4ª; *srovn.* pólnočný.

pólnočný, *adj.*, septentrionalis: sedě na puolnoczne straně (= septentrionali) 59ª.

***poloh,** *m.*, [puerperium]: (žena) aby svého polloha, což najspieše muož, odbyla (= lectum) 81ª.

polovice, *f.*, medietas: chová jeden jednej polowicze a druhý druhej 82 (= medietatem), tě dvě polowiczi . . . čiež polowiczie . . . jedna polowicze . . . oně dvě polowicze . . . na polowyczi (= pars) 40 *atd.*

položenie, *nt.*, conditio: o polozenie krajin (= condicio) 6, polozeni zemí 9 (= condiciones) *atd.* *V.* položiti.

položiti, *v. pf.*, ponere:

I. vlasti svrchu polozene (= posite) 31, ta polovice polozie ſie svrchu na polovici . . . (= ascendit) 40 *atd.*

II. polem ſie geſt polozil (= castra metatus est) 39ª, rok polozeny 15ª, polozte jim rok 14 *atd.*

polúročie, *nt.*, dimidium anni: léta tři s poluroczym (= annis tribus cum dimidio) 8.

polus 47, 115ª *atd.*, *slovo latinské.*

pomáhati, *v. impf.*, patrocinari: bóh nepravosti pomahati nemá (= patrocinari) 54ª.

pomazati, *v. pf.*, superlinere: fernýzem pomazano (= superlinite) 50, 80ª *atd.*

pomazovati, *v. impf.*, superlinere: tiem mazadlem pomazugi lodie svrchu (= superliniunt) 99ª. *V.* pomazati.

pomezný, *adj.*, medius: o pomiezney vlasti (= quae media est) 3ª.

pominúti, *v. pf.*, praeterire: když tovařiše pomynu (= pretereunt) 32, vody pomynuly (= declinarent) 6, až ten vietr pomynie (= pertranseat) 19ª *atd.*

pomoc, *f*, adminiculum: beze všie pomoczi (= adminiculo) 29ª, pomocz k tomu vymyslili (= remedium) 125 *atd.*

pomoci, *v. pf.* [iuvare]: aby ráčil pomoczi 14ª.

pomocný, *adj.*, [adiutorius]: víno pomoczno jest (= confert) 19.

pomoří, *nt.*, regio maritima: bydlé na pomorzij (= in regione maritima) 104ª.

pomsta, *f.*, vindicta: na pomſtu tej nevěry (= in vindictam) 93.

pomstiti, *v. pf.*, vindicare: až by ſie nad nimi pomſtyl jejich zrady (= se vindicaret) 52ª, pyšné ſye pomſtyw nad ukrutenstvím (= vindicata) 122, bylo by nad ním pomſſczeno (= puniretur) 67 *atd.*

ponebie, *nt.*, solarium: má ta lodie jedno ponebye . . . na kterémžto poneby (= solarium) 99ª, nemá ponebye (= solario) 57 *atd.*

ponížiti, *v. pf.*, inferius ponere: stolové jejich tak gſu ponyzeni (= inferius posite) 59ª.

pop, *m.*, presbyter: pop Ian 38ª, 48 (= presbiter Johannes), popa Iana 48ª *id.*

popadnúti, *v. pf.* capere: když koho popadnv (= capiunt) 106ª, což na lovu popadnu (= capiunt) 46; běhačka jeho

popadne (= ventris fluxum paciuntur) 19 *atd.*

popelečný *v.* popeličný.

popeličný, *adj.*, [cinereus]: blanami popelicznimij z drahých kožek 66, zvieřátek †popelecznych 124ª, popelycznij blány dělají 57ª, zvieřátek popelicznych i jiných 126ª *atd.*

popísanie *v.* popsánie.

popisovati, *v. impf.*, describere: neb ty země popiſowati pracno by bylo (= describere) 117ª.

poplaziti sě, *v. pf.*, transitum facere: když tudy ſie poplazie (=transitum facit) 80ª.

poprava, *f.*, iustitia: kdežto bývá obecná poprava (= iusticia) 110ª.

popraviti sě, *v. pf.*, pinguescere: dobře ſie poprawy (= pinguescit) 28.

popsánie, *nt.*, descriptio: popſanie vlastí (= descripcio) 10, †popyſanie vespolek ostrovóv (= descriptis) 121, popſane vlastí 3ª *atd.* *V.* popsati.

popsati, *v. pf.*, describere: jsú tyto věci popſani (= scripta) 10, jsú popſani kapitoly 3, popſani budú (= describentur) 9, což popſano stoji (= continere) 3, popſal tyto věci 126ª *atd. ss.* *Srovn.* popsánie.

***poptati,** *v. pf.*, [interrogare]: k němu sě uteče a u něho popta 65.

pořád, *adv.*, per ordinem: (všecko) porzad bude psáno (= per ordinem) 6, porzad odpovídachu (= seriatim) 6ª, všecko porzad (= cuncta) 8ª, 89 *atd.*

poraditi sě, *v pf.*, consilium habere: poradywſſe ſie (= consilio inito) 5, poradiwſſe ſe prvé s svým panstvem (= consilio habito) 6ª *atd.*

pořádka, *f.*, series: rozličnými porzadkamy puščeni (= vices) 45, z porzadky neb z pokolenie 7ª, o čísle a porzadſie králův (= kathalogus) 4 *atd.*

poraziti, *v. pf.*, [vincere]: krále Barkóv zástup velmi porazij 5ª.

porcelán *v.* porcellán.

porcellán, *m.*, *id.*: toho kameníčka porcellanow (= porcellanis) 80, těmi †porcellamij trh dějí (= porcellanis) 81ª, porczelanij trh dějí 86 (= porcellanas) *atd.* *V.* porcellána.

porcellána, *f.*, *id.*: hlíny, jenž slove porczellana (= porcellana) 99.

porod, *m.*, [partus]: těžkých žen, ješto jsú při porodu (= parientis) 58ª.

porodíti, *v. pf.*, parere: žena bez bolesti porodie (= expeditur a partu) 80ª, sveřepice porody koníka malitkého (= parit) 111ª, od kohož sě kto porodil (= progenitore) 82 *atd.*

porostlý, *adj*, coopertus: travú poroſtla (= coopertus) 57ª.

poručenstvie, *nt.*, commissio: z poruczenſtwy velikého Kám (= ex commissione) 36. *atd.*

poručiti, *v. pf.*, committere: všichno královstvie je čtyřem poruczeno (= commissum) 118ª, porucziwſſe ſie Bohu (= committentes) 6, ihned jej poruczi.. (= accommendant) 32ª *atd.*

porúhati sě, *v. pf.*, blasphemare: aby viec potom ſie neporuhal (= blasphemare) 55.

posaditi, *v. pf.*,

I. čtroděníci poſadiecz ſie za stól jedie (= sedent ad mensam) 82ª;

II. (je) prázdny na březe poſadiecz řeknú . . . (= ponunt) 116ª; jednoho poſſadie nad desiti tisíci (= preest) 44ª *atd.*

posádka, *f.*, custodia: veliká stráže jest neb poſadka (= custodia) 94ª.

posědnúti, *v. pf.*, arripere: některého z těch tanečníkuov diabel poſiedne (= arripiatur a demone) . . . kteréhož diabel poſiedl (= arrepticium) 82.

posel, *m.*, nuntius: poſlowe krále . . . (= nuncii) 7ª.

poselstvie, *nt.*, ambasiata: jsú hotovi po královo poſelſtwye (= nunciis) 68ª, jim dal poſelſtwye (= ambasiatas) 9ª *atd.*

posielati, *v. pf.*, dirigere: poſielal syny své (= dirigit) 52, poſielaſſe jej po jednání (= mitteretur) 9, 103ª *atd.*

posiesti *v.* posědnúti.

posílenie, *nt.*, fortitudo: poſilenye neb množství 115ª (= fortitudo). *V.* posíliti.

posíliti, *v. pf.*, confortare: poſiliły gſu ſie velmi (= confortati sunt) 40, jsúce viděním apoštolském poſylenij (= confortati) 112ª *atd.* *V.* posílenie.

poslati, *v. pf.*, dirigere: kterak ge poſlal (= missi sunt) 3, poſlal po všecky křesťany 14, poſlal jej pro věc (= direxit) 8ª, poſſlicze posly (= transmittentes) 35, k velikému králowi gſa poſlan (= directus) 5ª *atd. ss.*

poſlední, *adj.*, ultimus: w poſlednych končinách (= ultimis) 21ª *atd*; *rčení*: když již popoſlednie jdiechu (= ultimo).

poslechnúti, *v. pf.*, acquiescere: rady jejich poſlech (= acquiescens) 121ª.

poslúchati, *v. impf.*, [audire]: rád mše poſluchaſſe 15.

poslušenstvie, *nt.*, oboedientia: když pro jeho poſluſſenſtwye (= obediencia) 23.

poslušný, *adj.*, oboediens: ihned poſluſſen jest (= obedit) 45, jehož poſluſſny jsú (= obediunt) 123, aby jeho ve všem poſluſſnij byli (= obedientes) 35 *atd.*

posmievati sě, *v. impf.*, irridere: Kristově ſie poſmywati moci (= irridere) 54ª.

pospěch, *m.*, [celeritas]: na poſpiech jeti (= celeriter) 44.

pospěšný, *adj.*, [velox]: po poselství poſpieſnem (= velociter deferenda) 69.

pósť, *m.*, quadragesima: w poſtie (= quadragesima) 11ª.

postáti, *v. pf.*, [stare]: pod niemžto poſtogie (= latitant) 44.

postava, *f.*, statura: jsú bielí a poſtawy slušnej (= stature) 100.

postavcový, *adj.*, sericeus: w poſtawczowiech rúšiech chodie 9 (= sericeis).

postavec, *m.*, pannus: tu poſtawcze dělají (= buchiranus) 11. čistým poſtawczem přikryjí (= panno) 33ª, na hedvábí a na poſtawczich dělají (= in serico) 10ª, poſtawcze zlaté (= pannos) 18ª, na poſtawczich dělají 16ª *atd.*

postaviti, *v. pf.*, ponere: (ktož) nalezenú věc chce poſtawiti (= repetere) 65ª, na tom koně poſtawij (= ponunt) 19ª *atd.*

postele, *f.*, lectus: na velmi tvrdé poſtely ležie (= stramina) 51ª, poſtely mnoſtvie (= lectorum) 22ª, na své smrtedlné poſtely (= in mortis articulo) 3 *atd.*

postiti sě, *v. impf.*, ieiunare: poſtiecze ſie 14ª, mnoho ſie poſtie 51ª *atd.*

postranní, *adj.*, collateralis: mezi dvěma sukoma poſtrannijma (= collaterales) 75ª *atd.*

postúpiti, *v. pf.*, retrocedere: poſtupi zasě inhed (= retrocedit) 78ª, nebo zasě poſtupil (= retrocessisset) 53, výše s loděmi poſtupie (= ascendunt) 108ª *atd.*

posvětiti, *v pf.*, dedicare: klášterů poſwieczenich modlám (= dedicata) 32ª.

poščvati, *v. pf.*, provocare: levharta na jelena poſſczige (= provocat) 50.

poškvrna, *f.*, macula: beze všie poſſkwrny (= macula carens) 108, mělali by poſſkwrnu neb vadu (= maculam) 56 *atd.*

pot, *m.*, [sudor]: (ručník), ješto sobě jím pot stieral (= sudarium) 36ª.

potázati sě, *v. pf.*, requirere: o to ſie bil potazal s jedniem králem (= requisivit) 52ª. *atd.*

potepati, *v. pf.*, victoriam obtinere: potepu je svítěziec (= victoriam obtinent) 45.

potkati, *v. pf.*, [occurrere]: kteréhož potkagye (= obvios) 41.

potok, *m.*, fluvius: řek a potokuow (= fluminum) 6, 7; potok Eyfrates . . . jeden ſ potokuow (= fluvius) 11ª, přes potok (= fluuium) 5ª, ze čtyř potokuow (= flumen) 5ª *atd.*

potom, *adv.*, postea: potom popsány budú (= infra) 9, potō (= post) 9, a to potom pijí (= postea) 44. potom shledáno bude (= infra) 7ª *atd. V.* po *a* ten.

potratiti, *v. pf.*, perdere: že by potratila obilé své (= perdiderit) 70.

potřeba, *f.*, necessarium: aby jim byla potrzeba dána (= provideri) 8ª, se vší potrzebu (= necessariis) 9ª, plná potrzeba (= in expens s) 7 *atd.*

potřebovati, *v. impf.*, requirere: dvú stú neb viece lodníkóv potrzebugi 99ª (= requirit), ktožkolivěk jeho potrzebuge kúpiti 68.

potvrditi, *v. pf.*, confirmare: král toho potwrdi svú mocí (= confirmat) 68, až by potwrzen byl (= crearetur) 7ª, až by papež zvolen byl a potwrzen (= creacionem) 3 *atd.*

pověděti, *v. pf.*, [dicere]: powediel anděl jmeno 14ª *atd.*

pověsiti, *v. pf.*, appendere: svój klobúk... přede dveřmi powieſy (= appendit) 78ª.

povést, *f.*, historia: jsú tu rozličné powieſti (= ystorie) 57.

povětřie, *nt.*, aer: powietrzie zdravé 10ª (= aer), zlého powietrzie (= tempestatis) 116, temné powietrzie (= aer) 126, v prospěšném powietrzi (= vento) 5, powietrzie sě zatmí (= aer) 18 *atd.*

povisnúti, *v. pf.*, sustentari: tak powyſne u povětřie (= sustentaretur) 29ª.

povolenie, *nt.*, consensus: nemohl sě k powoleni přikloniti (= consensum) 9, přiezen a powolenie (= favorem) 29, dal powolenie (= consensum) 9ª, s powolenie

otce (= consensum prebente) 43, 84ᵃ *atd.* *V.* povoliti.

povoliti, *v. pf.*, consensum adhibere: powoly onomu (= consensum adhibens) 52ᵃ. *V.* povolenie

povstávati, *v. impf.*, insurgere: by jedna polovice proti druhé powſtawala (= insurgere) 40.

povýšiti, *v. pf.*, sublimare: vida sě tak powyſſena v takej chvále (= sublimatum) 39ᵃ.

pozlacenie *v.* pozlatiti.

pozlatiti, *v. pf.*, deaurare: všecky pozlaczene (= deaurata) 37, palácové krásné divným a rozličným malováním y †pozlaczenym (= deaurata) 22 *atd.*

poznati, *v. pf.*, cognoscere: poznawſſe jeho příjmé . . . (= cognito) 89ᵃ, domóv by sě †poznaſti neuměli (= redire nescirent) 126, aby poznal ten . . . (= agnoscat) 10 *atd.*

†pozřieti *v.* peřie.

pozvoniti, *v. pf.*, [campanam pulsare]: v kterýžto zvon každý večer třikrát pozwonie (= signa fiunt) 58.

požádati, *v. pf.*, rogare: král . . . †pozadaſſe vzali jsú (= rogaverat) 7ᵃ.

požehnati, *v. pf.*, benedicere: jmeno velikého kám bud pozehnano (= benedictum sit) 55

požierati, *v. impf*, comedere: snědúce maso pozieragi i adamanty (= comedunt) 113ᵃ.

požitek, *m.*, fructus: od vína . . . velikej pozitek béře 97 (= fructus).

požívanie, *nt.*. digestio: k poziwanie (= digestio) 114. *V.* požívati.

požívati, *v impf.*,

I. manducare: duše jeho poziwa (= manducat) 33ᵃ, *atd.*; *v.* požívanie.

II. uti: mokrosti poziwagi k mazání (= utuntur) 11.

požřieti, *v. pf.*, transglutire: že by jednoho člověka dobře pozrzel (= transglutiret) 80.

práce, *f.*, labor: s mnohú praczi (= labor) 10, praczi jsem přijal (= laborem assumpsi) 3, praczie tej cesty (= laborem) 125ᵃ, svú praczi (= labor) 42, s velikú praczi (= laboribus) 8ᵃ, pracze (= tantis laboribus) 10, jiného na praczi nemají 117ᵃ *atd.*

pracný, *adj.*, periculosus: chod praczni jest (= periculosus) 32ᵃ.

pracovati, *v. impf.*, laborare: když (Kristus) praczowal cestú w horko 35ᵃ, žena dlúhý čas a těžce jest praczowala (= laboravit) 81ᵃ *atd.*

pracovitý, *adj.*, laboriosus: jsú harovití a praczowyti (= laboriosissimi) 44, nejsúť rozkochaní ale praczowietie jsú velmi (= laboriosi) 43ᵃ *atd.*

prach, *m*, pulvis: z prachu kostí (= de pulvere) 114, z něhož prach dělaný jest dobrý očima 21.

prak, *m.*, machina: chcem prakuow nadělati . . . tři praky velmi dobré . . . aby města praky nezkazili 90ᵃ (= *id*)

pramen, *m*, vena: pramen zemní (= vena) 21.

pranie, *nt.*, [lotio]: jiného pranije netřeba (= lavari) 35.

prask, *m.*, strepitus: doněvadž nepřivyknú tomu praſku (= strepitum) 76.

pravda, *f.*, veritas: věrná prawda (= veritatem) 3, bylali to prawda 14, jestli to prawda (= verum) 6ᵃ, jako by sě w prawdie ta svatba stala (= in veritate) 43ᵃ *atd. ss.*

právě, *adv.*, [vere]: p̊wie takéž vypravoval (= similiter) 3; *sesiluje:* jako †pawe když . . . (= sicut) 124, jakžto prawie vlasy (= ut) 19, až prawie došli (= donec) 5ᵃ *atd.* *V.* pravý.

pravenie, *nt*, relatio: nechám prawenie pro krátkost (= scribere) 99, jeho prawenie (= relacio) 3, ku praweni (= ad narranda) 10 *atd.* *V.* praviti.

pravidlo, *nt.*, gubernaculum: lodníci musejí zdvihnúti prawidla (= gubernacula seu temones) 104.

praviti, *v pf.*, dicere: psáno stojí a praweno geſt (= dictum est) 124, geſt prawil že . . . (= asseruit) 3, také p̊wy že . . . (= fertur) 11ᵃ, aby jemu prawily (= enarrarent) 8ᵃ, to prawym (= refero) 22 *atd. ss.* *V.* pravenie.

právo, *nt.*, ius: ſ prawem jeho pravenie (= merito) 3, když z prawa má volen býti (= de iure) 45, má pod svým prawem měst . . . (= sub iure) 87 *atd.* *V.* pravý.

pravý, *adj.*,

I. [dexter]: prawe oko 15.

II. verus: prawy Tataři jsú (= veri et recti) 124, jméno prawe bieše 22ª, sendú s prawy cesty (= ducuntur ad devia) 32 *atd.*

prázdný, *adj.*, vacuus: je samy prazdnij na březe posadiec (= vacuos) 116ª; *prázdná ženka* = meretrix: jest tu ženek prazdnych dvaceti tisíc (= meretricum) 58ª *atd.*

přiběhnúti, *v. pf.*, currere: przebiechnu za den 200 mil (= currunt) 69, dlúhú cestu przebiehnu 69ª (= expeditur) *atd.*

přebohatý, *adj.*, valde dives: král mocný a przebohate (= dives valde) 88.

přebýti, *v. pf.*, manere: aby tu przebily (mansuri) 7ª *Srovn.* přebývati.

přebývanie, *nt*, habitatio: nenie lidského przebywanij (= habitacio) 17. *Srovn.* přebývati.

přebývati, *v impf.* I. habitare II. *určení různd. Srovn.* přebývanie, přebýti.

I. dříve jsú przebijwaly po poli (= habitabant) 38ª, lidé. jenž tu przebiwagie (= incole) 46, v městech przebywa (= habitat) 124, kdežto jsú przebiwaly (= immorati sunt) 5ª *atd. ss.*

II. s svého bližního ženú przebywati (= accedere) 41ª; s nimi przebi wage v tovařišství (= consorcium habuisset) 5ª *atd.*

preč, přeč, *adv.*, [ultro]: béře sě precz (= discedit) 35; béře sě przecz (= discedunt) 46ª; precz jdení (= recessus) 9ª *atd. V.* pryč.

před, *prp.*, [ante]:

I. *S Acc.:* przed velikého krále (= conspectui magni Kaam) 6, przed krále přišedše (= ad Regem) 8ª *atd ; zvláště ručení* před sě: jíti przyed fye (= progredi) 27ª *atd.;*

II. *S Abl.:* przed králem (= coram Rege) 3ª, przed ním 8ª (= coram eo) *atd.*

předek, *m.*, antecessor: jeho przedkuow (= antecessorum) 108.

predikator, *m., id.:* zákona predykatoruow (= predicatorum) 8.

předivně, *adv.*, supra modum: przediwnie krásné (= supra modum) 22ª. *V* předivný.

předivný, *adj.*, mirabilis: przedywnij lov (mirabilis) 123ª, przediwnu okrasú (= miro) 22ª, przediwnu silú (= mirabili) 47ª, 88 *atd. V.* předivně.

předměstie, *nt.*, suburbium: dvanástero przedmieſtie (= suburbia) 58ª.

předmluva, *f.*, prologus: przedmluwa (= prologus) 3.

přední, *adj.*, anterior: mají przedny nohy dlúhé (= anteriora) 120ª. *Srovn.* předší.

předsě *v.* před.

předší, *m*, praedecessor: svých przieďſích (= predecessorum) 124. *Srovn.* přední.

předvědětí, *v. pf.*, praescire: przedwieda jeho příjezd (= prescire) 53.

přehrada, *f.*, [saepes]: v kterýchž przie hradach chovají . . . 57.

přehraditi, *v. pf.*, [obsaepire]: jest i a poly przehrazeno 57.

přejíti, *v. pf.*, transire: tu púšči przegdu 31ª, przeducze třidceti mil (= terminatis) 71ª, když by tři dni cesty przeyde 74, przeſſly jsú (= pertransierunt) 5ª *atd.*

překaziti, *v. pf*, impedire: chtiece przekaziti (= impedire) 52.

překážeti, *v. impf.*, offendere: aby jeden druhému na tom neprzekaziel (= offenderet) 77, vojska vjela žádnému neprzekazegiecze viece (= offendens) 92ª, horkost neprzekazie (= caret) 50 *atd.*

překládanie, *nt.*, translatio: práci w przekladani (= translacionem) 3.

překlásti, *v. pf.*, transferre: v malé przekladucze . . . opět na jiné przekladucze (= transferunt) 122ª - 123.

přeložiti, *v. pf.*, [transferre]: předmluva z latinské česky przelozena 3.

přeměňovati, *v. impf.*, alternare: przemyenigicze koně (= alternant) 69.

přemlknúti, *v. pf.*, [silere]: kterak kázal przemlknuti (= silencium imposuit) 54ª.

přemoci, *v. pf.*, devincere: že ho przemoczi nemohl (= superare) 72ª, przemohl kám země krále Mien (= devicit) 84, kterak vojsky prze (= devicit) 88ª, jsúce przemozenij od těch (= devicti) 92ª *atd.*

přenesenie, přenešenie, *nt.*, translatio: o divu przeneſſenie (= translacionis) 3ª.

přeneščastný, *adj.*, infelicissimus: przeneſſczaſtnij Machomet (= infelicissimus) 22ª.

přepanovati *v. pf.*, superare: veliký Kám na stravě . . . všeckna kniežata przepanugie (= superare potest) 68.

přeřezovati, *v. impf.* [dissecare]: to třtie przerziezugi (= dividuntur) 50.

přes, přese, *prp.*, per:
I. przeſs potok (= transierunt fluvium) 5ᵃ. przeſſenzto mostu nenie 73ᵃ przeſs indijské moře 9ᵃ (= per) *atd.*; *před slabikou jerovou* přese;
II. przeſ celý měsíc (= per) 43ᵃ, przeſs čtyři měsiece (= ante) 8ᵃ *atd.*

přesaditi, *v. pf.*, transplantare: tu je przeſaditi (= transplantari) 57ᵃ. *V.* přesazovati.

přesazovati, *v. impf.*, transplantare: to ovoce przeſazugi (= transplantant) 106ᵃ.

přeschnúti, *v. pf.*, [arefieri]: když potokové przeſchnu (= deficiente aqua) 113.

přesilný, *adj.*, fortissimus: tak przeſilna hrady (= fortissima) 103ᵃ.

přestánie, *nt., jen ve rčení:* bez přestánie = indeficienter: počechu na ně střieleti bez przeſtanie (= indeficienter) 83ᵃ.

přestaviti, *v. pf.*, transferre: město Kám przeſtawil (= transtulit) 58.

přestupovati, *v. impf.*, transgredi: přikázanie przeſtupugicz (= transgrediendo) 27.

přesvatý, *adj.*, sanctissimus: vól jest věc przeſwata (= sanctissimam) 109ᵃ.

přetáhnúti, *v. pf.*, trahere: je převezú neb przetahnu (= trahunt) 125ᵃ.

převeliký, *adj.*. maximus: nová a przewelika válka (= grandis) 5, o przewelyky púšči (= maximo) 4 *atd.*

převelmi, *adv.*, supramodum: jest světlý przewelmij (= supramodum) 108.

převésti, *v. pf.*, transferre: na bezpečnějšie miesto vojsku przewedl (= transtulisset) 53.

převézti, *v. pf.*, [transportare]: je przewezu neb přetáhnú (= trahunt) 125ᵃ, przewezli gſu ſie (= transierunt) 5ᵃ *atd.*

převýborný, *adj.*, pulcherrimus: dřievie przewiborne (= pulcherrime) 57ᵃ.

převysiti *v.* převýšiti.

převysoký, *adj*, altissimus: o przewiſokych horách (= altissimis) 4.

převýšiti, *v. pf.*, excedere: (rúcho) svú drahostí przewyſſy deset tisic (= excedit) 61.

převyšovati, *v. impf.*, excedere: všeckna města na kúpi przewyſſuge (= excedat) 59, perly bielé na ceně i na všem przewyſſugi (= precellunt) 100ᵃ *atd.*

převzdieti, *v. pf.*, vocare: jednej straně przewzdiely Chynchyš (= vocaverunt) 40.

přezditi, *v. pf.*, muris vallare: každý svú stranu o své przezdyl (= muris vallaverunt) 74ᵃ.

přezka, *f.*, [fibula]: mají przezky u uší (= inaures) 26ᵃ.

při, *prp.*, [apud]: przi smrti 16 *atd.*

příběh, *m.*, status: o svém przebiehu vzkázati (= de statu) 102.

přibiti, *v. pf.*, applicare: jedna dska vždy druhé przibita geſt (= applicata) 99ᵃ, mečové oceliví, silně przibiti (= infixi) 80ᵃ *atd.*

přibližovati sě, *v. impf.*, [appropinquare]: když ſie rok przibliżowaſſe 14ᵃ.

přibýti, *v. pf.*, [advenire]: když kto do hospody przibil (= adiuncti) 96.

příčina, *f.*. causa: taková przieczina byla (= causa) 52 przyczina prodlení (= causa) 6 *atd.*

přičiniti, *v. pf.*, commiscere: przicziniecze múky (= commiscent) 124.

přičiňovati, *v. impf.*, addere: mezi těmi počtv przyczinugicze neb umenšujíce (= addendo) 91ᵃ, przyczinugy sobě černosti (= superaddunt) 112ᵃ, vždy przyczynigicz po sedmi (= addendo) 45ᵃ *atd.*

přidati, *v. pf.*, [addere]: s vojskú, kterúž vám przidam (= preferam) 84ᵃ, (tak że potom vrúbky) przida ſie jeden k druhému (= conveniunt) 82.

přidieti sě, *v. pf.*, accidere: przidalo gſe jemu taká příhoda 15, przidalo ſie geſt, że . . . (= accidit) 101 *atd*

přidržeti sě, *v. impf.*, adhaerere: jeho ſie przidrzie (= conglutinatus) 21, by ſie jiných przidrzely (= adherere) 77, (adamanty) ſie toho masa przidrzie (= adheserunt) 113ᵃ *atd.*

přiebytek, *m.*, habitatio: przebitka lidského (= habitacio) 20ᵃ, 69 *atd.*

přieč, *adv*, transversum: na prziecz moře (= per transversum) 116ᵃ.

přiehrada *v.* přehrada.

***přiekopa,** *f.*, fossa: prziekopamy hlubokémi (= fossis) 88.

přieliš, *adv.*, supra modum: przieliſs dosti (= in copia maxima supra modum) 123ᵃ.

přielišně, *adv.*, nimis: neb by przieliſſnie dlúhoſt byla . . (nimia) 99. *V.* přielišný.

přielišní *v.* přielišný, přielišně.

přielišný, *adj.*, nimius: przieliſſnem chvá lením (= nimia) 7ᵃ, przieliſſnu měkkost má 20ᵃ, pro przieliſſnu zimu (= nimiam) 125 *atd. Srovn.* přielišně.

přiemý, *adj.*, rectus: prziemu cestú (= recto tramite) 27ª.

přiesti, *v. impf.*, filari: ji prziesti móž (= filari potest) 117, niti przedu (= filantur) 36 *atd.*

přietel, *m.*, [amicus]:

I. ševčík przitel boží 15ª *atd.*

II. przitele i súsedé (= consanguinei) 20.

přietelkyně, *f.*, consanguinea: przitelkynie přirozené (= consanguineas) 37ª.

přievoz *v.* přívoz.

přiezeň, *f.*, favor: majíce przniezen (= favorem) 29.

přihlédanie, *nt.*, spectaculum: zběhne sě k przihledanie (= ad spectaculum) 40. *Srovn.* přihlédati.

přihlédati, *v. impf.*, intueri: k tej hře dívaje sě przihleda 65 (= intuetur). *Srovn.* přihlédanie.

příhoda, *f.*, [casus]: taká przihoda 15, zlých przihod (= discrimina)... v zlých przihodach (= mortis periculo) 8 *atd.*

přihoditi sě, *v. pf.*, I. coaptari II. accidere. *Srovn.* prodliti.

I. že se zubóm velmi dobře przyhodie (= coaptentur) 81ª;

II. též by fie jemu przihodilo (= accideret) 20ª.

příhrada *v.* přiehrada.

***přicházěti,** *v. impf.*, provenire: zlý obyčej jenž przichady z oslepenie modloslužného 76 (= proveniens) *Nenili omyl m.* přichodí? přichází?

příchod, *m.*, accessus: těžký przichod (= accessus) 27.

příchodný, *adj.*, extraneus: pro mnostvie przychodnich lidí (= extraneorum) 58ª.

přichystati, *v pf.*, providere: ovsa a ztravy dosti przichiftano geft (= providetur) 69.

přijeti, *v pf.*, pervenire: przigedu do Elacie (= accedunt) 10ª, przigeduw k dworu krále (= pervenerunt) 9ª, przigedechu poslové 8, cesty, kterémiž gfu bily przigely 5ª, przigely gfu královi (= pervenerunt) 8, przigiel bieffe do města (= applicuit) 5ª *atd.*

příjezd, *m.*, adventus: čekáše przigiezda (= adventum) 52ª.

přijieti, *v. pf.*, suscipere:

I. mile je przigal (= suscepit) 6, 8, kterak geft ge przigal král (= suscepti sunt) 3ª, tu jej przigmie (= suscipit) 34ª, gfu od nčho przigati 5, 7, 8ª (= suscepti), vděčně ji przigmu (= suscipientes) 9 *atd. ss.*

II. křest przigal (= suscepit) 29, práci gfem przigal (= laborem assumpsi) 3, neprzigmely zákona (= susciperet) 121ª *atd.*

III. przigaly fie zákona ohyzdného Machometa 104ª (= acceperunt), jich fie obyčeji przygmu (= se conformant) 46 *atd.*

přijímati, *v. impf.*, suscipere:

I. przigimagi kúpi (= recipiunt) 125ª, 68ª *atd.*

II. tu nešlechetnost za čest przigimate (= suscipitis) 35ª.

přijíti, *v. pf.*, pervenire: jest przigiti k moři (= pervenitur) 46ª, jest przigiti k jednej vlasti (= occurrit) 48, przifšly gfu do města (= pervenerunt) 7, przifšly fu k břehu (= pervenerunt) 5, když již běchu przifšly (= sunt oblati) 6, když gfu przifšly na dvór (= pervenerunt) 8ª, mladice przide 15, rok przigide 15ª, przifšedše před krále (= ingressi) 8ª *atd. ss.; často neosobně*: potom przigde do... 17 (= pervenitur), po pěti dní przigde královstvie Ergymul (= invenitur) 47 *atd.*

přijmie, *nt.*, cognomen: poznavše jeho przigme (= cognomine) 89ª.

přikázanie, *nt.*, mandatum: zvláščím przikazanym (= mandato) 8, dsky s przikazanim (= preceptorias) 10 *atd. V.* přikázati.

přikázati, *v. pf.*, mandare: schovati przikazal (= mandavit) 8ª. *V.* přikázanie.

přikazovati, *v. impf.*, [mandare]: řekl jim a przikazugie 14. *V.* přikázati.

přikládati, *v impf.*, favere: nechtěl jeho hrziechóm przikladati (= favere) 55.

přikloniti, *v. pf.*, inclinare: hlavu k zemi prziklonycz (= demisso) 62ª, nemohl fie przikloniti k povolení (= inclinari) 9 *atd.*

přikrý, *adj.*, inmeabilis: horami przykrymi (= inmeabilibus) 113.

přikrýti, *v. pf.*, cooperire: postavcem przikrygicz (= operiunt) 33ª, przikrigy je kožemi (= cooperiunt) 19ª *atd. V.* přikrytie *a* přikrývati.

přikrytie, *nt.*, coopertura: jediné przikryti (= cooperturam) 19, jest ten most przikrit dřeveným przikritym (= coopertura)

75, ponebie ješto u nás przikriti slove (*id.*) 99ª. *V.* přikrýti.

přikrývati, *v. impf.* cooperire: przikrywagie sobě zuby zlatémi plechy (= coopertos deferunt) 81ª *atd. V.* přikrýti.

přiléci, *v. pf.*, [accumbere]: vojsko k němu przileczi nemohlo (= locari) 90ª; przilehl král Mien k městu Vociam (= venit) 83 *atd.*

příležeti, *v. impf.*, affinem esse: jemuž przilezie (= affines sunt) 126ª, ježto przielezie Armenóm (= affines sunt) 47 *atd.*

přimlúvati, *v. impf.*, exprobare: křesťanóm przimluwati (= exprobare) 54ª.

přinášeti, *v. impf.*, deferre: (kamenie) z Indie przinaſſegi 98 (= deferuntur), 110; odjinud przinaſſegie (= deferuntur) 57ª *atd.*

přinésti, *v. pf.*, offerre: aby przineſſly (= deferrent) 7, kteréž gſu byli przineſly králi (= duxerant) 9ª, dary s sebú biechu przineſly (= obtulerunt) 5ª, královi przineſſen gſa (= oblatus est) 54, 67ª *atd.*,

přinositi, *v. impf.*, deferre: (porcellány) przinoſie z Indie 81ª (= deferuntur) *atd.*

připásti, *v. pf.*, [occurrere]: by jej král měl przipaſti (= de eius occursa) 53.

příprava, *f.*, apparatus: v královskej przi-prawie (= apparatu) 73, 61; všickna przi̊pwa k kterakémžkoli hodóm (= preparamenta) 94.

připraviti, *v. pf.*, praeparare: lodí przipra-witi (= preparari) 9ª, dary prziprawywſſe (= preparantes) 5, když biechu przipra-weni (= preparati) 7, o krasú przipra-weni biechu (= apparatu ornate erant) 22ª *atd.*

připuditi, *v. pf.*, cogere: když jej przipudij (= coguntur) 20ª.

připustiti, *v. pf.*, [admittere]: k žádnému svědectví by jeho neprzipuſtily (= pro-hiberetur) 111.

přirozený, *adj.*, [naturalis]: přítelkyně przirozene (= consanguineas) 37ª, lázni przirozene 20, jazykem przirozenym (= vulgariter) 6 *atd.*

přísaha, *f.*, [iuramentum]: pod przíſahu jest pravil (= constanti firmitate) 3.

přisáhnúti *v.* přisieci.

přisieci, *v. pf.*, iurare: przíſahl, že nechce (= iuravit) 52ª.

přísloviе, *nt.*, vulgare: jest ohňóv, podlé przíſlowie vlaského mluvíce (= iuxta vulgare ytalicum) 96.

příslušeti, *v. impf.*, spectare: k nim těla przíſluſſegi (= spectant) 33, což k brani przíſluſſie 17, przíſluſſie vlasti velikej (= est de provincia) 48, 86ª *atd.*

přístěnek, *m.*, cortina: opona mramorová neb przíſtienek (= cortina) 71ª.

přístrčiti, *v. pf.*, quatere: k břehóm (lodi) przíſtrczeni byly (= quaterentur) 101.

přistúpiti, *v. pf.*, accedere: ku popsání již przíſtupyme (= accedamus) 46, budú chtieti przíſtupiti 14, již ku pravení przíſtupym (= accedamus) 10 *atd.*

přiščekati, *v. pf.*, [latratu] provocare: psóv k němu [aby] neprzíſſcziekaly (= provocentur) 86ª.

přitrhnúti, *v. impf.*, divertere: když przi-trhnu k břehu (= divertit) 116.

přívab, *m.*, reclamatorium: každý z těch má przíwab a čepičku 65 (= reclama-torium).

přivábiti, *v pf.*, vocare: má přívab, aby mohl przíwabiti (= vocare) 65.

příval, *m.*, imber: hustý przíwal neb dešč (= imbres) 54.

přivázati, *v. pf.*, ligare: przíewezy je (koně) k dřieví (= ligant) 83ª, przíwiezy šest psóv (= ligant) 125ª, má dvě barce k sobě przíwazane (= colligate) 100 *atd.*

přivazovati, *v. impf.*, [ligare]: lodie kteréž k břehu przíwazugi (= adherentes) 86.

přivésti, *v. pf.*, introducere: przíweſti k sobě kazováše (= introduci) 8ª, jatého przíwedly zasě (= reduxerunt) 119ª.

přivézti, *v. pf.*, deferre: przíwezte k nám (= deferetis) 116ª, 99 *atd.*

přivoditi, *v. impf.*, adducere: lva pitomého przíwodie (= adducitur) 63.

přivolati, *v. pf.*, convocare: káže je král před sě przíwolati (= convocans) 84ª, przíwolagi ty jisté . . . (= convocantur) 106 *atd.*

přivoliti, *v. pf.*, acquiescere: král przíwoly k jejich prosbě (= acquiescens) 35ª.

přívoz, *m.*, [portatio]: od przíwozu všeho kupečstvie (= que deferunt) 99.

přivoziti, *v. impf.*, deferre: genž przíwozie kúpi (= deducunt) 125ª, (kúpí) což ſie tu przíwozie (= deferuntur) 99 *atd.*

přivyknúti, *v. pf.*, assuescere: rybám jest przíwykly (= assueta) 123ª, ješto jemu

neprziwikl (= assueti) 19, doněvadž neprziwiknu (= assuescant) 76 *atd.*

přízniti *v.* przniti.

přizvati, *v. pf.*, vocare: ktož gſu tu byli przizwani (= vocati) 67.

pro, *prp.*, [propter]: pro kterúžto věc (= ob quam causam) 5ᵃ, pro mnoho cti (= merito virtutis) 3, pro lepšie prospěch (= gracia) 5 *atd. ss. Srovn.* proč, proněž, proto, protož(e).

proboříti, *v. pf.*, [destruere]: †prohorziecze stěnu (= aperturam) 33ᵃ.

procítiti, *v. pf.* excitari: když procziczichu (= excitabantur) 23, když proczitiechu (= sopore soluto) 2⁷, 112ᵃ *atd.*

proč, *cj.*, quare: kterak a procz 4ᵃ (= quare) †precz jest neshledal (= quare) 52ᵃ, procz sě naučil 9, 3 *atd. Srovn.* pro *a* č.

prodati, *v. pf.*, deferre: potom prodadie (= defertur) 115. *Srovn.* prodávati.

prodávati, *v. impf.*, vendere: prodawagie dobře (= vendunt) 42, mladší prodawagi (= vendunt) 18, 70 *atd. V.* prodati

prodlenie, *nt.*, prolixitas: příčina prodleni času (= prolixitas) 6, knihám prodlenije by přielišné bylo (= prolixitas) 117ᵃ. *Srovn.* prodliti.

prodliti, *v. pf.*, differre: tak ſie geſt †przihodilo (= dilata est) 7ᵃ. *V.* prodlenie

projíti, *v. pf.*, pertransire: ješto by proſſel (= pertransiens) 18.

proléti *v.* proliti.

proliti, proléti, *v. pf.*, diffundere: polévku prolegij před modlami (= diffundunt) 51, aby krev prolita byla (= ut funderetur) 54 *atd.*

proměna, *f.* maneries: rozličné promyeny (= maneries) 115.

proměniti, *v. pf.*, mutare: když kto umře neb hospodu pmyeny (= mutat) 96.

promiesiti, *v. pf.*, [miscere]: (peří) červenú a černú barvú promyſſene 49ᵃ.

promiešeti *v.* promiesiti.

proňež, *cj.*, propter quod: pro niez jmieni biechu (= propter quod) 8ᵃ, proniez ostavivše jej (= propter quod) 7, Pronyez let sedmnást . . . (= propter que) 9 *atd. V.* pro *a* jenž.

propast, *f.*, [abyssus]: jsú někaká údolé jako propaſti (= valles) 113.

propustiti, *v. pf.*, relaxare: aby kázali propuſtiti (= relaxari) 119ᵃ.

prorok, *m.*, propheta: božím prorokem nazývachu (= propheta) 23, 112 *atd.*

prosba, *f.*, petitio: k jejich proſbie (= peticio) . . . jejich proſby (= preces) 9ᵃ, k jich prozbie (= instancie) 35ᵃ, prozbamij počnú nazývati (= precibus) 29ᵃ, 61ᵃ *atd.*

prosinec, *m.*, december: (měsiece) proſincze, ledna . . . (= Decembri) 56ᵃ.

prositi, *v. impf.*, rogare: často gſu proſſyly odpuščenie (= petierunt) 9, proſiecze jeho milosti 14ᵃ, proſſie . . . mužóv (= rogavit) 6ᵃ, aby proſily papeže (= rogaturi) 6ᵃ *atd.*

proso, *nt*, milium: mnostvie proſſa 16 (= milii), ječmene a proſij (= milii) 26.

prospěch, *m.*, [profectus]: malý proſpiech mohla mieti (= poterat prosperari) 8, pro lepšie proſpiech (= amplioris gracia) 5 *atd.*

prospěšný, *adj.*, prosper: w proſpieſſně povětří (= prospero vento) 5.

prostě, *adv.*, libere: město královi proſtie vrátie (= libere) 102.

prostraně, *adv*, in commoditate: mohlo by seděti deset tisiec lida velmi proſtranie (= in multa commoditate) 96.

prostranný *v.* prostraně.

prostřed, *adv.*, in medio: przoſtrzed kostela (= in medio) 29.

prostředek, *m.*, medium: jest také na proſtrzedku palác (= in medio) 56ᵃ, w poſtrzedcze tej ohrady (= in medio) 96 *atd.*

prostřední, *adj.*, mediocris: vzroſtu proſtrzedny° (= mediocris) 55ᵃ.

proštěnie, *nt.*, [liberatio]: za proſtieni křesťanóv 14ᵃ; *doklad nedosti bezpečný.*

protáhnúti, *v. pf.*, protendere: Protahla ſie geſt ta jistá země za dvacet dní (= protenditur) 74ᵃ.

proti, *prp*, versus: proti nim poslal . . . (= obviam eis) 8, protie Siraku (= versus) 47 *atd.*

protivenstvie, *nt.*, molestia: žádného jim protiwenſtwie neučinil (= nullo insultu) 89, tu žaloſt a protiewenſtwie (= molestia) 54ᵃ *atd.*

protiviti sě, *v. impf.*, insurgere: směl ſie protiwiti (= insurgere) 52.

protivník, *m.*, rebellis: zrádce a protiwnik (= rebellis) 54.

protivný, *adj.*, sinister: něčso protiwne° (= sinistrum) 121ª.

proto, protoť, protož, *cj.*, igitur, propter quod: protot jsú popsány 10 (= autem), a proto . . . (= igitur) 9; a protoz prziкazuji (= propter quod) 3, 35 *atd. V.* pro *a* ten.

protože, *cj.*, quod: ꝑtoze Vlachuov nevídal (= quod) 5ª, lodie mají, protoze jich nestvrzují (= pro eo quod) 19 *atd. V.* proto.

prováleti *v.* provázeti.

provaz, *m.*, funis: prowazi hedvábnémi (= funiculis) 50, 92, 99ª *atd.*

provázeti, *v. impf.*, ducere: ješto †ꝑwalely tělo (= ducebant) 41; *v.* provoditi.

próvod, *m*, tutela: bezpečný prowod (= tutela) 9ª.

provoditi, *v. impf.*, ducere: má ꝑwozen biti (= deduci) 6ª, aby byli prowozeni (= ducerentur) 10 *atd. V.* provázeti

prsi. *m. pl.*, pectus: uvrže sě na to ostré železo prſmij (= pectore) 80ª.

prst, *m.*, digitus: zlato tlúšči bylo na dobrý prſt (= unius digiti) 84ª.

prusplech, *m.*, coratium: v bojích užívají pruſplechuow kožených (= coratiis) 81.

prútek, *m.*, virgula: jakžto prutky rozličnej barvy (= virgulas) 63ª, 78 *atd.*

prútíčko, *nt.*, ramusculus: jenž má malé pruticzko (= ramusculos) 78.

prvé, *adv.*, I. primo. *Srovn.* prvý.

I. a prwe o Armení (= primo) 10 *atd.*; nayprwe o Armení 3ª 10 (= primum) 4ª *atd.*;

II. prwe přijedú . . . 10ª, poradivše se prwe s panstvem (= prius) 6ª, 114 *atd.*

první, *numer.*, primus: kapitola prwni 3. prwnie žena jest 37ª prwny král (= primus) 40ª; prwnich knih 3, 4ª; jest nayprwnije z měsícuov (= primus) 61 *atd.*; *některé tvary snad od* prvný, *v. t.*

prvný, *numer.*, primus: prwne knihy 4ª, 51 . . . (= primus), o prwnem králi (= primo rege) 4, s prwnu ženú (= prima) 55ª *atd. V.* první.

prvorodný, *adj.*, primogenitus: prworodnij syn (= primogenitus) 55ª.

prvorozený, *adj.*, primogenitus: prworozeni syn (= primogenitus) 56ª.

prvý, *numer.*, primus: kapitola prwa 4ª, od prwe° dne v postě (= prima die) 11ª, prwe slove.. (= primum) 16 *atd.*; *při číslovkách:* šedesátý prwy 4ª *atd. V.* prvé, zprvu *a* první.

pryč, *adv.* ultro: již przicz odešel (= discessisse) 78ª. *V.* preč.

przniti sě, *v. impf.*, prostitui: hostmi ſie przinij (= prostitute sint) 35.

psáti, *v. impf.*, scribere: pſati listy (= scribi) 6ª, pſatij budem (= describemus) 10, uměl pſati (= scribere) 8ª, bude pſano (= describuntur) 6, což v nich pſano geſt (= contentorum) 3, pſano stojí (= dictum est) 124, svrchu pſani pán (= dictus) 10 *atd*

psí, *adj.*, canum: maso pſie (= canum) 94ª 42ª *atd.*

psík, *m.*, catulus: pſyka malého (= catulum) 63ª.

pšenice, *f.*, triticum: množstvie pſſenicze (= tritici) 16ª, pſenicze dosti (= tritici) 20 *atd.*

pšeničný, *adj*, tritici: pſſeniczne° chleba (= tritici) 19, pſſeniczne° chleba (= triticei) 79 *atd.*

ptactvo *v.* ptačstvo.

ptačí, *adj.*, avium: lovuo ptaczich (= avium) 10ª, diel podobenstvie ptaczieho (= avium) 119ª, obrazy lvové, drakové, ptaczie 85ª *atd.*

ptačstvo, ptactvo, ptatctvo, *nt.*, aves: jedno ptaczſtwo (= aves) 119, ptatcztwa mnoho (= avium) 26, jiného ptacztwa (= avesque alie) 18ª *atd.*

pták, *m.*, avis: aby sě ptak neurazil . . . ktož ptak pustil . . . jiní ptaczi . . . všech ptakuow (*id.*) 65, zdvihla sě jakžto ptak 16, ptaczi řečení . . . 11ª, jiní † ptacztie (= avium species) 46ª *atd.*

pukánie, *nt.*, fragor: třesk toho pukanie (= fragor) 75ª.

pukati sě, *v. impf.*, scindi: ščiepá sě a pukagie ſie 75ª (= scinduntur).

pukla, *f.*, sonaculum: s velikémi puklamij neb zvonci . . . kterémižto puklamij (= sonacula) 69ª.

Pulinsanchynz, *nl.*, *id.*: (řeka) † pulynſanchynz (= Pulinsanchinc) 71ª. pulyſtanghynet 71 (*id.*).

pupek, *m.*, umbilicus: podle pupka (= umbilicum) 47ª.

pústevník, *m.*, eremita: některací puſteniczi (= heremite) 27, těm puſtenykō (= heremitis) 27.

pustiti, *v. pf.*, (di)mittere:
I. bieše puſſczen (= dimissus) 121ᵃ, když puſtiti chtie tisíc (= mittere) 44ᵃ;
II. když tu puſti na pastvu (= ponatur) 28, uzdy puſtie (= relaxantes) 126 *atd.*
III. orlice uzřiece maso puſtie ſie k němu (= descendunt) 113ᵃ.

p u s t i n a *v.* puščina.

pustý, *adj.*, desertus: w puſtich lesích 69, na tom puſtem ostrově 101ᵃ, jest puſto vežde (= deserta) 28, divoká a něčso puſta jest (= silvestris) 124ᵃ *atd*

puščadlo, *nt.*, flebotomia: puſſczadlem krve nepúščejí (= flebothomia) 114.

púšče, *f.*, desertum: ta puſſcze . . . tej puſſczij . . . všicka puſſcz 31ᵃ–32 (= desertum), jednu puſſcz 5ᵃ (= desertum), na tej puſſczi (= deserto) 20ᵃ, o jiné puſſczi (= deserto) 4 *atd.*

púščeti, *v. impf., jen*: krev púščeti, = flebotomare: krwe nepuſſczegi (= minuunt) 114, puſſczegie koňóm krev (= flebotomant) 44 *atd.*

***puščina, pustina,** *f.*, desertum: mezi dvěma puſſczinama (= deserta) 34ᵃ, v těch puſtienach 69, majíce puſſczin mnoho (= deserta) 27 *atd.*

pušpan, *m.*, buxus: jako puſſpan (= buxus) 21ᵃ.

pút, *m. (f.?)*, [peregrinatio]: pútníci, kteří na putt k sv. apoštolu přicházejí (= visitant) 112ᵃ.

pútník, *m.*, peregrinus: putnyczi přebývají, kteří na pút přicházejí (= peregrinorum) 112.

púta, *nt.*, vincula: v puta spieti . . . i s puty utiekají (= compedes . . . vincula) 76.

pýcha, *f.*, praesumptio: v takú pychu sě vznésti (= presumpcio) 39ᵃ.

pykati, *v. impf.*, conqueri: jeho smrti pyczi (= conqueruntur) 20.

Pynguj, *nl*, *id.*: (město) † Tyguij (= Pinguy) 90.

***pyšně,** *adv.*, optime: pyſſnye sě pomſtiv (= optime) 122. *V.* pyšný.

***pyšný,** *adj.*, solemnis: majíce pyſſne oběd (= solennissimum) 62ᵃ. *V.* pyšně.

ráčiti, *v. impf.*, [dignari]: že jich raczil stráž býti 10, aby raczil pomoci 14ᵃ *atd.*

rád, *adj.*, libens: rad mše poslúcháše 15, chce rad učiniti 15ᵃ, že by chtěl radiegy v oheň uvrci (= proiceret) 39ᵃ, mužie radiegy hledají krásné ženy (= magis) 47ᵃ, aby radiegi čest zachovali (= pocius) 35, velblúdóv radiegi zachovají (= libencius) 31ᵃ *atd. V.* rádcě.

řád, *m.*, ordo: tuto o rzadu jich (= de ordine) 4ᵃ, 44; v kostelním rzadu (= officiis) 126ᵃ; tiemto rzadem (= hoc ordine) 44ᵃ, přiváží rzadem (= ordine) 125ᵃ *atd. Srovn.* pořád.

rada, *f.*, consilium: jeho rada (= consilium) 7ᵃ, rada byla dána (= consilia) 5 *atd.*

rádcě, *rádsě, *m.*, consiliarius: ti haytmané jsú radſie těch . . . radſie toho výwody . . . jsú † radiegie těch . . . (= consiliarii) 44ᵃ. *V. o vzniku chyby*, radějé *v úvodě*, *v Lfil.* XIV. 359—360 *atd.*

raditi, *v. impf.*, [suadere]:
I. Radyl jim (= persuasit) 6 *atd.*;
II. s hwězdáři ſie radye (= interrogant) 33, s modlami ſie radie (= consulunt) 27 *atd.*

řádný, *adj.*, decens: w rzadnem náčiní (= decens) 33.

radost, *f.*, gaudium: v rajských radoſtech (= gaudium) 23.

radostně, *adv.*, [laete]: přijal ji radostnye 14.

radovati sě, *v. impf.* gaudere: radowaly gſu ſie (= gaudebant) 23.

rajský, *adj.*, paradisi: potokuov rayſkych (= paradisi) 5ᵃ, v rayſkych radoſtech (= paradisi) 23 *atd.*; *zvláště* rajské jablko: rayſkych jablek mnoho (= poma paradisi) 17ᵃ.

rakvice, *f.*, conchile: slimáky neb rakwiczie (= conchilia) 108ᵃ.

r á m ě *v.* rameno.

rameno, *nt.*, humerus: jiné dvě na rameny s obú stranú (= humeros) 102ᵃ, na ramenu (= humerum) 11ᵃ *atd.*

rána, *f.*, percussio:
I. sedm kyjových ran . . . počet kyjových ran (= percussio) 45ᵃ.
II. sobě raᵛ učinie . . . k každé ranie (= vulnus) 110ᵃ; (psi umějí sě) z ranij vyvrci (= quod ledere non potest) 86ᵃ *atd.*

raniti, *v. impf.*, vulnerare: lev často velmi ranyen bývá (= vulneratur) 86ᵃ ſie velmi ranij (= vulneratur) 110ᵃ *atd.*

ráno, *nt.*, mane: velmi rano (= mane facto) 53ᵃ, rano velmi vstavše 15ᵃ *atd.*

raroh, *m.*, herodius: rarohowe neb sokolové (= herodii) 26.

ráz, *m.*, moneta: svú řeč mají: také raž peněžní (= monetam) 67, 77 *atd.*

raziti *v.* uraziti.

raženie, *nt.*, gubernatio: potřebuje k ražení čtyř marnářóv (= gubernacione) 100.

řéci, *v. pf.*, dicere: rzcete pánu (= dicite) 39ª, odvola a rzka (= dicens) 35ª, 15; poklonili sě a rzkucze (= dicentes) 9ª, jakožto bi rzekl 3ª, oni rzekly ... tehdy rzekl jim ... aby rzekl 14—14ª, rzekl geſt k niem (= dixit) 39ª, rzekly gſu (= dixerunt) 119ª *atd. ss.; často* řečený: město rzeczene Glacia (= que dicitur) 10ª, o městu rzeczenim Ciandu 4, v městě rzeczeně Klemeynſu (= quo dicitur) 8ª, kniežete rzeczeneho Akatu (= nomine) 10, mezi městem rzeczenim Kerman 3ª *atd. V.* dřéveřečený.

řeč, *f.*, lingua:

I. rzecz svú mají (= linguam) 10ª, rzeczi čtyř jazyków (= linguas) 8ª, tatarský rzeczi (= lingua) 5ª *atd. ss.*

II. kapituly prvních knih na tuto rzecz 3.

řečený *v.* řéci.

řečiti, *v. impf.*, dicere: ptáci jimž rzieczie rondes (= dicuntur) 124.

řečský, *adj.*, Graecorum: obyčej rzieczſky (= Grecorum) 126ª.

Řehoř, *m.*, *nv.*, Gregorius: jméno †Ržehorž (= Georgius) 48ª, vloži sobě jmeno Rzehorz (= Gregorii) 8.

Řehořóv, *adj.*, Gregorii: papežových Rzehorzowich (= Gregorii) 8ª.

řehtati, *v. impf.*, [hinnire]: klisice rziechczicze (= inhiantes) 126.

řechtati *v.* řehtati.

Řek, *m.*, *ng.*, Graecus: lid Rziekuow ... Rziekowe (= greci) 10ª.

řeka, *f.*, flumen: rozvodněnie rzek (= fluminum) 7, 6 *atd. ss.*.

řeknúti, *v. pf.*, dicere: rzeknuly že nemóž (= si dicunt) 106, rzeknu jim (= dicentes) 116ª *atd. V.* řéci.

řemen *v.* řemenie.

řemenie, *nt.*, coria: jako jiné rzemenie (= coria) 19.

řemesiničí, *adj.*, [artificum]: krámův rziemeſlnyczich 88, 93ª.

řemesiník, *m.*, artifex: rzemeſlnyczi dobří (= artifices) 16ª, 93ª, rzemeſ nykuw mnoho mnoho (= artifices) 28ª, kupcuov a rzemeſlniku (= artifices) 47ª *atd.*

Reobarle, *nr.*, *id.*: (vlast) Reobarle 3ª, 17ª (= Reobarle).

řeřáb, *m*, grus: rzerzabowe, bažanti ... (= grues) 49.

reubarbarum, *nl*, *id.*: nalezne reubarbarum 36ª, 93 (= reubarbarum).

revie, *nt.*, [vitis]: dřevíčko podobné k rewij 105ª (= palmis).

révový, *adj.*, vitis: vodu rewowu (= aquam vitis) 105ª.

řiečný, *adj.*, [fluvialis]: rzieczne zlato 79ª (= quod de fluminibus habetur).

řiediti, *v. impf.*, ordinare: své haufy rziediel (= ordinavit) 53ª.

řiedký, *adj.*, rarus: rzidký jest, ješto by prošel ... (= rarus est) 18.

řiekati, *v. impf.*, dicere: jim rziekachu mečieři (= vocantur) 22, jemuž rziechachu Kublaj (= qui dicitur) 6, modlitby rzikati 15ª, ptáci jimž rzikagi ... 46ª (= dicitur), 98ª *atd.*;

říjen, *m.*, october: měsiece rzigna (= Octobris) 67, 109.

říkati *v.* řiekati.

Řím, *m.*, *nl.*, Roma: w Rzymye (= Rome) 36ª.

římský, *adj.*, romanus: o Rziemſkem ciesaři (= Romano) 6, k rzimſkemu papežovi (= romanum) 3, 6ª; ku papežovi rzymſkeᵛ (= Romanum) 6ª *atd.*

říše, *f.* comitatus: se vší svú rzijſij (= comitatu) 67.

robotieř *v.* robotěz.

robotěz, *m.*, operarius: robotierzi jsú (= operarii) 11ª.

rodička, *f.*, consanguinea: rodiczky pojímají (= consanguineas) 115ª.

roditi sě, *v. impf.*, nasci: krále ſie rodiechu (= nascebantur) 11ª, na ostroviech morských rodie ſie (= nascuntur) 46ª, všichni tu rozeni (= incole) 19ª *atd.* *Jiné jest* neroditi, *v. t.*

roh, *m.*, cornu: rohij krátké (= cornua) 17ª, majíce †roky veliké (= cornua) 28; 84ª, 105 *atd.*

rok, *m.*

I. [terminus]: ten rok položený 15ª; *rr.*;

II. annus: v jednom roku (= anni) 6, celý rok (= per annum) 5 *atd. ss.*; *v.* léto.

†**Rokatel,** *m., nv., id.:* (pán) Rokatel . . . Rogatal (= Cogatal) 6ª, 7.

rolé, *f.*, aratura: na roly orané (= aratura) 47ª.

rósti, *v. impf.*, crescere: roſtl u miloſti (= crevit) 8ª, dřievie na němž roſte (= producunt) 123ª *atd.*

rošt, *m.*, cratis: železný roſt . . . na tom roſtie (= cratis) 21.

roveň *v.* rovně.

rovina, *f.*, planities: rowyna veliká (= planicies) 21ª.

rovně, *f.*, planities: po rowni (= planicies) 17, nalezne krásnú rowen (= planicies) 20, na rowny má . . . (= in planicie) 125, na krásným rowni (= in planicie maxima) 17ª *atd.*

rovný, *adj.*, aequalis: rownymi pořádkami (= equales) 45.

rozběhnúti sě, *v. pf.*, dispergi: kteříž ſie biechu rozbiehly (= dispersi erant) 39, 65.

rozbírati sě, *v. impf.*, [solvere]: tak ſie ztvrdie a rozbiragij jako koňské vlasy 19.

rozděliti, *v. pf.*, dividere: jsú rozdieleny v troje knihy (= dividitur) 3, ptáka rozdiely (= tradit) 50 *atd.*

rozeslati, *v. pf.*, transferre: po vlastech rozeſlati (= transferre) 38ª.

rozeznati, *v. pf.*, discernere: jedny lovce od druhých tak rozezna (= discernuntur) 64.

rozhněvati, *v pf.*, I. offendere II. rozhněvati sě -irasci.

I. aby bohuov nerozhnewaly (= offendere) 27 *atd.*

II. rozhnewal ſie geſt (= iratus est) 39ª *atd.*

rozhořeti sě, *v. pf.*, ardere: když ſie rozhorzi (= ardent) 71.

rozhřieti sě, *v. pf.*, calefieri: když sě třstie rozhrziegie (= sint calefacte) 75ª.

rozjeti sě, *v. pf.*, diffundi: po všech krajinách ſie rozgedu sem i tam (= diffunduntur) 64ª

rozkázanie, *nt.*, [mandatum]: podle rozkazani kaliſova 16. *V.* rozkázati.

rozkázati, *v. pf.*, imponere: rozkazal jim, aby . . . (= imposuit) 7 *atd. V.* rozkázanie.

rozkochaný, *adj.*, delicatus: nejsúť rozkochanij (= delicati) 43ª.

rozkoš, *f.*, voluptas: kratochvíle a rozkoſſie (= voluptatibus) 22ª.

rozkošný, *adj.*, delectabilis: kvietí rozkoſne° (= delectabilium) 22.

rozkydati, *v. pf.*, diffundere: těch krmí diel rozkydagij a rozlegij (= diffundunt) 43ª.

rozléti *v.* rozliti.

rozlévati, *v. impf.*, diffundere: mléko sem i tam rozlewa (= diffundit) 50ª. *V.* rozliti.

rozličnost, *f.*, varietas: divnú rozlicznoſti zmalovány (= varietate) 49ª.

rozličný, *adj.*, varius: kořenie rozliczne° (= diversarum specierum) 10ª, čtyř jazykuov rozlicznich (= varias) 8ª, rozlicznem zbožím (= diversis opibus) 5, rozliczne peřie . . . a rozliczne barvy (= diversarum specierum . . . variatas) 48 *atd.*

rozliti, *v. pf.*, diffundere: což tu jest rozleto (= effusum) 50ª, (vody) ſie biechu rozlily (= inundaverunt) 6, diel rozkydají a rozlegi (= diffundunt) 43ª *atd. V.* rozlévati *a* rozlitie.

rozlitie, *nt.*, inundatio: pro rozlitie řek (= inundaciones) 6. *V.* rozliti.

rozložiti, *v. pf.*, explicare: (stan) složiti i rozloziti (= explicari) 41ª, (= deponi) 50.

rozlúčiti, *v. pf.*, separare: nechtiece ſie rozlucziti (= separari) 38ª.

rozlučovati, *v. impf.*, dividere: stráže své tiemto řádem rozluczugi (= c›ndividunt) 59.

rozmetati, *v. pf.*, dissipare: (město) z krten rozmetano geſt (= dissipatus) 23ª, krmě rozmeczi (= effundunt) 34 *atd.*

rozmlúvanie, *nt.*, colloquium: v pilném rozmluwani (= colloquio) 3. *V.* rozmlúvati.

rozmlúvati, *v. impf.*, colloquium habere: o mnohých věcech rozmluwaſſe (= colloquium habuisset) 5ª. *V.* rozmlúvanie.

rozmoci sě, *v. pf.*, crescere: až ſie již rozmohl lid (= crevit) 38ª.

rozmoknúti, *v. pf.*, [liquefieri]: když rozmokne 124.

roznemoci sě, *v. pf.*, infirmari: těžce ſie roznemuoz (= fuit infirmatus) 7 *atd.*

roznésti, *v pf.*, deferre: kteréžto odtud rozneſu (= deferuntur) 126ª.

rózno, *adv.*, ab invicem: ruozno rozděliti (= ab invicem) 38ª, na rozno sě rozložívše (= diffusus) 53 *atd.*

rozprášiti, *v. pf.* dissipare: slonové všickni rozpraſſeni (= dissipatam) 84.

rozprávěti, *v. impf.*, narrare: vše roſprawiely (= narraverunt) 7ª.

rozprodati, *v. pf.*, vendere: to všechno rozprodadie (= vendunt) 118, jedny gſu rozprodaly (= venditi ſuerunt) 18ª.

rozpustiti, *v. pf.*, liquefacere: až ſie y rozpuſſti (= liquefiat) 44, vodu čímžkoliveˇk †rozpuſſtie (= distampatam) 112.

rozščepenie, *nt.*, scissura: z každého rozſſcziepenie (= scissura) 50. *V.* rozščepiti.

rozščepiti, *v. pf.*, scindere: na dvé rozſſcziepie (= scinditur) 50, třtěmi rozſſcziepenymi 40. *V.* rozščepenie.

roztáhnúti, *v. pf.*, extendere: že je ledvy roztahne (= extendi) 120.

roztratiti, *v. pf.*, perdere: mnoho dobytka roztratie (= perdiderunt) 76.

rozuměti, *v. impf.*, [intelligere]: slova tak měla rozumena byti 15.

rozumně, *adv.*, rationabiliter: rozumnie a múdře (= racionabiliter) 6ª. *V.* rozumný.

rozumný, *adj.*, discretus: opatrný a rozūnij (= discretus) 52. *V.* rozumně.

rozvodněnie, *nt*, inundatio: pro rozwodnienie řek (= inundaciones) 7.

rozžéhati, *v. impf.*, accendere: mnoho svěc rozehagi (= accendunt) 51ª.

rózek, *m.*, cornu: dva malá rozky (= cornua) 123ª.

rúbek. *m.*, pannus: jedniem rubkem zakryjí (= panno) 109.

rubín, *m.*, *id.*: kamenie, jenž slovú rubynowe ... kráſí rubyn má (= robini) 108.

rúče, *adv.*, statim: velmi rucže běžie (= statim) 19ª. *V.* ručí

ručí, *adj.*, velox: velmi ruczij (= velocissimi) ... jsú velmi ruczie (= veloces) 46ª. *V.* rúče.

ručník, *m.*, sudarium: některaký rucznik boží (= sudarium) 36ª.

ruda, *f.*, minera: mnoho rudy střiebrné (= minere) 126ª, ruda ocelná (= mineras) 17 *atd.*

rúcha, *f.*, mappa: rucho neb ubrus (= mappa) 36ª, (král) nese tři ruchij (= artificia) 109. *V.* rúcho.

rúcho, *nt.*, vestis: rucho rozličné mějiechu (= vestes) 22ª, rucho neb plátno (= pannus) 36, rucho nesú ... v ruſſie chodie (= vestis) 51ª, o ruchu neb oděvu (= veste) 4ª, v bielých ruoſſiech ... ve všem bielém ruſſe (= femoralibus) 26ª *atd. Srovn.* rúcha.

ruka, *f.*, manus:

I. své rucze zdvih 15ª, u prstóv nožných i v rucze 109ª (= manuum), kopie w ruku držiec 53ª, aby svýma rukamy dělal 94 (= manibus) *atd. ss.;*

II. na pravú ruku i na levú jest voda (= a dextris) 90, by neupadl jim v rucze (= in manus) 18, liſt pod obecného písaře rukú 43 *atd.*

Rus, *m.*, *ng.*, Ruthenus: o ruſych (= Rutheni) 126ª.

ruský, *adj.*, Ruthenorum: o vlasti Ruſſkey (= Ruthenorum) ... Rvſka vlast 126ª.

rusý, *adj.*, flavus: ruſe vlasy (= flavos) 126ª.

rušiti, *v. impf.*, devastare: jest obyčej Tataruov neruſſiti toho ... 84ª (= non devastare).

rúška, *f.*, pannus: ruſſku přikrývají (= panno) 115ª.

Ruth, *m.*, *id.*: ptačstvo Ruth 119 (= Ruth) *-báječný pták.*

ryba, *f.*, piscis: Rib dosti (= pisces) 123ª) 11ª; jedie ryby slané (= pisces) 19ª *atd.*

rybí, *adj.*, piscium: pižmo rybie 120, rybeho pižma (= ambrum) 118, olejem rybiem (= piscium) 19ª *atd.*

rybka, *f*, piscis: nemóž tu ribky nalézti (= pisces omnino) 11ª.

rycieř *v.* rytieř.

rychtovati, *v. impf.*, sectari: po ptačiem škřeku věci své richtugi (= sectantur) 114.

rynk, *m.*, platea: prostřed rynku palác jest (= in platea) 74.

rýti, *v. impf.*, [sculpere]: toto písmo rito bývá 55.

rytieř, *rycieř, *m.*, miles: dobří rieterzie jsú (= milites) 121, bieše rytierz muž múdrý 36, sto tisíc riczierzow (= militum) 44ª *atd.*

rytieřský, *adj.*, militis: k celému rúchu rytierzſkeˇ (= militis) 66, rúchu ritierzſke to jest rietierzuow (= militum) 61ª, mužie rytierzſſczi a zpanošilí jsú (= milicie vacantes) 81ª *atd.*

rytieřstvo, *nt.*, milites: rzietierzſtwa i pěšcóv (= militum) 53, jakož rytierſtwo sedí (= militum) 66 *atd.*

rýž, *m.*, risum: ryzow požívají (= riso) 85, 85ª, 122; z ryzow (= riso) 123ª; kromě

ryzie (= risum) 123ᵃ, †z řzzie pitie činie 85ᵃ, kromě ryzow 107ᵃ, 70ᵃ *atd. V.* rýže.

rýže *f.*, risum: masem, ryzij a mlékem 107ᵃ, maso a ryzie jedie (= riso) 27, maso jedie a ryzij (= riso) 26ᵃ, mlékem a ryzie živie sě (= riso) 118, pšenice a riže (= risum) 79 *atd. V.*, rýž.

rýžový, *adj*, risi: sbieránie obilé ryzoweho (= risi) 92

s, se, *prp.*, cum, de. *Před jerovou slabikou* se: ſe všemi 6ᵃ 23ᵃ *atd.*, *před* s- *často vynecháváno:* ſebuw (= secum) 5, ſwym panstvem (= cum baronibus) *atd.*, *před jasnými často psáno z:* z božiem spósobiem 10 (= gubernante deo), z wlaſtniem králem (= cum 4, z ovocem 95ᵃ *(toto dialekticky), atd. Srovn.* na sě, spolu, svrchu, vespolek.

I. *S Gt.*: ſ pastvy sě vrátí 45ᵃ *atd.*;

II *S Instr.*: ſlony a ſ welbludy (= cum elephantis) 120, ſ geho ſe wſſemi 23ᵃ, ſ tiemi ſe wſſemi (= cum comitiua) 6ᵃ *atd. ss.*; ſ prawem (= merito) 3.

sad, *m.*, viridarium: ſadowe ščepuov (= viridaria) 57, zahrad a ſaduow 19ᵃ, v těch ſadiech (= viridarium) ... do každého ſadu 19ᵃ *atd.*

sagina, *f.*, sagium: za šest střiebrných ſagyn 79ᵃ (= sagiis).

sagium 78ᵃ *atd*, *název vlaský.*

sagrii 26, *jméno vlaské.*

sáh *v.* sieh.

sáhnúti, *v. pf.*, ascendere: jenž by mohli ſahnuti v počtu ke 160 tmám (= ascendere) 96, každý tomuin ſahne k osmi tisícóm (= ascendit) 95ᵃ *atd.*

Sachion, *nl., id.*: o městu Sachyon (= Sachion) 4, 32ᵃ.

Sainfu, *nl., id.*: (město) Saynfu (= Saynfu) 89ᵃ.

salamandr, *m., id.*: o ſalamandru ... o ſalamandrzie ... jsú ſalamandrowe (= salamandre) 36 - 36ᵃ.

sám, *pron.*, I. [ipse] II. solus.

I. ſam počítal 10, sobě ſam oko vylúpl 15, král gſam zahlédá 49ᵃ, gſam k sobě 15, *atd.*; k tej ſamey hoře 15ᵃ [= idem];

II. ſamy tam jedú 126, ſam jediný (= una) 119ᵃ, kromě ſamich oslóv (= solummodo) 20ᵃ *atd.*

Samara, *nr., id.*: (vlast) Samara (= Samara) 104ᵃ, 105.

Samartam, *nl., id.*; (město) Samartam (= Samarcha) 4, Samartham *(id.)* 29.

samostřiel, *m.*, ballista: kopie mají, ſamoſtrziely ... (= balistas) 81.

sandalus, *m., id.*: od ſandalow (= sandalis) 99, ſandalow červených (= sandalorum) 107.

sandalový, *adj.*, sandalorum: ovoce †ſandolowe (= sandalorum) 118ᵃ.

saně, *plf.*, traha: ty jisté ſanye ... pod ſanye ... každým ſanyem (= traha, tragula) 125ᵃ.

sáňky, *pl. f.*, vehiculum: na ſanky (= vehiculo) 125ᵃ.

Saracen, *m., ng., id.*: Saraczeni uzřechu ... jako Saracen ... s mnohými Saraczeni (= Saraceni) 16, s mnostvím Saraczenuow 15ᵃ *atd.*; žoldnéře, a zvláště †ſtarczemy (= Saracenos) 108.

saracenský, *adj.*, Saracenorum: kámen Saracenſkij (= Saracenorum) 29, králóv Saraczenſkych *(id.)* 41.

†**Sautora** *nl., id.*: (město) †Sautora (= Sonchara) 16.

sazě, *pl. f.*: některaké ſazie (= exspondium) 21.

sběhnúti sě, *v. pf.*, concurrere: že ſie jich ſbiehne (= concurrunt) 116ᵃ, ſie mnostvie zbiehne (= concurrente) 40, 94ᵃ *atd.*

sbieranie, *nt.*; *jen* vína sbieranie = vindemia: to jejich vína ſbieranye trá (= vindemia) 106. *V.* sbierati.

sbierati, *v. impf.*, colligere: ſbieragi pepř (= colligunt) 114ᵃ, ſbierati kázal děti (= recolligi) 88ᵃ, 78 *atd. V.* sbieranie.

sbíti, *v. pf.* conclavare: v hromadu hřebíky ſbyty jsú (= conclavate) 99ᵃ.

sbožie *v.* zbožie.

sbroje *v.* zbroje.

sbúřiti *v* zbúřiti.

sčísti, *v. pf.*, computare: ſecztucze dani královi (= computato) 99.

sdělati *v.* zdělati.

sdržěti, *v. pf.*, sustinere: aby ſdrzieti mohl (= sustinere) 125.

sdýchanie, *nt.*, conspiratio: toho jejich ſdychanije (= conspiracio) 52ᵃ. *V. úvod.*

sě, *pron.*, se: *Acc. v. u reflexiv jako* modliti sě *atp.*, *pak* zasě, před(sě); často psáno omylem: přidálo gſe 15, gſie jim zdáti bude 45, pochýlé gſe 17ᵃ *atd.* —

Gt. od ſebie (= a conspectu suo) 39ª *atd.* — *Lat.* vloží ſobye jmeno (= sibi) 8, navracovati ſie sám k ſobie 15ª, obdrželi ſobye odpuščenie 3ª, pojme ji ſobye 9ª *atd.* — *Instr.* ſebuw přinesli (= secum) 5, ſebu vedli (= secum) 6 *atd. ss.*

Sebasta, *f., nl, id.*: (město) † ſſelaſta (= Sebasta) 11.

sebrati, *v. pf.*, congregare:

I. zberze tři sta tisíc (= congregavit) 52ª, kosti ſberucze 86, ſebrati ſie křesťanóm 14, ſebraw ſie s velikém zástupem (= congregato) 39ª *atd.*;

II. kupce zlapají a ſberu (= predantur) 116ª.

sěčen, *m.*, Augustus: črvna, srpna a Syeczna (= Junio, Julio et Augusto) 111ª.

sědati, *v. impf.*, sedere: naȷ zemi ſiedagy (= sedent) 110ª, na jeho masu ſieda (= descendit) 119ª, král ſeda k stolu (= sedet) 51, kdež v noci oslice ſiedagi (= dormiunt) 113ª, 68ª *atd. V.* sědávati.

sedávati, *v. impf.*, [sedere]: sieň druhá, jakož král ſedawa 66. *V.* sědati.

seděti, *v. impf.*, sedere:

I. dva ſiedita (= sedent) 125ª, sieň, jakož rytieřstvo ſedij 66 *atd. ss.*;

II. v němžto ſedieſſe král (= praesidebat) 5ª.

sedlář, *m.*, [sellarius]: mečieři . ., ſedlarzi (= qui operantur sellas) 17.

sedlo, *nt.*, sella: střemeny dlúhé u ſedl (= ad sellas) 81.

sedm, *numer.*, septem: ſedm dní (= septem) 20ª, 17, ſedm ran 45ª; vždy po †ſedmy (= decem) 45ª, po ſedmi dnech 17; *při ostatních číslovkách*: ſedm ſeth ostrovóv 121, ſedm a trzieaczet . . . ſedm a cztiryczet 45ª. *atd.*

sedmdesátý, *numer.*, septuagesimus: (léta) ſedmdeſateh° oſmeho 92ª, (léta) ſedmdeſate° druhého 7 *atd.*

sedmerý, *numer.*, septem: ſedmero královstvie 79.

sedmnáste, *numer.*, septemdecim: ſedmnaſte dní 5ª, let ſedmnaſte (= decem et septem) 9, ſedmnaſte ran 45ª, w ſedmnaſti let starú 9 *atd.*

sedmnástý, *numer.*, decimus et septimus: kap. ſedmnaſta 3ª, 63 *atd.*

sedmý, *numer.*, septimus: kap. ſedma 3ª, 8ª *atd.*

selhati, *v. pf.*, [mentiri]: ſelhati sě velmi strachují (= mendacium horrent) 114.

sěm, *adv.*, huc: ſem neb tam 22ª, ſiem y tam (= huc illucque) 45ª, 43ª *atd.*

Semenach, *nr., id.*: (vlast) Semenach 117 (= Semenach).

semenec, *m.*, canapium: zetrú ſemenecz mělno (= canapium) 99ª.

sen, *m.*, somnus: tak je ſen velmi mořil (= sompno) 92ª.

Sendur, *nr., id.*: (vlast) Sendur (= Sendur) 103ª.

Ser, *nr., id.*: w Ser (= in Ser) 111.

seřknúti *v.* sřéci.

sestra, *f.*, seror: kromě † ſſeſt (= sorores) 42

sětie, *nt.*, sementis: (obilé) k ztravě i k ſieti (= semente) 70.

sevřieti, *v. pf.*, bullire: (voda) ſie ſewrze v suol (= bulire faciunt) 87, až i ſewrže v hromadu (= ebullit) 115ª.

seznati sě, *v. pf.*, confiteri: on ſie k tomu ke všemu ſeznal (= confessus est) 73.

sežrati, *v pf.*, devorare: hledaje zvěře, aby je ſezral (= ad devorandum) 80.

shladiti, *v. pf.*, delere: dešč ſhladiti nemóž (= deleri) 50.

shledati, *v. pf.*:

I. ſhledaw čtyři sta tisíc . . . proč neſhledal (= congregatis . . . convocavit) 52ª, ſhledagicze ſie = (congregati) 33 *atd.*

II. chtieše ſhledati (= experiri) 8ª, Shledaw jich obyčej (= expertus) 5ª, ſhledano bude . . (= patebit) 7ª, 52 *atd.*

shledávati, *v. impf.*, [reperire]: jakož ſie ſhledawa (= apparet) 52. *V.* shledati.

shlednúti *v. pf.*, inquirere: šle, aby ſhledly (= inquirant) 70, aby ſhlednucz položenie 119ª *atd.*

shníti, *v. pf.*, putrescere: (obilí) aby neſhnylo (= ne putrescant) 70, když by tělo ſhnylo (= putrescerent) 106ª *atd.*

shořeti, *v. pf.*, comburi: aby jim neſhorzalo (= ne comburantur) 94ª, aby s nimi ſnorzely (= ardeant) 110.

scházěti sě, *v. impf.*, convenire: k němu ſie ſcházie mnoho kupcóv (= conveniunt) 10ª, 122ª *atd.*; jenž ſie do města ſchazegi (= conveniunt) 58ª *atd.*

schnúti, *v. impf.*, arescere: všechno vadne a ſchne (= arescit) 20, y †ſhne tu 124 *atd.*

schovati, *v. impf.*, servare:
I. dóm složiec ſchowagie (= servatur) 50, v řádném náčiní ſchowagi (= servant) 33 *atd.*
II. kosti jeho v horách v jeskyniech ſchowagi (= sepeliunt) 106ᵃ.

†Schyn, *nr.*, *id.*: (vlast) †Schyn (= Sinchintin) 54ᵃ.

Siamfu, *nl.*, *id.*: (město) Syamphu . . . Sczianffur (= Syanfu) 90ᵃ.

sieh, *m.*, brachium: na dva ſyhi (= brachia) 116, osmdesát ſyehuow plátna (= brachia) 26ᵃ *atd.*

siemě, *nt.*, semen: ſemene Sosiman (= seminis) 107ᵃ, toho ſiemene 122 *atd.*

sien, *f.*, aula: (jedna . . . druhá) ſien (= aula) 62ᵃ, komnaty a ſynie (= camere) 49ᵃ, prostřed †ſtieny (= aule) 51 *atd.*

siesti, *v. pf.*, [considere]: ſieducz k tomu stolu 110, y ſedu k ſtolu (= accedunt) 43 *atd.*

siet, *f.*, rete: železnú ſieti (= retia) 57ᵃ.

síla, *f.*, fortitudo: předivnú ſylu (= fortitudine) 47ᵃ, jest tak veliké ſyli (= fortitudinis) 119ᵃ *atd.*

silný, *adj.*, fortis:
I. psi ſylni jsú (= fortes) 125ᵃ, (lidé) jsú velmi ſylni (= fortissimi) 17ᵃ ty jsú velmi †ſobne (= fortes) 63ᵃ *atd. ss.*;
II. ſilnu věži udělal (= turrim fortissimam) 11ᵃ *atd.*

Simulgu, *nl.*, *id.*: k městu Symulgu (= Simulgu) 86.

Singui, *nl.*, *id.*: o městu †Syngnij (= Singui) 4ᵃ, Synguy 91, Syngnij 47 *atd.*

Singuimata, *nl.*, *id.*: (město) †Snyguimata . . . †Synguym 87—87ᵃ (= Singnimatis).

Sir- *v.* Syr-.

sjeti, *v. pf.*,
I. (nikdo nemohl přijeti) a nikto z města ſgieti (= exire) 102, ſgiel s nimi s hradu (= equitavit) 73 *atd.*
II. ſgieducze ſie (= occurrit) 122 *atd.*

sjezd, *m.*, exitus: ſgiezdow, i kudyž by mohli k městu neb od města jíti, káže střieci (= introitus et exitus) 102.

sježdĕti sě, convenire: protož tu ſgiezdiegi ſie do města kupci (= conveniunt) 81ᵃ. *V.* sjeti.

sjíti *v.* sníti.

skákati, *v. impf.*, prosilire: dobrovolně do ohně ſkaczij za nimi (= prosiliunt) 110, umějiechu ſkakati (= saltare) 22ᵃ, ujmúcě sě v tanec ſkakagi (= saltant) 82ᵃ.

skála, *f.*, mons: kamenie, jenž lámí z ſkaly (= de montibus) 71. *Srovn.* skalé.

skalé, *nt.*, saxa: po horách i po ſkalij (= per saxa) 26. *V.* skála.

sklad, *m.*, [componendum]: by bylo hodné k ſkladu takových věcí 112, ſklad veliký 10ᵃ *atd.*

skládanie, *nt*, compilatio: do času ſkladanye knih (= compilacionis) 51ᵃ.

sklamati, *v. pf.*, decipere: by byli ſklamani (= decepti) 6ᵃ.

sklenúti, *v. pf.*, formare: všichni sklepové byli ſklenuti na slúpě (= formaretur) 29.

sklep, *m.*, testudo: všichni ſklepowe (= testudo) 29, 24 jisteb neb ſklepow (= arcus) 71ᵃ.

Skoira, *nr.*, *id.*: (vlast) Skoyra . . . †Sekayra (= Scoira) 118.

skonánie, *nt.*, terminus: pak po ſkonanie těch čtyřiceti dní (= terminum) 46ᵃ.

skonávati sě, *v. impf.*, terminari: ta řeka ſkonawa ſie u velikého moře (= terminatur) 79.

skop *v.* škop

skopec, *m.*, aries: berani neb †ſczokczowe (= arietes) 18. *V.* škopec.

skopový *v.* škopový.

skoro *v.* vskoře.

skot, *m.*, iumentum: jako ſkot (= iumenta) 18 *atd.*

skrovně, *adv.*, (parce): méně jedie a ſkrownie (= pauci cibi) 31ᵃ. *V.* skrovný.

skrovný, *adj.*, modicus: na ſkrowne stravě dosti mají (= contenti modico) 44. *V.* skrovně.

skrúšenie, *nt.*, [paenitentia]: pro ſkruſſeni toho pokušení 15ᵃ.

skrzě, I. *adv.* omnino, — per medium II. *prp.* per.
I. ſkrzie a ſkrzie jalová jest (= universaliter omnino) 32, teče ſkrzie řeka (= per cuius medium) 87 *atd.*
II. ſkrze to mohl sě slíbiti 9, ſkrze to jim dadie (= sic) 51, ſkrzie kóru 123ᵃ, ſkrzye jich udatnost (= per audaciam) 22; ſkrzie to slitování (= ob hanc . . .) 78ᵃ *atd.*

skúpě, *adv.*, parce: velmi ſkupye jsú živi (= parce) 28ᵃ.

skúpiti, *v. pf.*, [coemere]: že jedva ſkupi za dva tisíc 66.

skutek *m.*, factum: ve všech svých ſkutſiech (= factis) 95ª.

sladký, *adj.*, dulcis: vodu ſladku . . . od jednej vody ſladke (= dulcem) 31ª.

slaný, *adj.*, salsus: (voda) ſlana jest 20ª, jedie ryby ſlane (= salitos) 19, 87 *atd.*

sláti, *v. impf.*, mittere: ſſly sobě dary (= mittunt) 61ª, 62; posly své ſlal k němu (= direxit) 108 *atd.*

slávati, *v. impf.*, mittere: do těch ostrovóv své posly ſlawal (= misit) 119ª. *V.* sláti.

slaviti, *v. impf.*, [celebrare]: když ſlawy hod 50ª.

slavně, *adv.*, solemniter: velmi ſlawnie (= solenniter) 50ª. *V.* slavný.

slavnost, *f.*, gloria: do tej ſlawnoſti (= gloriam) 23.

slavný, *adj.*, gloriosus: mají tu za nayſlawneyſſie (= gloriosior) 26ª. *V.* slavně.

slepice, *f.*, gallina: tu jsú ſlepicze (= galline) 115, 98 *atd.*

1. slepiti, *v. pf.*, caecare: tú jsú ſlepienij šieleností (= cecati) 35. *Patrně m.* zslepeni.

2. slepiti, *v. pf.*, [conglutinare]: jako hrnec ſlepene (= fictilia) 37.

slepota, *f.*, caecitas: ſlepota pohanská (= cecitas) 34.

slepý, *adj.*, caecus: ſlepij a ohyzdný obyčej (= ceca) 78ª.

slib, *m.*, promissio: podle ſlybu (= promissionem) 23, jsú sě pod ſlibem zamluvili (= sub condicto) 72ª *atd.*

slíbiti, *v. pf.*, I. promittere II. slíbiti sě = complacere. *V.* slibovati.

I. ſliby s ním jeti (= promisit) 52ª, ſlibil jim, že . . . 15ª *atd.*

II. aby mohl ſie ſlibiti (= complacere) 9.

slibovati, *v. impf.*, promittere: ſlybuge Machomet (= promittit) 22ª, ſlibuge jim (= promittens) 6 *atd. V.* slíbiti.

sličnost, *f.*, pulcritudo: pro jejich ſlicznoſt (= pulcritudo) 16ª.

sličný, *adj.*, pulcher: (mužie) jsú ſliczni (= pulcri) 11ª, 22; (Kám) jest velmi ſliczni (= pulcher) 55ª, velmi ſliczny (= pulcri) 126ª; v jednom ſliczně údolí (= pulcherrima) 22 *atd.*

***slimák,** *m.*, conchile: ſlymaky neb rakvice (= conchilia) 108ª.

slitování, *nt.*, pietas: o ſlitowani nad chudémi (= pietate) 70, skrze to ſlitowanie a dobrotu (= benignitatem) 78ª.

slon, *m.*, elephantus: viece ſlonuow (= elephantes) 118ª, ſlonow veliká věc . . . na ſlonyech (= elephantes) 120 *atd.*

slonový, *adj.*, elephantorum: zuby ſlonowe (= elephantorum) 18ª, zubóv ſlonowich (*id.*) 118ª *atd.*

slovo, *nt.*, [verbum]: ta ſlova rozuměna .. 15.

slovutný, *adj.*, principalis: z nich ſlowutneyſſie (= principaliores) 11.

složiti, *v. pf.*, componere:

I. *a)* móž ſloziti i rozložiti (= componi) 41ª, 50 *atd.*;

b) nemě, kde by ji měl ſloziti k svej vóli (= reponendam) 112;

II. ſlozil tyto knihy (= composuit) 7ª.

sluha, *m.*, servus: mají ſluhi zakúpené (= servos) 81ª, na ſluhach (= servis) 37ª *atd.*

sluch, *m.*, oboedientia (?): nenalezneš lidí po ſluſſe svých pánóv (?) (= tante obediencie) 45.

slunce, *nt.*, sol:

I. dřevo ſluncze (= solis) 3ª, na východ ſluncze (= orientalis) 3, 3ª *atd.*, na vzchod ſluncze (= orientalis) 10, jíti po větru západ ſluncze (= occidentalem) 114 *atd.*;

II. na ſlunczi sušie (= ad solem) 124.

sluncóv, *adj.*, solis: strom Slunczuow (= solis) 21ª.

slunečný, *adj.*, [solis]: horkost ſluneczna (= ardor) 50.

slúp *v.* stlúp.

slúpec, *m.*, columna: dělají ſlupczie, trámce (= columpne) 50.

slušeti, *v. impf.*, pertinere: což ſluſſie k mrtvým (= pertinet) 85, což na mě ſluſſie (= pertinet) 35ª, jakož ſluſſie (= ordine congruo) 125ª; ſluſſie pod krále (= subiecta) 27, nechtie veň ſluſſieti (= obedire) 89 *atd.*

slušný, *adj.*, decens: postavy ſluſſneij (= decentis) 100.

slúti, *v. impf.*, vocari: vlast, ješto ſlowe Timochaim 3ª, . . . ješto ſlowie Formosa 3ª, . . . jenž ſlowe Tramontana 6 (= dicitur) . . ., lidé ſlowu metrítové 46, tak ſluol (= dicebatur) 48ª, jenž ſlul Chynchyš 4 . . .; ſlowiſſe Rokatel (= diceba-

tur) 6ª, . . . jenž ſlowieſſe stařec (= dicebatur) 3ª, dóm Pavlů ſlowiſſe (= vocabatur) 5, ſlowieſſe pop (= dicebatur) 48ª *atd. ss.*

služba, *f.*, officium: tu ſluzbu dokonají (= officium) 33, w ſluzbu králowi (= obsequio) 41 *atd.*

služebník *m.*, [servus]: měl jest ſluzebniky 22.

slúžiti, *v. impf.*, servire: pánu ſluzte (= servite) 41, modlám ſluzie (= ydolatre) 26ª *atd.*

slýchati, *v. impf.*, audire: často ſlychal 15, od hvězdářóv ſlychal (= didicerat) 58, což ſem ſlichal (= audivi) 22, na cestě ſlichagi hlasy (= audiuntur) 47, 32 *atd.*; pro div neſlichano (= incredibile) 118ª; *v.* neslýchaný.

slyšenie, *nt.*, [audientia]: u nich ſlyſſenij mrské jest (= absurdum est) 41ª *atd. V.* slyšeti.

slyšeti, *v. impf.*, audire: ſliſſeti noviny (= audire) 9, ſliſſely gſu (= audiverunt) 7, aby zvuk byl ſlyſſan na vše strany (= audiatur) 94ª, ſliſſeti žádáše (= audire) 6ª *atd. V.* slyšenie.

slzavý, *adj.*, lacrimosus: ſlzawemij prosbami (= lacrimosis) 2,ª.

smaragd, *m.*, *id.*: zaſiry, † ſmyradly (= smaragdis) 109.

smědý, *adj.*, brunus: Smyedie jsú lidé (= bruni) 27, 85ª.

smělost, *f.*, audacia: o ſmyeloſti jejich (= sagacitas) 4ª, jejich zrady a ſmieloſty (= audacia) 52ª.

smělý, *adj.*, audax: psi jsú tak ſmiely (= audaces 86ª, aby ſmieleyſſie byli (= audaciores) 120ª *atd. V.* směti.

směstnati sě, *v. impf.*, inire: kteříž ſie v nie pro mnostvie † ſmyeſtati nemohú (= inire) 62ª.

směti, *v. impf.*, praesumere: kterak ſmyel ſie protiviti (= presumpsit) 52 39ª, neſmiely gſu odpověděti (= ausi non fuerunt) 29, neſmy jíti (= presumat) 50ª, domóv neſmegiechu (= proclusus est regressus) 5ª. *V.* smělý.

smiesiti *v.* smiešeti.

smiestiti sě, *v. pf.*, [locari]: v niež v každé móž ſie ſmieſtieti jeden kupec (= recipit) 99ª.

smiešeti, *v. impf.*, commiscere: sěmenec s olejem a s vápnem spolu ſmyeſſiegi (= miscent) 99ª, ſmyeſſegy v hromadu (= commiscent) 124, otruby s vodú ſmyeſſie (= commixtum) 51ª *atd.*

smilník, *m.*, libidinosus: jsú velicí ſmlnyczie (= libidinosi) 47ª.

smilný, *adj.*, luxuriosus: ſmylny jsú (= luxuriosi) 115ª.

smilovati sě, *v. pf.*, placari: takť ſie ten bóh nad ním ſmyluge (= placabitur) 82ª.

smilstvie, *nt.*, luxuria: žádného obyčeje v zſmylſtwy (= luxurie) 110ª.

smiradl *v.* smaragd

smlúva, *f.*, concordia: když ſmluwu učinichu (= concordia facta) 103ª.

smola, *f.*, pix: ſmolu nejsú polity . . . ſmoly nemají (= pice) 99ª, nepolévají ſmolu (= pice) 19 *atd.*

smrad, *m.*, foetor: žádný ſmrad (= fetor) 33ª.

smrt, *f.*, mors: až do ſmrty 16, v zlých příhodách na ſmrt (= mortis periculo) 8, musí za to ſmrt trpěti (= interire) 39ª, nestrachovali sě ſmrti (= mortis periculum) 23, o ſmrti starce (= morte) 4 *atd. ss.*

smrtedlný, *adj*, mortis: na své ſmrtedlne posteli (= in mortis articulo) 3.

smutný, *adj.*, tristis: o žádné ſmutne věci (= tristi) 22ª, ſmuten bieše (= tristis) 35ª *atd.*

snad, *adv.*, forsitan: ſnad někdy (= forsitan) 116ª.

snadně, *adv.*, faciliter: móž ſnadnye zvěděti (= faciliter) 96ª; nemohú ſnadnie sě vrátiti 6. *V.* snadný.

snadno, *adv.*, faciliter: obrátiec sě ſnadno (= facillime) 45ª. *V.* snadný.

snadný, *adj*, facilis: k ſnadnieyſſie nalezení (= faciliorem) 3. *V.* snadně *a* snadno.

snaha, *f.*, [studium]: s velikú ſnahu 10.

snažiti sě, *v. impf.*, studere: inhed ſnyazichu ſie dokonati (= conabantur) 23ª, ſie velmi ſnazie o čistotu tělesnú (= student) 94ª *atd.*

snažně, *adv.*, studiose: ſnaznie zjednávají (= studiose) 42, velmi sě ſnaznie dáváše (= sic studiebat) 9 *atd. V.* snažný.

snažnost, *f.*, sollicitudo: věrnej ſnaznoſti (= sollicitudinem) 8ª.

snažný, *adj*, sagax: v kupectví ſnazniey-ſſie (= sagaciores) 48ª. *V.* snažně.

snésti, *v. impf.*, pati: ač móž to statek ſneſti (= paciantur) 37ª.

snieh, *m.*, nix: ſnyeh sě zrytil (= nives) 6, pro veliké ſnyehy (= nives) 6 *atd.*

sniesti, *v. pf.*, comedere: v údolí maso ſnedie (= comedunt) 113ᵃ, tolik ſnye (= cibum sumit) 120 *atd.*

snieti, *v. pf.*, [demere]: srst s nich všude ſeymu (= depilant) 105.

sníti *v. pf.*, discedere:

I. ſendu s cesty (= ducuntur ad devia) 32, nikdy ſnyti nemuož (= discedant) 85ᵃ *atd.*;

II. doluov ſende (= pergitur) 17ᵃ, Seſſly ſmij na zemi (= descendimus) 105ᵃ *atd.*;

III. od železa ſnyti nemohl (= occidi) 101 *atd.*;

IV. ſendu ſie v hromadu (= conveniunt) 62ᵃ, 20 . . ; ſende ſe mnoství (= confluit) 66ᵃ *atd.*;

V. tak že ſie zende často kóň za dvě stě liber (= ascendit precium) 16ᵃ, kóň ſie zeyde za sto hřiven (= ascendunt) 111.

-sob- *v.* dvénásob.

sobný *v.* silný.

soboi, *m*, zambellinus: (mnoho) ſobolow (= zambellinorum) 126ᵃ.

sobolový, *adj.*, zambellinus: ty kuožky ſobolowe slovú (= zambelline) 124ᵃ.

sobota, *f.*, sabbatum: v ſobotu 126ᵃ; do veliké ſoboty (= sanctum sabatum) 11ᵃ (= *nč.* bílá s.)

Sogatu, *nv., id.:* (kníže) Sogatu (= Sogatu) 103ᵃ.

socha, *f.*, [malus]: čtyři ſochy (= malos) 9ᵃ, má jedinú ſochu (= arborem) 19 *atd.*

sokol, *m.*, falco: ſokolowe šlechtilí (= falcones) 17, 26 *atd.*; neznámí Sokolowe (= girfalci) 126ᵃ.

sokolčí, *m.*, falconerius: jeda Sokolczimi . . vyjede Sokolczich (= cum falconeriis) 64ᵃ.

sokolový, *adj.*, falconis: jakžto ſokolowe paznechty (= falconis) 80.

sól, *f.*, sal: tej ſoly (= salem) 20ᵃ, Suol v kotléch vařie (= sal) 78ᵃ *atd.*

Soldaida, *nr., id.:* (vlast) † Galdayda (= Soldadia) 5.

solnice, *f.*, salina: všude ſolnycz jest mnoho (= saline) 90ᵃ.

sonagri 69ᵃ *slovo vlaské.*

†Sonderba, *nv., id.:* (král) †Sonderba (= Sendeba) 108.

Sopurgam, *nl., id.*: město, ješto slove Sopurgam (= Sopurgam) 4, 23ᵃ.

sosima 107ᵃ 122 *název vlaský.*

***sosnový,** *adj.*, pinus: ſoſnowe ᵉ neb borového dřievie (= pinus) 38ᵃ.

spadnúti, *v. pf.*, cadere: aby ſpadna zabil sě (= cadat) 119ᵃ.

spálenie, *nt.*, [combustio]: k ſpalenij nésti 33. *V.* spáliti.

spáliti, *v. pf.*, comburere: káži ſpaliti (= comburi) 33, na ohni ſpale . . . těch věcí ſpalenich 43 *atd V.* spálenie.

spasitel, *m.*, [salvator]: všech věrných †ſpalitely 14ᵃ, haněti ſpaſitele 54ᵃ *atd.*

spáti, *v. impf.*, dormire: když ſpachu (= dormientes) 93, aby žádný neſpal (= ne dormiat) 32, s svú ženimú ſpaſſe (= dormiebat) 53ᵃ.

spatřenie, *nt.*, consensus: z společnieho súdu svého ſpatrzenie (= consensu) 53. *V.* spatřiti.

spatřiti, *v. pf.*, perspicere: ſpatrziecze spósobenie (= perspecta) 33, 71ᵃ *atd. ss. V.* spatřenie.

spéci sě, *v. pf.*, conglutinari: (pára) ſpecže ſie na tom roště (= conglutinatus ad cratem) 21.

spěš- *v.* spieš .

spieše, *adv.*, cito:

I. jímž nayſpieſſie mohl (= quam cito) 53ᵃ *atd.*;

II. že sě ſpieſſe zelená jícha zdá nežli voda (= pocius) 20.

spieti, *v. pf.*, alligare: v púta ſpieti (= alligentur) 76.

spíti sě, *v. pf.*, inebriari: až gſu ſie všickni ſpyli (= inebriati sunt) 92ᵃ.

spitoměti, *v. pf.*, [domari]: mnoho lvóv ſpytomegie . . . a když †zpitonyegie (= domestici) 47ᵃ.

splésti, *v. pf.*, componere: dóm ze třstie ſpletenij (= compositam) 50.

spodium 21 *název latinský.*

spojiti, *v. pf.*, componere: z desk ſpogenu (= compositam) 33.

společní, *adj.*, communis: z ſpolecznieho súdu (= communi) 53.

spolek *v.* vespolek.

spolní, *adj.*, communis: obecnú a ſpolni svorností (= communi) 5.

spolu, *adv.*, pariter: všech ſpolu 9ᵃ, když ſpolu jeli 7, s ním ſpolu (= pariter) 6,

deset dní ſpolu (= continuus) 36ª *atd. ss. V.* pól *a* s.

spomenúti, *v. pf.*, [reminisci]: ſpomenul na ta slova 15ª.

spósob- *v.* zpósob-.

sprav- *v.* zprav-.

spravedlivě, *adv.*, rationabiliter: která viera měla by ſprawedliweiſſie následována býti (= racionabilius) 6ª. *V.* spravedlivý.

spravedlivý, *adj.*, [iustus]: bóh ſprawedliwy 54ª. *V.* spravedlivě.

spravedlnost, *f.*, iustitia: o ſprawedlnoſti (= iusticia) 4ª, ſprawedlnoſt činie 45ª (*id.*), ſprawedlnoſt držie (*id.*) 6 *atd.*

sprostiti, *v. pf.*, literare: ráčil ſproſticzi práce (= liberavit) 10.

sprostnost, *f.*, [simplicitas]: dobré ſproſtnoſti člověk 15.

sprostý. *adj.*, simplex: tú travú ſproſtu (= simplici) 43ª.

sprvu, *adv.*, [primo]: ſprwu popsal 126ª; *v.* prvý.

srankolín *v.* frankolín.

sraziti sě, *v. pf.*, concertare: když ſie zástupové tepúce † ſtraže (= concertassent) 5ª. *O chybě v. úvod.*

sřeknúti sě, sřéci, seřknúti sě, *v. pf.*, condicere a tak ſerzknu ſie že (= condixerunt) 52ª, jakož ſie † rzekly bychu (= designatum) *t. atd.*

srna, *f*, damula: mnoho jelenóv, Sřn (= damule) 77ª, jsú jelenové, ſrnij (= damule) 49ª, 119; na ſrnu (*id.*) 50 *atd.*

srnka, *f.*, damula: zajiečkové neb ſrnky (= damule) 67.

srpen, *m.*, augustus: července, června a ſrpna (= augusto) 50.

srst, *f.*, pili: ſrſt bielú mají (= pilos) 17ª, na ſrſty 120ª, 45ª (= in pilo), ſrſty mají po životě... (= pilos) 47ª.

srúbiti, *v. pf.*, [componere]: bývají domkové z dříví ſrubenij 34.

ssedati, *v. pf.*, descendere: ſſedawſſe s koní (= descendentes) 83ª.

ssiesti, *v. pf.*, [descendere]: ſyedſſe na zemi s lodí 100ª.

sskra *v.* dska.

sstáti, *v. pf.*, sustinere: žádný zvěř jemu ſſtati nesmí (= sustinere) 80.

sstúpiti, *v. pf.*, descendere: zase ſtupiecz v moře ... když ſſtupye do moře (= descendunt) 108; když nechavše lodí ſtupily na zemi (= venerunt) 101ª *atd.*

sšívati, *v. impf.*, consuere: ſſywagie je dradvami (= consuuntur) 19.

stačiti *v.* statčiti.

stádo, *nt.*, grex: Stada veliká (= greges) 10ª, s svými ſtady 41, ſtady a s dobytkem (= greges) 11 *atd.*

stáhnúti, *v. pf.*, ligare: ſtahnucz sobě silně břichy 69 (= ligantes).

stan, *m.*, tabernaculum: jakžto ſtanij (= tabernaculorum) 41ª, ſtanowe ... ſtan ... ſtanuow (= tentorium) 65ª *atd.*

stánek, *m.*, tabernaculum: jedno malý ſtanek (*id.*) 44.

stánie, *nt.*, manendum: mají ſtanye uložiti a zjednati 68, miesto sobě k ſtany zvolí (= ad manendum) 65ª *atd. V.* státi.

stanovišče, *nt.*, mansio: do přiebytkóv neb ſtanowyſſcz (= mansiones) 68ª, do najbliżšieho ſtanowyſſcze ... k ſtanowyſſcze (= mansionem) 69ª.

stáře, *f.*, aetas: *jen adv. Acc.*: jsa w ſtarzi let třidceti (= etatis) 52ª, již bieše patnást let ſtarzij (*id.*) 7ª. *V.* starý.

stařec, *m.*, senex: ſtarzecz z hor (= senex) 3ª, 22, 22ª; toho ſtarcze (= senis) 4 *atd.*

starodávný, *adj.*, [antiquus]; *jen rčení* za ſtarodawna (= antiquitus) 11ª. *V.* starý *a* dávný.

starosty, *pl. m.*, parentes: ſtaroſtij a přátelé (= parentes) 43ª, vrátiti jejich ſtaroſtam (= parentibus) 76ª, 82 *atd.*

starý, *adj*, antiquus: krále ſtareho (= antiquum) 103ª, ſtarich svých předších (= antiquorum) 124, ſtarzie i mladí 15ª, ſtarſſie mějíše jmeno.. (= natu maior) 5, od svých ſtarſſich (= senioribus) 35ª, čtyřem nayſtarſſym (= senioribus) 118 *atd. ss.*; (dceru jednu) v sedmnáste let ſtaru (= annorum septemdecim) 9; za ſtaradawna (= antiquitus) 10ª. *V.* starodávný, stáře *a* dávný.

Stasem, *nl., id.*: o městu Sſtaſſem (Scassen) 4.

statčiti, *statšiti, stačiti, *v. impf.*, I. sustinere, II. sufficere.

I. nemohli by ſtatſſyti práce (= sustinere) 125ª, koni ſtacziti mohú (= perdurare) 69 *atd.*

II. nemóž ſtatcziti (= sufficere) 31ª, ně která ſſtaczi padesáti kupcóm *t. atd.*

statek, *m*, possibilitas: podle svého ſtatku věno (= iuxta possibilitatis congruenciam) 37ᵃ, ač móž jeho ſtatek to snésti (= subsidia) *t. atd.*

1. státi, *v. impf.*, stare:
I. neſtogie žádné dřevo (= non est) 21ᵃ, jedno věcší město ſtogi na březe tej řeky (= est) 88, nechají ſtaty (= dimittunt) 32ᵃ *atd. ss.;*
II. státi po čem: po kupečství velmi ſtogy (= discurrunt pro) 28ᵃ; státi oč: ſtaly gſu o to chtiece jemu překaziti (= conati sunt) 52; státi zač: že by ſtalo za dobré město (= donaret) 108 *atd;* psáno stojí: pſano ſtogi a praveno jest (= dictum est) 124, což popsáno ſtogi (= continere) 3 *atd. V.* státi 2, *a* stánie.

2. státi, *v. pf.*, ascendere: v jedné ſtane mužóv . . . (= stent) 120ᵃ, tehdy jej ſtane, jedno tisíc . . . (= ascendit) 66, když již ſtanu (= sunt locati) 64 *atd. V. 1.* a *3.*

3. státi sě, *v. pf.*, fieri: též ſie jim ſtane (= patiuntur) 20ᵃ, div, jenž ſie geſt ſtal (= facto) 4, ſie velmi dobře ſtalo (= factum est) 10, o němž ſie zmienka ſtala geſt (= facta est) 47 *atd.*

stav, *m.*, scalae: některaké ſtawy činie na moři (= scalas) 116ᵃ (*dva doklady).*

stavěti, *v. impf.*, [constituere]:
I. když ſtawyechu to dielo (= fieret) 29; *v.* staviti.
II. když ſtawy ſye v domu (= declinare vult) 34ᵃ; *v.* stavovati.

staviti, *v. impf.*, prohibere: aniž kto mohl jich ſtawiti (= prohiberi) 83ᵃ.

stavovati sě, *v. impf.*, morari: kdežto ſie ſtawugi pěší (= morantur) 69ᵃ.

stéci, *v. pf.*, [confluere]:
I. voda, což ſie jie ſtecze pod tiem pahrobkem 87 (= erupit);
II. (dělí potok na dvé), jenž potom velmi dobře zasě ſteku (= tendunt) 97ᵃ.
III. město, jakož ſtekly (= ceperant) 102, umějí tvrze ſteczij (= capere) 44 *atd.*

stehno, *nt.*: crura: dvě ſtehnie ale bez noh (= crura) 80, bodú břicha i ſtehnie (= crura) 85ᵃ, psi jej kúší v zadek, w ſtehnie neb v ócas (= posterioribus) 86ᵃ. *atd.*

stěna, *f*, paries: ſtyeni jsú malovány (= parietes) 57, pobořiece ſtienu (= parietem) 33ᵃ *atd. V.* **sieň.**

stien, *m.*, umbra: ſtien svój obezřie (= umbram) 114.
Stieng †ſteyng 68 *slovo tatarské.*

stierati, *v. impf.*, [abstergere]: pot sobě ſtieral 36ᵃ.

†Stilam, *nr.*, *id.*: v tom ostrovu †Stilam (= Seylam) 107ᵃ, 108.

stínati, *v. impf.*, decapitare: všichni ſtynani gſu (= decapitati) 101.

stkvúcí, *adj.*, [fulgens]:
I. ok zlatých velmi †kſtwuoczich (= aurei fulgoris) 49;
II. radú rozličnú ſtkwuczij (= pollens) 52 *atd.*

stlúp, slúp, *m.*, columna: některakého ſtlupa (= columpne) 4, ſlup mramorový .. druhý ſlup .. od toho ſlupu .. mezi těmi dvěma ſlupoma .. tací ſlupowe .. ſlupow mramorových .. lvóv a ſlupuow (= columpne) 71ᵃ, ten ſtlup .. pod ten ſlup .. ſtlup .. na ſlupie (= columpna) 29—29ᵃ.

sto, *numer.*, centum: ſto mudrcuov (= centum: 6ᵃ, Sto lodí 11, pól druhého ſta †ſet tisícuov (= centum et quinquaginta sex) 61ᵃ, po tisíci, po ſto 44ᵃ *atd.*; *často nesklonné*: nad ſto giezdnými 44ᵃ, we ſto mílích 21ᵃ, některá ſto kupcóm statčí 31ᵃ *atd.*; *s jinými číslovkami*: dwe ſtie (= ducentarum) 16ᵃ, dwie ſſte i více 91ᵃ; piet ſeth 9ᵃ, 114ᵃ; ſſeſt ſeth 9ᵃ; ſedm ſeth 121 *atd. V.* dska.

stodola, *f.*, horreum: to chová v svých ſtodolach (= horreis) 70

stól, *m.*, mensa: sedie k ſtolu .. králuov ſtuol (= mensa) 59ᵃ, sedá k ſtolu (= mensam) 51, ten ſtuol (= mensam) 33ᵃ *atd.*

stolice, *f.*, sedes:
I. sedě na své ſtoliczi (= ubi residet) 62ᵃ, jej na ſtoliczi posadiec (= cathedra) 110ᵃ *atd.*
II podle obyčeje ſtolicze své (= sedis suae) 6ᵃ.

strach, *m.*, timor: ne pro ſtrach kterých nepřátel (= timorem) 58ᵃ.

strachovati sě, *v. impf*, metuere: aby ſie neſtrachowaly smrti (= non metuerent) 23, žádný nenie, kto bie ſie neſtrachował k němu přistúpiti (= paveret) 80 *atd.*

strana, *f.*, plaga:
I. ſtrani puolnočnie (= acquilonis) 4ᵃ,

se všech čtyř ſtran (= lateribus) 15. † kraſne puolnoci (= versus) 38, těmi Stranamy ... mezi ſtranu na vzchod slunce (= plaga) 28ᵃ, ve ſtraᵛ ku puolnoci (= ad acquilonem) 11, na jednej ſtrany ryto bývá (= ex uno latere) 55, s jedné ſtrany ... s jiných ſtran (= latus) 21ᵃ, s jednej ſtrani .. s druhej ſtrani (= latere) 11ᵃ *atd.*

II. jednej ſtranie převzděli (= části) 40, s které ſtranij domu . ta neb ona ſtrana (= pars) 33ᵃ.

strast, *f.*, periculum: pomoci z té ſtraſti 14ᵃ, takú ſtraſt (= periculum) 23ᵃ, všelikej ſtraſti sě poddadúce (= periculo) 23 *atd.*

stratiti *v.* ztratiti.

strava, *f.*, expensa: se vší ſſtrawu (= victu) 9ᵃ, potřeba na ſtrawie (= expensa) *ss. atd.*

stráž, *m.*, custos: po dvú stú ſtrazy (= custodes) 45, jich ráčil ſtraz býti (= liberavit) 10 *atd.*

stráže, *f.*, cura: sú poručeny v ſtrazy (= sub cura) 56. *Srovn.* sraziti.

strážný, *m.*, custos: káží ſtraznym (= custodibus) 126, královych ſtraznych (= custodibus) 53 *atd.*

stred, *f.*, mel: vína, ſtrzedy i mléka (= mellis 22ᵃ.

střela, *f.*, [sagitta]: šípy neb ſtrzely 54, všecky ſtrzely, kterémiž střielejie (= sagittas) 81, *atd.*

střelba, *f.*, [iacula]: člověk na koni ſ ſtrzielbu (= cum arcu) 86ᵃ, všickni ſtrzielbu vystřielel (= sagittas) 84.

střelec, *m.*, sagittarius:

I. ſtrzelczi udatní (= sagittarii) 26ᵃ, ſtrzelczi dobří (= sagittarii) 11ᵃ *atd.*

II. (mečieři . .) . . ſtrelczi (= qui operantur arcus) 17.

střelnice *v.* střielnice.

střemen, *m.*, strepa: jezdci ſtrzemeny dlúhé mají (= strepis longis utuntur) 80ᵃ.

střetnúti, *v. pf.*, occurrere: Tataři chutně ſtrzetnvcze ſie s nimi (= ocurrerunt) 83ᵃ, kterak je najprvé ráno ſtrzietne (= occursum habet) 104ᵃ *atd.*

střevíc, *m.*, [calceus]: dva ſtrzewicze 15.

střiebrnicě, *f.*, vas argenteum: zlatice ſ ſtrziebrnicze (= argentea vasa) 55.

střiebrný, *adj.*, argenteus: má přivázaný ſtrziebny plátec (= argenteam) 65, rudy ſtrziebrne (= argenti) 126ᵃ, ſtrziebrnymi nitmi 61, rudy ſtrziebrneij (= argenti minere) 49 *atd.*

střiebro, *nt.*, argentum: hřiven ſtrziebra (= argenti) 16ᵃ, v rudě ſtrziebro (= argentum) 26 *atd.*

střieci, *v. impf.*, custodire: ſtrzieti cest (= custodiri) 53, ty jich velmi pilně ſtrziehu (= curam adhibent) 56 *atd.*

střiedný, *adj.*, mediocris: lodí ſtrziedmich bez čísla (= mediocres) 87ᵃ.

střielenie, *nt.*, [sagittatio]: ranili ſtrzielenym mnoho slonóv (= sagittis) 83ᵃ. *V.* střieleti

střieleti, *v. impf.*, sagittare: vždy zasě ſtrzielegicz (= sagittantes) 45, sě bijiechu a ſtryelechu 54 *atd. V.* střielenie.

střielnicě, *f.*, propugnaculum: hrady dřevěné s ſtrzielnyczemy (= cum propugnaculis) 105ᵃ.

strojiti *v.* stropiti.

strom, *m.*, arbor: dřevo neb ſtrom ... toho ſtromu ... dřeva neb ſtromu (= arbor) 21ᵃ.

stropiti, *v. pf.*, facere: spievanie veliké ſtropie (= faciunt) 51ᵃ, aby hry ſtropyly (= ludis vacare) 34ᵃ; *mor.* ?

strýc, *m.*, patruus: ſtricz jeho (= patruus) 3, ſtrycz jeho jeden (= patruus) 52ᵃ.

studenost, *f.*, frigus: pro velikú ſtudenoſt neb zimu (= frigus) 46ᵃ.

studený, *adj.*, frigidus: ta vlast ſtudena jest (= frigida) 26, vlast studena velmi 126ᵃ *(dvakrát) atd.*

studnice, *f.*, fons: má ſtudnycze (= fontes) 125, ſtudnycze veliká (= fons) 11.

studničný, *adj.*, puteorum: z ſtudnicznich vod (= de aqua puteorum) 79ᵃ.

stúpiti *v.* sstúpiti.

stvořitel, *m.*, creator: ſtworzitele všech věcí (= creatoris) 3.

stvrditi, *v. pf.*, firmare: hřebíky jsú sbity a stwrzeny (= firmate) 99ᵃ, nejsú ſtwrzene železem (= firmate) 19ᵃ *atd. V.* stvrzenie, stvrzovati.

stvrdnúti, *v. pf.*, consolidari: suol vařie, v formičku lejí a tu ſie † ſtwrdnu (= consolidatur) 78ᵃ.

stvrzenie, *nt.*, [confirmatio]: čekali ſtwrzeni papežova (= creacionem) 7ᵃ. *V.* stvrditi

stvrzovati, *v. impf.*, firmare: jich řebíky neſtwrzugi, ale ſtwrzugi ... (= firmantur — configuntur) 19.

styděti sě, *v. impf.*, erubescere: z nahoty

ſie neſtidie (= non erubescunt) 114, † neſtiediecze ſie posmívati (= non verentes) 54ᵃ, neroďte ſie za to ſtydieti (= erubescere *t. atd.*

† **Suciorcia,** *m*, *id.*: (vlast) † ſuczíorczia (= Fuciorcia) 54ᵃ.

súd, *m.*, iudicium: o ſudech (= de iudiciis) 4ᵃ *atd.*

súdce, *m.*, iudex: mají ſudcze a písaře (= iudices) 68ᵃ.

súditi, *v. impf.*, iudicare: teprv ſudie který den .. (= iudicant) 33.

sudlice, *f.*, lancea: ſudlicz užívají (= lanceis) 98.

sucho, *nt.*, ariditas: ſucho veliké ... pro ſucho (= ariditas) 21. *V.* suchý.

suchý, *adj*, siccus: dřevo ſuche (= sicca) 3ᵃ *V.* sucho.

suk, *m.*, nodus: třtie na ſucziech přeřezují (= iuxta nodos) 50, mezi dvěma ſukoma (= nodos) 75ᵃ.

sukno, *nt.*, pannus: dělají sukna (= panni) 48.

suma, *f.*, *id.*: počítajíc ſumu jeho užitkóv 97.

sup, *m.*, [vultur]: (gurſalegové jsú ti), ješto ſupa neb káni uhonie 46ᵃ.

súsěd, *m.*, vicinus: přítelé ſuſede (= vicini) 20, 94ᵃ *atd.*

sušiti, *v. impf.*, siccare: rybám ſuſſenym (= siccos) 124, ryby ſuſſiecze (= siccant) *t.*, niti ſuſſye na slunci (= desiccantur) 36 *atd.*

Suttur, *m*, *id.*:

I. *nr.* (vlast) Suttur (= Siccuin, Suttur) 4, 36ᵃ;

II. *nl.* město slove Suttur 36ᵃ.

sváda, *f.*, commotio: když ſwada jest (= commocio) 94ᵃ.

svadba *v.* svatba.

sváleti, *v. pf.*, commiscere: v hromadu ſwalegy (= commiscent) 124.

svárlivý, *adj.*, rixosus: lidé ſwarliwij (= rixosi) 16ᵃ.

svatba, svadba, *f.*, nuptiae: veliké ſwadbi dělají (= nupcias) 42.

svátek, *m.*, [festum]: o ſwatſſich tatarských 4ᵃ.

svatost, *f.*, sanctitas: mocí ſwatoſti své (= sanctitatis) 51, vól tak veliké ſwatoſti jest (= sanctitatis) 113 *atd.*

svatý, *adj.*, sanctus: anjel ſwati 14ᵃ, ſwa° Jana (= beati) 4, ſwati otcové 14ᵃ, ſwate° Linharta (= sancti) 11ᵃ, života ſwate° 15, k ſwate° apoštolu (= beati) 112ᵃ, jeho ſwate milosti 14ᵃ *atd.*

svázati, *v. pf*, ligare: kázal ſwazati a ſwieziecz voziti (= ligari ... ligatumque) 54ᵃ.

svědčiti, *v. impf.*, testimonium perhibere: jim ſwiedczieſſe (= perhibebat testimonium) 7ᵃ.

svědectvie, *nt*, testimonium: dobré ſwiediecztwy (testimonium) 3.

svědečný, *adj*, testimonialis: dsku ſwiedecznu (= testimonialem) 6ᵃ, ſwiedieczne znamenie (= testimoniale) 69ᵃ *atd.*

svědomie, *nt.*, conscientia: bezpečným ſwiedomim (= consciencia) 3.

svědomý, *adj.*, notus: ty věci ſwiedomy byly (= nota) 7ᵃ.

sveřepice, *f.*, equa: klisice veliká neb ſwyerzepycze (= equa) 111ᵃ.

svésti, *v. pf.*, seducere: jsúce ſwedenij diabelským oslepením (= seducti) 43ᵃ.

svět, *m.*, mundus:

I. ve všem ſwietie (= in universo) 45 (= in mundo) 26; w ſwietie vyšší 28 *atd.*;

II. na onom ſwietie (= vita alia) 22ᵃ.

světle, *adv.*, lucide: ani tak ſwietle hoří (= lucidus est) 28. *Srovn.* světlý.

světlo, *nt.*, lux:

I. na ſwyetlo vyjeti (= lucis) 126 *atd.*; *srovn.* světlý, světle.

II. (kdo v noci jde) musí v ruce ſwyetlo mieti (= lumen) 58ᵃ.

světlý, *adj.*, splendidus: jest ſwietly převelmi (= splendidum) 108, tvář červenú a ſwietlu (= candidum) 55ᵃ. *V.* světle *a* světlo.

svícez- *v.* svítěz-

sviece, *f*, luminare: mnoho ſwiecz rozžéhají (= luminaria) 51ᵃ, 82ᵃ *atd.*

svině, *f.*, sus: nenie ovec, než oslové, kozy a ſwienie (= sues) 97ᵃ, v blátě bydlí jako ſwynie (= sus) 105; divoká s.: divoké ſwynie (= apros) 63 *atd.*

sviní, *adj.*, porci: hlavy ſwynie, beranie .. (= porci) 102ᵃ.

svinúti, *v. pf.*, convolvere: jiný čas ſwynucz a složiec (= convoluta) 50.

svítěženie, svícezenie, *nt.*, victoria: o jich ſwitiezeni (= victoria) 4, po ſwieczezenie (= victoria) 39, velikeho ſwietezeni (= victorie) 50ᵃ *atd. V.* svítěziti.

svítěziti, *v. pf.*, victoriam obtinere: nad

nimi ſwietiezicz (= victoriam obtinent) 45, Alan ſwytiezij (= victor extitit) 5ª, *atd. V.* svítězenie *a* svítězovati.

svítěžovati, *svicezovati, *v. impf.*, [victoriamobtinere]: v bojích zwieczezugij (= victoriosi) 43ª. *V.* svítěziti.

svobodně, *adv.*, libere: nedá jich ſwobodnye loviti (= libere) 77, móž ſwobodnie jeti (= libere) 17, ſwobodnegie psáti 20 *atd. V.* svobodný.

svobodný, *adj.*, exemptus: jsú ſwobodni a vysvobozeni ode všech daní (= exempti) 69ª.

svobodstvie, *nt.*, [privilegium]: což jim milostí neb ſwobodſtwie podá 55.

svój, *pron.*, suus:

I. myšlení ſwa 14ª, zpovědlníku ſwemu (= suo) 3, na ſwe smrtedlné posteli 3, všecky ſwe lidi 22, wſſem paláci 22ª, věc ſwu spósobili 5, vlastní ſwu lodí (= propria) 5, ſwyech okolních (= suorum) 26, po ſwe vůli (= feliciter) 5 *atd. ss.*

II. má †ſweij jazyk (= propriam) 27ª; na ſwem myeſtu popsáno (= suo loco) 41, na ſwě miestě bude psáno (= suo loco) 6 *atd.*; aby ſwe navščívili (= suos) 7ª, (mniece) by sě již ſwogi vrátili (= suos) 102 *atd.*; (každý svůj díl) o ſwe přezdil 74ª.

svolati, *v. pf.*, advocare: ſwolaw křeſťany (= advocans) 54ª, 78 *atd.*

svornost, *f.*, concordia: spolní ſwornoſti (= concordia) 5.

svrchní, *adj.*, superior: pod ſwrchnem rúchem (= superioribus) 42ª, ſwrchni pokoj (= tectum) 57 *atd.*

svrchu, *adv.*, superius: ſwrchu psáno stojí (= in superioribus) 124. *Srovn.* vrch, s *a následujicí dvě složeniny.*

svrchujmenovaný, *adj.*, praefatus: (pánóv) ſwrchugmenowanich (= prefatos) 6ª. *V.* jmenovati *a* svrchu.

svrchupsaný, *adj.*, dictus: ſwrchu pſani pán (= dictus) 10. *V.* psáti *a* svrchu.

syn, *m.*, filius: nalezl ſyna 7ª, ſyn jeho (= filius) 9ª, ſyn páně Mikulášuov (= filius) 8ª, když ſyn jest neb pacholík 81ª *atd.*

†Syndalyn, *nl.*, *id.*: (mèsto) †Syndalyn (= Syndacui) 49.

Syndynfu, *nr.*, *id.*: (vlast) Syndynffu (= Syndynfu) 74ª.

synóv, *adj.*, filii: bez péče ſynowy jsúc (= filii) 81ª.

Syrochum, *nr.*, *id.*: přes Syrochum (= Syrocum) 90, 91, 72, 47 *atd.*

syrový, *adj.*, crudis: ſyrowe maso takto jedie (= carnes crudes) 79ª, toho třstie ſyroweho (= viridibus) 75ª, listie ſuroweho neb zeleneho ... zeliny ſyrowey ... všecko ſirowe (= viridia) 114ª.

šafrán, *m.*, crocus: kvietie podobné k ſſafranowij ... jako i ſſaffran 97ª (= croco .. crocus).

šálenie, *nt.*, illusio: tiem ſſalenym (= illusiones) 32. *V.* šielenie *a* šieliti.

ščekánie, *nt.*, latratus: psi s velikým ſſcziekanym běžie (= latratu) 86ª *V.* ščekati.

ščekati, *v. impf.*, latrare: psi ſſcziekagiecze za ním .. (= latrando) 86ª. *V.* ščekánie.

ščeně, *nt.*, catulus: leží u královych noh jako ſſczenye (= catulus) 63.

ščep, *m.*, arbor: nenie tu ſſczepu (= arbor) 21, tu jest ſſczepuow dobrých (= arbores fructifere) 17ª, 105ª *atd.*

ščestie, *nt.*, prosperitas: za zdravie a za ſſczeſtie (= prosperitate) 61ª.

ščiepati, *v. impf.*, scindere: Sſcziepagi to třstie (= scindunt) 91ª, to třstie sě krútí a ſſcziepa ſie (= scinduntur) 75ª *atd.*

šeddesát- *v.* šedesát-

šedesát, *numer.*, sexaginta: w ſſedeſatij dní 63, w ſſedeſati mílech 23ª, 104 *atd.* (= sexaginta).

šedesátý, *numer.*, sexagesimus: kap. ſſedeſata 4ª, 44; *při druhých číslovkách*: kap. ſedeſata prwa 45ª, 4ª *atd.*; kap. LX^ta druha 4ª, 46, léta ſſedeſate druheho 83; kap. LX^ta trzeti 4ª; kap. ſſedeſata cztwrta 48; kap. LX^ta pata 4ª, 48; kap. LX^ta ſſeſta 4ª; kap. LX^ta ſedma 4ª *atd.*

šelma, *f.*, epitimia: ſſelma neb mor na dobytku (= epytimia) 70.

šenktyš, *m.*, mensa: koſlíkové s ſſyenktyſſy (= mensa) 51.

šerednost, *f.*, turpitudo: takovú ſſerednoſti (= turpitudine) 35.

šeredný, *adj.*, turpis: ſſeredny zákon (= turpissimam) 30, přikázanie ſſeredne (= nepharia) 27, 76 *atd.*

šerý, *adj.*, griseus: Sſyera zvieřátka (= narii) 124ª, 125; jsú ſſierzie (= grisei coloris) 49ª, 71ª *atd.*

šest, *numer.*, sex: ſſeſt let . . . po ſſeſty letech 40ª, ſſeſt z nich . . . ſſeſt jiných 56, 98 . .; *při jiných číslovkách*: ſſeſt ſeth 9ª (= sescenti), let ſſeſt a dwadſieti 10 *atd. ss.*

šesterý, *numer.*, sex: byl jsem w ſſeſteru království (= sex) 104ª. *V.* šesteronásob.

šesteronásob, *adv.*, sex: ſſeſteronaſob dskami opeřena (= sex **tabulis**) 100.

šestinedělnice, *f.*, [puerpera]: přátelé jej navščevují jako ſſeſtienedielniczi 81ª.

***šestnáste,** *numer.*, sedecim: do ſſeſtnaſti 120ª, ſſeſtnaſte dní 35ª, 87ª, 93 *atd.*

šestnástý, *numer.*, decimus sextus: kap. ſſeſtnaſta 3ª.

šestý, *numer.*, sextus: přitrhl k †ſſeſſtemu městu 89, kap. Sſeſta 7ª, 3ª; seſty kublaj 40ª (= sextus); léta ſſeſte° a padesátého 52, kap. šedesátá ſſeſta 4ª *atd. ss.*

ševčík, *m.*, [sutor]: ten ſewczik . . ſſewczika toho . . . jednomu ſewczykowi 14ª až 15ª.

šielenie, *nt.*, illusio: Sſylenie diabelſkeho 32 (= illusiones); *v.* šálenie *a* šieliti.

šielenost, *f.*, dementia: tú ſſyelenoſtij (= demencia) 35.

šieliti, *v. pf.*, dementare: ti gſu tak od modl ſſielenij (= dementati) 78, ſſieleſſe tu zemi (= delusit) 23ª. *V.* šielenie.

šíje, *f.*, [collum]: na ſſigi mají hrby (= super humeros) 17ª.

šik, *m.*, ordo: to takým ſſykem držie (= ordine) 45.

šikovánie, *nt.*, gubernatio: w ſſykowany a zjednávání (= gubernacione) 44ª. *V.* šikovati.

šikovati, *v. impf.*, ordinare: a tak ſſykugie všecko vojsko (= ordinatur) 44ª. *V.* šikovánie.

šindel, *m.*, tegula: dva ſſyndely udělají (= tegule) 50.

šíp, *m.*, sagitta: ſſiepem zastřelen (= sagitta) 40ª, ſſypuow množstvie . . , ſſypi vystřielechu (= sagittae) 54.

šíře, *f.*, latitudo: jest ſſyrzy na loket (= grossiciei) 108, na dli a na ſſyrz 27ª, 31ª (= per latitudinem), u velikej ſſyrzi (= latitudo) 18, 58 *atd.*

širokost, *f.*, ambitus: má ſſirokoſt čtyři míle (= ambitus) 56ª.

široký, *adj.*, latus: ocasy ſſyroke (= latam) 18. jest nayſſyrſſij (= ampliorem) 26ª *atd.*

škaredý, *adj.*, deformis: ženy ſſkarede jsú velmi (= deformes) 120, **od ſſkarede°** diabla (= sathana) 41 ***atd.***

škoda, *f.*, damnum: **mnoho** ſſkody (= dampna) 126.

škop, *m.*, **aries**: toho ſſkopa obětuje (= arietem) 32ª, krásného ſſkopa *t.*, vezmú ſſkopy s črnými hlavami (= arietes) 51, ſſkopy veliké (= arietes) 28, zabijíce ſſkopi 82ª, jsú ſſkopowe větší 113ª *(id.) atd.*

škopec, *m.*, aries: musie toliko a toliko ſſkopczow zabiti 82ª (= arietes) *V.* skopec.

škopový, *adj.*, [arietum]: zvařiti to maso ſſkopowe 32ª.

škořice, *f.*, cynamomum: veliká věc ſſkorzicze (= cynamomum) 77.

škřek, *m.*, [clangor]: po ptačiem ſſkrzieku věci rychtují (= augurium) 114.

šlechetnost, *f.*, probitas: mudrostí a ſſlechetnoſti (= probitate) 52.

šlechetný, *adj.*, probus: ſſlechetnij jsú (= probi) 27ª, jest velmi ſſlechetny . . . synóv ſſlechetnych velmi (= probos) 56ª.

šlechtic, *m.*, baro: pánové neb ſſlechticzi (= barones) 9, ten ſſlechticz neb pán (= baro) 7 *atd.*

šlechtična, *f.*, nobilis (femina): ſſlechticzny tej vlasti (= nobiles) 26ª.

šlechtilý *v.* zšlechtilý.

šlepěje, *f.*, vestigium: ſſlepegie zahladí (= vestigia) 31.

šnóra, *f.*, corda: visí ſſnora hedvábná . . na té ſnorzie (= corda) 109; *mor.?*

špatný, *adj.*, [malus]: nohy všecky špatne 111ª.

špice, *f.*, acies: biechu na prvé ſſpiczi (= in prima acie) 83ª.

špílman, *m.*, mimus: žakéři neb ſſpilmani (= mimi) 84ª.

šturm, *m*, [impetus]: dobývaje ſſturmem (bellans appropinquasset) 40ª.

šupina, *f*, ? : má na sobě jiezky neb ſſupyni (= cricios *atd.*) 21ª. *V.* jiezka.

švec, *m.*, [sutor]: odpovie ſſwecz . . . pane ſſewcze 15.

-ť, *cj.*, enim: nebt jest byl (= enim) 10, tiemt obyčejem 61, muſit smrt vzieti 39ª, gſut tu křesťané 35ª, protot jsú popsány (= autem) 10 *atd. V.* jakožť, toť, žeť.

†Taciamordni, *nr.*, *id.*: (rovina) Taciamordnij (= Caciamordim) 65ª.

táhnúti, *v. impf.*, trahere: *v.* taženie.

I. tahnuti saně (= trahere) 125ᵃ, kteréžto velblúdi tahnu (= trahuntur) 41ᵃ *atd.*
II. vojsko tahne (= transitum facit) 30ᵃ *atd*;
III. pro něž by ſie kupci tam tahly 112.

Taitam, *nl., id.*: o hradu taytam (= taychan) 4.

tajiti, *v. impf*, dissimulare: boje se hněvu tagij tej křivdy (= dissimulavit) 109ᵃ.

tak, *adv*, adeo: tak sě prodlilo (= adeo) 7ᵃ, tak malí jako velicí 14, tak že tudy.. 5ᵃ; **a tak** došli (= autem) 6, a tak sě dokonává 3, 4ᵃ ***atd.*** *V.* také, takto, taký.

také, *cj.*, eciam: take **tázal (= eciam) 6,** a take si (= qui eciam) 10ᵃ, i take strýc (= vero) 3, a take kterak (= et) 6, i take (= nec non) 8ᵃ *atd. V.* takéž *a* tak.

takéž, *adv.*, similiter: právě takez vypravoval (= similiter) 3, takez jich modly (= similiter) 43, 106 *atd. V.* také.

takový, *pron.*, talis: takowy stal se div (= tale) 29, v takowe noviny 9, takowych koní (= huiusmodi) 19, bojiece sě smrti takowe 23ᵃ, TAkowa příčina (= hec) 52, takowym tažením 125ᵃ *atd. V.* takovýž *a* taký.

takovýž, *pron.*, huiusmodi: že takowez kratochvíle (= huiusmodi) 23 *V.* takový.

takto, *adv.*, tali modo: takto dělají (= modus talis) 21, kapitoly popsány takto 3. *V.* tak.

taký, *pron.*, talis: taku pomoc (= tale) 125, pro taku věc 15, take práce (= tantis) 10, toho takeho pokušení 15ᵃ *atd. V.* takýto, tak, také.

takýto, *pron*, talis: takyto obyčej (= talis) 33, takuto spravedlnost (= hoc modo) 45ᵃ. *V.* taký.

taléř, *m*, incisorium: talerzow nemají (= incisoriis) 114ᵃ.

tam, *adv.*:
I. illuc: odjinud tam vésti (= illuc) 123ᵃ, bráti sě tam 11ᵃ, sěm i tam 22ᵃ, 43ᵃ, 45ᵃ *atd.* (= huc illucque);
II. [illic]: a tam v těch vodách (= in quibus) 19ᵃ.

tamarynda, *f., id.*: kořením, jemuž tamaryndy řiekaji (= tamarendas) 117.

Tampinguj, *nl., id.*: (město) Tampynguy (= Tampynguy) 97.

Tana, *f., nr., id.*: královstvie †Tanakambaoch (*lt. orig* Tana, Cambaoth) 117.

Tanduk, *m., nr., id.*: rovně... Tanduk (= Tanduk) 39ᵃ.

Tandynfu, *nl., id.*: (město) Tandynffu... †Kadynfu (= Tanditu) 87.

tanec, *m.*, corea: nastrojie tanecz veliký (= coream) 82, ujmú sě v tanecz 82ᵃ *atd.*

tanečník, *m.*, ludens in corea: jednoho z těch tanecznikuow (= ex ludentibus in corea) 82ᵃ.

Tangut, *nr., id.*: (vlast) Tangut (= Tangut) 32ᵃ, 37, 48; *také* Tengut.

tantar 91ᵃ *slovo vlaské.*

tarče, *f.*, scutum: na tarcziech uvieží (= ad scuta) 113, tarcze a kopie (= scuta) 111 *atd. V.* Saracén.

Tatar, Tater, *m., ng., id.*: taterowe 40, Taterove 40; každý tater (= Tartarus) 42ᵃ, o bití Tataruw... o pokrmu Tataruw (= Tartarorum) 4, 4ᵃ, od Tateruow 16 *atd. ss*

tatarsky, tatersky *adv.*, lingua tatarica: jimžto tatarſky řiekají cinici (= lingua tatarica) 63ᵃ; tatarſky slove.. taterſkey ſlove.. 65 *atd. V.* tatarský.

tatarský, taterský, *adj.*, Tartarorum: k Taterſkemu královi (= Tartarorum) 3ᵃ, o obyčejích Tatarſkich 4ᵃ, krále Taterſkeⁿ (= Tartarorum) 3, zástupu Tatarſkeⁿ (= Tartarorum) 4ᵃ *atd. ss. V.* tatarsky.

Tater- *v.* Tatar-

Tavrisia, *f., nl., id.*: o městu Tawryſii (= Taurisia) 3ᵃ.

Taynfu, *nr., id.*: (vlast) †Taynfu.... †Kamffuga (= Tanfu) 72.

tázati, *v. impf.*, interrogare: tazal geſt gich (= interrogavit) 6ᵃ, pilně geſt tazal o... (= inquisivit) 6, 102ᵃ *atd.*

taženie, *nt.*, tractus: takovým tazenym (= tractu) 125ᵃ. *V.* táhnúti.

Tebeth, *nr., id.*: (země) Tebeth (= Tebeth) 75ᵃ.

téci, *v. impf.*, [currere]:
I. tak mnoho tecze (= emanat) 11, kteréž tecze z dřevíčka (= fluit) 123ᵃ, potokové teczechu (= fluebant) 22 *atd.*;
II. sveřepice tecze ſie s ořem (= concipit de) 111ᵃ.

tehda, *adv.*, tunc: tehda obdržal (= tunc) 54ᵃ, tehda žena móž 30ᵃ *atd. V.* tehdy.

tehdy, *adv.*, [tunc]: tehdy je přijal 8, tehdy znamenavše 6, tehdy pak (= quadam

sie) 6ª *atd.*; jestli věčšie věc, tehdy sedmnáste, pakli opět věčšie, tehdy třicet sedm *atd.* 45ª. *V.* tehda.

téjměř, *adv.*, plurimum: teymerz všickni chodie (= ut plurimum) 93.

těkač, *m.*, cursor: jednomu tiekaczowij, ježto běžie . . jiní tiekaczi . . . toho tiekacze . . . měnie sě tiekacze 69ª.

tělesný, *adj.*, corporis: tieleſnu potřebu (= victum) 118, čistotu tieleſnu (= corporis) 37ª, 94ª *atd.*

tělo, *nt.*, corpus: tiela mrtvá (= corpora) 4, 33, tiela jejího 15 *atd.*

temnost, *f.*, tenebrae: o vlasti temnoſti (= tenebrarum) 126, temnoſt slove (= obscuritas) 126 *atd.*

temný, *adj.*, tenebrosus: temne povětřie (= tenebrosus) . . . tu vlast temnu (= obscuram) 126 *atd.*

Temur, *nv*, *m.*, *id.*: (kralovic) Temur 56, 56ª (= Temur).

ten, *pron. dem.*, ille *V.* jistý, potom, protože, to, točíš, zatiem; tento, týž.

I. tee lodie (= ille) 19, w te zemi (= in regione illa) 3ª, u toho krale (= prefatum regem) 3, toho starce (= eius) 4, s tiem králem (= illo) 4, mezi tiemij (= eos) 48, ty dva (= illi) 8, pannu tu 9ª *atd. ss.*; to vše (= per omnia) 3, všecky ty věci (= hec omnia) 3 *atd.*; k utěšení tiech, ktož . . . 3, ktož umie, ten vylož 26ᵇ, také ti, kteréž . . ., ti přijedú 10ª *atd.*; tott jest ten Marek (= hic) 7ª; (všecko) to geſt dobytek, koni . . (= scilicet) 123ª *atd.*

II. ten jistý *v.* jistý; *rčení stč.* Koturnyks ten pták: datyle to ovoce 19, ten šlechtic neb pán Rogatal 7, v tom městě Akon 7ª, do to města Bochara 5ª *atd.*

III (zdi) čímž výše tiem vždy tenčejší (adeo) 58.

Tenduch, *nr*, *id.*: (vlast) Tenduch 4ª, o zemi Tengut 48, 48ª (= *lt. kolísá* Tenduch Tengut).

Tengut *v.* Tenduch.

tenký, *adj.*, subtilis: zed tiem vždy tenczeyſſy a užší (= subtiliores) 58, velmi zšlechtilú a tenku kuoru (= subtilissimum) 107.

tento, *pron.*, hic: tyto knihy (= iste) 3, tiechto knih . . . tyto věci . . . tyto knihy (= huius-hec) 10, tohoto času (= quo) 5, příčina tato byla (= hec) 6, w tiechto knihách (= hunc) 3, tyto věci . . . knihy tyto 126ª *atd. V.* ten.

tenž *v.* týž.

Teobaldus, *m.*, *nv.*, *id.*: (legat) Teobaldus (= Theobaldus) 7ª.

tepati sě, *v. impf.*, concertare: tepiechu ſie tak (= commissum est) 54, když ſie tepucze srazie (= concertassent) 5ª *atd.*

teplice, *pl. f.*, balnea calida: tu jsú teplicze nebo lázni přirozené horké (= balnea calida) 20.

teplý, *adj.*, calidus: do teplych krajin (= calidas) 41ª.

teprv, *adv.*, [tunc]: spatřiece teprw súdie 33.

tesař, *m.*, faber lignarius: měli smy s sebú své teſſarze křesťanské (= fabros lignarſios) 91 *atd. V.* těžař.

Tesimur, *nr.*, *id.*: o zemi Teſymur 4, 27 (= chessinnur *atp. lt.*).

tesknost, *f.*, taedium: teſknoſt činíchu (= tedium) 54ª, pro teſknoſt horka (= pre caloris anguſtia) 111ª.

těsto, *nt.*, pasta: z tieſta (= pasta) 124.

tetřev, *m.*, coturnix: mnoho Tetrzewu (= coturnices) 17, 64ª *atd*

též, *adv.*, similiter: też také (= similiter) 123ª, opět teez za stolem sedie 59ª (= similiter), teez dobytek (*id*) 124 *atd. V.* týž.

těžař, *m*, cultor: tiezarowe země (= cultores 74, řemeslníci i †teſſarzi (= cultores terre) 74ª *atd. V.* tesař.

těžce, *adv.*, graviter: tieztcze sě roznemóž (= graviter) 7. *V.* těžký.

těženie, *nt.*, cultura: velmi dobré tiezenie země (= cultura) 90.

těžký, *cežký, *adj.*, gravis:

I. zvieřata tyezka (= ponderosa) 125, naytieſſie lodie (= magne) 87ª *atd.*

II. tak czeſke přikázanie (= grave) 35; ženy mužóm nejsú tiezky (= onerose) 42 *atd*

III. (ženu, ana) dietětem tiezka (= pregnans) 7ª *V.* těžce.

Tigataj, *nv.*, *id.*: bratr Tygatay (= Tygatay) 29.

Tigris, *nl.*, *id.*: potok Tygris (= Tigris) 5ª.

Timochaim, *nr.*, *id.*: (vlast) Tymochaym 3ª, 16, 21ª (= Tymochaym).

Tinguj, *nl.*, *id.*: (město) Tynguy . . . Tygnij . . . Kangnij (= Tingui) 90–90ª.

Tintintalas, *nr., id.*: (vlast) tijntintalas 35ᵃ, tej vlasti Tyntintalas 36ᵃ, Tyntyntalas 4 (=chynchyntalas *atp.*).

tisíc, *numer.*, mille, *většinou nesklonné*: jeden neb dva tiſſicz mnichuov 51ᵃ, tiſſicz mil 118ᵃ, jedno tiſſicz bizancium 66, po tijſſicz, po stu 44ᵃ, nad tiſſycze giezdnými 44ᵃ, nad tiſſicz tiſſyczi 55, dvacet tieſieczuow 41, nad sto tiſſiczi jest 44ᵃ, čtyři tiſſicz 118ᵃ, má dvě tiſſicz mil 119ᵃ, dwa tiſſicz mil 104, 107ᵃ; dvanást tiſſicz 121, se dva tieſſieczemij 83 *atd. ss.*

tisící, *numer.*, millesimus: léta tiſiciho.. 7, léta tyſiecziho 10, léta tieſſieczieho . . . 83 *atd. ss.*

tisový, *adj.*, ebeni: lesové tiſſoweho dřeva (=ebani) 103ᵃ.

tkadlec, *m*, †textura: když od tkadcze vezme (=ex textura) 36.

tlúci, *v. impf.*, percutere: vezmúce kladivo i tlukú v tu dsku (=percuciunt) 94ᵃ, v moždieři tluku (=conterunt) 36 *atd.*

tlumok, *m.*, capsa: dva tlumoky (=capsas) 62.

tlustost, *f.*, grossities: tluſtoſt peřie (=grossicies) 119ᵃ.

tlustý, *adj.*, grossus:

I. rohy tluſte (=grossa) 17ᵃ, z tluſtiech desk (=valde grossis) 33, velmi tluſte dřevo 21ᵃ *atd.*

II. bude tluſto (=pinguescit) 28, tluſti jsú (=pingues) 18 *atd.*

tlúšče, *f.*, latitudo: jest tluſſczy na pied (=longitudinem) 108, na 3 kročeje šíři neb tluſſczy (=latitudinis) 58 *atd.*

tma, *f.*, obscuritas:

I. pro tmu (=caligo) 126, tmij držie (=obscuritatem) 18 *ata.*

II. v počtu ke stu a šedesáti tmam. A tma slove deset tisíc (=tomani) 96.

-to, *v.* jenžto, kterýžto, odkovadžto, takto, takýto, tudyto *atd.*

točíš, *adv.*, scilicet: léta toczíſs . . (=scilicet) 5, toczis z byvolových . . . (=sive) 42 *atd.*

tolik *v.* toliko

toliko, tolik, *adv.*, tot: toliko v počtu (=tot) 96, tolik bude míti (=tot) 34 *atd.*

***toliký,** *adj.*, [tantus]: takú neb toliku vieru . . . že nemají tolike viery 14.

Toloman, *nr., id.*: (vlast) Toloman 85ᵃ (=Toloman).

tomayn 96ᵃ *název vlaský.*

topazus, *m.*, topazius: mnoho zafírów topazow (=topacii) 108.

tostaor 65 *slovo tatarské.*

tovařiš, *m.*, socius: towarziſſie pominú . . . k towarziſſom . . . od towarziſuow (=sociis) 32, z mých towarziſſuow 18ᵃ *atd.*

tovařišstvie, *nt.*, consortium: přebývaje v towarziſtwy (=consorcium) 5ᵃ, 110 *atd. V.* tovařišstvo.

tovařišstvo, *nt.*, societas: towarziſſtwo spolu činie (=societatem) 108ᵃ, 78 *atd. V.* tovařišstvo.

trámec, *m.*, trabecula: dělají slúpce, tramcze (=trabecule) 50.

tramvutana 6, 113 *slovo vlaské.*

tráti, *v. impf.* durare: drahně dni to shieranie jim tra (=durat) 106.

tráva, *f.*, herba: listí i trawa (=herbe) 20.

tráviti, *v. impf.*, [degere]: žádný cizozemec na jiné peníze trawiti nesmie (=expendere) 67ᵃ.

trávník, *m.*, viridarium: mají trawniku mnoho (=viridaria) 19ᵃ, na trawnykij krásné (=campestria) 18ᵃ *atd.*

třeba, *adv.*, [necesse]: nemnoho trzeba jineho masa (=vix utantur) 124ᵃ.

třesk, *m.*, sonitus: ten trzeſk toho pukánie . . . prask a trzeſk (=sonitus) 75ᵃ 76.

trest, *f.*, arundo: na dvé rozdělili treſt . . . tej trzſty . . . dvě polovici trzty . . . nad těmi trztyemy (=arundo) 40 *V.* trstie.

třeščeti, *v. impf.*, crepitare: pukaje sě velmi trzeſſczi (=crepitant) 75ᵃ.

třetí, *numer.*, tertius: kap. trzeti 3, v knihách trzetich 27ᵃ *atd.*

trh, *m*, negotiatio: v svých trziech sě vedú (=negociacione) 114, těmi prútky tržie neb trh dějí (=expendunt) 78ᵃ) *atd.*

tři *v.* tfie.

třiadvacátý, *numer.*, vicesimus tertius: kapit. XXIIIᵗᵃ 3ᵃ.

třidcátý, *numer.*, tricesimus: kap. trziczata 4, kap. trzidczata 23ᵃ; *při ostatních číslovkách:* kap. trzidczata ſſeſta 85ᵃ, trzidczata ſedma 85ᵃ *atd. ss.*

třidceti, třicet, *atp., numer.*, triginta: do trzidczeti . . 125ᵃ, wod trzidczieti dnech 31ᵃ, trzidczet hřiven 16ᵃ, žen trzidczet 37ᵃ, trzidczet dní 63; trydczet tisíc 101ᵃ *atd. ss.*

třie, *numer.*, tres: trzie pánové 9, trzi leta (=tribus annis) 5ᵃ, po try měsiece 56ᵃ,

po trzie měsiece 123ᵃ *atd.*, vzdáli dvú neb trzi dní 31, na miestech trziech 31ᵃ, po trziech měsiecích 9ᵃ, trzmy tisíci 59 *atd. ss. Srovn.* třidceti, třikrát, třináste třiadvacátý, *atd.*

třieska, *f.*, [fragmentum] (?): ščiepají to třstie a ty trzieſky pletú v hromadu 91ᵃ.

třikrát, *numer.*, [ter]: trzikrat pozvonie (=tria signa fiunt) 58.

třináste, *numer.*, tredecim: trzinaſte dní 125, trzidnaſte dní *t*, trzinaſte do roka 61 *atd.*

třinástý, *numer.*, tertius decimus: kap. trzinaſta 3ᵃ, 11 *atd.*

tripolitanský, *adj.*, Tripolitanus: Vilém tripolitanſky (=tripolitanus) 8.

trnie, *nt*, spinae: jako by byl trnye hrubeho (=spinis magnis) 105.

trój, *numer.*, tres: w trogie knihy (=tres) 3, na tre rozdělili (=in tres partes) 74ᵃ.

trpěti, *v. impf.*, [pati]: má smrt trpěti (=morte moreretur) 55ᵃ, horko, jehož trpieti nemohú (=intollerabilem) 19ᵃ *atd.*

třstie, *nt.*, arundines: ze trzſtie spletený ... trczte, z něhož dělají ... tiem trztem ... to trztie přeřezují 50 (=arundines), to jisté trzſtie ... toho trzſtie syroveho .. 75ᵃ *atd. V.* třieska.

trúba, *f.*, tuba:

I. w truby i na jiné nástroje (=tubis) 53ᵃ *atd.*;

II. po trubach vedú vodu (=per aqueductus) 19ᵃ *atd.*

truhla, *f.*, capsa: ta truhla ... v tu truhlu ... před tu truhlu (=capsa) 33ᵃ, truhlu mají (=capsam) 33, 86 *atd*

truchlý, *adj.*, tristis: lid truhel bieše (=tristis) 35ᵃ.

trus, *m.*, stercus: nalézají v jejich truſu adamanty 113ᵃ.

trvati, *v. impf.*, sustinere: ty dradvy velmi dobře trwagi (=sustinent) 19.

tržiti, *v. impf.*, expendere: těmi trzie nebo trh dějí (=expendunt) 78ᵃ, jiným trziti (=expendere) 57ᵃ.

tu, *adv.*, ibi: tu jest město (=ibi) 10ᵃ, tu ješto by bylo (=in loco qui) 40ᵃ, nalez tu muže (=ibi) 5ᵃ, tu v Konstantinopoli 5, tu na té dolině (=ibi) 17ᵃ, tu jest kupečstvie (=illuc) 10ᵃ, a tu jsú 5ᵃ, často tu přicházie (=illuc) 49 *atd. ss.*

tučnost, *f.*, pinguedo: tú tucznoſtie pomaží (=pinguedo) 43.

tučný, *adj.*, [pinguis]: tucznem masem (=pinguedine carnis) 43.

tudy, *adv.*, [hac]: tudy jíti 11ᵃ, tudy jedúce 5ᵃ, tudy všady (=in toto illo spacio) 90ᵃ *atd.*

tudyto, *adv.*, [hac]: tudyto pojedete (=per nos) 116ᵃ.

Tuj, *nv.*, *m.*, *id.*: (chán) Tuy) (=cuy) 40ᵃ.

tunina, *f.*, *id.*: ryby, ješto slovú tonina 19, tunyni veliké ... obecně jmenují tunyna 123ᵃ *atd.*

tupý, *adj.*, [obtusus]: rohy tupe (=acumine carent) 17ᵃ.

turecký, *adj.*, Turcarum: o tureczkey vlasti (=Turchie) 10ᵃ, o zemi tureczſkey (=Turchie) 3ᵃ, jazykem tureczkem (=Turcharum) 6ᵃ, tureczká země 10ᵃ. *atd.*

Turek, *m.*, *ng.*, Turcus: od Turka (=Turcho) 36, z Turkuow (=Turchi) 10ᵃ *atd.*

turkys, *m.*, *id.*: turkyſſow mnoho (=turchisci) 17, 78 *atd.*

turonský, *adj.*, Turonensis: turonſky haléř 67, liber † Tyronſkych (=Turonensium) 16ᵃ *atd.*

tutia 21 *jméno cizí.*

tuto, *adv.*, hic: tuto jsú popsány 3, tuto sě musímy vrátiti (=hic) 47 *atd. V.* tu.

tvář, *f.*, facies: twarz má červenú (=faciem) 55ᵃ, twarzs ovšem právě jako ... (=effigiem) 122ᵃ *atd.*

tvaroh, *m.*, lac siccum: mají twaroh (=lac siccum) 44.

tvój, *adj.*, [tuus]: oko twe 15 *atd.*

tvořiti, *v. impf.*, facere: rozličné piesně tworzie (=faciunt) 82.

tvrdě, *adj.*, [dure]: zesnuli velmi twrdie (=gravi sopore) 23. *V.* tvrdý.

tvrditi, *v. impf.*, firmare: lodi twrdye (=firmatur) 99ᵃ, chtie twrditi neb opravovati (=reficiatur) 100 *atd. V.* tvrzenie.

***tvrdný,** *adj.*, fortis: twrdneyſſie jsú (=forciores) 27.

tvrdý, *adj.*, fortis: dřevo má twrdij (=forte) 21ᵃ. *V.* tvrdě.

tvrze, *f*, fortalitium: města neb twrze (=fortalicia) 44, dřevené twrzie ... v jedné twrzy (=castella) 120ᵃ *atd.*

tvrzenie, *nt.*, [reparatio]: opravovánie neb twrzenie potřebuje (=ut reficiatur) 100.

ty, *pron.*, tu: oko pohorší ſie 15, wy ste

chtěli . . . was přivedli . . . wam beřem 116 *atd.*

týden, *m.*, septimana: na všaký tyden (= septimanis) 49ᵃ, 112ᵃ, aniž tydnow mají (= ebdomadas) 37ᵃ, celý tyden (= diebus septem) 18 *atd. V.* týž *a* den.

týti, *v. impf.*, impinguari: člověk z něho tyge (= impinguari facit) 19.

týž, *pron.*, idem: tez by sě přihodilo (= simile) 20ᵃ, jdúce tuoz stranú (= eandem) 30, pro tuz věc (= eandem) 114ᵃ, w temz čísle a w tiz úřad 56, tymſ obyčejem (= supra dicto) 125ᵃ *atd. V.* též.

u, *prp.*, apud: v toho krále (= apud) 3, 6, v moře (= citra) 18ᵃ *atd.*

u *v.* v *a* plný.

ubíti, *v. impf.*, interficere: až do smrti vbygi (= moriuntur) 45ᵃ.

ubrus, *m.*, mappa: rúcha neb vbrus (= mappa) 36ᵃ.

ubuditi, *v. pf.*, excitare: od svých vbuzen (= excitatus) 53ᵃ.

učený, *adj.*, literatus: dobře vczena bratry (= literatos) 8. *V.* učiti.

učiniti, *v. pf.*, facere: sobě vczinil ohradu (= fecit) 22, aby to vczinily 6, vczinicze jeho kázaní 23, kterak jsú s papežem vczinily (= egerunt) 8ᵃ, jižli jest tomu bohu dosti vczinieno (= satisfactum esse) 82ᵃ *atd. ss.*

učiti sě, *v. impf.*, informari: aby ſie vczily nepodobných věcí (= informari) 2ᵃ. *V.* učený.

učíti, *v. pf.*, sentire: když vczigi (= sentiunt) 19ᵃ.

úd, *m.*, membrum: všech vduow svých (= membra) 55ᵃ.

udatnost, *f.*, strenuitas: o vdatnoſti (= strenuitate) 4ᵃ, skrze jich vdatnoſt (= audaciam) 22, 89 *atd.*

udatný, *adj.*, strenuus: vdatnij bojovníci (= strenui) 10ᵃ, v odění vdatni (= strenui) 11ᵃ *atd.*

udáviti, *v. pf*, occidere: že by zamordovali neb vdawyli (= occiderent) 108ᵃ.

udělati, *v pf.*, perficere: mnoho diela vdielagie (= perficiunt) 47ᵃ, věži vdielal geſt (= elevavit) 11ᵃ *atd.*

udeřiti, *v. pf.*, irruere: na Armení uderzie (= invasit) 8, na břich vdierzie 45ᵃ, vderziti na nepřátely (= irruere) 52ᵃ, vdierziecze na ně (= irruerunt) 92ᵃ, než v hromadu vderzie 53ᵃ, na vojsko vdierzie (= irruerunt) 84, naň vderzieti (= invadere) 86ᵃ, chtě vderziti (= invadere) 83ᵃ, chtiece vderzieti (= invadere) 83, na ně vderzie (= prelium commiserunt) 54.

udieti, *v. pf.*, [fieri]: vdaly ſe jim kdy (= si opus fuerit) 44.

údol, *m.*, vallis: mezi těmi horami a vdoly (= valles) 74, do těch vdoluow (= valles) 113. *V.* údolé.

údolé, *f.*, vallis: po vdoly jest jíti (= valles) 28ᵃ, na vdoly tej púšče (= vallibus) 38, někaká vdole . . v těch vdolech . . z těch vdole . . (= vallis) 113—113ᵃ *atd.*

Uguj, *nl.*, *id.*: (město) Vgui (= Ugui) 97.

úfati, *v. impf.*, [sperare]: v sě vffagice 14ᵃ.

uhladiti, *v. pf.*, polire: (saně) vhlazene (= politum) 125ᵃ.

uhlé, *nt.*, [carbo]: celú noc vhle chová (= ignem) 71.

uhoditi, *v. pf.*, pervenire: neuměli sú k tovařišóm vhodyti (= pervenire) 32.

uhodnúti, *v. pf.*, praedicere: aby pověděli vhodnucze (= predicerent) 40.

uhoniti, *v. pf.*, capere: na loviech vhonie (= capiunt) 42ᵃ, slona vhonij (= capit) 119ᵃ *atd.*

uhraditi, *v. pf.*, claudere: velmi dobře vhradie (= clausas) 41ᵃ.

Ucham, *nr.*, *id.*: (země) †Botha (= uocam) 4, †Bochaym 27, do vlasti Vcham 27ᵃ (= Vcham).

ucho, *nt.*, auris: přesky u vſſi (= in auribus) 26ᵃ, vſſy nemají (= aures) 123ᵃ *atd.*

uchovati, *v. pf.*, conservare: syna ráčil vchowati (= conservare) 33, tak ſie od horka vchowagie (= liberantur) 19ᵃ *atd.*

ujieti sě, *v. pf.*, [coepisse]: opět ſie vgmu v tanec (= iterum saltant) 82ᵃ.

ujistiti, *v. pf.*, certificare: vgieſſtiwſſe ſie svícezením (= certificati) 40.

ujíti, *v. pf.*:

I. [progredi] (což móž) za sedm dní vgiti 17, 20ᵃ *atd.*

II. evadere: nemnoho jim móž vgyti zvěře (= evadere) 64.

ukázanie, *nt.*, [demonstratio]: s toho vkazani 15. *V.* ukázati.

ukázati, *v. pf.*, ostendere: vkaz mi nohu . . vkaze nohu 15, by uměli vkazati (= ostenderent) 6ᵃ, chce jim liboſt vkazati (= honorem caperent) 6 *atd. V.* ukázanie.

ukrásti, *v. pf.*, furari: jestliže vkradne věc (= furatus fuerit) 45ᵃ, bezděky vzieti neb vkrafti (= furari) 114, 77 *atd.*

ukrotiti, *v. pf.*, placare: hněvu vkrotiti nemóžem (= placari) 82ᵃ.

ukrutenstvie, *nt.*, crudelitas: o vkrotenftwie (= crudelitate) 102ᵃ, nad vkrutenftwiem (= immanitate sceleris) 122 *atd.*

ukrutník, *m.*, tyrannus: o jednom vkrutnyku (= tiranno) 22, 3 *atd.*

ukrutný, *adj.*, [crudelis]: vkrutnu smrt (= amara morte) 39ᵃ, velmi zlé a vkrutne (= pessimus 22. 77 *atd.*

ukusiti, *v. pf.*, [mordere]: když koho pes vzteklý vkufiel (= morsum patitur) 80ᵃ.

uléti, *v. pf.*, aquam proicere: vlegi naň vodu (= aquam proiciunt) 87.

ulice, *f.*, vicus: z vlicze do vlicze (= de vico ad vicum) 93ᵃ, v každé vliczi (= vico) 125ᵃ, 58 *atd.*

ulička, *f.*, viculus: do jiné vliczky neb vsi (= vicum) 125ᵃ, vliczka jedna (= viculus) 125 *atd*

uloviti, *v. pf.*, capere: což vlowij (= capiunt) 43ᵃ.

uložiti, *v. pf.*, [ponere]: vlozil fie s svým vojskem . . . (= quievit) 83, mají stánie vloziti a zjednati (= providere) 68 *atd.*

umělost, *f.*, industria: pro vmyeloft a vtipnost (= industria) 64.

umenšovati, *v. impf.*, diminuere: přičiňujíce neb vmenfiugicze (= diminuendo) 91ᵃ.

uměti, *v. impf.*, scire: psáti vmiel (= sciebat) 8ᵃ, vmiegichu skákati (= docte erant) 22, jenž by vmiely ukázati 6ᵃ *atd*

umírati, *v. impf.*, mori: ten vmierage kázal . . (= moriens) 84.

úmluva, *f.*, contractus: vmluwy své a zavázanie (= contractus) 82.

umřieti, *v. pf.*, mori: žena vmrzela . . nedávno bieše vmrziel (= defunctam) 7, jestliže tu vmrzie (= moriatur) 19, když by vmrzely (= morerentur) 23 *atd. V.* umrlý *a* umírati.

umrlý, *adj.*, defunctus: pacholíka vmrleho.. vmrlu děvečku (= defuncti) 43; toho jistého vmrleho (= mortui) 33, by ti vmrly pojali sě (= defuncti) 43ᵛ 80ᵃ *atd. V.* umřieti.

umučiti, *m.*, [martyrisare]: vmuczen geft pro Ježiše Krista (= martirium suscepit) 11.

úmysl, *m.*, intentio: z ktereho vmyfla (= intencione) 116, vmyfil pověděl (= propositum) 121ᵃ, 102ᵃ *atd.*

Ung 48ᵃ *jméno tatarské.*

uncia, *f.*, *id.*: za pět vnczi střiebra (= unciis) 81, 111 *atd.*

Unciam, *nr.*, *id.*: (království) † Bukyam (= Unciam) 81, † wocziam (= unciam) 83.

unésti, *v. pf.*, deferre: břiemě vnefe (= defert) 120.

Ungrach, *ng*, *id.*: (lidé) Vngrach (= Vngrac) 56.

Ungven, *nl.*, *id.*: (město) Vngwen . . . (= Unguem) 98.

Uncham, *m.*, *nv.*, *id.*: král vnchā 40, Vncham 38ᵃ (= Uncham).

Unchamóv, *adj.*, Uncham: na polovici vnchanowie . . . po smrti vnchamewie 40—40ᵃ (= Uncham).

únor, *m.*, februarius: ledna a vnora (= februario) 56ᵃ.

upadnúti, *v. pf.*, incidere: by nevpadl v ruce (= incidat) 18.

upřiemý, *adj.*, rectus: ulice široké a na dlí vprzieme (= rectos) 58.

upřiemost, *f.*, rectitudo: pro vprziemoft ulice (= rectitudinem) 58.

uprodati, *v. pf.*, vendere: káže svého dobytka vprodati (= vendi) 70ᵃ.

upustiti, *v. pf.*, dimittere: vznesa i vpuftie (= dimittit) 119ᵃ.

úřad, *m.*, officium: těch vrzad bieše (= offiicium) 22ᵃ, vrzaduow domovitých (= officia) 42, k tomu vrzadu udali (= officium) 125ᵃ, vrzadowy pomocni jsú 68ᵃ *atd.*

úřadník *v.* úředník

úraz, *m.*, [offensa]: beze všeho vrazu (= inoffensi) 88ᵃ.

uraziti, *v. pf.*, laedere: žádného na ničemž vraziti nesměl (= dampnum inferre) 88, žádnému † nerazie (= ledunt) 120ᵃ, aby jeho nevrazyly (= offendi) 38ᵃ, v nohy sě nic nevrazie (= nec leduntur) 26 *atd.*

urážeti, *v. impf.*, laedere: jazykem svým lidi i zvieřata vrazie (= ledit) 105.

úředník, úřadník, *m.*, officialis: všichni vrzedniczi 62ᵃ, vrzadnikom počet vydati (= officialibus) 95 *atd.*

úroční, *adj.*, [annuus]: vroczni daň vydávati (= annualim) 103ᵃ.

úroda, *f.*, fructus: o zemských vrodach (= fructuum) 42ᵃ.

urozený, *adj.*, nobilis: ženy vrozene (= nobiles) 26ᵃ, dva vrozena bratřie (= nobiles) 5 *atd.*

urozuměti, *v. pf.*, [intelligere]: když tej radě vrozumie 14.

urubovati, *v. pf.*, [desecare]: ocasy koňóm vrubugie (= extrahuntur) 80ᵃ.

usaditi, *v. pf.*, ponere: jinoše, jenž tu † vſazeno biechu (= positus) 22ᵃ, vſſazen bieše (= prefuit) 36, 61ᵃ *atd.*

usednúti, *v. pf.*, ascendere: polovice na druhej vſednie (= ascendet) 40.

uslyšeti, *v. pf.*, audire: vſliſſew z daleka (= audiens) 8, vſliſſaw že by byl (= audito) 8ᵃ *atd. ss.*

ústa, *nt. pl.*, os: okolo vſt (= labia) 47ᵃ, vſta mají veliká (= os) 120 *atd.*

ustalý, *adj.*, fessus: (koní) vſtalich tu nechajic (= fessos) 69. *V.* ustati.

ustati, *v. pf.*, deficere: již lid vſtawſſe (deficiente) 54. *V.* ustalý.

ustavičně, *adv.*, continue: vſtawicznie posílaše (= continue) 9, vſtawicznie běžie 28ᵃ *atd. V.* ustavičný.

ustavičný, *adj.*, instans: k uſtawiczne prosbě (= instanti) 9ᵃ *V.* ustavičně.

ustaviti, *v. pf.*:

I. aedificare: vſtawily jsú kostel (= edificaverunt) 29 *atd.*

II. constituere: králem nad sebú vſtawyly (= constituerunt) 39, když který bude vſtaven nad vojskem (= preficitur) 44ᵃ, koni, což jich tu vſtaweno (= deputati) 69 *atd.*

ustřieleti, *v. impf.*, [sagittando] occidere: že jej do smrti vſtrziele (= occidere) 86ᵃ.

ustrnúti, *v. pf.*, impungi: tu vſtrne na tom tak (= impungens) 80ᵃ.

uškoditi, *v. pf.*, laedere: dešč jim vſſkoditi nemuož (= ledi) 66, ani sobě co vſſkodie 26 *atd.*

utéci, *v. pf.*, fugere:

I. málo vteczi móž (= evadere) 125, když by nevtekly (= nisi fugerent) 19ᵃ, 18 *atd.*

II. k tomu jistému ſie vtecze (= recurrit) 65ᵃ.

utepati, *v. pf.*, [vincere]: vlk sě ubrániti nemóž, že jej vždy vtepu 63ᵃ.

utěšenie, *nt.* consolatio: k utieſſeni těch (= consolacio) 3, také vtieſſeni sobě činí (= solacio) 50, 23 *atd.*

utkati, *v. pf.*, calcare: musí tlačiti a vtkati je dobře (= calcare) 100.

utratiti, *v. pf.*, consumere: veliké penieze vtratie (= consumunt) 111.

utrpenie, *nt.*, [passio]: u velikém vtrpeni bydlé 51, k utrpenie nesnadnosti (= tolleranda) 43ᵃ, veliké vtrpenye mají (= abstinencia) 27 *atd.*

utvrditi, *v. pf.*, consolidare: ty dobře vtwrdy (= consolidantur) 67, byli jsú vtwrzeni na slúpě (= formaretur) 29.

uvázati, *v. pf.*:

I. ligare: srsti na tarčiech vwiezie (= ligant) 113.

II. succedere: má ſie v královstvie vwazati (= succedere) 55ᵃ, v jehožto království syn ſie jeho vwieze (= successit) 29ᵃ *atd.*

uváznúti, *v. pf.*, figi: v blátě vwieznu (= figitur) 125ᵃ.

uvésti, *v. pf.*, reducere: tam zasě bily vwedeni (= reducentur) 23.

uvézti, *v. pf.*, [vehere]: váha největší, kterú móž uweſti jedna lodie (= ascendit) 91ᵃ.

uvrci sě, *v pf.*, prosilire: vwrze ſie na to ostré železo prsmi (= prosiliens) 80ᵃ.

uvřieti, *v. pf.*, ebullire: v malé chvíli vwrže (= ebullit) 115.

uzda, *f.*, frenum: vzdy pustie (= frena) 126.

uzdař, *m.*, [frenarius]: jsú vzdarzi, sedláři.. (= operantur frena) 17.

uzditi, *v. pf.*, muris cingere: zdí se všech stran uzdiena (= muris cinctum) 49ᵃ.

uzdraviti, *v. pf.*, [sanare]: že jej modla uzdrawila (= curacionem) 83.

úzký, *adj.*, artus: chodové vzczie jsú (= arcti) 26, zdi vzſſy (= subtiliores) 58, vzku cestu (= artam) 11ᵃ *atd.*

uzřiediti sě, *v. pf.*, se ordinare: vzrziedy ſie u veliké haufy (= ordinant se) 18.

uzřieti, *v. pf.*, videre: vzrziecze ſie v rozkoši (= videntes) 23, ten div vzrzechu 16, vzrziewſſie to (= quo viso) 40, 73 *atd.*

užasnúti sě, *v. pf.*, expavescoere: velmi ſie vzaſne (= expavit) 53ᵃ, ſie vzaſne člověk (= stupor) 123ᵃ *atd.*

užitek, *m.*, utilitas:

I. vzitkem zemským živi jsú (= fructibus terre) 38.

II. za veliký uzitek to mají (= utilitas) 34, 94 *atd.*

užívati, *v. impf.*, uti: kdyby krmí vziwaly (=si vescerentur) 19, chleba ani masa neuziwagi (=utuntur) 19, 114 *atd. ss.*

v, ve, u, *pp.*, in. *Před slabikou jerovou bývá* ve: we mnoze 16ª, wen slušeti 89 *atd.*; *před retnicemi* (*nejčastěji* v-) *bývá* u: v welikey poctivosti 8ª, v plnie 5ª *atd. Doklad* wod třidceti dnech 31ª *jest jistě nějaký omyl překladatele nebo opisovače. V.* vespolek.

I. *S Acc.* w hodinu (=hora) 33ª, w troje knihy rozděleny (=in tres libros) 3, w hromadu (=in vicem) 5, w plat poddáno 10ª, aby dceru w ženu dal 39ª, zřiedie sě v velmi dlúhé haufy (=per) 18, wen slušeti 89; w rozličné domky chovají kuroptvy (=in domunculis) 49ª;

II. *S Loc.*: w tey we všie vlasti 48ª, kterak w jejich w království (=in) 6, w tom w kraji 19, w těchto knihách 3, w geº království (=in) 5 *atd.*; w jednom roku (=spatio anni) 6; we sto mílích (=usque ad) 21ª, v wieczech bojových (=in) 6, v velikých i w malých 44ª, we lněných neb w bavlnných rúšiech 26ª, v velikej poctivosti 8ª, w překládání práci jsem přijal (=circa translacionem) 3, w pilném rozmlúvaní (=in colloquio) 3 *atd. ss.*

vada, *f.*, macula: poškvrnu neb wadu na sobě (=maculam) 56, žádné wady nemají (=maculam) *t.*

vadnúti, *v. impf.*, arescere: všechno listí wadne (=arescunt) 20.

váha, *f.*, pondus: pod jistú wahu (=sub certo pondere) 78, osmdesát wach (=tomamos) 96 *atd.*

vajce, *nt.*, ovum: waycze dobrá nesú, podobná k waycziem našich slepic 98 (=ova), waycze vložil (=ovum) 115 *atd.*

válečný, *adj.*, bellicosus: walecznij jsú (=bellicosi) 120.

válka, *f.*, bellum: na walky jezdie (=bella) 120, těch walek (=gwerra) 8, nová walka sě vztrhne (=discordia) 5, 90ª *atd.*

valný *v.* veliký.

vápno, *nt.*, calx: s wapnem smiešejí (=cum calce) 99ª.

Var, *nr.*, *id.*: (vlast) War 108 (=Var).

vařenie, *nt.*, decoctio: pro warzenye (=decoctionem) 44. *V.* vařiti.

vařiti, *v. impf.*, coquere: hrnek masa warziti (=coquendis) 44, maso warzeno geſt (=cocte sunt) 43ª, kóže warzeney (=cocto) 42, krmě warzeney neokusie (=coctam) 44 *atd. V.* vařenie.

varovati se, *v. impf.*, cavere: velmi ſie warugij aby (=carent) 27, 37ª, 114 *atd.*

varz 125 *chybný opis cizího slova.*

váš, *pron.*, vester: was buoh (=vester) 54ª, pánu waſſeᵛ (=vestro) 41 *atd.*

váti *v.* vieti.

Vatigaj *v.* Latygaj.

vážiti, *v. impf.*, ponderare:

I. některý wazij třidcet liber (=ponderis) 18, 96ª *atd.*;

II. všech ſie příhod waziwſſe (=exponentes) 8.

vážný, *adj.*, pondo: (peniez) móž býti tak wazni jako benátský (=valorem ascendit) 73ª.

vdáti, *v. pf.*, maritare: aby tiem spieše mohla za muž wdana bytı (=maritari) 76ª *V.* vdávati.

vdávati, *v. impf.*, coniugio sociare: wdawal je k manželství (=coniugio sociabat) 88ª, dcery wdawaly gſu za ty krále (=tradiderunt) 48ª *atd. V.* vdáti.

vděčně, *adv.*, gracialiter: wdiecznie ji přijmú (=gracialiter) 9.

věc, *f.*, res:

I. pro tu wiecz (=occasione predicta) 41, pro jednu pilnú wiecz (=negotium) 8ª, wiecz svú spósobili 5, pro kterúžto wiecz (=causam) 5ª, všecky ty wieczi (=hec omnia) 3, wyeczi vidomých (=visibilium) 3, o mnohých wieczech 5ª, v těch wieczich (=in omnibus) 9, o divných wieczech 4ª, ve mnohých wieczych (=quoad multa) 38, u wieczech bojovných (=rebus) 6 *atd. ss.*

*II. kdežto soli dělajie velikú wecz (=in copia maxima) 87, slonóv veliká wiecz (=multi sunt) 120, mléka velikú wiecz (=copia maxima) 50ª, těch zvieřat velmi veliká wyecz (=multitudo) 47ª, 79 *atd. mor.?*

III. *rčení*: (krásti, lháti) wſy wieczi sě varují (=omnino) 114.

veceti, *v. impf.*, [dicere]: ševčík wecze 15.

večer, *m.*, serum: na každý weczer (= omni sero) 58.

večeře, *f.*, cena: k obědu nebo weczerzi (= cenam) 43.

věděti, *v. impf.*, scire: každý z nich wiez (= sciat) 45, cestu wie (= novit) 125ᵃ, králi dadie wedieti (= notificant) 64ᵃ, odkud wiedieti mohl (= scire) 10 *atd.*

vedlé, *prp.*, pro: tak wedly miery hřiechu (= pro mensura) 45ᵃ.

vědomie, *nt.*, notitia: aby k wedomy to nedošlo (= noticia) 53.

vejvoda *v.* vévoda.

věk, *m.*, [aevum]: na wieky zachovávají (= in perpetuum) 50ᵃ.

velblúd, *m.*, camelus: jakžto welbludowe (= cameli) 17ᵃ, 123ᵃ, voly neb welbludy (= camelos) 45; vozy, kteréžto welbludij táhnú (= cameli) 41ᵃ *atd.*

velblúdový, *adj.*, camelorum: obrázky welbludowe (= camelorum) 34, z srstí welbludowych (= camelorum) 48 *atd.*

velebnost, *f.*, magnificentia: o welebnosti Kublajově (= magnificencia) 51ᵃ.

veleti, *v. impf.*, [imperare]: a welieſſe jim 22ᵃ, na to welye list napsati (= faciunt) 43, *atd.*

velikost, *f*, magnitudo: v svej welykosty (= tota) 28ᵃ, pro svú welikoſt (= magnitudine) 51ᵃ *atd.*

veliký, *adj.*, magnus: pláněve welike 3ᵃ, na krásnej †welmy rovni (= maxima) 39ᵃ, pro welikey horko (= nimiam) 19ᵃ, weliku ¡věc 87, mléka wieliku věc (= maxima) 50ᵃ, s weliku poctivostí (= maxima) 8ᵃ, s wieliku poctivostí (= maxima) 32ᵃ, welike púšči (= magno) 4, k wielikeᵛ moři 87ᵃ, zboží sklad weliky 10ᵃ, welikeᵒ krále (= maximi) 3, 5; *atd.*, mnohem wietſſie dary (= maxima et ampliora) 5, dvakrát wyetczſſie (= maiores) 48, Armenia menšie a wietſſy (= maior) 10, Armenia wietczſſie 11, o Armení wietſſie 3, káželi co wiecze (= aliud) 82ᵃ, město jest naywietczſſye (= maior) 93ᵃ, k naywietczſſieᵛ královi (= maximum) 6 *atd.*; tak malí jako weliczi 14; welikeᵒ dobytka (= iumentorum) 10ᵃ; do welike soboty (= sanctum sabbatum) 11ᵃ, pro welike vody (= validas) 8 *atd. Srovn.* viece.

velmě *v.* velmi.

velmi, *adv.*, valde: welmy křičie (= fortiter) 20, welmy dobře (= optime) 10, welmy milostivě (= benigne) 5, welmy raněn bývá . . . psóv jest †welmie pilen porazí (= non modice) 5ᵃ, welmi (= graviter) 86ᵃ, welmij nepokojné (= valde) 19ᵃ, welmy zamútili (= vehementissime) 7ᵃ, welmy jest vesel (= supra modum) 5 *atd. ss.*

velryb, *m.*, cetus: mnoho welrybow velikých (= cete) 118.

ven, *adv.*, extra: všecken †wen pozlacený (= interius) 74, wen vynésti (= inde) 23, 33ᵃ, tekú wen (= extra) 123ᵃ *atd.*

věno, *nt.*, dos: wieno dá mateři (= dotem) 47ᵃ, nebéře wyenna . . . wyeno ukáže (= dotem) 37ᵃ.

vepř, *m.*, aper: weprze, nedvědy . . . 63ᵃ (= apros), jsú tam weprzowe (= apros) 119ᵃ *atd.*

věřiti, *v. impf*, credere: newierziecze že by . . . 15ᵃ, neb wierzieſſe (= credebat) 7 *atd.*

věrně. *adv.*, fideliter: jsú wiernie jednali (= fideliter) 7ᵃ.

věrník, *m.*, fidelis: najbližší wiernyczi královi (= fideles) 61.

věrný, *adj.*, fidelis: wierna pravda (= veritas) 3, člověk wierny (= fidelis) *t.*, wierney snažnosti (= fidelem) 8ᵃ *atd. V.* věrně.

ves, *f.*, villa: hradů a wſſy (= ville) 27ᵃ, 76; wſſy ani měst není 17ᵃ, do jiné uličky neb wſy (= vicum) 125ᵃ, ani žádné wſſy (= oppidum) 5ᵃ, wſom i hradóm škody učinili (= villis) 100ᵃ *atd.*

vesele, *adv.*, laetanter: weſſele přijal listy (= letanter) . . . velmi weſſele (= facie leta) 8ᵃ. *V.* veselý.

veselé, *nt.*, laetitia: s weſelym velikým 51, weſſele jsú přinesli (= leticiam) 35ᵃ *atd.*

veseliti sě, *v. impf.*, [laetari]: †weſely a posílili jsú sě (= confortati sunt) 40.

veselý, *adj.*, [laetus]: velmi jest tiem weſſel byl (= letatus est) 5ᵃ. *V.* vesele.

veslo, *nt.*, remus: jediné zpravidlo neb weſlo (= gubernaculum) 99ᵃ, každé weſlo potřebuje (= remis) . . . 100.

vespod, *adv.*, subtus: wezpod uhlazené (= subtus) 125ᵃ, 71ᵃ *atd.*

vespolek, *adv.*, summarie: popsánie weſpolek ostrovóv (= summarie) 121.

vésti, *v. impf.*, ducere:
I. čeleď (s)sebú wedly (= duxerant) 6, weducze (s)sebú (= ducentes) 7ª, mnostvie koní wedu (= defertur) 123, je k tomu wedieſſe (= faciebat informari) 22ª, wedu sobě vodu (= deducunt) 191ª *atd.*
II. kterak ſe jim wedlo (= eis fuerat) 8ª; ž i v o t wedly až do smrti 18 *atd.*

veš, *pron.*, omnis. *V N. Acc. bývá sesilované:* všechen, všickno, všecko, všecken, všicni, vešken *atd. V.* svět.
I. to wſſie (= per omnia) 3, weſſken sklep (= tocius) 29ª, weſſken pozlacen 50, wſſeczken palác (= tocius) 56ª, wſſiczkna jiná rovně (= tota) 125, wſſiczkno líce (= tota) 56ª, wſſechno listí 20, nade wſſeczko (= super omnia) 6ª, wſſeczko vypravichu (= cuncta) 8ª; wſſicztſſy běžie (= omnes) 19ª, ti wſſichni 19ª, sebravše sě wſſichni 15ª, sendú sě wſſichni 20, oni i wſſiczky jiní (= alii) 6ª, wſſicznij úředníci (= omnes) 62ª, wſſiczkny lidé (= omnes) 123, wſſechni lidé (= omnes naciones) 11; wſſiczky dary (= cuncta) 5, wſſeczki ty věci (= hec omnia) 3, 7ª, černé wſſiczky (= totaliter) 124, wſſyczku radu . . . po wſſeczky křesťany 15; ve wſſem dána (= in omnibus) 7, ke wſſie libosti (= cuncta) 6ª, wſſie múdrosti muž (= tocius) 3, wſſech sto 56, wſſech věcí . . . ode wſſech (= cunctis) 3, mezi wſſemij (= omnes) 6ª *atd. ss.*
II. *adverbialně*: komorníkuov mnoho wſſe kleščených 55ª, (cestú) jest wſſe dolův jíti (= continue) 18ª, jest jíti wſſeczko dolóv (= semper) 17ª *atd.*

věšeti, *v. impf.*, appendere: modlám korály na hrdla wieſſegi (= appendunt) 77.

vévoda, vejvoda, *m.*, dux: weywoda vojsky jejich (= dux) 98, čtyři wiwody . . jeden wewoda (= dux) 59, který weywoda neb vůdce . . . tomu weywodie . . . toho wywody neb vódsě (= dux) 44ª *atd. ss.*

vězen, *m.*, captivus: mózli sě ten wiezen vyplatiti (= captiuus) 102ª.

v e z p o d *v.* vespod.

vézti, *v. impf.*, trahere:
I. (loď potřebuje 40 lodníkóv) ješto ji wezu . . . neb vesly wezucze táhnú (= trahunt) 100.
II. wezu ſie do Indie 19ª, wezucze ſie přišli (= navigantes) 9ª *atd.*

veždě, *adv.*, ubique: wezde po životě 47ª, wezde přijati (= ubique) 7, wezde držie obyčej (= ubique) 34, jest pusto wezde 28, 68, 72ª *atd. ss.*

věže, *f.*, turris: silnú wiezi . . . železnú wiezi (= turris) 11ª.

vcházeti, *v. impf.*, ingredi: v úřad wchazegi (= succedunt) 56, do jezera wchazie potok (= ingreditur) 11ª, a ta jistá hřiebata wchazegicze . . . 126 (= introitu) *atd.*

Vicenc, *m., nv.*, Vincentius: bratr wyczencz (= Vincentius) 8.

vídati, *v. impf.*, videre: ktož jsú wydaly (= viderunt) 119, 119ª, wydagi je (= videntur) 32, bieše newidal Vlachuov (= non viderat) 5ª, 104ª *atd.*

viděnie, *f.*, [visio]: v widieni zjevi sě . . . to wydienije míval 14ª. *V.* viděti.

viděti, *v. impf.*, videre: žádáše widieti (= videre) 5ª, ptáka tu žádného newydieti (= non apparet) 28, jakož jinde wydymi (= videmus) 28, kteréž wydieſſe (= videbat) 22ª, což smy wiediely (= vidimus) 10, což gſu na cestě wydiely (= viderant) 6, člověk wyda množstvie (= cernere) 123ª, wida sě tak povýšena (= videns) 39 *atd. ss. V.* viděnie *a* vidomý.

vidomý, *adj.*, visibilis: věcí wydomich i nevidomých (= visibilium) 3.

viece, viec, *adv.*, ultra: ještě wiecze (= ultra) 16ª, aby wiecz potom sě neporúhal 55, wiecze zučený (= magis assuetus) 124, marynáři jenž wiecz po moři jedú 120ª, aby wiecze sě nemazal (= ulterius) 35, tak wiecz potom . . . (= ex tunc) 43ª *atd. V.* veliký *a* viecekrát.

viecekrát, *adv.*, pluries: míval wyeczekrat 14ª. *V.* viece.

viera, *f.*, fides: wiery dóstojno (= fide dignum) 3, wiera křesťanská (= fides) 6ª, 73 *atd.*

vieti, *v. impf.*, flare: když vietr wiel (= flante) 84ª, wiegie vietr (= perflat) 19ª.

vietr, *m.*, ventus: když wietř viel (= ventus) 84ª, wietr věje (= ventus) 19ª, po pólnočním wietru (= ventum) 6 *atd.*

Vilém, *m.*, *nv.*, Guilielmus: bratr Wilem (= Guilielmus) 8.

vinnice, *f.*, vinea: z toho žlabu jest † wynicze na rovni (= pervenitur) 17ª, wynicz nemají (= vineas) 123ª. *V.* vyníti.

vinný, *adj.*, [vini]: (mnoho) winneho kořenie (= aromatice) 77.

víno, *nt.*, vinum: wina množstvie (= vini) 16ª, wino dělají z datyluov (= vinum) 19.

viseti, *v. impf.*, pendere: wiſſieſſe u hrobu (= pendebat) 7.

vítanie, *nt.*, [susceptio]: dav jim milé witanie (= suscipiens) 8ª.

vítězstvie, *nt.*, victoria: wietieſtwie obdrží (= victoriam) 55.

vjeti, *v. pf.*, : scendere: wgeda na ten chřib (= ascendit) 53ª (*srovn.* vníti).

vzíti *v.* vníti.

vklásti, *v. pf.*, ponere: wkladucze na velblúdy (= ponunt) 122ª.

vládanie, *nt.*, praesidentia: nad wladanym velikeho mnostvie (= presidencia) 52.

vládnúti, *v. impf.*, pracesse: ktož wladne stem ... wladne nade stem 45, by wladl zemí (= habere dominium) 125, wladnyſſe tú vlastí (= preerat) 29, s lidem, kterým wladl (= preerat) 22, kdežto wladne bratr (= preest) 27ª *atd. Některé tvary možno táhnouti k* vlásti.

Vlach, *m.*, *ng.*, Latinus:

I. mezi Wlachy a Latiníky 21ª, wlachuow nevídal (= viros latinos) 5ª, jako wlaſſy činie 81 *atd.*

II. v wlaſſiech slovú (= apud nos) 26, *atd.*

vlas, *m.*, crinis: wlaſſow kadeřavost (= capillorum) 120, wlaſſy krátké nesú (= capillos) 11ª; koňské wlaſſy (= crines) 19; wlaſſy okolo úst mají (= pilos) 47ª, 113 *atd. ss.*

vlasky, *adv.*, latine: slovú wlaſky neb latině gyraffe 120ª, 66 *atd. V.* vlaský.

vlaský, *adj.*, Latinorum: o wlaſkych obyčejích (= Latinorum) 6, 96 *atd. V.* vlasky.

vlast, *f.*, regio: do své wlaſti (= ad propria) 9, o zemi aneb o wlaſti (= provincia) 4, z jiných wlaſti (= regionibus) 10ª, popsánie wlaſty ... o wlaſti Reobarle ... (= regio) 3ª *atd. ss.*

vlásti *v.* vládnúti.

vlastní, *adj.*, proprius: wlaſtni svú lodí (= propriam) 5, dva wlaſtni bratřie (= germani) *t. atd. V.* vlastný.

vlastný, *adj.*, proprius: w wlaſtne kapituly 3, z wlaſtnim králem (= rege suo) 4, jich wlaſtnymi jmeny (= propriis) 32, svém wlaſtnym koňóm 44, jich wlaſtnem jazykem (= vulgo) 22 *atd. V.* vlastní.

vláščí *v.* zvlášče.

vlášční, *adj.*, proprius: má řeč wlaſſczni (= propriam) 85ª.

vlna, *f.*, lana: podobné k wlnye (= lane) 36.

vlněny, *adj.*, laneus: wlneneho rúcha (= lanee) 26ª.

vložiti, *v. pf.*, collocare: když na ně břemena wlozie (= onerati fuerint) 17ª, wlozie sobě jméno (= imposuit) 8, v tu truhlu mrchu wlozie (= collocant) 33ª, když to wlozie v pec (= ponitur) 21 *atd.*

vnésti, *v. pf.*, intromittere: nemohú jednoho wneſti (= intromittere) 109ª.

vníti, vjíti, *v. pf.*, [ingredi]: jest inhed wnyti v královstvie (= introitus) 97ª, jimiž wgiti jest (= introitus) 26, jest wgieti (= ingressus) 88, tam wende jiných šest (= succedunt) 56, kterak wſſel v milost (= crevit in gracia) 5ª, byl jsem wſſel v tu tmu (= incidi) 18 *atd.*

vnitř, *adv.*, intus: wnytrzs i zevnitř (= intus) 50, 99ª *atd. V.* zevnitř.

vnitřní, *adj.*, interior: vyvrhúce † wnitrzie z zvěře (= interiora) 63.

vnuk, *m.*, nepos: wnukowij velikeho kám (= nepoti) 29, 59ª *atd.*

voda, *f.*, aqua: běžie do wod ... v těch wodach (= aqua) 19ª, po wodie vezú (= super flumine) 122ª, wody sě rozlily (= aque) 6, pro veliké wody (= aquas) 8 *atd. ss.*

vódcě, *vódsě, *m.*, dux: vévoda neb wuodcze (= dux) ... toho vývody neb wodſie 44ª.

voditi, *v. impf.*, ducere: wodie je kupci (= ducuntur) 16ª, odtud wody je do Indie (= deferuntur) 16ª *atd.*

vojna, *f.*, bellum: vyjel na woynu (= bellum) 52.

***vojska,** *f.*, exercitus: která woyſka táhne .. ta woyſka (= exercitus) 30ª—31, biechu v Kublajově woyſſczie (= exercitu) 54ª, hejtmané tej woyſky 44ª, u velikých i u malých woyſkach *t. atd. V.* vojsko.

vojsko, *nt.*, exercitus: tu své woyſko zšikuje (= exercitum) 89 *atd. V.* vojska.

vól, *m.*, bos: wol neb kóň (= bos) 28, wolowy sě modlé (= bovem) 112ᵃ, 114 wolowe jsú velicí (= boves) 17ᵃ, 123ᵃ *atd.*

volati, *v. impf.*, vocare: wolagi žoldnéře (= advocant) 108, ano je wolagie (= vocant) 32 *atd.*

vóle, *f.*, [voluntas]: s jeho woly (= voluntas) 7, po své wuly (= feliciter) 5 *atd.*

volek, *m.*, boviculus: wolka měděného (= bouiculum) 114.

volenie, *nt.*, creatio: woleni papežova čekali (= creacionem) 7. *V.* voliti.

voliti, *v. impf.* creare: až by wolen byl (= crearetur) 7ᵃ, když jej woly (= eligitur) 45, že jsú jej papežem wolily (= erat electus) 8, 88ᵃ *atd. V.* volenie.

volně, *adv.*, [libere]: pět jiezdných mohú jeden vedle druhého wolnie jeti spolu (= insimul) 71ᵃ.

volový, *adj.*, bovis: kostí wolowych (= bovis) 114, 112ᵃ *atd.*

vóně, *f.*, aroma: rozličné wonie (= aromata) 18ᵃ, drahú wonij ozdobiec (= aromatibus) 33ᵃ *atd.*

vonný, *adj.*, [odorificus]: z jiných wonnych věcí (= de speciebus) 19.

Vonsanchym, *nv.*, *id.*: (pán) Vonsanchym (= Vonsanchym) 100ᵃ.

vóz, *m.*, currus:

I. těžké wozij (= curribus) 125, wozij mají . . . na těch woziech (= quadrige) 41ᵃ, 63 *atd.*

II. ty hvězdy, jimžto my řiekáme wuoz 105ᵃ.

vozataj, *m.* auriga: jiného wozatagie . . . wozatay ješto psy spravuje (= auriga) 125ᵃ.

vozíti, *v. impf.*, [vehere]: (lodie) jimižto sě přes moře wozil (= navigantur) 99ᵃ. sem i tam † woziti i honiti (= deduci) 54ᵃ *atd.*

vpřiehati, *v. impf.*, alligare: druhé wprziehagie v pluhy (= alligantur) 47ᵃ.

vrácenie, *nt.*, reditus: o jejich wraczeni (= de reditu) 8. *V.* vrátiti.

vracovati sě, *v. impf.*, [redire]: blízko jest wraczugicz ſie od púšče 38, wraczugicze ſe z města (= in reditu) 20 *atd.*

vrata, *nt. pl.*, porta: bieše tu v wrath hrad (= ad introitum) 22ᵃ, má patery wrata (= portas) 56ᵃ *atd.*

vrátiti sě, *v. pf.*, redire: wraticzi sě chtiechu (= redire) 5, jsú ſie do Benátek wratily... aby ſie wratily . . . kterak gſu ſie wratily zasě k Tataróm (= redierunt) 3ᵃ, kterak by ſie mohli wratiti (= remeare) 5ᵃ, když ſie wratichu (= reversos) 8 *atd. V.* vrácenie.

vraziti, *v. pf.*, imprimere: wrazil na ně královo znamenie (= imprimuntur) 67.

vražda, *f.*, homicidium: aby zlodějstvie neb wrazd nebylo (= homicidia) 94ᵃ.

vražedlník, *m.*, homicida: wrazedlnyczi (= homicide) 16ᵃ, nad wrazedlnyky a zloději (= de homicidis) 111.

vrci, *v. pf.*, proicere:

I. krev jejich k nebi wrhu (= fundunt) 82ᵃ, (oko) wrz od sebe 15, když je wrzez v óheň (= proiciatur) 36, musí ſie v óheň wrczi (= proiciuntur) *t.*, chtěl v óheň wrczi (= proiceret) 39ᵃ *atd.*

II. wrhli gſu myšlení svá k Bohu 14ᵃ.

v r c h *v.* svrchu.

***vrchovina,** *f.*, fons: těch studnic neb wrchowyn (= foncium) 125.

vřieti, *v. impf.*, bullire: wrze ta zelina (= bulit) 115, móž tak dobře wrzieti (= ad coquendum) 28 *atd.*

vrub, *m.*, incisura: dluhy na wrubiech mají, tak že učiniece wrub i rozščepie na poly (= incisuris) 82.

vrúbek, *m.*, [incisura]: (potom složiece) přidá sě jeden k druhému na najmenšiem wrubku (= minutis signis) 82.

vsedati, *v. pf.*, ascendere: wſſiedawſſe na koně (= ascensis) 84, wſiedagij všickni na lodie (= ascenderunt) 101ᵃ *atd.*

v s e d n ú t i *v.* vsiesti.

vsiesti, *v. pf.*, ascendere: wſieda na lodie bere sě (= ascendens) 89, vlastní svú lodí wſſedſſie (= conscendentes) 5 *atd.*

vsieti, *v. pf.*, seminare: (bříce) wſyetie jsem kázal (= seminari) 106ᵃ.

vskóře, *adv.*, brevi tempore: w ſkuorzie donášejí (= brevi tempore) 69.

vstáti, *v. pf.*, surgere: když král wſtane (= surgit) 56, aby wſtaly (= surgere) 8ᵃ *atd. ss.*

vstúpiti, *v. pf.*, succedere: měl v královstvie wſtupiti (= succedere)... wſtupieti v královstvie 56 *atd.*

všady, *atd.*, in toto illo spatio: tudy wſſady (= in toto illo spacio) 90ᵃ.

však, *adv.*, tamen: wſſak dal povolenie (= tamen) 9ª. *V.* avšak, všakž, všaký.

všaký, *pron.*, [omnis]; *jen ve rčeních*: na wſſaky týden (= singulis septimanis) 49ª, na wſſaky den (= singulis diebus) 20, na wſaky den (= quottidie) 7ª, na wſſaky den 11ª, 125ª *atd. V.* však.

všakž, *cj.*, tamen: awſſakz . . . (= tamen) 31, maso a rýži jedie, awſſakz jsú velmi churavi (= et tamen) 27 *atd. V.* však, avšak(ž).

vše *v.* veš.

všecken, všechen *atp v.* veš.

všelik, *adv*, tamen: to wſſelik žádáše (= tamen) 5ª. *V.* všeliký.

všelikaký, *pron.*, omnis: wſſelykakey vóně (= omnium) 22, oděnie wſſelikake (= omnium generum) 49, 96ª *atd.*

všeliký, *adj.*, omnis: wſſelykey strasti (= omni) 23, ovoce wſſelikeho (= omnium fructuum) 16ª, 96ª *atd. V.* všelikaký.

všie věci *v.* věc.

všichn-, všickn- *v.* veš.

všudy, *adv.*, undique: wſſudy jest zmalován (= undique) 56ª, wſſudy sě vylévají 125 *atd.*

vtip, *m.*, ingenium: o wtipuw (= industria) 4ª, s takém wtipem (= ingenio) 29, 83ª *atd.*

vtipnost, *f.*, industria: pro umělost a wtipnoſt lovců (= industria) 64.

vybojování, *nt.*, [expugnatio]: k wyboyowani vlastí (= expugnandas) 53.

výborný, *adj.*, optimus: wyborne postavce (= optimus) 11, zhlavce wyborne (= magni decoris) 17, z wiborneª města Benátek (= inclite) 5 *atd.*

vybrati, *v. pf.*, eligere: zemi vytřesú a wyberu (= separantur) 36, wybrane posly (= electos) 35, sto tisíc wyberze z nich (= eligit) 44ª, 108ª *atd.*

vydánie, *nt.*, traditio: to wydany mají (= tradicio) 35. V vydati.

vydati, *v. pf.*, [tradere]: to od nich wydano mají (= tradicionem habent) 102ª, až za muž wydany budu (= fuerint maritate) 110; *atd. V.* vydánie *a* vydávati.

vydávati, *v. impf.*, tribuere: musie počet wydawati (= reddere) 95, z těch žold wydawa (= tribuit) 68. *V.* vydati.

vydřieti, *v. pf.*, extrahere: žluč z něho wydru (= extrahunt) 80ª.

vyhnati, *v. pf.*, eicere: posly wyhnal od sebe 39ª (= eiecit) 102 *atd.*

vycházeti, *v. impf.*, apparere: newichazegi ty hvězdy (= non apparent) 105ª.

východ, *m.*, [exitus]:

I. po jeho wichodu (= discessum) 7ª;

II. na wichod slunce (= orientalis) 3, 3ª *ss.*, k weychodu slunce (= versus orientem) 11 *atd. V. úvod XXX.*

vyjdenie *v.* vyndenie.

vyjeti, *v. pf*, procedere: jediný wygiel na vojnu (= processit) 52, na světlo wygieti (= regredi) 126, 102 *atd. V.* vyniti.

vyjezditi, *v. impf.*, egredi: nikdy sám newygiezdyl proti nepřátelóm (= egressus) 55, často geſt wygiezdil do bojuov (= egrediebatur) 52 *atd.*

vyjíti *v.* vyniti.

vykládati, *v. impf.*, [disserere]: rozličné † wiklagicze 20.

vykopati, *v pf.*, [effodere]: káže wykopati 57ª.

vykúpiti sě, *v. pf.*, liberari: wykupij ſie od smrti (= liberatur) 45ª.

vylévati, *v. impf.*, diffundere: ſie všudy wylewagi (= diffunduntur) 125. *V.* vylíti.

vyliti, *v. pf.*, effundere: před duom wyligij (= effundunt) 43. *V.* vylévati.

vyložiti, *v. pf.*, [exponere]: lépe umie wyložiti . . . ten wiloz 26ª.

vylúpiti, *v. pf.*, [effodere]: oko sobě wilupyl . . . wylup je (= oko) 15—15ª. *V.* vylúpnúti.

vylúpnúti, *v. pf.*, [effodere]: oko wylupl sobě z své hlavy 15. *V.* vylúpiti.

vyměniti, *v. pf.*, commutare: wymienye je za jinú kúpi (= comutantur) 67ª.

vyměňovati, *v. impf.* commutare: tu unci zlata dávaji neb wymienugi za pět uncí stříbra 81.

vymlúvati sě, *v. impf.*, [se excusare]: ſie wymluwaſſe pro svú pokoru . . . wimluwagie ſie 15.

vymysliti, *v. pf.*, excogitare: wimiſlil ſobie zlost (= excogitavit) 22, takú ſobie pomoc wymiſlily (= invenerunt) 125 *atd. V.* vymyšlenie.

vymyšlenie, *nt.*, [excogitatio]: své zlosti † wymiſlenie (= excogitate) 73.

vyndenie, vyjdenie, *nt.*, discessus: po wyndeny z tej vlasti (= post discessum) 86ª, 93ª, po wygdeni z města (= discessum) 21 *atd. V.* vyniti.

vynésti, *v pf.*, efferre: když to tělo wynefu (=effertur) 33*, ven wineſti (=educi) 23, 113*, 95* *atd.*

vynieti, *v. pf.*, eripere: z mých rukú nemohl by sebe wyniti (=eripere) 73, kámen wynieti (=removendus) 29* *atd.*

vyníti, *v. pf.*, [exire]: *V.* vinnicě.

I. wynducze od města (=discessum) 23*, WInducze z toho ostrova (=recessum) 107, když ven wynde (=procedit) 55*, z města wiſſly biechu (=discesserunt) 8 *atd.*

II. když již vyrostl neb z země wynde (=creverunt) 106*

vyplatiti, *v. pf.*, redimere: nemóžli ſie penězi wiplatiti (=se redimere) 106*, 102* *atd.*

vypleniti, *v. pf.*, exstirpare: tu nešlechetnost úplně †wyplnil (=exstirpavit) 81, chtě wypleniti (=amovere) 23*.

vypravenie, *nt.*, narratio: po wypraweni cest (=narracione facta) 10. *V.* vypraviti.

vypraviti, *v. pf.*, referre: aby uměli jemu wyprawiti (=referre) 119*, wyprawywſſe obyčeje (=recitatis) 46, všechno pořád wyprawichu (=disserentibus) 8* *atd. V.* vypravenie.

vypravovati, *v. impf.*, referre: ty věci wipowal (=referebat) 3.

vyprázdniti, *v. impf.*, evacuare: newyprazniſſly pokojóv (=nisi evacues) 112*, wyprazdnycze kbely (=evacuatos) 105* *atd.*

vypustiti, *v. pf.*, emittere: na pastvu wypuſtie (=emittunt) 45*.

vyřezati, *v. pf.*, incidere: mají wyrzezani obrázky (=incisas) 34.

vyrýti, *v. pf.*, sculpere: jest wyrit lev (=in sculptura) 55, tu wyrito bywa *t.*, dsku wiritu (=sculptam) 6*.

vysědlý, *adj.*, proëminens: oči wyſiedle (=proeminentes) 120.

vyslati, *v. pf.*, mittere: kteréžto byl wyſſlal (=miserat) 53.

vysokost, *f.*, altitudo: nemají wyſokoſty.. by wyſokoſt byla (=altitudo) 120.

vysoký *adj.*, altus: horami wyſokymi (=altissimis) 22, na horách wiſſokich (=altis) 28*, wyſſy nenie (=altior) 28, wyſoczie vysokosti 120, všelikých wyſſez na vládaní povýší (=promovet) 55, naywiſſie miesto sobě k stání zvolí a naywyſſe svú korúhev vystaví (=eminenciorem) 65* *atd.*; na wyſokem moři (=in alto mari) 117*, jest jmiena naywiſſie (=principalior) 42 *atd.*

výsost, *f.*, altitudo: přielišnú wyſoſt (=altitudo) 28, najde wyſoſt moře (=altitudo) 104, 84* *atd.*

vystaviti, *v. pf.*, ponere: svú korúhev wiſtawy (=ponit) 65*.

vystřeliti, *v. pf.*, iacere: jako móž lučišče wyſtrzieliti (=iacere) 88.

vystřieci sě, *v pf.*, [cavere]: wyſtrziehly by ſie 53.

vystříehati sě, *v. impf.*, cavere: pěkně ſe wyſtrzihati musejí (=cavere) 32, velmi ſie †wyſtrziehahie (=cavent) 41*, musejí tudy dobře †wyſtrzihati 16* *atd*

vystřieleti, *v. impf.*, eicere: když všickni střelbu biechu wyſtrzielely (=eiecerunt) 84, šípy wiſtrzielechu (=effusis) 54 *atd.*

vysvoboditi, *v. pf.*, eximere: sú svobodni a wiſſwobozeni ode všech daní (=exempti) 69*.

výše, *f.*, altitudo: má wyſſi deset kroků (=altitudinis) 56*. na trie piedi wyſſy zdvihna sě (=spacium) 29*, sto kročejuov zwyeſſij (=altitudinis) 57*, zwyſſy na šest kročejí (=altitudo) 117 *atd.*

vyšívati, *v. impf.*, consuere: obuv stříbrnými nitmi wyſſiwa* (=consuta) 61 na těch deciech wiſſywana gſu zvieřata (=consute sunt) 62 *atd.*

vytiekati, *v. impf.*, invadere: často wytiekagi na tu vlast (=invadunt) 126.

vytrhati, *v. pf.*, evellere: potom je i s kořenem witrhagi (=evellunt) 106*.

vytrhnúti, *v pf*, evaginare: witrhnucze své meče naň (=evaginatis) 73.

vytřiesti, *v. pf.*, separare: tu zemi wytrzeſu (=separantur) 36.

vyvěsiti, *v. pf*, [pendere]: tu bieše wijwieſſena jeho korúhev (=erat) 53*.

vývoda *v.* vévoda.

vyvoliti, *v. pf.*, eligere: když má wywolen býti (=eligendus) 45.

vyvrci, *v. pf.*, [eicere]: wiwrhucze vnitřnie z zvěře (=abstractis) 63. psi ſie umějí z ráhy vystřiehati a wywrczi (=avertere) 86* *atd.*

vyznávati, *v. impf.*, [confiteri]: leží krotse, jakžto wyznawagie že on jest.. 63.

vz *v. níže a* z.

vzácně, *adv.*, [grate]: wzacznie přijal (=plurimum acceptabat) 8ª. *V.* vzácný.

vzácný, *adj*, acceptus: wzacne mravy (=gratos) 6, tak jemu wzaczen byl (=acceptus) 9. *V.* vzácně.

vzásobenie, *nt.*, [copia]: o wzaſobeni proti drahým letóm 70.

vzatek, *m.*, merces: za práci dobrý wzatek mají (=mercedem) 70.

vzdáliti sě, *v. pf*, elongari: jedna loď wzdaly ſie od druhé (=elongatur) 116ª.

vzdáli *v.* dále.

vzdéli *v.* déle, dle.

vzdvihnúti, *v. pf.*, erigere: když ty domky wzdwyhnu (=erigunt) 41ª.

vzebrati, *v. pf.*, praedari: chtě zemi wzebrati (=predari) 18.

vzechtieti *v.* vzchotěti.

vzhóru, *adv.*, [sursum]: jde wzhoru (=eleuatus) 21, všicko zhuru po horách (=ascendendo) 27ª *atd. V.* hora.

vzhrzěti, *v. impf.*, despicere: žádný by jí neměl wzhrzieti (=despicere) 110.

vzchod, *m.*, [oriens]: do krajin na wzchod slunce 4ª, 10ª, 100 . . . (=orientales); te wſchod slunci 48 *atd. v.* na wzchod sluneční.

vzchotěti, *v. pf.*, [velle]: když ſie jim wzchucze piti 44.

vzieti, *v. pf.*, I. accipere, II. tollere, III. *rčení.*

I. wzaly gſu . . . wzewſſe listy (=acceperunt) 7ª, dsky wzaly gſu (=receperunt) 10, wzewſſe korúhvě 101ª (=acceptis), wezmu škopy (=accipiunt) 51, dary gſu wzaly (=perceperunt) 5, nic s sebú newezmu (=deferunt) 44, což tu wezmu (=recipiunt) 31, biechu wzaly kámen (=acceperunt) 29 *atd. ss.*

II. kámen wzat geſt . . . když by kámen wzaly (=sublato lapide) 29 až 29ª. *atd.*

III. kteraký by konec boj měl wzieti (=habiturum) 40, wzal tu nocleh (=hospitabatur) 81, wzemſſe odpuštěnie (=accepta) 7, wezme za ženu (=accipit) 43 *atd.*

vzjíti *v.* vzníti.

vzkázati, *v. pf.* intimare: Kámovi po žádném poslu nemohli wzkazati (=intimare) 102, 70 *atd.*

vzkřiešenie, *nt.*, [suscitatio]: po jeho wzkrzieſſeny 36ª.

vznésti, *v. pf.*, elevare: vzhóru jej wzneſſa (=elevat) 119ª, žeť sě jest směl v takú pýchu wzneſti (=elevari) 39ª, jsú †zneſſeny mezi lidmi (=commixti) 46 *atd.*

vzníti, *v. pf.*, nasci: (bříce) nemohly wzniti (=nasci) 106ª.

vzraditi, *v. pf.*, dissuadere: všickni gſu jemu wzradily (=dissuasum extitit) 121ª.

vzrósť, *m.*, statura: wzroſtu prostředniehо (=statura) 55ª.

vztáhnúti sě, *v. pf.*, protendi: jenž ſie wztahlo geſt od vlasti . . až do . . (=protenditur) 121, pole wſſtahlo ſe geſt za pět dní cesty (=protenditur) 18ª, 73ª *atd.*

vztázati sě, *v. pf.*, interrogare: tehdy ſe oni ztazie o měsieci (=interrogant) 33.

vztazovati, *v. impf.*, inquirere: ztazowal na nich o položení (=inquisivit) 6.

vzteklý, *adj.*, rabidus: pes wſtekly by ukusil (=canis rabidi) 80ª.

vztrhnúti sě, *v. pf.*, exoriri: an ſie wztrhne (=motum) 19ª, válka ſie † wthrhnie (=est exorta) 5 *atd.*

vždy, *adv.*, semper: wzdy přičinijíc (=semper) 45, wzdy chodiec 22, kazě wzdy (=continue) 122 *atd.*

Z, *prp.*, de; *před slabikou jerovou* ze: ze čtř (=de) 5ª, zevnitř *v. t. atd.*; *před z bývd vynechávano v písmě*: nostavce zlatta a z hedvábie (=de serico et auro) 49, zbožie zemie (=de terra) 10ª *atd.*; *před temnými psáno jako*: s s pokolenie toho popa ª8ª *atd*, *někdy i před n-*: člověk ſ něho tyje 19, že ſ niej naplniti muož 11 *atd. V.* vz , znovu, zevnitř.

I. z nichžto každé (=qui) 3, z Benátek (=de) 3, 10ª, z latinské česky 3, obrazy z plsti (=de) 124, z datyluov to jest z ovoce palmového a z jiných věcí z drahých 19 *atd. ss.*

II. z města do města 6ª (=de); narodil se z dříve řečené ženy (=de) 7ª; z práva volen (=de iure) 45; býti z počtu (=in numero) 7 *atd.*

za, *prp.*:

I. *S Gt* za stara dávna (=antiquitus) 10ª *atd.*

II. *S. Instr.* zatiem *v t. atd.*

III. *S Acc. a)* za sedm dní 17, vztáhlo

sě za pět dní (= ad) 18ª, se vší stravú za dvě létě (= pro) 9ª, za čtyři leta (= usque ad) 20 *atd.*; *b)* (dadie) za jeden třidceti (= pro uno) 16ª; *c)* za sě *v. t.*; *d)* za milost prositi (= pro) 9, měl je za najpočestnějšie (= honorabiles) 8ª, za ženu pojme (= uxorem) 9ª *atd.*

zabiti, *v. pf.*, occidere: zabigi je (= occidunt) 31ª, mečem zabygi (= perimunt) 41, aby zabil (= occideret) 22, zabit bil u boji (= occisus) 48ª, masa těch pět dní zabyteho (= occisam) 37ª *atd.*

zablúditi, *v. pf.*, duci ad devia: a zabludie (= ducuntur ad devia) 32.

zabrániti, *v. pf.*, prohibere: chtěl k sobě zabraniti . . . zabrani tudy jíti (= prohibere) 11ª.

začarovati, *v. pf.*, incantaciones facere: (rybáři) ryby zaczarugi (= incantaciones faciunt) 108ª, 109

začrniti, *v. pf.*, [nigrum facere]: když fie zaczrny 36.

zadek, *m.*, posteriora: psi lva kúší w zadek (= in posterioribus) 86ª

zadchnúti sě, *v. pf.*, necari: ažby fie zadechl (= sedulo an clitu necaretur) 54ª.

zadní, *adj.*, posterior: zadnye nohy (= posteriora) 120ª.

zafír, *m.*, saphirus: mnoho zafirow (= saphiri) 108.

zahlédati, *v. impf.*, visitare: král často k ní zahleda (= visitat) 49ª.

zahnati, *v. pf.*, fugare: zbivše jedny, druhé zahnawfše (= fugatis) 84.

zahrada, *f.*, [hortus]: zahrad a saduov 19ª.

zahubenie, *nt.*, [occisio]: oběšenie neb zahubenie (= occidi) 45ª. *V.* zahubiti.

zahubiti, *v. pf.*, occidere: zahuby jej (= occidit) 23ª, udeří a tak zahuby (= occiditur) 45ª. *V.* zahubenie.

zachovati, *v. pf.*, servare: raději zachowagi (= servant) 31ª. *V.* zachovávati.

zachovávati, *v. impf.*, servare: ten obyčej zachowawagie (= servatur) 50ª, u pokoji je zachowawagy (= conservat) 124, spravedlnost zachowawag cze (= servantem) 10ª *atd.* *V.* zachovati

zajiec, *m.*, lepus: lapají s nimi zagiecze, lišky (= lepores) 63ª.

zajiečck, *m.*, lepus: zagieczkowe neb srnky (= lepores) 67.

Zajtem, *nr., id.*: (vlast) Zaytem (= Zaitem 98ª.

zákon, *m.*, lex:

I. zakon držie Machometóv (= legem) 16ª, 10ª, 104ª *atd.*

II. dva bratry zakona predikatorového (= ordinis) 8.

zákonničí, *adj.*, religiosus: rúcho nesú zakonyczie (= religiosioribus) 51ª. *V.* zákonník.

zákonník, *m.*, frater: ti bratří zakoniczi (= fratres) 8. *V.* zákonničí.

zakupovati, *v. impf.*, emere: kteříž ten lov zakupugi od krále (= emunt) 109.

záležeti, *v. impf.*:

I. situm esse: jenž zalezie k tej straně (= sita est) 123, 104ª *atd.*

II. (tlúšči) jakož v tej vysosti zalezelo (= proporcio requirebat) 84ª.

založiti (záloha ?) *v. pf.*, continere: v těch druhých knihách zalozie míním popsati (= continencia) 51ª.

zambelínový, *adj.*, zambellinorum: (kóžek) zambelynowych (= zambellinorum) 66.

zambelot 48, 49 *slovo tatarské.*

zaměščovati, *v. impf.*, occupare: aby nezamiſſczowal pokojóv (= occuparet) 112.

zamiestiti, *v. pf.*, occupare: všeckny domy zamyeſtie (= occupavit) 112, 64 *atd.*

zamietati, *v. impf.*, abicere: dietky své zamietagi (= abiciunt) 88ª.

zámiš, *m.*, corium: mnoho jest zamijſſe dobrého (= corium) 117.

zamluviti sě, *v. pf.*, promittere: což gfu fie zamluwily (= promissa) 72ª.

zamordovati *v. pf.*, occidere: zamordowaly jej v nóci (= occidebant) 81.

zamračiti sě, *v. pf.*, obscurari: povetřie fie zatmí neb zamraczi (= obscurari) 27.

zamucovati sě, *v. impf.*, [contristari]: zamuczowaſſie fie 15ª. *V.* zamútiti sě.

zamútiti sě, *v. pf.*, contristari: biechu fie velmi zamutily (= contristati) 7ª, jakžkolivěk fie o to zamutil 9ª, by ſe nezamutil (= ne turbaretur) 7ª *atd.*

západ, *m.*, (occidens): (krajiny) na zapad slunce (= occidentales) 6.

zapáliti, *v. pf.*, accendere: než ten oheň zapali 76, když je zapalij (= succensos) 21, když tu zapaly oheň (= accenditur) 28 *atd.*

zápis, *m.*, [inscriptio]: jakož zapijs ukazuje 55ª.

zaplatiti, *v. pf.*, solvere: dráže zaplatiti (= solvere) 45ᵃ.

zápona, *f.*, monile: nesú zaponij neb náremky (= monilia) 85ᵃ.

zápověď, *f.*, statutum: pod královú zapowiedie (= statuto) 66.

září, *m.* september: měsiece zarzie (= septembris) 61, přes cělý měsíc zarzie 109 (*id.*).

zasaditi sě, *v. pf.*, obsidere: na těch miestech byli ſie gemu zaſadily (= obsidere) 122.

zasě, *adv.*, [retro]: tudy zaſie domův — zaſie do Konstantinopole (= remeare) 5ᵃ, vrátiti sě zaſie (= redierunt) 3ᵃ, zaſie vrátici sě . . . od něhožto zaſie (= versa vice) 5, zaſie sě obrátil . . . zaſie střielejíc (= post se) 45, král jede tam nebo zaſie (= introitu vel exitu) 57 *atd. V.* za *a* sě.

zasieci, *v. pf.*, laedere: zaſyeczi ani uraziti jich nemožiechu (= ledi) 101.

zaslúžiti, *v. pf.*, mereri: nezaſluzie občšenie (= non mereatur) 45ᵃ.

zastaviti, *v. pf.*, ponere: jezero zaſtaweno geſt sieti (= posita sunt) 57ᵃ.

zastřelenie, *nt.*, vulnus: od zaſtrzielenye (= vulnere) 40ᵃ.

zastřeliti, *v. pf*, percutere: šípem v koleno zaſtrzielen geſt (= percussus est) 40ᵃ.

zástup, *m.*, exercitus: obú dvú zaſtupowe (= exercitus) 5. s svým zaſtupem (= exercitu) 8 *atd.*

zasvietiti, *v. pf*, [accendere]: zaſwietie mnoho svěc (= faciunt luminaria) 82ᵃ.

zašiti, *v. pf.*, consuere: mějieše drahý kámen zaſſyty mezi kuoži . . . (= consutum) 101.

zatiem, *adv.*, interim: zatiem sě prodlilo (= interim) 33 *atd.*

zatmiti sě, *v. pf.*, obscurari: ſie povětřie zatmij neb zamračí (= obscurari) 27, 18 *atd.*

zatvrditi sě, *v. pf.*, firmari: to ſie tak zatwrdy na jich kóži (= firmari) 85ᵃ.

zavázanie, *nt.*, obligatio: úmluvy své a zawazanie o dluhy (= obligaciones) 82.

zavésti, *v. pf.*, deducere: nepřátely zawedu (= deducant) 45.

zavinúti, *v. pf.*, involvere: v němž jest zawynut ručník (= involutum) 36ᵃ.

závist *f.*, invidia: zbúři sě mezi nimi zawiſt (= invidia) 101.

zavolánie, *nt.*, sonitus: k zawolanie knieżete (= ad sonitum) 53ᵃ.

zavrci, *v. pf.*, abnuere: nemoha zawrti prosby (= abnuere) 9ᵃ, 67ᵃ, dítky od matek zawrzene (= abiectos) 88ᵃ *atd.*

zavřieti, *v. pf.*, concludere: zawrzieni a obleženi byli (= conclusi) 102, zawru jemu ústa (= concludunt) 106 *atd.*

zazřieti, *v. pf.*, videre: když zazrzie vojska (= vidisset) 53ᵃ.

zázvor, *m.*, zinziber: zazwora dosti (= zinziberis) 116 *atd.*

zažéci, *v. pf.*, accendo: když jej večer zazzeſs (= accenderis) 71, když sě v městě zazze (= accenditur) 94ᵃ *atd.*

zažiehati, *v. impf.*, accendere: protož ſie často v městě zazyeha (= accenditur) 94ᵃ.

zbaviti, *v. pf.*, privare: že jsú zbaweni utěšení (= privati) 23, aby je ráčil zbawiti té příhody 15ᵃ *atd.*

zběh, *m.*, praedo: mnoho zbiehuow (= predones) 18, zhubují mnoho kupcóv zbiezi (= predones) 16ᵃ.

zběhnúti *v.* sběhnúti.

zběleti, *v. pf.*, albescere: tak zbiele (= albescunt) . . . 36.

zběsilý, *adj.*, arreptitius: otáží toho zbieſyleᵒ (= ab arrepticio) 82ᵃ.

zbieliti, *v. pf.*, dealbare: zdi zevnitř zbielené má (= dealbatos) 58.

zbierati, *v. impf.*, congregare: věčší lid zbieragie (= congregacio) 52ᵃ.

zbíti, *v. pf.*, occidere: krávy zbiegij (= occidunt) 41, potom je zbigicz kořením ozdobie 105, bude poraženo a zbyto (= occisis) 122, ti zbieti (= occisi) 44 *atd.*

zblúditi, *v. pf.*, aberrare: aby s pravej cesty neſbludily (= aberrare) 70ᵃ.

zbohacovati, *v. impf.*, ditari: zbohaczugi tiem kupci velmi (= ditantes) 111

zbohatiti (? -ěti, -núti?), *v. pf.*, ditari. abyste zasě zbohatily (= ditari) 116ᵃ.

zbořiti, *v. pf.*, destruere: mnohо měst zborzenich (= destructe) 75ᵃ, aby ſie kostel †zborzl (= destrueretur) 29ᵃ.

zbožie, *nt.*, I. opes II. [merx]. *V.* zbroje.

I. lakomi jsú na zbozye 28ᵃ, s velikém zboziem (= diviciis) 10 *atd.*

II. i jiného zbozie drahého (= opum) 10ᵃ, rozličném zboziem (= opibus) 5.

zbroje, *f.*, res: aby súsedé mohli †zbogi svú odnésti (= res suas) 94ª, jednostajné ſbrogie chovají (= arma) 56ª, rozličná drásta i jiná mnohá ſbrogie 62 *atd.*

zbúřiti, *v. pf.*, movere: zburzy zástupy (= movit) 122, zburzi ſie válka (= orta est) 101 *atd.*

***zbyt,** *m.*, copia: *jen ve rčení:* má jich na zbitt (= habundat) 46ª.

zbýti, *v. pf.*, liberari: mózli té nemoci ještě zbyti (= liberari) 106.

zdali, *cj.*, ne: má stráže, zdali by se chtěla protiviti (= ne forte) 95.

zdařiti, *v. pf.*,

I. [facere] zdarziely bóh, že bude zdráv . . . 83 (= si contingat);

II. [contingere] kterak by ſie jemu zdarziti mělo (= super exitu) 53, když ſie dobrá léta zdarzie (= tempore ubertatis) 70 *atd.*

zdáti *v.* zdieti sě.

***zdávati,** *v. impf.*, [nubere]: za manželku jako zdawanu ji mají (= legittimam) 37ª.

zde, *adv.*, [hic]: zde i onde (= alicubi) 20ª.

zdel *v.* dle.

zdělati, *v. pf.*, [facere]

I. zdielaly gſu ſie křesťané 16, zdiela je hajptmanem (= eligit) 44ª *atd.*

II. kóži dobře zdielanu (= preparatam) 63 *atd.*

zdieti sě, *v. impf.*, videri: což ſie jim zda 19ª, kteréž ſie jemu zda (= quos vult) 44ª zdaſſe ſie jim by . . (= putabant) 23, spieše ſie zda jícha nežli voda (= videatur esse) 20ª, že ſie viece zdaſſe (= viderentur) 54, ty zdagy ſie jakžto by že leží (= videntur) 37 *atd.*

zdivělý, *adj.*, silvestris: lidé zhovadělí a zdywiely (= silvestres) 105ª, vlast velmi zdywiela (= silvestris) 115ª *atd.*

zdli *v.* dle.

zdravie, *nt*, convalescentia: zdrawy nebo smrti odpovědie (= convalescencia) 106, mají prositi za zdrawie a za ščestie velikého káma (= incolumitate) 61ª *atd.*

zdravý, *adj.*, sanus: aby zdrawy byli (= sani) 19, zdrawy sě vratili (= incolumes) 10, povětřie velmi †zdrawe (= non sanus) 10ª *atd.*

zdúti sě, *v. pf.*, scaturire: tu ſie zdmu z země vody (= scaturiunt) 11, z niežto ſie zdme mokrost (= scaturit) *t.*

zdvihnúti, *v. pf.*, sublevare: zdwih své ruce 15ª, zdwihne ſie sklep (= sublevata est) 29ª, zdwyhnuti i polož . . . 41ª, dóm ten zdwiezen stojí 50 (= erecta) *atd.*; mějiechu ſie na cestu zdwyhnuti (= arripere) 9ª, na cestu ſie zdwyhnu (= arripuerunt iter) 7, zdwyhnu ſie s nim (= arripuerunt iter) 6, tehdy ſie zasě zdwyhnu (= surgunt) 17ª *atd.*

zed, *f.*, murus: zdiemy vysokémi (= muris) 95ª, mají zdy hliněné (= muros) 18, zdy se všech stran uzděná (= muris) 49ª *atd. ss.*

zelený, *adj.*, viridis: ani líska zelene° (= folium) 20, k tomu zelena . . . zelena jícha (= viridisque coloris) 20ª, listie syrového neb zeleneho . . . ovoce lezeneho neb nového . . . všecko zelene (= viridis) 114ª *atd.*

zelina, *f.*, herba: která zelyna roste (= herba) 28ª, požívají zelyni . . . ani které zelyni (= herba) 114—114ª *atd.*

země, *f*, terra:

I. na zemi leji víno (= terram) 34 *atd.*;

II. o zemi aneb o vlasti . . . (= provincia) 4, do zemij na vzchod slunce (= terras) 10ª, v té zemi (= regio) 3ª, zemi vzebrali (= patriam) 18 *atd. ss.*

zemice, *f.*, provincia: v tejto zemyczi (= provincia) 82.

zemní *v.* zemný.

zemný, *adj.*, terreus: pramen zemnij (= terrea) 21, zemna ruda (= minere terre) 36 *atd.*

zemřieti, *v. pf.*, mori: když zemru bratřie (= defunctis) 115ª, gſu bily na cestě zemrzely (= mortui fuerant) 9ª.

zemský, *adj*, terrae: bohem zemſkym (= terre) 124, užitkem zemſkem (= terre) 38, 61ª *atd.*

zeprati, *v. pf.*, lavare: vodú zperu (= lavantur) 36.

zepsovati, *v. pf.*, dissipare: velmi zepſowana (= dissipata) 16.

Zerazi, *nr., id.*: (země) Zerazi (Zerazi) 16.

zesnúti, *v. pf.*, somno opprimi: tehdy gſu zeſnuly tvrdě . . . když tak zeſnuly (= deprimebantur sopore) 23, gſu všickni spolu zeſnuly (= sompno oppressi) 92ª *atd.*

zetřieti, *v. pf.*, terere: zetru semenec velmi mělno (= terunt) 99ª, najprvé je (maso) velmi dobře zetru (= terunt) 79ª *atd.*

zevnitř, *adv.*, extra: zewnitrżs zmalována (= extra) 33ª, vnitř i zewnijtrzs (= foris) 50, 99ª *atd.*

zfaldovati, *v. pf.*, coordinare: blány jsú složeny a čistě zfaldowanij (= coordinate) 66ª.

* **zhlavec,** *m.* ceruicale: † zhawcze výborné (= cervicalia) 17.

zhovadělý, *adj.*, bestialis: lid velmi zhowadiely (= bestialis) 105ª.

zhubiti, *v. pf.*, occidere: zhúbeni budete 14, staré zhubij (= occidunt) 18, jiné zhubyli (= occisi) 18ª *atd.*

zhubovati, *v. impf.*, occidere: mnoho kupców zhubugij tu zbězi (= occiduntur) 16ª.

zhynúti, *v. pf.*, perire: mnohé lodie zhynu na moři (= pereunt) 19ª, mnoho jich zhyne (= perierunt) 32, mnoho zhynulo (= perierunt) 40, 112ª *atd.*

zima, *f.*, hiems:

I. cesta zymie (= in hyeme) 8, zimie odcházejí (= in hieme) 18, zymie ptactvo béře sě preč 46ª *atd.*

II. pro velikú zimu (= frigora) 8, pro přielišnú zymu (= frigiditatem) 125, pro velikú studenost neb zymu (= frigus) 46 *atd.*

Zipangu, *nr., id* : (ostrov) Zipangu (= Zipangu) 100, 101ª *atd.*

zisk, *m.*, lucrum: veliký ziſk berú (= fiunt lucra) 125ª.

získati, *v. pf.*, promereri: by tudy milost jich ziſkali (= promereri) 78.

ziskovati, *v. impf.*, lucrari: mnoho ziſſkugi (= lucrantur) 81ª. *V.* získati.

zjednánie, *nt.*, machinatio: diabelském zgednanī (= machinacio) 27. *V.* zjednati,

zjednati, *v. pf.*, [parare]: král Kublaj to zgiednaw 55, jsú lidé zgednany k tomu (= deputati) 49ª, zgednaly lid aby... 14ª, mnichóv k službě modlém zgednanych (= deputati) 51 *atd. V.* zjednánie *a* zjednávati.

zjednávanie, *nt.*, gubernatio: w zgiednawanie zástupóv (= gubernatio) 44ª. *V.* zjednávati.

zjednávati, *v. impf.*, perficere: to vše zgiednawagi (= perficiunt) 42. *V.* zjednávanie *a* zjednati.

zjeviti sě, *v. pf.*, apparere: anděl zgiewi ſie jednomu 14ª, v noci zgewy ſie jemu sv. apoštol (= apparuit) 112ª *atd.*

zjevně, *adv.*, manifeste: zgiewnie popsáno bude (= manifeste) 41.

zjímati, *v. pf.*, capere: zgymagi kupce (= capiunt) 117, byli zgymanij mnozí (= tenebantur) 53, 84 *atd.*

zjíti *v.* sjíti.

zkaditi, *v. pf.*, turificare: vešken duom zkadie (= thurificant) 82ª.

zkaziti, *v. pf.*, destruere: velmi zkazeno (= destructa) 17ª, 75ª *atd.*

zklamánie, *nt.*, illusio: o zklamani čarodějníkuov (= illusionibus) 4ª. *V.* zklamati.

zklamati, *v. pf.*, illudere: tú chytrostí zklamani bywagi (= illuditur) 83. *V.* zklamánie.

zkrájeti, *v. impf.*, incidere: zkragie je na malé kúsky (= incidunt) 67.

† **zkrásti,** *v. pf.*, occurrere: aby neopatrně † zkradeni nebyli (= occurrere possint) 45.

zlámati, *v. pf.*, confringere: vlny mnoho lodí zlamij (= confractis) 101.

zlapati, *v. pf.*, capere: kupce zlapagie a sberú (= capiunt) 116ª, 84 *atd.*

zlatice, *f.*, aureum vas: dává jim zlaticze i střiebrnice (= aurea vasa) 55.

zlato, *nt.*, aurum: zlatem a hedvábím (= auro) 16ª, postavcové zlatta (= de auro) 49 *atd.*

zlatohlav, *m.*, pannus aureus: zlatohlawij přikrytí (= pannis aureis) 34.

zlatý, *adj.*, aureus: dsku zlattu (= auream) 6ª, ok zlatych (= aureus) 49, dvě sce † zlatich (= aureas) 9ª, 78ª *atd.*

zlehky, *adv.*, tamen: tak zlehky bez běhu sě obrátí (= tamen) 86ª.

zleknúti sě, *v. pf.*, terreri: ti ſie velmi zleknu (= timor invasit) 84.

zloděj, *m.*, fur: pakli zlodiey muož . . . (= fur) 45ª, 111 *atd.*

zlodějstvie, *nt.*, furtum: aby tu zlodiegſtwie neb vražd nebylo (= furta) 94ª.

zlomek, *m.*, fragmentum: na zlomczich těch lodí (= in fragmentis) 101ª.

zlost, *f.*, malitia: v tej zloſti jsa . . . svej zloſti (= malicia) 54ª, neslýchanú zloſt (= maliciam) 22 *atd.*

zloviti, *v. pf.*, capere: mnoho zvěře zlowie (= capiuntur) 66ª.

zlý, *adj.*, malus: zlich přihod . . . v zlich příhodách (= discrimina) 8, cesta velmi zla (= pessima) 18ª, lidé velmi zly (= pessimi) 16ª, bojiece sě zleho po-

větřie (= tempestas) 116; to zle děje se (= malum) 116.

zmalovati, *v. pf.*, depingere: čistě zmalowana geſt (= depicta) 33ª, všudy jest zmalowan (= depicta) 56ª, (sínĕ) rozličností zmalowani (= depicte) 49ª *atd.*

zmámiti, *v. pf.*, stupefacere: zmamye ty jisté ryby (= stupefaciunt) 108ª.

zmazati, *v. pf.*, [linere]: střely nálepem zmazie (= toxicant) 81.

zmienka, *f.*, mentio: o němž zmienka jest (= meminit) 3, tu zmienky nebieše (= relatio) 22ª, stala sĕ zmienka (= mencio) 47 *atd.*

zmiesiti, *v. pf.*, [miscere]: zmieſſeny lid (= promiscuarum gentium) 10ª.

zmoknúti, *v. pf.*, madidari: nemóž nic zmoknuti (= madidari) 41ª.

zmordovati, *v. pf.*, occidere: zmordugy více lidu (= occidunt) 41, mnoho jich zmordowaly (= occisi) 81, 92ª *atd.*

zmořiti, *v. pf.*, occidere: tak že by všichny lidi zmorźl (= occideret) 19ª.

zmrzeti, *v. pf.*, vilescere: tak zmrzeli by (= vilescerent) 26 *atd.*

znamenánie, *nt.*, [notitia]: mají z písma a (z) znamenanie jezd morských (= nota compassium) 120ª *atd. V.* znamenati.

znamenati, *v. impf.*, advertere:

I. dsku znamena˅ (= insignitam) 6ª.

II. tlustost mózem znamenati po dlúhosti 119ª, žádný znamienati nemožieše (= advertere) 101, oni znamenawſſe, že (= videntes) 6, 68 *atd. ss.*

znamenie, *nt.*, signum: znamenie kapitul jest psáno (= tituli) 3, znamenim královým (= signo) 6ª *atd.*

z n á m ý *v.* neznámý.

znáti, *v. impf.*, novisse: kamž ſie neznaly (= non noverant redire) 126, ode všech, jenž jej znagie 3 *atd.*

znenáhla, *adv.*, morose: znenahla jeda (= morose) 110.

znovu, *adv.*, [de novo]: znowu probořiece (= per novam aperturam) 33ª, 96 *atd.*

zobláčeti sě, *v. pf.*, indui: v bílé krásné rúcho ſie zoblaczie (= induuntur) 61ª.

z o l d a n *v.* žoldán.

Zorzania, *nr.*, *f.*, *id.*: Zorzania... o vlasti Zorzany (= Zorzania) 11 - 11ª.

zorzanský, *adj.*, Zorzaniae: zoranſczi lidé 11ª, země zozanſkey (= Zorzanorum) 11, o zemi zoranſkey (= Zorzanie) 3ª, zoranſka země 11ª, krále zoranſky . . . zoranſke země *t.*

zóstati, *v. pf.*, remanere: jsú byli doma v tom městě zoſtaly (= remanserant) 102, kdož zuoſtanu (= remanentibus) 32.

zpanošilý, *adj*, militaris: mužie rytierščí a zpanoſſíly (= militares) 81ª.

zpět, *adv*, [retro]: musili zpiet obejíti (= per vias oppositas) 5ª.

zplevanie, *nt.*, cantus: obětují s zpiewanym (= cantu) 51. *V.* zpievati.

zpievati, *v. impf.*, cantare: ſpiewagicze na čest tej modle (= cantantes) 82ª, uměǰichu ſpiewati (= citarizare) 22ª *atd. V.* zpievanie.

zpod, *prp.*, sub: zpod stlúpa vynieti (= sub) 29ª. *V.* vespod.

zpósob, *m.*, effigies: jsú podobni na ſpoſobie života k orlici (= in effigie corporis) 119, rozličného ſpoſobu (= manerierum) 122ª *atd.*

zpósobenie, *nt.*, [effectus]: ſpoſobenie hvězd (= constellacio) 33, s božiem ſpoſobeniě (= gubernante deo) 10, 5; o zſpoſobeni modlení (= cultu) 6ª, ſpoſobenie žiźel (= reptilia quedam) 42ª *atd.* V. zpósobiti.

zpósobilý, *adj.*, pracaptus: kteréž zpoſobile vidieše (= preaptos) 22ª, všech úduov zpoſobyli (= proporcionis optime) 55ª. *V.* zpósobiti.

zpósobiti, *v. pf.*, expedire: věc po své vůli ſpoſobily (= expediti) 5, všichni stolové tak jsú ſpoſobenie (= disposite) 59ª *atd. V.* zpósobenie *a* zpósobilý.

zpósobný, *adj.*, aptus: neb smy času k vezení zſpoſſobne° nemohli mieti (= aptum) 105ª.

zpovědlník, *m.*, confessor: ſpowiedlnikowy svému (= confessori) 3.

zpráva, *f.*, regula: jest ten klášter hlava jiným a zprawa (= regula) 92.

zprávce, *m.*, rector: ode wšech zprawczi (= rectoribus) 6ª, zemšcí páni a zprawcze (= rectores) 62 *atd.*

zpravidlo, *nt.*, gubernaculum: jediné zprawidlo neb veslo (= gubernaculum) 99ª.

zpravováníe, *nt.*, gubernatio: k zprawowani království (= ad regnam) 10, k ſprawowanie čeledi (= gubernacio) 42 *atd. V.* zpravovati.

zpravovati, *v. impf.*, gubernare: ſprawo-

waſſe velmi múdře (= gubernabat) 39, dóstojenství ſprawowaſſe (= gubernabat) 5, psy zprawuge (= regit) 125ª, královstvie zprawowaſſe (= gubernabat) 10, 81ª *atd. V.* zpravovánie.

zprostiti, *v. pf.*, liberare: nemocný nemóž zproſſczen býti (= liberari) 106.

zprzniti, *v. pf.*, cognoscere: aby byla od mnoho mužóv zprzniena (= cognita) 76.

zrada, *f.*, proditio: jejich zrady (= prodicionis) 52ª.

zrádce, *m.*, proditor: jako zradce (= proditor) 54.

zráti, *v. impf.*, maturescere: všecko zra (= maturescit) 19ª.

zrcadlo, *nt.*, speculum: dělají zrcadla (= specula) 21.

zřezati, *v. pf.*, concidere: potom pak zrziezicze prodadie (= dividunt) 115, ty (pecny) zrziezicz na kusy (= concidunt) 124, 106ª *atd.*

zřieditі, *v. pf.*, [ordinare]: až sě tak všech sto zrziedy (= compleatur) 56. *V.* zřiezenie.

zřiezenie, *nt.*, ordo: o řádu a zrzizeni (= ordo) 4ª. *V.* zřiediti.

zrno, *nt.*, granum: horčičné zrno (= granum) 14.

zrovnávati sě, *v. impf.*, coaequari: jenž sě na výsosti slonóm zrownawagie (= coequantur) 85.

zrubati, *v. pf.*, [concidere]: rozdělí (maso) sokolóm, zrubagie 50.

zrušenie, *nt.*, destructio: o zruſſeni města (= destruccione) 4, 23ª. *V.* zrušiti.

zrušiti, *v. pf.*, devastare: (hrobu) zruſſiti nesměli (devastare) 84ª. *V.* zrušenie.

zrytiti, *v. pf.*, ? : snieh ſie bieše zrytil (= super excreuerant? supervenerit?) 6.

zsaditi, *v. pf.*, collocare: když se právě zſadie (= cunctis collocatis) 96, a tąk zſadie všickny (= sedentes) 6 ª.

zsechnúti, *v. pf.*, indurescere: potom zſechne (= indurescit) 123ª.

zsieci, *v. pf.*, vulnerare: aneb ſie velmi zſiecze (= vulneratur) 80ª.

zstrašiti sě, *v. pf.*, perterreri: tatarščí koni zſtraſſie ſie velmi (= fuerunt pavore perterriti) 83ª.

zsušiti, *v. pf.*, desiccare: potom pak zſuſſieczе je prodávají (= desiccant) 105.

zšieleti, *v. pf.*, dementare: zſſyeleni gſu od modl (= dementari) 34ª.

zšikovati, *v. pf.*, ordinare: tu své vojsko zſſykuge (= ordinavit) 89.

zšlechtile, *adv.*, nobilissime: velmi ſſlechtiele dělají (= nobilissime) 16ª. *V.* zšlechtilý.

zšlechtilý, *adj.*, nobilis: zſſlechtila potřeba (= nobilissime) 8ª, blány zſſlechtile (= delicate) 124ª, zſſlechtyle kóžky (= delicatissimam) 124, někdy velmi ſſlechtila byla (= nobilissima) 16, veliké a zſſlechtiele... najmenovitějšie a nayſſlechtileyſſie (= nobilis) 37 *atd. V.* zšlechtile.

ztratiti, *v. pf.*, perdere:

I. stráže ztraczenich věcí (= perditarum rerum) 65, aby snadně duch ztratil (= perdat) 106ª.

II. protože jsú byli lodě ztratily (= perdiderant) 101ª, že by měli obdržeti a ztratie 45ª *atd.*

ztrnúti, *v. pf.*, [stupeñeri]: inhed všecka ztrne (= defecit virtus) 89ª. *V.* ustrnúti.

ztroskotati, *v. pf.*, confringere: všecky tvrze dřevěné ztroſkotalye (= confregerunt) 83ª.

ztvrditi sě, *v. pf.*, solidari: ta lýka tak ſie ztwrdie (= solidantur) 19.

ztvrdnúti, *v. pf.*, indurescere: zsechne neb ztwrdne (= indurescit) 123ª.

zub, *m.*, dens: zuby slonové (= dentes) 18ª, 118ª *atd.*

zučiti, *v. pf.*, edocere: jakož jsú zuczeni od lidí (= edocti) 18, 125ª, k rybám jest viece zuczeny (= assuetus) 124 *atd.*

zúfalý, *adj.*, desperatus: že jsú to lidé zuffaly (= desperati) 111.

Zurfitan, *m., nv., id.:* muž múdrý (jmenem) Zurſytan (*lt. text* Zurficar, turficar *atd.*) 36.

zvařiti, *v. pf.*, coquere: zwarzie to maso (= coquuntur) 32ª, 106ª *atd.*

zváti, *v. impf.*, invitare: na takové hody zowu přátely (= invitant) 102ª.

zvěděti, *v. pf*, cognoscere: a tak zdwieda vystřiehli... 53, král zwie neb uslyšie (= scit) 57ª, vše zwiediew (= didicit) 52ª, zwieducze že... (= cognoscentes) 9 *atd. ss.*

zvěř, *m.*, animalia: divokého zwierzie mnoho (= animalia) 28, 124ª; masa toho zwierzie což uloví (= animalium) 43ª, lov veliký zwierzie (= bestiarum) 90 *atd.*

zvieřátko, *nt.*, animal: od některakého zwierzatka.... jest jedno zwierzatko

(=animal) 47ª, těch zwierzatek šerých (=narii) 124ª *atd.*

zvieře, *nt.*, fera: aniž které zvierze lesné (=fera) 20ª *atd.*

zvieřecí, *adj.*, bestiarum: lovuo zwierzeczich (=bestiarum) 10ª, diel podobenstvie zwierzeczieho (*id.*) 119ª *atd.*

zvítěz- *v.* svítěz-.

zvláště, *adv.*, specialiter: žoldnéře z jiných zemí a zwlaſſcze Saraceny (=et specialiter) 108, zwlaſſtie jsú . . . (=precipue) 10ª; k neduhóm a zwlaſtie ktož . . 20, zwlaſſcze tuniny (=specialiter) 123ª *atd.* *V.* zvláščí.

zvláščí, *adj.*, proprius: své zwlaſſczi jazyky (=propriam) 26ª, řeč zwlaſſczi (=propriam) 10ª, zwlaſſczim přikázaním (=speciali) 8 *atd.* *V.* zvláště.

zvlášční, *adj.*, proprius: svój zwlaſſczni jazyk (=propriam) 27.

zvláščnost, *f.*, privilegium: ta zwlaſſcznoſt byla dána (=privilegium) 50.

zvoliti, *v. pf.*, eligere: čekali až by papež zvolen byl (=creacionem) 3, miesto sobě k stání zwoly (=eligit) 65ª *atd.*

zvon, *m.*, I. tympanum. II. campana.

I. zvuk zwonuw (=tympanorum) 32.

II. na němžto jest zwon velmi veliký, v kterýžto † wzon pozvonie (=campana) 58ª.

zvonček, *m.*, campanula: uslyšie zvuk zwoneczkuow 69ª, mnoho zwoneczkuow (=campanule) 84ª *atd.*

zvonec, *m.*, campanula: střiebrné zwonce měla (=campanulas) 84ª, má opásanie s velikémi puklami neb zwonczi, kterémižto puklami neb zwonczemi . . (=sonaculis) 69ª.

zvoněnie, *nt.*, [pulsus campanae]: třikrát pozvonie a po tom zwonieni žádný nesmí vyjíti (=tria signa, post que) 58. *V.* zvoniti.

zvoniti, *v. impf.*, sonitum reddere: (věž měla zvonce) všickni ſu zwonily (=sonitum reddebant) 84ª.

zvuk, *m.*, sonitus: slýchají zwuk hudenie (=sonitum) 32ª *atd.*

zvyklý *v* zvyknúti.

zvyknúti, *v. pf.*, assuescere: k sušeným rybám geſt zwyczeny (=assuetus) 124, k tomu úřadu zwykly a zučení (=assueti) 125ª *atd.*

zvýši *v.* výše.

zžasnúti sě, *v. pf.*, contremiscere: zzaſnu ſie srdce mužuov (=contremuerunt) 89, lidé když uslyšie ten prask a třesk hrozný zzaſnu ſie (=concuciuntur horrore) 76 *atd.*

ž- *v.* až, ktož, kudyž, odkovadž *atd.*; vysoký *atp.*

žádanie, *nt.*, postulatio: k jejich zadani (=postulacioni) 9ª. *V.* žádati.

žádati, *v. impf.*, desiderare:

I. velmi zadaſſe viděti (=affectabat) 5ª, zadaſſe slyšeti (=desiderabat) 6ª, zadagicz vrátiti sě (=desiderantes) 9 *atd.*

II. zadagicze a prosíce (=postulantes) 9.

žádný, *adj.*, nullus: aby zadny neměl . . 44ª, měst zadnych není 17ª, ani zadne vsi 5ª, zadney otpory ani odtuchy (=nullam) 29 *atd.* *V.* ižádný.

žakéř, *m.*, ioculator: zakerzi neb špílmani (=ioculatores) 84ª.

žákovstvo, *nt.*, clerici: jakžto zakowſtwo (=clerici): 11ª.

žalost, *f.*, molestia: tu zaloſt a protivenstvie (=molestia) 54ª.

žalovati, *v. impf.*, [queri]: zalowaly gſu jemu . . (=querimonias obtulerunt) 54ª.

že, *cj.*, ut, quia *atd.*: pravil ze jest pravda (=esse) 3, zet jest směl . . . . zet sě jest směl . . 39ª, ale ze jsem byl (=quia) 18, ze pro mnoho cti (=ut) 3, tak ze tudy 5ª . . *atd. ss.*; *srovn.* jestliže, protože. *atd.*

želeti, *v. impf.*, dolere: jeho zelegicze (=deflent) 20, zeleſſe toho 15ª, zelely velmi (=doluerunt) 29 *atd.*

železný, *adj.*, ferreus: řebíky zeleznymi (=ferreis) 19, zeleznu věži (=ferream 11ª.

železo, *nt.*, ferrum: nejsú zelezem stvrzené (=ferro) 19ª, 98 *atd.*

žeň, *f.*, messis: sebral ve znij rýže mnostwie (=messis tempore) 112.

žena, *f.*, femina:

I. zeni měscské (=mulieres) 17, zeny ještě kraššie (=femine) 22, mužie i zeni 15ª *atd.*

II. zena jeho (=uxor) 7ª, pojme ji za zenu (=uxorem) 9ª, aby mu dceru v zenu dal (=petens filiam in uxorem) 39ª *atd. ss.*

ženima, *f.*, concubina: má král zenym

mnoho (= concubinas) 56, s svú zenymu (= concubina) 53ª *atd.*

ženka, *f.*, meretrix: jest tu zenek prázdných 20.000 (= meretrices) 58ª.

ženský. *adj.*, feminarum: ostrov zenſky .. do zenſkeº ostrovu (= feminarum) 117ª obrázky zenſke (= mulierum) 34 *atd.*

žeť *v.* že.

žid, *m.*, *ng.* Iudaeus: zide a Saracéni (= iudei) 54ª. *V.* lid.

žieti, *v. impf.*, metere: (měsiece) března znu (= metunt) 19ª.

živiti sě, *v. impf.*, vesci: mlékem a rýží tu ziwie ſie (= vescuntur) 118 masem ſie ziwie (id.) 124 *atd.*

život, *m.*: I. vita. II. corpus.

I. vita: ziwota ſwateho 15, křesťanský ziwoth vedli 16, v jiném ziwotie (= vita) 41 *atd.*

II. corpus: vežde po †ziewatie (= per corpus) 47ª, nejsú tlusti na ziwotie 27, na spósobě ziwota (= corporis) 119, hanebná místa ziwota svého (= verenda) 115 *atd.*; *rčení*: sám svým ziwotem (= personaliter) 121ª

živý, *adj.*, vivus: bude ziw v bohatství (= vivet) 34, aby je na onom světě ziwy vzal (= vivos) 41, by nemohli ziwy byti (= vivere) 19 *atd.*; *rčení:* zywi člověk (= vivus) 33ª, za ziwa se v oheň vrhú (= se vivos) 110 *atd.*; jiným (koně) nejsú ziwy než . . . (contentantur) 43ª.

žížela, *f.*, reptile jedie spósobenie zyziel (reptilia quedam) 42ª.

žlab *v.* žleb.

***žlabina,** *f*, vallis: po zlabinach bydlé (= vallibus) 10ª.

žleb, žlab, *m.*, I. vallis. II. canalis.

I. u toho města jest zlab (= vallis) 49ª, z toho pak zlabu jest vinice .. 17ª *atd.*

II. veliký kám kázal nadělati zlebuow velikých (= canalia) 92.

žluč, *f.*, fel: najprvé zlucz z něho vydrú . . . pomaže tú zluczi (= fel) 80ª.

žlutý, *adj.*, glauceus: zlutey barvy (glaucei coloris). 21ª

žold, *m*, stipendium: z těch peněz služebníkóm a úředníkóm zold vydává 68 (= stipendia).

žoldán, *m.*, Soldanus: zoldan druhý poslal zoldanowy babylonskému (= soldanus) 123, zoldan babylonský (= Soldanus) 8, král adenský zoldan tak veliký mýto béře .... zoldan babylonský .... zoldana babylonského . . . krále Adenského zoldana (= Soldanus) 123 *atd.*

žoldněř, *m.*, stipendiarius: jsú lidé rozličných vojsk a zoldnerzij velikého kám (= stipendarii) 95, má na svém dvoře zoldniruow jízdných dvanáste tisíc (= stipendiariorum) 59 *atd.*

žoldnýr *v.* žoldněř.

žráti, *v. impf.*, devorare: lvové každého, kohož tak naleznú, žeru (= devorant) 86

OMYLY TISKOVÉ.

Str.	2.	ř.	2.	pocztiwi — pocztiwi[*mí*]
»	2.	»	4.	ſprawem — ſ prawem
»	2.	»	16.	ſied okonawa — ſie dokonawa
»	3.	»	14.	porſkey — porſkey [-*e*]
»	3	»	21.	Popsane — Popſan[*i*]e
»	3.	»	22.	armanij — armanij[-*e*]
»	4.	»	13.	z hoyr — z ho[y]r
»	4.	»	27.	bala-ſſie — bala-ſcie
»	5.	»	26.	conſuetudinibus — consuetudinibus
»	7.	»	1.	lepsie — lepſie
»	8.	»	6.	tu prziebiwage — tu przebiwage
»	10.	»	1.	Tureczkem[1]) — Tureczkem
»	10.	»	6.	ſnym — ſ nym
»	10.	»	8.	olegie — olegie [*lampy*]
»	10.	»	14.	ſmnohych — ſ mnohych
»	11.	»	12.	zdr ziewe — z drziewe
»	11.	»	17.	pay — pak
»	15.	»	11.	krále — krale
»	16.	»	8.	ſweliku — ſ weliku
»	18.	»	20.	[*z*] ktereozto — (z)[*u*] kte-re[*k*]ozto
»	19.	»	4.	aoni — a oni
»	19.	»	4.	odpowiczte — odpowiezte,
»	20.	»	5.	te ſtraſti — te zle ſtraſti
»	20	»	10.	zdvyhnuczy — zdwyhnuczy
»	20.	»	18.	czlowieka — czlowiek[a]
»	21.	»	16.	sebrawſſe — ſebrawſſe
»	21	»	19.	ſwelykym — ſ welykym
»	22.	»	10.	porſkey — porſkey [-*e*-]
»	23.	»	19.	ſtrelczi — ſtr[*z*]elczi
Str.	23.	ř.	24.	Asdi — [I]asdi
»	25.	»	5.	druheo — druhe[*k*]o
»	25.	»	11.	ſlove — ſlowe
»	25.	»	18.	pachow — pa[*pú*]chow
»	26.	»	5.	*y*hed — yh[*n*]ed
»	26.	»	10.	nebezpeczna — nebezpeczna [*!*]
»	26.	»	18.	mnohzie — mnohzie [*!*]
»	27.	»	14.	ſusede — ſuſede
»	27.	»	18.	wiklagicze — wikla[*da*]gicze
»	30.	»	21.	spiewati — ſpiewati
»	31.	»	2.	Tehdy — Tehdy [*!*]
»	31.	»	8.	mnozie ſe — mnozieſe
»	34.	»	13.	gymzto — gym[*i*]zto
»	34.	»	15.	horach, — horach
»	38.	»	21.	poten — po[*d*] ten
»	39.	»	17.	také — take
»	40.	»	9.	jeſſto — geſſto
»	40.	»	20.	welikeo — welike[*k*]o
»	44.	»	5	odnarozeni — od narození
»	46.	»	7.	wiezto — wiezto [*!*]
»	46.	»	8.	prziſpaleny — przi ſpaleny
»	48.	»	2.	tijntirtalad — tijntintalas
»	48.	»	6.	gt — $\bar{g}$t
»	48.	»	11.	natiemy — na[*d*] tiemy
»	49.	»	15.	xxxviij — xxxviiij
»	49.	»	22.	[1]) — (budiž vynecháno)
»	52.	»	21.	nelibie — neliebie
»	55.	»	8.	tielo — tielo,
»	62.	»	26.	aquilouis — aquilonis
»	63.	»	8.	[57] — [47]
»	64.	»	4.	m[*n*]ohotiech — m[*n*]oho tiech

Str. 64. ř. 10. myerchyrzek — myechyrzek
» 72. » 10. ardanoiam — ardandam
» 76. » 12. spiewati — ſpiewati
» 78. » 16. nawladanij — na wladanij
» 81. » 17. gymzto — gym[ſ]zto
» 82. » 12. z nichz to — z nichzto
» 88. » 17. wczyſle — w czyſle
» 89. » 16. d[ſ]ecziech — d(i)ecziech
» 97. » 1. czeſty — czeſty,
» 97. » 2. pſow, — pſow [k]
» 97. » 3. ptakuow — ptakuow,
» 99. » 9 rozkazati, — rozkazati [/]
» 99. » 36. indicns — indices
» 101. » 9. kdez to — kdezto
» 101. » 19. kto^{v} — k to^{v}
» 107. » 3. kdyby chtiel — kdyby[ch] chtiel
» 110. » 25. quinantu — quinanſu
» 110. » 41. marc — mare
» 112. » 5. musiegi — muſiegi
» 117. » 40. principalier — principaliter
» 191. » 18. o[d] dluhi — o(d) dluhi
» 127. » 1. Balganu Galganu
» 127. » 10. k upeczſtwie — kupeczſtwie
» 128. » 6. WO[d] — WO[l']
» 131. » 6. DOgonagycz — DOkonagycz
» 131. » 37. Ali — Alia
» 133. » 19. ſſ[t]eſſtemu — ſ(t)eſſtemu
» 134. » 13. geho, — geho
» 134. » 37. faefur — facſur
» 137. » 27 apis — lapis
» 139. » 9 geſtmieſto — geſt mieſto
» 142 » 1. nyckterde — nyekterde

Str. 142. ř. 14 zewitrżs nwelmy — zewnitrżs welmy
» 144. » 41. quatu — quatuor
» 145. » 18. krzieſtianſkey — krzieſtianſkey
» 145. » 40. Quum autem qui — Cum autem quis
» 146. » 29. terminis — terminis eius
» 149. » 23. catte — catti
» 150. » 24. Allexadriam — Allexandriam
» 151. » 23. multitudire — multitudine
» 151. » 35. quem — quam
» 151. » 38. noniatibus — nouitatibus
» 154. » 34. uet — uel
» 156. » 35. magno quod — magno, quod
» 157. » 13. ygedie — y gedie
» 157. » 40. quandringentl — quadringente
» 158 » 23. et — est
» 159. » 34. miliara — miliaria
» 160. » 29. suut — sunt
» 160. » 34. Est — Et
» 160. » 37. stella, — ; stella
» 164. » 1. any — a[o]ny
» 171. » 3. ſam — ſam . . .
» 172. » 5. Bden — Gden
» 175. » 4. odamāti — odamāty [/]
» 184 » 17. cztyrzē — cztyrzō
» 186. » 13. ſwym — ſwym
» 188. » 19. vlaſti — wlaſti
» 189. » 2. kralowſtwie — kralowſtwie . . .

PG
5021
C35
v. 3

PG 5021 .C35 v.3
Marka Pavlova z Benatek Milion
Stanford University Libraries
3 6105 033 519 658

Stanford University Libraries
Stanford, California

Return this book on or before date due.